ILUSTROVANA ENCIKLOPEDIJA

ZNAKOVA I SIMBOLA

Identifikacija i analiza vizuelnog rečnika koji formuliše naše misli i diktira reakcije na svet oko nas

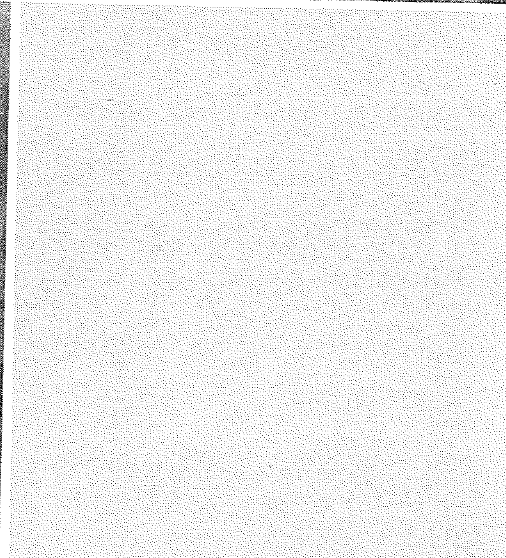
- Tumačenje nesvesnih kodova i označitelja koji sačinjavaju naš najstariji zajednički jezik
- Preko 1 600 vizuelnih simbola, uključujući fotografije, umetničke slike i ilustracije, sa autoritativnim dubinskim komentarima, definicijama i objašnjenjima

JRJ

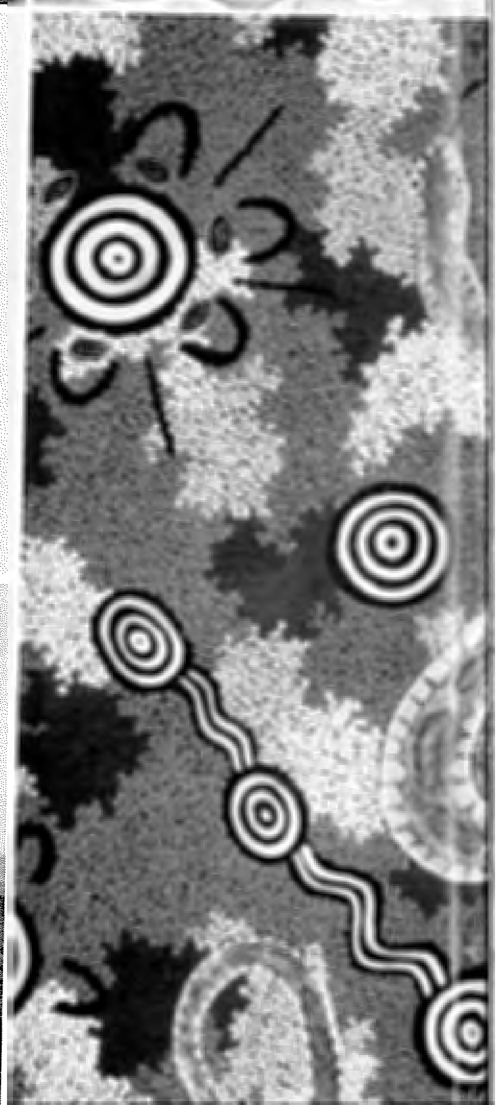
MAPK O'CONNELL
RAJE AIREY

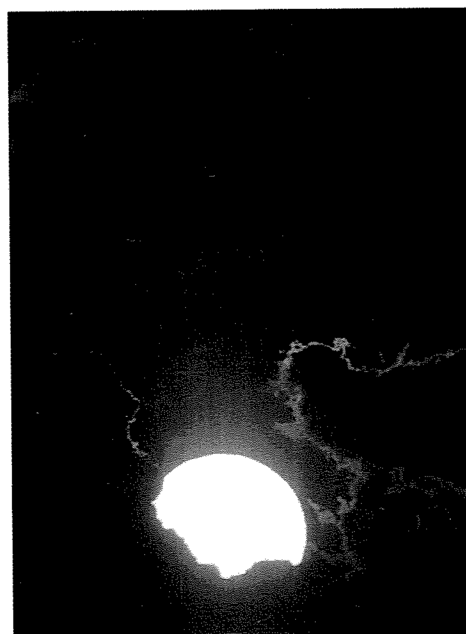

ILUSTROVANA ENCIKLOPEDIJA

ZNAKOVA I SIMBOLA

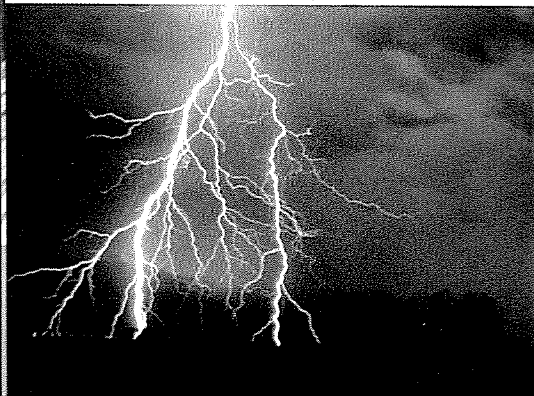
Identifikacija i analiza vizuelnog rečnika koji formuliše naše misli i diktira reakcije na svet oko nas

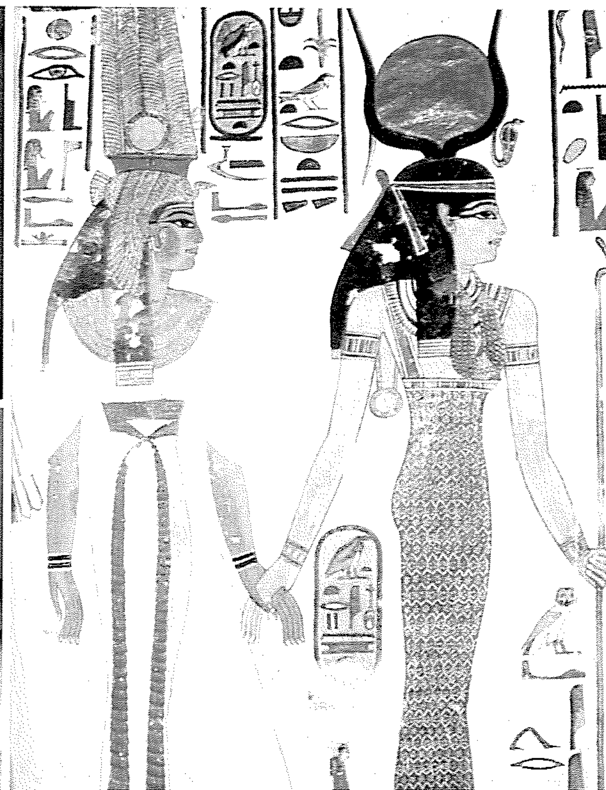
MARK O'KONEL
I REJDŽ ERI

SADRŽAJ

DRUGI DEO:

SIMBOLI PO KOJIMA ŽIVIMO 80

UVOD

GORE Staroegipatski ank (simbol života) predstavlja ranu manifestaciju simbola krsta.

Reč "simbol" potiče od starogrčke reči ***simbalejn*** koja znači zajedno. Njeno figurativno korišćenje nastalo je u običaju lomljenja glinene pločice da bi se zaključio neki ugovor ili sporazum: svaka ugovorna strana dobila bi jedan od slomljenih delova, koji bi se prilikom ponovnog sastanka slagali kao slagalica. Ovi delovi, koji su identifikovali jedno od umešanih lica, bili su poznati kao ***simbola,*** tako da simbol ne predstavlja samo nešto drugo nego i ukazuje na to da "nešto" nedostaje, nevidljivi deo koji treba da ostvari potpunost ili celovitost. Da li svesno ili nesvesno, simbol nosi osećanje spajanja stvari da bi se stvorila celina koja je veća od zbira delova, kao što se okupljaju nijanse značenja da bi nastala složena zamisao.

Znak, s druge strane, može da se shvati kao nešto što zamenjuje ili ukazuje na nešto drugo u doslovnijem smislu. Znak postoji da bi preneo informacije o nekom naročitom predmetu ili zamisli, dok simbol teži da pokrene niz percepcija, verovanja i emocionalnih odgovora. Na primer, kao znak, reč "drvo" označava naročitu vrstu biljke koja razvija trajnu drvenastu strukturu sa deblom i granjem, korenjem i lišćem. Kao simbol, drvo može da ima mnogo značenja: može da predstavlja plodnost i bilje prirode, izdržljivost i dugovečnost ili mrežu rodbinskih odnosa; kao hrišćanski simbol može da se odnosi na krst, a u mnogim predanjima ono predstavlja "drvo života" koje povezuje svakodnevni sa duhovnim svetom.

Ni znakovi ni simboli nemaju suštinsko značenje sami po sebi. Isto drvo može se opisati sasvim različitim rečima na različitim jezicima, a njegova značenja kao simbola formiraju se u ljudskoj interakciji s njim. I znakovi i simboli su postali deo društvenog i kulturnog identiteta, koji se menjaju i razvijaju naporedo s nama. Oni su prenosna sredstva informacija i značenja, koja deluju na različitim nivoima – univerzalnom i posebnom, intelektualnom i emocionalnom, prostornom i vremenskom, duhovnom i materijalnom. Oni su način osmišljavanja iskustva. Kada ne bismo mogli da klasifikujemo svet koristeći simboličke kodove i strukture, bili bismo zagušeni čulnim podacima. Da bismo razumeli šta nam se događa potreban nam je način na koji ćemo ga opisati.

Osim što su bitan deo ljudskog društva, znakovi i simboli se pojavljuju u prirodi i mogu se odnositi na predsvesnu informaciju, kao što je u slučaju dima koji označava vatru u blizini ili tragova koji ukazuju na prisustvo naročite životinje. Ova knjiga se prvenstveno bavi znakovima koji imaju svesno ili nesvesno značenje za ljude, ali kako se budemo udubljivali u prirodu, videćemo da možda postoje dublje veze između prirodnih pojava i simbola koji nam nešto znače.

Dok znakovi i simboli mogu da nam posluže kao mape i putokazi u svakodnevnoj realnosti, simboli sveta sna i duha mogu da nam pomognu da plovimo psihospiritualnim prostranstvima ili nesadejstvenom stvarnošću. Duhovi i slike iz sna prihvataju se kao vodič ili kao kompenzacija za neki deo naše celovitosti koji je još neproživljen. Značenje takvih simbola i znakova suštinski zavisi od naše slobode da na njih odgovorimo.

Sposobnost davanja značenja znakovima i simbolima dovela je do mogućnosti komunikacije i razmišljanja i omogućila je ljudskim bićima da prenose svoje povesti, mitologije i poglede na svet pripovedanjem, slikanjem i pisanom rečju. Znakovi i simboli su odigrali ključnu ulogu u unapređenju naučnih shvatanja sveta i pomogli su nam da razvijemo sve složenije tehnologije, unapređujući ih od izuma primitivnih alata do kompjutera i svemirskih brodova. Religijska i duhovna predanja koriste simboliku za pomoć na putovanju prema razumevanju i doživljavanju božanskog i prema "ispravnom življenju". U psihologiji su se razvili pristupi koji koriste simboliku za spajanje uma, tela i prirode.

O OVOJ KNJIZI

Ova knjiga istražuje upotrebu i moć simbola, bilo da se oni koriste za individualne ili društvene svrhe, ili za manipulaciju. Ona se deli na tri dela. Prvi deo daje pregled upotrebe, značenja i razvoja znakova i simbola onako kako se vide iz više različitih perspektiva: istorijske, kulturne, sociološke i psihološke. Drugi deo sagledava primenu simbola u mnogim oblastima života i uključuje poglavlja o kulturi i komunikaciji, apstraktnim simbolima, mitu i kosmosu, biljkama i životinjama, ciklusu ljudskog života i zemlji. Najzad, Treći deo, knjiga znakova, sadrži više od 1 000 znakova i simbola, od kojih svaki ima sopstveni ideogram i kratko objašnjenje značenja i primene.

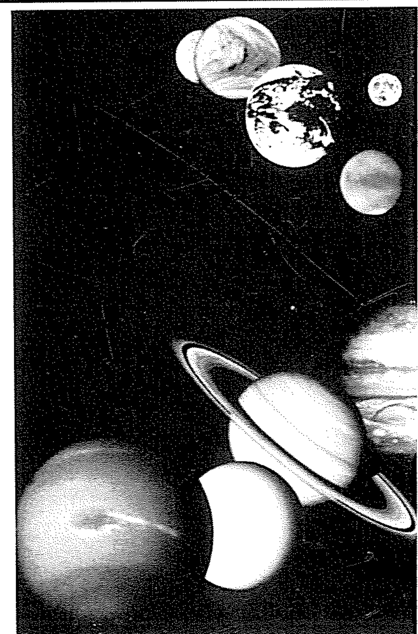
Nadamo se da će informacije iz ove knjige podstaći interesovanje čitalaca za ovu duboku i složenu temu, navodeći ih da se zagledaju dalje od površnog značenja svakodnevnih predmeta i misli da bi stigli do boljeg razumevanja načina na koji se veliki deo svakodnevnog života, naša međusobna komunikacija, oblikuju bogatstvom znakova i simbola.

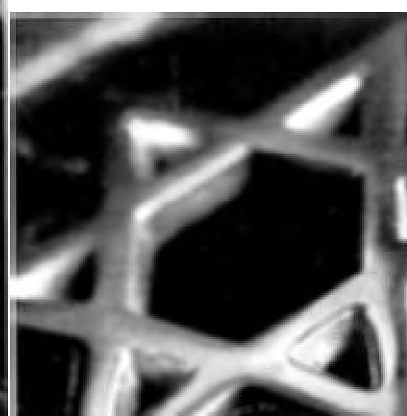

GORE Staroegipatske piramide su za njihove arhitekte simbolizovale stvaralačku moć sunca i besmrtnost faraona koji su u njima sahranjivani.

LEVO Sirene su simboli zamamnog aspekta ženskog koje snažno obuzima muško.

DOLE Šestokraka zvezda ima veliko simboličko značenje u mnogim kulturama, ali je možda najpoznatija kao Davidova zvezda, važan simbol jevrejske vere.

GORE Svemir, planetarni sistem čiji je deo Zemlja, vekovima ima veliko simbolično značenje. Ono je podložno promenama usled naučnih otkrića o kosmosu u kojem postojimo.

PRVI DEO

ZNAKOVI ŽIVOTA

Simboli se nalaze u suštini kulturnog identiteta, budući da oblikuju sve aspekte života. Oni se koriste svim izvorima – živim i neživim – u svom nadahnuću i pojavljuju se u svim pojmljivim oblicima: kao slike, metafore, zvukovi i gestovi, kao personifikacije u mitu i legendi, ili se odigravaju kroz obred ili običaj.

Još od najranijih vremena pojam simbolike pojavljuje se u svim ljudskim kulturama, društvenim strukturama i religijskim sistemima, doprinoseći gledanjima na svet i oblikujući ljudsko shvatanje kosmosa i našeg mesta u njemu. Velika moć simbola odavno je poznata: kažu da je starokineski mudrac Konfučije rekao: "Svetom vladaju znakovi i simboli, ne reči ili zakoni."

DESNO Monolitni kipovi na Uskršnjem ostrvu imaju životno prisustvo koje simbolizuje upornost ljudskog duha.

Drevni simboli

Moć i značenje nekih najstarijih svetskih simbola dostupni su nam i danas. Pronađeni u preživelim slikama i predmetima rane civilizacije sveta, oni jasno govore o fizičkim, društvenim i duhovnim brigama naših predaka i predstavljaju ideje koje su od suštinske važnosti za moderno čovečanstvo.

Praiskonski počeci

GORE Ova paleolitska pećinska slika u Laskou, Francuska, verovatno je imala za cilj da predstavlja simboličnu vezu između lovca i bizona, povezujući lovca sa duhom životinje.

DOLE Bušmani iz pustinje Kalahari još slikaju u stenama u želji da da na simboličan način predstave uspeh u lovu.

Između doba *Australopitekusa*, "južnog majmuna" (oko 3.6 miliona godina pre n.e.) i doba *Homo sapiensa* (25 do 10 hiljada godina pre n.e.), ljudi su počeli da prave alat, naučili su da koriste vatru i zatm da je potpaljuju, i gradili su kuće sa ognjištem. Takođe su počeli da koriste jezik, obrede i simbole.

Ono što znamo o svojim ranim precima potiče od arheoloških dokaza kao što su pećinsko slikarstvo, predmeti i tragovi moguće obredne prakse, kao i od poređenja sa primitivnim narodima kasnijih razdoblja. Dokazi o razvoju simbola i obreda potiču uglavnom od paleolitskih ljudi koji su se pojavili pre otprilike dva miliona godina. Oni su bili lovci, a veliki deo njihove aktivnosti podrazumevao je rad sa izlomljenim kamenom. Tokom ovog razdoblja probudila se mitska mašta i započelo je stvaranje umetnosti.

Početak mitologije i simbolike značio je da ljudi počinju da uspostavljaju vezu sa pojmovima koja je dublja od svakodnevnog iskustva. Lako je zamisliti da ih je odnos prema prirodi, prema životinjama koje su lovili, prema rađanju dece i neminovnosti smrti, naveo na razmišljanja o izvoru i značenju događaja u životu. Primitivni simboli pećine, vatre, ručne sekire i predstave figura životinja verovatno su povezivali ove ljude s ritmovima njihovog tela i prirode, i navodili ih da poštuju sile koje na njih utiču.

Potpaljivanje vatre

Sposobnost potpaljivanja vatre i obuzdavanja njene energije predstavljala je ogroman napredak koji je postigao *Homo erectus* (oko 1.6 miliona do 300 hiljada godina pre n.e.), i dala je vatri veoma važne simboličke osobine. Čin potpaljivanja vatre predstavlja iskru mašte i kreativnosti, a energija vatre sama po sebi je simbol moći: obuzdavanje i korišćenje prirode za kontrolu drugih aspekata prirodnog sveta, stvaranje životne topline i plašenje opasnih životinja. Vatra je omogućila ljudima da produže dan posle padanja mraka, da se zabavljaju oko logorske vatre ili ognjišta, pričajući mitove i priče. U ovoj ranoj fazi vatra je takođe postala simbol preobraženja preko procesa kuvanja.

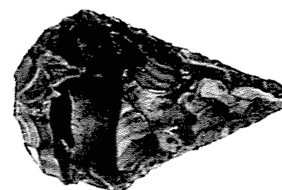
Pećine i pećinska umetnost

Za primitivne ljude pećine su bile svetilišta. Izgleda da su ljudi živeli oko ulaza ili unutra tik do njih, a ulazili su dublje u pećine samo zbog religijskih ili magičnih razloga.

Slikanje životinja na zidovima pećina verovatno je bilo sredstvo povezivanja sa njihovim duhovnim svojstvima. Dečaci su uvođeni u pećine da bi bili zaređeni kao lovci – pri čemu je ovaj obred verovatno podrazumevao simboličku smrt i ponovno rođenje i koji je verovatno bio snažan doživljaj, duboko, u slabo osvetljenom mestu, nalik utrobi koje je bilo okruženo slikama životinja.

Za rane ljude pećina je možda simbolizovala napuštanje svakodnevne stvarnosti, budući da su ulazili unutra da pronađu mesto gde se njihova dublja priroda povezuje sa i slavi duhove drugih životinja; mesto

RUČNA SEKIRA

Ručna sekira iz kamenog doba pojavljuje se svuda gde su postojali rani ljudi (izuzev dalekog azijskog istoka) i predstavlja najpopularniji oblik alata tokom poslednja dva miliona godina. Ona je oruđe višestruke namene koje se koristilo za struganje životinjske kože, rezanje mesa, kopanje rupa, sečenje drveta i verovatno kao oružje u samoodbrani od životinja ili drugih ljudi. Pravljenje ovog oruđa podrazumevalo je otkidanje ljusaka od kamenog jezgra, označavajući duhovnu i psihološku obnovu tog jezgra. Smatra se da su prve sekire sa dva lica predstavljale poboljšanje odnosa u konfliktima ljudi.

preobraženja gde su ritualno umirali i ponovo se rađali u novom obliku.

Mnoge pećinske slike, kao što su one u pećini Troa Frer (Tri Brata), u južnoj Francuskoj, prikazuju bića koja su delimično životinjskog a delimično ljudskog oblika. Bradata muška figura, sa ušima bika, rogovima jelena i konjskim repom, verovatno je predstavljala božanstvo ili čarobnjaka.

Teško je u paleolitskom slikarstvu praviti razliku između ljudskih čarobnjaka i božanskih figura, jer su, izgleda, delili ovu smešu ljudskih i životinjskih karakteristika. Čarobnjak je bio važan pripadnik zajednice i verovatno je smatran božanstvom u ljudskom liku, sa uticajem na bogove i životinjske duhove.

MAGIJA LOVA

Paleolitski ljudi su sigurno koristili magiju kao pomoć pri lovu životinja. Glavna forma magije bila je podražavajuća: oni bi oponašali životinju koju bi lovili da bi se povezali s njenim duhom i da bi obezbedili uspeh. Međutim, takođe su koristili sačuvstvenu ili homeopatsku magiju, uvereni da će delovanje na predmet koji predstavlja životinju doslovno uticati na samu životinju. Tako su pronađene glinene figure i crteži životnja koje su bile isečene i rasporene, od kojih se verovatno očekivalo da donesu uspeh u lovu.

Stalno prisustvo divljači za lov bilo je ključno, a magija plodnosti se izvodila da bi je obezbedila. Ovo je obično podrazumevalo slikanje životinja u parenju ili ženki sa mladuncima. Glineni kipovi bizona u parovima i bika koji sledi kravu pronađeni su u Francuskoj; u La Madleni jedan crtež prikazuje srnu s lanetom.

PRINOŠENJE ŽRTAVA

Najraniji dokazi verovatnih žrtava natprirodnim silama pronađeni su u Drahenlohu, u Taminskoj dolini, Švajcarska. Tamo su ostavljene medveđe kosti sa još nešto mesa na lobanjama, s netaknutim mozgom i sa butnim kostima u stanju pred jelo. Smatra se da su to bile prinete žrtve radi smirivanja životinjskih duhova, u znak zahvalnosti njima za uspešan lov i traženja naklonosti od njih za buduće pohode u lov.

SAHRANJIVANJE MRTVIH

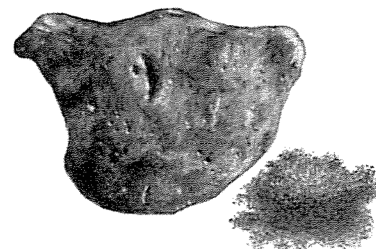
U paleolitska otkrića spadaju i prvi dokazi sahranjivanja mrtvaca u obredne svrhe. Verovalo se da pokojnici dobijaju natprirodne moći i da ih treba poštovati i tražiti od njih da vode žive. Njihova tela su posipana crvenim okerom; ovo je verovatno predstavljalo krv i simbolizovalo život i snagu za putovanje na drugi svet.

U Lezotou, En, Francuska, u jednom malom useku, pronađen je skelet iz kasnog paleolita posut crvenim okerom. Iza njegove glave nalazio se veliki kamen i s njim sahranjeno oruđe od kremena i štap poglavice napravljen od roga sa ugraviranim jelenom. Pronađeno je mnoštvo drugih primera tela u kamenim grobnicama ili u plitkim grobovima, skupa sa dragocenim nakitom, alatom i drugim obrednim predmetima. Izgleda da je pokojnicima davana hrana i oruđe, možda simbolično, da budu opremljeni za život na onom svetu.

Ponekad su sahranjena tela bila vezana u savijenom položaju. Verovatno je bila namera da pokojnici budu sprečeni da se vrate i da muče svoje žive potomke. U Kini su pronađeni ostaci ljudskih bića u evolutivnoj fazi na pola puta između *Pitekantropusa* i neandertalca: osim lobanje i donje vilice, ostale kosti tela ostavljene su da predstavljaju životinje koje bi pojeli. Da li je ovaj drevni pogrebni obred značio "Ono si što jedeš"?

GORE Prikazi sunca i meseca na ovom venecuelanskom duborezu koncentrišu se oko ljudske figure.

GORE Prvi ljudi su ritualno koristili crveni oker, koji je upotrebljen za bojenje ovog kamena u Bevoku, Češka, pre 250 hiljada godina.

DOLE Kao simbol, vatra se povezuje sa kreativnošću, razaranjem i maštom.

KOLEVKA CIVILIZACIJE

GORE Možemo samo da zamišljamo kako su izgledali prvi gradovi stare Mesopotamije. Utisak ovog slikara prikazuje, na levoj strani slike, impozantan hram.

DOLE Hamurabijev zakonik iz XVIII veka pre n.e. primer je klinastog pisma, prvih pisanih znakova koji su zamenili slikovne predstave.

Kada su lovačko-skupljačka društva pronašla način da obrađuju zemlju, došlo je do pojave trajnih naselja, naročito u područjima u kojima će doći do bujanja useva. Jedno takvo područje bilo je Mesopotamija, "plodni polumesec" kopna između Tigra i Eufrata, u današnjem južnom Iraku. Negde od 5000. g. pre n.e. male ratarske naseobine počele su da se postepeno razvijaju u gradove i varošice, iznedrujući neke od najranijih civilizacija – reč "civilizacija" potiče od latinske reči ***civis***, koja znači "stanovnik grada". Ljudi su izmišljali pisane jezike, gradili su hramove, palate i nastambe, i stvarali su složena društva u kojima su se znakovi i simboli preplitali sa tkivom svakodnevnog života.

VOĐENJE ZAPISA

Drevna sumerska civilizacija imala je naprednu poljoprivredu, trgovinu i industriju i bila je jedna od prvih civilizacija koja je razvila sistem pisanja. U početku su se koristili slikovni znakovi ili ikonice, sa jednim od najranijih rečnika koji je sadržavao oko dve hiljade grafičkih simbola, od kojih je svaki morao da liči na ono što predstavlja. Međutim, kako se društvo razvijalo i potreba za beleženjem složenih stvari povećavala, ograničenja slikovnog pisma su postajala očita. Ljudi su polako shvatali da se pisani znakovi mogu koristiti za predstavljanje zvukova pre nego stvari, pa su slike bile zamenjene klinastim pismom, kodeksom koji se zasnivao na nizu klinastih slova, koja su obično bila ispisivana na mekoj podlozi, kao što je ilovača.

RELIGIOZNI ŽIVOT

Poplave Tigra i Eufrata bile su silovite i nepredvidive: za samo jedan dan životodavalačka kiša mogla je da se pretvori u rušilačku snagu. Verovalo se da ove moćne sile kontrolišu bogovi, pri čemu su ljudi bili tek nešto više od robova ćudima sudbine. Ovo je religiju stavilo u samu žižu svakodnevnog života, sa hramom posvećenim glavnim bogovima u srcu svakog grada ili varošice. U početku je bila reč o prilično jednostavnim građevinama od blata, ukrašenim kupastim geometrijskim mozaicima i freskama sa ljudskim ili životinjskim figurama. Pravougaoni kovčeg, poznat kao "sela", imao je oltar od cigle ili žrtveni sto ispred kipa hramovnog božanstva. Javni obredi, prinošenje žrtava i žrtve livenice, održavali su se dnevno, kao i mesečne gozbe i godišnje proslave Nove godine.

HRAMOVI

Ovi rani hramovni kompleksi postepeno su se razvijali u zigurate, impozantne građevine nalik piramidama, od kojih su neke dostizale 90m visine. Jedan od najranijih takvih primera predstavlja Beli hram Uruka, koji je bio posvećen sumerskom bogu Anu, gospodaru neba, a datira s kraja 3000 godina pr n.e.

Mesopotamski zigurati su bili građeni u nizu od tri, pet ili sedam sve užih terasa, sa stepenicama za uspon na drugi nivo. Za sedam terasa kažu da odgovaraju broju od sedam planetarnih nebesa. Prema sumerskom predanju, najniži nivo je bio povezan sa Saturnom i slikan je crnom bojom; drugi nivo je bio slikan belom bojom i odgovarao je Jupiteru; treći nivo je bio crvene boje cigle i simbolizovao je Merkur, dok je četvrti, plavi nivo, bio povezivan s Venerom. Šesti nivo, Mars, bio je žut, dok je sedmi nivo bio siv ili srebrnast

DESNO Krilati bik sa ljudskom glavom, jedno od hibridnih stvorenja poznatih kao lamasu koja su bila klesana u važne javne zgrade asirskih gradova.

da bi predstavljao mesec, na koji bi sjala zlatna sunčeva svetlost. Žrtvovanja su se obično odvijala na najvišem nivou. Simbolika zigurata takođe je upoređivana sa kosmičkom planinom za koju se tvrdilo da se nalazi u centru sveta, kao i sa hramovima građenim u obliku planine. Simbolički, zigurati su slični merdevinama, spajaju nebo i zemlju i stvaraju prolaz za smrtnike da se uznesu i bogovima da siđu. Zigurati su navodno predstavljali nadahnuće za Vavilonsku kulu, koja je u Starom zavetu tumačena kao simbol ponosa, koji su ljudi izgradili u pokušaju da se izjednače sa Božijim sjajem.

BOGINJA IŠTAR

Sigurno najvažnije božanstvo u staroj Mesopotamiji bila je boginja meseca Ištar, koja je još poznata kao Inana, Astarta ili Aštar (a kasnije, u starom Egiptu, kao Izida). Ištar personifikuje sile prirode koje mogu da daju život i da ga unište, pa se njen oblik stalno menja kao i kod meseca. Ponekad je bila predstavljana kao boginja plodnosti sa velikim grudima i okruglim trbuhom. Ona je boginja polne ljubavi, a u kućama starih Vavilonaca male škrinje sa njenim likom prikazivale su je kako naga sedi u prozoru – što je tipičan položaj za prostitutku.

Ištar je i boginja rata, a u tom vidu mogla je da bude prikazivana kako stoji na lavu (koji simbolizuje svirepost) i sa kandžama i krilima sove. Prikazivana je i kako nosi troređnu krunu zvezda, plavog lazurnog kamena i dugine ogrlice, što je simbolizovalo njenu vezu s nebom. Kao kraljica neba, svake noći se vozi nebom u kočiji koju vuku lavovi ili jarčevi. Zodijačka sazvežđa bila su poznata starim Arapima kao Mesečeve kuće, a ceo zodijački pojas bio je poznat kao "opasač Ištarove", naziv koji se odnosio na mesečev kalendar.

VAVILON

U starom Vavilonu, lav je bio popularni simbol kraljevske vlasti, dok je zmaj bio povezivan s vrhovnim bogom, Mardukom. Zakoni i običaji zemlje bili su objedinjeni pod Hamurabijem (vl. 1792-1750 pre n.e.), a grad Vavilon postao je poznati centar za nauku, posebno za prirodne nauke, matematiku i astronomiju. Vavilonski naučnici razvili su brojčani sistem, koji je doveo do našeg 60-minutnog časa i 360-stepenog kruga. Starogrčki istoričar Herodot obnarodovao je da je Vavilon "toliko divan da se nijedan grad na zemlji ne može uporediti s njim". Njegove zidine i čuvene viseće bašte bili su među sedam čuda staroga sveta, a Vavilon je postao sinonim za sjaj i dostignuća. Međutim, u judejsko-hrišćanskoj tradiciji on je postao antiteza raja i nebeskog Jerusalima, simbolizujući bogohuljenje.

LAMASE

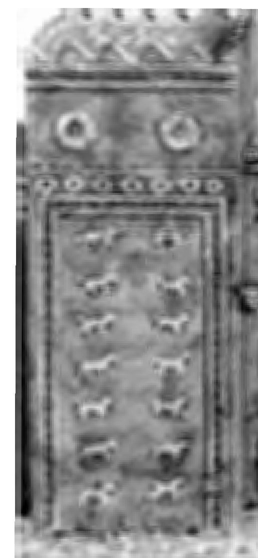
Simboli moći i zaštite, masivne krilate sfinge ili lamase, imaju koren u vavilonskim magijskim predanjima, iako se češće povezuju sa asirskom kulturom (oko 1000-600 g. pre n.e.).

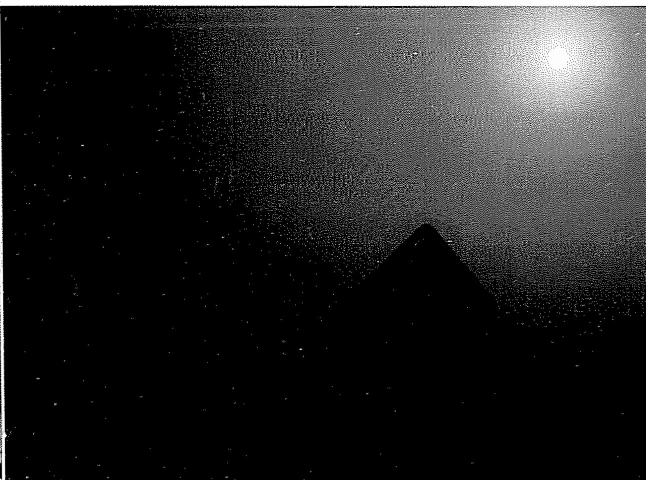
GORE Ova umetnička impresija Vavilona prikazuje popularnu zabavu lovljenja lavova. Lav je za Vavilonce bio simbol kraljevskog autoriteta i vlasti.

S telom bika, ponekad sa pet nogu, krilate i sa bradatim ljudskim glavama, ove skulpture su bile uklopljene u važne javne građevine, kao što je kraljevska palata ili gradske kapije. Neke su bile visoke čak 5m i teške 30 tona. Lav i bik su simbolizovali mušku snagu, muževnost i vrhovnu vlast, iako je i jedna i druga životinja povezivana sa boginjom meseca: spektakularna Ištarina kapija koja je vodila u grad Vavilon bila je ukrašena lavovima, dok su rogovi bika na Ištarinoj perjanici označavali srp mladog meseca. Glava ovih sfingi simbolizovala je moć vladara da zaštiti narod, krila su označavala sposobnost da leti, dok su noge predstavljale budnost protiv ljudskih i natprirodnih neprijatelja koji bi mogli da napadnu iz bilo kog pravca.

DOLE Jedna impresija kula Ištarine kapije, koja je bila divno ukrašena zlatnim lavovima.

Stari Egipat

GORE Egipatske piramide poseduju celo bogatstvo simbolike.

GORE U SREDINI Dvostruka kruna starog Egipta imala je mnoga simbolička značenja, povezujući dva kraljevstva Gornjeg i Donjeg Egipta.

GORE Nil je simbolizovao krvotok Egipta, jer je plodnost zemlje zavisila, i još zavisi, od njegovih sezonskih poplava.

> PIRAMIDE
> Piramida je simbol uspenja: podignuta u liniji sa suncem i zvezdama da bi omogućila prelaz od zemlje do neba kako bi upokojeni faraon mogao da pređe u drugi život. U zapadnoj hermetičnoj tradiciji piramida spaja simboliku kvadrata i trougla. Simbolika piramide se takođe povezuje sa humkom (i sa kosmičkom planinom), budući da se smatra da liči na brdo koje je izronilo iz praiskonskih voda kada je stvorena zemlja, pa je tako simbol nadmoći života nad smrću.

Civilizacija starog Egipta je na svom vrhuncu bila najspektakularnija na zemlji. Pojavila se pre oko 5 000 godina i bujala je tri milenijuma, dajući nam zadivljujuće mnoštvo simbola, od kojih su mnogi bili ukorenjeni u tlo i prirodu. Stari Egipat je postojao u ambijentu krajnosti, koji se simbolički izražavao kao crveno i crno. Crvena zemlja (Deshret) nalazila se na saharskoj strani države, a bila je spržena i pusta usled silne vreline sunca; Crna zemlja (Kemet) bila je plodno područje u dolini Nila, potamnjena sezonskim poplavama reke i osenčena njenom vegetacijom. Na ovaj način, egipatska zemlja je simbolički predstavljala venčanje suprotnosti, sintezu. Ovakvo posmatranje oblikovalo je sisteme verovanja Egipćana i nalazilo se u suštini njihove kulture.

RED I HAOS

Odnos između reda (*maat*) i haosa (*isfet*) predstavljao je okosnicu staroegipatske misli. Bog Hor se povezivao sa svim onim što je pravilno i sređeno, a Set je povezivan sa haosom, kao i sa neplodnošću i sušom. Slično tome, Kemet je bio mesto reda – u isto vreme je Nil, krvotok Egipta, plavio zemlju, obezbeđujući bogate žetve – dok je Deshret povezivan sa neplodnošću i neredom. Harmonija se postizala kada bi ove dve sile bile održane u ravnoteži, kada nijedna od njih ne bi prevladala onu drugu, a bila je oličena u boginji Maat, kćeri boga Ra, tvorca i boga sunca.

Maat je predstavljana sa nojevim perjem na glavi, koje je bilo simbol istine i ideogram njenog imena. Ona je održavala red na zemlji i na nebu, vladajući godišnjim dobima, danom i noći i kretanjima zvezda. Ona je takođe određivala sudbinu mrtvih u donjem svetu, mereći težinu srca pokojnika perom istine na svom kantaru pravde. Kada bi kantar došao u ravnotežu, nagrada je bila raj; kada bi se kantar nagnuo, pokojnika bi progutalo čudovište, koje je delimično bilo lav, nilski konj i krokodil. Maat je takođe upravljala dekretima, zakonima i društvenim odnosima, a regulisala je i verske obrede.

PODELA I UJEDINJENJE

Kraljevstvo je politički bilo podeljeno na dva dela: Gornji i Donji Egipat, pri čemu se Gornji Egipat nalazio na jugu, a Donji Egipat na severu Delte Nila – ova podela je bila predstavljena belom i crvenom krunom. Crvena kruna Donjeg Egipta imala je visok, uski potiljak i tanki svitak na čelu, dok je bela kruna Gornjeg Egipta bila oblikovana kao visoka kupa sa loptastim vrhom. Ponekad je ukrašavana sa dva pera u obliku koji se zvao atef-kruna, koja je povezivana sa Ozirisom, gospodarom podzemnog sveta. Ponekad su se dve krune spajale i formirale duplu krunu.

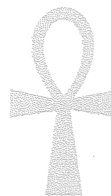
Verovalo se da se poreklo države Egipat može pratiti do čina ujedinjenja Gornjeg i Donjeg Egipta pod vladarom koji se zvao Menes (za koga ne postoje arheološki dokazi), negde oko 3100. g. pre n.e. Hijeroglifski znak koji se koristio za izražavanje

BALEGAR

Balegar je simbolizovao novi život i vaskrsenje. Zvao se balegar zbog toga što je obično valjao lopticu izmeta u koju je polagao jaja. Smatralo se da ovo simbolično predstavlja putovanje sunca nebom. Balegari koji su izlazili iz gliba povezivani su sa životom koji nastaje iz praiskonskog brega i simbolizovali su spontano stvaranje sveta.

ANK

Nastao stavljanjem petlje oko slova T, ank je bio staroegipatski hijeroglif koji je predstavljao život i besmrtnost i često se koristio u ikonografiji suprotnosti. Petlja, oblik kruga, može da predstavlja kosmos, a T čoveka. Alternativno, reč je o sjedinjenju muškog i ženskog simbola boga Ozirisa (T) i bogomajke Izide (okrugli deo), Ozirisove sestre i supruge, a simbolizovao je jedinstvo neba i zemlje. Na egipatskim zidnim slikama bogovi (naročito Izida) i kraljevi takođe se prikazuju sa ankom u ruci, da bi tako simbolički predstavljali svoju moć nad životom i smrću. Ank se takođe povezuje sa smrću i pogrebnim obredima: kada ga nose pokojnici, on ukazuje na bezbedan prelazak sa ovog na onaj svet, a kada se drži okrenut naopačke predstavlja ključ kojim se otvara kapija smrti da bi se ušlo u večnost. Ponekad se stavlja na čelo između očiju, što ga povezuje sa vidovitošću.

pojma ujedinjenja predstavljao je stilizovano spajanje pluća, sa dušnikom koji se diže između njih. U umetničkim predstavama, ovaj amblem je mogao da bude okružen sa dva božanstva, ponekad Horom i Setom, ili u drugim prilikama sa dva boga Nila, pri čemu je jedan imao na glavi biljku papirus (heraldički amblem delte), a drugi lotos (ili vodeni krin) (amblem doline Nila). Figure sa strane često se prikazuju kako povezuju stabljike papirusa i lotosa u čvor oko hijeroglifa. Uloga kralja ili faraona bila je da ujedini ove dve zemlje titulama "Gospodar dve zemlje" i "Kralj Gornjeg i Donjeg Egipta".

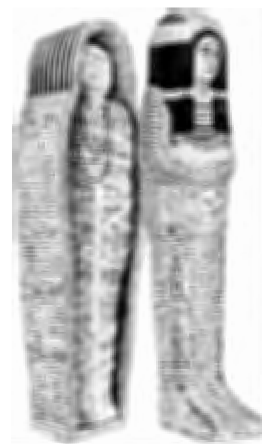
FARAON

Naziv faraon (*per-aa*) doslovno znači "velika kuća". U periodu Novog kraljevstva (oko 1550-oko 1069. pre n.e.) ovaj naziv se koristio da opiše kralja, ali pre tog vremena odnosio se na kraljevu palatu ili dvor. U starom Egiptu se za kralja ili faraona verovalo da predstavlja živu manifestaciju božanstva, povezanog i sa Horom, bogom neba sa glavom sokola, i s Raom, koji se ponekad predstavlja kao krilati sunčev disk. Ovaj bogoliki status davao je faraonu apsolutnu vlast, omogućujući mu da vlada vojskom i svim civilnim nameštenicima, kao i sveštenstvom. Kud god da su išli, obični ljudi su podsećani na faraonov status, koji su simbolizovali masivni kameni kipovi kralja u obličju boga Ra, kao i veličanstvene piramide – pogrebni spomenici kraljeva i kraljica starog Egipta.

DRUGI ŽIVOT

Smrt i sahrana imale su mnogo simboličkih asocijacija u starom Egiptu, gde se postojanje drugog života nalazilo u centru religijskog verovanja. Praksa mumificiranja otkriva snažno verovanje da telo zahteva da ostane netaknuto za život posle smrti, dok tekstovi vezani za pogreb pokazuju da se verovalo da se mrtvi penju na nebo, u carstvo sunca i mesto drugog života. Bilo je nekoliko metoda uspinjanja, uključujući jahanje na leđima sokola, guske ili neke druge ptice; dizanje ka nebu zapaljenim tamjanom; ili putovanje na plovilu od trske ili barci koja je išla na jedra, vesla ili je bila tegljena. Ovo putovanje je bilo opasno, pa su se čitale bajalice da pomognu pokojnicima na putu, a zaštitne amajlije su stavljane na mrtvo telo.

Dve najviše korišćene amajlije bile su zaštitno Horovo oko, koje u jednoj verziji mita o Ozirisu koristi Ozirisov sin, Hor, da bi vratio oca u život, i balegar, koji je postavljan na srce. Balegar je povezivan sa Heprijem (jednim aspektom boga sunca Ra) i zato je bio simbol novog života i vaskrsenja. Ponekad su balegari prikazivani sa krilima sokola, kao simbol preobraženja i zaštite.

GORE Upražnjavanje i obredni elementi mumificiranja bili su puni simboličkih značenja.

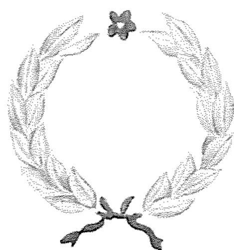
DOLE Horovo oko (vadjat) pruža zaštitu pogrebnoj lađi na putu u drugi život.

KLASIČNO DOBA

GORE Akropolj simbolizuje slavu klasičnog sveta.

GORE U antičko doba, lovorov venac je bio simbol pobede, kao i znak statusa koji je nosila vladajuća klasa.

I klasična grčka civilizacija i moćno Rimsko carstvo imali su ogroman utcaj na zapadno društvo, utičući na njegove zakone i običaje, umetnost i nauku, filozofiju i način života. Sistemi verovanja ovih mediteranskih naroda mogu se videti u njihovim mitologijama, koje su bile karakterisane živopisnom, dramatičnom vitalnošću koja je čuvala moralne principe, prirodne zakone i velike kontraste i preobraženja koja odreduju i kosmički i ljudski život. Bogovi i boginje grčko-rimskog panteona oličavali su arhetipske teme kao što su rađanje, smrt i vaskrsenje, rat i mir, ljubav i brak, i vladali su svim aspektima dnevnog života.

Najviši vrh u pejzažu stare Grčke bila je planina Olimp, koja je bila stanište bogova. Oni su odavde vladali svetom i pomagali su ljudima ili su ih ometali, zavisno od raspoloženja. Za sve bogove se smatralo da potiču od Gee (Zemlje) i Urana (neba), a njihov život je zamišljan kao ljudski – zaljubljivali su se, rađali decu, svirali muziku, svađali se i imali ljubavne veze. Svaki bog je imao sopstvenu sferu uticaja – Afrodita (rimska Venera) vladala je ljubavlju, a Ares (rimski Mars), na primer, ratom – i sva veća božanstva imala su hramove i svetilišta koja im behu posvećena.

VRHOVNI BOG

Najveći bog bio je Zevs (kod Rimljana Jupiter), koji je bio vrhovni vladar neba i zemlje, kao i gospodar manjih božanstava Olimpa. Bio je oženjen svojom sestrom Herom, ali je imao mnogo drugih polnih veza, izrodivši mnoštvo potomaka i sa boginjama i sa smrtnim ženama, tipično prerušen – pretvarajući se u labuda, bika, konja ili u obilje zlata. Njegovi simboli bili su munja i orao, iako je prikazivan i u ljudskoj formi sa krunom lovorovog lišća na glavi, kako sedi na prestolu držeći skiptar.

CENTAR SVETA

Jedno od najvažnijih svetilišta bio je hram Apolonu u Delfima na padinama Parnasa. Apolon, koji je u jednom od aspekata bio povezan sa suncem, imao je proročansku moć i u Delfima je odgovarao na pitanja o budućnosti preko svoje sveštenice. Delfi su se smatrali centrom sveta, tačkom gde se susreću dve ptice koje lete sa suprotnih strana zemlje. Veliki kamen, poznat kao *omfalos* ili pupčani kamen, bio je tamo postavljen da to simbolizuje.

ELEUZINSKE MISTERIJE

U suštini grčke religije bile su eleuzinske misterije, tajni godišnji obredi za koje se verovalo da drže ljudski rod na okupu. Uvedeni u tajne su čuvali iste tako revnosno da mi ne znamo sigurno šta su oni, u stvari, doživljavali, ali se čini da su imali trostruko otkrovenje: božansku viziju device Persefone; spoznaju da je Persefona rodila Eona, božije čedo, u vatri; i videli su klas žita, koji je obećavao novi život i plodnost. Ove misterije su praktikovane 2 000 godina, okončavši se gotskim pustošenjem Eleuzine 396. godine n.e.

HRAMOVI

Zemaljska boravišta bogova bili su njihovi hramovi i za izgradnju istih nije se žalio novac. Rane drvene građevine ustupile su mesto kamenim, naročito mermernim, koje su bile ukrašene frizovima jarkih boja na kojima su prikazivani podvizi bogova, boginja i junaka. Većina hramova bila je posvećena nekom naročitom božanstvu, čiji kult se poštovao na tom mestu.

Jedan od najčuvenijih starogrčkih hramova, Partenon, sagrađen je na Akropolju ("visokom gradu") u Atini između 447. i 432. g. pre n.e. Bio je posvećen zaštitinici grada, Ateni, boginji mudrosti i ratovanja, a imao je njen ogroman kip od zlata i slonovače. Sova, kao simbol mudrosti, bila je njen amblem i može se naći na srebrnim novčićima koji su kovani u Atini posle velikih grčkih pobeda nad Persijancima 479. g. pre n.e.

Rimski običaj uzdizanja mrtvih careva u božanstva značio je da su mnogi hramovi izgrađeni zbog njihovog obožavanja, uključujući hram Avgusta i njegove supruge Livije, koji se još nalazi u Vianu, Francuska. Takvi hramovi su bili simboli i božanske i zemaljske moći, svedočanstvo kulturnih i političkih dostignuća Rimljana.

GODIŠNJA DOBA I CIKLUSI

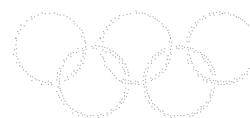
Grčki život se nalazio pod dominacijom religije, a ona je bila suštinski povezana sa prirodnim ciklusima. Godišnja smrt i ponovno rađanje zemaljske vegetacije poprimili su simboličku formu u mitu o Persefoni (koju su Rimljani zvali Prozerpina), nevinoj kćeri Zevsa (Jupitera) i Demetre (Cerere), boginje Zemlje. Prema mitu o Persefoni, Had (Pluton, bog podzemlja) uhodio je lepu devicu dok je brala makove i silom ju je odveo da bude njegova kraljica u carstvu mrtvih. Ophrvana bolom, Demetra je zanemarila zemlju dok je tražila svoju kći. Zemlja je postala jalova, letina je venula i propadala, a rezultat je bio večna zima.

Da bi pomogao čovečanstvu, Zevs se umešao i poslao je Hermesa (Merkura), boga izaslanika, da vrati Persefonu. Međutim, u međuvremenu ona beše pojela hranu pokojnika (u obliku šest semenki nara) i tako je postala vezana za Had: mogla je da se vrati Demetri samo deo godine. Njen godišnji dolazak obeležava se ponovnim rađanjem proleća, ali krajem leta ona mora da se vrati u Had, kada zemlja ponovo postaje jalova.

IGRE

Ne samo zabava, sport je bio način obučavanja za ratovanje i za slavljenje bogova. Nacionalne svečanosti privlačile su sportiste iz celokupnog grčkog sveta, a najvažnija svečanost bile su Olimpijske igre, koje su održavane svake četvrte godine Zevsu u čast.

Ove igre su bile toliko značajne da su obustavljani ratovi da bi svet mogao bezbedno da putuje u Olimpiju i iz nje. Prve Olimpijske igre održane su 776. g. pre n.e. i nastavile su se i u rimskim vremenima, okončavši se krajem IV veka n.e. Obnovljene su u modernom dobu 1896. godine. Jedan od simbola koji je povezivan sa Olimpijskim igrama jeste trkač s bakljom, koji nas vraća u vreme kada su se štafetne trke održavale posle padanja mraka, tako da su trkači nosili baklje da bi osvetlili put. Pobednički tim ih je koristio za paljenje vatri na oltarima posvećenim Zevsu i Ateni. Pobednici su nosili lovorov venac koji je bio posvećen Apolonu i predstavljao simbol pobede.

GORE Pet krugova koji su simbol modernih Olimpijskih igara predstavljaju pet kontinenata sveta.

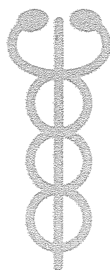
DOLE Triptolema, eleuzinskog kneza, u eleuzinske tajne uvode Demetra i Persefona.

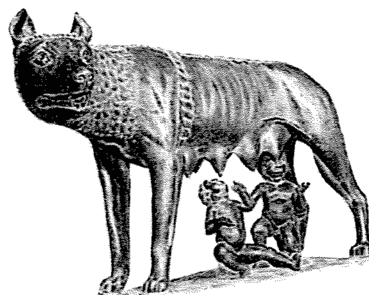
DESNO Ogromne dimenzije Koloseuma imale su za cilj da impresioniraju i podjarmljene narode i rimske građane velikom moći Carstva.

LOVOR
Povezanošću s Apolonom, aromatični listovi lovora bili su krunski amblem grčko-rimskog sveta kako za ratnike tako i za pesnike. Lovor jer bio simbol primirja, pobede, mira, proročanstva i pročišćenja.

DOLE Merkurova palica, šipka ili štap, obavijena sa dve zmije, simbol je boga Hermesa. Koristi se kao amblem homeopatske medicine.

DOLE Vučica koja doji blizance, Romula i Rema, jedan je od simbola starog Rima.

MEDICINA I LEČENJE

Za stare Grke, bolest je predstavljala kaznu koju šalju bogovi, kojima su se oni takođe molili za izlečenje. Svetilišta posvećena Asklepiju (grčkom lekaru koji je obožavan kao bog medicine) bila su izgrađena širom grčkog sveta, a najpoznatije je bilo u Epidaurusu. Bolesnici su išli na hodočašća takvim hramovima, gde su se izlagali postupku izlečenja poznatom kao inkubacija. Spavali su u hramu i koristili su snove kao kanal komunikacije sa Eskulapom, u nadi da on može da im pokaže kako će ozdraviti. Zatim bi sveštenik izveo preporučeni tretman. Običaj je bio da se ostavi neka vrsta simboličke predstave zahvaćenog dela tela, i prilikom traženja isceljenja i u znak zahvalnosti na kraju.

Eskulapov amblem bio je njegova palica, gruba grana obavijena zmijom, čiji svlak simbolizuje obnavljanje mladosti. Ova palica je još uvek simbol isceljenja, a koriste je lekarska tela kao što je Svetska zdravstvena organizacija.

Rimljani su takođe verovali da bolest mogu da donesu bogovi, kao i vradžbine i kletve, a takođe su prinosili žrtve bogovima u obliku delova tela. Ova praksa se i danas nastavlja u crkvama nekih mediteranskih zemalja, gde se koriste metalna znamenja sa izbočenim šarama.

OSNIVANJE RIMA

Prema legendi, Rim su 753. godine pre n.e. osnovala braća Romul i Rem, sinovi rimskog boga rata Marsa. Kao bebe, blizanci su bačeni u reku Tibar i ostavljeni da umru, ali su bili izbačeni na obalu i zadojila ih je vučica. Kada su odrasli, odlučili su da sagrade grad na Tibru. Da bi odredili gde će sagraditi grad, braća su se popela na breg (Rem na Aventin a Romul na Palatin) i tražili su od bogova da im pošalju znamenja. U grčko-rimskoj tradiciji, orao lešinar je za Apolona bio sveta i proročanska ptica. Dakle, kada je Romul video 12 lešinara, a Rem samo 6, izabran je breg Palatin, na kojem je Romul zaorao brazdu da bi njome označio granice grada. Kada je Rem pokušao da preuzme inicijativu od brata, Romul ga je ubio. Kada je Rim bio osnovan, Mars je odvezao Romula u svojoj kočiji da bi postao bog.

Hrabrošću i predatorskom prirodom vučica je za Marsa bila sveta životinja i postala je totemski simbol Rima, jedne od najvećih svetskih supersila. Rimsko carstvo je izgrađeno na snazi svoje vojske.

SNAGA I POBEDA

Zasnovana na strogoj disciplini, gvozdenoj volji i hrabrosti, rimska vojska je postala sinonim za moć Rima. Ova vojska ne samo da je širila granice Carstva, nego je bila odgovorna i za njegovu zaštitu, gradeći neprobojne tvrđave na vrhu bregova da bi branila rimsko bogatstvo. Boginja Nika, krilati aspekt Atene, postala je simbol vojne pobede. Često je prikazivana sa globusom i pobedničkim vencem, a prinošene su joj žrtve pre i posle bitaka da

bi se obezbedila pobeda i iskazala zahvalnost na uspehu.

Orao je usvojen kao rimski barjak. Poznat kao *akvila*, sam barjak je postao amblem carske moći. Orlova krila su čuvala mir Carstva, dok je sposobnost ove ptice da obori žrtvu u smrtonosnom naletu podsećala na ratničke vrline Rima.

Među ratnim plenom nalazili su se robovi, a neki od njih (uključujući žene) vežbali su kao gladijatori, koji su se međusobno borili, često do smrti, u amfiteatrima koji su podizani širom Carstva. Ovakva javna arhitektura, moćan simbol rimske dominacije, kulminirala je izgradnjom spektakularnog Koloseuma u Rimu. Otvoren 80. godine n.e., mogao je da primi oko 50 hiljada gledalaca, a procenjeno je da je u njemu poginulo 500 hiljada gladijatora. Gladijatorske borbe imale su religiozno poreklo, budući da su se održavale na pogrebima da bi se ukazala čast pokojniku, ali u vreme careva one su bile krvava zabava. Pobednici su mogli da steknu slobodu, a neki gladijatori su sticali status slavnih ličnosti – jedan natpis u Pompejima opisuje gladijatora po imenu Celad kao "muškarca za kojim uzdišu devojke". Kada bi gladijator bio ranjen, mogao je da zatraži milost. Ako bi se publika (i car) umilostivili, podignuti palčevi su značili da mu je pošteđen život, a spušteni palčevi su označavali brutalnu smrt.

KULT MITRE

Originalno persijski bog sunca, Mitra je stekao kultni status kod rimske vojske, koja je proširila njegovo obožavanje u celom rimskom društvu i carstvu. Kao tvorac i vladar kosmosa Mitra je obično prikazivan kako ubija bika, simbolizujući pobedu čoveka nad njegovom životinjskom prirodom, kao rimsku političku vlast nad neprijateljima. Mitra je bio slavljen u podzemnim hramovima, gde se odvijao ***taurobolium*** (obredno žrtvovanje bika), a uvođeni u kult su kršteni njegovom krvlju. Ponekad se Mitra prikazuje ujarmljen u krug zodijaka, verovatno aludirajući na kraj Doba bika i početak Doba ovna koje je bilo prikladno za to vreme.

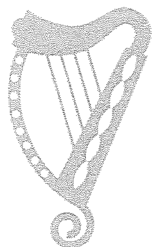
GORE Krilata Pobeda – ili Nika, jedan aspekt Atene za Grke – drži dva najvažnija rimska simbola moći i pobede, palicu sa orlom na vrhu i venac od lovoerovog lišća.

GORE LEVO Barjak rimske legije bio je glavni simbol njenog ponosa i vojničke časti.

DESNO U Rimskom carstvu, kult Mitre je bio otvoren samo za muškarce. Ovaj friz prikazuje ovog boga kako ubija belog bika, simbolizujući mušku polnu potenciju i moć u najčistijoj formi.

PAGANSKA EVROPA

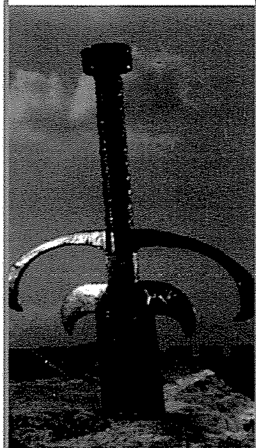
GORE Instrument duše, govorilo se da je keltska harfa izazivala tri reakcije: srećan smeh, suze tuge i vedrinu ili san.

Kada je Rim sa svojim zapadnim carstvom pao pred varvarskim osvajačima, 476. godine n.e., severna Evropa je ušla u period nestabilnosti. Uticaj rimske civilizacije je slabio, iako je klasična nauka sačuvana u hrišćanskim manastirima, a stara keltska kultura bila prepletena s germanskom i skandinavskom tradicijom nastupajućih sila.

U VI veku Anglosaksonci su stigli u Britaniju iz Skandinavije i Nemačke, izbacujući rimsku, keltsku i hrišćansku kulturu sa teritorije koja je sada postala "zemlja Angla" ili Engleska. Kasnije, između 800. i 900. godine, Evropu i Britaniju napali su Vikinzi. Međutim, u XI veku nove kulture su bile asimilovane i Evropa se izdigla obnovljena iz Mračnog u Srednji vek, sa procvalim rimskim hrišćanstvom kao dominantnom verom, koje je bilo pomešano sa elementima starijih, prethrišćanskih kultura.

KELTSKI MAČ

Kod Kelta je mač simbolizovao vlast, zaštitu, hrabrost, istinu i pravdu. Mač je i simbol falusa. Za neke mačeve se smatralo da poseduju čarobna svojstva. Slika Artura koji izvlači mač iz kamena pošto drugi nisu uspeli, bila je znak njegovog kraljevskog dostojanstva.

KELTI

Keltske mitove i simbole preneli su narodni pevači, koji su mešali uloge sveštenika, učitelja i zabavljača i održavali kulturu u životu. Kelti su imali duboku naklonost prema prirodi, pa su prirodni obrasci snažno prisutni u keltskoj umetnosti.

U grofoviji Galvaj u Irskoj stoji jedan drevni kamen, poznat kao Turoski kamen. U njemu su uklesani stilizovani obrasci koji podsećaju na biljke i životinje, što ga čini simbolom preporoda. Verovatno je to bilo mesto gde su ostareli kraljevi bili žrtvovani za obnavljanje kulture.

GORE Gundestrupski kazan pokazuje veličanstveno mnoštvo keltske simbolike vezane za prirodu, uključujući rogatog boga Kernunosa, životinjsko božanstvo.

Keltski kazan bio je važan simbol obilja, ponovnog rađanja i žrtvovanja: beskrajna zaliha jela ili znanja, često povezivan sa vrhovnim keltskim bogom Dagdom. Za ubijene koji su bacani u kazan govorilo se da se ponovo rađaju sledećeg dana. Keltski kazan je možda preteča Svetog Grala iz legendi o kralju Arturu. Veličanstveni kazan od pozlaćenog srebra i bakra iz I i II veka pre n.e., Gundestrupski kazan, prikazuje Kernunosa, "Rogatog boga", muško životinjsko božanstvo, u svetom braku s Majkom Zemljom ili prirodom. On ima rogove jelena, koji simbolizuju obnovu (budući da jeleni odbacuju rogove i da im rastu novi). Isto tako se pojavljuje kao vepar, kojem su se Kelti divili zbog brzine i spremnosti da se bori; oni su verovali da on ima magična svojstva i direktne veze sa podzemnim svetom. Kernunos drži zmiju sa glavom ovna, simbol polnosti i ponovnog rađanja.

U keltskoj umetnosti ima mnogo primera trostruke boginje, koja se pojavljuje u tri vida: kao devica, majka i babuskera. Brigid je bila trostruka boginja, koja je obično povezivana sa keltskom prolećnom svetkovinom u Imbolku, koja se slavila u vreme jagnjenja. Ona je inspirisala narodne pevače i bila je božanstvo isceljenja koje je štitilo i žene na porođaju.

Druga trostruka boginja bila je Morigan, koja je povezivana s vranom. Supruga Dagde, ona je bila boginja boja, borbe i plodnosti. Imala je moć da učini muškarce potpuno bespomoćnim, naročito kada nisu priznavali svoja ženska svojstva. Dagdino ime znači "svemoćni bog". On je bio zaštitnička figura oca, često prikazivan kako drži štap ili sa napetim penisom, što je simbolički predstavljalo muškost i stvaranje života.

Kelti su slavili svoje bogove u svetim lugovima. Hramove su počeli da grade tek pod uticajem Rimljana. Hrast je bio simbol moći i zaštite, a hrastovi lugovi su bili sveta mesta.

ANGLOSAKSONCI

Oko 450. godine Anglosaksonci su počeli seobu u Britaniju iz Danske i severne Nemačke. Oni su bili društvo gordih ratnika, sa politeističkim verovanjima i

slavili su životinje kao što su vepar, konj i jelen.

Anglosaksonci su verovali u unapred određenu sudbinu, koja je bila poznata kao *vird*. Ovaj pojam je bio otelotvoren u tri sestre Vird ili Norne, koje su tkale mrežu sudbine (nešto kao grčke Sudaje za koje se verovalo da predu, mere i seku nit života svakog ljudskog bića).

Za Anglosaksonce su konji bili sveti i predstavljali su veliko bogatstvo i rang. Legende kazuju o Hengistu ("pastuvu") i Horsi ("konju"), bogovima blizancima za koje se govorilo da su predvodili invaziju Britanije. Za goleme konje od krede koji su uklesani u brdima južne Engleske, kao što je slučaj sa Ufingtonom i Vestberijem u Viltširu, smatra se da su anglosaksonskog porekla.

Vepar je bio anglosaksonski simbol zaštite i kraljevskog dostojanstva. Povezivan je sa Froom, bogom kraljevskog dostojanstva i plodnosti. Ratnici su nosili njegovu sliku na šlemovima, uvereni da će to učiniti snagu vepra dostupnom nosiocu. U Jultajdu se, u znak obeležavanja najkraćeg dana u godini, polagala svečana zakletva nad Julskim veprom, koji bi potom bio žrtvovan: smatralo se da on odlazi direktno bogovima, noseći zakletvu sa sobom, dok je njegovo zaklano telo pečeno i služeno s jabukom u ustima, što je simbolizovalo ponovno rađanje boginje sunca.

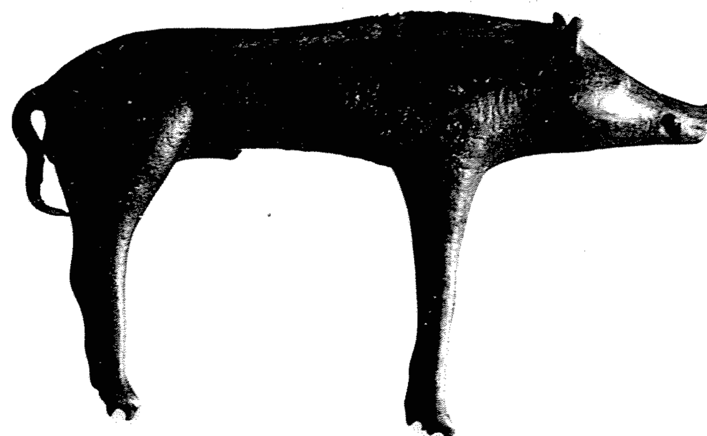
Jelen je bio otmeni simbol anglosaksonskog kralja i njegovog vodstva. Jelenji kolac, sa glavom jelena na vrhu koja je okrenuta prema suncu, obično se pobijao za proklinjanje ili vređanje neprijatelja.

Svetkovina boginje plodnosti Eostre slavila se u proleće, a prema ovoj svetkovini nastao je hrišćanski Uskrs. Njena životinja bila je zec – otkuda dolazi moderni vaskršnji zeka: prema jednoj legendi ona je pretvorila pticu koja se smrzla u zimskoj mećavi u zeca, koji je u znak zahvalnosti nastavio da leže jaja svakog proleća.

VIKINZI

Nordijski narod Skandinavije slavio je panteon bogova i boginja koji su bili predvođeni Odinom. Vikinzi su bili morski ratnici i trgovci koji su se nalazili na vrhuncu moći od VIII do XI veka, napadajući Evropu s mora moćnim, dugačkim brodovima, otimajući najpre pokretnu imovinu a potom teritorije, od Saksonaca.

Odin ili Votan, glavno nordijsko božanstvo, bio je bog misli i pamćenja, dveju mentalnih sposobnosti koje su cenili nordijski narodi. Tor je bio bog munje i grmljavine, što znači moći, koji je vitlao silnim čekićem da bi zaštitio ljude i bogove od divova. Freja je bila boginja ljubavi i lepote, ali je bila i ratnik; njena sveta životinja bila je mačka. Frejin brat blizanac bio je Frejr, rogati bog plodnosti, bog uspeha i takođe ratnik, koji se borio rogom ili vapitom.

GORE Anglosaksonci su povezivali vepra s kraljevskim dostojanstvom, obiljem i zaštitom u boju.

DOLE Vikinški dugački brodovi bili su simboli užasa i surovosti za nesrećne narode koji su bili izloženi upadima Nordijaca.

VIKINŠKI BRODOVI

Vikinzi su bili majstorski graditelji brodova i gledali su na svoja plovila ("konje talasa") kao na simbol moći i brzine. Ovi brodovi su takođe bili simboli bezbednog odlaska na drugi svet, tako da su se oni koristili kod sahrana, čvrsto zavezani i usidreni, da zaštite telo pokojnika.

KORMILO STRAHOPOŠTOVANJA

Smatrano da čini nosioca magično nepobedivim i zastrašujućim za neprijatelja, kormilo strahopoštovanja bilo je vikinški simbol zaštite. Osim što je bilo fizički šlem nošen između očiju, kormilo strahopoštovanja verovatno ima veze i sa oblikom magijske prakse koja se koristila da stvori zabludu u mislima drugih.

Bliski istok

FARAVAHAR
Vrhovni bog Persijanaca, Ormuzd, bio je personifikovan *faravaharom,* slikom kraljevske ličnosti koja izranja iz krilatog diska koji predstavlja ljudsku ambiciju da ostvari jedinstvo s bogom. Ova ličnost simbolizuje slobodnu volju: njena ispružena ruka predstavlja težnje ljudske duše, a druga ruka drži prsten, simbol kraljevskog dostojanstva i ciklusa rađanja, smrti i ponovnog rađanja.

Bliski Istok, koji se ponekad sagledava kao raskršće istorije – sastajalište Istoka i Zapada – doživeo je početke civilizacije i bio je rodno mesto judaizma, islama i hrišćanstva. Njegova kulturna složenost odražava dugu istoriju ljudskih seoba, osvajanja i trgovine.

PERSIJSKO CARSTVO
Od kraja VI veka pre n.e. Persijsko carstvo, najveće i najbolje organizovano carstvo starog sveta koje je do tada viđeno, vladalo je Bliskim Istokom, obuhvatajući zemlje od obale Sredozemnog mora do granica Indije. Persijanci su prvi ujedinili Iranski plato, koji je postao novi centar moći u ovom regionu – oblast kojom su najveći deo prethodnih 2 500 godina, kulturno i politički, dominirali Mesopotamija i Egipat.

Prostrano i planinsko područje, Persijsko carstvo je sadržavalo mnogo različitih naroda koji su se često bunili protiv persijske vlasti. Da bi očuvali red, Persijanci su imali veoma efikasnu vojsku od deset hiljada specijalno obučenih vojnika, kraljevih telohranitelja i čuvara zakona i reda koji su sejali strah kud god su prolazili, brzo gušeći pobune. Pripadnici ove elitne ratničke sile bili su poznati kao "besmrtnici" zato što bi svaki poginuli vojnik bio odmah zamenjen. Mozaici sa besmrtnicima koji nose koplja ukrašavali su kraljevsku palatu u Suzi, glavnom gradu.

ZARATUSTRIZAM
Godine 247. n.e. Sasanidska dinastija je uspostavila zaratustrizam kao zvaničnu religiju Persijskog carstva, tako da se ona još praktikuje u Iranu i drugim delovima sveta. Zasniva se na učenjima proroka Zaratustre, u kojima suprotstavljene sile dobra i zla simbolizuje Ormuzd, vrhovno božanstvo koje je odgovorno za istinu i svetlost, i opaki Ariman. Njih dvojica predstavljaju dvojnost kosmosa: za razliku od Satane, Ariman nije tvorevina vrhovnog boga nego je njemu ravan.

Univerzalni sukob između dobrih duhova (*ora*) i zlih duhova (*deva*) konačno će dovesti do trijumfa Ormuzda, a vernici će biti ohrabreni da slede Ormuzda preko "dobrih misli, dobrih reči i dobrih dela". Ova tri ideala predstavljena su pomoću tri pera sa krila *faravahara*, koji je glavni zaratustrovski simbol.

Zaratustrovci veruju da je prva stvorena životinja bio beli bik, predak svih drugih životinja i biljaka, dok je centralna tačka ove religije vatra, posmatrana kao najčistija manifestacija Ormuzda. Širom Persije su stalno gorele vatre, neke pod vedrim nebom, a druge zatvorene u vatrenim hramovima, o kojima su se starali sveštenici zvani magi ((odakle potiče reč "magija"). Prikazi oltara s vatrom nalaze se na starim novčićima.

Kako Zaratustra smatra vatru svetinjom, kremiranje nije dozvoljeno zato što bi kontaminiralo vatru; umesto toga, tela se izlažu na vrhu "kula tišine" da bi njihove kosti pokupili lešinari.

BEDUINI
Beduini su pustinjski nomadi Bliskog Istoka, a mnogi od njih čuvaju tradicionalni način života još i danas. Ime im potiče od arapske reči koja znači "stanovnik pustinje". Nosili su dugačke talasaste ogrtače da bi

DOLE Kamila je najvažnija za opstanak Beduina, pa je arapski pesnici slave kao "pustinjsku lađu" koja prevozi ljude i robu preko prostranih peščanih okeana.

DESNO Ova krilata naprava je *faravahar*, simbol ljudske žudnje da ostvari jeinstvo sa Ormuzdom, vrhovnim božanstvom zaratustrovske vere.

TEPISI

Širom Bliskog Istoka, tepisi su nešto više od funkcionalnih predmeta, budući da se koriste kao simbol važnih elemenata plemenskog, porodičnog i ličnog života. Njihove šare obiluju simboličkim značenjima. Na primer, kamile, beduinsko blago, označavaju sreću i bogatstvo za tkača i vlasnika tepiha, dok paunov rep nalik točku predstavlja simbol sunca i kosmičkog ciklusa. Uobičajeno je da tepih ima namernu manu, jer samo Bog može da stvori savršenstvo.

im bilo hladnije, ali je verovatno najvažniji deo beduinske odeće pokrivka za glavu. Ono se sastoji od platna koje na mestu drži *agal* (kanap), što ukazuje na sposobnost nosioca da sačuva čast i da ispuni obaveze i odgovornosti muževnog doba. Beduinke takođe obeležavaju status pokrivkom za glavu – udate žene, na primer, nose oko čela crno platno, poznato kao *asaba*.

Beduini se tradicionalno dele na srodna plemena, od kojih svako predvodi šeik. Seleći se od mesta do mesta, u zavisnosti od godišnjeg doba i živeći u šatorima, čuvaju kamile, ovce i koze, jašući rasne konje, koji su poznati po eleganciji i brzini.

U takvom surovom ambijentu svako narušavanje teritorijalnih prava smatra se teškim prestupom: gomilice kamenja se tradicionalno koriste za obeležavanje granica imanja.

DOLE Tamjanske smole su dragocene materije sa različitim simboličkim svojstvima. Tamjan se koristi za pročišćavanje.

S druge strane, u tišini i samoći pustinje susret s nekom drugom osobom može da bude neobičan i značajan događaj. Ovo je navelo beduinsku kulturu da pridaje veliki značaj gostoljubivosti i društvenoj etikeciji: posetioci se dočekuju muzikom, poezijom i plesom. Bacanje loptica tamjana u vatru tradicionalan je pozdrav.

DRAGOCENI TAMJAN

Jedna od najbolje čuvanih tajni u davnini bilo je mesto na kojem raste drveće koje daje miro i tamjan, koji su se cenili više od zlata. O mestima na kojima su se oni nalazili ispredale su se fantastične priče: grčki istoričar Herodot pisao je da su to drveće čuvale krilate zmije koje bi ubile svakoga ko bi pokušao da odnese smole, a govorilo se da je bogatstvo legendarne kraljice od Sabe sagrađeno na tim materijama. U pustinjskim krajevima Arabije tamjan i miro su bili bogati simboličkim asocijacijama. Skupa sa zlatom, oduvek se povezuju sa kraljevskim dostojanstvom i božanstvom. Tamjan ima dugu tradiciju korišćenja kod svetih ceremonija, kolutovi njegovog mirisnog dima doživljavaju se kao nebeske putanje za molitve i sjedinjenje s bogovima. Tamjan se takođe povezuje sa muškošću, a duh mira je ženski i povezan je sa zemljom.

IZNAD Crna feredža koju nose žene beduina znak je da su udate.

SASVIM GORE Mnogi svakodnevni spoljašnji znaci beduinskog života imaju simbolično značenje, uključujući šator i odeću ovoga čoveka.

TRADICIONALNI ŠATORI

Šator je boravište pustinjskog nomada i ima mnoge simboličke asocijacije. U Starom zavetu, lutajuća plemena Izrailja podizala su sa strane šator za Boga, koji je postao prototip hrama. Kao i hram, šator je mesto u koje se priziva božanstvo da se pokaže. U mnogim predanjima koplje šatora se povezuje sa simbolikom stuba i drveta, predstavljajući vezu između neba i zemlje. Beduinski šatori simbolizuju dvojnost muškog i ženskog. Oni se obično dele na dva dela, jedan za muškarce, jedan za žene, zavesom poznatom kao *ma'nad*. Muškarčev prostor se naziva *mag'ad* (mesto za sedenje) i namenjen je prijemu većine gostiju. *Maharama* (mesto za žene) je prostor gde se kuva i gde žene primaju ženske goste.

PLEMENSKA AFRIKA

GORE Tonganski šaman iz Zambije sedi u svojoj kolibi od trave s raznim tikvama, rogovima i drugim simboličnim stvarima ispred sebe.

FETIŠI

Fetiš je simbol božanske energije koja je sabijena u neki predmet. Za prirodne fetiše, kao što su parčad drveta, školjke, obluci i perje, veruje se da duguju svoja magijska svojstva duhovnim silama koje u njima borave. Duborezi i mali kipovi mogu takođe da budu prožeti ovom snagom kada se aktiviraju preko obreda i bajalica nganga.

Područje pustinja, savana, visokih planinskih lanaca i gustih, ekvatorijalnih kišnih šuma, Afrika je velik i raznovrstan kontinent. Ona je zavičaj mnogim različitim društvenim sistemima, gde se govori preko hiljadu jezika i gde se mitovi i kosmologije prepliću s moralnim kodeksima i načinima sagledavanja sveta.

Iako je nemoguće izaći sa homogenim viđenjem afričke kulture, pošteno je kazati da se kroz više hiljada godina način života mnogih Afrikanaca menjao manje od industrijalizovanijih delova sveta i da tradicionalno ti ljudi žive od stočarstva ili ratarstva. Simboli u afričkoj religiji, umetnosti kulturi odražavaju ovaj socijalni i istorijski kontinuitet, a u većini afričkih društava duhovni i prirodni svet odražava se u svakodnevnom životu.

DUHOVNA VEROVANJA

U mnogim tradicionalnim afričkim društvima duhovni i svakodnevni svet su jedno isto, gde su svi vidovi života prožeti silnom životnom snagom. U nekim društvima se smatra da ovo zrači iz vrhovnog duha stvaraoca – Masaje iz kenije ga nazivaju Ngaj, dok Nupe iz Nigerije, na primer, kažu da se njihov bog Soko nalazi na nebu. Često postoji hijerarhija duhova, od prirodnih duhova reka, stena, drveća i životinja, preko predačkih duhova pokojnika, do božanstava koja dobijaju moć od duha tvorca. Lugbare iz Ugande imaju kult koji se koncentriše oko duhova pokojnika, u kojem se smatra da živi pripadaju "spoljašnjem" svetu dok mrtvi pripadaju "zemlji". Ako se preci zanemare, mrtvaci kažnjavaju potomke donoseći im nesreću i bolest.

Veruje se da se duhovnom snagom može manipulisati u svrhu dobra ili zla. Pozitivna mistična snaga je produktivna, može da leči bolesti, i zaštitnička je, dok negativna snaga ždere zdravlje i duše svojih žrtava i uzrokuje nesreću. Mnoštvo stručnjaka kao što su vračevi, iscelitelji i isceliteljke (poznati u većini bantu jezika kao *ngange*), gatari i prizivači kiše poseduju zanje o ovoj snazi i koriste ga u spravljanju "lekova". Lekovi se mogu koristiti za podsticanje ili sprečavanje kiše, za pomoć u lovu, za zaštitu od zlih duhova, za uspeh u ljubavnim vezama ili za pronalaženje ukradenih stvari. Mogu se takođe koristiti za lečenje bolesti. Lekovi mogu da se spravljaju od skoro svih sirovina, ali su prirodne sirovine kao drveće, biljke i životinjske kože ili perje uobičajene i oblikuju se u amajlije sa simbolikom koja varira zavisno od korišćenih sirovina i svrhe za koju se koriste.

MASKERADA

Kod tradicionalnih afričkih društava, maske se koriste za mnoge različite društvene događaje i obrede, naročito maske koje se upotrebljavaju kod ceremonija inicijacije i pogrebnih obreda. Skupa sa kostimom koji skriva identitet nosioca, uloga maske ima mnogo funkcija, kako duhovnih tako i svetovnih. Maske se nose da pouče ili obrazuju, da disciplinuju ili podare autoritet, da omoguće nosiocu pristup specijalnim silama, ili prosto da zabave. Uloga maske prenosi se preko pokreta i plesa – maskerade – gde kompletan kostim postaje moćna i energična sila koja predstavlja i ljudski i duhovni svet. Maskeradu često izvode ljudi koji su članovi tajnih društava: među Dogonima iz Malija, na primer, muško tajno društvo ili *Ava*, organizuje sve pogrebne svečanosti, sa maskiranim plesačima u pogrebnoj povorci. Maske imaju snažno simbolično značenje, a plesači predstavljaju uzorke muške i ženske snage i uzorke iz životinjskog i sa drugog sveta.

U tradicionalnom društvu Joruba, smatra se da žene imaju dve izrazite strane svoje prirode, moć da stvaraju i održavaju život, koja se spaja sa potencijalom za

veliko razaranje. Među Jorubama, geledska maskerada koju igraju muški ili ženski parovi treba da obezbedi da se ženska moć kanališe za dobro zajednice. Geledske maske se pojavljuju u velikom broju različitih obrazaca i obično se nose na vrh glave, uveliko doprinoseći visini nosioca.

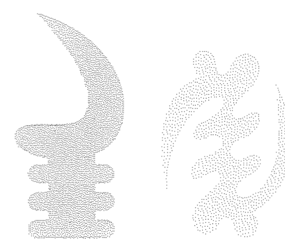
Ma koja da im je namena, svi kostimi i maske su veoma stilizovane kreacije, a njihova simbolika varira u zavisnosti od konteksta. Među nigerijskim Ogonima, mnoge maske su dizajnirane tako da liče na životinje, pri čemu nosilac poprima duh ili karakter maske i kod inicijacije izvodi vežbe oponašajući životinju koju predstavlja. Mnoge maske su prava umetnička tvorevina: žensko inicijacijsko društvo Sandi u plemenu Mendi, Sijera Leone, ima drvenu masku koja je ukrašena duborezima koji predstavljaju pretke, gospodare onih koji se primaju u društvo.

ADINKRA SIMBOLI

Umetnost adinkre – simbola koji se ručno izrađuju na platnu – karakterišu simbolički motivi, koji su grafički izrađeni u stilizovanim geometrijskim oblicima. Ovi simboli se odnose na istoriju, filozofiju i religijska verovanja naroda Ašanti u Gani i Obali Slonovače, a grupisani su u razne kategorije, uključujući stvorenja, biljni svet, nebeska tela, ljudsko telo i nefigurativne oblike. U početku korišćeno za pogrebe, platno se sada nosi u mnogim prilikama, pod uslovom da su simboli prikladni, a i samo je simbol kulture Gane.

UNIVERZALNI KALABAŠ

Kalabaš je tikva tvrde kore, koja je čini korisnom posudom kada se izvadi njeno meso. Može se koristiti kao lonac za vodu ili se može napuniti semenkama da služi kao zvečka. Kada se horizontalno prereže na pola, okrugli kalabaš se često koristi kao posuda za darove ili simbolične predmete u hramovima, a obično se ukrašava duborezima ili slikama geometrijskih obrazaca, kao i slikama ljudi i životinja. U Abomeju, Benin, kosmos se upoređuje sa okruglim kalabašem, pri čemu je linija horizonta tamo gde se sastaju polovine podeljenog kalabaša. Za sunce, mesec i zvezde kaže se da se kreću u gornjem delu kalabaša, dok je sama Zemlja ravna i pluta unutar te sfere na isti način na koji mali kalabaš pluta u velikom.

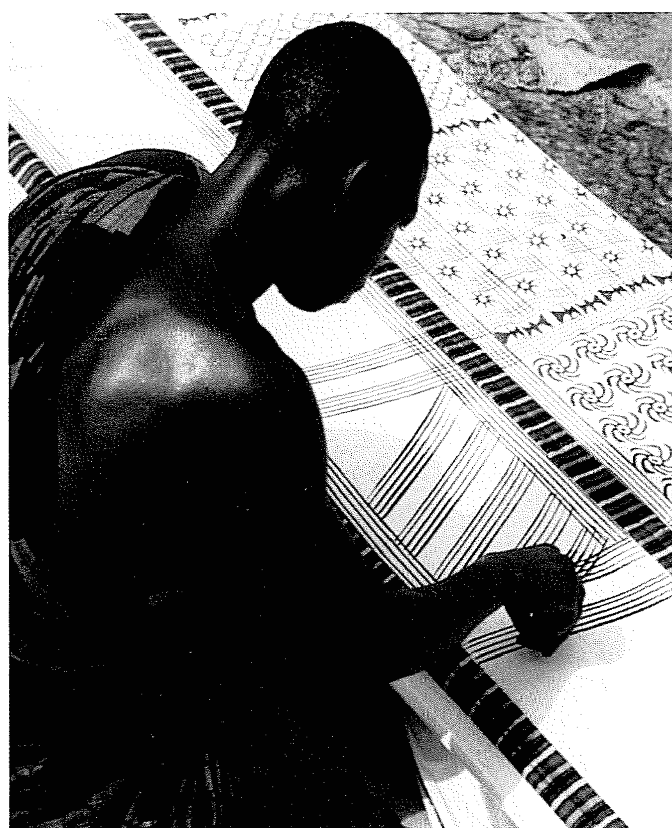

GORE LEVO Akoben, adinkra simbol za budnost i obazrivost.

GORE DESNO Gaj name, što znači "osim za Boga", najpopularniji je adinkra simbol u Gani.

DOLE Dogonske maske formiraju liniju, što simbolizuje vezu između sunca i zemlje preko plesačevog tela.

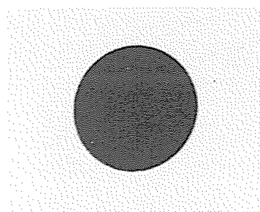

DOLE Platno adinkra najpre je pravljeno za pogrebe. Sam naziv prevodi se kao "opraštanje od nekoga".

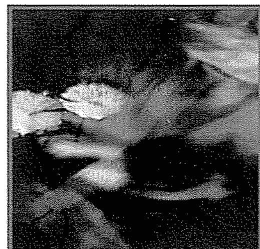
JUŽNA I JUGOISTOČNA AZIJA

GORE Kineski car, odeven u simbolično žuto, pred paravanom sa motivom zmaja.

GORE Japanska zastava koja prikazuje "istinski" crveno sunce na "čisto" beloj pozadini.

JAPANSKI ŠARAN

Japanski šarani koji plivaju u mnogim japanskim vodenim baštama simbol su strpljenja, hrabrosti i snage koji su potrebni u postizanju velikih ciljeva u poslu i životu.

Kulturna, politička i duhovna istorija istočne Azije bogata je i dramatična i predstavlja ogroman trezor simbolike, koji se prostire od drevnih predanja do modernog doba. Velike civilizacije behu uspostavljene u Indiji 2500 godina pre n.e., a u Kini 2000 godina pre n.e. Japan je sebe posmatrao kao "treće carstvo", jednako Indiji i Kini, a po predanju ga u VII veku pre n.e. osnovao car Džimu, čija se carska dinastija nastavlja neprekidno sve do danas.

CAREVI

Dalekoistočni carevi su sebe dugo povezivali sa iskonskim i mitskim izvorima snage. Nipon, kako Japanci zovu Japan, znači "zemlja izlazećeg sunca", a carska porodica je isticala svoju centralnu ulogu u zemlji – i svoj autoritet – upotrebom sunčane simbolike. Japanski carevi su, preko legendarnog pretka Džimua, pratili svoje poreklo do velike boginje sunca, Amaterasu, centralnog božanstva panteona Šinto. Carski pečat je bio hrizantema, simbol sunca i nacionalni cvet Japana. U modernom Japanu car nastavlja da zauzima presto od hrizantema: duga neprekinuta dinastija simbolizuje kontinuitet sa prošlošću, a car se po ustavu definiše kao simbol države.

Carevi u Kini bili su vladari Srednjeg carstva (svakodnevni svet) i Četiri strane sveta, održavajući harmoniju između neba i zemlje. Imali su devet obeležja: zmaj, planine, fazan, zrna pirinča, sekira, plamenovi, barska trava, žrtvena činija i šare koje simbolizuju pravdu.

Zmaj simbolički predstavlja carsku vlast i ulogu cara kao posrednika između neba i zemlje. On se pojavio na kineskoj nacionalnoj zastavi za vladavine dinastije King i bio je vezen na dvorskoj odori. Kinezi su verovali da su direktni potomci Žutog cara, za koga se pričalo da ima glavu čoveka i telo zmaja. Žuta boja, koja je simbol zemlje i prema tome, ratarstva, ostala je carska boja. Od vremena dinastije Han (od 206. pre n.e. do 220. n.e.) zmajevi su bili slikani i u drugim bojama, koje su svaka za sebe imale različitu simboliku: tirkizni zmaj postao je simbol cara, povezan sa istokom i izlazećim suncem.

Godine 1950. indijska vlada je usvojila, kao nacionalni simbol, skulpturu iz vladavine cara Ašoke (vl. 272-232 pre n.e.). Ovaj stub klesanog kamena prikazuje četiri lava, slona, konja, bika i još jednog lava, sve odvojene lotosom u bazi, s natpisom "samo istina pobeđuje". Ova skulptura se nalazi na točku zakona ili darmačakri, koji simbolizuje Budina učenja.

ARHITEKTURA

Veliki kineski zid se uzima kao vizuelni simbol Kine. On krivuda celom severnom granicom ove zemlje, a završio ga je car Kin Ši Hang iz dinastije Kin kao sredstvo odbrane od varvarskih plemena sa severa. Na hiljade robova umrlo je u toku gradnje ovog zida, zbog čega je on postao simbol tiranskog ugnjetavanja.

Za vladavine dinastije Ming (1368-1644 pre n.e.) ovaj zid je ojačan u veličanstvenom stilu, kakav je danas, i smatra se jednim od sedam svetskih čuda. Iz raznih perspektiva on može da se sagledava kao simbol moći, podele, zatvorenih stavova i ugnjetavanja.

U Indiji, kod grada Agre, Tadž Mahal predstavlja trajan i dubok simbol ljubavi. Ovu veličanstvenu grobnicu, koja je završena 1652, sagradio je vladar, šah Džahan u znak sećanja na Mumtaz Mahal, svoju dragu ženu koja je umrla prilikom porođaja. Smeštena između kanala i tihih bašta, ova grobnica je napravljena od svetlucavog belog mermera, koji je ulepšan poludragim kamenjem. Četiri kanala u baštama simbolizuju četiri rajske reke koje su opisane u Kuranu, dok bašte predstavljaju konačno počivalište duša pokojnika.

Tadž Mahal je podignut kao simbol ljubavi, ali možda i kao demonstracija veličine šaha Džahana. Kažu da je za sebe

DESNO Veličanstveni Tadž Mahal, strasni simbol večne ljubavi jednog indijskog cara prema svojoj princezi, Mumtaz Mahal.

planirao drugi mauzolej, od crnog mermera, na suprotnoj strani reke Džamuna i povezan sa prvim srebrnim mostom, ali je umro pre nego što je njegov plan mogao da bude sproveden u delo, tako da je sahranjen u Tadž Mahalu.

PIRINAČ I ČAJ

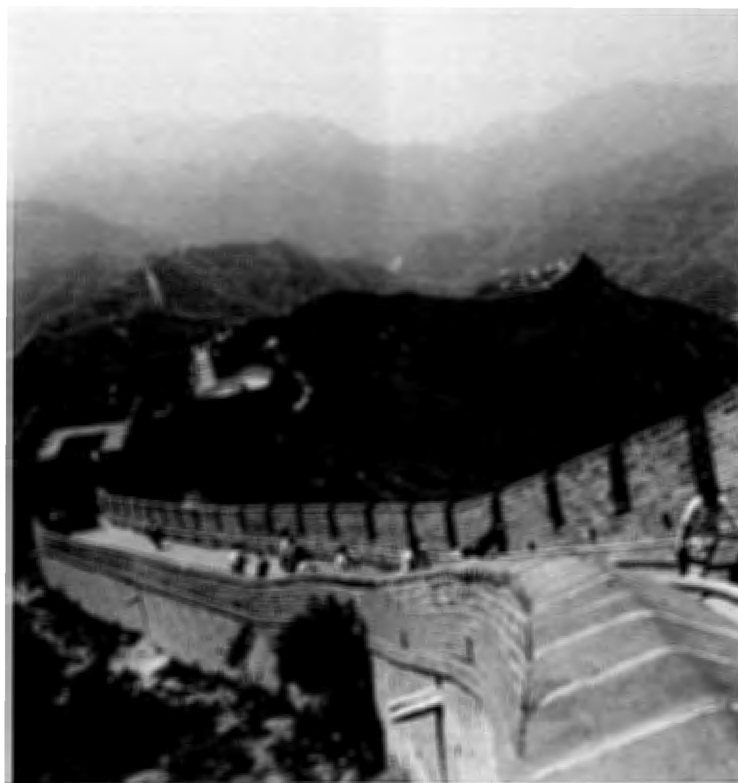
Širom Azije pirinač je glavna namirnica, koja se obično povezuje sa izobiljem, napretkom i plodnošću i predstavlja simbol života. Stanovnici Balija, koji jedu pirinač za svaki obrok, kažu za njega da je nasi, što znači "nosnica": drugim rečima, konzumiranje pirinča smatra se jednako važnim kao disanje. U Kini se za devojke slabog apetita govorilo da će svako zrno pirinča koje ne pojedu biti ožiljak na licu muža.

U Japanu se pirinač smatra svetinjom, a njegovo konzumiranje je sveti obred. U šinto religiji prinose se žrtve božanstvu Inari, koje donosi pirinač. Japanci veruju da natapanje pirinča pre kuvanja oslobađa životnu energiju, koja može da donese mir duši. Ponekad se za zrna pirinča govori da su "male Bude", da bi se deca podstakla da ih jedu.

U Indiji se pirinač smatra hranom koja donosi sreću. Nova letina se proslavlja kao deo svečanosti Pongal, kada se pirinač kuva u loncima dok se oni ne preliju. Svet ukrašava prostor ispred kuća pirinčanim brašnom u boji i prinosi žrtve bogovima. Kaže se da zrna pirinča treba da budu kao dva brata, bliska ali ne priljubljena. Na hindu venčanjima par drži pirinač, zob i lišće, što simbolizuje zdravlje, bogatstvo i sreću.

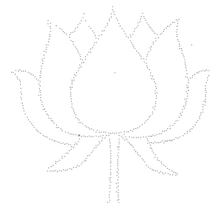
U Kini se gostu služi čaj kao simbol poštovanja i dobre volje, a odbijanje šolje čaja smatra se nepristojnim. Šolja se puni do sedam desetina, a preostale tri desetine se pune prijateljstvom i ljubavlju. Prema jednoj legendi, pijenje čaja počelo je kada se car Šen Nung, jednog dana, odmarao u senci biljke čaja i kada je nekoliko listova palo u njegovu šolju vrele vode. Pošto je popio zlatnu tečnost, bio je prožet divnim osećajem sreće.

Zeleni čaj su iz Kine u Japan preneli monasi zen budizma, koji su ga pili da bi ostali budni prilikom meditiranja. Japanci su podigli ispijanje čaja na nivo umetnosti, u obliku japanske čajne svečanosti ili Čanojua, koja personifikuje elemente zen filozofije. Čajna svečanost Čadži sastoji se od pet sati ritualnih pokreta.

LOTOS

Iako raste u mulju, lotos zadržava svoju lepotu. Kao nacionalni cvet Indije, on je simbol čistog duha koji je ukorenjen u zemaljsku stvarnost. Budistička mantra "Om mane padme" odnosi se na prosvećenost, "dragulj u lotosu".

LEVO Veliki kineski zid je primer kako jedna stvar može imati različita simbolička značenja, zavisno od kulturne ili političke perspektive. Ovaj zid se različito posmatra kao simbol zaštite, moći i dostignuća, ili ugnjetavanja, izolacije i podela.

OKEANIJSKA PREDANJA

GORE Maska sa Malajskog arhipelaga (Nova Gvineja) koristi elemente koji povezuju ljudski svet sa svetom prirode.

SASVIM GORE Polinezijski kanui su divno izrezbareni, što simbolizuje duhovnu moć i prestiž.

Hiljade ostrva u centralnom i južnom delu Tihog okeana, uključujući Australiju, Novi Zeland, polinezijske Havaje i Malajski arhipelag, čine zajedno Okeaniju. Postoje tri glavna kulturna grupisanja: Polinezija, Melanezija i Mikronezija. Domorodačko stanovništvo Australije predstavlja još jednu važnu kulturnu grupaciju sa ovog područja.

AUSTRALIJSKI DOMOROCI

"Aboridžini" je zapadnjački termin, koji se koristi za opis domorodačkog naroda koji su Evropljani osvojili ili kolonizovali. Domorodačko stanovništvo Australije zauzima ovu teritoriju preko 60 000 godina, a verovatno su došli sa Malajskog poluostrva. Njihova duhovnost se blisko povezuje sa odnosom prema zemlji preko "vremena sna".

Sanjanje je vitalan koncept stvaranja sveta. Ono se odnosi na stvaranje zemlje, ljudi i životinja, ali u isto vreme ono je večno prisutno na mitskom nivou. Veruje se da je ceo život prožet sanjanjem. Priče nastale za vreme sna prikazuju pretke u kretanju kroz zemlju, u oblikovanju zemlje i u napajanju životom biljaka i životinja. Za vreme sna, urođenici i zemlja su deo jedno drugoga. Pojedinac pokušava da proživi život u skladu sa zakonom koji su postavili preci.

Kako su preci duhovi putovali kroz zemlju, stvarali su putanje snova, koje se često nazivaju "linije pesme", budući da su oni pesmom oživeli zemlju. Urođenički narodi veruju da se pevanjem naročitih pesama, na ključnim tačkama zemlje, direktno povezuju sa sanjanjem.

Totemske životinje igraju važnu ulogu u urođeničkom društvu. Bratstva imaju totemski odnos sa naročitom životinjom, pa im je zabranjeno da jedu meso te životinje, jer bi to bilo isto kao da neko jede bliskog rodaka. Karakteristike i osobine totemske životinje postaju dostupne bratstvu. Neki australijski domoroci još uvek se čvrsto drže za sanjanje totema. Jednom čoveku čiji je totem bio papagaj, bilo je dozvoljeno da putuje po svetu zato što je u prirodi papagaja da preleće granice.

POLINEZIJA

Zauzimajući veliki deo istočnog područja južnog Pacifika, sa glavnim ostrvima Havaji i Novi Zeland, Polinezija je bila jedno od poslednjih područja sveta koje je naseljeno, uglavnom u migracionim talasima.

Iako su ova ostrva veoma udaljena jedna od drugih, polinezijska društva imaju nit jedinstva koja prolazi kroz njihove sisteme verovanja i društvene strukture. Reč je o aristokratskim društvima koja predvode poglavice. Za plemstvo se smatra da poseduje duhovnu moć, poznatu kao "mana", koja se pokazuje kroz obred i umetnost.

Polinezijski vajar ispoljava manu u svojoj umetnosti otkrivanjem lepote i suštinskih osobina u drvetu ili kamenu. Ukrasne rezbarije pojavljuju se na kopljima, kanuima, nakitu, kućnim gredama i na mnogim drugim vrstama kućnih i duhovnih predmeta. Tiki je muška figura koju nalazimo po celoj Polineziji, u drvenim skulpturama, u kamenu, u tetovaži i na odeći. Polinežani veruju da je on njihov prvi predak ili uopšte prvi čovek, i simbolizuje falus ili moć rađanja.

Duborezi Mavara sa Novog Zelanda, u kostima, školjkama, nefritu i drvetu, prikazuju važne mitološke teme i prirodne obrasce. *Koru* predstavlja listasti organ paprati, simbol novog života i čistote koji dolaze na svet. Pleter je vertikalna forma kod koje se prepliću dve spirale. On predstavlja večnost i večni odnos parova ili kultura. *Hej-matau* je stilizovana udica, koja predstavlja napredak i obilje i duboko poštovanje prema okeanu. Ona je simbol vlasti i autoriteta i kažu da nosiocu pruža zaštitu kada putuje morem.

Ogromni kipovi na Uskršnjem ostrvu isklesani su od kamena, a verovatno predstavljaju bogove zaštitnike, koji su okrenuti prema narodu na ostrvu. Prevelika glava kod polinezijskih skulptura ističe svete atribute glave.

POLINEZIJSKE TETOVIRANE ŠARE

Postoje dve vrste polinezijskih tetoviranih šara. *Enata* su prirodni simboli koji se odnose na život pojedinca, na njegovo poreklo i društveni rang. Oni takođe štite nosioca: ribar bi imao šare koje ga štite od ajkula, dok bi ratnik imao šare koje ga brane od napada. *Etua* su

mistični simboli koji se odnose na prošlost predaka – lozu šamana, poglavica i božanstava. Ovi simboli su prikazivali manu, koja se prenosila lozom.

GORE Kipovi Uskršnjeg ostrva simboli su religijske i političke moći i veruje se da u njima borave sveti duhovi.

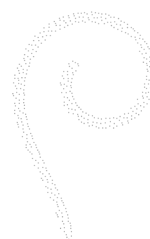
MELANEZIJA I MIKRONEZIJA

Na Melaneziji i Mikroneziji postoji mnogo kultura i preko hiljadu jezika. Papuanci su bili prvi stanovnici Melanezije, došavši tamo barem pre 40 000 godina. Ovo tradicionalno društvo zasniva se na poljoprivredi, gajenju svinja, lovu i trgovini.

Melanezijska religiozna umetnost obično se odlikuje jarkim bojama i nastaje na širokom spektru materijala. Veliki deo religiozne umetnosti slavi i pomiruje snažne uticaje duhova životinja i prirode, kao što ukazuje poštovanje prema precima. Ona se često sastoji od spleta ljudskih, životinjskih i prirodnih slika. Figurice totemske životinje bratstva, kao što je riba, zmija ili krokodil, ponekad pokazuju kako životinja proždire oca bratstva. Iako ovo deluje opako, verovatno ukazuje na duhovno poistovećivanje ljudi s totemskim životinjama. Za Latumule u Novoj Gvineji morski krokodil je tvorac svih stvari. Kažu da se Krokodil, koji je bio prvo ljudsko biće, pario s pukotinom u zemlji (prvom ženom) da bi stvorio život. Donja vilica Krokodila postala je zemlja, a gornja nebo. Svet veruje da tokom inicijacije Krokodil proždire dečake i povraća ih kao muškarce.

Poštovanje predaka je važno za Melanezijce, jer se smatra da oni utiču na žive rodake. Veliki deo simbolične umetnosti ima za cilj održavanje dobrih odnosa između zemaljskog i duhovnog carstva. Nošenje maski je važan način poštovanja i prikazivanja predaka. Maske centralnog dela severne Gvineje prikazuju natprirodne duhove i pretke. Izrađene od školjki, životinjskih koža, semenki, cveća, drveta i perja, ove maske se shvataju kao prebivalište duha i kao veliki izvor snage u poslu i ratu.

U tradicionalnom vanuatuanskom društvu, odnos čoveka i svinje je od izuzetnog značaja, u tolikoj meri da se svinji, kada se kolje, pevaju pesme i miluje se pre nego što izdahne. Za svinje se veruje da imaju dušu i da mogu da se smatraju članovima porodice. Broj svinja u vlasništvu u vezi je sa statusom vlasnika, kao što je slučaj i sa dužinom svinjskih zuba. Kada se svinje hrane prirodno zubi se troše, pa ih vlasnici hrane rukom da do toga ne bi došlo. Svinja je i polni simbol, otelotvorujući odnos između muškaraca i žena.

GORE Koru, mavarska papratska spirala, predstavlja rađanje novog života.

DOLE Krokodil je poštovana totemska životinja u mnogim okeanijskim kulturama.

DOLE Zmija duginih boja pojavljuje se na domorodačkim slikama koje su stare do 6 000 godina.

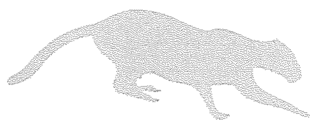
ZMIJA DUGINIH BOJA

Zmija duginih boja ključna je za verovanja naroda Arnemije, ali je prisutna kod urođenika širom Australije. Reč je o velikom zmijolikom stvorenju koje se povezuje sa vodenim tokovima Australije. Ona predstavlja izvor života i štiti ljude i zemlju, ali ako se ne poštuje postaje destruktivna.

SREDNJA I JUŽNA AMERIKA

ICAMNA
Najviše slavljen bog panteona Maja bio je Icamna, dobroćudni bog sunca, gospodar istoka i zapada, dana i noći, i osnivač Majapana, majanske prestonice. On je doneo znanje, kulturu i pismo svom narodu, a na svečanostima u njegovu čast sveštenici su darivali spise njegovoj figurici. Icamna je bio odgovoran za donošenje kukuruza i kokaa ljudskom rodu, za osnivanje religioznih ceremonija i podelu zemljišta. Obično je predstavljan kao dobrodušni starac sa upalim obrazima, krezubim vilicama i velikim nosom, a često je sedeo na prestolu kao kralj, sveštenik ili pisar. U Čičen Ici na Jukatanskom poluostrvu ljudske žrtve su se redovno prinosile gorostasnom kipu krokodila, za koji se verovalo da predstavlja njega.

GORE DESNO Reljef na hramu prikazuje majanskog boga Jaguara kako izvodi obred puštanja krvi sa svojom ženom, kraljicom Hok.

GORE Jaguar je glavni motiv širom Srednje i Južne Amerike, često povezan sa božanstvima.

DOLE Znakovi na drevnom ogromnom Kamenu sunca simboli su povezani sa astečkom kosmologijom.

U vreme španskog osvajanja 1519. godine, u Mezoamerici – pod kontrolom Maja i Asteka – i u području Anda – pod vlašću Inka – postojale su velike urbane civilizacije. Temelje ovih civilizacija položile su ranije kulture, kao što je olmečka, čavinska, naskačka i toltečka, koje su delile mnoge karakteristike: monumentalnu arhitekturu, ceremonijalne centre sa kompleksima piramida i trgova, složene kalendarske proračune i – kod Maja – hijeroglifsko pismo. Umetnost i kultura ovih civilizacija behu bogate simbolikom, koja je naročito bila povezana sa svetom prirode.

JAGUAR
Nekad poznati kao narod jaguara, Olmeci su slavili bogove koji su bili poluljudi i poluživotinje. Jaguar je bio njihovo omiljeno božanstvo kojeg su se u isto vreme mnogo plašili. Obožavan zbog snage, surovosti i lovačkih sposobnosti, jaguar je bio jedan od najmoćnijih simbola u Mezoamerici i u Južnoj Americi, a njegova stilizovana forma pojavljuje se na umetničkim predmetima u celom regionu. Bogovi su često prikazivani u jaguarskoj koži kao svetoj nošnji, a mačku su, kao božanskog zaštitinika kraljevskog dostojanstva vladara, poštovali i Maje i Asteci. Za vrhovnog astečkog boga i zaštitinika kraljevskog dostojanstva, Teskatlipoku (Gospodara zadimljenog ogledala), govorilo se da poseduje životinjski alter-ego u obliku jaguara, koji je nastanjivao planinske vrhove i ulaze pećina. Prema mitologiji Maja, smola od kopala, jedna od najvažnijih i najsvetijih materija za izgaranje tamjana u drevnim američkim kulturama, bila je dar tri različita jaguara, belog, zlatnog i tamnog, što je odgovaralo trima različitim bojama ove smole.

KALENDARI
Kalendar je simbolično predstavljanje vremena. To je način preciznog određivanja redovnog odvijanja prirodnih pojava – kao što je izlazak i zalazak sunca – uz koje se

mogu svrstati ljudski događaji. Maje su koristile dva kalendara različite dužine, jedan sveti, jedan sekularni; datumi su izračunavani na dva plana paralelnog postojanja. Ova dva kalendara bila su toliko složena da isti raspored nije mogao da se desi za 374 440 godina.

Veliki astečki kalendarski kamen (poznat i kao Sunčani kamen) najveća je astečka skulptura do sada pronađena. Sa prečnikom od 4m, njegovi znaci su bili više simbolični nego praktični i odnose se na astečku kosmologiju. Asteci su verovali da je svet prošao kroz četiri stvaranja, koje su uništili jaguari, vatra, vetar i voda. Sunce, mesec i ljudska bića stvoreni su na početku petog i tekućeg stvaranja, za koje se prognozira da će biti uništeno zemljotresima. Kalendarski kamen je korišćen za proračunavanje takvih opasnih perioda. U centru kamena nalazi se Zemaljsko čudovište, okruženo simbolima prethodnih stvaranja. Dvadeset glifova koji

GORE Ovaj astečki duborez obredne igre loptom prikazuje igrača odsečene glave (desno): krv koja teče iz njegovog vrata prikazana je u obliku zmija, koje su bile simbol plodnosti.

predstavljaju imena svih dana u asteckom mesecu zauzimaju kružnu traku u samoj sredini. Svakog dana, bog sunca je morao da bude nahranjen ljudskim srcima da bi dobio snagu da preživi noć i da ponovo ustane.

ŽRTVOVANJA LJUDI

Religijski obredi koji uključuju žrtvovanje ljudi činili su deo tradicije Inka, Asteka i Maja. Žrtvovanje ljudi bilo je simbol jedinstva s bogovima, naročito sa božanstvima sunca, kiše i Zemlje. Za Asteke i Inke ovi krvavi činovi su se odigravali u hramovima ili na planinama, dok su Maje ponekad prinosile žrtve na bunarima. Asteci su obično žrtvovali zarobljene neprijatelje, a priča se da je u jednom četvorodnevnom periodu ubijeno dvadesetak hiljada žrtava. Žrtve su mogle da budu muškarci, žene i deca.

Asteci su više voleli da razapnu žrtve na žrtvenom kamenu i da im čupaju živo srce; ono je simbolizovalo najdragoceniji organ koji je mogao biti ponuđen bogovima, a kopije srca su se ponekad pravile od nefrita.

Cenjeniji od zlata, nefrit je bio simbol života i poljoprivrede. Obredne posude za koje se smatra da su bile za krv ili srca prinetih žrtava, bile su često ukrašene lobanjama, simbolom slave ili poraza, zavisno od situacije. Ljudske lobanje su ponekad pretvarane u maske i korišćene su u obrednim predstavama.

IGRALIŠTE ZA LOPTU

Za Maje i Asteke svi aspekti života, uključujući zabavu, vrteli su se oko religije. Naročito je mezoamerička igra loptom, *ulama*, imala svetu simboliku. Samo su plemići mogli da igraju tu igru, u kojoj su dva tima po tri igrača ciljala da probace malu, čvrstu gumenu loptu kroz obručeve da bi postigli poene. Ovi obruči su bili različito ukrašeni, ponekad sa zmijama i majmunima. Igralište je predstavljalo svet, a sama lopta je predstavljala mesec i sunce. Ova igra je bila žestoko takmičarska, jer je gubitnički tim često bio žrtvovan; ona je predstavljala borbu između tame i svetlosti ili smrt i ponovno rađanje sunca. Takođe se verovalo da će žetva biti utoliko bolja, ukoliko igra duže traje.

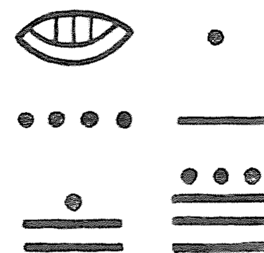
ASTEČKA IMENA DANA

Ovaj astečki kodeks dana pokazuje 20 imena za dane iz ratarskog kalendara. Ovi simboli su se spajali s jednim brojem od 1 do 13 da bi se dobio datum, kao što je tri lešinar.

NASKAČKE LINIJE

Pre više od hiljadu godina savršeno naslikane figure, uključujući životinje kao što su kolibri, kit, majmun i pauk, urezane su u priobalno pustinjsko tlo u blizini Naske u južnom Peruu. Neke od njih su toliko velike da mogu da se pravilno vide samo iz vazduha. Verovatno su one imale neku vrstu svetog značenja, možda kao darovi planinskim ili nebeskim bogovima.

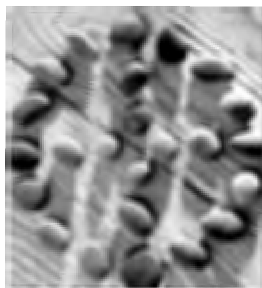

GORE Majanski brojevi, odozgo sleva na desno: 0, 1, 4, 5, 11 i 18. Majanski brojevni sistem koristio je 3 znaka – tačkicu za 1, crticu za 5 i školjku za 0. Drugi brojevi su se dobijali kombinacijama ova tri znaka.

HUAKE

Sveta mesta Inka bila su poznata kao huake, pri čemu se često radilo o prirodnim mestima u pejzažu, kao što su pećine, izvori i veliko okruglo kamenje. Termin huaka koristio se i za nosive predmete kao što su amajlije i figurice. Smatralo se da ovi simbolički predmeti pružaju zaštitu i držani su za svetinju.

Severnoamerički domoroci

GORE Bela kadulja je sveta trava koja simbolizuje pročišćenje i često se koristi u severnoameričkim ritualima.

U SREDINI Orao je simbol moći i vida.

SASVIM GORE Kvadratni krug Vradžbinskog točka, simbol zemlje.

SASVIM DESNO Mnogi domorodački američki narodi poštovali su bizona kao simbol moći i sreće.

DOLE Medved za američke domoroce predstavlja i snagu i isceljenje.

Domorodački narodi Severne Amerike verovatno su došli iz Azije preko Beringovog moreuza pre 12 do 25 hiljada godina. Talasi seoba sa Aljaske na istok i jug doveli su do toga da veliki broj različitih plemena ili jezičkih porodica nasele sedam glavnih kulturnih područja: Arktik, Severozapadnu obalu, Nizije, Plato, Istočne šume, Sever i Jugozapad. Među ovim ljudima, koji su često morali da se sele i ponekad ratuju, razvio se zajednički znakovni jezik. Dolazak Evropljana, od XV veka, doveo je do velikog smanjenja broja stanovnika usled uvezenih bolesti na koje domorodačko stanovništvo nije bilo imuno. Došlo je i do mnogih ratova između domorodačkih Amerikanaca i bele zajednice u ekspanziji.

Američki domoroci bili su šamanska društva koja su živela u bliskoj duhovnoj vezi sa zemljom. Njihov način života bio je prilagođen ekosistemima, ponekad više sedeći, ponekad nomadski, sa naglaskom na lovu, skupljanju plodova, pecanju riba ili na poljoprivredi. Njihova istorija i odnos prema prirodi obrazuju mitologije i sisteme simbola koji se pojavljuju u umetnosti, muzici i obredima ovih naroda.

VRADŽBINSKI TOČAK

Ponekad poznat kao sveti obruč, vradžbinski točak je važna predstava duhovnosti američkih urođenika, ali se takođe poima kao živa celina u kojoj se ljudi i priroda prožimaju. Vradžbinski točak je kružni obrazac u kojem se pojedinac ili kultura orijentišu u odnosu na sve aspekte prirode na putovanju kroz život.

Američki urođenici veruju da je Veliki Duh stvorio prirodu u kružnom obliku. Sunce i mesec su okrugli i kruže oko nas i beleže kružno vreme. Nebo je krug, a horizont je rub majke Zemlje, iz koje duvaju četiri vetra. Svaka godina je krug podeljen na godišnja doba, a život i smrt pojedinca takođe se sagledavaju kao krug.

Točak je kvadratni krug, sa četiri pravca i četiri svete boje obeležene na njemu. Svaki pravac predstavlja naročite prirodne i životinjske sile i svojstva koji idu uz njih. Orao leti na istoku i simbol je vida, istrajnosti i snage. Miš i nevinost se mogu naći na jugu, medved i samoposmatranje na zapadu, a bizon i mudrost na severu. Pored ova četiri pravca postoje još tri: otac Nebo (gore), koji obezbeđuje kišu i toplotu za rast biljaka; majka Zemlja (dole), izvor životodavalačkih biljaka i životinja; i sveta vatra u sredini, gde su ljudi povezani sa Velikim Duhom.

Za američkog domoroca "vradžbina" znači moć, vitalnu energiju u svim oblicima prirode. Pojedinac se postavlja na točak prilikom rođenja, sa izvesnim percepcijama i vradžbinskim moćima, a kako prelazi svoj put na točku usvaja vradžbinsku moć ili mudrost iz novih percepcija i aspekata prirode.

ŽIVOTINJSKA VRADŽBINA

Bizonske vradžbine su često sagledavane kao ženski princip - životodavalačke snage zemlje. Bizon je smatran gospodarom svih životinja na zemlji. Medvede vradžbine imaju muške aspekte snage i moći, kao i ženske aspekte koji su povezani sa poznavanjem isceljenja pomoću korenja i trava, te samoposmatračka svojstva koja su povezana sa zimskim snom.

Orao je gospodar ptica i poseduje najveću moć. Smatra se da orlovi, kao i ptice uopšte,

imaju veoma sličan duh ljudima, jer lete u krug, grade kružna gnezda i nisu prikovani za zemlju kao četvoronožne životinje. Orao je otelotvorenje vizije i uvida, kao i ogromne snage za savladavanje svih neprijatelja i za napad sa nepogrešivim naumom. Kada se nosi orlovo perje, ono podseća na prisustvo Velikog Duha: orao je povezan sa suncem, a njegova pera sa sunčevim zracima.

TOTEMSKI KOLAC

Algonkinška reč ***totem*** znači lični čuvar, obično životinja ili biljka koja usvaja američkog urođenika preko obreda prelaska u adolescenciji.

Totemski kolac se rezbari, često od kedra, i predstavlja i porodični i amblem bratstva i podsetnik na pretke. On je simbol dostojanstva i uspeha, istorijskog i duhovnog ranga naroda. Mnoga simbolička značenja i priče koji su povezani sa slikama poznati su samo ljudima bratstva. Na primer, priče plemena sa severozapadne obale Pacifika govore o preobražavanju životinja u ljude, kao i ljudi u životinje. Kažu da narod lososa ili kitova živi u velikoj sreći u gradovima ispod talasa. Za ptice gromovnice se kaže da se obrušavaju s neba, loveći ogromne kitove za ručak. Vukovi, kada se umore od lova na kopnu, postaju kitovi ubice i love u moru.

BOGINJA KUKURUZA

Kukuruz je nastao iz divlje trave koja se zove ***teosint***, a koja je rasla u južnom Meksiku pre 7000 godina. Američki urođenici su selektivno uzgajali kukuruz, a kada su stigli Evropljani, uzgajanje kukuruza se brzo proširilo na ostatak sveta. Kao osnovna namirnica, kukuruz je inspirisao mnoge važne mitove. Kažu da je on jedna od tri sestre, Kukuruzna žena, Žena od bundeve i Žena od pasulja, boginje plodnosti.

Boginja kukuruza kod Irokeza (Onata) ćerka je majke Zemlje (Ejtinohe). Onatu uhvate duhovi iz podzemnog sveta i mora je spasiti sunce tako da letina može da raste. Slične priče koje se odnose na godišnja doba prisutne su u mnogim ratarskim društvima.

DESNO Orlovo perje na perjanici poglavica američkih domorodaca simbolizuje zrake sunca.

TRAGANJE ZA VIZIJOM

Pojedinac koji traži uputstva ili odgovore na pitanja može da krene u traganje za vizijom, ritualni čin preko kojeg se mogu dobiti korisni znaci, koji mogu da se protumače kao uputstva duhova. Traganja za vizijom se događaju kada adolescent prelazi put u odraslog čoveka. Tražilac moli šamana za pomoć. U prirodi se nađe neko udaljeno mesto i obeleži pravougaonikom ili krugom, gde tražilac čeka viziju. Sveti darovi kao što je duvan (koji blagosilja zemlju) ostave se u ovaj prostor za Velikog Duha. Ponekad se kadulja, trava pročišćenja, položi na tlo kao krevet tražioca. Tražilac ostaje u svetom prostoru jednu ili nekoliko noći, moleći se i čekajući znakove iz sveta oko sebe. Veliki Duh može da govori kroz bilo koje iskustvo, čak i kroz beznačajne susrete sa životinjama i pticama ili drugim silama u prirodi. Na kraju se odaje zahvalnost Velikom Duhu za dobijeno, a tražilac deli doživljaj sa šamanom da bi ga shvatio.

ODRICANJE

Potlač je činučka reč za ceremoniju "odricanja" u kojoj istaknuti ljudi priređuju gozbu i odriču se svojih stvari, deleći ih pripadnicima plemena. Ponekad na kraju ove ceremonije oni zapale kuću i postaju beskućnici dok ponovo ne stvore bogatstvo.

Davanje je veoma značajno za američke urođenike, koji smatraju da je to velika čast za davaoca i za primaoca. Trebalo bi da čovek deli bogatstvo i da nikada ne dreži više nego što mu je potrebno. Ćuran se smatra orlom odricanja ili zemaljskim orlom. On je bezbrižna ptica žrtvovanja koja otvara puteve drugima.

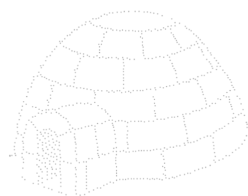

GORE Totemski kolac izrezbaren je figurama i licima koja se nalaze jedno na drugom. Ova lica predstavljaju pretke ili natprirodna bića koja susreću pripadnici bratstva ili koji im daju naročite poklone.

ARKTIČKA PREDANJA

GORE Arktik je poznat kao zemlja ponoćnog sunca.

GORE Za Inuite iglo je simbol kuće i porodičnog života. U Kanadi je on registrovani zaštitni znak za Inuite.

DOLE Neki od inuitskih simboličkih alata: poklopac kutije, kepunska sekira i kavik, zakrivljeni nož.

Unutar Arktičkog kruga, veliki okean je okružen kopnom, sa tundrom na rubu i životinjskim, ljudskim i biljnim svetom na celom području. Arktik uključuje Sibir i druge delove severne Rusije, Aljasku u Sjedinjenim Državama, Lapland u Finskoj, severnu Norvešku i Švedsku. Naseljen je uglavnom Inuitima Aljaske, Kanade i Grenlanda, i Fino-Ugrima severne Skandinavije i Sibira, u koje spadaju Saami.

Ekologija, klima i geologija Arktika utiču na znakove i simbole njegovih naroda. Arktik je, kod ljudi koji tamo žive, poznat kao "zemlja ponoćnog sunca": leti sunce nikada ne zalazi, a zimi nikada ne izlazi. Tajga i tundra su bezličan pejzaž sa širokim horizontima, dobro stanište irvasa ili karibua, što ga čini pogodnim za nomadske kulture koje se oslanjaju na lova na irvase. Lov na foke, kitove i morski ribolov takođe su važni za ljudski opstanak.

INUITSKI DUHOVI

Naziv "Inuit" znači "stvarni ljudi"; Algonkinci su ih zvali "Eskimi", što znači "izjelice sirovog mesa". Inuitska spiritualnost bavi se odobrovoljavanjem bogova i duhova iz prirode, da bi pomogli ljudima da prežive u surovim uslovima. Nevidljive prirodne sile zovu se *inua*, a mogu se naći u vazduhu, vodi, kamenju i životinjama. *Inua* mogu da postanu totemski čuvari ljudi, poznati kao *torngak*.

Duhovi kamena i medveda se smatraju naročito moćnim. Kada duh medveda postane čovekov *torngak,* simbolično ga pojede medved i on se ponovo rodi kao čarobnjak ili *angakok*.

Za *inua* životinja se smatra da su veoma osetljivi na izradu oružja koje ih ubija. Ako bi ih ubilo oruđe slabe izrade, prijavili bi to svetu duhova, pa se životinjski duh možda ne bi vratio u zemlju u nekom drugom životinjskom telu. Da bi se ovo izbeglo, Inuiti se diče svojim majstorstvom.

IGLO

Reč iglo znači "nastamba", a *igluvajgak* je ledena nastamba koju zimi koriste centralni Inuiti. Izgrađeni od kocki leda koje se dižu u spirali, zidovi igloa se zakrivljuju prema unutra, stvarajući kupolu od leda s rupom na vrhu za ventilaciju.

Iglo je simboličan produžetak onih koji su ga gradili i njihovog odnosa sa okolinom. Iglo se gradi iznutra i kada se "ključni kamen" postavi na vrh, iglo i njegov graditelj postaju jedno. Iglo omogućava Inuitima da opstanu u surovim uslovima, a gradi se od samih elemenata tog ekstremnog ambijenta.

U inuitskoj mitologiji, Aningan je bog meseca i efikasan lovac koji na nebu ima iglo u kojem se odmara, kada ga nebom ne vija brat sunce. On deli iglo sa Irdlirvirisongom, svojim demonskim rođakom, koji ponekad izlazi da igra po nebu, zasmejavajući ljude.

Iglo simbolizuje počivalište i psihički dom različitih strana ljudske prirode. Godine 1958. kanadska vlada je registrovala sliku igloa kao zaštitini znak, da bi zaštitila rad inuitskih umetnika i rezbara.

SIMBOLIČNI ALATI

Dve druge važne stvari u inuitskoj kulturi su ***inuksuk*** i ***ulu***. Uobičajen simbol u severnoj Kanadi, ***inuksuk*** znači "obličje čoveka". On je putokaz koji vodi Inuite kroz bezličnu tundru. Napravljen od kamena, ***inuksuk*** se pojavljuje u ljudskoj formi sa ispruženim nogama i često služi navođenju karibua na mesta gde ih je lako uloviti. Duža ruka ***inuksuka*** pokazuje prema jezeru, što znači da se u jezeru može naći riba na istoj udaljenosti na kojoj ***inuksuk*** stoji u odnosu na rub jezera.

Ulu je ženski nož sa oštricom u obliku mesečevog srpa, koji se koristi za sečenje platna, pripremanje koža i za kuvanje. ***Ulu*** je simbol ženstvenosti i uloge žene u inuitskom društvu.

KOSMIČKI ŠATOR SAMIJA

Ranije poznati kao Laponci, Sami su deo finsko-ugarske rase, velike grupe plemena koji govore mnoštvom različitih dijalekata jednog jezika. Sami su tradicionalno bili lovci i ribari, koji su takođe uzgajali pripitomljenog irvasa; kako irvasi odumiru, oni su postali više nomadi.

Kao suštinski šamanska kultura, Sami shvataju svet sa različitim nivoima stvarnoati: donji, srednji i gornji svet. Zamišlja se da je svet sačinjen kao neka vrsta kosmičkog šatora, pri čemu centralna osa Drveta sveta prolazi iz korena u donjem svetu, kroz srednji svet svakodnevnog života, do sazvežđa Velikog medveda na vrhu. Centralna osa se opisuje i kao četvorostrani stub sveta.

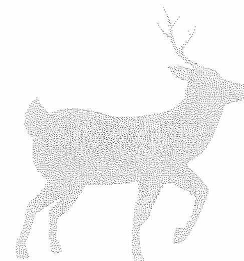
Za nebo se smatra da je pričvršćeno "severnim ekserom", Polarnom zvezdom, a molitve obezbeduju da ona ostane na mestu tako da se nebo ne sruši. Sami se plaše da Polarna zvezda može jednom da se pomeri, što bi dovelo do uništenja zemlje.

Tradicionalna nastamba Samija je složeni kupasti šator ili ***kata***, prethodnik jurta, koji može da izdrži veoma jake vetrove i sneg. On predstavlja simboličnu kartu kosmosa, sa ognjištem u sredini, koža šatora predstavlja nebo, a stoji na drvenim potpornim stubovima koji su ekvivalent stuba sveta.

Unutar ***kate*** postoji sveti prostor u kojem se drži sveti bubanj. Sami takođe veruju da kada umre član porodice telo treba da bude izneto iz šatora kroz ***boaso*** ili kuhinju, inače će umreti još neko.

IRVAS

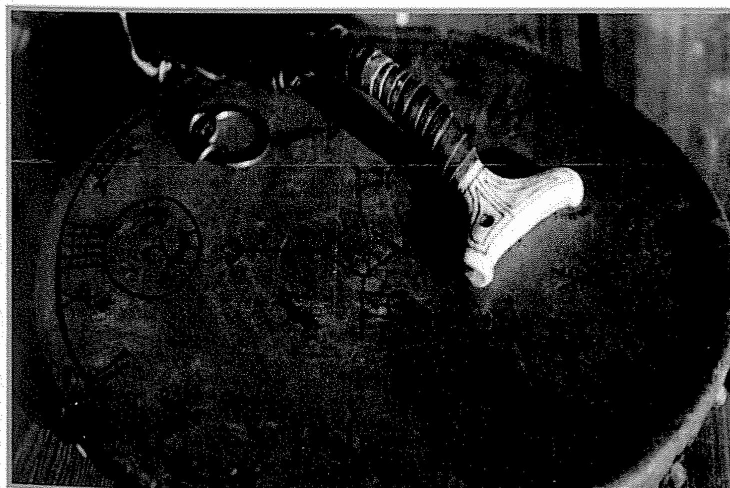
Irvasu pripada centralni značaj u kulturi Samija, a držanje irvasa je simbol ličnog, grupnog i kulturnog identiteta. Deci se obično daje irvas za nicanje prvog zuba i za imendan, a još irvasa dobijaju prilikom venčanja, tako da svako novo domaćinstvo obično poseduje malo krdo irvasa s kojim bračni par može da započne novi život. Irvas se takođe često povezuje sa simbolikom meseca i sa pogrebnim obredom i smrću.

GORE Irvas je opšti i sveobuhvatni simbol života i smrti kod Samija. Veruje se da on vodi dušu pokojnika u gornji svet.

KELEVALA

Elias Lenrot, finski naučnik, sakupio je mitske i magijske pesme koje su prenete kroz više pokoljenja seljaka, objaviviši, 1835, Kelevalu, finski nacionalni ep. Pesme i sage ovog epa pružaju važan uvid u verovanja i predanja samijskih naroda.

SVETI BUBANJ

Sveti bubanj je značajan za Samije. Napravljen od brezovine, sa glavom od kože irvasa, ovaj bubanj se obično oslikava sokom od jove ili krvlju figuricama ljudi, duhovima prirode i sa četiri pravca oko centralnog simbola sunca. Kada se bubanj udara dolazi do pomeranja niza malih prstenova, a kada se oni konačno umire dolazi do šamanskih predskazanja i proročanstava. Sami koriste bubanj kao putokaz u svakodnevnom životu, da bi našli stvari koje su izgubljene i u isceliteljske svrhe.

SIMBOLI SPIRITUALNOSTI

I ZNAKOVI I SIMBOLI IGRAJU VITALNU ULOGU U SVIM SVETSKIM RELIGIJAMA KAO PREDMETI NA KOJE MOGU DA SE USREDSREDE MISLI I MOLITVE. ONI POKAZUJU PUT KROZ NATPRIRODNI SVET DUHA, DELUJUĆI KAO BELEZI VERE, NASTAVNA SREDSTVA I POMOĆ NA PUTOVANJU PREMA RAZUMEVANJU SLOŽENIH FILOZOFIJA.

ŠAMANIZAM

GORE Semene ljuske se obično koriste za pravljenje šamanskih zvečki.

DOLE Severnoamerički šaman, sa bubnjem i kopljem, "preobraća se" u vuka.

Drevna tradicija šamanizma podrazumeva ulazak pojedinca u izmenjena stanja svesti da bi mogao da poseti druge nivoe stvarnosti, iz kojih mogu da proizidu pouke, isceljenje ili vizije za njegovu zajednicu. S poreklom u paleolitskom periodu, šamanizam može da se nađe u korenima mnogih velikih religija sveta, kao i na rubovima mnogih drugih.

Reč šaman potiče od Tunguza u Sibiru, a znači "onaj ko zna". Šamani su posvećenici transa, zanosnog i izmenjenog stanja u kojem se smatra da oni napuštaju svoje telo, da se penju na nebo u "magijskom letu" ili da silaze u podzemni svet da bi se sastali s precima i razgovarali sa duhovima prirode. Mnogi šamanski simboli predstavljaju preobraženje ili oslobađanje od jedne vrste postojanja u drugu.

Tradicionalni šamanizam se danas malo praktikuje, ali jedan talas interesovanja se razvio na Zapadu, inspirisan Jungovim povezivanjem šamanizma sa idejama o "kolektvnom nesvesnom" i sve većem davanju važnosti putovanju između različitih svetova ili stanja.

POZIV ŠAMANU

Šamani mogu da naslede svoju ulogu, ali se češće dešava da dožive spontani poziv kao ljudi koje je priroda odabrala. Šamansko pozivanje je samo po sebi simbolična pojava. Često se događa da novog posvećenika pozove skoro smrtno iskustvo, kao što je udar groma ili preživljavanje neke smrtonosne bolesti. Neki dožive snoliko iskustvo komadanja, pri čemu oni metaforički umru i zatim se ponovo rode.

Drugi šamani mogu biti "pozvani" tako što će se u snu sresti sa polubožanskom ili božanskom ličnošću. Često su te ličnosti iz snova umrli preci šamana koji ga obaveštavaju da je on izabran. Neki šamani imaju nebeske supruge koje ih zovu na put.

Suočavanje sa sopstvenom smrću ili putovanje u smrt predstavlja snažan simbol šamanske sposobnosti da preobrazi svoje svakodnevno biće i da živi bezgrešno uprkos napadima i izazovima života. Kažu da su neki šamanski ratnici toliko koncentrisani da mogu da hodaju kroz baražnu vatru i da ostanu neozleđeni. Psihološki gledano, hodanje kroz smrt predstavlja sposobnost odbacivanja lične istorije i identiteta, tako da ne postoji ništa što može da se napadne.

ŠAMANSKI LET

Za šamane kažu da mogu magijski da lete u obliku životinje, ili kao duh odvojen od tela. Na ovaj način šamani mogu da lete kosmosom, premošćujući zemlju i nebo, što odražavaju mnogi simboli.

Paleolitske pećinske slike u Laskou, Francuska, pokazuju šamana s maskom ptice, a sibirske šamanske sveštenice još nose ptičju nošnju. U bušmanskim crtežima u kamenu, na jugu

Afrike, "antilopa transa"je stvor nalik antilopi, s nogama podignutim u letu. Ona verovatno simbolizuje sposobnost šamana da razgovaraju s precima, budući da se u bušmanskoj mitologiji pokojnici pretvaraju u antilope. Slične leteće životinje javljaju se u sibirskoj šamanskoj mitologiji (i mogu da budu izvor letećeg irvasa Deda Mraza).

PARALELNI SVETOVI

Osnovna šamanska kosmologija sastoji se od tri nivoa ili sveta – gornji svet, srednja zemlja i podzemni svet – ali neka predanja daju opis čak sedam ili devet svetova.

Uloga šamana jeste da napravi spone ili da putuje između ovih svetova, a mnogi simboli se odnose na vezu između njih. U tradicijama američkih domorodaca izlazak dima kroz rupu kolibe predstavlja putovanje duha između zemlje i neba. Drvo sveta je šamanski simbol koji se javlja u mnogim kosmologijama – nordijski bog Odin, koji se veša na drvo sveta Igdrazil, dolazi do spoznaje preko izmenjenog stanja koje je rezultat patnje. Lestve su sličan simbol, a nalazimo ih u brezama sa sedam čvorova sibirskog šamanizma, ali i u drugim predanjima, kao što je Egipatska knjiga mrtvih i Stari zavet.

Za mnoge šamane postoji direktna veza između njih i prirodnog sveta. Romski šaman priča o zemlji kao o svojoj baki, a o biljkama, životinjama, suncu, mesecu i zvezdama kao o rođacima, s kojima razgovara da bi dobio uputstva. Neki psiholozi vide direktnu vezu između paralelnih stvarnosti šamana i odnosa između sna i svakodnevne stvarnosti. Iz ove perspektive znakovi i simboli iz nesvesnog, ili u prirodi, predstavljaju vrata koja nas zovu u drugi nivo stvarnosti. Sanjanje orla, na primer, može nas pozvati da zauzmemo distanciran pristup, sa oštro fokusiranom pažnjom.

DESNO Tunguski šaman iz Sibira nosi kožu i rogove svog duhovnog saveznika, irvasa, da bi produbio odnos s tom životinjom.

BUBANJ

Korišćen za uvođenje šamanskog transa, bubanj ima naročito simboličko značenje kao sredstvo kojim se prelazi u izmenjena stanja ili druge svetove. Ustaljen ritam koji se svira na bubnju, a ponekad na zvečkama ili drugim instrumentima, blokira druge čulne informacije, omogućujući šamanu da uđe u drugo stanje svesti. Bubnjanje ima veze sa praiskonskim zvukom, za koji se ponekad smatra da je puls zemlje.

Za šamane Altaja, centralna Azija, koža bubnja predstavlja podelu između gornjeg i donjeg sveta. U svim šamanskim kulturama bubanj je simbol odnosa između gornjeg sveta, koji se često povezuje sa muškarcem, i donjeg sveta ili utrobe, koji se povezuje sa ženom.

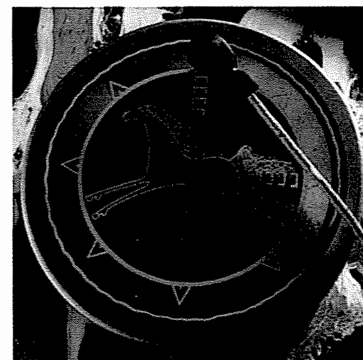
ŠAMANSKI SAVEZNIK

Šaman ima saveznika ili učitelja u obliku pretka, upokojenog šamana, ili često životinju ili duha prirode koji mu pomaže da dostigne izmenjena stanja i svoju najdublju prirodu. Preko ove veze šaman se konačno susreće sa svojim dvojnikom ili individualnim bićem. Šaman može da oponaša radnje i glas životinjskog saveznika da bi mogao da deli njegove percepcije, darovitost i inteligenciju. Za samijske šamane kažu da postaju vukovi, medvedi, irvasi ili ribe. Tunguski sibirski šaman ima zmiju kao duh koji mu pomaže, a tokom šamanskog transa oponaša njene gmižuće pokrete.

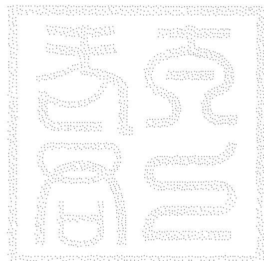
ŠAMANSKA PUTOVANJA

Simbolični svet šamana može da bude značajan ljudima koji pate od nervnog sloma ili se suoče sa smrću. Šaman može da napusti sadašnju stvarnost da bi pronašao mudrost ili znanje u alternativnim stvarnostima. Susretljivi duhovi životinja i predaka mogu se posmatrati kao aspekti čovekovog nesvesnog, koji se susreću na životnom putovanju.

DOLE Šamanski bubanj sa stilizovanom slikom konja u trku naslikanom na površini.

TAOIZAM

GORE "Svemoćni" pečat Lao Cua, taoistički magični dijagram koji obuzdava kosmičko či.

DOLE Prema legendi, Lao Cu je, rastužen nesposobnošću naroda da prihvati "put" koji je on predlagao, napustio civilizaciju i odjahao u pustinju na vodenom biku. Na poslednjoj kapiji carstva ubeđen je da ostavi zapis o svojim učenjima, i napisao je delo Tao Te Čing.

Taoizam je religijski i filozofski sistem, za koji kažu da ga je u Kini osnovao Lao Cu (ili "starac") u VI veku pre n.e. Taoizam je bio uticajan u Kini i Japanu, a u modernom dobu interesovanje se proširilo i na Zapad.

Prema predanju, Lao Cu je bio autor ***Tao Te Činga*** ili "Knjige o putu", zbirke aforizama koji se bave prirodom sveta i povezanošću čovečanstva s tom prirodom. Centralni princip ovog dela je neakcija – ne pasivnost, nego aktivna saosećajnost s prirodom života, sagledavanje života onakvog kakav on jeste, pre nego stremljenje ka ispunjenju niza želja.

I taoizam i konfučijanizam su uveliko uticali na kinesku kulturu i istoriju. Konfučijanizam je etički pristup življenju i vladanju zasnovan na čvrstim principima, ukorenjenim u verovanje da civilizacija može da izgradi bolje društvo, dok se taoizam više bavi življenjem u skladu s prirodom stvari kakve one stvarno jesu.

TAO

I lični i kosmološki princip, tao (ili "put") opisuje nastanak kosmosa i stvaranje sveta. On se odnosi na izvor obrazaca prirode i na oseku i plimu prirodnih sila. U isto vreme, tao je mistični put koji može da se prati življenjem u stanju jednostavnosti, u skladu s ritmovima prirode.

Dok se na Zapadu srce sagledava kao izvor hrabrosti i ljubavi, za Kineze je ono izvor čuvstava, sedište pet čula. Otkrivanje taoa zavisi od "pražnjenja" srca od večito promenljivih iluzija čula, tako da je on istinit i večan. Obično se navodi da je Lao Cu rekao da "tao o kojem može da se govori nije večni tao". To znači da se tao odnosi na ono što prethodi svim vidljivim stvarima (ili "mnoštvu stvari") u prirodi.

Dok mnogi religijski sistemi sagledavaju raj kao stanje van ljudske zemaljske egzistencije, taoizam se, kao i veliki deo kineske misli, više bavi jedinstvom u kojem čovek živi u taou i poistovećuje se s njim. Tako življenje prema taou znači da čovek bude vođen najdubljim putem u prirodi, koji se nalazi između zemaljskog i rajskog postojanja.

JIN I JANG

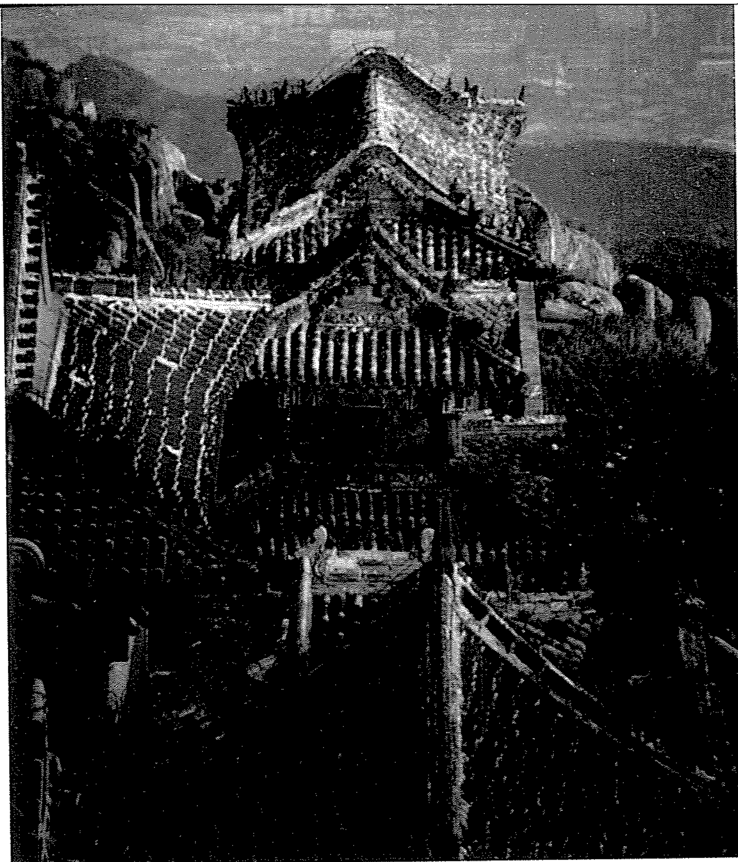
Za Lao Cua nije postojalo nešto kao čvrsta definicija dobra i zla u smislu da se, čim se opiše stanje "dobrote", odmah i neminovno priziva stanje "nedobrote" kao suprotne sile. Simbol jin/jang ukazuje na balansiranje prirodnog zakona ili ciklusa promene, u kojem svaki pokret sadrži ili se na kraju pretvara u svoju suprotnost: snaga dovodi do slabosti, život do smrti, a muško do ženskog.

Jin, ženski princip, povezuje se s hladnoćom, tamom i zemljom; jang, muški princip, sa svetlošću, toplinom i nebom. Ovaj simbol pokazuje da život mora da se sagledava kao celina i da ne može da istinski postoji u izolovanim delovima. Tamni i svetli delovi ovog simbola direktno su suprotstavljeni, pa ipak se prepliću i međusobno su zavisni; dve male tačke u simbolu pokazuju da svaka suprotna sila sadrži seme one druge. Dva oblika zajedno čine savršen krug, simbolizujući celovitost prirode.

Savremeni primer ovog principa očit je u odnosu čovečanstva prema ekologiji planete. Naša sposobnost da upregnemo silu, resurse i informacije ogromno je porasla, ali ako ne uspemo da spoznamo svoju zavisnost od velike celine – životinja i prirodnih sila oko sebe – naše snage će na kraju dovesti do naše smrti. Simbol jin/jang pokazuje kako svaka sila, u trenutku kada je najveća, dovodi do svoje suprotonosti.

BOŽANSKE LIČNOSTI

Taoizam nije u početku imao nikakva statična verska učenja, niti je bio vezan za poštovanje božanstava, ali se vremenom,

LEVO Do hrama Biksija na Taj Šanu, svetoj planini istoka, stiže se penjući se uz 7 000 stepenika "Rajskog stepeništa".

kako je postajao popularan, mešao sa starijim kineskim verovanjima kao što je teorija pet elemenata i poštovanje predaka. Postao je nešto sličniji narodnoj religiji, pa je slavljen ceo panteon božanstava, uključujući mitskog Cara od nefrita. Sam Lao Cu je pretvoren u božanstvo i bio je jedan od najvažnijih taoističkih bogova.

Taoistički panteon odražava carsku hijerarhiju u raju i paklu, a taoistički sveštenici stupaju u vezu sa ovim božanstvima putem meditacije i vizuelizacije. Ponekad se za narod izvode metafizički ili simbolički teatarski obredi da bi se prikazalo značenje i funkcionisanje božanske hijerarhije. Mnogi taoisti mole se božanstvima ili prinose žrtve svetilištima koja su njima posvećena.

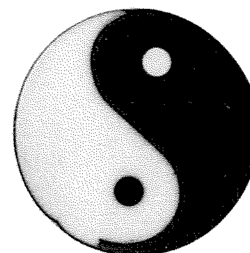
Kažu da je Lao Cu bio jedna od reinkarnacija Velikog vrhovnog gospoda ili Taj Šang Lao Čuna. On je simbol čoveka koji je postao jedno sa taom, uspevši tako da stvori besmrtno telo koje se odvaja od fizičkog tela prilikom smrti.

Kažu da je Ju Huang, Car od nefrita, takođe poznat kao Gospodar neba, vrhovni vladar nebesa i podzemnog sveta. Za Kineze nefrit simbolizuje plemstvo, savršenstvo i besmrtnost i smatra se "rajskim kamenom". Car od nefrita je glavni delitelj moralne pravde i zaštitnik čovečanstva. U kineskoj tradiciji, rajska uprava se smatrala kopijom carske vladavine na zemlji, a Car od nefrita bio je u direktnoj vezi s kineskim carom.

PAN KU I PET SVETIH PLANINA

Druga važna taoistička ličnost je mitski Pan Ku, za koga kažu da je prvo stvoreno biće. Posle stvaranja kosmosa, u kojem je haos bio podeljen na sile jina i janga, međudelovanje ovih suprotstavljenih principa dovelo je do stvaranja Pan Kua, koji je zatim uzeo dleto i čekić i počeo da kleše ostatak sveta, a naročito prostor koji leži između neba i zemlje. Pan Ku je živeo 18 hiljada godina, svakodnevno rastući, a kada je, po završetku zadatka, legao i umro, njegovo telo je postalo svet, čija se veličina obeležava sa pet svetih planina u Kini. Simbolično povezane sa pet elemenata, one su stajale unutar četiri strane sveta i u centru carstva, a verovalo se da drže nebo.

Lao Cu je savetovao sledbenike da "budu mirni kao planina i da teku kao velika reka", a mnogi su tražili tao povlačeći se u planine da žive u samoći. Po taoističkom verovanju planine su sredstvo komunikacije sa besmrtnicima i s prirodom. Kao što je slučaj sa drvetom sveta, one povezuju gornji i donji svet. Svete planine su mesta hodočašća. One su se poštovale kao prava božanstva, manastiri se naslanjaju na njihove padine, a sam car se jednom godišnje peo na vrh najsvetije planine, Taj Šan, planinu istoka, da prinese žrtvu.

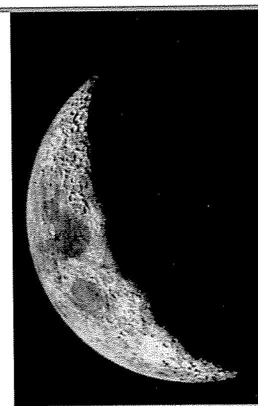

GORE Car od nefrita je bio slavljen kao božanska glava hijerarhije raja i pakla.

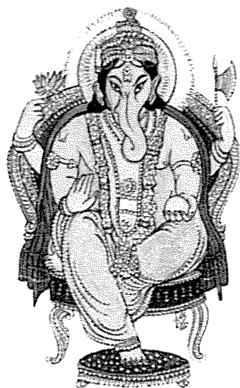
SASVIM GORE Simbol jin/jang predstavlja beskrajnu igru suprotnih svojstava u prirodi.

TAO I MESEC

Prema nekim tekstovima, prvi taoisti su bili šamani koji su leteli na mesec i tamo savlađivali sve tajne promene. Nasuprot tome, taoističko viđenje sunca bilo je da je reč o nečem stalnom. Prvi taoisti su se daleko više interesovali za ono što može da se nauči od meseca i njegovih mena.

HINDUIZAM

GORE Ganeš, bog sa slonovskom glavom, simbolizuje svetu mudrost i obilje.

GORE Četiri glave Brahme predstavljaju četiri strane sveta.

Bez pojedinačnog istorijskog osnivača, bez ustaljenog niza verovanja ili dogmi i bez ikakvog izvora autoriteta, hinduizam obuhvata mnoštvo verovanja i obreda, koji su čvrsto utkani u tlo i kulturu Indije. Među velikim svetskim religijama hinduizam je treći po broju sledbenika (koji uglavnom žive u Indiji i Nepalu). Međutim, mnogi Hindusi ne priznaju termin hinduizam kao opis svoje religije, govoreći umesto toga o *sanatani darmi* – večitoj religiji ili zakonu. Složena sanskritska reč *darma* odnosi se na prirodne nepromenjive zakone koji održavaju kosmos i drže ga u ravnoteži, što je princip nalik na tao. U svakodnevnom životu on se prevodi kao obaveza da se slede izvesni zakoni i ispunjavaju društvene i etičke odgovornosti, tako da za mnoge Hinduse ne postoji podela između svetovnog i religijskog života.

LEVO Višnu i njegova supruga, Lakšmi, jašu Garudu, orla koji simbolizuje mudrost koja se postiže otvorenim umom.

BRAMAN

U hinduskoj misli postoji jedno vrhovno biće – Braman – koje je beskrajno i večno. Braman je izvor života, duša sveta i prisutan je u svim stvarima kao *atman*, prava priroda nepromenjive suštine individualnog živog bića.

Baš kao što sva živa bića predstavljaju sićušne delove kosmosa, tako Braman poprima različite forme, predstavljajući neke aspekte božanskog. Shodno tome, postoje mnogi bogovi i boginje u hinduskom panteonu, uključujući Ganeša sa glavom slona, boga sreće i mudrosti; Hanumana, boga majmuna koji predstavlja odanost, hrabrost i posvećenost; i Lakšmi, boginju blagostanja sa četiri ruke.

TRIMURTI

Reč *trimurti* na sanskritu znači "posedovanje tri oblika" i termin je koji se koristi za opis vrhovnog trojstva u hinduizmu: "Brama (Tvorac), Višnu (Čuvar) i Šiva (Rušitelj). Brama Tvorac (ponekad prikazivan sa četiri glave koje gledaju na četiri strane) predstavlja uravnotežujuću silu koja povezuje Višnua, tvorca svetlosti, i Šivu, gospodara mraka. Iako je Brama važan, postoje samo dva poznata hrama koji su posvećeni isključivo njemu, dok se Šiva i Višnu slave kao glavna božanstva.

VIŠNU

Takođe zvan Čuvar, Višnu održava harmoniju kosmosa i predstavlja manifestaciju sunca koje svakodnevno prelazi nebo u tri krupna koraka, u svitanje, u podne i na zalasku. Kažu da je on, kao čuvar sveta, poprimio deset inkarnacija, koje se pominju kao "avatari" (doslovno "onaj ko silazi"); u njih spadaju Rama, Krišna i Buda. Kao gospodar kosmosa, Višnu plovi na iskonskim vodama, spavajući na zmiji Ananti. Njegova četiri glavna simbola su *šanka* (ili školjka), koja se koristi za rasterivanje demona, *gada* (ili toljaga), koja predstavlja vlast, *čakra* (ili disk) protiv zlih sila i *padma* (ili lotos) kao simbol reinkarnacije. *Tulasi* (slatki bosiljak) je sveta biljka za Višnua i čuva se u hramovima njemu posvećenim, a njeni listovi se koriste kod svetih svečanosti.

ŠIVA

Božanstvo suprotstavljenih i često kontradiktornih karakteristika, Šiva predstavlja ne samo uništenje, nego i obnovu, baš kao što se red pojavljuje iz haosa i kao što novi život dolazi posle smrti. Kao Nataradža, on je gospodar opšteg plesa stvaranja i uništenja preko kojih održava ravnotežu kosmosa. Razigrani Šiva se obično prikazuje sa četiri ruke koje su okružene krugom plamena, što predstavlja sunčani disk i stvaranje i kontinuitet kosmosa. Šiva je takođe vrhovni bog muške snage, a simbolizuje ga linga falusnog oblika (pandan ženske joni), kao i asketski jogi,

obučen u pepeo i životinjske kože. Njegovo treće oko (čakra u sredini čela) može da uništi vatrom sve koji ga pogledaju, ali takođe garantuje mudrost preobraženja. Šiva se ponekad prikazuje kako jaše belog bika, Nandija, simbol moći i muškosti, koji se često pojavljuje u svetilištima ovog boga.

ŠAKTI

Šakti je još jedan važan aspekt božanskog. Šakti je ženski princip, dinamična životodavalačka energija kosmosa koja aktivira stvaralaštvo; bez Šakti drugi bogovi ostaju pasivni i bez motivacije. Šakti se često prikazuje kako grli Šivu i ima dve strane svoje prirode, jednu nežnu i smirenu, drugu surovu i strahovitu. Boginja Kali, koja se obično prikazuje s crnim jezikom, zakolutanim očima, oštrim zubima i vencem lobanja, personifikacija je potonje strane, dok Parvati, Šivina supruga, predstavlja prvu stranu.

SLOG *AUM*

U sanskritskoj kaligrafiji mistični slog *aum* simbolična je predstava Bramana.
Opisuje se u Upanišadama (svetim tekstovima hinduizma) kao zvuk koji stvara i održava kosmos, a smatra se da se njegovim izgovorom sažima ceo kosmos (prošlost, sadašnjost i budućnost). Ovaj zvuk sadrži, u stvari, tri glasa, A, U i M, koji predstavljaju tri boga (Bramu, Višnua i Šivu) koji kontrolišu život. Oni zakođe simbolizuju tri ljudska stanja, san, spavanje i buđenje, kao i tri svojstva, želju, znanje i delanje. Aum se koristi kao mantra kod meditacije i prilikom svete ceremonije.

DESNO Dajvali (svetkovina svetlosti) podrazumeva simboličko prinošenje svetlosti da bi se predstavio trijumf dobra nad zlom.

DNEVNA MOLITVA

Pudža ili dnevna molitva obično se obavlja kod kuće i glavni je oblik hinduske molitve, iako se molitva koju vodi sveštenik takođe dešava dva puta dnevno u *mandiru* (hramu). Kod kuće se molitva održava na svetom mestu, gde su odabrana porodična božanstva predstavljena u obliku slika ili kipova, koji su poznati kao *murtis*. U mandiru se održava veoma ritualizovana svečanost poznata kao *arti*. Ovo podrazumeva osvetljavanje pet božanstava od strane sveštenika, koji kruži lampama ispred centralnog božanstva dok vernici pevaju pesmu iz svetog pisma. Na kraju svečanosti dolazi do simboličnog prinošenja hrane (kao što je voće, orasi ili slatkiši) božanstvu radi blagoslova, a zatim se ta hrana deli vernicima.

SVEČANOSTI

Hinduska godina sadrži mnogo svečanosti kojima se obeležavaju događaji iz života božanstava ili se slavi promena godišnjih doba. Sve ove svečanosti su vesele, sa mnogo muzike, plesa i drame i daju priliku porodicama i prijateljima da dođu zajedno. Održavana u čast boginje Lakšmi, Dajvali, svečanost svetlosti, najraširenija je svečanost koja se slavi u Indiji, simbolizujući trijumf dobra nad zlom. U nekim delovima zemlje, Dajvali (u oktobru ili novembru) obeležava novu godinu; nagoveštava nov početak i predstavlja vreme kada se plaćaju dugovi, čiste i kreče kuće i osvetljavaju mnoštvom svetiljki. Svečanost Holi, u martu, proslavlja žetvu žita i veoma je radosna, sa velikim vatrama i marifetlucima (kao što je posipanje naroda konfetama) i plesom.

GANG

U zemlji vreline i prašine, velike reke Indije su važan izvor života i energije, pa zato nije čudo što se slave kao svete. Najvažnija među njima je Gang, koja se slavi kao boginja Ganga, a teče preko Indije od izvora u Himalajima, koji su takođe sveti. Na hodočašća se ide u Varanasi (povezan sa Šivom) na obalama Ganga da bi se narod okupao u svetim vodama reke. Veruje se da Gang omogućuje oslobađanje od *samsare*, ciklusa ponovnog rođenja, a Varanasi se smatra povoljnim mestom za kremiranje i za razbacivanje pepela pokojnika. Organizuju se i hodočašća svetim mestima u Himalajima, naročito planini Kailas, gde kažu da Šiva sedi i meditira.

GORE Simbol aum predstavlja sveti zvuk stvaranja sveta.

DOLE Šiva, koji igra u krugu plamena, kosmički je simbol života, smrti i ponovnog rođenja.

KRAVA

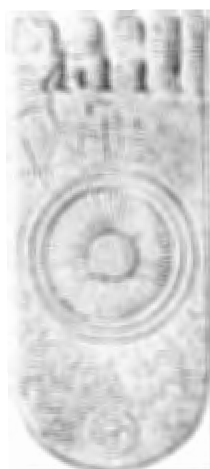
U hinduizmu krava se smatra svetom i klanje krave se smatra strašnim zločinom. Simboli plodnosti i izobilja, krave su glavne za indijsku poljoprivredu, njihovo mleko je važan izvor hrane dok se volovi koriste za vučenje pluga, omogućujući tako sejanje žita.

BUDIZAM

GORE Kada je Buda šišao kosu, koristio je ovaj čin kao simbol odluke da se odrekne sveta.

DOLE Otisak Budinog stopala ukrašen budističkim simbolima, uključujući obrnutu svastiku (kukasti krst), drevni simbol koji prethodi nemačkim nacistima.

Pre otprilike 2 500 godina Sidarta-Gautama, osnivač budizma, rodio se na granici između Nepala i severne Indije. Buda – ili Probuđeni – je titula koju je dobio pošto je postigao duhovno samoostvarenje ili "prosvećenje", postajući otelotovorenje savršene mudrosti i samilosti. Budizam se ne zasniva na verovanju u Boga, niti on ima ustaljeno vjeruju, neki centralni autoritet ili opšte prihvaćeno sveto pismo. Nikada ne zahtevajući podaničku pokornost od svojih sledbenika, budizam koegzistira sa lokalnim religijskim tradicijama i darovao nam je bogatu tradiciju sa raznolikim simbolima i mitskim mišljenjem.

BUDIN ŽIVOT

Životna priča Sidarte Gautame predstavlja temelj budizma, simbolizujući mnoga od njegovih osnovnih učenja, uključujući potrebu za velikim trudom, potpunim samoodricanjem i beskrajnom samilošću. Odrastao kao princ, Gaunama se odrekao svog bogatstva i napustio je porodicu u potrazi za uzrokom patnje u životu. Posle mnogo godina koje je proveo kao lutajući isposnik, zaključio je da ni predavanje zadovoljstvima ni krajnja uzdržanost ne daju odgovor, pa je seo da razmišlja o ovom problemu pod drvetom prosvećenja u selu Bodgaja, Indija. Tu se prosvetlio i doživeo je nirvanu – blaženo stanje savršenog mira, znanja i istine. Iako više nije bio vezan za fizički svet, Buda je odlučio, iz samilosti, da ostatak života provede podučavajući. Prvu besedu je održao maloj grupi učenika u Sarnatu, gde je učio Četiri plemenite istine i Osmostruki put, učenja koja objašnjavaju prirodu patnje i kako da se ona okonča. Ovaj put podrazumeva disciplinu mišljenja i delovanja i potvrđuje način života koji ne želi nikoga da povredi. Buda je osnovao monašku sangu (sabor) sa zadatkom da čuva i širi njegovo učenje.

SPASITELJI

Dok se neke forme budizma koncentrišu na lično spasenje, postoji i put koji su budisti pominjali kao "put spasitelja". Spasitelj je učenik budizma (muški ili ženski) koji je sposoban da postigne nirvanu – što znači oslobođenje od samsare (ciklusa ponovnog rađanja) – ali se opredeljuje za ostanak u fizičkom svetu da bi pomogao drugima. Na paliju (jeziku koji je nastao iz sanskrita), reč ***bodisatva*** (spasitelj) znači "onaj ko je suština istine i mudrosti". Spasitelji se razlikuju od Bude po opuštenoj pozi, često prikazani kako sede ili leže da bi pokazali svoju stalnu vezu sa čovečanstvom. Među najvažnijim spasiteljima su Majtreja (Majlaj u Kini), dobrodušna buduća ličnost, očekivani mesija budizma, koji se obično prikazuje kako sedi u zapadnjačkom stilu; i Avalokajtišvara (Guan Jin u Kini), otelotvorenje saosećanja i milosti.

BUDISTIČKA KOSMOLOGIJA

Za razliku od zapadnjačkog viđenja kosmosa koje teče od početka do kraja, budistička kosmologija je ciklična. Ona ne samo da se primenjuje na ljudski život (beskrajni ciklus rođenja, smrti i ponovnog rođenja), nego i na sisteme sveta. Oni će nastati, nestati i biti zamenjeni novim poretkom. Neki budisti takođe veruju da postoje bezbrojni sistemi sveta koji postoje istovremeno, od kojih svaki ima svog Budu, a neki od njih imaju imena i s kojima se može komunicirati. Tako budističke ikone ne predstavljaju uvek istorijskog Budu Gautamu (koji se pominje i kao Šakjamuni Buda), nego mogu da predstavljaju bude u raznim inkarnacijama. Jedan od takvih je Amitaba, Buda beskrajne svetlosti i čuvar Zapada, koji se često prikazuje s lotosom u ruci i u društvu pauna.

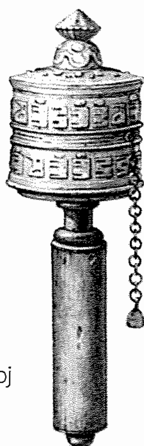

GORE Zlatna darma-čakra, točak sa osam palaca koji simbolizuje učenja Bude, stoji između dva kipa jelena, predstavljajući Budinu prvu besedu u Parku jelena, u Sarnatu, hram Džokang, Lasa, Tibet.

STUPA

Jedan od najvažnijih i najprepoznatljivijih simbola budizma je stupa. U drevnim tekstovima reč stupa značila je "vrh", a stupe su u početku bile pogrebne humke koje su sadržavale svete ostatke Bude ili njegovih glavnih učenika (od kojih su neki postigli prosvećenje). Osim što je simbol Bude i njegovog konačnog oslobođenja od samsare, stupa je i kosmički simbol. Iako ima mnogo arhitektonskih varijacija, ona se tipično sastoji od kupole (*anda*), koja simbolizuje i "svetsko jaje" (arhetipski simbol stvaranja sveta) i majčinsku utrobu, dok relikvije koje sadrži predstavljaju seme života. Kupola obično počiva na četvrtastom tronu, koji se tipično povezuje sa četiri strane sveta, što znači da kupola neba počiva na zemlji. Stupe su se kasnije razvile u mesta za molitavu, a ponekad su građene da bi se slavili važni događaji.

MOLITVENI TOČAK

Bubanj koji se vrti sa upisanim molitvama poznat je kao molitveni točak. Kažu da je jedan okret u smeru kazaljke sata jednak jednoj izgovorenoj molitvi. Veliki molitveni točkovi nalaze se van budističkih svetilišta, a vrte ih hodočasnici dok hodaju oko svetilišta.

OTISAK BUDINOG STOPALA

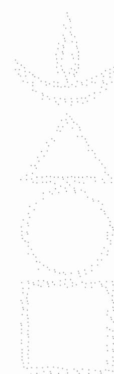
U budizmu (i u hinduizmu) otisci stopala mogu predstavljati prisustvo svete ličnosti ili božanstva, koji sažimaju sve njihove osobine i atribute. Mnogi budistički hramovi sadrže duboreze kopija Budinog stopala, često sa budističkim simbolima kao što je osmopaočani točak, koji simbolizuje Budin zakon. Otisci Budinih stopala su takođe ukrašeni simbolima kao što su ribe, svastika, dijamantsko žezlo, školjka, saksija i kruna. Smatra se da će posvećenici, ukoliko slede Budine korake, takođe postići prosvećenje.

TIBETANSKI BUDIZAM

Budizam nastoji da se prilagodi različitim zemljama i kulturama na koje se proširio. Ponekad poznat kao Vadžrajana (dijamantsko ili sredstvo munje), tibetanski budizam karakteriše panteon buda i spasitelja, kao i mnogi živopisni obredi, artefakti i umetnička dela. Važnost živih učitelja posebno se naglašava; za neke od njih (poznate kao lame) veruje se da su reinkarnacije svetih učitelja iz predašnjih vremena, a žive na zemlji kao spasitelji. Obredna praksa podrazumeva stvaranje mandala (apstraktnih crteža nalik točku), ponavljanje mantra i izvođenje mudra (simboličkih pokreta rukama). Figurice i mandale koriste se za koncentrisanje misli na meditaciju.

ZEN BUDIZAM

Zen budizam karakterišu prostor i jednostavnost. Razvijena u Kini, Koreji i Japanu, tradicija zena uticala je na kinesko-japanske umetničke forme, kao što su kaligrafija, slikarstvo i poezija, kao i aranžiranje cveća i bašta, čajanke, pa čak i borilačke veštine, što sve skupa uspostavlja red, jednostavnost i ustaljenu proceduru.

GORE Višeslojni simbol stupe.

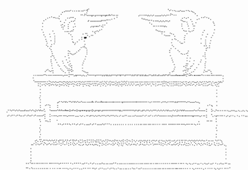
SLON I BUDA

Priča o Budinom rođenju obavijena je znamenjima o njegovoj veličini. Dok je bila trudna, njegova majka je usnila kako rađa belog slona sa šest kljova. Dolazak izabranog bio je odavno predskazan, pa su tumači uzimali ovaj san kao najavu njegovog predstojećeg dolaska. U indijskoj kulturi beli slon je breg Indra, kralj bogova, a slonovi se zovu "rušitelji prepreka", što je atribut koji se pripisuje hinduskom bogu sa slonovskom glavom, Ganešu. U budizmu se slon ponekad koristi kao simbol Bude, predstavljajući njegovu mirnoću i snagu.

JUDAIZAM

GORE Istočni zid svake sinagoge sadrži svitke Tore, koji se čitaju sa podignute platforme radi ukazivanja poštovanja. Lampa stalno gori kao simbol zaveta koji je jevrejski narod sklopio s Bogom.

GORE Zavetni kovčeg je simbol Izgona.

Najstarija svetska monoteistička religija, judaizam ima kontinuitet tradicije oko 4 000 godina. Naziv "judaizam" potiče od plemena Juda, jednog od 12 plemena Izrailja, ali je za judaizam suštinski važan život Avrama – koji je poznat kao otac jevrejskog naroda – i njegov odnos prema Bogu. Jevrejska sveta pisma kazuju kako je Bog sklopio zavet, ili sporazum, sa Avramom: da će njegovi potomci biti izabrani Božiji narod, a zauzvrat treba da se drže Božijih zakona. Ovi zakoni su dati Mojsiju na Sinajskog gori kada je izvodio Jevrejski narod iz ropstva u Egiptu (Izgon) u Hanan (Izrael), zemlju koju je Bog obećao Avramu.

OBEĆANA ZEMLJA

Istorija judaizma ukorenjena je u Izrael, obećanu zemlju. Više od običnog mesta, ona je jedan od najvažnijih simbola judaizma, deo etničkog identiteta jevrejskog naroda. Jerusalim, grad najvećeg izrailjskog kralja, Davida, naročito je značajan. Tu je Davidov sin, Solomon, sagradio hram, simbol jedinstva čoveka i Boga. Ovaj hram je obnavljan mnogo puta, dok ga na kraju nije razorio rimski car Tit, 70. godine n.e. Zid plača (ili Zapadni zid) poslednji je ostatak hrama i mesto hodočašća i molitve za Jevreje celoga sveta.

TORA

Proučavanje svetog pisma jedan je od najvažnijih aspekata jevrejske vere. Prvih pet knjiga jevrejske Biblije poznato je kao Petoknjižje ili Tora, a za njih se veruje da sadrže sva Božija učenja kako su se otkrila Mojsiju na Sinajskoj gori.

Više od riznice zakona i priča, Tora se sagledava kao unutrašnja ili duhovna dimenzija samog sveta, sredstvo preko kojeg pojedinac može da pristupi višim carstvima. Svaka sinagoga ima niz svitaka od pergamenta (Sefer Tora) na kojem je Tora ispisana na hebrejskom rukom veštog pisara; može trajati i godinu dana da se ona ispiše. Svaki svitak ima remen koji ga drži kada se savije, te grudni oklop i krunu, sa srebrnim pokazivačem koji se koristi prilikom čitanja da bi se izbeglo dodirivanje pergamenta prstom. Jedan od najsvetijih simbola judaizma, svici Tore se drže u specijalnom ormariću ili udubljenju (poznatom kao zavetni kovčežić) u zidu koji je okrenut prema Jerusalimu.

SINAGOGA

Posle rušenja hrama, Jevreji su bili rasejani širom Rimskog carstva, a

DOLE Šofar je ovnujski rog koji se koristi u jevrejskim obredima. On podseća na priču o Avramu i Isaiji i znak je Božije milosti.

JEVREJSKI MISTICIZAM

Za Toru kažu da obuhvata četiri nivoa značenja: doslovni, alegorijski, crkvenobesedni i tajni ili mistični. Mistična tumačenja sagledavaju Toru kao sredstvo razumevanja Božije prirode. Kabala, najuticajnija nit jevrejskog misticizma, zamišlja Božije atribute kao niz od deset sfera (ili sefirota) kroz koje pojedinac mora da prođe da bi dosegao Božiji izvor. Svi aspekti ljudskog života su u krajnjem izrazi sefirota koji sačinjava najdublju stvarnost, naš kontakt s Bogom. Glavni tekst kabale je Zohar (Knjiga svetlosti), koji se najpre pojavio u Španiji u XIII veku. Simboli povezani s kabalom uključuju Davidovu zvezdu i tetragramaton (JHVH).

sinagoge su postale centar života jevrejske zajednice. Sinagoga ima tri glavne funkcije: ona je dom okupljanja u kojem se jevrejska zajednica može sastajati bilo kojim povodom; dom nauke, gde se proučava sveto pismo i gde deca uče hebrejski i čitaju Toru; i dom molitve, gde se služba održava subotom. Muškarci i žene zauzimaju odvojen prostor, a u skladu sa Drugom zapovešću obično nema nikakvih slika ljudi ili životinja. Svaka sinagoga ima i lampu koja stalno gori pred zavetnim kovčežićem – kao simbol večite svetlosti Božije koja obasjava tamu neznanja.

TETRAGRAMATON

Prema predanju, Mojsiju se otkrilo Božije ime, ali je ono bilo toliko sveto da nije moglo da se izgovara naglas. Tetragramaton sadrži četiri slova, J, H, V, H, koja na hebrejskom daju pravo Božije ime, a koje se pominje kao "ime" (*ha šem*), ili Adonaj ("Gospod"). Kada se dodaju samoglasnici, dobija se ime Jahve, koje neki hrišćani prevode kao Jehova.

Tetragramaton je ugraviran na Aronov štap i na Solomonov prsten, koji su simboli vlasti. Za štap se takođe verovalo da ima čudotvorna svojstva (kao čarobni štapić, koji je zajednički mnogim tradicijama), a za Solomonov prsten se govorilo da mu daje božanske moći. U kabalizmu se za tetragramaton verovalo da znači život i da ima magijske i isceliteljske moći. On se često upisuje na amajlije i na pločice u sinagogi, kao i u jevrejske kuće, kao stalni podsetnik na Božije sveprisustvo.

DESNO Na Pashu (jevrejski Uskrs) simbolični obrok uključuje gorke trave i pogaču u znak sećanja na ropstvo u Egiptu.

ZAKONI I OBIČAJI

Kažu da je Mojsije na Sinajskoj gori dobio zakon na dva kamena, poznat kao Deset Božijih zapovesti, urezan Božijim prstom. U suštini jevrejskog verovanja nalazi se Šema, prva zapovest – ljubav prema Bogu. Reči Šeme su ispisane na sitnim svicima i smeštene su u kutijice (tefiline), sa kaišima ili trakama. Tokom molitve radnim danima ortodoksni jevrejski muškarci nose tefiline privezane za čelo, levu ruku i šaku. Svici Šeme se takođe stavljaju u kutijice zvane "mezuze", koje se prikucavaju na vrata kuće (obično pred sve prostorije osim kupatila i toaleta), osluškujući vreme kada su reči šeme bile urezivane u dovratke.

Ortodoksni Jevreji tipično nose male kape (jarmulke) da bi pokazali svoju pokornost bogu. Talit je odevni deo sa resama – obično plašt ili šal – koji nose jevrejski muškarci. On se odnosi na odlomak iz Knjige brojeva (15:38-39), koji kaže da rese sa plavom trakom treba prikačiti na donje rublje kao podsećanje na Božije zapovesti. Od tvrdokornih Jevrejki se zahteva da pokriju kosu u prisustvu muškaraca, sa izuzetkom muža koji jedino može da uživa u njihovoj seksualnosti; većina to postiže noseći periku na javnim mestima.

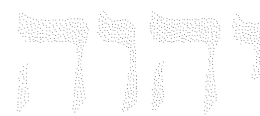
SVEČANOSTI

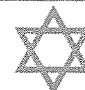
Jevrejska istorija i obrazovanje otelotvoreni su u svečanostima na kojima se predanja prenose pomoću priča, akcija, simboličnog jela i pevanja. Postoji pet velikih svečanosti ili dana strahopoštovanja, kako su zapisani u Tori: Roš hašana (jevrejska Nova godina), Jom kipur (Dan pokajanja), Pasha (Uskrs), Šavuot (Duhovi) i Sukot (Praznik senica), sa mnogo simbola povezanih s njima.

Zakoni koji vladaju konzuniranjem hrane centralni su deo jevrejske vere. Za vreme Pashe jede se samo pogača (macoh), u znak sećanja na Izgon, kada su Izrailjci morali u žurbi da napuste Egipat, ne imajući vremena da peku običan hleb. Gorke trave simbolizuju ropstvo u Egiptu, a jagnjeća kost simbolizuje darove koji bi se za Pashu nosili u Jerusalim.

U *šofar*, ovnujski rog, duva se za vreme Roš hašane, što je poziv narodu da se pokaje i da novu godinu počne iznova. Ovaj rog je podsećanje na Božiju milost, kada je dozvolio Avramu da žrtvuje ovna umesto Isaije. Postoje tri glavna zvuka *šofara*, a za vreme Roš hašane oni se ponavljaju 100 puta.

DOLE Tetragramaton daje pravo Božije ime na hebrejskom jeziku, koje se nikada ne izgovara naglas.

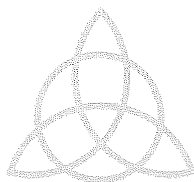
DAVIDOVA ZVEZDA

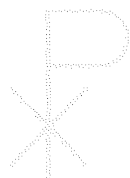
Jedan od najprepoznatljivijih znakova judaizma, Davidova zvezda je danas simbol države Izrael, koji se na nacionalnoj zastavi pojavljuje od 1948. godine. Kažu da ova šestokraka zvezda, koja se dobija od dva trougla koji se međusobno zahvataju, potiče od šestostranog štita koji je David nosio protiv Golijata. Beli deo gornjeg i crni deo donjeg trougla simbolizuju jedinstvo suprotnosti.

HRIŠĆANSTVO

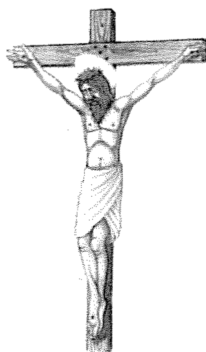
TROLUČNI UKRAS

Ovaj geometrijski oblik često se koristi da izrazi Trojstvo. Obuhvatajući tri luka koji se međusobno zahvataju, ceo simbol označava večnost, dok trouglasti oblik u sredini predstavlja Trojstvo i njegovu nedodirljivost.

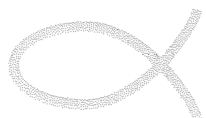

GORE Krst na barjaku na litijama ili krst koji se sastoji od grčkih slova ksi i ro.

GORE Isus razapet na krstu glavni je hrišćanski motiv.

GORE Jedan od najstarijih tajnih simbola za Hrista.

Skupa sa islamom, hrišćanstvo je najraširenija svetska religija. Proizašavši iz judaizma, ona ima mnogo različitih predanja, ali njeno centralno učenje je da je Isus od Nazareta, jevrejskog roda, Božiji sin, dugo očekivani mesija čiji su dolazak predskazali proroci Starog zaveta. Isusov život, od poniznog rođenja od Marije Device do raspeća, smrti i vaskrsenja, čini osnov hrišćanske teologije kako se kazuje u jevanđeljima (što znači "blagovesti") Novog zaveta.

HRISTOVI SIMBOLI

Hrišćanstvo uzima ime od grčkog prevoda hebrejske reči "mesija" (miropomazani). Hrist je naziv koji je Isus dobio od sledbenika i simbolizuje se na više načina.

Riba je jedan od prvih hrišćanskih simbola, a nalazi se na grobovima u rimskim katakombama – starom, tajnom sastajalištu kada su hrišćani u Rimu bili progonjeni zbog vere. Zasniva se na akrostihu: početna slova grčkih reči za Isusa Hrista, Sina Božijeg i Spasitelja izgovaraju se ihtus, što na grčkom znači riba. Hrist je takođe govorio za svoje apostole da su "ribolovci ljudi", dok su prvi hrišćanski oci vernike nazivali piskuli (ribe).

Još jedan od najranijih simbola za Hrista jeste krst sastavljen od inicijala za Hristovo ime na grčkom, X (ksi) i P (ro). Ova slova se obično upisuju jedno iznad drugoga, ponekad zatvorena krugom, postajući tako i kosmički i sunčani simbol. Kažu da je rimski car Konstantin I doživeo viziju krsta koji se sastojao od slova *ksi* i *ro* i koji je obećao pobedu njegove vojske, posle čega je on prešao u hrišćanstvo. Bizancijum, prestonica Istočnog rimskog carstva, preimenovana je u Konstantinopolj (Carigrad) i postala je centar Istočno-pravoslavne hrišćanske crkve.

Drugi simboli koji se povezuju sa Hristom jesu predmeti vezani za Hristovo stradanje (ili raspeće). U njih spadaju krst na kojem je Hrist umro, kruna od trnja, bič, čekić i čavli kojima je prikucan za krst, koplje koje su rimski vojnici upotrebili da ga probodu i merdevine kojima je spušten sa krsta. Od XIV veka ovi predmeti su postali centar snažne posvećenosti kod nekih hrišćana, a svrha im je da pobude emocionalni odgovor na Isusove patnje.

DOLE Isus, dobri pastir, vraća jagnje u tor, koje je simbol Hrista kao Spasitelja.

GORE Kruna od trnja je hrišćanski simbol raspeća.

OVCE I PASTIRI

Isus se uveliko oslanjao na zavičajnu zemlju i kulturu kada je reč o simbolima koje je koristio u svojim učenjima. Na primer, mnogi ljudi u tom kraju su držali ovce, pa je poređenje Isusa sa pastirom i njegovih sledbenika sa stadom ključna metafora.

U Jevanđelju po Jovanu, Isus se pominje kao dobar pastir koji će vratiti zabludele pravom odnosu prema Bogu, dok se on pominje i kao "jagnje Božije", simbolizujući žrtvu koju je podneo, umirući da bi gresi čovečanstva mogli da budu oprošteni. U hrišćanskoj ikonografiji, Isus se često prikazuje s jagnjetom nabačenim na rame, što simbolizuje njegovu sposobnost da spasava izgubljene duše. On takođe nosi pastirski štap, koji su usvojile vladike i koji je postao simbol njihove pastirske vlasti nad vernicima, kao i podsećanje na Hrista.

TROJSTVO

Iako je hrišćanstvo monoteističko, hrišćani veruju da se Bog

GOLUBICA

U judejskoj i hrišćanskoj kulturi, golubica s maslinovom grančicom u kljunu simbolizuje milost Božiju. U znak kažnjavanja pokvarenosti čovečanstva Bog je poslao potop, simbol razaranja ali i pročišćenja. Čestiti Noje bio je upozoren i sagradio je barku na kojoj su spaseni njegova porodica i po jedan par svih životinja. Kad je kiša prestala, Noje je poslao golubicu da potraži suvu zemlju. Ona se vratila noseći maslinovu grančicu sa Maslinove gore kao simbol Božijeg praštanja. U hrišćanskoj ikonografiji, golubica se koristi za predstavljanje Svetog duha, gde sedam golubica znače sedam darova Svetoga duha.

pokazuje na tri različita načina – kao Otac, Sin i Sveti duh. Ova trostruka priroda Boga poznata je kao Trojstvo. Iako svaki aspekt Trojstva predstavlja celinu za sebe, svaki je isto tako deo Boga i jedno božanstvo. U V veku sveti Patrik je koristio detelinu, biljku sa jednom stabljikom i tri lista, da bi objasnio ovaj koncept: baš kao što je svaki list poseban, tako je u isto vreme i sastavni deo biljke. Prema Jovanu Krstitelju, Trojstvo je bilo prisutno na Isusovom krštenju: Sin u vodi, Otac izgovara reči odobravanja sa neba, a Sveti duh silazi na zemlju u obliku golubice.

DEVICA MARIJA

Takođe poznata kao Bogorodica, Devica Marija se slavi kao odabrana majka za svetog Božijeg sina, naročito u Rimokatoličkoj crkvi. Marija se predstavlja mnoštvom simbola, uključujući krin i belu ružu, koji predstavljaju njenu nevinost, crvenu ružu (Isusove muke), kao i sunce, mesec i venac od dvanaest zvezda, koji je, izgleda, povezan sa apokaliptičnom vizijom opisanom u Otkrovenju (12:1), gde je "žena obučena u sunce, i mjesec pod nogama njezinijem, i na glavi njezinoj vijenac od dvanaest zvijezda". Drugi simboli njene svetosti i nevinosti uključuju ograđenu baštu, zatvorenu kapiju i ogledalo. Ona se obično prikazuje sa oreolom (u hrišćanskoj ikonografiji simbol božanstva i uzvišenosti) i obučena u plavi plašt, pri čemu plašt znači zaštitu a njegova boja nju povezuje sa nebom i carstvom nebeskim, kao i s vodama krštenja. Devica je i sama postala simbol i slavi se kao Božija majka.

CRKVA

Iako reč "crkva" koristimo za opis zdanja u kojem se odvija hrišćansko bogosluženje, strogo govoreći ona znači "grupa vernika" ili onih koji se okupljaju u Isusovo ime. Tradicionalno, crkve se grade u obliku krsta, opšteg simbola hrišćanstva, što podseća na Isusovu smrt.

EVHARISTIJA

Većina crkava održava službu poznatu kao evharistija, ali i kao misa ili sveto pričešće, da bi se proslavila uspomena na poslednju večeru. To je obrok koji je Isus podelio sa svojih dvanaest učenika pre hapšenja. Kao i poslednja večera, evharistija podrazumeva deljenje hleba i vina, koji predstavljaju meso i krv Isusovu, da bi se simbolizovalo uzimanje Hristovog tela ili suštine.

GORE Slika Device Marije, na kojoj se vidi sa oreolom u kojem ima dvanaest zvezda. Ova slika prikazuje bezgrešno začeće, a Marija stoji na mladom mesecu, koji je simbol nevinosti. Ona takođe nosi plavi plašt koji je povezuje s nebom.

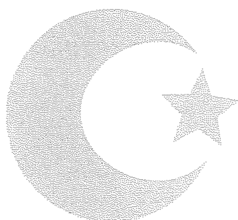
ČETIRI JEVANĐELISTA

Pisci prve četiri knjige Novog zaveta – Mateja, Marko, Luka i Jovan – poznati su kolektivno kao četiri jevanđelista. Apokaliptičke vizije u Knjizi otkrivenja, kao i vizije starozavetnih proroka Danila i Jezekilja, povezuju Mateju sa anđelom, Marka s lavom, Luku s volom i Jovana sa orlom. U zapadnoj hermetičkoj tradiciji oni su povezani sa zodijačkim znakovima Vodolija, Lav, Bik i Škorpija, sa četiri strane sveta i sa četiri elementa, kao i sa arhanđelima Rafailom, Mihailom, Gavrilom i Urilom.

ISLAM

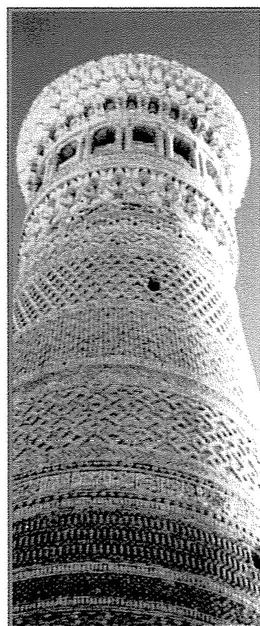

GORE Detalj iz Kurana, za čije same reči se veruje da označavaju Božije prisustvo.

GORE Simbol zvezde i polumeseca amblem je islamskog sveta.

Naziv islam potiče od arapske reči koja znači "pokoriti se", pri čemu je musliman "onaj ko se pokorava" – to jest, onaj ko živi načinom koji je odredio Alah (Bog). Kako je Alah Jedan, ne postoji nikakva podela između svetog i svetovnog, svim aspektima života vladaju islamski moralni principi. Centralno učenje islama jeste da je on originalna religija, vera otkrivena svim prorocima, uključujući Adama, Avrama, Mojsija i Isusa, ali kulminira Muhamedom, poslednjim i najvažnijim Alahovim božijim glasnikom. Muhamed (ili "prorok") rođen je u Makahu, Arabija (sada u Saudijskoj Arabiji), u VI veku n.e. Za njega se veruje da je vratio čistotu Alahovih učenja, dovodeći tako svetu Alahovu poruku vodilju do ispunjenja i savršenstva.

MINARET

Reč "minaret" potiče od arapskog manara, što znači "isijavanje svetlosti", verovatno aludirajući na njegovu simboličnu funkciju kule svetilje za okolnu zajednicu. Minaret je tanki toranj sa balkonom sa kojeg mujezin poziva vernike na molitvu kao stalno podsećanje na Alahovo prisustvo. Sam minaret sugeriše posredovanje između naroda okupljenog u džamiji i neba na koje minaret pokazuje. Polumesec, jedan od simbola islama, ponekad se stavlja na vrh minareta.

PET STUBOVA ISLAMA

Islam se gradi na pet glavnih verovanja: verovanje u Alaha, u Kuran, u anđele, u Muhameda i proroke koji su bili pre njega i u Sudnji dan. Muslimani takođe veruju da je sama vera besmislena ako nije poduprta akcijom u svakodnevnom životu. Te akcije su poznate kao "pet stubova islama", a to su vera, molitva, post, hodočašće i milosrđe.

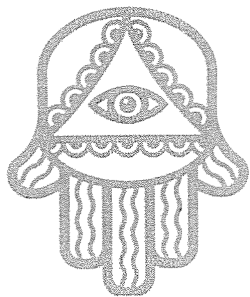
KURAN

Sveti tekst islama poznat je kao Kuran (potiče od arapske reči za "kazivanje"). Muslimani veruju da su to Alahove reči, ne reči bilo kojeg ljudskog bića, direktno prenete Muhamedu u periodu od 23 godine preko anđela Džibrila (Gavrila) u nizu vizija. Kako je Muhamed primao pojedine delove teksta, učio ih je napamet, s tim što ga je Alah upućivao kako da ih kazuje.

Stvarne reči Kurana sagledavaju se kao božansko prisustvo Alaha, pa zato moraju da budu napisane jasno i pažljivo na originalnom arapskom; prevodi se nikada ne koriste za molitvu. Kuranska kaligrafija se razvila kao pobožna umetnost, sa odlomcima iz Kurana kao ukrasima zgrada i umetničkih predmeta – u islamu se ne dozvoljavaju figurativne predstave budući da se smatraju ravnima obožavanju. Primercima Kurana uvek se pažljivo rukuje i oni se drže na visokoj polici, umotani u čisto platno. Stalak se koristi da knjiga bude otvorena za vreme čitanja, a pre uzimanja knjige muslimani uvek proveravaju da li su im čiste ruke.

DŽAMIJA

Muslimani se uvek mole Alahu u džamiji ili mošeji (mestu klanjanja), okrenuti prema Meki – čiji smer pokazuje mihrab ili niša u zidu. Kako je islamska umetnost nefigurativna, džamije su ukrašene arabeskama i geometrijskim obrascima, kao i kaligrafijom iz kurana. Ovi obrasci odražavaju suštinsku harmoniju kosmosa i prirodnog sveta, koja potiče od islamskog verovanja da je Alah Jedan. Iako stilovi džamijske arhitekture i ukrasa variraju shodno lokalnom običaju i periodu, mnoge džamije imaju krov u obliku kupole koji predstavlja rajsko nebo, kosmos i stvoreni svet, čija je kruna obično minaret. Druge karakteristične crte uključuju dvorište, prilazne staze i česme (ili tuševe) za pranja koja zahteva islam. U džamiji se ne nosi obuća, budući da se smatra prljavom. Kako se Alah nalazi svuda, islam uči da je ceo svet džamija, tako da se o džamiji može razmišljati kao o simbolu sveta. Džamija se takođe smatra centrom obrazovanja, a neke velike džamije u istoriji imale su škole i biblioteke sagrađene do njih.

FATIMINA RUKA

Fatima je bila kći Muhameda i njegove voljene supruge Ajše. Iako se ona ne pominje u Kuranu, šiitsko muslimansko predanje daje joj atribute slične Devici Mariji, pominjući je kao "Gospodaricu žena sveta", "Devicu" i "čistu i svetu", i kaže da je stvorena od svetlosti Alahove veličine ili od rajske hrane. U popularnoj religiji, vernici se oslanjaju na Fatimu, koja zastupa potlačene u borbi protiv nepravde koju je započeo njen otac. Šiitske žene putuju do svetilišta koja su posvećena Fatimi, gde se mole za pomoć. Amajlije poznate kao "Fatimina ruka" svete su i nose se radi zaštite. Pet prstiju ove ruke takođe simbolizuju pet stubova islama.

ANĐELI

U islamu su anđeli stvorenja svetlosti koja slave Alaha i izvršavaju njegova uputstva. Džibril, poglavar anđela, bio je odgovoran za nametanje Alahovog vođstva svim prorocima, uključujući Muhameda. Anđeli se mole za ljudska bića, posebno za vernike, i pomažu verne. Muslimani veruju da svako ima dva anđela čiji je zadatak da beleže dela dotične osobe za Sudnji dan.

OBREDI I OBIČAJI

Muhamed je odlučio da je "čistoća deo vere", tako da pre ***salaha*** (molitve) vernici moraju da se operu. Ovo obredno čišćenje ili ***vadu*** predstavlja simboličan čin, jer voda ne samo da pere fizičko telo nego takođe čisti dušu od greha. Ako voda nije dostupna, dozvoljeno je suvo pranje prašinom ili peskom.

Kod zajedničke molitve muslimani stoje jedan pored drugoga, simbolizujući jednakost svih u Alahovim očima. Muškarci i žene su, međutim, odvojeni, a imam koji vodi molitvu stoji ispred. Čitaju se delovi Kurana, posle kojih sledi niz formalnih akcija koje uključuju klanjanje i padanje na kolena (znakove pokornosti Alahu). Za molitvu se koriste naročiti tepisi, koji se posle upotrebe uvek pakuju u rolnu, ne premotavaju se.

Post igra važnu ulogu u islamu i podrazumeva apstiniranje od jela, pića i seksa u toku dana. Muslimani veruju da post pojačava njihovu svest da se uvek nalaze u Alahovom prisustvu, a mnogi muslimani poste redovno u određene dane tokom cele godine. Post je, međutim, bitan za ceo mesec ramazan, deveti mesec (lunarnog) muslimanskog kalendara, koji slavi uspomenu na vreme kada su se Muhamedu otkrile prve reči Kurana. Kraj ramazana se obeležava mladim mesecom, kada muslimani prekidaju post porodičnom gozbom.

HODOČAŠĆE

Svake godine milioni muslimana idu na hodočašće (***hadž***) u Meku, sveti islamski grad, mesto koje je toliko sveto da nemuslimanima nije dozvoljeno da u njega uđu. Hodočasnici borave u ogromnom logorištu i pre nego što uđu u grad, odlažu uobičajenu odeću i oblače jednostavnu belu, koja je znak jednakosti sa ostalima i poniznosti pred Alahom.

Kada dođu u Meku, odaju poštu najsvetijoj islamskoj građevini, Ćabi (kocki), koja je glavno žarište muslimanskog obožavanja širom sveta. Stojeći u dvorištu Velike džamije u Makahu, Ćaba je jednostavan kamen u obliku kocke koji je, prema predanju, prva kuća sagrađena za slavljenje Alaha, a koju su obnovili Avram i njegov sin Išmael. Ćaba simbolizuje Alahovo prisustvo i prekrivena je crnim kadifnim platnom zvanim ***kisvah***, koje se zamenjuje svake godine. Ovo platno je znak poniznosti i poštovanja, jer bi direktno gledanje u Ćabu bilo slično gledanju u Alaha, što je zabranjeno. Ono je izvezeno zlatom sa odlomcima iz Kurana, naročito na delu iznad vrata – koja vode u svetu unutrašnjost. Čitajući molitve, hodočasnici kruže oko Ćabe sedam puta (jer je sedam mističan broj). Hodajući u smeru suprotnom kretanju kazaljke na satu, oni počinju u uglu gde je sveti Crni kamen uglavljen u srebrni ram. Za ovaj kamen se veruje da je meteorit, simbol Božije milosti i moći koji je pao s neba.

DOLE Ćaba u dvorištu Velike džamije u Meki jedan je od najsvetijih i najdubljih simbola islama.

Simboli i um

Moderne zapadne teorije o značenju i upotrebi simbola pod velikim su uticajem psihologije, naučnog proučavanja ljudskog uma. Simbolika u snovima predmet je ushićenja još od prastarih vremena, ali su u XIX veku prvi psiholozi počeli da istražuju njenu upotrebu u smislu psihoanalitičkog oruđa.

Frojd i Jung

GORE Zigmud Frojd je verovao da su simboli proizvod nesvesnog uma i da mogu da sadrže značajne informacije.

GORE Po Jungu, muško i žensko su takođe psihološka stanja, poznata kao animus i anima.

Zigmund Frojd (1856-1939), koji se često pominje kao "otac psihoanalize", pravio je razliku između svesnog i nesvesnog uma. Njegovo ključno delo, ***Tumačenje snova*** (1900), postavlja tezu da su simboli proizvod nesvesnog, koji tipično nastaju u toku sanjanja kao način komuniciranja sa svesnim bićem ili egom. Nekadašnji Frojdov učenik, Karl Gustav Jung (1875-1961) se razišao sa mentorom, razvijajući teoriju "kolektivnog nesvesnog", mitski nivo nesvesnog čija je simbolika pre arhetipska nego lična.

Eros i tanatos

Frojd je identifikovao dva preklapajuća i suprotstavljena instinktivna poriva: ***eros*** i ***tanatos***. Eros ili seksualnost, predstavlja poriv života, ljubavi i kreativnosti; tanatos ili smrt je poriv agresije i uništenja. Borba između njih glavna je u ljudskom životu, pri čemu dolazi do neuroza kada se instinktivni porivi negiraju (zato što su bolni ili antidruštveni) i kada se potiskuju u nesvesni um. Kao proizvodi nesvesnog, simboli su način spoznavanja ovih potiskivanja.

Seksualni simboli

Prosto rečeno, sve što stoji uspravno i može da prodre, ili što liči falusu na bilo koji način, simbol je muške seksualnosti. Frojd zapaža: "Svi izduženi predmeti, kao što su štapovi, debla drveća i kišobrani (otvaranje kišobrana upoređuje se sa erekcijom), mogu označavati muški organ." U duge primere mogu spadati planine, visoke zgrade, vozovi, naliv-pera ili banane. Nasuprot tome, sve u što se može ući, što je skriveno ili liči na vulvu i/ili vaginu na bilo koji način simbol je ženske seksualnosti: na primer, doline, pećine, vrata, kutije, fioke, kredenci, voće poput smokava ili cveće poput ruža. Ženske grudi se sugerišu izvijenim ili okruglim oblicima, na primer kupolastim zgradama, talasastim brežuljcima ili bilo kojim okruglim voćem kao što su tikve ili dinje. Međutim, sam Frojd je shvatio da takve stvari nisu neminovno seksualni simboli, pa se smatra da je rekao: "Ponekad je cigara samo cigara."

Anima i animus

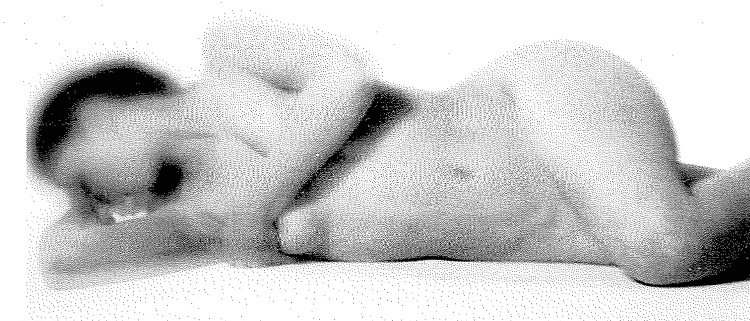
Za Junga su muška i ženska seksualnost izrazi dubljih stvaralačkih sila, koje on pominje kao "animus" i "anima". Animus predstavlja mušku, ili racionalnu, stranu psihe, a anima žensku, intuitivnu stranu; Ako se jedna od njih potiskuje, može da postane destruktivna: "negativni animus" može da dovede do rigidne, kontrolisane ili napadne ličnosti. On takođe može da se doživi simbolično u snovima kao preteća muška ličnost, ili u budnom životu kao strah od muške autoritarne ličnosti.

Kompenzacija

Jung je video psihu kao samoprilagođavanje: pokušaj da se kompenzuju oblasti koje su ispale iz ravnoteže da bi se

Simbolične strukture

Frojd je smatrao da um ima tri suprotstavljene unutrašnje tendencije: ***id*** je nesvesno, centar instinkta i žudnje, ***ego*** je svesni deo bića, a ***superego*** prihvaćeni samokritičar. Da bi izbeglo cenzuru ***superega***, ***id*** koristi simbolične slike za kominikaciju sa ***egom***. Za Junga um ima takođe tri glavna dela: svesni um; lično nesvesno, riznicu individualnih "sećanja"; i kolektivno nesvesno.

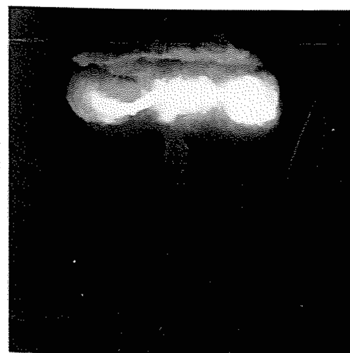
LEVO Iz frojdovske perspektive, meke talasaste konture bregovitog pejzaža mogu da simbolizuju zakrivljenu formu ženskog tela.

pomirili njeni suprotstavljeni delovi. Kada se oni pomire, mi smo psihološki uravnoteženi i postižemo celovitost. On je verovao da se simboli mogu koristiti za istraživanje granica između suprotnosti, a u kliničkom radu analizirao je simbole u snovima pacijenata, sagledavajući ih kao putokaze u stanje njihovog uma i indikatore ritma progresa.

ŽIVOTNI PROCES

Organski razvoj je suštinski za Jungovo mišljenje, pri čemu je ljudski organizam sazdan tako da se razvija prema psihološkoj i fizičkoj zrelosti. Jung je o ovome govorio kao o "procesu individualizacije", pri čemu simboli koji potiču od nesvesnog pružaju uvid u aktuelnu fazu mentalnog i emocionalnog razvoja pojedinca. Ovaj proces nije nešto što može da se sprovede svesnom voljom, nego samo kao što semenka izrasta u biljku, dešava se bez naše volje, prema predodređenom obrascu. Jung je takođe verovao da u psihičkom sistemu svakog čoveka postoji organizujuća inteligencija, izumitelj i izvor simbola. O ovome je govorio kao o Ja i video ga je i kao nukleus i kao ukupnost psihe. Druge kulture takođe izražavaju svest o jednom unutrašnjem centru: na primer, Grci su ga pominjali kao ***dajmon***.

DOLE Atomska eksplozija simbolizuje Frojdov pojam tanatosa ili želje za smrću.

ZNAKOVI I SIMBOLI

Jung je pravio razliku između znakova i simbola, govoreći da je znak uvek povezan sa svesnom mišlju iza sebe, pa je po prirodi stvari uvek bio manje od pojma koji je predstavljao. Simboli su, s druge strane, uvek označavali više od svog očitog i neposrednog značenja, upućujući na nešto što još nije poznato. On je smatrao da simboli nastaju spontano u nesvesnom, da nisu nešto što se može stvoriti svesnom namerom. Verovao je da se javljaju ne samo u snovima, nego u svim vrstama psihičkih manifestacija, govoreći da misli i osećanja, činovi i situacije, svi mogu da budu simbolični. Išao je tako daleko da je govorio da čak i nežive stvari mogu da "sarađuju" sa nesvesnim u ređanju simboličnih obrazaca, navodeći primere potvrđenih priča o časovnicima koji prestanu da rade, o slikama koje padaju ili o ogledalima koja se razbiju u trenutku smrti njihovog vlasnika.

GORE Karl Jung je razvio teoriju kolektivnog nesvesnog, sloj uma koji koristi simbole da bi izrazili univerzalne ljudske teme.

VIŠESPRATNICA

Jung je često koristio simbole nastale u njegovim snovima da bi unapredio razumevanje psihe. Na primer, govorio je o svom snu istraživanja kuće sa nekoliko spratova da bi opisao slojeve uma.

San je počeo u sobi na prvom spratu,u prijatnom dnevnom boravku iz XVIII veka; ambijent je bio prijatan i prilično poznat. U prizemlju su sobe postale mračnije, a nameštaj mnogo stariji, datirajući iz XVI veka ili ranije. Željan da sazna šta ima u ostatku kuće, došao je do masivnih vrata. Kada ih je otvorio, sišao je u podrum i našao se u divno zasvođenoj prostoriji koja je deovala veoma drevno. Osećajući se veoma uzbuđeno, ugledao je gvozdenu alku na kamenoj ploči i podigao ju je. Ispod ploče nalazile su se stepenice koje su vodile u pećinu, koja je delovala kao praistorijska grobnica, sa lobanjama, kostima i komadima grnčarije.

Jung je smatrao da se sprat odnosi na njegovo svesno ja, prizemlje na lično nesvesno, podrum na kolektivno nesvesno, a pećina na najprimitivniji sloj nesvesnog, koji se graniči sa "životinjskom dušom".

ARHETIPSKI SIMBOLI

GORE Betmenovo junaštvo potiče od sposobnosti da integriše svoju prirodu senke sa ljudskom prirodom.

Verovanje da postoje obrasci ili tendencije koji organizuju prirodu i ljudsko iskustvo postoji u celoj istoriji čovečanstva i u svim svetskim kulturama. Pagansko poimanje *virda* kao predodređene mreže sudbine, sanjanje australijskih domorodaca i svi drugi mitološki sistemi, panteon bogova ili pojedinačno božanstvo, pretpostavljaju pojam nevidljivog uticaja koji stoji iza svakodnevnog života. Karl Jung je preuzeo ovaj princip i razvio je psihološku teoriju dubokih organizujućih obrazaca ili arhetipove, bacajući svetlo na zajednički izbor simbolike u celom svetu.

DOLE Ser Galahad, iz legende o kralju Arturu, predstavlja sposobnost da budemo iskreni prema svojoj unutrašnjoj prirodi, ispunjavajući tako traganje za svetim Gralom.

KOLEKTIVNO NESVESNO

Nasuprot Frojdu, Jung je verovao da se simboli koje stvara nesvesno ne odnose samo na ličnu građu. On je zapazio ponavljanje nekih simboličnih slika i sličnost između mnogih slika koje je otkrio i simbola koji se pojavljuju u mitu, religiji i umetnosti, kao i u ezoterijskim tradicijama kao što je alhemija. Jung je tvrdio da simbolika igra važnu ulogu u psihičkim procesima koji utiču na ljudski život, sadržavajući informacije o ljudskim emocijama i izražavajući duboke duhovne istine.

JUNGOVI ARHETIPOVI

Arhetip je osnovni suštinski obrazac koji nekom događaju daje simbolično značenje. Arhetipovi nisu baš motivi ili simboli sami po sebi, nego pre duboko ukorenjena stremljenja koja utiču na formiranje simbola. Jung je razumevao arhetipske slike kao nešto ukorenjeno u biologiju tela i njegovih organa, što nas povezuje sa evolutivnom istorijom i našom životinjskom prirodom. Davao im je nazive kao što su Anima, Animus, Ja, Eros, Majka i Senka.

Jung je smatrao arhetipove, koji deluju na nivou kolektivnog nesvesnog, zajedničkim celom čovečanstvu, bez obzira na razlike u rasi, mestu ili istoriji, iako simbolika koja iz njih proističe varira: anima i animus, na primer, mogu se pojaviti kao vile i patuljci ili bogovi i boginje koji su primereni svakoj tradiciji ili mitologiji.

Arhetipovi nam pomažu da shvatimo zajednička ljudska iskustva, kao što su rađanje, smrt, promena ili preobraženje, celovitost, rast i razvoj, uspeh ili neuspeh, mudrost i ljubav.

JA

Jung je definisao celovitost kojoj svi ljudi teže kao Ja; njega često simbolizuje krug ili kvadrat. Ja je cilj procesa individualizacije, preko kojeg postajemo svoja prava ličnost.

Potraga za svetim Gralom, u legendi o kralju Arturu, može se posmatrati kao predstavljanje Ja: ser Galahad pronalazi Grala i uspinje se na nebo, ili kao ispunjenje njegove prave prirode. Simbol kola ili kočije obično predstavlja putovanje u Ja, pokazujući gde se dotična osoba nalazi na životnom putu u odnosu na svoju celovitost. Kuća može da predstavlja strukturu Ja, a drugi simboli Ja sadrže junaka i planinu.

SENKA

Aspekte prirode neke osobe koji su nesvesni ili neintegrisani i koje ta osoba smatra inferiornim ili lošim, predstavlja arhetip koji Jung opisuje kao Senku. Oni uključuju neprihvatljive želje, nerazvijena osećanja ili ideje i životinjske instinkte. Proživljavana nesvesno, Senka se pojavljuje kao zle ličnosti u snovima ili mitovima. Senka se u

snu može pojaviti kao provalnik istog pola kao osoba koja sanja.

U kulturama sa restriktivnim društvenim zakonima, Senka vrši kompenzaciju tako što postaje istaknutija. Vampiri su jedna slika Senke. Imajući ljudsko obličje, oni žive u tami, sa skrivenim željama, i izvlače snagu iz onoga što mi nazivamo "normalnim".

MAJKA

Negovanje i zaštita su otelotvoreni u arhetipu Majke. Ona daje životnu energiju deci, prijateljima i zajednici, a povezana je i sa reprodukcijom i bujnim rastom u prirodi. Negativna majka je dominantna, ljubomorna i može da uzme ili uništi život. Neki jungovci tvrde da žena koja je jako povezana sa arhetipom Majke mora da nauči da neguje sebe i sopstvenu kreativnu životnu snagu da bi izbegla da bude destruktivna.

Arhetip Majke nalazi se u boginjama zemlje i neba i u drugim ličnostima Velike majke. Egipatska boginja neba, Nut, ličnost je koja natkriljuje majčinsku zaštitu. Grčka boginja zemlje Demetra (rimska Cerera) povezuje se i sa majčinstvom i sa žetvom, a njeni glavni simboli su ječam i kukuruz, usevi bitni za život. Majčinski aspekt Marije nalazi se u njenoj pojavi kao Kraljica zemlje.

Destruktivni aspekt arhetipa Majke očitiji je kod hinduske boginje Kali, koja je rušiteljka ali i boginja stvaranja i zaštite. Veštice u snovima i bajkama mogu takođe da predstavljaju negativni aspekt arhetipske Majke. Veštica može da personifikuje ljubomoran stav koji se suprotstavlja promeni neke druge osobe ili njenom razvoju. Ona baca čini na ljude da ih hipnotiše, uspavljuje ih ili ih zarobljava na jednom mestu, držeći ih tako u svojoj vlasti. Veštice možemo da sanjamo u vremenu promena, kada je teško napustiti neki način života ili sistema vere.

DESNO Demetra, grčka boginja zemlje, prikazana s perjanicom koja je napravljena od njenih simbola kukuruza i žetve.

KRAJNJE DESNO Uloga lude je da bude ogledalo u kojem će oni na vlasti videti svoju ludost.

LUDA

Mudrost u ludosti predstavlja se preko arhetipa Lude. On ne poštuje zakone svakodnevnog sveta i izaziva vlast. Klovnovi su zajednički većini kultura u svetu. U Šekspirovim dramama, dvorska luda je čest lik, a uloga mu je da se dosetkama i humorom suprotstavlja strogoj vlasti vladara, indirektno mu nudeći mudrost.

U nigerijskoj mitologiji, Edšu je bio bog luda koji se veoma zabavljao izazivajući svađu među članovima zajednice. Nosio je šešir čija je jedna polovina bila crvena a druga plava, tako da bi se ljudi prepirali u vezi s bojom tog šešira. Dakle, iako se činilo da ima destruktivan uticaj, ovim marifetlukom pomagao je ljudima da uvide da postoji više načina posmatranja stvari.

VREMENSKI DUHOVI

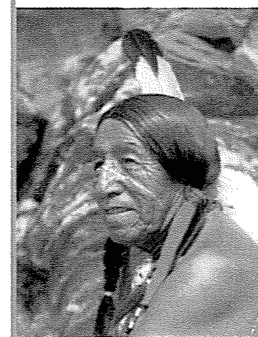
Savremeni terapeut dr Arnold Mindel upotrebio je reči "vremenski duh" da bi opisao pojam arhetipskih uloga i odnosa koji nisu statični nego evolutivni. On pretpostavlja da živimo u nekoj vrsti polja, kao što je magnetsko, koje istovremeno organizuje naše iskustvo i trpi uticaj naših akcija.

Mindel zamišlja arhetipsku ili mitsku maticu koja protiče svetom, čiji se tok i smer vremenom menjaju. Pojavljuju se naročite uloge koje su relevantne za jednu kulturu, regiju i istoriju, pokazuju se u svakodnevnom životu, a zatim nestaju. Za nas kaže da smo uronjeni u maticu i da u ovom ili onom trenutku bivamo nošeni naročitim ulogama ili duhovima, koji nas lično dodiruju, ali koji su i deo veće matice.

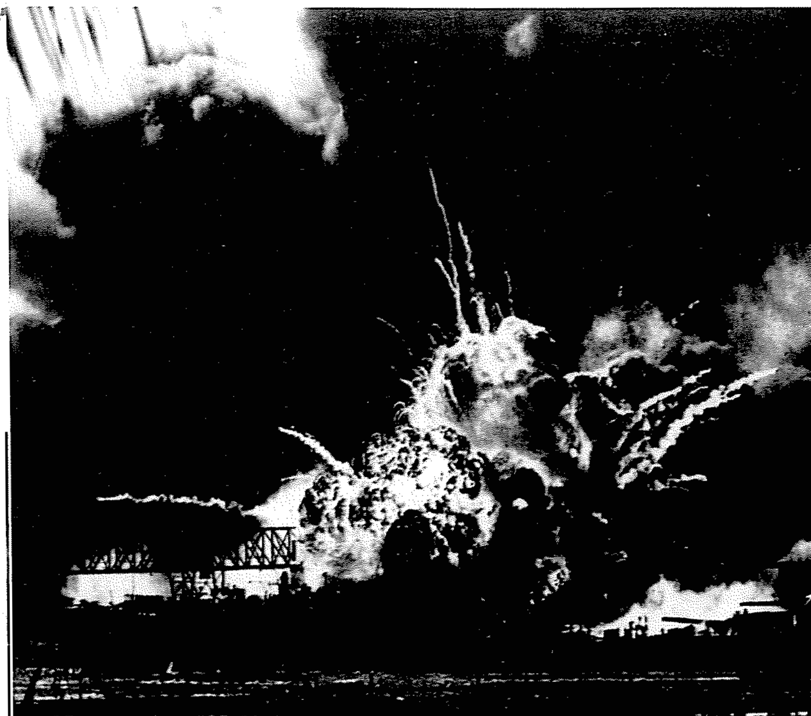
Koncept formalizovan u takvim teorijama, koncept snovidenjskih ili mitskih obrazaca koji su temelj svakodnevnog iskustva, sugeriše da simbolični procesi traže od nas da se proživе svesno. Jedan način shvatanja ovoga jeste da iza svakog ljudskog sukoba postoje mitske priče koje pokušavaju da se odmotaju.

STARAC KAO VREMENSKI DUH

Ličnost starca važna je u većini kultura. Kao mudri ljudi sa celovitim pogledom na svoju zajednicu ili na svet, starci otelotovoruju princip vrednovanja svih gledišta i perspektiva. Vremenski duh starca često se pojavljuje kada je narodu potrebna pomoć, ali starci nisu nepogrešivi i ponekad su kruti, oslanjajući se na korišćenje vlasti, pravila i morala. Ujedinjene nacije su simboličan "krug staraca" čiji je cilj da pomognu u zonama sukoba.

Psihologija orijentisana na procese

GORE Eksplozija koja se događa na rubu svesti u snu ili kod "eksplozivnih" fizičkih simptoma može da znači potrebu da budemo emocionalno izražajniji.

DOLE DESNO Rubovi se javljaju u prirodi tamo gde se sastaju dva ambijenta. Psihološki "rubovi" nalaze se tamo gde nailazimo na granicu onoga što znamo ili što verujemo da možemo da shvatimo.

DOLE Sanjanje izmaglice ili magle predstavlja zatamnjenje naših uobičajenih percepcija, prisiljavajući nas tako da koristimo druga čula za doživljavanje sveta.

Šezdesetih godina XX veka psihološki teoretičar i terapeut Arnold Mindel postavio je opus zasnovan na snu, koji je kasnije preimenovao u psihologiju orijentisanu na procese ili procesni postupak. Mindel je pronašao nešto zajedničko u teoriji i mudrosti kvantne fizike, jungovske filozofije, šamanizma i taoizma, skupa sa drugim sociološkim i psihološkim pristupima. Procesni postupak predstavlja fenomenološki pristup koji nastoji da poveća svest ljudi o obrascu, karakteru i toku onoga što doživljavaju.

Procesni postupak doprinosi proučavanju znakova i simbola zato što se približava i najekstremnijim ili najhaotičnijim događajima na bazi toga što su ukorenjeni u arhetipske obrasce. Telesni simptomi, teška mentalna stanja, životne promene i globalni konflikti, mogu se shvatiti kao arhetipske i simbolične manifestacije koje traže da budu otkrivene i svesno proživljene preko nas u svakodnevnom iskustvu.

Proces protiv stanja

Mindel ističe da mi nastojimo da sagledavamo život u smislu stanja – čvrstih simbola, čvrstih značenja, čvrstih identiteta, stanja uma – dok stvarno živimo u svetu procesa – dobijajući stalni dotok signala i informacija. On pravi analogiju životnog procesa sa prugom kojom se kreće voz, pri čemu stanice predstavljaju privremena stanja. Kod procesnog pristupa, simboli se sagledavaju ne samo kao nešto što ima fiksna značenja, nego i kao deo aktuelnog fluidnog procesa koji zahteva stalan oprez.

Jung je tvrdio da neki simboli imaju fiksna značenja, da su arhetipovi koji nadilaze kulturne i vremenske razlike. Osnovu procesnog postupka terapeuta vodi reakcija pacijenta na neko tumačenje pre nego samo tumačenje.

Tumačenje reakcije i simbola

Glavni koncept kod procesnog postupka, koji je svojstven taoizmu i mnogim drugim tradicijama orijentisanim na prirodu, jeste da ga vodi reakcija. Iako simbol može da bude protumačen od strane nekog stručnjaka, najbolja tumačenja se ogledaju i potvrđuju signalima i odgovorima ispitanika.

Pozitivna reakcija predstavlja informaciju koja ukazuje na ili pokazuje put kod postupka neke osobe. Kada terapeut tumači neki simbol iz sna, pozitivna reakcija može i ne mora da bude verbalni odgovor na tumačenje, ali isto tako može se naći u drugim signalima i odgovorima, kao što su nesvesni pokreti, osećanja i čuvstva, vizuelna iskustva ili nenamerni zvukovi.

Primarni i sekundarni proces

Iz perspektive procesa mogli bismo razmišljati o simbolima kao o snimcima u datom vremenu i na datom mestu. Primarni simboli su poznate stvari s kojima se identifikujemo. Na primer, znamenja i uniforme koje nose policajci, vatrogasci ili lekari simbolizuju njihovo identifikovanje sa ulogom i profesijom, i za njih predstavljaju primarne simbole. Nacionalne zastave i himne sportista na Olimpijskim igrama takođe su primarni simboli. Kada ljudi

spavaju, njihov primarni proces ili identitet pojaviće se u snovima kao simbolične ličnosti koje su im poznate, ili kao aspekti njihove prošlosti. Sanjač će govoriti o tome da je lako prepoznao te ljude. Tokom dana primarni proces se nalazi u ulogama, govoru tela, načinu ponašanja i u drugim signalima koji su bliski identitetu dotične osobe.

Sekundarna simbolika može da nas inspiriše ili uznemiri: ona predstavlja naše aspekte s kojima se ne identifikujemo tako lako, ali ukazuje na naše dublje procese i evoluciju. Sekundarni proces narušava lični identitet neke osobe i doživljava se kao nešto "drugo". Na primer, kada se grupa ljudi ruga nekoj drugoj grupi, osobine koje ismavaju mogu da budu projektovana sekundarna svojstva samih rugalica.

Sekundarni simboli u snovima su oni koji su nam nepoznati: medvedi, gurui, vode, misteriozno cveće, mutne ličnosti, neprijatelji, napadači i ljubavnici našeg sveta sna. Sanjanje medveda u kavezu, na primer, može da predstavlja medveđi aspekt identiteta te osobe – možda gnev, snaga ili veza sa zemljom – koji je zaključan. Sekundarne informacije ove vrste mogu se pojaviti u toku dana kao potištenost ili kao napetost tela. Sekundarna simbolika obično se projektuje na "neprijatelja" ili, suprotno tome, na ljude kojima se divimo.

RUB

Mindel definiše granicu između našeg primarnog identiteta i sekundarnih procesa kao "rub". Rub određuje granice onoga što mislimo da jesmo. On je određen svesnim ili nesvesnim uverenjima koja posedujemo o sebi i boji naša gledišta i perspektive.

Rub je naša rastuća granica i psihička "koža". Kad god se suočimo s nečim nepoznatim ili s nečim što narušava naše viđenje sveta, nalazimo se na rubu. Simboli ruba su zajednički mitologiji, folkloru i snovima.

Rub šume je linija između bezbednosti i užasa, između svesnog i nesavesnog, između ljudskih carstava i prirode. To je mesto na kojem napuštamo poznato zbog nepoznatog. Kao šuma, rub između dana i noći predstavlja granicu između svetlosti svesnog i tame nesvesnog, iako je reč o cikličnom rubu koji se ritmički ponavlja. Mnoge kulture smatraju časove sutona prelaznim vremenom u kojem smo najbliži duhovima mrtvih, ili vremenom kada vile izlaze da se igraju. Nasuprot tome, zora simbolizuje radost i buđenje, sveže viđenje stvari.

Rub stene ima konotacije straha i propasti, ali je u isto vreme simbol strasnosti i ushićenja. Viđene s mora, stene mogu da budu simbol nade za putnika koji se vraća i snage protiv neprijatelja, ali su stene isto tako mesta samoubistva. Najznačajniji rub jeste onaj između života i smrti, često predstavljen grobom. Kao metafora, smrt može da simbolizuje ćorsokak ili gubitak radosti ili nade, ali može takođe da znači preobraženje ili prelazak na novi nivo u životu.

GORE Ličnosti kao što je "crni vitez" pojavljuju se simbolično u snovima, a njihove karakteristike mogu se odraziti na naše fizičke simptome kada smo budni.

KAKO KOMUNICIRAJU LICA IZ SNOVA

Kada zamislimo telo kao celinu koja sanja, čini nam se razumno da lica o kojima noću sanjamo treba takođe da se izraze u našem telu za vreme dana. Na primer, neki čovek se identifikovao sa fleksibilnošću i komotnim ponašanjem, pa se koncentrisao na opuštanje tela. Međutim, iznenadio se kada je otkrio da ljudi pričaju o nečem napetom i nepopustljivom u njegovom telu, što se manifestovalo njegovom pozom. Postao je napet i dobio je glavobolju koja je kao šlem pritiskala njegovu glavu. Sa malo više naglaska na ove simptome i pojačavši napetosti u njima, shvatio je da stoji i hoda poput viteza u crnom oklopu. Beše otkrio da je previše opušten i da treba da se drži svojih unutrašnjih standarda.

Procesni postupak traži od nas da revidiramo krut pristup životu i simboličnom značenju, razvijajući svest da smo deo toka u simboličnom kosmosu.

SIMPTOMI

Mindelovo interesovanje za odnos između simbolike snova i informacija koje se kanališu kroz telo dovelo ga je u situaciju da radi s čovekom koji je imao veliki tumor na želucu. Uveličavajući iskustvo vezano za tumor, čovek je osećao da će eksplodirati. Bio je podržan da nastavi i kada je "eksplodirao" izrazio je osećanja koja je godinama zadržavao. Kasnije se setio da je sanjao bombu koja eksplodira u centru grada u kojem je živeo.

SIMBOLIČNI ŽIVOTNI PUT

GORE Odisej je bio zaštićen i zarobljen sedam godina u pećini nalik utrobi, gde je bio sužanj nimfe Kalipso.

EKOLOŠKO JA
Filozof Arne Nes uveo je pojam ekološkog ja, preko kojeg ljudi shvataju duboko poistovećivanje s prirodom. Ekološko ja je poznato mnogim kulturama koje održavaju blisku vezu sa svetom prirode. Jedna nabrajalica plemena Navaho glasi: "Planine, postajem deo njih. .. Trave, vatra, drvo, postajem deo njih. .." Australijski urođenici preko inicijacije doživljavaju suštinsko poistovećivanje sa zemljom, sagledavajući to ne kao simboličnu, nego kao osnovnu stvarnost.

Kako nalazimo put u životu? Šta čini životni put značajnim i ispunjenim? Komparativni mitolog Džozef Kembel znao je da kaže svojim studentima, "Sledite svoju sreću", verujući da je to najbolji način da se otkrije pravi životni put. Mitologija i simbolika mnogih kultura predočavaju život kao put samoostvarenja putem razvoja svesti o, i veze sa svetom oko nas.

PUTOVANJE JUNAKA

U arhetipskom putovanju junaka, simbolika se odnosi na ljudsku borbu za nalaženje identiteta i smisla značenja i svrhe. Junački ciklus se može opisati u tri izrazita dela: poziva na avanturu, uvođenje i povratak.

Na početku traganja, junak se poziva da pređe fizički ili psihološki prag i da uđe u nepoznato ili u carstvo nesvesnog. U starom sumerskom spevu, neumorni kralj Gilgameš pozvan je u avanturu preko susreta sa svojim pomoćnikom Enkiduom, da bi na kraju proputovao kroz Iran do jedne šume da se bori s demonom Humbabom. U Homerovoj *Odiseji*, Odisej je bio zarobljen na ostrvu Ogija, neprestano odolevajući nimfi Kalipso koja je pokušala da osvoji njegovo srce. Bog Hermes, Zevsov glasnik, konačno je rekao Kalipso da ga oslobodi, posle čega je počelo njegovo traganje. Kralj Artur, uz pomoć Merlina, započeo je putovanje zahvaljujući jedinstvenoj sposobnosti da izvuče mač iz kamena.

ČUVARI

Ličnosti pomagača ili čuvara otelotvoruju osobine koje su potrebne za kretanje na junačko putovanje. Junak je u početku često slab ili neiskusan, ali dobija podršku čuvara koji može da bude stariji, mudriji čovek, neka životinja ili božanstvo.

U psihološkom smislu, ličnosti čuvara simbolizuju celu psihu individue. Mentori i čuvari otelotvoruju svojstva kao što su ljubav, vernost, zaštita, vera, hrabrost, snaga i magija. Duh čuvar kod Navaho Indijanaca, Žena pauk, zaštitila je ratnike blizance tokom njihovog putovanja ka suncu, kući njihovog oca. Ona ih je snabdela zaštitnim obručem sa orlovim perjem da odbija neprijatelje. Mladi mavarski junak Hatupatu, koga su braća maltretirala i zatim ubila, vratila je u život *atua*, natprirodno biće u obliku muve zunzare, koje su poslali njegovi roditelji.

PRAGOVI

Junačko putovanje uvek podrazumeva prelazak praga između civilizacija ili između poznatog sveta i divljine ili nepoznatog. U filmu Stenlija Kjubrika, *2001: Odiseja u svemiru*, prag se prelazi ulaskom u svemir, dok je Homerov Odisej putovao morem. U starim sagama i junačkim pričama, more je opisivano kao nepoznato prostranstvo, puno misterija. U modernom dobu, svemir je postao novi simbol nepoznate teritorije. U avanturama *Zvezdanih staza* u kapetanovom dnevniku svemir se pominje kao "konačna granica" u kojoj će Enterprajz tražiti nove civilizacije, putujući "gde nijedan čovek nije ranije došao".

INICIJACIJA I PROVERE

Prelazak praga podrazumeva suočavanje s novim izazovima koji nadmašuju svakodnevno postojanje. Ovo je svrha inicijacije (uvođenja) u mnogim kulturama, preko koje pojedinci ili grupe proširuju svoj identitet. Kada junak krene na put, suočava se s nizom moćnih neprijatelja ili uvodnih provera, uključujući svakojake izazove, bitke i zavođenja, otkrivanje junaku sopstvenih moći i slabosti. Svaka junačka pobeda u stvari je pobeda junaka nad sopstvenim slabostima.

U jungovskom smislu Senka, koja otelotvoruje poricane lične slabosti kao što su egoizam, lenjost, ponos, kukavičluk, sebičnost, ljubomoru i ambicioznost, mora da bude pobeđena ili prihvaćena i integrisana. To može da znači borbu s nekim neprijateljem

ili suočavanje s nekim drugim izazovom. Jedan od zadataka koji dobija Heraklo (Herkul) jeste da za jedan dan očisti više desetina dubrišta nagomilanih od više stotina goveda u Augijevim štalama, pretvarajući tako jedno prljavo mesto (ili nepoželjni deo sebe) u nešto prihvatljivo.

Junački bojevi često podrazumevaju da junak izlaže sopstveni život za neku drugu osobu ili ideal. Za duše astečkih ratnika smatralo se da dobijaju različit raj, zavisno od vrste junaštva koje su pokazali. Ovo bi se jednako odnosilo na ratnike koji poginu u boju i na žene koje umru u toku porođaja. Mnogi junaci su ubili zmaja da bi spasili devojku u mukama, simbolično oslobađajući ili štiteći svoju dušu ili ženski aspekt od pustošenja ljubomore ili sile.

U kasnosrednjovekovnoj priči, vitez *Don Kihot* je izjahao da se bori protiv divova, ali je naišao na vetrenjače, savremene simbole novog mehanističkog gledanja na svet koji su zamenili stara čudovišta. Sve više se od modernih junaka traži da se rvu sa tehnološki naprednim neprijateljima, simbolima naše mehanističke prirode.

Junak je često izložen zavođenju ili ponudama moći, ili se drži pod činima ili transom. U arturovskoj priči *Gavejn i Zeleni vitez*, ser Gavejn mora da se odupre nasrtajima žene Zelenog viteza, Bersilak, da bi dokazao da je pravi vitez. Gavejnovo lovljenje nevinog jelena, divljeg vepra i lukave lisice – od kojih svako predstavlja jednu od osobina koje koristi Bersilak u pokušajima da ga zavede – prikazuje njegovo odbijanje da podlegne njenim zavođenjima.

Junake obično opčine veštice, vile i demonske ljubavnice koje pokušavaju da savladaju snagu njihove volje ili da ih uspavaju. Odisej je naterao članove posade da napune uši voskom da bi se spasli od zavodljive pesme zanosnih sirena. On sam nije mogao da odoli zadovoljstvu da ih čuje, ali je naredio mornarima da ga zavežu za jarbol, da ne bi skočio na stene.

Junak takođe često mora da otputuje iz života u carstvo smrti. U sumerskoj legendi o Inani, boginji neba, ona silazi u podzemni svet, doživljavajući smrt, da bi vratila ljubavnika u život. Jona u Starom zavetu završava u utrobi kita, da bi se kasnije ponovo rodio s novim moćima. Mnoge totemske kulture prikazuju vođu plemena kako ga proždire totemska životinja, postajući tako jedno s tom životinjom.

Ma kakvo iskušenje da je u pitanju, prave osobine junaka se pokazuju preko susreta za vreme putovanja. Svaki neprijatelj koji se pokaže simbolična je strana junakove celovitosti koja čeka da se preobrazi i integriše.

POVRATAK

Kada junak shvati ciljeve traganja, može da se vrati sa bogatstvom ili vizijom koji će koristiti zajednici. Može to da bude veliko blago skriveno u nekoj pećini, koje čuva uspavani zmaj. Može da bude dragoceni predmet, kao što je vatra koju je Prometej ukrao bogovima da bi ljudski život učinio podnošljivim. Blaga nesvesnog se retko oslobađaju dok čovek ne razvije sposobnost da se suoči sa svojim dubokim strahovima.

Neki junaci moraju se pomiriti sa ocem, označavajući trenutak kada mogu da preuzmu ulogu koja im pripada u društvu. Neki drugi, pošto usvoje sva iskustva traganja, postižu apoteozu – postajući bog. Junak se sada koleba između sveta svakodnevne stvarnosti i sveta bogova. Gilgamešu se ne otkriva tajna besmrtnosti, ali se on vraća kući sa mudrošću o sopstvenoj smrtnosti i sa sposobnošću da živi i uživa u životu.

GORE Junački Prometej donosi dar vatre čovečanstvu

DOLE Don Kihot je imao plahovit karakter i bio je rešen da živi punim životom kao da će uskoro da umre.

Simbolika sna

GORE Jačanje simbola u snovima može da utiče na Vaš budni život.

DOLE Arhetipski lik veštice može simbolizovati žensku moć koja je dobra ili zla.

Prema Jungu, ukupnost čovekovog života u snu predstavlja njegov potencijal individualizacije. Dok odgovaramo na lični svet simbolike mi putujemo stazom koja vodi ka samorazumevanju, ili prema Ja, koje je Jungov prototip celovitosti.

ŽIVOTNI MIT

Ja ima paralele u unutrašnjem *dajmonu* Grka, u *geniju* Rimljana i u staroegipatskom *ka* (duhu životne sile koja je stvorena sa individuom i koja se s njom ponovo spaja prilikom smrti); u primitivnijim kulturama pojam duha vodiča vidi se u totemskim životinjama i biljkama koje štite pripadnike bratstva. Indijanci iz plemena Naskapa, sa poluostrva Labrador, veruju da je njihova duša unutrašnji pratilac koji se zove Mica'peo (ili "Veliki čovek"), koji se nalazi u njihovom srcu, a posle smrti se reinkarnira u drugo biće. Ovi Indijanci pronalaze životni put sledeći uputstva koja dobijaju u snovima.

Za snove u detinjstvu se kaže da sadrže obrasce koji su simbolični za naš životni mit ili put. Oni obično prikazuju svakodnevnu ličnost kojoj preti ili je savladuje neki snažni mitski lik kao što je veštica, Jeti ili talas, koji predstavljaju aspekte naše celovitosti na koje ćemo naići u toku života. Na primer, neka devojka može da pati od užasnih snova u kojima je vija veštica, ali podsticanje da sama igra ulogu veštice može joj pomoći da savlada strahove pronalazeći nove sopstvene ženske moći.

Životni mit je osnovni obrazac ili mitski potencijal koji oblikuje i organizuje životni put čoveka. Dr Arnold Mindel govori o ovom mitskom potencijalu kao o "Velikom ti", koje je temelj preokreta u našem životu. Sve poteškoće u životu, kao što je prekid veze, hronično oboljenje, zavisnost ili gubitak uloge ili identiteta, bile bi zato povezane sa životnim mitom. Izazov svakodnevnom ja ili "Malom ti" jeste da se rve s Velikim ti dok ono ne postane saveznik i ne oda svoje tajne.

TEHNIKE POJAČAVANJA

Velika pažnja poklanja se znakovima i simbolima u skladu s našim racionalnim razumevanjem i spoznajom njihovog značenja. Međutim, kada im priđemo celovitije, postaje očito da će dublje razumevanje znakova i simbola psihe uključiti ne samo naš um nego i mudrost tela i prirode. Pojačavanje se odnosi na koncentrisanje na simbolički sadržaj, bilo u snovima, mašti, telu ili prirodi, osnažujući iskustvo tako da se odmota, omogućujući njegovoj mudrosti da buja.

JUNGOVA AKTIVNA MAŠTA

Aktivna mašta je psihološko oruđe koje može doprineti postizanju celovitosti ili individualizacije. Ona podrazumeva direktnu vezu ili konfrontaciju sa nesvesnim, bez potrebe za testiranjima i tumačenjima.

Kada se pacijent analizira, prva faza podrazumeva izvestan stepen "simboličkog prenošenja" u kojem pacijent nesvesno prenosi simbolički sadržaj na terapeuta, koji drži ove projekcije dok pacijent ne bude spreman da ih integriše. Na primer, terapeut može predstavljati negativnu ili pozitivnu majku, oca ili

autoritativnu ličnost za pacijenta; preko terapeutske veze pacijent može da nauči da integriše osobine koje su projektovane.

Jung je jednom rekao da je ulazak u snove i korišćenje aktivne mašte suštinska druga polovina analize, te da bez aktivne mašte čovek ne bi nikada mogao da postane istinski nezavisan od psihoterapeuta.

Osnovni pristup aktivne mašte jeste da bude što više sama i neuznemiravana, koncentrišući se na sve ono što dolazi od nesvesnog. Često će se u ovoj situaciji pojaviti slika ili zvuk, kojima ne sme da se dozvoli da ponovo potonu u nesvesno: to se može postići crtanjem ili slikanjem, zapisivanjem ili izražavanjem istog pokretima ili plesom.

Posredniji pristup aktivnoj mašti predstavlja pisanje priča o nekoj drugoj osobi; ovaj postupak neminovno uvodi u igru pripovedačevo nesvesno. Jung je takođe govorio o razgovorima koje je vodio sa personifikovanim glasovima nesvesnog kao o kasnijoj fazi aktivne mašte. U vreme kada bi se nalazio u posebno niskoj životnoj tački i kada bi se osećao deprimiranim, Jung je govorio da vodi duge i duboke razgovore sa mudrom unutrašnjom ličnošću zvanom Filomena, od koje je dobijao velike uvide.

Jung je uveliko sagledavao aktivnu maštu kao nešto što zamenjuje važnost sanjanja, jer je ona direktno povezana sa arhetipovima i njihovim pojačavanjem i izražavanjem.

GORE Za snove adolescenata i dece, bilo da su dobri ili loši, veruje se da sadrže obrasce koji simbolizuju naš životni put.

U potonjim godinama, Jung je veliki deo vremena provodio zaokupljen aktivnom maštom, igrajući se u pesku i klešući kamene skulpture kod kuće u Belingenu, Švajcarska.

POJAČAVANJE PROCESA

Inspirisan Jungovim pristupima pojačavanju, dr Arnold Mindel je razvio eksplicitniji pristup pojačavanju snolikih informacija koje se dešavaju u različitim kanalima percepcije.

Kao individue imamo omiljene ili "zauzete" kanale percepcije (ili čula) i neomiljene ili "nezauzete" kanale. Neki ljudi zamišljaju i poimaju fizička čuvstva prvenstveno u slikama, dok drugi tumače svet rečima. Ako neka osoba teži da shvati svet putem slika ili preko zvuka i reči, onda ona zauzima vidne ili slušne kanale. Za osobu koja prirodno favorizuje "osećanje" ili pokret kaže se da zauzima kinestetične kanale percepcije. U svakom slučaju, drugi kanali će biti relativno nezauzeti. Informacije koje zaista zauzimaju ove kanale nastoje da nas uznemire, pa ipak u isto vreme mogu da imaju značajan simbolični sadržaj, ukazujući na manje poznate aspekte naše ličnosti.

SENOJ TEMIJARI

Za neke kulture, pojačavanje simbola sna predstavlja drugu prirodu. Senoj Temijari iz severne Malezije pridaju veliki značaj životu u snovima, a istraživanje i izražavanje života u snovima koristi se za unapređivanje društvenog života i projekata zajednice. Oni koriste šaljivi oblik transnog plesa i zajedničkog pevanja da bi se povezali sa sadržajima iz snova i pojačali ih.

Senoj Temijari takođe podstiču pričanje snova za vreme doručka, pa ako se dete plaši nekog sna, na primer sna u kojem pada, roditelji će pomoći detetu da nauči da sanja razumljivo da bi moglo da kontroliše tok sna – tada dete može da promeni nekontrolisano padanje u kontrolisan let.

DRAGULJ U RANI

Rouz-Emili Rotenberg koristila je aktivnu maštu u borbi s kožnim poremećajem koji je imala od detinjstva. Ona je opisala kako je preoblikovala sebe preko kreativne igre. U početku je gledala na ožiljke na telu kao na inferioran deo sebe, koji je želela da ukloni, ali je vremenom počela da se odnosi prema ožiljcima kao prema "zvezdama" ili draguljima, vodičima u delove sebe za koje je osećala da su van kontrole i da bole.

SINHRONIZOVANOST SIMBOLA

SASVIM DESNO Sat koji se zaustavlja u trenutku smrti vlasnika dobar je primer sinhronizovanosti. Teorija sinhronizovanosti koristi simbole da bi saopštila značenje dva inače sasvim različita događaja, stvarajući tako "funkcionalnu koincidenciju".

Jung je skovao termin "sinhronizovanost" da bi opisao poklapanje dva ili više događaja za koje je osećao da ne mogu da budu samo stvar slučaja. U knjizi iz 1952. godine, ***Sinhronizovanost: akauzalni vezivni princip***, izložio je teoriju da ova vrsta "funkcionalnog poklapanja unutrašnjeg i spoljašnjeg iskustva" nije u vlasti principa kauzalnosti, nego je stvar unutrašnjih psihičkih stanja koja utiču na spoljašnje događaje. Ovaj koncept je iskorišćen za objašnjenje inače neobjašnjivih fenomena kao što su telepatija, astrologija i tumačenje tarota.

U slučajevima sinhronizovanosti, stvari koje prividno nemaju nikakve međusobne veze stoje u vezi zato što, po Jungovom mišljenju, dele zajedničko tlo ***unus mundusa*** ili "jednog sveta", mitsku dimenziju koja se nalazi iza celokupnog života. Takvi događaji prenose funkcionalne simbole preko praga koji se nalazi između nesvesnog i svesnog.

POKLAPANJA U ISTO VREME I NA ISTOM MESTU

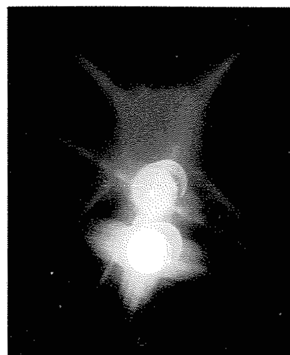
Jung je divno ispričao jedan od sopstvenih doživljaja sinhronizovanosti, u kojem mu je jedna pacijentkinja pričala o snu u kojem je dobila zlatnog balegara. Jung, koji je bio leđima okrenut prema prozoru, čuo je u istom trenutku kucanje u staklo i iznenadio se kada je ugledao bubazlatu, rodaku balegara, koja je lupala u prozor. Balegar je egipatski simbol sunčevog ciklusa i ponovnog rođenja (ili preobraženja), pa je isključivo racionalna perspektiva pacijentkinje prema situaciji bila promenjena ovom epizodom.

Drugi Jungov primer odnosio se na časovnik s klatnom za koji se pričalo da se zaustavio u trenutku kada je, 1786, umro pruski car Fridrih Veliki. Zaustavljanje časovnika u trenutku smrti njihovih vlasnika smatra se čestom pojavom i verovatno simbolizuje kraj vremena i prestanak rada srca. Slično tome, postoje mnogi opisi ogledala ili slika koje padaju na pod i razbijaju se u trenutku nečije smrti, što predstavlja simboliku razbijanja zemaljske slike.

POKLAPANJE U ISTO VREME NA RAZLIČITIM MESTIMA

Do otkrića ponekad dolazi u isto vreme na različitim mestima; prema biologu Rupertu Šeldrejku ovo se dešava usled arhetipskih obrazaca koji utiču na strukturni razvoj. Ovu pojavu je opisao Ken Kiz u knjizi ***Stoti majmun*** (1981). Japanski naučnici su 30 godina proučavali majmuna ***Macacca fuscata***, kada su 1952. primetili da ženka majmuna razvija novo ponašanje: počela je da pere u potoku indijske

DOLE I DOLE DESNO Odbljesci svetlosti u vodi predstavljaju primere načina na koji pokret i svetlost mogu da nas privuku i da "koketiraju" s našom pažnjom.

krompire pre nego što bi krenula da ih jede. Ovu novu veštinu savladale su majke i mlade majke, ali ne i stariji majmuni, ali je 1958. došlo do iznenadnog širenja ove aktivnosti u celoj populaciji majmuna na ostrvu. Još je veće iznenađenje da se ona istovremeno proširila na majmunske kolonije na drugim ostrvima, kao i na majmune na kopnu. Šeldrejk kaže da je ova pojava bila povezana s promenom u arhetipskom obrascu kada je dostignuta kritična masa.

Provevši dvadeset godina u formulisanju teorije o poreklu vrsta, Čarls Darvin je 1858. dobio pismo od prirodnjaka Alfreda Rasela Volasa, u kojem se nalazilo kratko ali veoma slično objašnjenje načina na koji se vrste razvijaju prirodnom selekcijom. Volas je radio na Malajskom arhipelagu i došao je do zaključaka nezavisno od Darvinovog rada.

POKLAPANJE U RAZLIČITO VREME

Kao ubedljiv primer predviđanja u snovima Jung kazuje san jednog svog studenta kome je otac ponudio putovanje u Španiju ako položi ispite. Student se toliko uzbudio da je sanjao o Španiji, gledajući sebe kako šeta ulicom koja vodi do trga na kojoj je ugledao gotsku katedralu. Kada je zamakao za ugao ugledao je lepu kočiju koju su vukli konji. Kada se probudio, ispričao je san prijateljima, a pošto je položio ispite, otputovao je u Španiju i bio je veoma iznenađen da je našao trg, katedralu i kočiju iz svog sna.

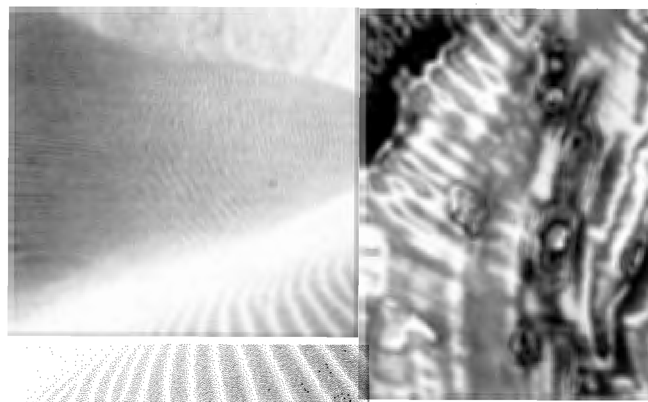
Prve fosilne ostatke nenadertalca pronašli su 1856. godine radnici u kamenolomu Neanderske doline u Nemačkoj, pa su prvi ljudi nazvani po toj dolini. Ovo područje je, igrom slučaja, dobilo ime u XVII veku po lokalnom pastoru, Joahimu Nojmanu, koji je uzeo grčki pseudonim Neander, što znači "nov čovek".

KOKETIRANJE

Arnold Mindel koristi reč "koketiranje" da bi opisao razmenu i refleksiju snolikih signala između posmatrača i posmatranog, pri čemu je nemoguće odrediti šta je bilo prvo – osećaj da neki predmet zahteva pažnju ili samo posmatranje. Mindel kaže da mi posedujemo različite vrste pažnje i svesti. Najviše pažnje posvećujemo refleksivnoj stvarnosti, ali na rubu ovog iskustva mnogi signali koketiraju tražeći "dodatnu pažnju". Ova "koketiranja" mogu da budu putokaz u neku drugu stvarnost: nalet ptice, odbljesak svetlosti na vodi ili zamišljena suza u oku prijatelja. Mindel smatra da koketiranja dolaze iz carstva čuvstava koja su jednaka Jungovom kolektivnom nesvesnom, sa predsignalnog nivoa na kojem stvari postoje kao stremljenja pre nego što se manifestuju. On je opisao ovo carstvo kao nešto nalik sistemu korenja između dva drveta, koje je toliko prepleteno da ga je nemoguće razdvojiti.

Verovanje da su zemlja i ljudi duboko povezani predstavlja temelj celokupne šamanske prakse i dele ga mnogi urođenički narodi. Mindel priča o jednom australijskom urođeniku koji opisuje misterioznu snagu drveta, koje privlači našu pažnju, govori nam i kazuje priču. Jedan romski šaman opisao je svoju inicijaciju, ležeći u polju da bi se povezao sa zemljom i pronašao pravi put, a vizijska traganja američkih urođenika zasnivaju se na principu sinhronizovanosti i koketiranja u prirodi koja se javljaju tragaocu.

Koncepti sinhronizovanosti i koketiranja nužno povlače za sobom pretpostavku da je sav život suštinski povezan. Ovo još nije opšte prihvaćeno u zvaničnoj nauci, pa ipak razvoj kvantne fizike i istraživanja procesne psihologije pokazuju u ovom smeru.

GORE Vragolije prirode pokazuju se u ovim obrascima školjki duginih boja.

GORE LEVO Priroda je puna ritmova i obrazaca. Moderna nauka pokazuje da akauzalne veze postoje u vremenu i prostoru.

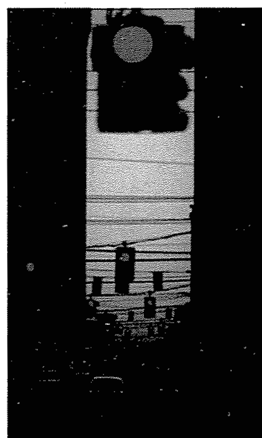

DOLE Jedan jedini list u padu koji hvata svetlost može koketirati za našu pažnju.

SIMBOLIKA U DRUŠTVU

SIMBOL MOŽE DA BUDE PRIRODAN ILI NEKI ARTEFAKT, A SIMBOLIKA MOŽE DA NASTANE KROZ AKCIJE, GESTOVE, MISLI ILI OSEĆANJA, DA BI PREDOČILA NEKI SUŠTINSKI KONCEPT. MEĐUTIM, ZNAČENJE SIMBOLA NIJE SUŠTINSKO PO SAMOJ STVARI, NEGO SE OSLANJA NA NJEN KULTURNI I ISTORIJSKI KONTEKST I MOŽE DA SE PROMENI U ZAVISNOSTI OD VREMENA I PROSTORA.

ZNAČENJE I VEZA

GORE Ulični znakovi koriste "vizeulnu stenografiju" slika, slova i brojeva da bi preneli praktične informacije.

SASVIM GORE Za vozače širom sveta, crveno svetlo na semaforu predstavlja univerzalni simbol za "stop".

U XX veku počele su da se razvijaju teorije o značenju i poreklu znakova i simbola u ljudskom društvu. Američki filozof Čarls Sanders Pirs (1839-1914) i švajcarski lingvista Ferdinand de Sosir (1857-1913) bili su osnivači semiotike, filozofske nauke o znakovima i znakovnim sistemima i o načinu na koji se značenje stvara i menja unutar jedne kulture.

SEMIOTIKA

Pirs je govorio o tri vrste znakova: "slikovni" ili znakovi koji jasno predstavljaju predmete koje prikazuju (na primer, saobraćajni znak koji prikazuje siluetu automobila ili motocikla); "sadržajni" znakovi koji predstavljaju pojmove koje smo naučili da povezujemo s naročitim znakom (na primer, dim je sadržaj "vatre"); i "simbolični" znakovi, čija značenja su određena konvencijom i koji ne liče na originalni predmet na koji se odnose (na primer, međunarodni simbol za nuklearni otpad – tri crna trougla u krugu na žutoj podlozi – ili crveno svetlo na semaforu kao znak za "stop"). Pirs je zapazio da, s obzirom na to da ljudi posmatraju svet kroz filter ličnog i kulturnog iskustva, isti simbol može da ima različita značenja za različite ljude.

Pirsov savremenik, De Sosir, primenio je ovu teoriju izričito na jezik, koji je sam po sebi sistem znakova koji nastoji da prenese informacije i značenje. De Sosir je identifikovao dva dela znaka: "označivača" (sam znak) i "označeno" (pojmovno značenje koje se znaku pripisuje, a do kojeg se stiže kulturnom konvencijom). Na primer, slovna formacija c-a-t (označivač) u engleskom jeziku opisuje krznenu životinju sa četiri noge, repom i brkovima, koja prede i mijauče (označeno). Označivač je simboličan znak: ista formacija slova mogla bi se veoma lako upotrebiti da predstavi bilo šta drugo, dok onima koji ne govore engleski ne mora da znači ništa.

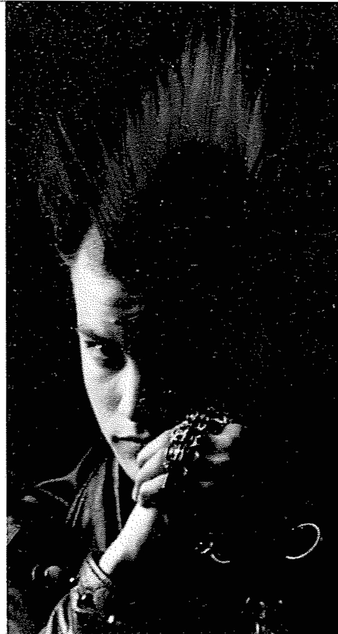
KULTURNE KONVENCIJE

Dok ovo može da izgleda sasvim očito, za De Sosira su implikacije bile duboke, šireći se daleko van dometa običnih formacija reči. On je tvrdio da znakovi koje koristimo mogu izgledati proizvoljno, ali oni, u stvari, otelotvoruju kulturne ideologije i vrednosti o kojima tada počinjemo da razmišljamo kao o "normama". Ovo gledište je pomerilo naglasak od predstave da "tamo" postoji neka vrsta objektivne realnosti do predstave da je "realnost" uvek kodirana, da mi prihvatamo svet i dajemo mu smisao preko kodova svoje kulture.

De Sosir je takođe istakao da značenja deluju unutar paradigme; mi biramo znakove iz celog niza alternativa. Da ponovo upotrebimo predašnji primer, postoji nekoliko alternativnih označivača – maca, cica, mače, mačkica – koje bismo mogli upotrebiti umesto "mačke", a svaki od njih bi nosio različitu nijansu značenja. Semiotičari kao što je De Sosir tvrde da ne živimo među fizičkim predmetima i događajima, nego među sistemima znakova sa značenjima. Ova značenja nisu "prirodna" ili neminovna, nego su usađena u našu društvenu strukturu i vrednosne sisteme.

DESNO Ima mnogo različitih reči za "mačku", a svaka od njih nosi malo drugačije značenje.

DESNO Strukturalizam istražuje jezik mode i kako se naše percepcije formiraju pomoću nizova signala, ova slika pankera mogla bi da uputi na lepotu ili na opasnost.

GORE Venčanje, kao svaki drugi obred u bilo kojem društvu, ima sopstveni niz pravila ili signala koji su slični pravilima ili signalima jezika.

STRUKTURALIZAM

De Sosir je istraživao jezik kao strukturu, tvrdeći da se ovaj metod može jednako primeniti na bilo koji sistem stvaranja značenja: na plemenski obred ili obred neke zajednice (venčanje, kišni ples, pogreb); na "modu" (u odevanju, jelu i imovini); i na vizeulne umetnosti, književnost, reklame i bioskop.

De Sosirovo delo imalo je dalekosežne implikacije, ne samo unutar lingvistike, nego unutar proučavanja svih komunikacija. Ono je uticalo na sociologiju i prihvaćeno je od vodećih predstavnika strukturalističkog pokreta, antropologa Kloda Levi-Strosa (r. 1908) i filozofa Rolanda Barta (1915-80).

De Sosir je utvrdio da je označujući sistem bilo koja struktura ili sistem ili organizacija koja stvara značenje iz kulturnih znakova. Kao antropolog, Levi-Stros je primenio ove ideje na srodstvene sisteme, na kulturne organizacije i mit, dok je Roland Bart istraživao savremene zapadne kulturne "znakove", naročito u carstvu hrane, raklama i odevanja.

SRODSTVENI SISTEMI

Levi-Stros je došao do zaključka da bez obzira na sadržaj, svi sistemi kulturne organizacije dele iste fundamentalne strukture. Jedan od njih je srodstvo: svako društvo ima neki sistem kojim određuje ko se može kim oženiti, ko može da nasledi šta i od koga, i kako se ovi odnosi zovu.

Sistem srodstva je struktura koja sadrži jedinice (muškarci, žene i deca) koje se imenuju (očevi, majke, deca), s pravilima za njihovo povezivanje; ovo se može predstaviti vizuelno kao rodoslovni dijagram.

Srodstveni sistemi određuju kako se roba, ljudi i ideje "razmenjuju" unutar jedne kulture; na primer, porodične grupe mogu da "daju" žene nekoj drugoj porodici u zamenu za nešto vredno (miraz). Levi-Stros je uporno tvrdio da se odnos unutar jedne strukture odvija u parovima, koji su slični ili suprotni. U knjizi *Sirovo i kuvano* (1964), Levi-Stros tvrdi da binarni parovi, naročito parovi suprotnosti, čine osnovnu strukturu svih ljudskih kultura (muškarac i žena, na primer) i načine razmišljanja (dobro i zlo). On zapaža da kod svakog para jedan termin ima prednost nad drugim – "kuvano" (kultura i civilizacija) je bolje nego "sirovo" (prirodno i "primitivno"), dobro je poželjnije od zla, svetlost od mraka, a muško (u mnogim kulturama) od ženskog.

Kao i Jung, Levi-Stros je bio zainteresovan za objašnjavanje sličnosti medu mitovima različitih kultura. Umesto da gleda u njihov sadržaj, on je primenio strukturalnu analizu, tvrdeći da oni dele zajedničku strukturu. Kao što je slučaj s jezikom, mit je sastavljen od jedinica koje se spajaju prema odredenim pravilima ili konvencijama (kao što je ponavljanje, pričanje priče po slojevima), a ove jedinice formiraju medusobne odnose koji se zasnivaju na binarnim parovima ili suprotnostima, što daje osnov za strukturu.

DOLE Brza hrana je zaštitni znak modernog društva, dok sveže voće i povrće simbolizuju prirodnu dobrotu i povezuje se sa zdravljem.

MITOLOGIJE

Između 1954. i 1956, Roland Bart je napisao niz od 54 članka o raznim temama za jedan francuski levičarski časopis. Pod kolektivnim nazivom "Mitologije", ovi članci pružaju uvid u Bartove ideje o konstruisanju značenja, naročito u popularnoj kulturi – u filmovima, reklamama, novinama i časopisima, fotografiji, kolima, dečijim igračkama i popularnoj zabavi. Bart je bio opčinjen značenjem stvari koje nas okružuju u svakodnevnom životu i želeo je da ospori njihovu prividnu "nevinost" i "prirodnost". Na primer, sportska kola i skromno porodično vozilo dele istu funkcionalnu namenu – oboje su prevozna sredstva – ali sugerišu različite stvari u vezi sa svojim vlasnicima. Bart je istraživao ove sekundarne signale, zainteresovan za analizu onoga o čemu je govorio kao o "mitovima" koji kruže u savremenom društvu i koji grade svet i naše mesto u njemu.

ULOGE I ODNOSI

GORE Pušenje cigareta kod zapadnih žena na početku XX veka bilo je povezano sa sve većom samostalnošću i jednakošću žena.

DOLE Simbolika vela varira u različitim vremenima i na različitim mestima, zavisno od društvenih, religijskih i političkih uslova.

Teorija o društvenoj ulozi iz šezdesetih godina XX veka pokazala je da u svakoj zajednici dolazi do pojave različitih uloga. Uspešno funkcionisanje zajednice oslanja se na interakcije svih ovih uloga, a svaka uloga je određena u smislu odnosa prema svim drugim ulogama. Svaka uloga je živ simbol kulturnih vrednosti zajednice.

Kako društva postaju sve složenija tako su sve složenije i strukture uloga unutar njih. U modernim društvima, pojedinac sve više igra istinske višestruke uloge u različito vreme, a ponekad čak i istovremeno. Kod definisanja ljudskih uloga i promena tih uloga mnogo se koristi simbolika, pri čemu se ističu stvari kao što su uniforma, društveno ponašanje ili simbolični obredi i obredi koji obeležavaju promenu uloge.

Rana teorija uloga opisivala je uloge kao društvene tvorevine koje su određene društvenim očekivanjima i vrednostima koje moraju da se ispune unutar zajednice. Kulturno definisane uloge pola naročito su vladale porodičnim aktivnostima i aktivnostima na poslu. Novije teorije govore da su uloge takođe određene obrascima polja u prirodi; one prepoznaju "avetinjske uloge", koje, iako nisu eksplicitne, predstavljaju skrivena strujanja osećanja u jednoj zajednici.

UZRAST I POL

U društvima u kojima opstanak nije data kategorija, broj uloga je manji i one su jasno određene polom i uzrastom. U složenijim društvima postoji više varijacija uloga i više specijalizacija. Složena društva teže da imaju veću potrebu za simbolima kao što su uniforme, konvencije ili pravila ponašanja u skladu sa ulogom.

Kod indijanskog plemena Komanča, lovaca i ratnika, od dečaka se očekivalo da bude agresivan i da uzme ono što mu pripada. Međutim, kako je rastao njegova uloga se menjala i od njega se očekivalo da rešava sporove i da izbegava nepotrebno stvaranje neprijatelja. Njegova uloga postajala je uloga mudrosti, dobrote i trpljenja.

U patrijarhalnim društvima širom sveta, žene i deca imaju manje privilegovane uloge od muškaraca, iz čega proističe borba za prava žena i dece. Američka reformatorka iz XIX veka, Elizabet Kejdi Stenton, nosila je turske čakšire umesto ograničavajuće krinoline; te čakšire je preuzela Amelija Blumer, po kojoj su dobile ime i koja ih je promovisala kao simbol pokreta za prava žena.

Emancipacija žena u Iranu složen je proces u kojem je odevanje takođe glavni simbol. Žene su izbile u prvi plan za vreme pokreta protiv šaha, kada su crni velovi postali revolucionarni simbol. Posle uspostavljanja Islamske Republike, veo je još jednom postao deo državnog određenja žena. Moderne islamske feministkinje sada pokušavaju da naprave razliku između patrijarhalne tradicije i vrednosti islama, pri čemu je veo složen simbol sa često različitim značenjem za različite ljude, zavisno od religije, kulture ili pola.

Mnoga severnoamerička plemena veličala su ulogu ***berdejča***, muškarca ili žene čiji se polni identitet razlikovao od ostalih pripadnika istog pola. Berdejči su simbolizovali duhovnu snagu, bili su prirodni "posrednici" u svađama polova i savetovali su plemenske mudrace, jer se smatralo da su povezani s Velikim duhom.

STATUS I PRVILEGIJE

Sva društva imaju sisteme statusa i privilegija koji su vezani

DOLE DESNO Uobičajeno opravdanje kod diskriminacije roma jeste da ih razlike čine inferiornim u odnosu na sređena društva.

DESNO Majkl Džordan je bio važan uzor za mlade crnce, naročito u Sjedinjenim Američkim Državama.

za preovladujuće vrednosti i verovanja dotične kulture. Među Ibancima Bornea, na primer, vrač se bavi društvenim krajnostima, životom i smrću i lečenjem bolesnih, obraćajući se direktno svetu duhova. Njegova uloga mu obezbeđuje visok status u plemenu, koji je predstavljen elegantnom perjanicom, nakitom i maskama.

Ponekad su statusni sistemi na mestu za dobro celog društva, a drugi put oni predstavljaju predrasude unutar društva, koje nekima idu u prilog a nekima štete. Romi trpe diskriminaciju u celom svetu, a studije pokazuju da se oni rangiraju kao "drugi" i zato inferiorni, pri čemu se povezuju sa životinjama. U Indiji, hinduski kastinski sistem strogo određuje uloge i interakcije u tradicionalnom društvu, zabranjujući ženidbu, druženje ili čak fizički kontakt između pripadnika različitih kasta.

IGRANJE ULOGE I UZORI

Ljudima su potrebni pozitivni uzori da bi pronašli put sopstvenog razvoja. Preko igranja uloga i njihovog oblikovanja deca mogu da nauče uloge u koje prerastaju kroz različite igre.

Teorija o društvenom učenju kaže da se glavni deo razvoja deteta odvija kroz oponašanje uloge uzora. Dete zapaža da je uzor, često istog pola, uspešan ili da ga društvo nagrađuje zbog njegovog ponašanja. Dete zatim usvaja karakteristike uzora i na kraju se potpunije identifikuje s karakteristikama te uloge, koja postaje njegova. Javne ličnosti često služe kao uzori, obično za ostale pripadnike istog pola, rase ili fizičkih sposobnosti. Istaknuti košarkaš Majkl Džordan, na primer, veliki je uzor crnim dečacima Amerike. Slavne ličnosti mogu postati legende ili ikone kada simbolizuju ili oblikuju specifične vrednosti za život drugih ljudi. Uzor simbolizuje ono čemu mlada (ili odrasla) osoba teži. Međutim, dok su mnogi uzori slavne ličnosti, neki od najvažnijih uzora mogu se naći unutar našeg ličnog kruga: to mogu biti roditelji, starija braća ili sestre ili drugi članovi porodice, profesori ili prijatelji.

PROMENA ULOGA

Uloge i njihova simbolika menjaju se unutar granica neke kulture kako se pomeraju njene vrednosti. U zapadnom društvu, za ženu je bilo tradicionalno da prilikom udaje nosi verenički i venčani prsten i da uzme prezime muža da bi ukazala na promenjenu ulogu. Međutim, poslednjih decenija ovi običaji su pretstali da budu opšti, a pojavljuju se novi simboli braka. Žene više ne menjaju prezime automatski, a bračni parovi nose prstenje kao simbole uzajamne i jednake odanosti.

Uloge se mogu menjati postepeno, odražavajući kulturne trendove, ili njihovo obaranje može da označi naglu ili nasilnu promenu, kao što je svrgavanje monarha u toku revolucije ili pretvaranje intelektualaca u ratare tokom Kineske kulturne revolucije sedamdesetih godina XX veka.

TABUI

GORE Na ovom barjaku iz VIII veka, koji prikazuje Budu kako pripoveda, Buda je izolovan tako da ne može da dodirne tlo, kao da bi duhovna energija iščezla u kontaktu sa zemljom.

DOLE Lotove kćeri, u uverenju da su svi drugi muškarci poginuli, osećale su da moraju da se oglušе o tabu incesta i da navedu oca da vodi ljubav s njima, opivši ga.

Reč "tabu" potiče od polinezijskog ***tabu***, što označava sistem zabrana radnji ili korišćenja predmeta koji se smatraju svetim ili opasnim, nečistim ili ukletim. Tabui mogu da proisteknu iz moralne svesti i da motivišu individualnu i kolektivnu moralnu svest, ali isto tako mogu da se koriste za održavanje društvene hijerarhije i reda.

U animističkim i u društvima koja se zasnivaju na prirodi, poreklo tabua verovatno je u vezi sa međusobnim simpatijama i nesimpatijama različitih nivoa duhova. U potonjim kulturama, tabui se odnose više na pokušaje ljudi da odobrovolje bogove i boginje. U savremenom društvu reč tabu ima manje duhovno značenje, odnoseći se uglavnom na stvari koje nisu dozvoljene u društvu zbog raznih društvenih razloga.

ZAŠTITNO BOŽANSTVO

U mnogim kulturama, kralj je smatran božanstvom i kraljevi su bili zaštićeni od svetovne realnosti tako što im nije dozvoljavano da dotaknu zemlju. Bili bi nošeni na leđima ili ramenima drugih ljudi, jahali bi neku životinju ili bi se vozili u kočiji, ili bi hodali po tepihu koji je položen baš zbog njih.

Montezumu, astečkog cara Meksika, uvek su nosili njegovi plemići i on nije nikada dotakao tlo. Prvi kraljevi i kraljice Ugande nisu nikada izlazili iz svojih ograđenih obitavališta. Persijski kralj je hodao po tepisima po kojima niko drugi nije mogao da gazi. Čak i danas postoji običaj prostiranja tepiha pred kraljeve za vreme svečanosti.

TABUI INCESTA

Incest – polni odnosi s nekim iz bliskog roda – je oblik tabua prisutan u celom svetu, verovatno zbog genetskih poremećaja do kojih dovodi. Indijanska i kineska kultura proširuju pojam incesta na polne odnose sa osobama koje imaju isto prezime. Međutim, bogovi i kraljevi su često oslobođeni ovog tabua da bi održali čistotu bogovske ili kraljevske krvi. Dok je Frojd tumačio incest bukvalno, a seksualnost kao potencijalno opasnu silu koja zahteva tabu da bi se izbegle njene opasnosti, Jung je posmatrao incest kao simboličnu sliku koja se odnosi na pokušaj pojedinca da se vrati u majčinu utrobu da bi se ponovo rodio.

Incest je česta mitološka tema među bogovima, boginjama i kraljevima, a naročito u društvima koja su koncentrisana na održavanje supremacije. Kada se vladari posmatraju kao božanstva, stupanje u brak s nekim van porodice uprljalo bi čistu kraljevsku krv. Egipatska boginja Izida udala se za brata Ozirisa. Kraljica Kleopatra bila je rezultat sedam pokoljenja brakova između braće i sestara. U Starom zavetu, Lotove kćeri imaju polne odnose sa ocem zato što ne postoji nijedan drugi muškarac da ih obremeni. Vladarima Inka bilo je dozvoljeno da se žene svojim sestrama.

TABUI POLA

U tradicionalnom kungbušmanskom društvu u pustinji Kalahari, gde su životni uslovi veoma surovi, društvene uloge su snažno podeljene prema polu. Muškarci idu u lov, prave oružje i lože vatru, a žene grade skrovišta za porodicu, pripremaju jela, održavaju vatru i kuću. Razdvojenost njihovih uloga naglašava se dodeljivanjem različite strane za sedenje oko vatre za muškarce i žene. Ako žena sedne na muškarčevo mesto, smatra se da će je pogoditi neka misteriozna bolest, a ako muškarac sedne na mesto žene, njegova lovačka moć mogla bi

da oslabi. Takođe se smatra da će oslabiti snaga muškarca ako žena dotakne njegovo oružje.

ZABRANJENA HRANA I ŽIVOTINJE

U mnogim kulturama se veruje da duhovi mogu da uđu ili da obuzmu nežive stvari, koje zatim postaju predmeti obožavanja ili fetiši. Kada jestivo voće ili biljke postanu fetiši, oni postaju tabu kao hrana. Tako, na primer, levantinski narodi nisu nikada jeli jabuke zato što su verovali da se u njima nalazi duh prirode. Životinje koje su mogle da jedu ljudsko meso postale bi fetiši; tako je pas postao životinja zabranjena za jelo zaratustrovcima. Jedenje majmuna je tabu u mnogim društvima zato što po izgledu liče na čoveka. I Feničani i Jevreji smatrali su zmiju kanalom zlih duhova.

U starom Egiptu, životinje su bile obožavane i o njima je vođena briga kao o nosiociima dobrih ili zlih sila. Njihovi bogovi su smatrani otelotvorenim u naročitim vrstama, koje su zatim bile zaštićene tabuom. Kao što je slučaj s Jevrejima i muslimanima, oni su smatrali svinju nečistom životinjom, verovatno zbog njene navike da jede strvinu. Smatralo se da ukoliko neka osoba dotakne svinju u prolazu, odmah mora da se zagnjuri u vodu da bi se očistila. Egipatski svinjari su smatrani niskom kastom i nije im bilo dozvoljeno da ulaze u hramove.

Krava se u hinduskoj Indiji smatra svetom životinjom, gde živi kao simbol majčinstva zahvaljujući sposobnosti da daje mleko. Zato je hranjenje krave čin obožavanja. Većina Hindusa su vegetarijanci i naročito je tabu ubijati i jesti krave. Zato se krave mogu videti kako lutaju ulicama. Čak se i mokraća krave smatra svetom i ponekad se koristi kod obreda pročišćenja za ljude koji su prekršili neki tabu.

U društvima u kojima životinje preuzimaju ulogu totema postoje tabui protiv ljudi koji jedu ili ubijaju životinje čijim totemskim bratstvima pripadaju. Pri poistovećivanju sa životinjom osoba postaje rođak ili čuvar životinje. Međutim, drugi pripadnik zajednice sa različitom životinjom može slobodno da lovi i jede tu životinju. Narod Evahlaji u Novom Južnom Velsu i u južnom Kvinslendu veruje da će se dete koje slučajno pojede meso prisne životinje razboleti: u slučaju zabranjenih dropljinih ili ćurećih jaja, to može da dovede i do gubitka vida, dok zabranjeno kengursko meso može da uzrokuje plikove na koži ili da dovede do sušenja udova. Međutim, dok je Evahlajima zabranjeno da jedu meso prisne životinje, prihvatljivo je da jedu totemsku životinju bratstva.

DESNO Za pripadnike plemena San u Kalahariju tabui regulišu sedenje muškaraca i žena oko vatre.

MENSTRUALNI TABUI

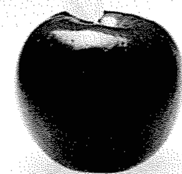
U patrijarhalnim društvima menstruacija se obično smatra tabuom, kako u starom tako i u modernom svetu. Međutim, u matrijarhalnim društvima, koja su poštovala žensko telo, menstruacija se smatrala moćnim i isceljujućim procesom. Ona se takođe povezivala s mesečevim ciklusom, a mesečevi ciklusi su u pretpatrijarhalnim vremenima mereni na drvenim štapovima koje istoričari nazivaju "kalendarski štapovi". Jedan mogući izvor menstrualnog tabua možda je strah da bi žene mogle da preuzmu kontrolu nad mesečevim menama i promenama godišnjih doba preko mesečnih ciklusa svog tela.

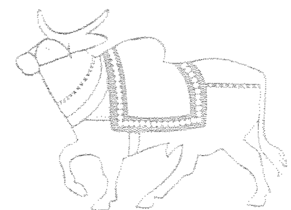
Jevreji starog doba verovali su da menstrualna krv ima otrovna svojstva. Stari zavet uključuje zabranu kontakta s njom: Treća knjiga Mojsijeva beleži da je Mojsije dobio vest od Boga da čovek koji spava sa ženom koja ima menstruaciju treba da bude odbačen od svog naroda, i da su žene s menstruacijom nečiste sedam dana.

Frojd je govorio o menstrualnom tabuu kao o negativnom stavu prema ženama, dok je Bruno Betelhajm govorio da sposobnost žena da rađaju decu i da imaju menstruaciju izaziva snažnu zavist kod muškaraca, koji su stvorili tabue u pokušaju da izjednače polove. Feministkinje ovo nazivaju "materična zavist", delimično u znak protesta protiv Frojdove teorije da žene pate od "penisne zavisti".

POSLE-POROĐAJNA KRV

U mnogim delovima sveta krv koja prati porođaj smatra se nečistom, možda zato što se verovalo da su žena koja se porađa i beba bile u bliskom kontaktu sa duhovima i drugim svetovima. Neke kulture imaju obrede prečišćenja za odstranjivanje ove krvi.

GORE Za Hinduse je tabu ubijati ili jesti krave.

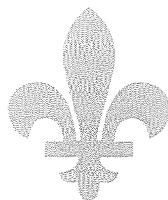
SASVIM GORE Jabuka, jevrejsko-hrišćansko zabranjeno voće.

GRUPNI IDENTITET

GORE Svi detalji zastave su simbolični – boja, oblik i motivi.

LJILJAN
Najčešće povezivan sa francuskim kraljevima i pravom da se vlada Francuskom, ljiljan ima tri latice, što simbolizuje Sveto trojstvo i trostruko veličanstvo Boga, stvaranja i kralja.

Simbolika se oduvek koristi za označavanje identiteta i za potrvđivanje privrženosti društvenoj grupi ili "porodici", osnovnim jedinicama društva. Bilo da se zasnivaju na zajedničkim verovanjima ili zajedničkim interesima i aktivnostima, sve organizovane grupe – na lokalnom, regionalnom, nacionalnom ili međunarodnom planu – imaju sopstvene simbole identiteta. Oni mogu da budu u obliku totema, barjaka, zastava ili izraženi kodeksima odevanja ili preko ritualizovanih formi ponašanja. Jedna od važnih karakteristika takve simbolike jeste njena vidljivost: ona je planirana da obezbedi lako prepoznatljiv znak grupnog identiteta, što je način kodifikovanja i strukturisanja društvenih odnosa, pravljenja razlike između onih koji su "u igri" i onih koji su "van igre", u cilju pobuđivanja emocionalnog odgovora, kao što je strah, poštovanje, poniznost ili ponos, kod svih koji je vide.

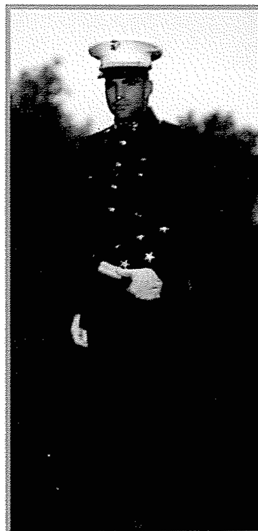
PREDVODNIŠTVO

Kada su ljudi počeli da formiraju velike grupe za zajednički život i lov, odabirali su vođe koji su vladali i rešavali razmirice među njima. Kao znak svog položaja, vođa je nosio svečanu perjanicu i držao dugi, ukrašeni štap, batinu ili koplje sa amblemom na vrhu. Štap se takođe koristio kao vidljivi znak za okupljanje ili pokazivanje pravca za napad. Ove rane „zastave" su poznate kao veksiloidi i bile su pravljene od drveta, perja i životinjskih kostiju, rogova i koža. Za Astečke veksiloide se, na primer, dosta koristilo kecalovo perje i bili su ukrašavani plemenitim metalima kao što su zlato, srebro, bakar i dragim kamenjem. Današnja plemena u Novoj Gvineji koriste veksiloide koji se uglavnom sastoje od drveta i suve trave, sa amblemima od obojenog drveta, perja i parčića tkanine.

ZASTAVE

U Kini je izum svilenog platna doveo do pravljenja barjaka, kojeg je bilo lakše nositi i koji su bili vidljiviji izdaleka nego dotadašnji četvrtasti barjaci. Iz Kine se upotreba platnenih zastava prenela u Evropu, gde su se najpre koristile kao vojni i ceremonijalni znakovi, ali kasnije kao način identifikovanja vladara, njihovih zemalja i nacionalnosti na moru. U XVII veku došlo je do uvođenja standardizovanih pukovskih boja, ratnih oznaka, zastava na brodovima i kućnih zastava trgovačkih kompanija (preteča modernog logoa). Prve nacionalne zastave na kopnu pojavile su se u poslednjoj četvrtini XVIII veka. Tokom XIX i XX veka došlo je do pojave mnoštva drugih zastava: vladinih službi i činovnika; pokrajinskih zastava; zastava ranga u svim delovima oružanih snaga; i zastava škola, univerziteta, naučnih instituta, organizacija, političkih partija, sindikata i gerilskih pokreta. Postoje takođe zastave etničkih grupa, poslovnih korporacija i sportskih klubova.

Svi elementi zastave su simbolični – boja, motivi i ukupan izgled – i ima mnogo običaja koji su vezani za ponašanje u vezi sa zastavama. Na primer, kod vojne parade zastave se pozdravljaju kada se dižu, spuštaju ili kada prolaze; vijorenje zastave na pola koplja predstavlja znak žalosti; pokrovna zastava koja se polaže na mrtvački sanduk, uglavnom na pogrebima vladinih službenika ili vojnika, simbol je narodnog poštovanja prema pokojniku; skrnavljenje zastave je kažnjiv prkršaj u većini zemalja sveta.

ZANIMANJA I PROFESIJE

Za mnoge ljude, pripadanje nekom zanatu ili zvanju simbol je identiteta, prenošenja ranga ili društvenog statusa preko pripadnosti toj naročitoj grupi. Mnoga tradicionalna zvanja mogu se prepoznati po zajedničkim simbolima – na primer kuvarska kapa, tri zlatne loptice zajmodavca, mornarsko sidro – dok gotovo sva moderna preduzeća imaju sopstveni kompanijski znak. Mnoge profesije se takođe odmah prepoznaju po načinu oblačenja – formalne uniforme pripadnika oružanih snaga, plavi kombinezoni fizičkih radnika, tamno odelo i kravata činovnika ili beli mantil laboratorijskog tehničara – dok se mogu koristiti specijalni nazivi u cilju određivanja hijerarhije unutar grupe, kao što je doktor, profesor, poručnik, vodnik ili glavni referent.

ZASTAVA AUSTRALIJSKIH UROĐENIKA
Zastava australijskih urođenika, zvanično usvojena 1995, deli se horizontalno na dva jednaka dela, crnu traku gore i crvenu dole, sa žutim diskom u sredini. Crna traka predstavlja urođenike, čiji preci žive u Australiji preko 40 hiljada godina; crvena traka predstavlja zemlju i urođeničku krv koja je prolivena u borbi za odbranu zemlje; žuti disk na liniji horizonta simbolizuje životodavalačko sunce.

SVASTIKA
Hitler je usvojio svastiku, drevni sunčani simbol sa mnogo dubokih značenja, kao znak Nacističke partije. Naglašeni crni znak u belom krugu na crvenoj podlozi postao je 1935. nemačka nacionalna zastava, a ovaj amblem je korišćen na mnogim mestima – uključujući dečije igračke – da bi se promovisala nacistička propaganda i usadila podanička pokornost prema Hitleru. Danas neke neonacističke grupe nastavljaju da koriste svastiku ili tronožnu varijantu kao amblem identiteta.

PLEME I NAROD

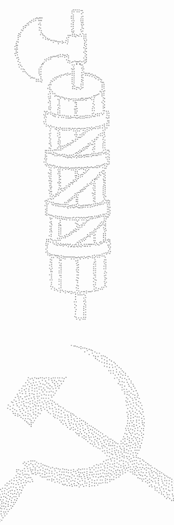
U tradicionalnim društvima, bratstva i plemena koriste mnoštvo simboličkih lukavstava da bi razlikovali jednu grupu od druge. Na primer, među mnogim američkim urođenicima totemi (stvari iz prirode, kao što su životinje) koriste se za predstavljanje naročitih plemena, kao i pojedinaca, dok svako bratstvo škotskih brđana ima kilt s naročitim šarama (od neke vrste kariranog platna). U srednjovekovnoj heraldici, većina evropskih vladara usvojila je grbove i heraldičke barjake s jednom od dve najznačajnije heraldičke figure: lav (kralj zveri) ili orao (kralj neba). Ljiljan, još jedan čest heraldički motiv, naročito se povezivao sa francuskim dvorom; kasnije ga je usvojio međunarodni skautski pokret. Danas mnoge države nastavljaju da se vezuju za naročiti amblem: na primer, SAD sa ćelavim orlom, Kanada s javorovim listom i Engleska sa ružom dinastije Tjudor.

Ima takođe mnogo naroda bez države (na primer, u SAD ima preko 550 priznatih naroda i plemena) koji imaju svoj identifikacioni amblem. Na primer, jedanaest plemena Sijuksa koji žive u Južnoj Dakoti imaju zajedničku belu zastavu. Glavni amblem na zastavi u obliku kompasa simbolizuje Vradžbinski točak (a četiri strane sveta predstavljaju četiri godišnja doba i četiri elementa) koji je okružen sa jedanaest šatora koji predstavljaju broj plemena. Ima takođe mnogo grupa unutar konvencionalnog društva koje su se opredelile za simbol s kojim se poistovećuju. Na primer, na Zapadu su pripadnici gej populacije usvojili pink boju, a crnu su usvojile neke rasne i političke grupe, dok zelena boja pripada ekološkom pokretu.

POLITIKA I POBUNA

Političke grupe, pobune i revolucije oduvek se povezuju sa naročitim simbolima. Na kraju XV veka nemački seljaci su se pobunili pod belom zastavom na kojoj se kao amblem nalazio zlatni opanak, koji je nasuprot čizmama koje su nosili plemići bio simbol seljaka. Komunizam i fašizam, dva najuticajnija politička pokreta XX veka, takođe su koristili simbole. Simbol komunizma bio je čekić i srp, odražavajući savez između industrijskih i poljoprivrednih radnika; najveći deo XX veka čekić i srp su bili amblem ruske zastave i prve komunističke države na svetu.

Fašizam je nacionalistički pokret koji je predvodio diktator. Ime je dobio po simbolu "snopića" koji je kao bedž nosio italijanski diktator Benito Musolini (1883-1945). Ovaj snopić podrazumeva svežanj brezovih ili brestovih prutića uvezanih crvenom trakom, ponekad omotan oko sekire, simbola pravde, kažnjavanja i odsecanja glave. Datira još od starog Rima, kada su ga nosili liktori, činovnici koji su imali ovlašćenja da donose presude. Hitler je, međutim, koristio drugačiji simbol za svoju Nacističku partiju: svastiku.

GORE Čekić i srp je komunistički simbol, a označava jedinstvo industrijskih i poljoprivrednih radnika.

SASVIM GORE Reč fašizam potiče od "snopića", svežnja štapića koji su nosili rimski činovnici.

TRADICIONALNO PRIPOVEDANJE

UMETNOST SLUŠANJA
U nekim južnoameričkim tradicijama pripovedanja kaže se da ljudi poseduju dar slušanja koji je neverovatan. To je način na koji duša posvećuje pažnju i uči. Stari pripovedači ili kantadori ispredali su mitske priče o misteriji da bi probudili uspavanu dušu, želeći da ona načulji uši i da postane svesna mudrosti koja je sadržana u priči.

GORE Sirena otelotvoruje duboku vezu između žene i mora.

DOLE Nojeva barka, simbol čovekove vere i nade u suočavanju sa nesrećom koja uništava život.

Od praiskonskih vremena ljudska bića koriste priče da bi opisala stvari koje nisu mogla da objasne. Takve priče pokušavaju da odgovore na neka od najfundamentalnijih pitanja o ljudskom postojanju – o tome zašto smo ovde i kuda idemo, o prirodi sveta oko nas i kako se u njega uklapamo.

Svaka kultura formuliše sopstvene pesničke vizije i svete priče – metaforičko razumevanje o kojem govorimo kao o mitovima. Reč "mit" potiče od grčkog *mitos*, što znači reč ili priča, ali sada označava priču koja pomaže da se objasni poreklo i karakter kulture u simboličkom smislu. Značenje i sadržaj takvih priča variraće zavisno od vremena i mesta, kao i od osobe do osobe, ali jedna od funkcija mita jeste da slavi dvosmislenosti i kontradikcije koje se nalaze u suštini ljudskog postojanja.

PRIPOVEDAČ

Mnogo pre mego što su mitovi zapisani, prenosili su se usmenim putem. Da bi preživeli prolazak vremena morali su da budu predočeni kao dobre, divne priče, koje su se dopadale nizu generacija, verovatno se prilagođavajući novim društvenim potrebama. Pripovedanje je moglo da se odvija skoro svugde – u kući, na pijaci ili na kraljevskom dvoru – a umetnost pripovedanja bila je tradicionalno veoma visoko vrednovana, jer je bila sredstvo kojim su se oživljavali društveni kodovi i vrednosti kulture, njeno pradedovsko poreklo i istorija, te veza sa božanskim. Pripovedač je igrao vitalnu ulogu u zajednici, ponekad kao predstavnik kraljevskog ili plemićkog dvora, ponekad kao putujući pevač koji kazuje zabavne i poučne priče. Mnoge religijske ličnosti, uključujući Isusa i Muhameda, koristile su pripovedanje kao sredstvo za svoja učenja.

OBREDI PRIPOVEDANJA

Stil ili protokol pripovedanja varira od kulture do kulture. U mnogim tradicionalnim afričkim društvima, publika se oseća slobodnom da prekida priču ili da sugeriše poboljšanu verziju pripovedaču. Širom Afrike uobičajena forma pripovedanja jeste "poziv i odgovor", pri čemu "pozivač" pokreće "pesmu" a hor odgovara na poziv.

Kada pripadnici naroda San u pustinji Kalahari pričaju priče o naročitim životinjama, oni oponašaju položaj životinjskih usta, izgovarajući reči kao što bi to uradile životinje, što je način da ostanu u vezi sa duhom životinje. Pušenje lule i njeno predavanje od čoveka do čoveka često je deo pripovednog obreda među urođeničkim narodima Amerike, kao što su Algonkini. Po mišljenu Algonkina, "ako prestanemo da delimo naše priče, izgubiće se naše znanje". Danas u mnogim delovima sveta ljudi ponovo otkrivaju pripovedanje da bi

VALKIRE
U skandinavskom mitu, Valkire su bile natprirodne žene, anđeli smrti koji su leteli nad bojnim poljima garantujući ratnicima pobedu ili poraz. Posle smrti, one su odnosile duhove poginulih junaka u Odinovo carstvo Valhala.

PODZEMNI SVET

Vrlo često se podzemni svet nalazi ispod nekog vodenog toka, kao što je reka Stiks u grčkoj mitologiji. Mrtvi se često prevoze čamcem (kao što su pogrebne barke na egipatskim zidnim slikama ili brod vikinških ratnika, koji se posle smrti otiskuje na more), kada će im biti suđeno za dela u zemaljskom životu. Uobičajen simbol za sud jeste merenje duše: stari Egipćani su verovali da se težina srca pokojnika meri pred Ozirisom, gospodarom donjeg sveta.

dali smisao životu i da bi održali u životu vezu sa kulturnim i pradedovskim poreklom.

MITSKE TEME

Pitanja o životu i smrti istražuju se preko mita, a priče o poreklu i o kraju sveta mogu se naći u svim kulturama. Mitovi o stvaranju sveta odnose se na praiskonski haos, koji se u mnogim kulturama simbolično predstavlja kao vlažno, mračno i misteriozno mesto. Mitovi takođe predviđaju propast sveta u nekom katastrofičnom događaju – kao što je skandinavska kataklizma Ragnarok – dok mnogi govore o predašnjem vremenu kada je svet bio skoro uništen potopom. Biblijska priča o Noju je najpoznatiji primer; u sličnoj mesopotamijskoj priči, Utnapištim, mudrac koji je sam preživeo potop postao je besmrtan.

Mitovi su tipično priče o božanskim i polubožanskim bićima – o bogovima i boginjama, junacima i junakinjama – arhetipskim ličnostima koje oličavaju borbu između dobra i zla, istražujući moralne sukobe i snažne ljudske emocije kao što su žudnja i pohlepa, ljubomora i strast, ambicija, ljubav i mržnja. Predstave o podzemnom svetu i drugom životu, kao i magično carstvo na onom svetu, uobičajene su, a životinje sa izuzetnom snagom pomažu čovečanstvu da se istakne u mnogim mitovima.

ŽIVOTINJE U MITU

Mitologije širom sveta prikazuju životinje u ovoj ili onoj formi, a često se one pretvaraju u božanstva. U starom Egiptu, podizana su svetilišta za slavljenje svetih životinja kao što je ovan Mendes ili bik Apis, dok su jedno vreme kobre i orlovi lešinari bili glavna božanstva Donjeg i Gornjeg Egipta. U Africi, naročita plemena i poglavice prate svoje poreklo do životinjskog-božanstva. Na primer, Haile Selasije ("Lav od Džude"), osnivač rastafarijanske religije i nekadašnji car Etiopije, pratio je svoje poreklo do moćnog boga Simbe, lava, dok neke poglavice plemena Zulu tvrde da potiču od pitona.

Stvorenja koja su poluljudi i poluživotinje takođe se javljaju u mnogim kulturama, kao što je Garuda, orao sa telom muškarca u hinduskoj mitologiji, ili kentauri i sirene u klasičnom mitu. Hibridni kentaur, čovek i konj, upotrebljen je kao simbol čoveka koji je zarobljen sopstvenim čulnim nagonima, naročito pohotom i nasiljem.

U pričama mnogih drugih kultura, životinje i ljudi uživaju u odnosu koji poseduje više simbioze: u mitovima američkih domorodaca životinje se često oslovljavaju sa "brate", dok u arktičkim predelima postoji duhovni odnos između ljudi i životinja koji je od vitalnog značaja za opstanak zajednice.

Životinje se ponekad pojavljuju kao prevrtljive ličnosti u tradicionalnim pričama; kojot je prevrtljivo božanstvo Indijanaca i može da menja formu kako želi, dok afričke priče govore o Zecu i Anansiju, pauku. Takvi likovi krše prirodne ili božije zakone, iako obično sa pozitivnim rezultatima, a možda predstavljaju neuništivost i inventivnost ljudskog duha.

MODELI DRUŠTVA

Mitologija često pojačava i opravdava odnose snage i vodstva. Ovo se tipično istražuje preko panteona sa hijerarhijskom strukturom: jedan vrhovni bog i/ili boginja na čelu (često povezani s nebom i zemljom) koje prati mnoštvo većih ili manjih božanstava. Ova struktura sledi strukturu koju je usvojilo ljudsko društvo. U Kini, na primer, raj je prikazan kao birokratija, koja održava zakon i red na isti način kao i carska administracija. U Japanu priča o Izanagiju i Izanami (prvom muškarcu i ženi)

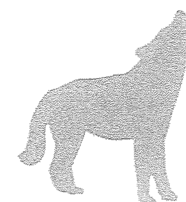
GORE Odisejevo epsko putovanje simbolizuje individualni poduhvat, ali takođe stoji kao metafora za životni ciklus.

GORE Kentauri se koriste kao simboli požude: zamka životinjskog polnog nagona.

GORE Kobra ima zaštitni aspekt u mitu i svetoj tradiciji.

GORE U nekim američkim predanjima, kojot se povezuje sa zlom, zimom i smrću.

LEVO U grčkom mitu, sirena je demonska figura, delom žena delom riba, koja koristi pesmu da začara mornare i da ih odvede u smrt.

KELTSKI BARD
Odgovornost za prenošenje keltske plemenske istorije, legende i folklora ležala je na bardu. Prvi poznati bardovi uključuju Anejrina i Talisina iz VI veka n.e. Priče su kazivane u obliku pesama, kao i u prozi, a bardova veština se visoko cenila, naročito osobina zvana hvil na velškom – strast koja je umela da inspiriše publiku. Danas se keltska bardska tradicija nastavlja na velškim kulturnim festivalima koji se zovu ajstedvod.

služila je da opravda navodnu žensku inferiornost u odnosu na muškarce, iako postoje nagoveštaji da je Japan originalno bio organizovan kao matrijarhat, pri čemu je carska porodica tvrdila da potiče od boginje sunca Amaterasu, što je važilo kao istina do kraja Drugog svetskog rata.

Međusobni odnos božanstava objašnjava se ljudskim kategorijama srodstva, ljubavi i mržnje, konkurencije i uticaja, pri čemu je svako božanstvo odgovorno za naročitu oblast ljudskog života – plodnost, rađanje, ljubav i veze, rat i sukob, bogatstvo i napredak. Mnoge priče grčko-rimskog mita odnose se na interakcije bogova – pri čemu se ljudi često koriste kao zalog u njihovim igrama za vlast (što objašnjava očitu nasumičnost sreće i nesreće) – dok je rivalstvo među bogovima očito u skandinavskom mitu. U svim ovim pričama bogovi pokazuju karakterne crte i ponašanje koji su potpuno svojstveni ljudskoj prirodi.

Obožavanje predaka važan je deo strukture mnogih tradicionalnih društava i zato je naglašeno u njihovim mitologijama; u mitologiji australijskih urođenika, na primer, kaže se da su preci iz Vremena sna oblikovali pejzaž i odredili celu prirodu životinjskog i ljudskog sveta.

JUNAČKI LIKOVI

Podvizi i putovanja junačkih likova često su tema mita. Mnogi duguju nadljudsku moć nekoj božanskoj vezi: Kintaro, junak ratnik iz japanskog mita, bio je sin planinskog duha; Rama, u hinduskom spevu Ramajana, bio je inkarnacija boga Višnua, dok je Herakle, možda najveći grčki junak, bio Zevsov sin. Preko svojih akcija i ličnih osobina – kao što su hrabrost, istrajnost, strpljenje i bezuslovna ljubav – junaci i junakinje mita nude obrazac prema kojem ljudi mogu da oblikuju sebe.

Neki mitovi pokazuju kako ljudi mogu da teže ka božanskom: u Kini, taoistički mitovi o Osam besmrtnika opisuju kako, zahvaljujući pobožnosti, besmrtnici uspevaju da zasluže večni život u raju; dok je Herakle, preko čuvenih dvanaest kuluka (zadataka koje dobija kao kaznu za raniji zločin), postao jedini grčki junak koji je stekao besmrtnost.

Srednjevekovni keltski mit o kralju Arturu i vitezovima

DOLE Podvizi božanskog junaka Rame i njegove žene Site (koja je inkarnacija Lakšmi) kazuju se u Ramajani.

okruglog stola koncentrisao se oko traganja za svetim Gralom, za koji kažu da je putir iz kojeg je Hrist pio na Poslednjoj večeri, ili da je korišćen da uhvati krv na raspeću (iako on ima i prethrišćanske korene u keltskoj temi o čarobnom bakraču). Gral je postao simbol besmrtnosti i savršenstva, koje se može dostići samo preko velike vrline.

Mnoge junačke figure istovremeno su i "kulturni junaci", pronalazači tajni prirode ili ideja i izuma od kojih zavisi civilizacija. Primeri uključuju grčkog Prometeja koji je ukrao vatru bogovima i dao je ljudima, i polinezijskog Mauija koji je "upecao" kopno od okeana i ukrao vatru iz donjeg sveta.

OPASNE ŽENE

Žene u mitu su često loše, opasne ili demonske, bilo zbog radoznalosti i neposlušnosti ili zbog lepote ili magijskih moći. U grčkom mitu, Pandora se ne pokorava bogovima i pušta bolest i zlo u svet, baš kao što u judejsko-hrišćanskoj tradiciji Eva ne sluša Boga i postaje odgovorna za proterivanje ljudi iz raja. Sirene iz grčkog mita, morske nemani sa nezasitim apetitom za krvlju, mamile su mornare u smrt pretvarajući se u lepe devojke, dok su u Kini demonski duhovi povezani s nasilnom smrću bili takođe spremni da se preruše u lepe devojke. U Indiji se govorilo da pravi karakter rakšasi (ženskog demona) može da se prepozna po tome kako su joj stopala okrenuta prema natrag. Mitovi antičih pripovedača odzvanjaju i u modernim vremenima zato što simbolizuju aspekte ljudske prirode i interakciju koja nam ostaje relevantna, a stalno se prerađuju i prilagođavaju u umetnosti, književnosti i popularnoj kulturi.

Iako je tradicija pripovedanja kao formalan način očuvanja grupne kulture i mita na Zapadu uveliko odumrla, mnogi ljudi još uvek koriste fotografske albume i spomenare da bi zabeležili važne životne događaje slikom i rečju. Psiholozi sada prepoznaju ovo kao terapiju za ljude koji su izgubili direktan pristup svojoj prošlosti preko porodica, kao što su usvojena deca ili oni koji su preživeli traumatične događaje.

DESNO Za kaznu zbog davanja vatre ljudima, Zevs je vezao Prometeja za stenu večnosti.

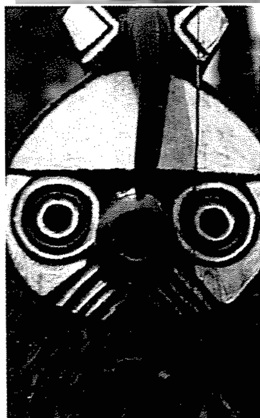
JUNAK GILGAMEŠ

Spev o Gilgamešu predstavlja jedan od najstarijih junačkih mitova i sadrži mnoge arhetipske motive. Gilgameš, kralj Uruka u Mesopotamiji, bio je delimično čovek, delimično bog. Postajao je toliko arogantan da su bogovi stvorili ratnika Enkidua da ga izazove. Posle borbe, njih dvojica su postali bliski prijatelji i zajedno su porazili čudovište Humbabu. Oduševljena njegovom hrabrošću i muškom lepotom, boginja Inana je poželela Gilgameša za ljubavnika. Kada ju je on prezrivo odbio, ona se osvetila tako što je poslala Nebeskog bika da teroriše Uruk, ali su ga udruženi Enkidu i Gilgameš ubili. Bogovi su energično zahtevali da jedan od junaka mora da plati glavom za ubistvo bika, pa je Enkidu umro. Očajan, Gilgameš se otisnuo na put da pokuša da sazna zbog čega ljudi moraju da umru. Otišao je u donji svet i preko gorkih voda smrti prevezao ga je Uršanabi, božanski splavar. U donjem svetu sreo se sa Utnapištimom, besmrtnim pretkom čovečanstva i jedinim čovekom koji je preživeo potop, koji mu je rekao da smrt, poput sna, dolazi nama svima i da ne treba da se plašimo. Na povratku kući Gilgameš je našao biljku koja može da vrati mladost, ali kada se zaustavio da se napije na izvoru, zmija je pojela biljku. Zato zmije odbacuju kožu i podmlađuju se, dok ljudi stare i umiru. Gilgameš se tužno vratio kući da ispriča ovu priču svom narodu, prisiljen da se pomiri sa sudbinom. Njegova priča sažima večne teme o ljudskoj ambiciji, privrženosti i gubitku, o neprestanom preispitivanju postojanja i njegove svrhe, kao i o neminovnosti smrti.

UMETNOST

GORE Maske su karakteristika plemenske umetnosti, povezane su sa obrednom praksom i nose u sebi mnogo slojeva simboličnog značenja.

SASVIM GORE Vilendorfska Venera, praistorijska Bogorodica.

Još od iskona mnogi najdublji i najtrajniji simboli zapisuju se kroz umetnost. Bilo kao pećinske slike, figurice i artefakti, prefinjene kreacije evropske renesanse ili kao pokreti poput nadrealizma, simboli u umetnosti se koriste na mnoštvo načina da izraze aktuelna verovanja i preokupacije. Bilo da to radi svesno ili ne, uloga umetnika je oduvek da deluje kao instrument i glasnik duha svog doba, dajući formu prirodi i vrednosti vremena.

PLEMENSKA UMETNOST

Duborezi, slike i kompozicije urodeničkih naroda Afrike, Amerike, Australije i Okeanije imaju malo zajedničkog osim što su se razvili – kao gotovo sve velike umetničke forme – u intimnoj vezi s religijom i magijom. Retko namenjeni ukrasnoj funkciji, oni su izraz zajedničkog nastojanja čovečanstva da živi u harmoniji s prirodom ili da kontroliše prirodne i natprirodne sile. Uzmite, na primer, monolitne glave i polovične figure Uskršnjeg ostrva, kipove visoke do 18m koji su klesani u dugom vremenskom periodu (900-1500. g. n.e.). Smatra se da ovi kipovi simbolizuju moć, za koju se verovalo da poglavice širom ostrva nasleđuju od bogova i da je zadržavaju posle smrti, kada su i sami pretvoreni u bogove. Rezbarene i slikane drvene maske karakteristične su za afričku i severnoameričku kulturu. Neke imaju životna ljudska lica, druge otelotvoruju životinjske forme, a mnoge su uglavnom životinjé. Ove maske se često povezuju sa šamanskom praksom, s namerom da preobraze nosioca i da ga povežu s magičnom snagom sveta duhova, a koriste se u obredima i ceremonijama.

Umetnost australijskih urodenika ostala je vidljiva na svetim mestima tokom više milenijuma i ima kontinuitet tradicije, koristeći površinu zemlje, stene, pećine i koru drveta, kao i ljudsko telo, da bi izrazila pogled na svet u kojem nema razlike izmedu svetovnog i svetog, prirodnog i natprirodnog, prošlosti i sadašnjosti, ili čak izmedu vidljivog i nevidljivog.

RELIGIOZNA SIMBOLIKA

Intimna veza izmedu religije i simbolike izražava se u umetnosti i artefaktima svih civilizacija. U praistoriji, za slikovitu Vilendorfsku Veneru, figuricu nage žene sa velikim grudima, od krečnjaka, (oko 24 000 – 22 000 g. p.n.e.), veruje se da je u isto vreme simbol plodnosti i arhetip Velike majke. Druge figurice iz tog perioda, sa slično preuveličanim polnim karakteristikama, dovele su do razmišljanja o tome da su ova rana evropska lovačka društva imala matrijarhalnu svetu tradiciju, obožavajući majčinski arhetip Velike boginje.

Više hiljada godina kasnije, u starom Egiptu, pogrebna umetnost otkriva zaokupljenost drugim svetom, dok su se u srednjovekovnoj Evropi koristile narativne slike sa višeslojnom simbolikom u cilju upoznavanja nepismenih masa sa Svetim pismom i izražavanja veze ljudi s Bogom i kosmosom. Islamska umetnost je nefigurativna – zabranjeno je predstavljanje živih stvorenja zato što bi to značilo predstavljanje jednog aspekta Alaha, što prevazilazi ljudske sposobnosti. Zato se umetnost karakteriše ponavljanjem geometrijskih obrazaca i formi.

DESNO Kineska umetnost sadrži mnoge simbolične stvari, a veliki deo nje povezuje pejzaž s ljudskim telom ili šalje duhovne ili moralne poruke.

DESNO Dela Maksa Ernsta, kao i dela njegovih kolega nadrealista, puna su frojdovske seksualne simbolike.

Njeni jedini religijski elementi su zapisi iz Kurana, koji podsećaju vernike da je Alah uvek prisutan i da poništava sve što ljudi stvaraju. Nasuprot tome, u budizmu i hinduizmu naglasak se stavlja na vizuelnu moć simbola da podignu svest, pa se figurativna simbolika pojavljuje u obe tradicije. Iako je Buda rekao da ne želi da bude obožavan i mada se rana budistička umetnost ograničavala na predstavljanje njegovog stopala (da bi se simbolizovalo njegovo prisustvo) i točka kao simbola njegovih učenja, želja ljudi za slikom Bude brzo je prevladala. Jedan od najimpresivnijih primera (koji datira iz V veka n.e.) je kolosalni duborez, visok skoro 14m, urezan u stenu Longmenske pećine u Jungangu, Kina, na mestu hrama usečenog u stenu.

KINESKE TRADICIJE

Visoko stilizovane forme simboličnog izraza karakteristične su za kinesku umetnost, koja oduvek nastoji da inspiriše i obrazuje gledaoca, pružajući uvid u odnos između ljudi i božanskog. Duhovne i moralne poruke su prenošene preko izvesnih ustaljenih tema, naročito pejzaža i prirodnog sveta. Na primer, za svaki deo pejzaža se verovalo da simbolizuje jedan aspekt ljudskog bića: voda je bila krv, drveće i trava bili su kosa, oblaci i magla bili su odeća, a usamljeni lutajući mudrac bio je duša. Bambus, koji može da se savije i da ne pukne, predstavljao je duh mudraca, dok je nefrit značio nevinost. Japanska umetnost se, u vezi sa simbolikom, takođe oslanja na prirodu: trešnjin cvat je čest motiv, vesnik proleća i znak sreće, a zbog prolaznosti simbol je smrtnosti.

RENESANSA

Počevši u XIV veku u Italiji, renesansa ("preporod" na francuskom) je predstavljala obnovljeno interesovanje za umetnost, arhitekturu i književnost stare Grčke i Rima. Mnogi umetnici su tražili inspiraciju u prirodi, u ljudskom telu i grčko-rimskoj mitologiji. Na primer, slika ***Primavera*** ("Proleće") Sandra Botičelija (1445-1510) kazuje priču o nimfi Hloris, koju vija Zefir, bog vetra, pretvarajući je u Floru, boginju proleća. U centru slike nalazi se boginja Venera, simbol plodnosti ovog godišnjeg doba, dok je samo proleće takođe metafora za renesansni period, povratak uvažavanja umetnosti i nauke.

Biblijske teme su takođe bile uvijene u klasičnu simboliku; na primer, na slici ***Strašni sud*** Mikelanđelo (1475-1564) slavi Hrista kao blistavog Apolona, grčkog boga sunca, a ne kao raspetog spasitelja. Rafaelo (1483-1520), koji je dobio porudžbinu da oslika Vatikan, spaja tradicionalniju simboliku Boga kao sedobradog patrijarha s mitskim satirima i nimfama pod tremom.

NADREALIZAM

Počevši kao književni pokret, nadrealizam se nalazio pod jakim uticajem Frojdovih ideja o seksualnosti, slobodnim asocijacijama, snovima i podsvesnom. Seksualna simbolika – nosevi u obliku falusa, stidne dlačice na neočekivanim mestima – prožima nadrealističke slike, a slikari kao Maks Ernst (1891-1976), Rene Magrit (1898-1967) i Salvador Dali (1904-89) pokušavali su da predstave i oslobode delovanje iracionalnog, podsvesnog uma, osporavajući konvencije artističkog realizma i pristojnog društva. Magrit je namerno pogrešno obeležavao svoja platna, Ernst je stvarao čudne pejzaže nastanjene izuzetnim životinjama i organskim formama, dok je Dali izgradio novi jezik simboličkih slika u obliku časovnika koji se tope, stvorenja sa vretenastim nogama, cveća koje se leže iz jaja i drugih bizarnih slika.

POP UMETNOST

Pojavivši se u Britaniji i SAD sredinom XX veka, pop umetnost je koristila slike komercijalne umetnosti i drugih masmedijskih izvora. S podlogom u komercijalnoj umetnosti, Endi Vorhol (1928-97) predstavljao je pop umetnost u njenom najekstremnijem i najdestruktivnijem aspektu, slaveći mehaničko ponavljanje i stvarajući kult od banalnog i površnog. Njegova platna u stilu postera, koja neprestano ponavljaju istu sliku, mogu se sagledavati kao snažni simboli modernog potrošačkog društva.

REKLAMIRANJE

GORE Stiv Mekvin u Bulitu sa fordom mustangom iz 1968. I ovaj čovek i kola postali su ikone koje predstavljaju buntovnu mušku snagu.

DOLE Seksualne slike odavno se koriste kao reklama za prodaju proizvoda. Slike žena kao seks simbola mogu da pogađaju i muškarce i žene, kao što se vidi na ovoj reklami za grudnjak.

Korišćenje moći ubeđivanja za promovisanje proizvoda predstavlja staru praksu. Simbolika koja se koristi za ubeđivanje ljudi i uticaj na njih mora se obraćati glavnim interesima i uverenjima potrošača. U modernoj reklamnoj industriji uspešni reklameri govore o onome na šta ljudi reaguju svesno ili nesvesno ili sa čime žele da se povežu, pa dizajniraju i pakuju proizvode u skladu sa trendovima kulturnog i ličnog ukusa.

Dok su u ranom marketingu suštinski kvalitet proizvoda i dobar glas njegovog proizvođača bili glavni faktori, masovna proizvodnja i međunarodna trgovina su udaljile potrošača od proizvoda i proizvođača, a reklamiranje se ubacilo da ispuni tu prazninu, postajući samo po sebi industrija. Većina modernih reklama ima za cilj da promoviše ceo brend pre nego neki individualni proizvod, stvarajući osećanje podaničke pokornosti kod mušterija tako što podešava sliku brenda preko simbolike.

PSIHOLOGIJA U REKLAMIRANJU

Idejama o nesvesnim željama frojdovska psihologija je uticala na reklame XX veka. U reklamama su počeli da se koriste "podsvesno ubeđivanje" i "simbolična asocijacija" u tolikoj meri da su slika ili naziv brenda postajali važniji od proizvoda. Automobil nije više samo prevozno sredstvo: dok se dizajnira da bude aerodinamičan i funkcionalan, on se takođe pojačava ženstvenim oblinama ili prednjim delom u obliku falusa da bi se dopao potencijalnim muškim kupcima. Reklamira se kao simbol statusa i životnog stila.

Dvadesetih godina XX veka Frojdov nećak, Edvard Bernajs, iskoristio je ujakove ideje za manipulaciju američkim javnim mnjenjem, pa ga često zovu "ocem odnosa sa javnošću". On je pokazao korporacijama kako mogu da usklade nesvesne želje ljudi sa svojim proizvodima i da pretvore artikle u simbole životnog stila: na primer, u čuvenoj akrobaciji iz 1929. godine za Američku duvansku kompaniju, on je angažovao manekenke da paradiraju ulicama Njujorka, pušeći, pod zastavom "baklje slobode". Povezujući pušenje s pokretom za oslobođenje žena, on je efektno prekršio tabu protiv pušenja Amerikanki na javnim mestima.

SEKS U REKLAMAMA

Izreka da "seks prodaje" jednako je tačna za sve druge slike koje se obraćaju ljudskim emocijama, kao što je korišćenje instinktivne reakcije ljudi na bebe prilikom prodaje nekog proizvoda. Međutim, seksualnost je verovatno najčešće korišćen "mamac" i mnogo se koristi u marketingu, kako suptilno tako i razmetljivo. Kod većine reklama koriste se konvencionalni seks simboli, pri čemu se žene prikazuju kao predmeti požude, a muškarci kao dominantni.

I filmska i reklamna industrija neprestano istražuju i pomeraju granice seksualne eksplicitnosti. Seksualne slike uzrokuju najveći uticaj, izazivajući uzbuđenje i bes kada diraju u moral i tabue date kulture.

REKLAME I VEZA SA BIOSKOPOM

Svetovi reklamiranja i filma koriste simboliku da bi pobudili snažne emocije koje se obraćaju popularnoj kulturi datog vremena. Ove dve industrije mnogo posuđuju jedna od druge u korišćenju simbolike i žanra: filmovi se koriste za prodaju modnih predmeta preko plasmana proizvoda, a filmske ikone se koriste u reklamama tako da ponekad izgleda da se ove dve stvari malo razlikuju.

Dobar primer međuigre filma i reklama jeste film *Bulit* iz 1968. godine, za koji neki kažu da su u njemu glavne zvezde Stiv Mekvin i ford mustang iz 1968, i jedan i drugi simboli urbane pobune, čvrstine i muške snage. Godine 2000. originalni film je vešto prerađen za reklamu kompanije Ford, stvarajući iluziju da Mekvin vozi najnoviji model forda pume. Posle trideset godina, glumčev imidž ikone još uvek je imao moć da prodaje kola.

SIMBOLIKA PRIMERENA ZEMLJI

Neki mnogo korišćeni simboli i izrazi imaju različito značenje u različitim delovima sveta, a korišćenje specifičnih slika ili simbolike u mnogim kulturama može da dovede do problema kada su u pitanju kompanije koje se reklamiraju na globalnom planu. Na Zapadu, zelena boja može da znači "kreni" ili se može povezivati s prirodom, dok se u drugim delovima sveta ona odnosi na opasnost i ima negativno značenje. U Kini se crvena boja odnosi na sreću i venčanje, dok je na Zapadu ona povezana sa opasnošću, seksualnošću ili naredbom "stop". Jedna američka kompanija koristila je simbol sove za reklamu jednog proizvoda u Indiji, da bi otkrila da je sova u Indiji simbol nesreće.

AUTOMOBIL – SIMBOL INDUSTRIJSKOG DOBA

I sam ikona industrijskog doba, Henri Ford je koristio metode masovne proizvodnje da bi proizvodio kola koja neće biti ograničena na bogatu elitu. Dženeral motors je preuzeo uspeh Forda kada su kola postala simbol "bučnih dvadesetih", a dizajnirala su se i prodavala kao da predstavljaju novootkriveno oslobođenje, seksualnu slobodu i samoizražavanje "doba džeza".

Tokom tridesetih godina XX veka, u Sjedinjenim Državama, zatvorena kola ili kombiji izražavali su trezveni ili puritanski imidž. Međutim, ovaj period je brzo zamenjen eksplozijom prodaje kola i konkurencijom, pri čemu su se posleratna kola prodavala kao simbol "američkog sna". Sada su kola u reklamama prikazivana kao vozila iz sna, pozivajući potencijalne vlasnike da ispune svoje želje za seksom, brzinom, bogatstvom i statusom.

Do današnjeg dana automobili zauzimaju ono što bi Arnold Mindel možda nazvao duhom vremena progresa i uspeha. Dizajn i reklamiranje modernih automobila počinju da se igraju sa manje stereotipnom simbolikom po pitanju pola, u kojoj se istražuju uniseks i mešanje polnih uloga. Dok je ranije reklamiranje automobila bilo usmereno samo na muškarce, sada se ono usmerava i na muškarce i na žene.

IMIDŽ KOMPANIJA

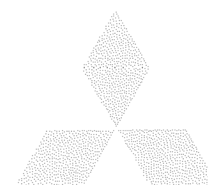
Imidž kompanija se smatra veoma važnim u modernom marketingu. Identitet neke kompanije često se simbolično izražava preko logoa i korporativnog stila, koji se odnosi na "raison d'etre" organizacije i na utisak koji ona želi da ostavi na spoljašnji svet. Mnogi prividno moderni logoi u stvari imaju koren u staroj simbolici. Trodelne simbole, na primer, koji predstavljaju harmoniju i savršenstvo, koriste kompanije kao što su Micubiši i Mercedes Benc. Drevni sunčani krst (krst jednakih krakova unutar kruga) pojavljuje se na oznakama Fijata i BMW-a. Zlatni lukovi Mekdonalda mogu se tumačiti kao džinovsko M, ali oni takođe odgovaraju starom alhemijskom znaku za vatru.

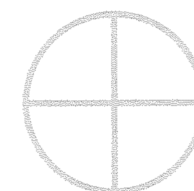
Brendiranje ima za cilj da poistoveti proizvod s proizvođačima kojima se može verovati. Proučavanja korporativne ličnosti su pokazala efektnost svetlih traka u boji kada se koriste kao deo imidža nekog brenda. Jedan takav šareni logo pripada kompaniji Eso/Ekson, koja takođe koristi tigra kao neku vrstu maskote kompanije – njen čuveni slogan, "Stavite tigra u rezervoar", pozivao je potrošača da se poistoveti sa snagom i lepotom ove životinje.

Imena kompanija i brendova imaju važan uticaj na potrošače koji su suočeni sa tržištem zasićenim konkurentnim proizvodima. Svake godine predsednik izvršnog odbora Sonija ponavlja osoblju ideju da četiri slova S, O, N, Y predstavljaju najdragoceniji kapital ove kompanije i da njihove akcije moraju da pojačaju tu vrednost.

MEĐUNARODNO REKLAMIRANJE

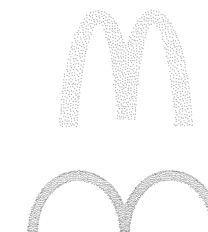
Ekspanzija globalnih tržišta dovela je do novih izazova za međunarodno reklamiranje, koje se najvećim delom odnosi na značenje i vrednosti koje treba preneti. Jedan problem predstavlja dominacija zapadnih vrednosti i ideala koji se prikazuju u reklamama, a koji mogu da utiču na druge kulture ili da ih uvrede. Zemlje s različitim moralnim i religijskim stavovima često prihvataju imidž zapadnih reklama kao seksualno eksplicitan, ili ne odobravaju uloge koje igraju žene, pa se takvo reklamiranje može doživeti kao subverzivno.

GORE Fijatov logo koristi stari simbol sunčanog krsta.

SASVIM GORE Trodelni logo Micubišija.

DESNO Logo Mekdonalda predstavlja adaptaciju alhemijskog znaka za vatru, koji je prikazan ispod.

DOLE Dvadesetih godina XX veka proizvođači automobila predstavljali su svoje proizvode kao simbole bogatstva, oslobođenja i samoizražavanja.

SIMBOLIKA I NAUKA

SAT
Kako je blisko povezan sa modernim poimanjima kontrole, produktivnosti i autonomije, sat je važan funkcionalni simbol mašinskog doba. U XVII i XVIII veku satovi su postali dovoljno precizni da mere minute i sekunde, pa su ljudi odustali od toga da budu vođeni simbolikom i ritmovima prirode, jer su se ravnali prema časovniku. Jungovski terapeut Mari-Luis fon Franc (1915-89) opisao je sat u postkartezijanskim vremenima kao simbol bezdušnog kosmosa.

DOLE Kopernikansko viđenje kosmosa.

Znakovi, simboli i simbolika igraju važnu ulogu u naučnim istraživanjima i u razvoju naučnih teorija. Naučni koncepti su ukorenjeni u savremena verovanja u vezi s prirodom, "simbolične modele" ili "paradigme" (obrasce) koji oblikuju razvoj razumevanja. Naučne dileme se često razrešavaju kreativnim ili iracionalnim procesima, čak i simbolikom snova koje doživi naučni istraživač. Kako se razvija nauka, tako se razvija i jezik – stenografija znakova, simbola i formula koja omogućuje naučnicima da formulišu i prenesu znanje.

NAUČNE PARADIGME I SIMBOLIKA
Nove naučne ere odvijaju se preko "paradigmatskih promena", koje karakteriše radikalno menjanje simboličnog pogleda na svet koji na kraju potresa i suštinski reorganizuje tehnologije i društvene i ekonomske strukture. Kada je jedan od pionira hemije, Antoan Loran Lavoazje (1743-94), dokazao da je voda sastavljena od različitih elemenata, bio je ozbiljno kritikovan, naročito od farmaceuta Antoana Bomea, za podrivanje naučnih teorija zasnovanih na fundamentalnim elementima vatre, vode, vazduha i zemlje. Svaka promena u naučnim shvatanjima praćena je sumnjama i otporom, a nove paradigme neminovno podrazumevaju radikalne promene naučnih temelja i sistema ubeđenja civilizacije.

NAUČNA REVOLUCIJA
U srednjevekovnom kosmosu nebo i zemlja su sagledavani kao dva odvojena carstva. Nebo se koncentrisalo oko boga i njime je vladao večni zakon, dok je zemljom i ljudima vladao prirodni zakon. Iako je nebo bilo hijerarhijski nadređeno, zemlja se smatrala centrom svemira.

Ovaj pogled na svet je preokrenut naučnom revolucijom iz XVI veka, koja je, izazvana Kopernikovom astronomijom i posmatranjima Galileovim teleskopom, zastupala stav o mnogo većem svemiru koji se koncentriše oko sunca, ozbiljno osporavajući tvrdnje iznete u Starom zavetu. Katolička crkva je uzvratila udarac, ali se pojavio novi pogled na svet koji je simbolično pomerio i čovečanstvo i zemlju iz centra događaja.

MAŠINA
Francuski filozof Rene Dekart (1596-1650) bio je ključna figura u prelasku sa srednjovekovne na modernu naučnu misao, predlažući analitički metod traganja za naučnom istinom i prihvatajući samo stvari koje su nesumnjive. U kartezijanskoj eri, naučna istraživanja su favorizovala mehaničke vrednosti kvantiteta i funkcije u odnosu na kvalitativne vrednosti duha, estetike, osećanja, čula i same prirode, a mašina je postala simbol moći, organizacije i ljudske kontrole nad prirodom.

KVANTNA ERA
Tokom XX veka počela je da se pojavljuje radikalno nova naučna perspektiva, uvodeći pogled na svet sačinjen od tendencija i međuzavisnosti: u kvantnoj zapletenosti postoje i posmatrač i posmatrano, pri čemu sam čin posmatranja utiče na stvar koja se posmatra. Fizičar Verner Hajzenberg (1901-76) konstatovao je da se, kada pokušavamo da objektivno sagledavamo prirodu, mi u stvari susrećemo sa sobom, sugerišući tako da nauka ima unutrašnje i arhetipsko poreklo. Da bi istražio odnos između arhetipske simbolike i naučnih koncepata, naučnik Volfgang Pauli (1900-58) istraživao je arhetipske snove koje je doživljavao, pa je postavio hipotezu o psihološkom jedinstvu, koje je Jung nazvao ***unus mundus*** ili "duša sveta".

DESNO Galileov heliocentrični kosmos osporio je simbolički značaj zemlje, ali je naučnika Vatikan prisilio da opovrgne tvrdnju.

SNOVI, SIMBOLIKA I NAUČNO OTKRIĆE

Koja je veza između simbolike i naučnih modela? Sama nauka nije prosto jedan racionalan proces, jer ima mnogo primera naučnih otkrića koja su nastala zahvaljujući snovima i drugim iracionalnim procesima – kao što je njutnovska priča o tome kako je jabuka koja je pala na glavu ser Isaka Njutna navela naučnika da shvati silu gravitacije. Izgleda da nesvesno može da stvori simbole koji mogu da oblikuju sledeći korak u naučnom istraživanju.

Najpoznatiji primer je otkriće benzenskog prstena do kojeg je 1865. došao nemački hemičar Fridrih August Kekule. Svojstva benzena nisu se mogla objasniti pomoću linearnih molekularnih struktura. Jedne večeri, dremuckajući pokraj vatre, Kekule je usnio dug niz atoma "koji se izvijaju i kreću kao zmije" dok jedna od tih zmija ne uhvati svoj rep. Kada se probudio, izneo je hipotezu o prstenastoj strukturi benzena, što je dovelo do novog plodnog perioda u razvoju organske hemije. Na konvenciji 1890. godine Kekule je savetovao kolege naučnike da "nauče da sanjaju" da bi došli do istine.

Takođe u XIX veku, ruski hemičar Dmitrij Mendeljejev, sanjao je periodni sistem elemenata, čak predskazujući postojanje tri prethodno "nepostojeća" elementa, koji su otkriveni u roku od 15 godina. Početkom XX veka, danski fizičar Nils Bor, proučavajući gradu atoma, video je u snu jezgro sa elektronima koji se oko njega vrte, pa je za daljnji rad dobio Nobelovu nagradu za fiziku 1922. godine. Albert Ajnštajn pripisao je zasluge za svoju teoriju relativiteta snu koji je doživeo kao učenik, a u kojem se vozio na saonicama koje su jurile neverovatnom brzinom, pretvarajući zvezde oko njega u zaslepljujuću svetlost dok se približavao brzini svetlosti.

NAUČNI ZNAKOVI

Da bi se prenosilo, formulisalo i razvijalo naučno znanje, razvio se stenografski jezik naučnih simbola i znakova. Astronomija, botanika, biologija, hemija, nuklearna hemija, fizika, geologija, matematika i meteorologija, sve one su razvile sopstvenu stenografiju.

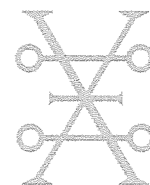
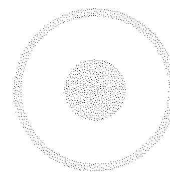
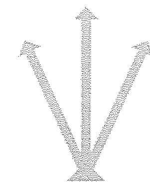
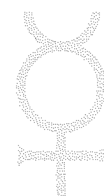
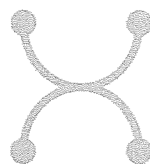
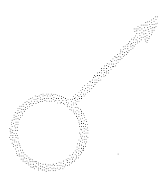
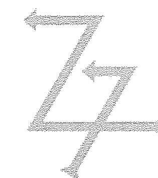
Najranije hemijske simbole koristili su stari Grci, a usvojio ih je Platon da bi predstavio svojstva četiri elementa: zemlje, vazduha, vatre i vode. Alhemičari su uveli simbolični jezik – izvučen iz astronomije, astrologije, kosmologije i metalurgije – da bi prikazivali razne elemente, uključujući sedam metala. Bakar je bio povezan sa elementom zemlje. Zlato, koje predstavlja savršenstvo materije, bilo je simbolizovano suncem. Živa (ili tečno srebro), tekući metal koji je povezivao zemlju i nebo, život i smrt, bila je povezivana sa istoimenom astrološkom planetom (Merkurom, budući da se na engleskom jeziku jednako zovu, prim. prev.). Srebro je povezivano s mesecom, a kalaj s planetom Jupiterom. Gvožđe je predstavljano simbolom za planetu Mars, a olovo simbolom za planetu Saturn.

Američki astronomi koriste simbol kruga s crticama da bi predstavili grupu galaksija, dok krug koji se naginje u desnu stranu predstavlja jednu galaksiju.

MATEMATIČKI ZNAKOVI

U matematici dve paralelne linije znače isto ili jednako nečemu, dok grupa od tri paralelne linije pokazuje jednakost ili sličnost tamo gde ne postoji stvarna razlika. Zanimljivo je da se isti ovaj simbol u meteorologiji odnosi na maglu, atmosfersku pojavu kada sve izgleda mlečnobelo i gubi svoj identitet.

Znak plus (koji je možda nastao kao skraćena froma latinskog *et*, što znači "i") počeo je da se uveliko koristi u XVI veku da bi označio sabiranje. Znakovi za množenje i deljenje uvedeni su u XVII veku.

DESNO, ODOZGO PREMA DOLE Alhemijski znakovi za bakar, zlato, srebro, živu, kalaj, gvožđe i olovo.

DRUGI DEO

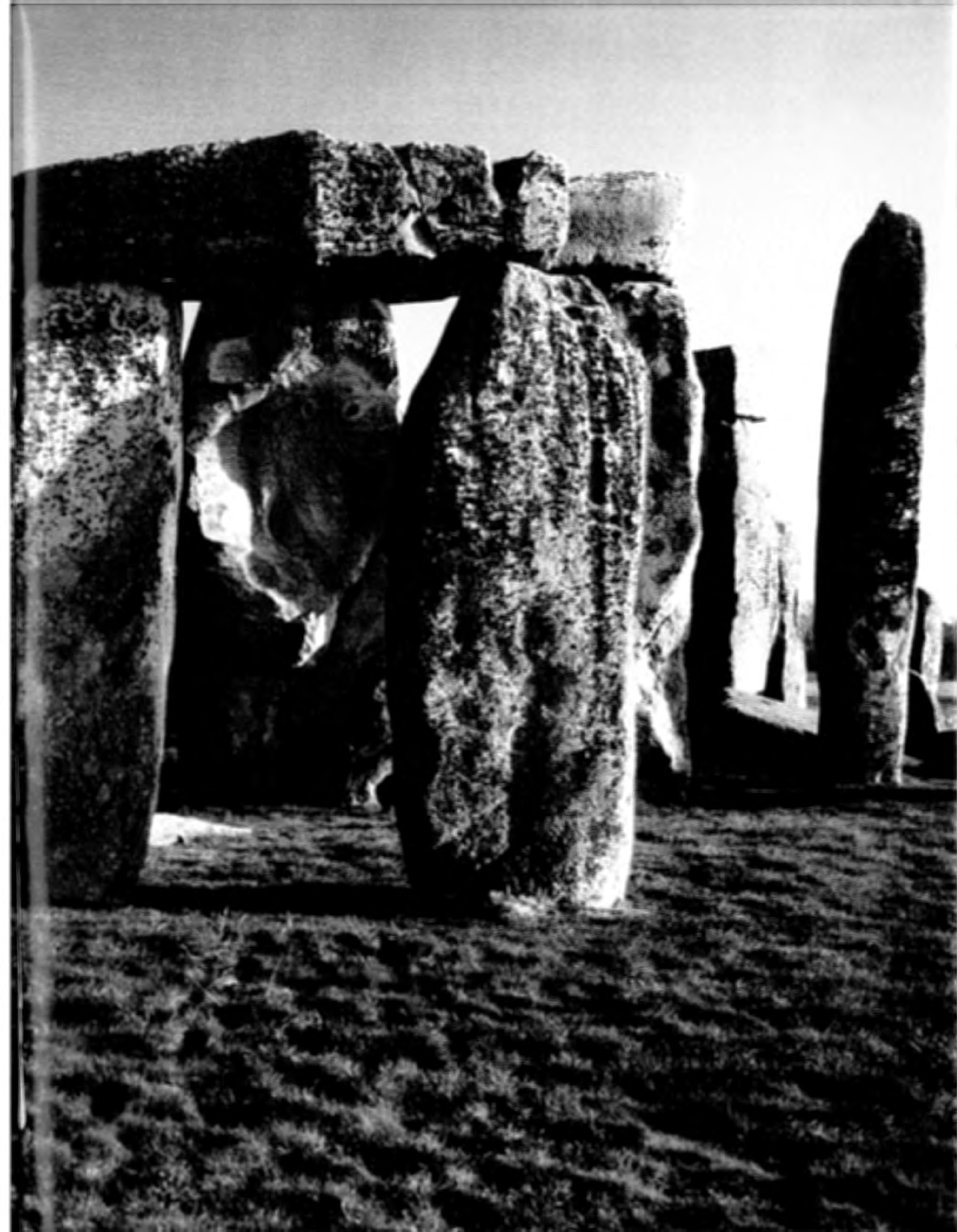
SIMBOLI PO KOJIMA ŽIVIMO

Od reči na ovoj strani do sazvežđa na noćnom nebu, od slike boga do osećaja božanskog, od namigivanja oka do šarene obredne maske, od lica u našim snovima do semafora na raskršću, znakovi i simboli su integralni deo sveta u kojem živimo.

Sledeće stranice istražuju upotrebu simbola u različitim aspektima ljudskog iskustva – od svetovnog do svetog, od prolaznog do večnog. Postoje poglavlja o simbolima u društvu, u prirodi, u mitu i svetom predanju, u ljudskom životnom ciklusu, kao i apstraktni simboli. Neki od ovih simbola koji imaju najsloženija značenja – kao što su krst, zmija, duga i točak – posebno su izdvojeni i o njima se detaljnije raspravlja. Iako je nemoguće uključiti sve moguće nijanse, cilj je da se dâ pregled značenja koja individualni simboli mogu da nose.

DESNO Krug uspravnih kamenova u Stounhendžu, Engleska, imao je različita simbolička značenja tokom vekova.

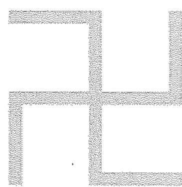
SVAKODNEVNI ŽIVOT

ZNAKOVI I SIMBOLI KOJI PROŽIMAJU NAŠU KULTURU ČESTO ZAVISE OD ISTORIJSKIH I DRUŠTVENIH PRILIKA, ALI IMA DRUGIH KOJI PREVAZILAZE KULTURU I KOJI SU DALEKO UNIVERZALNIJI. OVO POGLAVLJE SLEDI ZAJEDNIČKE NITI KOJE FORMIRAJU ZNAKOVI KOJE NALAZIMO U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU.

UNIVERZALNE TEME

GORE Životna sila i energija prirode prožimaju životnu "priču" u usponima i padovima, rađanju i smrti.

GORE Svastika je drevni simbol prirode sa višestrukim značenjima, primer kako se značenje simbola može menjati i prilagođavati. Kada je okrenuta u smeru suprotnom kretanju skazaljke na satu podrazumeva suprotstavljanje prirodnim strujama.

Tokom vremena, različite kulture su razvile jedinstvene simboličke jezike pokušavajući da izraze svoje najmoćnije ideje i emotivne i duhovne odgovore na život. Simbolizam prikazuje kulturne karakteristike koje se odnose na istorijske trendove i geografske regione u kojima nastaje i razvija se u skladu sa dubljim vrednostima i individualnim sistemima verovanja svake kulture.

Međutim, uprkos kulturnim razlikama, izgleda da u osnovi širokog dijapazona simboličkog izražavanja u svetu leže zajedničke teme. Možemo ih smatrati "živim tokom sna", koji teče poput nevidljive struje kroz svet svakodnevice.

ENERGETSKA PRIRODNA SILA

Još od najranijih vremena, ljudi opisuju stanja i polja energije koja prožimaju i pokreću svemir. U mnogim kulturama se smatra da svemir, Zemlja i naša tela kanališu suptilnu energiju ili "životnu silu". U Indiji se to zove ***prana***, u Kini i Japanu ***či*** ili ***ki***, u Polineziji je ***mana***, u zapadnoj tradiciji etar. U alhemiji se životna sila izjednačava sa kamenom mudrosti, sa ***quinta essentia*** ("petom suštinom") ili "dušom sveta".

Moderna nauka shvata da je materijalni svet, iako izgleda gusto i čvrsto, u suštini sastavljen od energije, sa atomima, protonima, neutronima, elektronima i česticama koje skupa titraju na različitim frekvencijama. Svemir može da se zamisli kao nešto što se drži na okupu nevidljivim energetskim "lepkom". Psiholog Karl Gustav Jung video je ovu silu u onome što je nazvao "kolektivno nesvesno", koje predstavlja ogroman rezervoar obrazaca arhetipske energije u koji se utapamo i izražavamo ga simbolično – bilo u snovima, umetnosti, svetom predanju ili nauci. Ovo može doprineti objašnjavanju naše trajne opčinjenosti simbolima, zašto se oni pojavljuju u svim mogućim formama i zašto nemaju nikakvu pojedinačnu, ispravnu definiciju.

MIKROKOSMOS I MAKROKOSMOS

Pokušaji da se objasni poreklo života i docniji odnos između živih stvorenja i kosmosa predstavljaju dva najfundamentalnija interesovanja čovečanstva. Ona se nalaze u korenu filozofije, religije, nauke i u mnoštvu sistema i hipoteza verovanja koji su formulisani da bi pružili objašnjenja. Dominantna tema je shvatanje da mikrokosmos i makrokosmos postoje paralelno, tako da je život pojedinaca blisko povezan sa kosmosom, "kako gore, tako dole". Ovaj koncept je postojao u drevnim kulturama zapadne Azije i oblikovao je astrologiju, alhemiju, proročanske sisteme, mit i sveto predanje širom sveta. Naročito je dominirao mistično-simboličnim mišljenjem srednjevekovne Evrope, dovodeći do pojma kao što je "kosmički čovek" – čovek koji otelotvoruje sve elemente svemira.

POLARNOST I CELOVITOST

U okviru mnoštva sistema verovanja može se izdvojiti još jedna tema: simbolika suprotnosti. Čini se da je na

DESNO Ova slika Pana, dobrodušnog preteče Satane, pokazuje ga u prvim manifestacijama kao nežnog i blagog.

DESNO DOLE Promena blagog boga Pana u zastrašujuće zlog Satanu pokazuje kako se simbolično značenje može promeniti.

skoro svim nivoima egzistencija sastavljena od binarnih parova ili suprotnosti, kao što su nebo/zemlja, muškarac/žena, dan/noć. U smislu energije magnetskog energetskog polja zemlje, ova suprotnost se izražava kao polarnost između pozitivnog i negativnog, privlačenja i odbijanja ili plime i oseke. Ljudi definišu apstraktne pojmove na sličan način, sagledavajući svet u smislu dobra ili zla, uspeha ili neuspeha, lepog ili ružnog. Neke tradicije su iz ovoga stvorile moralni kosmos u kojem jedna strana polarnosti ima prednost nad drugom, sa dalekosežnim političkim i društvenim implikacijama. Na primer, veliki deo civilizacije sagrađen je na patrijarhalnim vrednostima, pri čemu se položaj žene smatra inferiornim.

Međutim, neke tradicije, iako priznaju obrazac suprotnosti u prirodi, shvatile su da sve treba prihvatiti kao organsku celinu. Ovo je značenje kineskog simbola jin/jang ili alhemijskog znaka za hermafrodita, gde su muško i žensko spojeni u jedno telo. Slično shvatanje postoji u različitim granama psihologije. U teoriji psihoanalize, neuroza se javlja kada se delovi ličnosti koji se smatraju "lošim" ili neprihvatljivim "otkidaju" i odbacuju. Kao obrazac za mentalno zdravlje, svim aspektima psihe potrebna je svest, budući da oni simbolizuju aspekte naše fundamentalne celovitosti.

Simbolika se može koristiti za kontrolu i uticaj na ljudski život ili da nam pomogne da se spojimo sa svojom najdubljom prirodom. Urođenički narodi shvataju važnost održivog odnosa s prirodom, koji se odražava u njihovom simboličkom svetu, koji je takođe živa stvarnost. Oni učestvuju u celoj "mreži života", slaveći zemlju, nebo, sunce, mesec, pretke, duhove prirode, vile, životinje i biljke.

PROMENLJIVA SIMBOLIKA

Iako neki simboli zadržavaju trajno značenje u kulturama i dobima, drugi dobijaju i gube na važnosti i njihovo značenje se razvija tokom vremena. Odličan primer ovoga jeste kako se simbolika jarca menjala i razvijala vekovima. U ranoj Evropi, jarac je bio pozitivan simbol rasplodne moći, libida, plodnosti i životne sile. Jarac je posebno predstavljao svetinju grčkim bogovima Dionisu i Panu. Pan, pola čovek pola životinja, s rogovima jarca, bio je bog svih stvari, naročito rasplodne moći.

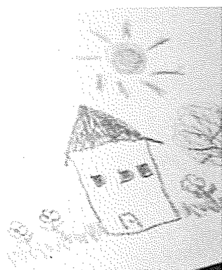
Međutim, u starozavetnoj Trećoj knjizi Mojsijevoj, jarac je postao "žrtveni jarac" zbog grehova čovečanstva i poslat je u divljinu, noseći ovaj opaki teret. Od ovog trenutka, ova životinja je sve više simbolizovala polni nemoral, pri čemu je njen smrad povezivan sa zlom, dok u Srednjem veku ta svojstva nisu pripisana Đavolu. U međuvremenu je personifikacija Pana pretrpela odgovarajuću promenu u Satanu s glavom jarca. Ipak, jarac je zadržao pozitivne asocijacije na Mediteranu, gde se smatra čuvarom koji ima moć da amortizuje zle uticaje.

NASTAMBE KAO SIMBOLI

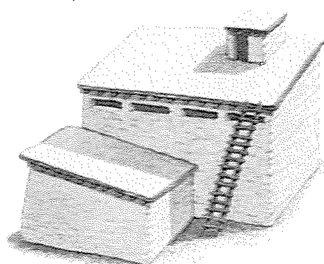

GORE Pećina je bila oblik skloništa koje je razvilo iskonski simbolični značaj i može se povezati s majčinom utrobom.

GORE Kuća je simbol čovekovog ja, a način na koji je prikazujemo može simbolizovati aspekte naše ličnosti i ponašanja.

DOLE Pravougaonost u arhitekturi može simbolizovati čovekovu želju da se nametne prirodi.

Fizičke građevine u kojima radimo i živimo imaju i funkcionalna i simbolična svojstva, a obično su spoj jednoga i drugoga. Naše kuće i druge zgrade predstavljaju indikatore statusa i privilegija, arhetipske obrasce, vezu s duhovima i precima, kao i naš odnos prema zajednici i prirodi. Kuće često imaju kosmološko značenje, odražavajući odnos prema centru, imajući u isto vreme ličniji značaj za porodice ili pojedince koji u njima žive. Bogata simbolika kuće postaje naročito važna kada istražujemo ulogu koju ona igra u psihologiji i tumačenju sna.

PRVE KUĆE

Pećine, drveće i zemlja bili su važna skloništa za prve ljude i obezbedili su i nadahnuće i građu za docnije nastambe. Nastambe mnogih primitivnih naroda posećaju na prirodne senice, sa zidovima od debla i granja drveća i krovovima od lišća. Deblo drveta daje čvrstinu dok krović od lišća obezbeđuje sklonište od elementarnih nepogoda. Kada je uništena šuma u kojoj su živeli, pripadnici jednog afričkog pigmejskog plemena su bili potpuno dezorijentisani zbog napuštanja vertikalnog sveta drveća bez horizonta, pokazujući kako se osećamo "kod kuće" i kako smo uklopljeni u ambijent, skloništa i građevine koji su nam poznati.

Holovi i prostorije modernih zgrada podsećaju na mreže odaja u pećinama. Pećina ili pećinska nastamba podseća na utrobu unutar majke Zemlje, čime simbolizuje rađanje, ponovno rađanje, negovanje i kreativnost. Kuća kao simbol "majke" predstavlja opšti pojam.

Čak 15 hiljada godina pre nove ere nomadski lovci Evrope otkrili su korisnost busenja i zemlje za gradnju i izolaciju. Od primitivnih koliba od blata razvili su se složeni nacrti za zemljane nastambe širom sveta. Građenje zemljom dovelo je do korišćenja cigle od ilovače. Priča za decu o tri praseta i velikom zlom vuku pokazuje kako cigle predstavljaju sigurnost za našu domaću (ili svinjsku) prirodu u borbi protiv sile prirode (ili vuka). Treće prase ostaje bezbedno dok vuk duva i frkće ali ne može da oduva njegovu ciglenu kuću. Međutim, dok cigle mogu da simbolizuju trajnost i sigurnost, one takođe mogu da se koriste kao simboli represije prirode preko ljudske snage i surovosti.

SIMBOLIČAN POLOŽAJ I RASPORED

Položaj građevine ili zajednice na zemljištu smatra se veoma važnim u mnogim kulturama. Kuće su bile često zidane na lokalnim svetim mestima, a kamen temeljac bio je sličan omfalosu ili "pupčanom kamenu" hrama – centralnom svetom predmetu koji je omogućavao komunikaciju sa bogovima. Stara graditeljska tradicija u Irskoj podrazumevala je paljenje "vatre za uzbunu" trljanjem prva dva konstrukciona drveta u obliku Bridžitovog krsta. Ta vatra je obeležavala ognjište oko kojeg će se koncentrisati ostatak kuće.

Lovci i skupljači plodova tradicionalno su postavljali kuće i zajednice tako da njihova teritorija vizuelno predstavlja kosmičkog tvorca ili pretka u antropomorfnom obliku. Kuće od blata i gradovi dogonskog naroda, koji živi na reci Niger u Timbuktuu, raspoređeni su prema kosmološkim i antropomorfnim principima. Njihova sela su građena u parovima, označavajući tako odnos između neba i zemlje. Dogoni veruju da posle smrti odlaze u raj koji je identičan njihovim kućama u životu.

U Kini, gde se praktikuje veština feng šui, *bagua* je model za građevine, sa osam *gua* koje okružuju centar. Svaka od zona odgovara jednoj oblasti života: prosperitetu, slavi i ugledu, srodstvu, porodici, zdravlju, kreativnosti, znanju i veštinama, radu i pomagačima. Nastamba

treba da bude isplanirana u pravom odnosu sa četiri strane sveta i to tako da *či* slobodno struji različitim zonama na dobrobit stanara.

U Indiji, *vasta purusa* je duh kuće, opisan kao čvrsto sklupčano muško telo. Da bi obezbedila sreću, kuća mora da bude postavljena u odnosu na to telo tako da glava, srce i udovi ne budu uznemiravani.

Mongolski *jurt* je mikrokosmička predstava makrokosmosa, sa svetim ognjištem na četvrtastoj zemlji, kružnim krovom kao nebo i sa rupom za dim u krovu kao nebesko oko kroz koje dopire sunčana svetlost. Jurt se deli na životne kvadrante, koji se odnose na ulogu porodice ili zajednice.

Knjiga *Jezik obrazaca* Kristofera Aleksandera, Sare Išikava i Mareja Silverstajna (1977), opisuje obrasce koji su zajednički mnogim građevinama i gradovima širom sveta. Autori su proveli više godina u pokušaju da formulišu jezik obrazaca koji doprinose dobrobiti pojedinaca, porodica i zajednica. Oni smatraju da su mnogi od ovih obrazaca arhetipski po svojoj prirodi, povezujući čovečanstvo sa suštinskom prirodom stvari. Primer za to je niša ili manji prostor unutar jedne prostorije, koji omogućuje porodici da bude zajedno i da istovremeno bude uključena u različite aktivnosti; ovo je arhetipski obrazac koji je jednako važan za one koji stanuju u jurtu kao i za one koji žive u zamku.

SIMBOLIČNA VREDNOST KUĆE

Psiholozi često sagledavaju kuću kao simbol unutrašnjeg bića, tako da kada pacijent crta kuću ili opisuje san o delu kuće, on opisuje svoju psihičku građu. Spoljašnjost kuće može se posmatrati kao spoljašnjost ličnosti, pri čemu prozori i vrata pokazuju odnos prema drugima i prema svetu.

Potkrovlja i podrumi su mesta gde ne sja svetlost svesti. Oni mogu da simbolizuju duhovno uzdizanje i nesvesno. Jung je u autobiografiji opisao kako je silazio u podrum zgrade u kojem je otkrio primitivni deo sebe. Temelji kuće mogu da simbolizuju naš odnos prema kolektivnom nesvesnom, prema drevnim počecima i nečovečanskim carstvima.

Kuhinja, gde se kuvaju jela, predstavlja mesto alhemijske transformacije gde se odvija negovanje, tako da ona može da asocira na dobre ili loše roditelje. Svetli ugarci ili palacavi plamenovi na ognjištu izvor su života i snova, a mogu takođe da se odnose na iskru mašte ili genija. Gotovo sve kulture cene ognjište kao srce kuće, iako se čini da je ono u modernim vremenima zamenjeno televizorom, koji takođe svetli i svetluca simboličnim pričama.

Značaj spavaćih soba zavisi od onih koji u njima borave. Dečija soba može da predstavlja mesto igre ili fantazije, dok spavaće sobe za odrasle mogu da ukazuju na seksualnost i na odnos dotične osobe prema seksu.

Kao što je slučaj sa psihološkim tumačenjima, nikada stvarno ne postoji bilo kakvo fiksno značenje ovih simbola. Najvažnije u određivanju značaja aspekata kuće jesu asocijacije pojedinca u odnosu na te oblasti. Na primer, dvoje ljudi mogu da stvore sliku zatvorenih vrata svoje kuće. Ako je prva osoba uvek živela u kući gde su ulazna vrata bila otvorena i gde su gosti uvek bili lepo primani, dok je druga osoba živela u kući gde su zadnja vrata bila mesto odnosa, a glavna vrata bila uvek zatvorena, ove slične slike će se različito tumačiti. Slične razlike u tumačenju istih simbola nastaće u analizi snova, gde će značenje svake slike vezane za kuću zavisiti od osobe koja ju je sanjala.

GORE Mongolski jurtovi su kružne nastambe sagrađene od drveta i klobučine, a služe kao nomadske nastambe i simbol kosmosa.

GORE LEVO Dogonsko selo sagrađeno u obliku raja kako ga zamišljaju Dogoni.

GORE Kuće na drvetu simbolizuju odnos između ljudi i prirode i predstavljaju mesta na kojima deca mogu da oslobode maštu.

DOLE U modernim vremenima, televizija je zamenila ognjište kao centar pažnje i simbolike za porodicu.

VRATA

JAN, BOG VRATA

Jedan od najstarijih bogova Rima, Jan je bio čuvar svih vrata i gospodar uvođenja u misterije. Često rezbaren na dovratcima i na vratima, imao je dva lica koja su značila da istovremeno može da vidi one koji dolaze i one koji odlaze, da posmatra prošlost i budućnost. Njegovi simboli bili su ključevi i koplje. Predsedavao je počecima tako da je prvi dan svakog meseca bio sveti za njega, kao što je bio slučaj s prvim mesecom u godini. U gregorijanskom kalendaru, januar je dobio ime po njemu.

Postoje mnogi simboli prelaska, ali su vrata ili ulaz arhetipski motiv koji predstavlja ulaz u drugi svet (prostoriju, grad, palatu, hram, društvenu ustanovu) ili u drugo stanje bića koje može da bude nebesko ili pakleno, raj ili zatvor. Proći kroz vrata znači preći prag, preći iz poznatog u nepoznato. Vrata mogu biti otvorena, ali su često zatvorena i pod stražom, tako da je putniku namerniku potreban ključ ili lozinka, ili mora da prođe neku proveru da bi mogao da uđe. Otuda su vrata i simbol inicijacije: obično je reč o nizu kapija ili svetova koje treba proći, pri čemu svaki vodi do veće mudrosti, pre nego što se dostigne stanje sreće.

RAJ I PAKAO

Ima mnogo primera u religiji gde se u raj ili pakao stiže kroz vrata. U judaizmu, na primer, veruje se da postoje jedna vrata za Edenski vrt (simbol raja), ali 40 hiljada vrata za pakao, što pokazuje koliko je teže naći raj i ući u njega. Za hrišćane Isus predstavlja ulazak u spasenje: "Ja sam vrata; ko uđe kroza me, spašće se." (Jovan, 10:9). U muslimanskoj tradiciji, različiti nivoi raja dostižu se kroz niz vrata, sa 100 stepenika koji vode do svakog nivoa pre nego što se stigne do poslednjeg, sedmog neba. Jedno učenje navodi da ključ za ova vrata ima tri kraka: proglas Alahove jedinstvenosti, pokornost Alahu i uzdržavanje od činjenja zla.

ROĐENJE I SMRT

Vrata se često povezuju sa smrću i sa rođenjem. U starom Egiptu, bog sunca Ra putovao je svake noći kroz donji svet, prolazeći kroz 12 vrata koja su predstavljala 12 sati mraka, pre nego što bi se ponovo rodio svakog jutra. Mrtvački sanduci u starom Egiptu ponekad su bili oslikavani s malim lažnim vratima, simbolično omogućujući duši (*ba*) da proleti. U starom Rimu, pokojnici su se često prikazivali u umetnosti u stojećem položaju ispred poluotvorenih vrata. Hebrejska reč za "vrata" – *dalet* – takođe znači "utroba", vrata života.

ČUVARI

Kroz vrata mogu da uđu i dobri i loši uticaji, tako da čuvari ili zaštitna božanstva mogu dobiti zadatak da ih nadgledaju. Kapije kineskih gradova bile su postavljene na četiri strane sveta, a čuvali su ih ljuti lavovi koji su privlačili dobre, a odbijali zle uticaje, dok su ulazi u vavilonske i asirske palate imali za čuvare gorostasne krilate skulpture lavova i ljudi, zvane *lamase*. U azijskim hramovima figure ratnika zvane *dvarpala* igrale su istu ulogu. Kerber, troglavi pas iz grčkog mita, čuva vrata Hada (donjeg sveta kod Grka), a njegova sporedna funkcija jeste da obezbedi da oni koji budu jednom primljeni, nikada više ne izađu.

U starom Rimu svaki deo vrata čuvalo je manje božanstvo (numina); bog Forkul je, na primer, nadgledao polja vrata, dok je boginja Kardea pazila na šarke. Bog Jan, sa dva lica, bio je glavno božanstvo vrata. U Kini je običaj da se za novogodišnje veče na kućna vrata nalepe slike dva boga vrata, koja se zatim zaključaju do

DOLE U mitu i priči, mala ili skrivena vrata mogu da predstavljaju tajni ulaz u čarobni drugi svet.

DESNO Ulaz u ovu pećinu na Baliju su usta čudovišta sa kipovima koji čuvaju prag.

ponoći da ne bi ušli zli duhovi, dok se u Japanu na ulazna vrata stavlja *kadomacu* – ukrasi od grančica zimzelenog drveća – da privuku bogove i donesu sreću. Slična tradicija, povezana sa paganskim običajima, praktikuje se na Zapadu, gde se o Božiću i Novoj godini venci zelenike ili svežnjevi imele stavljaju na vrata: zelenika se povezuje sa zaštitom i srećom, a imela s magijom i medicinom – kod keltskih druida ona je bila simbol besmrtnosti.

Ulaz u jednu pećinu u Čalkacingu, Meksiko, ima oko sebe isklesano lice čudovišta, koje simbolizuje i zaštitu ulaza i prelazak iz jednog sveta u drugi. U hinduskoj tradiciji, vrata ponekad takođe poprimaju formu usta čudovišta kroz koja čovek mora da prođe kada putuje iz života u smrt.

KAPIJE POBEDE

Neka vrata se koriste kao simboli pobede i vlasti, kako svetovne tako i duhovne. Na primer, Kapija boginje Ištar u starom Vavilonu (u modernom Iraku) sagrađena je u slavu majke-boginje Ištar i u slavu grada Vavilona. Ona je opkoračila Litijski put i omogućila je ulaz u grad, koji je imao tako debele zidove da su se po njima mogle naporedo voziti dve kočije. U Pekingu su kapije Zabranjenog grada predstavljale moć kineskog cara, dok su trijumfalni lukovi starog Rima oličavali državnu i političku moć. U novije vreme, Napoleon (1769-1821), koji je oponašao rimski imperijalizam kada je postao francuski car, počeo je da gradi Trjumfalnu kapiju u Parizu, u očekivanju pobede do koje nije nikada došlo. Kasnije je ova kapija postala spomenik posvećen vojnicima poginulim u Prvom svetskom ratu (1914-18).

DESNO Kapija Tori je najveća šintovska kapija u Japanu. Tori je otvorena kapija koja simbolizuje prelazak iz svetovnog u sveto.

SKRIVENA VRATA

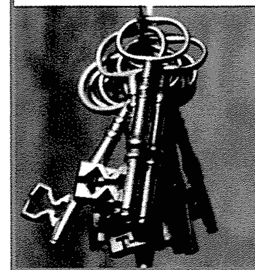
Vrata ne moraju uvek da budu velika i ukrašena da bi bila značajna. Ponekad mala ili skrivena vrata obezbeđuju pristup drugim vratima, često onima koja vode u magične svetove. Ulaz u Zemlju čuda u pričama o Alisi Luisa Kerola (1832-98) najpre je niz zečiju rupu a potom kroz mala vrata, kroz koja Alisa ne može da prođe dok se ne smanji. U *Lavu, veštici i ormanu* od K. S. Luisa (1899-1963) ulaz u čarobnu zemlju vodi kroz ormar. Mnogi čarobni vrtovi evropskog folklora dostupni su kroz majušna vrata koja su često maskirana; na primer, u priči o uspavanoj lepotici ulaz u palatu gde princeza spava obrastao je trnjem, koje princ junak mora da poseče da bi stigao do nje.

OTVORENA ILI ZATVORENA VRATA

U Japanu, otvorene kapije poznate kao *tori* obeležavaju ulaz u šintovska svetilišta. One predstavljaju božansko stanje stalne otvorenosti i simbolizuju mesto na kojem putnik prelazi iz svakodnevnog života u sveti. U kineskoj tradiciji, otvorena vrata se smatraju aktivnim, što znači da su *jang*, a zatvorena vrata se smatraju pasivnim, što znači da su *jin*. Otvaranje i zatvaranje vrata predstavlja kosmički ples između jin i jang, gde oni naizmenično vladaju. U taoizmu, otvaranje i zatvaranje rajskih vrata povezuje se s ljudskim disanjem, tako da se zadržavanje daha izjednačava sa zatvaranjem vrata, a disanje s njihovim otvaranjem.

KLJUČEVI

U Japanu je ključ simbol sreće zato što otvara vrata ostave s pirinčem, koji simbolizuje izvor života. U hrišćanskoj tradiciji Sveti Petar se često prikazuje s ključevima raja. Crkva je usvojila ključeve kao simbole autoriteta: papski grb ima dva ključa, srebrni i zlatni, koji su prethodno bili amblemi rimskog boga Jana.

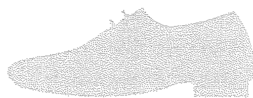
POLNA SIMBOLIKA

Vulva može takođe da se poredi s vratima, jer je istovremeno prolaz u život prilikom rođenja i ulaz u vaginu za vreme koitusa. U istočnim tradicijama kao što su taoizam i tantra, polno jedinstvo je samo po sebi put u transcedentno, kojim je moguće postići izmenjeno stanje svesti i doživeti "blaženstvo tela". Mitski Žuti car, Huang Ci, jedan od osam taoističkih besmrtnika, uspeo se na nebo na leđima zmaja delimično i zbog veštine u vođenju ljubavi, dok rane kineske "knjige o spavaćoj sobi" govore o penisu kao o dršci od nefrita, a o vagini kao o vratima od nefrita, pri čemu je nefrit rajski kamen i simbol savršenstva i besmrtnosti.

PUTOVANJA

GORE Krivudavi put simbolizuje životne uspone i padove.

GORE U mitu i priči cipele mogu da poseduju magijska svojstva, omogućujući putniku da brzo i bezbedno prevaljuje velike udaljenosti.

DOLE Kočija je simbol sunca i kao takva se u mnogim tradicijama koristi kao prevozno sredstvo bogova, kraljeva i ratnika.

Putovanja simbolizuju traganje za ličnim napredovanjem, bilo materijalnim bilo duhovnim, ili i jednim i drugim. Putovati znači ići (potencijalno opasnim) putem kroz život, na kojem krajnje odredište nije smrt nego duhovno prosvećenje, koje je mitski oličeno u obećanoj zemlji (kao što su Ostrva besmrtnika u kineskim pričama ili religijska odredišta hodočasnika) ili u nekom dragocenom predmetu (kao što je sveti Gral ili Zlatno runo). Ponekad su putovanja podzemna, simbolizujući ulazak u donji svet, a ponekad su vazdušna, sugerišući duhovna stremljenja.

PUTNIK

Čizme ili cipele su simbol putnika. Moć rimske vojske gradila se na moći pešačenja, koju je simbolizovala vojnička čizma. Mnoge priče iz zapadnjačkog folklora podrazumevaju "čizme od sedam milja" koje na magičan način omogućuju putniku da prelazi velike udaljenosti velikom brzinom, a da se pritom ne umara, dok je Hermes, grčki bog putovanja, nosio krilate sandale.

U mnogim kulturama, amajlije i talsimani se nose na putovanju za sreću i zaštitu, a putniku se poželi "dobra brzina" (ili "Božija brzina").

KONJ

Životinja koja je najarhetipskiji simbol putovanja verovatno je konj. U keltskoj kulturi, beli konji su bili sveti i vukli su kočije sveštenika i kraljeva. Oni su povezivani sa boginjom Eponom, jednim od nekoliko keltskih božanstava koja će slaviti Rimljani. U XVI veku, Evropljani su uveli konja u Severnu Ameriku (iako je možda ranije tamo postojao i izumro), a njegov dolazak imao je dubok uticaj na mnoga urodenička plemena. Oni su konje povezivali sa gromom zbog zvuka kopita prilikom trčanja, a konj je postao simbol bogatstva i moći.

Konji se pojavljuju u mnogim mitovima o prevozu na drugom svetu, pri čemu često vuku kočije bogova i obdareni su mitskim karakteristikama. Slepnir, konj skandinavskog boga Odina, ima osam nogu, dok u grčkom mitu Pegaz ima krila i vuče kočiju koja Zevsu donosi grom i munju. Za Muhameda kažu da se uspeo na nebo jašući hibridno stvorenje zvano Borak (što u prevodu znači "munja"), krilatog konja sa ljudskom glavom i paunovim repom.

KOČIJA

Kočije ili "trijumfalna kola", prevozna su sredstva vladara i bogova – u renesansnoj umetnosti prikazuju se kako prevoze božanstva kao što su Venera, Jupiter i Mars. Kočije simbolizuju vodstvo i pobede i često se povezuju s ratovanjem: keltska ratna zapovednica, Budika, obično se prikazuje u kočiji, dok se ahemenidi, vladari stare Persije, opisuju kako idu u boj praćeni kočijom vrhovnog boga, Ormuzda, koju vuče osam belih konja. Kočije indijskih božanstava, ponekad u obliku lotosa, vuku različite životinje, kao što su konji za Agnija i Suriju i guske za Bramu. Engleska reč "juggernaut" (neumoljiva sila) potiče od naziva za veliku kočiju hinduskog boga Džaganata.

PUTOVANJE VODOM

Jedrenjaci, čamci i kanui takođe se koriste za simbolizaciju putovanja kroz život. U starom Egiptu jedra su simbolizovala vetar i dah, predstavljajući nestalne "vetrove sudbine" koji mogu da oduvaju putnika sa kursa. U Egiptu i kasnije u Rimu, svake godine se žrtvovao jedan nov brod da bi obezbedio povoljne vetrove i mirno more: sa upisanim svetim rečima, natovaren parfemima i košarama cveća, bio je porivan u more da ga odnesu vetrovi.

Putovanja vodom često se povezuju sa smrću i preobraženjem, a simbolični brodovi pokojnika često se pojavljuju u mnogim civilizacijama. U Indoneziji se mrtvaci izlažu u kanuima, a kod obreda šaman koristi čamac da "putuje kroz vazduh" u potrazi za dušom pacijenta. U starom Egiptu, bog sunca Ra putovao je kroz donji svet i preko neba

GORE Čamci mogu simbolizovati smrt, a u starom Egiptu se verovalo da prevoze duše mrtvih.

u "čamcu od milion godina", dok se u Kini i Japanu koriste čamci od papira kao prevozna sredstva duhova. Hindusi koriste minijaturne čamce koji prevoze plamen, što simbolično znači da prenose solarnu energiju ili molitve.

Ima takođe mnogo opisa junačkih putovanja brodovima kao što je Argos, kojim je Jason tragao za Zlatnim runom, ili Pridven, kojim su išli kralj Artur i njegovi ljudi na putovanje u donji svet. More predstavlja opasnosti od nepoznatog, a pored opasnosti od brodoloma, putovanje može da dovede do susreta sa mitskim zverima kao što su nemani i demoni.

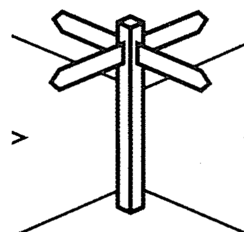
Za ostrvljane su čamci naročito važni. Na primer, kažu da su ratni kanui Mavara darivali prestižom sve koji su bili njihovi vlasnici ili koji su njima plovili, što je ideja slična vikinškoj. Morske lađe su takođe simbolična plovila i znamenja bezbednosti: u judeo-hrišćanskom verovanju Nojeva barka je sačuvala čovečanstvo od propasti tako što je spasla po jedan par za razmnožavanje svih živih bića.

MODERAN PREVOZ

Automobili, vozovi i avioni imaju simbolične asocijacije koje se obično sagledavaju u psihološkom smislu. Vožnja automobila može se sagledavati kao metafora individualnog putovanja kroz život pri svesnoj kontroli smera: pitanja sigurnosti i opasnosti, konformizma ili pobune (poštovanja ili kršenja saobraćajnih propisa), posedovanje osećaja za smer ili izgubljenost, sve to može da se istakne. Za razliku od automobila, autobus je javno prevozno sredstvo i može da sugeriše odnos određene osobe prema društvu, tako da poteškoće pri ulasku ili izlasku mogu da budu značajne.

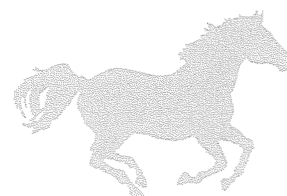
Vozovi rade prema čvrstim pravilima. Kašnjenje, propuštanje voza ili hvatanje u poslednjem trenutku, putovanje bez karte ili u vagonu niže klase, sve to se može tumačiti u smislu ličnog odnosa prema svetu. Mnogi psiholozi veruju da je peron simbol nesvesnog, početna tačka doslovnog i metaforičnog putovanja, a prtljag simbol onoga što se "nosi" u psihi, tako da težak prtljag može da znači psihološka opterećenja, dok lak prtljag može da ukazuje na unutrašnju slobodu. Želja za letenjem je arhetipska.

RASKRŠĆE

Raskršće tradicionalno obeležava važno mesto odluke, a svetilišta su građena na takvim mestima: na primer, zavetni kamenovi koje su ostavljali putnici u peruanskim Andima prerasli su u piramide. Raskršće je mesto prelaska, simbol opasnosti, šanse, promene, izbora i preobraženja. Kao mesto gde se sastaju divergentni putevi, ono je važno mesto susreta, tradicionalno povezano sa silama sa drugog sveta (i dobrim i zlim). U mnogim delovima sveta, raskršća se povezuju sa duhovima, vešticama i zlim silama: u Evropi su kipovi Hekate, "mračne" grčke boginje, podizani na raskršćima, dok u Africi Bambare iz Malija prinose žrtve u obliku alata, pamuka i platna Soba duhovima za koje se smatra da se mešaju u ljudske poslove. Raskršća se takođe uveliko povezuju sa proricanjem sudbine: u Japanu bi ljudi odlazili tamo u suton, kada bi reči prolaznika otkrile šta će sudbina doneti. Ovo se povezivalo s verovanjem da su putnici možda božanstva koja donose sreću, a razvilo se u običaj prodavanja pirinčanih kolačića sudbine na raskršćima.

Avion (i svemirski brod) mogu simbolizovati duhovne težnje, prevazilaženje ljudskih ograničenja prkošenjem gravitaciji, uspinjanjem u pročišćujuća prostranstva neba i dalje. Avioni takođe mogu da budu simboli nezavisnosti, slobode i brzine. Nestanak goriva, sudar ili pad mogu sugerisati "prizemljenje", eventualnu kaznu za preterane ambicije, baš kao što je Ikar pao u grčkom mitu i doživeo smrt pošto je leteo odveć blizu sunca, koje je istopilo njegova voštana krila.

GORE Konj je arhetipski motiv. On simbolizuje životodavalačke ali opasne sile, kao i moć i snagu.

DOLE Crveni automobil simbolizuje mušku polnu potenciju i nagon. On takođe sugeriše uzbuđenje brzinom i snagom.

BAŠTA

GORE U svetoj hinduskoj tradiciji, kao i u mnogim drugim, bašta je simbol raja.

GORE Česme su simbol života u mnogim kulturama, a takođe su znamenje ženstvenosti.

DOLE Jezera i voda uopšte često se uklapaju u bašte, pri čemu voda u mnogim kulturama simbolizuje život.

Gotovo svuda bašta predstavlja simbol zemaljskog i nebeskog raja – reč "paradajz" (raj) dolazi od pairidaeza, stare persijske reči za baštu. U samoj bašti, raspored i biljke doprinose njenoj simbolici. Prve bašte su verovatno uređivane u Kini pre otprilike 4 000 godina. Odatle su se proširile na Mediteran i Bliski istok, a od tada gotovo svaka kultura koja opstane iznad nivoa golog održavanja života neguje bašte.

NEBO ILI ZEMLJA

Bašte su sveti simboli u mnogim duhovnim tradicijama. Judeo-hrišćanski Edenski vrt je praiskonsko nebo na zemlji, koje je Bog stvorio za čoveka (Adama) i ženu (Evu) da žive u njemu. Eden simbolizuje praiskonsko stanje božanske nevinosti, kada su ljudi živeli u harmoniji s Bogom, prirodom i međusobno, pre nego što su pali u nemilost pošto su pojeli plod sa Drveta života.

Tema Edena i pada omiljen je motiv u zapadnoj umetnosti i književnosti; u ove predstave spada i ***Bašta zemaljskih slasti*** holandskog slikara Hijeronimusa Boša (oko 1450-1516), i epski spev ***Izgubljeni raj*** Džona Miltona (1608-74). I u islamu se rajska sreća tumači u kuranu kao bašta, dom za odabrane izvan groba, a Alah se ponekad pominje kao "Baštovan". U staroj Grčkoj, Rajske poljane, mesto u koje vrli odlaze posle smrti, takođe je predstavljano kao bašta.

U Kini, tradicionalna bašta na ostrvu ili jezeru izmišljena je da privuče Osam Besmrtnika – grupu taoističkih svetaca koji navodno žive na Mističnim ostrvima – na zemlju. Bašte cara Vu Dija iz II veka p. n. e. imale su palate i paviljone sagrađene na veštačkim planinama i povezane mostovima sa ostrvima koja su se nalazila sred velikog veštačkog jezera.

BAŠTE UŽITAKA

U starom Egiptu, bašte su bile mesta za rekreaciju. Slike bašta s jezercima i cvetnim obalama ukrašavale su grobnice, sugerišući radosti na drugom svetu, a ukrašavale su i zidove i podove palata. Rimljani su doveli aranžiranje bašta do veoma suptilnog nivoa, uklapajući zgrade, kipove, stepeništa, kolonade, izvore, pećine, bunare, fontane, pa je bašta postala jedan od simbola civilizacije. Ova tema se razvila za vreme evropske renesanse, sa formalnim simetričnim aranžmanima, kao što su spektakularne italijanske bašte u Vila Lante (Banjaja) ili Vila d'Este (Tivoli), simbolizujući ljudsku moć da ukroti prirodu.

U Meksiku su bašte užitaka astečkog cara Montezume spajale funkcije privatne bašte sa botaničkom baštom i zoološkim vrtom, čuvajući ne samo biljke nego i ptice i životinje, sa oko 600 čuvara koji su se starali o njima. Tu su takođe bili smešteni ljudi sa neobičnim fizičkim karakteristikama (kao patuljci ili albino ljudi).

Bašte se uveliko povezuju sa čulnim uživanjem, ljubavlju i zavođenjem. Na primer, klasični arapski erotski tekst o vođenju ljubavi nosi naslov ***Mirisna bašta***, dok se mnogi veliki ljubavnici iz mita i legende (kao što su Rama i Sita u Indiji) često prikazuju u baštenskom ambijentu.

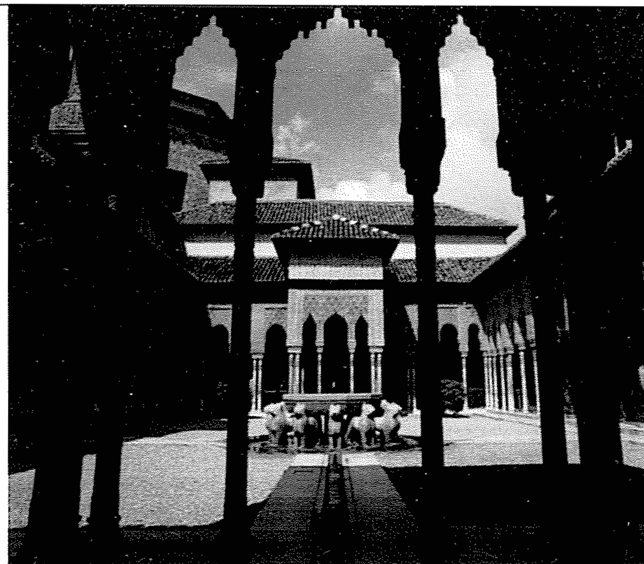
RAJSKE BAŠTE

U mnogim kulturama, bašta postoji kao vrsta sveta iz snova, namenjena bekstvu od "stvarnog" sveta i uznošenju čula od svetovnog ka uzvišenom. Sinonim ovoga je arhetipska persijska bašta, zasađena voćkama i mirisnim biljkama i ispresecana potocima. U vreloj pustinjskoj zemlji i voda (simbol života) i senka su važne karakteristike bašta.

Bašta je ograđena i u nju se obično ulazi kroz veličanstvenu kapiju, koja je simbol prelaska iz jednog sveta u drugi. Često se prostire oko velikog centralnog bazena, koji je ponekad

BAŠTE ALHAMBRE

Bašte palate Alhambre nastale su u XIV veku, sledeći četvorodelni plan persijske bašte. Danas ostaju četiri dvorišta, uključujući Dvorište mirte, sa mirnim jezercem uz čije obale raste živa ograda od mirte, i Dvorište lavova, sa blistavim fontanama i vitkim stubovima koji usmeravaju pogled ka nebu. Svako dvorište je obasjano suncem, ali mu se prilazi tamnim prolazima s kolonadama, što simbolizuje put u raj – duhovno putovanje iz tame u svetlost.

GORE Dvorište lavova u palati Alhambra u Granadi bogato je simbolikom, sugerišući duhovno dostignuće i vođstvo.

obrubljen plavim ciglama da bi se stvorio utisak dubine, sa četiri kanala koji iz njega ističu; u velikim baštama obrazac rešetke može da se ponavlja, sa fontanama koje obeležavaju ukrštanje potoka. Osim što su hladne i osvežavajuće, fontane simbolizuju tok života, dok ukrštanja tokova predstavljaju vezu između svakodnevnog i večnog. Geometrijski obrazac se ublažava voćem i cvećem, naročito grožđem i ružama – u persijskom jeziku izrazi za cvet i ružu su isti.

U persijskoj bašti, posmatranje meseca bila je važna aktivnost. Ruže su sadene da bi privukle slavuje; noćne navike ovih ptica povezivale su ih sa mesecom, dok ih je njihova pesma povezivala s ljubavlju i čežnjom. Doksati u uglovima bašte obezbeđivali su sklonište onima koji su posmatrali noćno nebo. Reč "gazebo" (doksat) potiče od persijske reči koja znači "platforma za posmatranje meseca"; tradicionalno, ova građevina bi imala centralnu rupu u krovu kroz koju se moglo videti nebo.

Persijske bašte su predstavljale oazu inspiracije za poeziju, muziku i slikarstvo. U zbirci pesama i priča Đulistan ("Bašta ruža") pesnik iz XIII veka, Sa'di, upoređivao je svoje misli sa ružinim laticama koje je brao iz bašte svojih meditacija. Aranžmani persijskih bašta uticali su na neke poznate bašte u svetu, uključujući palatu Alhambra u Španiji i velelepni Tadž Mahal u Indiji.

ZEN BAŠTA

Na Istoku postoji izreka da je sveto mesto potpuno samo kada nema ničega što se iz njega može odneti. Prve zen bašte u Japanu uredili su budistički monasi kao mesta kontemplacije, čija je svrha bila da dovedu um do tačke smirenja pomoću jednostavnog ali dubokog plana. U zen bašti ništa nije prepušteno slučaju i svi elementi su značajni. Cilj je da se stvori harmonija između dve kosmičke sile jin i jang, vode i zemlje. Tradicionalno, vodu simbolizuje šljunak ili pesak, koji su tako zgrnuti da formiraju talasaste obrasce, dok veliko kamenje predstavlja zemlju. Kada se koriste biljke, grmlje kao što su azaleje, javori, četinari i bambusi predstavljaju zemlju, dok mahovina predstavlja vodu. Prostor je sastavni deo zen bašte, omogućavajući duhu prirode da se kreće između jina i janga.

Za razliku od bašta na Zapadu, čiji je cilj da slave promene godišnjih doba, zen bašte odražavaju trajnost uma, tako da su manje-više iste danas kao i kada su nastale pre više stotina godina, pa čak je i šljunak raspoređen na isti način. Ova trajnost simbolizuje transcedentni duh koji nije okovan vremenom ili prostorom.

DOLE U Srednjem veku je bašta ograđena velikim zidovima bila simbol skloništa. Ovde je prikazana Devica Marija okružena ružama, simbolima njene nevinosti.

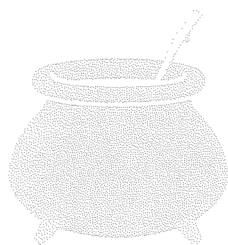
BAŠTE OGRAĐENE ZIDOVIMA

U srednjovekovnoj hrišćanskoj simbolici, bašta ograđena zidovima bila je utočište duše i mesto bekstva od nevolja zemaljskog života. Njena zatvorena, tajna priroda činila ju je simbolom ženskog principa, a naročito Device Marije. Reč "rozarij" (brojanice), koja se koristi za opis niza perli koje se koriste prilikom čitanja molitava Devici, najpre je značila baštu ruža. Persijske bašte su takođe bile okružene zidovima da bi bile odvojene od zemaljskog sveta, a bile su ispunjene mnoštvom mirisnog cveća, na kojem se zasniva mnogo simbolike; na primer, jasmin i ruža se posmatraju kao kralj i kraljica cveća, dok je u narcisu uhvaćen miris mladosti.

KUĆA

GORE Ognjište ima centralno mesto u kući kod svih kultura: ono je izvor topline i svetlosti, ali i simbol sigurnosti, udobnosti i osećanja prpadnosti.

GORE Kazan je arhetipski simbol magije, misterije i preobraženja.

DOLE Metla je simbol odstranjivanja, a koristi se za čišćenje nesreće.

Tradicionalni centar kućnog života je ognjište, arhetipski simbol, ali mnogi drugi obični kućni predmeti uživaju bogatu simboličnu tradiciju: u njih spadaju metla i ogledalo, lonci, korpe i delovi nameštaja. Na Zapadu neke od ovih stvari – naročito ognjište – nisu više u opštoj upotrebi, ali zadržavaju svoju simboličnu moć.

OGNJIŠTE

Kao izvor svetlosti, toplote i jela, ognjište predstavlja kuću i zajednicu, toplinu, sigurnost i porodični život. Ono se pojavljuje u mitovima i religijama mnogih civilizacija. U astečkoj tradiciji ono je bilo sveto za dvopolnog boga Ometekuhtlija, za koga se verovalo da živi u središtu svemira, dok u Kini i Japanu bogovi ognjišta privlače obilje i sreću u domaćinstvo, pri čemu japanski bog ognjišta boravi u kuki na kojoj visi lonac iznad vatre.

METLA

Skromni deo kućne opreme, metla je takođe simbol svete moći i novih početaka. U nekim severnoafričkim ratarskim društvima, metla za čišćenje guvna predstavlja kultni predmet. U starom Rimu, kuće su se čistile posle pogreba da bi se oterali zli duhovi i simbolizovao novi početak, a Kinezi imaju sličan običaj na kraju godine, kada čiste kuću da bi odstranili svaku nesreću u pripremama za sledeću godinu.

KAZAN

Lonac za kuvanje koji stoji na svojim nožicama ili kazan predstavlja još jedan snažan arhetipski simbol u mnoštvu kultura. U indoevropskim tradicijama, on je instrument mistične i magijske moći i preobraženja. U keltskom mitu postoje tri vrste kazana: Dagdin kazan obilja – večni izvor jela i znanja; kazan za žrtvenu smrt u koji je potapan kralj stare godine a njegova palata spaljivana; i kazan ponovnog rođenja u kojem su mrtvi oživljavani.

U Kini, tronožni kazan je imao moć da daruje proročansku sposobnost, da kontroliše ciklus godišnjih doba i da garantuje besmrtnost. Junak Ju Veliki, osnivač Kineskog carstva, izlio je devet svetih kazana od bronze za koje se govorilo da kuvaju bez vatre i da su ispunjeni nebeskim moćima. Govorilo se da će kazani nestati ako se ljudi na Zemlji okrenu od vrline ka porocima.

SUDOVI

Osim kazana, postoji mnogo drugih arhetipskih sudova, uključujući urne, vaze, krčage i činije, kao i burad, sanduke, korpe i kofere, i svi imaju simbolično značenje. U mnogim kulturama, čvrsti sudovi se povezuju sa smrću. Stari Egipćani su, kada bi mumificirali pokojnike, stavljali srce i druge unutrašnje organe u kanopske krčage – magične sudove koji će zaštititi sadržinu od zlih uticaja. U Evropi se pokojnici obično stavljaju u mrtvački sanduk pre sahrane ili kremiranja, a njihov pepeo može se staviti u urnu. U nekim južnoameričkim zemljama, razbijeni sud stavljen na grob ukazuje na prelazak iz života u smrt.

Urne i vaze su takođe simboli života: mesopotamijska boginja Ištar često se prikazuje kako nosi urnu u kojoj se nalazi voda života. U kabali, vaza simbolizuje duhovno blago – simbolika koja se ponavlja u legendama o Gralu u srednjevekovnoj evropskoj književnosti, gde je Gral putir za koji kažu da sadrži Hristovu krv i s njom tajnu besmrtnosti. U jevrejskom Hramu, zlatne činije – što je metafora za sudove koji sadrže život – koristile su se za obredno prinošenje darova.

Sudovi se takođe povezuju sa ženskim principom. I u Južnoj i u Severnoj Americi priče o korpama i o pravljenju korpa često se odnose na žene: na primer, u jednom mitu plemena Poni, Žena korparka je majka meseca i zvezda. Korpa je simbol majčine utrobe i atribut mnogih

boginja, uključujući Dijanu Efesku, čije su sveštenice nosile frizuru u obliku korpe. Kod Šona u Zimbabveu, grnčarske činije ponekad imaju oblik delova ženskog tela, a postoji izreka da se muž mora odnositi prema ženi s poštovanjem da bi je sprečio da "okrene činiju naopačke", ili da mu ne dozvoli pristup njenoj polnosti. Slično tome, u japanskoj ceremoniji čaja, čajnik predstavlja mesec i jin, ili žensku suštinu.

OGLEDALA

Latinska reč za ogledalo glasi "spekulum", a spekulacija (razmišljanje) – sada intelektualna aktivnost – originalno je značila korišćenje ogledala za posmatranje neba i zvezda. Ogledala – naročito zatamnjena – koristila su se i kod predskazivanja događaja gledanjem u njih dok se ne bi ukazala slika: Asteci su za ovu svrhu pravili ogledala od crnog brušenog opsidijana, posvećena bogu Teskatlipoki ili Zadimljenom Ogledalu. U nekim indijanskim tradicijama zatamnjena vradžbinska činija bila bi ispunjena vodom u cilju dobijanja istog efekta.

Ponekad se ogledala posmatraju kao nešto što odražava istinu: u grčkom mitu, Meduza, čiji je pogled mogao pretvoriti druge u kamen, sama je pretvorena u kamen kada je videla svoj odraz u Persejevom štitu. Kinezi vešaju osmougaona ogledala s natpisom Pa Gua iznad ulaza u kuću, uvereni da će ogledalo, otkrivajući prirodu zlih uticaja, oterati iste.

DESNO Tepisi iz Arabije povezuju se s kućom, a boje i šare koje se koriste u njihovom tkanju bogate su simbolikom. Svaki tepih ima neku grešku da bi se ilustrovalo islamsko verovanje da samo Alah može da stvori savršenstvo.

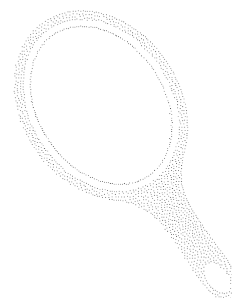
Ogledala su simboli duhovne mudrosti, znanja i prosvećenja: u tibetanskom budizmu mudrost Velikog ogledala uči da je svet oblika koji se u njemu odražava iluzija, dok kod taoista ogledalo srca odražava nebo i zemlju. Povezivanjem s nebeskom inteligencijom, ogledalo je često solarni simbol: japanski mit kazuje kako je boginju sunca Amaterasu iz pećine izmamilo sveto ogledalo da bi njena svetlost obasjala svet. Ogledalo je takođe ženski, lunarni simbol i ima veze sa srećom i praznoverjem. U Kini, ogledalo predstavlja znak harmonije i srećnog braka, pri čemu razbijeno ogledalo nagoveštava razdvajanje. U zapadnjačkom folkloru, za razbijeno ogledalo kažu da donosi sedam godina nesreće osobi koja ga je razbila.

NAMEŠTAJ

U starom Rimu, carevi su sedeli na visokoj stolici, dok je tron bio rezervisan za bogove. Danas u delovima Afrike visoka stolica predstavlja simbole kraljevske funkcije, dok se za zlatnu stolicu Ašantija u Gani veruje da čuva dušu naroda. Kako podižu onoga ko sedi, stolice se povezuju sa statusom i vlašću. U hrišćanskoj tradiciji, latinski naziv za biskupsku stolicu bio je "chatedrum" (od grčke reči za stolicu, "kathedra"); zato su crkve kojima predsedava biskup nazvane katedrale.

Sto je centralna tačka, mesto susreta na kojem se ljudi okupljaju da bi jeli ili razgovarali. Za jevrejski narod, porodični trpezarijski sto poprima ulogu oltara kada se posvećuje obredom i molitvom za vreme subotnjeg obroka. Okrugli sto iz legendi o kralju Arturu predstavljao je odabranu zajednicu, ideja koja se danas ponavlja u biznisu prilikom sastanaka koji se održavaju za okruglim stolom.

I tepisi i zavese imaju svete i svetovne asocijacije. Na Bliskom istoku tepisi se povezuju s kućom i džamijom, a koriste se da ulepšaju i ocrtaju domaće i svete prostore. Skupa sa paravanima i velovima, zavese obezbeđuju skrivanje i omeđuju prostor. U Hramu u Jerusalimu, zavesa je bila navučena preko Svetinje nad svetinjama, dela svetilišta u koji je mogao da uđe samo jevrejski prvosveštenik, dok u nekim muslimanskim društvima zavesama pripada centralno mesto kod praktikovanja purde, to jest skrivanja žena od očiju javnosti. Da bi neprekidno održavali svetu vlast, kineski carevi su uvek držali veo između sebe i gostiju, tako da oni mogu da vide a da ne budu viđeni.

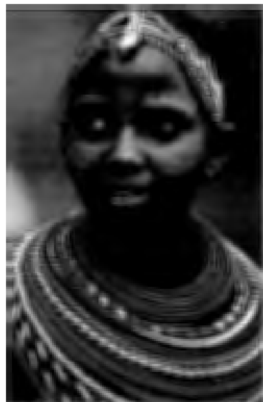

GORE Ogledalo ima mnogo složenih značenja, koja se povezuju i sa suncem i sa mesecom.

GORE Zavese simbolizuju razdvajanje različitih carstava, bilo da ih otvaraju ili skrivaju.

STATUS I BOGATSTVO

GORE Nakit s perlama obeležava status kod mnogih afričkih naroda.

MIROPOMAZANJE ULJEM

U mnogim kulturama se smatra da ulje ima posebne moći. Naročito je maslinovo ulje simbol i duhovne moći i prosperiteta. U judeo-hrišćanskoj tradiciji kraljevi i sveštenici bilo su obredno miropomazivani uljem, što je bio znak Božijeg blagoslova i vlasti, moći i slave darovanih od Boga. Grčka reč "hristos" i hebrejska reč "mesija" znače "miropomazani". One se koriste za Isusa kao simboli njegove kraljevske, proročanske i svešteničke vlasti.

Simboli se mogu koristiti za pokazivanje moći i vlasti – kako svetovne tako i duhovne. Sve kulture su razvile simbole vlasti i ranga koji su u skladu s njihovim društvenim vrednostima, verovanjima i običajima. Mnogi su povezani s kraljevskim dostojanstvom i funkcijom ili sa bogatstvom i posedima. Tradicionalno, dragocene stvari su korišćene za označavanje bogatstva i ranga. Šta predstavljaju specifične stvari uglavnom zavisi od kulturnih vrednosti – bogatstvo nomadskih naroda, na primer, može se meriti brojem kamila ili ovaca.

DRAGOCENI ARTIKLI

Neki od najdragocenijih artikala čovečanstva – kao što su zlato, srebro i drago kamenje – cene se i po lepoti i po retkosti. Simbol čistote i nekvarljivosti, zlato se povezuje sa božanstvom, kraljevskim dostojanstvom, suncem i najvišim težnjama duha. Zlatne jabuke nordijskog raja, Asgarda, kao i jabuke vrta Hesperida u grčkoj mitologiji, sprečavaju starenje bogova, dok su likovi Bude često pozlaćeni kao znak prosvećenosti i savršenstva. Kao tradicionalni simbol bogatstva, zlato se pojavljuje u obeležjima monarhije i visokih funkcija, a koristi se i kao simbol ljudskih dostignuća – kao što je zlatna medalja ili, figurativno, pojam "zlatnog doba".

Kao i zlato, srebro se takođe povezuje sa besmrtnošću; stari Egipćani su, na primer, verovali da njihovi bogovi imaju zlatno telo i srebrne kosti. Srebro se povezuje s mesecom, elementom vode, ženskom energijom i nevinošću; ono je takođe simbol bogatstva, koji se koristi kao novac i služi za plaćanje danka.

U staroj Mezoamerici nefrit je cenjen više nego zlato ili srebro; on je bio simbol čistote i života i očuvanja kraljevskog dostojanstva. Životinje i biljke takođe daju dragocene supstance – bisere i slonovaču, mošus i amber, začine, smole i ulja. Maje su koristile tečnu čokoladu kao novac, dok je biber bio tako dragocen začin da kažu da je Atila Hun u V veku tražio 1350kg bibera u zrnu na ime otkupnine za grad Rim.

GORE Raskošni portret ruske carice Katarine Velike pun je simbola kraljevskog dostojanstva, uključujući krunu, skiptar i zlatnu loptu.

NOVAC

Kako je proizvodnja robe i usluga postajala raznovrsnija i specijalizovanija, trgovina običnom trampom prestajala je da bude praktična. Opšte prihvaćeno znamenje, koje se postepeno razvilo u novac, rešilo je ovaj problem: čim su svi prihvatili simboličnu vrednost nekog znamenja ono je moglo da se zamenjuje za bilo šta. Neka društva su koristila stvari kao što su školjke i biseri, ali je metal, kada ga je bilo na raspolaganju,

bio raznovrsniji i najčešće se koristio. Novčići su originalno predstavljali suštinsku vrednost metala od kojeg su se pravili, ali vrednost modernog kovanog novca i papirnatih novčanica čisto je simbolična.

Crteži utisnuti na aversu novčića obično su označavali vlast vladajućeg tela (najčešće vladarevu glavu). Oni su takođe nosili ikonografske znakove kulture – kao što su konji, veprovi i drveće na mnogim galskim novčićima – tradicija koja se nastavlja do danas. Kineski novčići su imali četvrtastu rupu u sredini koja je simbolizovala Zemlju okruženu krugom neba, sa natpisom cara, sina neba i zemlje.

ZNAMENJE FUNKCIJA

Jedan način razlikovanja čina jeste putem svečane odeće i njenih dodataka. Glava se često sagledava kao "sedište duše" i kao najplemenitiji deo tela, a fine kape i perjanice obično označavaju visok status – vođa je "glava" grupe. One variraju od divnih perjanica indijanskih poglavica do krune monarha sa bogatstvom dragulja. Mnoge vođe nose zlatni globus ili loptu (deo znamenja koji su najpre nosili rimski carevi da bi pokazali da su gospodari sveta), i skiptar sličan štapu. U Japanu je jedno od znamenja carskog dostojanstva bronzano ogledalo, koje se povezuje s boginjom Amaterasu i koje je preneto na carsku porodicu, koja tvrdi da potiče od nje.

Glavni deo odeće koji čini deo znamenja obično je plašt ili ogrtač.

STATUSNI SIMBOLI MODERNOG SVETA

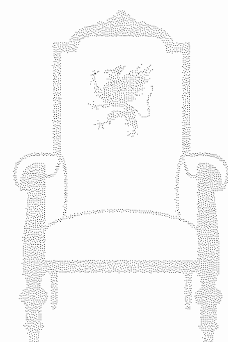
Mnogi statusni simboli modernog zapadnog sveta proizvodi su vrhunske tehnologije – elektronska roba kao što su mobilni telefoni, kompjuteri i haj-faj oprema, ili skupa kola. Gde ljudi žive, način na koji ukrašavaju kuće, šta nose i čak šta jedu, sve su to indikatori društvenog položaja. Slavne ličnosti, možda moderan ekvivalent mitskim junacima, koriste se za reklamiranje naročitih brendova u pokušaju da se podigne status proizvoda.

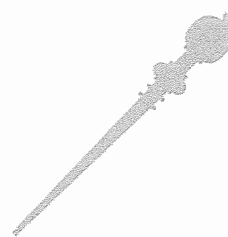
Plašt kineskog cara imao je okrugli okovratnik sa četvrtastim opšavom, čime je njegov nosilac poistovećivan sa posrednikom između neba i zemlje. Plašt šamana nosi celo bogatstvo simbolike: u starim uralsko-altajskim kulturama, na primer, bio je ukrašen trokrakim amblemom poznatim kao znak droplje, koja je simbolizovala komunikaciju između svetova smrti i vaskrsenja. Danas se na zapadu još koristi bela lasica kao ukras za plašteve državnih, sudskih, sveštenih i akademskih dostojanstvenika.

Spoljašnja obeležja vlasti doprinose mističnosti onih koji zauzimaju "sedište funkcije" koja ih izdvaja od običnog sveta. Ova "stolica" poprima mnogo različitih vidova: lice koje na njoj sedi predvodi neku organizaciju, dok se u akademskim krugovima vlasnik stolice u nekom naročitom predmetu nalazi na samom vrhu te discipline. Presto je specijalna stolica koja simbolizuje vlast boga ili suverena. On se često nalazi na podignutoj platformi da bi označio vladarev visoki status, a obično je bogato ukrašen. U Bibliji se presto kralja Solomona opisuje kao tron od slonovače prevučen zlatom, a stoji na vrhu šest stepenika, između dva zlatna lava. Prestoli kraljevstva Bamum u Kamerunu, sa obiljem bisernih ukrasa, sadrže figure muškaraca i žena da bi se ilustrovalo monarhovo bogatstvo ljudstvom, dok sami biseri, čuvari kraljevskog dostojanstva, simbolizuju njegovo materijalno bogatstvo.

PEČATI

Drevni simbol identiteta i vlasti je pečat, mali predmet izgraviran jedinstvenim crtežom, koji se mogao utisnuti u ploču od meke ilovače ili u otopljeni vosak. Koristio se kao potpis da bi garantovao autentičnost dokumenta kao što je kraljevski dekret, a mogao je i da obezbedi sigurnost dokumenta u tranzitu: kada bi se utisnuo u pečatni vosak kojim je obezbeđivan smotani ili papir u rolni, pečat nije mogao da bude provaljen a da se to ne otkrije. Pečati se još uvek koriste u zakonskim dokumentima, kao što su testamenti. Pečati su se ponekad nosili u obliku prstena, a na njima su bila upisana imena božanstava ili odlomci iz svetih knjiga, što je dovelo do njihove upotrebe kao amajlija.

GORE Skiptar ili štap je simbol vlasti i vladarstva.

SASVIM GORE Presto je sedište moći i vlasti, kako u svetovnom tako i u duhovnom carstvu.

DOLE Tradicionalno, pečati su bili simbol vlasti i identiteta.

PISMA I PISANJE

GORE Runsko pismo se koristilo za pisani, ne za govorni jezik, koji se povezivao s magijom, religijom i proročanstvima.

GORE Rimsko slovo A označava pvri stepen ili vrhunsku klasu. Takođe simbolizuje i početak.

DOLE Više od običnog pisanog sistema za prenošenje informacija, kinesko pismo je uzdignuto na nivo pesničke umetničke forme.

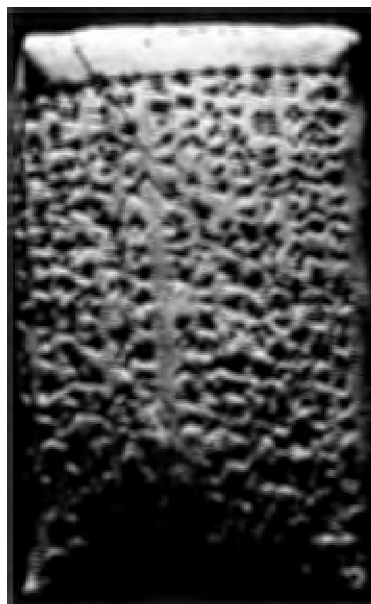
Gotovo u svim kulturama, pisma i slova su zaogrnuta simboličnim značenjem. U drevna vremena ona su bila naročito povezivana s magijom, proročanstvima i svetim znanjem. Vladanje čitanjem i pisanjem predstavljalo je znak privilegije i izvor moći – nešto što važi i danas, kada polovina svetskog stanovništva ne ume da piše ili to jedva čini. Pisani jezik je takođe omogućio širenje znanja i informacija, najpre preko pisanih dokumenata i mnogo kasnije preko štampanih knjiga.

PISANJE

Komunikacija pisanjem oslanja se na dogovoreni repertoar formalnih znakova ili simbola koji se mogu koristiti u različitim kombinacijama da bi reprodukovali ideje koje pisac želi da izrazi. Izgleda verovatno da su se najraniji pisani sistemi – klinasto slikovno pismo stare Mesopotamije, egipatski hijeroglifi i kineski ideogrami – razvili iz znakova i slika iz praistorije.

Kada su se pisma razvila (negde oko 1000. g. p.n.e.) broj potrebnih različitih slova drastično je smanjen: rimsko pismo, koje koristimo i danas, sadrži 26 slova dok je za pisanje kineskog potrebno 1000 osnovnih znakova.

GORE Slikovno klinasto pismo moglo se koristiti za beskrajan niz svrha. Ovaj natpis, koji datira iz XIII veka p.n.e., predstavlja ugovor za prodaju dece.

GORE Prvo pismo zasnovano na slovima, koje se čita zdesna ulevo, bilo je verovatno feničansko, iz kojeg se razvilo hebrejsko, aramejsko i arapsko pismo.

RANI NATPISI

Stanovništvo Mesopotamije umnogome se sastojalo od pastira i ratara, a jedna od prvih upotreba pisma izgleda da je bila za ratarske izveštaje: najranije poznate sumerske glinene tablice navode džakove žita i stada stoke. Klinasto pismo se zasnivalo na piktogramima, tako da je, na primer, nacrt kravlje glave simbolizovao ovu životinju, ali su mogle biti predstavljene i ideje i predmeti: ptica i jaje jedno pokraj drugoga značili su "plodnost".

Slova koja su koristili stari Egipćani poznata su kao hijeroglifi, što dolazi od dve grčke reči koje znače "sveti zapisi". Hijeroglifi su stvarani od stilizovanih crteža – ljudskih glava, ptica, životinja, biljaka i cveća, kao i nekih veštačkih predmeta – i pisani su u raznim smerovima, zavisno od teksta i gde se koristio. Poput Egipćana, Kinezi su pripisivali pismu legendarno poreklo: prema jednoj priči car Huang Ci ga je otkrio posle proučavanja nebeskih tela i predmeta u prirodi, naročito ptičijih i životinjskih otisaka. Iako su hijeroglifi i klinasto pismo na kraju potisnuti od arapskog, sistem pisanja koji su izmislili Kinezi ostaje u suštini nepromenjen: piktogrami za reči kao što su sunce, drvo, planina, polje i vrata veoma malo su se promenili za 3 000 godina.

PISMA

Feničansko pismo se generalno smatra prvim, a sastojalo se od 22 suglasnika i pisalo se sa desne u levu stranu. Iz feničanskog pisma razvila su se pisma kao što su aramejsko, hebrejsko i arapsko, koja se sva čitaju zdesna ulevo,

NEPISMENOST I GOVORNA REČ

U modernoj zapadnoj kulturi, nepismenost se obično pogrešno upoređuje sa neznanjem. Međutim, mnoge velike duhovne vođe, uključujući Muhameda, zen učitelja Huj Nenga i indijskog mudraca Ramakrišnu, bile su nepismene, što ukazuje na njihovu neposrednu i intuitivnu percepciju božanske stvarnosti, koja se ne oslanja na pisanu reč. Na neki način, pisanje se može sagledavati kao pokvaren oblik govora, simbol gubitka prisustva i nedostajuće govorne reči. Buda, Isus i Sokrat nisu ostavili nikakva pisana dela dok mnogi veliki svetski mitovi i kulture imaju korene više u usmenoj nego u pisanoj tradiciji. Lingvisti su identifikovali oko 3 000 govornih jezika koji se danas koriste u svetu, od kojih se samo oko 100 normalno piše.

GORE U antičkom svetu, pisari su predstavljali elitnu društvenu klasu, koja je ponekad imala više državne vlasti i znanja nego sam suveren.

kao i neki manje poznati sistemi pisanja, od kojih su neki opstali. U njih spada tifnag, pismo koje koristi tuareški narod severne Afrike, pismo koje se ističe naglašenom geometrijskom formom. Ono je neobično i po tome što je njegova upotreba ograničena na žene, budući da je tuareško društvo matrijarhalno: dobar primer veze između pismenosti i društvene moći. U druga pisma spadaju grčko, rimsko (koje čini osnov engleskog alfabeta), sanskrit i ćirilica.

Individualna slova nekog pisma mogu posedovati simboličnu vrednost. Naučnici su zapazili da je u mnogim starim pismima većina slova prikazivala neku životinju, neki ljudski gest ili fizički predmet dok neka pisma, na primer hebrejsko i runsko, predstavljaju niz naročitih reči pre nego slova. Hebrejsko pismo počinje sa alef (vo), bet (kuća), gimel (kamila), a ne sa A, B, G.

EVROPSKE TRADICIJE

Rune su najstariji pisani znakovi starih Germana. Reč *runa* na srednjevisokom nemačkom znači "tajna", a posuđena je od finskog *runo*, što znači "pesma". Navodno stvorena od nordijskog boga Odina, 24 slova runskog pisma uključuju simbole plodnosti sa praistorijskih crteža u kamenu i predstavljaju slova, reči i simbolične pojmove. Na primer, runa Ansuz (koja je ekvivalent slova A) bavila se porukama i signalima i povezivala se sa ustima kao izvorom božanskog govora, kao i ušćima reka i nordijskim prevarantskim bogom Lokijem. Runsko pismo je bilo povezano s religijskim verovanjima i magijskom praksom, a nikada se nije koristilo za predstavljanje govornog jezika. Nordijske ekspedicije su prenosile rune u druge krajeve – anglosaksonsku Englesku, Island, Rusiju i možda čak u Severnu Ameriku.

Tek izdaleka srodna runama, slova keltskog irskog ili ogamskog "drvenog" pisma sastoje se od 25 simbola, od kojih je svaki sastavljen od niza horizontalnih ili dijagonalnih ureza ili linija. Originalno su usecani u drvo ili kamen, svaki glif je dobio ime po nekom drvetu. Jedna varijanta ogamskog pisma naziva se po tri prva slova: bejt (breza), luis (oskoruša) i nion (jasen). Za ogamske simbole se verovalo da spadaju pod zaštitu Ogme, boga govora. Kao i rune, ogamsko pismo je prvenstveno bilo metod upisivanja i predskazivanja koji su koristili druidi, proroci i pesnici, pre nego sistem običnog pisanja.

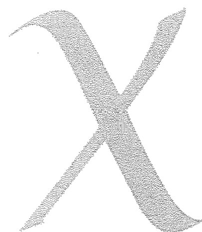
GORE Slovo Z stoji na kraju rimskog alfabeta i simbolizuje kraj.

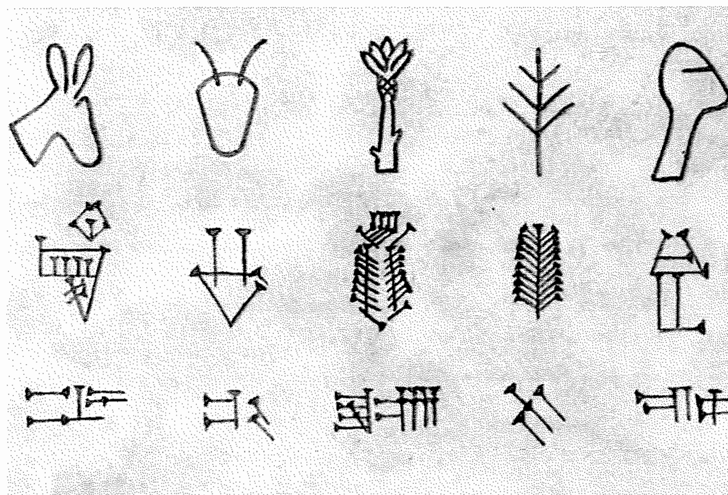
DOLE Portret pisara po imenu Meri, šefa kraljevskih arhiva u Sakarahu, sredinom 4. dinastije (oko 2575-2450 g. p.n.e.), na vratima njegove grobnice. Činjenica da je Meri imao sopstvenu bogato ukrašenu grobnicu pokazuje njegov visoki status u staroegipatskom društvu. Ovaj reljef prikazuje Merija na poslu, dok upisuje natpis na tablicu, sa stilusom iza uha.

SLOVO X

Slovu X se pripisuju mnoge različite asocijacije. U zemljama u kojima se koristilo rimsko pismo, nepismeni ljudi su ga koristili umesto potpisa na zakonskim dokumentima kao što su krštenice. Pošto bi nacrtali svoj znak, bio je običaj da ga poljube u znak iskrenosti, što je razlog zbog kojeg danas koristimo X da predstavimo poljubac. Kod rimskih brojeva, X je brojka 10, dok u matematici označava množenje ili u algebri promenljivu kod funkcije. Ovo potonje, označavajući nepoznatu količinu, dovelo je do izraza kao što je "gospodin X", gde X izražava pojam anonimnosti. Upotreba X za garanciju anonimnosti dešava se i kod glasanja. Za razliku od kvačice, koja znači "ispravno", X se koristi za označavanje greške. Na saobraćajnim i drugim znakovima, ono predstavlja upozorenje da je nešto zabranjeno ili je poništeno, a korišćenje ukrštenih linija za označavanje položaja na karti dovelo je do "X obeležava tačku".

DESNO Ovi staromesopotamijski piktografi prikazuju razvoj pisma. Najviši red prikazuje jednostavne crteže (magarac, vo, urma, ječam, glava), dok sledeća dva reda prikazuju kako se slika razvijala u klinasto pismo.

KNJIGE

Knjiga je važan simbol u mnogim tradicijama, a na različite načine se povezuje s religijom, mudrošću i proročanstvima. Judaizam, hrišćanstvo i islam su "religije knjige", zasnovane na svetim tekstovima ili pismima koja imaju bogomdani status. U vezi sa rukovanjem svetim tekstovima razvili su se kodeksi ponašanja: muslimani obavljaju obrede čišćenja pre čitanja Kurana, koji se nikada ne stavlja na pod; u sinagogama su knjige i svici previše izlizani da bi se iznosili na čitanje, a komadi papira sa svetim rečima ne bacaju se nego se drže u specijalnom sanduku koji se ceremonijalno zakopava kada se napuni.

U Kini su se knjige povezivale sa taoističkim mudracima i bile su simbol velike učenosti. U antičkom svetu, za sibilske knjige se verovalo da sadrže proročanstva o sudbini Rima i u vreme kriza koristio ih je Rimski senat, dok se u srednjovekovnoj Evropi smatralo da knjige imaju proročansku moć, pa ako bi se knjiga nasumično otvorila i na taj list bacilo zrno žita, tekst na koji je zrno palo ukazao bi na budući tok događaja ili bi odgovorio na pitanje. Reči iz knjiga su se čak jele kao amajlije koje donose sreću, što je bio način primanja mudrosti i moći pisane reči.

MATERIJALI ZA PISANJE

Za pisanje su se koristili mnogi različiti materijali, uključujući papirus (stari Egipat), tablice od pečene ilovače (Mesopotamija), mermer (Grčka), jelenska koža (Meksiko), bambus (Polinezija), svila (Kina) i drvo (Skandinavija). Svaki materijal je zahtevao korišćenje pogodnog pisaćeg pribora, a najviše su korišćeni pero i kist.

U islamskim tradicijama, pero (kalam) je veoma simbolično. Sila božanskog otkrovenja, ono je bilo sačinjeno od svetlosti i stvorio ga je Alah da piše po "knjizi" ili tablici. U klasičnoj mitologiji stilus i tablica su atributi Kaliope, muze epskog pesništva, a u hrišćanskoj ikonografiji četiri jevanđelista se ponekad povezuju sa guščjim perom.

U Kini, kist za pisanje, skupa sa mastilom i mastionicom, važan je simbol. Zajedno sa papirom oni čine "četiri riznice učenja", simbole učene klase koja je vladala Kinom od II veka p.n.e., a koristili su se u kaligrafiji u kojoj je pisanje pretvoreno u umetničku formu koju je praktikovala elita. Kaligrafija se takođe slagala sa visokim statusom u drugim istočnim zemljama, kao što je Japan, i u islamu, gde su se zapisi iz tekstova iz Kurana koristili umesto religijskih slika.

RELIGIJSKE TRADICIJE

Gotovo svuda se pisanje povezivalo sa svetom tradicijom. U starom Egiptu se smatralo da je pisanje dar čovečanstvu od boga Tota dok se u Indiji Sarasvati, boginja govora zove i boginja pisma; njen suprug Brama, bog tvorac, ponekad se prikazuje sa vencem od 50 slova o vratu. Prema zapisu u Bibliji, Deset zapovesti je predstavljeno Mojsiju na kamenim tablicama (koje je Mojsije simbolično razbio kada se pouke nisu slušale), skupa s Torom, glavnim dokumentom judaizma.

Za kabaliste, slova hebrejskog pisma su povezana s brojevima i smatra se da imaju moć stvaranja, dok u islamskim mističnim predanjima takođe postoji prefinjeno proučavanje slova koje se zasniva na njihovim simboličnim osobinama. U sufizmu, slova arapskog pisma mogu se klasifikovati prema četiri elementa (vatra, vazduh, zemlja, voda), od kojih svaki, kao materijalna predstava božije reči, nosi specifično značenje. Neke tradicije sagledavaju vokale i konsonante u smislu "duha" i "materije". U antičko doba smatralo se da sedam grčkih vokala simbolizuju sedam nebeskih sfera i sedam nizova zvezda koje se kreću unutar njih.

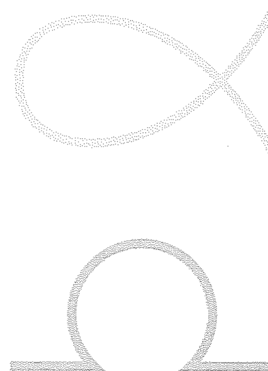
TAJNI KODOVI

Pisanje je oduvek povezano s magijom i okultnim (što znači

"skrivenim") i koristi se simbolima koji su namerno stvoreni da skriju informaciju od svih osim posvećenih ili učenih, naročito u ezoterijskim tradicijama čije ideje se suprotstavljaju ustaljenim tokovima mišljenja. Na primer, hebrejska slova, latinske reči i kabalistički znakovi ponekad se koriste u magičnim pečatima sa pet vrhova koji se nazivaju pentagrami, a utisnuti su na čistom pergamentu ili su ugravirani na plemenitim metalima. Oni simbolizuju okultne sile i koriste se kod čini i magije.

Zapadna okultna ili "hermetička" tradicija vuče poreklo od Hermetika, spisa iz I do III veka n.e. koji navodno sadrže učenja Hermesa Trismegistusa (grčki naziv za egipatsko božanstvo Tota, boga mudrosti i pisanja). Ovi spisi čuvaju jedan broj pojmova koji su bitni za mnoge ezoterijske i okultne tradicije – na primer, dvojnost materije i duha i ideju da se spasenje može postići preko samospoznaje pre nego preko vere ili verovanja. Tokom srednjeg veka, magijske "knjige recepata" zvane "madioničarke" postavile su sistem u kojem se samospoznaja može postići korišćenjem snage simbola za prizivanje duhova s kojima se čarobnjak tada morao suočiti i savladati ih. Danas psiholozi mogu ovo tumačiti kao više lica ličnosti čarobnjaka. Mnogi magijski simboli (poznati kao "znamenje") izmišljeni su tokom XV i XVI veka, kao što su simboli koje je stvorio dr Džon Di, astrolog na engleskom dvoru Elizabete I. Neka od Dijevih znamenja slična su slovima, kao što je naopako L ili Y ili obrnuto okrenuto Z.

ALFA I OMEGA
Prvo i poslednje slovo grčkog alfabeta simbolizuju ono što je sveobuhvatno, dva pola kosmosa između kojih se nalazi ukupnost znanja, postojanja, vremena i prostora. U hrišćanskoj tradiciji ova slova se pripisuju Isusu Hristu, koji u Knjizi otkrovenja kaže: "Ja sam alfa i omega, početak i svršetak... koji jest, i koji beše, i koji će doći" (1:8). U modernom govoru izraz "od A do Š" znači "potpuno, temeljito i detaljno".

GORE Danas su rune popularne kao proročansko sredstvo, pri čemu se svaki simbol upisuje na kamen i onda "kupi".

SASVIM LEVO Ova naslovna ilustracija Knjižice ljubavi Džona Dija prikazuje Veneru sa magičnim znamenjem na svitku i trubi.

LEVO Štamparska presa dovela je do revolucije u proizvodnji knjiga, omogućavajući tako veću pristupačnost pisane reči.

Govor tela

GORE Ovaj indijski gest, poznat kao namaste, simbolizuje pomirenje dvojnosti u prirodi. On se takođe koristi u Kini kao pozdrav.

GORE Znak CND dobijen je korišćenjem signala pomoću zastavica za slova N i D.

DESNO Slovo V kao znak za pobedu, dva prsta podignuta u obliku "V", sa otvorenim dlanom, prvi je upotrebio Vinston Čerčil, britanski premijer, za vreme Drugog svetskog rata. Danas se koristi kao znak trijumfa širom sveta.

Telo je kanal komunikacije, bilo da je informacija koju prenosi svesna ili nesvesna, namerna ili nenamerna. Njegov jezik je organizovan i kulturno konstruisanim značenjem i simbolikom i simbolikom nesvesnog ili carstvom snova. Telo je veliki izvor simboličkog izražavanja, komunicirajući i s nama samima, u obliku "mudrosti tela", i s drugima. Izrazi kao što su "Nosiću te u srcu", "Osećam to u kostima" i mnogi drugi, sugerišu da naše telo može da bude kanal značenjskih i simboličkih informacija.

Gestovi i gestikulacija

Namerni govor tela pojavljuje se u gestovima i gestikulaciji. Kod prvih ljudi, korišćenje alata i simbola postalo je moguće kada su počeli da se kreću na dve noge, kada su oslobođenim rukama mogli da fizički i mentalno "uhvate" ili shvate svet.

Gestovi igraju ulogu kod stvaranja i prenošenja značenja. U Indiji i Kini, spajanje ruku u molitveni položaj u visini grudi zove se "namaste", a ovaj gest može se tumčiti kao "Bog u meni pozdravlja boga u tebi", ali on isto tako simbolizuje pomirenje dvojnosti u prirodi. Neki gestovi – kao što su naklon, smešenje ili sleganje ramenima – javljaju se kao univerzalni, iako i najčešći znakovi mogu imati različita značenja u različitim kulturama. Iako u većini delova sveta klimanje glavom znači slaganje, u Indiji se slaganje prenosi vrtenjem glave sa strane na stranu.

Podizanje palca u SAD znači "u redu", ali je veoma nepristojno u Brazilu, Rusiji i Grčkoj. U Kolumbiji ovaj znak, kada se stavi na nos, znači da je neko homoseksualac. Gestovi koji kod muškaraca podrazumevaju da je neka žena lepa mnogo variraju: u Americi i Britaniji to je podizanje obrva, u arapskom svetu hvatanje za bradu, u Italiji vrtenje prsta na obrazu, a u Francuskoj ljubljenje vrha prstiju.

Plaženje jezika na nekoga u mnogim kulturama predstavlja bezobrazan, provokativan ili uvredljiv gest. Međutim, u Tibetu se ovaj gest koristi kao pristojan pozdrav. Na Novom Zelandu ga Mavari koriste kao ceremonijalno upozorenje. Kada posetioci dođu, mavarski ratnik im prilazi na ratnički način, sa izbuljenim očima i isplaženim jezikom, što znači, "Mi smo spremni da vas napadnemo ako ne dolazite u prijateljstvu." Ako na to posetioci reaguju pasivno, dobijaju toplu dobrodošlicu.

Znak u obliku slova V, koji je popularisao britanski ratni vođa Vinston Čerčil, sada se koristi širom sveta kao znak pobede ili trijumfa nad nesrećom. Ako se, međutim, ovaj znak obrne, sa dlanom okrenutim prema sebi, smatra se uvredljivim.

Gestikulacije su gestovi tela koji prate i pojačavaju verbalnu komunikaciju. Koriste se svuda, ali su naročito istaknute u Italiji, gde je svaki razgovor začinjen tako širokim spektrom ručnih signala da je moguće razumeti njihovo značenje sa druge strane trga. Na primer, ruka odmaknuta od brade koja kao da pokazuje izrastanje brade znači, "Dosadni ste".

Jezik znakova

Formalni sistemi govora tela mogu uključiti gestove koji prikazuju predmete i ideje ikonografski ili prenose komunikaciju izgovaranjem reči. Američki Indijanci Nizije koristili su složen, uglavnom slikovni sistem komuniciranja između plemena bez zajedničkog jezika. Godine 1755. opat Šarl Mišel del Epe razvio je sistem znakova za gluve, koji je postao temelj mnogih modernih znakovnih jezika.

MUDRE
Mudre su simbolični i značenjski ručni gestovi Bude, koji se prikazuju na budističkim kipovima od V veka n.e. Mudra dijana ukazuje na ravnotežu i meditaciju. Mudra ksepana znači škropljenje nektara besmrtnosti. Mudra varada označava milost i ispunjenje svih želja. Mudra utarbodi predstavlja vrhunsko prosvećenje.

Signalni sistem pomoću zastavica, koji se najpre razvio za pomorske svrhe, koristi položaje ruku i zastavica da bi preneo slova alfabeta. Tako se za kampanju za nuklearno razoružanje koristi simbol CND, koji kombinuje signale za slova "N" i "D": dve ruke okrenute nadole u obliku "V" za "N", i jedna ruka koja pokazuje pravo gore a druga pravo dole za "D".

DVOSTRUKI SIGNALI

Kada prenosimo dve ili više različitih stvari u isto vreme, tada dajemo dvostruke signale. Govor tela može da poremeti nameravanu kominikaciju, kao kada nekome kažemo, "Lepo je što te vidim", ali istovremeno se okrenemo od njega, tako da naše telo prenese poruku, "Uopšte ne želim da te sretnem" ili "Zanima me nešto drugo."

DESNO Šarl Mišel del Epe, francuski pedagog koji je izmislio sistem znakova za gluve, predaje grupi učenika.

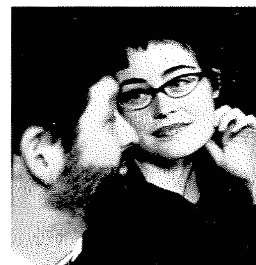
NEVERBALNA KOMUNIKACIJA

Teorija komunikacije shvata komunikaciju kao razmenu diskretnih delova informacije preko signala. Mi lingvistički komuniciramo preko reči i jezika, ali i "neverbalno" preko tona glasa, poze, kretanja ili postavljanja tela, smera pogleda i dodira.

Naša tumačenja neverbalnih signala drugih ljudi mogu biti veoma precizna ili mogu da sasvim promaše zahvaljujući našim predrasudama, projekcijama ili kulturnim varijacijama. Na primer, ponašanje očiju može da prenese relativan društveni rang, dominaciju, podređenost ili poštovanje. Oči takođe mogu da signalizuju agresiju, ljubav i polnu zainteresovanost ili nezainteresovanost. Za crne Amerikance nedostatak kontakta očima pokazuje poštovanje, ali to može biti pogrešno protumačeno od strane belih Amerikanaca koji očekuju direktan pogled. Zadržavanje kontakta očima kod razgovora označava poštovanje ili ukazuje na čestitost kod Arapa, Latinoamerikanaca i južnoevropljana, dok je kod istočnoazijaca i Indijanaca "periferni pogled" ili potpuno izbegavanje pogleda prihvatljivije. U Grčkoj je uobičajeno da ljudi bulje u druge na javnom mestu, a Grci se mogu osećati nevidljivim ili ignorisanim u zemlji kao što je Britanija, gde je nepristojno buljiti u nekoga.

LIČNI PROSTOR

Običaji, konvencije i jezik tela postoje da bi definisali lični prostor ili prostor zajednice. Svaka zajednica ima različite simboličke rituale i metode opštenja sa gostima ili neprijateljima na rubu svoje definisane teritorije. Svaki pojedinac ima različite potrebe za ličnim prostorom, a one se menjaju zavisno od vremena i okolnosti. Na primer, monarsi ili političke vođe obično izbegavaju gestove u javnom životu ukoliko se ne grle ili rukuju simbolično sa drugim vođom, ili ukazuju čast nekom od svojih podređenih. U drugačijoj situaciji, sa prijateljima ili članovima porodice, ista individua će smanjiti svoj lični prostor i dozvoliće veću intimnost.

GORE Kontakt pogledom je važan deo neverbalne komunikacije.

DOLE Rukovanje je dragoceno i za očuvanje ličnog prostora i za probijanje prostornih barijera.

UMETNOST NA TELU

GORE Oslikavanje tela kanom je stara umetnost koja potiče iz Mesopotamije, a još se praktikuje u delovima Indije, kao na ovom hinduskom venčanju, i na Bliskom istoku. Sama kana simbolizuje ljubav, sreću i zaštitu.

DOLE U ovoj najranijoj poznatoj slici iz Južne Amerike, koja datira iz 1599, Ekvadorijanac iz Kitoa nosi evropsku odeću ali ima pirsinge na telu i nakit iz sopstvene plemenske tradicije.

Iako se moda i običaji razlikuju, ljudi svih kultura koriste telo da izraze sopstveni identitet i da obeleže obrede umiranja. Oni ga menjaju i ukrašavaju na trajan i privremen način, od tetoviranja, dekorativnog pravljenja ožiljaka i pirsinga, do nakita, frizura, šminke i odeće. Umetnost tela se koristi da simbolizuje društvenu i kulturnu odanost i razlike, da označi rang ili moć, da istakne lepotu i da saopšti nešto o rodu ili polnoj upotrebljivosti. Ona takođe igra važnu ulogu u ritualu i ceremoniji.

ODEĆA I TABU

Pored praktične upotrebe u smislu zaštite od nepogoda, odeća u mnogim kulturama ima moralni značaj. U viktorijanskoj Britaniji smatralo se rizičnim za ženu da pokaže članak, dok je jedan od simbola "seksualne revolucije" iz šezdesetih godina XX veka bila mini suknja. Kod kultura koje ne gledaju na golotinju kao nešto što treba skrivati, odeća predstavlja ulepšavanje ljudske figure.

Odeća može da pokaže privrženost naročitom sistemu verovanja ili delu društva. Tinejdžeri na Zapadu biraju odeću koja se slaže s prepoznatljivim stilom da bi ukazali na svoju društvenu odanost. U mnogim religijskim tradicijama odeća monaha ili monahinja simbolizuje njihovu neprivrženost materijalnom svetu i nezainteresovanost za individualne karakteristike, umesto čega se koncentrišu na božansko.

OSLIKAVANJE TELA

U mnogim delovima sveta žene boje kožu kanom. U delovima Indije ova praksa, poznata kao *mendi*, ima tradiciju od preko 5 000 godina. Crtanje složenih šara na rukama i podlakticama ili stopalima čini deo svadbene svečanosti i smatra se da će ljubav bračnog para trajati duže ukoliko boja uđe dublje u kožu. U Maroku, kana simbolično blagosilja svog nosioca i kažu da štiti od zla i pospešuje plodnost i bogatstvo. U Sudanu, nošenje kane predstavlja izraz sreće i ljubavi supruge prema mužu, dok njeno nenošenje predstavlja bol ili nedostatak ljubavi.

Šminka se koristi za isticanje poželjnih crta lica, ali i za prerušavanje. Ona je često sredstvo povinovanja tekućoj modi i idejama u vezi s tim šta je lepo, ali današnji Goti, na primer, koriste beli puder za lice a crni ili purpurni ruž za usne kao način osporavanja dominantne kulture. U Japanu, gde bela šminka predstavlja tradicionalni ideal lepote i još je maska gejša, nekad je bio običaj da žene iz više klase briju obrve i crne zube da bi tako pokazale da su ostarile.

PIRSING TELA

Pirsing tela kao simboličan čin uobičajen je u mnogim kulturama. U Južnoj Americi, Indijanci iz plemena Karafa uvlače tanku trsku u donju usnu da pokažu da se nalaze u cvetu mladosti. Pirsing jezika praktikovan je u ritualnoj formi kod Asteka i Maja, kao i kod drugih plemena kao što su Tlingiti i Kvakiutuli. Među Berberima, Bedžama i beduinima Bliskog istoka, alke u nosu su veoma uobičajene: veličina alke označava bogatstvo porodice, a kada se muškarac ženi daje supruzi prsten kao zalog ako se razvede ili ostane udovica. U Indiji je uobičajeno da žene nose nosne minđuše na levoj nosnici; razlog za to je što se u ajurvedskoj medicini, tradicionalnom sistemu lečenja u Indiji, veruje da se leva nosnica povezuje sa ženskim reproduktivnim organima preko tananog energetskog sistema, pa se smatra da pirsing olakšava menstrualni bol i bolove prilikom porođaja.

Pirsing tela se takođe ravna prema estetskim standardima. Na primer, žene iz plemena Makololo iz Malavija nose u gornjoj usni pločice zvane *pelele* da bi istakle lepotu. Pirsing tela se takođe povezuje sa erotikom: Kama

Sutra, indijski tekst o umetnosti vodenja ljubavi, govori o *apadravji*, vertikalnom tegu koji se uvlači kroz glavić penisa radi povećanog nadražaja, dok su u XIX veku Evropljanke iz visokog društva nosile "grudni prsten" da bi povećale bradavice i držale ih u stanju pobudenosti. Danas na Zapadu pirsing tela, uključujući usne, jezik, obrve, nos, pupak, bradavice i usmine, doživljava preporod. Neki ljudi smatraju da ovo predstavlja potrebu za povezivanjem sa nečim trajnijim od prolaznih stvari potrošačkog društva; pirsing se takođe povezuje sa potvrđivanjem individualnog i grupnog identiteta, sa pobunom protiv "normi" društva i seksualnog fetiša.

PRAVLJENJE OŽILJAKA

Za mnoge urodeničke narode praksa pravljenja ožiljaka je veoma simbolična. Kod pripadnika plemena Karo u Etiopiji urezana linija na grudima muškarca pokazuje da je on ubio neprijatelja iz nekog drugog plemena, što je znak poštovanja, dok žene iz plemena Karo pojačavaju svoju lepotu i senzualnost duboko zasecajući grudi i torzo. Kod ceremonija incijacije koje praktikuju Barabezi iz istočne Afrike, dečacima u pubertetu se brije glava, a u čelo se, od uha do uha, urezuju tri crte kao znak njihovog ulaska među muškarce. U zapadnoj Africi, mlade devojke imaju ožiljke oko pupka kao podsetnik na njihovu pramajku, dok narod Đuka iz Holandske Gvajane na Karibima obeležava lice, ramena i ruke crtežima koji su im preneti od afričkih predaka.

TETOVAŽE

Balsamovana tela pronađena u mnogim delovima sveta, uključujući Egipat, Južnu Ameriku, Afriku, Rusiju i Evropu, sugerišu da je tetoviranje drevna umetnost povezana sa ritualom i svetom ceremonijom. Telo čoveka iz bronzanog doba sačuvano u ledu austrijskih Alpa imalo je ukupno 75 tetovaža, za koje se smatra da su povezane s lečenjem. Inuiti i neka indijanska plemena koriste tetovaže kao zaštitu od bolesti, a u Sudanu nubijske devojke imaju "modrice" za koje se smatra da će ojačati njihov imuni sistem u toku trudnoće.

Reč tetovaža potiče od samoanskih reči *ta tau*, što znači "uravnotežen" i "podesan". *Ta tau* se koristi kao znak zrelosti, koji odražava spremnost za život. Muški *ta tau* se nanose naročitim redom, počev od donjeg dela leđa i uvek završavajući na pupku. Samoanke uvek imaju crtež u obliku dijamanta (*malu*) na unutrašnjem delu kolena. Svaki *ta tau* koji ostane nezavršen smatra se sramnim zato što ukazuje na nezavršenu ceremoniju. U mavarskoj kulturi, složene tetovaže poznate kao *ta moko* označavaju uspehe i društveni status. Linije i spirale nose se na licu i zadnjici muškaraca, i na bradi, usnama i plećima žena. Oni koji pripadaju visokim krugovima takođe imaju *ta moko* na licu, pri čemu se leva strana odnosi na očevu liniju, a desna na majčinu.

Tetovaže mogu da označavaju pripadnost plemenima, bratstvima ili gangovima. Na primer, u Americi je krilata lobanja amblem motociklističkog ganga Anđeli pakla. Među pripadnicima hispanoameričkih gangova popularan je pačučo krst koji se stavlja između palca i kažiprsta; druga tetovaža se sastoji od tri tačkice u obliku piramide, što znači *mi vida loka* ili moj ludi život.

Tetovaža uspostavlja simboličnu vezu između onoga ko je nosi i onoga što ona prikazuje, što deluje kao totem. To znači da tetovaže mogu imati zaštitnu funkciju: malezijski ribari koriste tetovažu delfina da bi izbegli napad ajkula. Takođe, tetovaže mogu da budu simboli agresije: na Zapadu crteži uključuju orlove sa noktima spremnim za napad, pantere, škorpione, lobanje ili slike smrti i demona. Tetovaže takođe mogu da simbolizuju ljubav i odanost, pa je zato popularan crtež na Zapadu srce probodeno strelom, sa upisanim imenom voljene osobe.

GORE Crteži na plećima mlade devojke iz plemena Đuka prave se zasecanjima koja se popunjavaju pepelom, zatim se ostave da zacele i ponovo se usecaju dok ožiljci ne dostignu pravi nivo.

DOLE Tetovaže su postale uobičajene u kulturi mladih na Zapadu kao znak identiteta ili u svrhu pojačavanja erotičnosti i lepote.

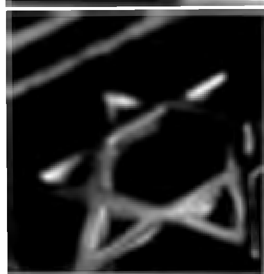

OBRASCI I GRAFIKA

NEKI OD NAJUBEDLJIVIJIH SIMBOLA OSLANJAJU SE NA OBRAZAC ILI BOJU, LINIJU ILI GEOMETRIJSKI OBLIK, TAKO DA ČESTO OVI NAJOSNOVNIJI SIMBOLI PREDSTAVLJAJU NAJVELIČANSTVENIJE POJMOVE, KAO ŠTO JE VEČNOST KOJA SE PREDSTAVLJA JEDNOSTAVNOM TAČKICOM ILI SPIRALOM KOJA PRENOSI SAM RITAM DISANJA I ŽIVOT.

BROJEVI

GORE Šestokraka zvezda simbol je ravnoteže i harmonije. Ona je takođe amblem judaizma.

SASVIM GORE Broj jedan je simbol početka

GORE DESNO Kao simbol broja dva, blizanci predstavljaju udvostručenu silu, ali simbolizuju i zaraćene duhove.

Složena simbolika brojeva seže natrag u antičko doba. U mnogim tradicijama oni su povezani s kosmičkim principima, vladajući kretanjem meseca i planeta, kao i biljnim, životinjskim i ljudskim životom. Kažu da je u staroj Grčkog Pitagora (oko 569-475 p. n. e.), koji se ponekad opisuje kao prvi čisti matematičar, rekao: "Brojevi vladaju svim stvarima."

Numerologija je jedna od najstarijih nauka o simbolima. Kulture širom sveta koriste simbolički pojedine brojeve i ovde dajemo neke od glavnih asocijacija za brojeve od jedan do deset.

1 Broj jedan predstavlja početak i prauzrok. On je simbol stvaranja i ljudske vrste, a prikazuje se kao stojeći kamen, uspravan štap ili falus pod erekcijom. U monoteističkim religijama jedan je broj Boga, dok u jungovskoj psihologiji predstavlja simbol jedinstva. U indijanskom zemaljskom kalendaru jedan predstavlja praoca Sunce i vatru, iskru života. Mi koristimo izraz "broj jedan" kada želimo da istaknemo vrednost pojedinca. U pitagorejskoj teoriji jedan predstavlja muški princip.

NULA

Upotreba nule razvila se mnogo kasnije od našeg sistema za predstavljanje brojeva, iako su vavilonski pisari ponekad ostavljali prazan prostor gde je ona trebalo da stoji. U starom Egiptu nije bilo hijeroglifskog znaka za nulu. Maje su poznavale pojam nule i predstavljale su je kao spiralu, sugerišući utrobnu simboliku školjke i fetusnog života. Nula predstavlja prazan prostor beskraja, prazninu iz koje ističe život i u koju se vraća. Nula je simbol potpune mogućnosti.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

2 Kineska numerologija se zasniva na broju dva, jer u taoističkom verovanju kosmos se sastoji od polarnosti koja se izražava komplementarnim silama jin i jang. Dva predstavlja parove i dvojnost, razdvajajući tvorca i stvoreno, duh i materiju, muškarca i ženu, svetlost i tamu. Mnoge kulture smatraju nizove od dva, kao što je slučaj sa blizancima, naročito srećnim. U indijanskom zemaljskom kalendaru dva predstavlja pramajku Zemlju, telo, zemlju, smrt i samospoznaju. Za pitagorejce broj dva predstavlja ženski princip.

3 Broj tri izražava sve aspekte stvaranja, uključujući rađanje, život i smrt; prošlost, sadašnjost i budućnost. Za Kineze je on savršen broj, koji izražava celovitost i ispunjenje spajanjem neba, zemlje i čovečanstva. U pitagorejskoj teoriji on predstavlja savršenu harmoniju, jedinstvo celine (jedan) i podeljenosti (dva). U islamu broj tri predstavlja dušu, a kod Indijanaca

se povezuje s vodom i emocijama. Kod Dogona on simbolizuje muški princip. Simbolika broja tri povezuje se sa trouglom.

DVANAEST

U hrišćanskoj simbolici dvanaest je broj opšteg ispunjenja, budući broj Hristovih učenika kao i broj plemena Izrailja. Postoji takođe dvanaest kapija nebeskog grada Jerusalima, a "Drvo života" je nosilo dvanaest plodova. U mnogim tradicijama on se odnosi na prostorno-vremensku celinu (sa zodijakom i mesecima godine) i predstavlja završen ciklus.

4 Broj četiri se odnosi na glavne strane sveta, na godišnja doba, na elemente i na faze meseca. U pitagorejskoj teoriji, kao prvi kvadrat on predstavlja savršenstvo, a u indijanskom zemaljskom kalendaru simbolizuje harmoniju. Njegova simbolika povezana i je i s krstom i s kvadratom, sugerišući red, stabilnost i temeljitost. U islamu se odnosi na materiju, a u hrišćanstvu na četiri jevanđelista. U hinduskim Vedama on je sveti broj, a same Vede su podeljene na četiri dela. Japanska reč za četiri, *ši*, zvuči kao reč za smrt, pa se u razgovoru zamenjuje sa *jo* ili *jon*.

5 Prema Pitagori, pet je broj ljudskog roda, pri čemu se četiri ekstremiteta i glava uklapaju u pentagram ili u petokraku zvezdu. U indijanskom zemaljskom kalendaru pet označava čoveka kao sveto biće, premošćujući jaz između zemlje i neba, prošlosti i budućnosti i materijalnog i duhovnog sveta. U Kini, to je broj harmoničnog jedinstva jin (dva) i jang (tri), dok u Indiji i Kini on predstavlja elemente – vatru, vazduh, zemlju, vodu i etar.

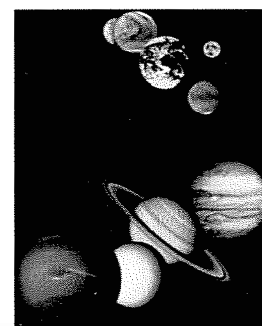
6 U Kini, šest je broj nebeske sile i dugovečnosti. U indijanskom zemaljskom kalendaru on se povezuje sa precima. Izražen kao šestokraka zvezda, on označava harmoniju i ravnotežu i povezuje se sa univerzalnim ljudskim, a u pitagorejskoj teoriji s pravdom. U budizmu postoji nekoliko grupisanja šestice, uključujući šest carstava postojanja. Šest se u Knjizi otkrovenje Novog zaveta povezuje s grehom: kao 666 on postaje broj zveri apokalipse.

7 Broj sedam ima široka značenja u magijskoj i proročanskoj misteriji. On je broj planeta koje su bile poznate u antici (Sunce, Mesec, Merkur, Venera, Mars, Jupiter i Saturn) i broj dana u nedelji. Šamansko kosmičko drvo ima sedam grana, duga ima sedam boja, a ljudsko telo sedam glavnih čakri. U starom Egiptu bilo je sedam bogova svetlosti i sedam tame, a sedmica je predstavljala simbol večnog života. U judaizmu Nova godina počinje u sedmom mesecu jevrejskog kalendara. Muslimani veruju da ima sedam zemalja, sedam paklova i sedam zemlji dok je za hrišćane to broj uzvišenih vrlina i broj smrtnih grehova.

8 Gotovo svuda je osmica broj kosmičke ravnoteže. Za Indijance je to broj svih prirodnih zakona. U budizmu se odnosi na darmačakru ili na osmopaočni točak života, a osam latica lotosa predstavljaju osam putanja ka duhovnom savršenstvu. Taoisti obožavaju Osam besmrtnika i Osam dragocenih stvari dok je hinduski bog Višnu imao osam ruku koje su odgovarale osmorici čuvara kosmosa. Osmica je takođe važan broj u afričkom verovanju: kod Dogona ima osam junaka-tvoraca i osam praiskonskih predaka, a osmica se povezuje s vodom i semenom.

9 Devetka se odnosi na simboliku trostruke sile puta tri – tri tromesečja trudnoće ili tri trijade devet zapovesti anđela. U Kini je ovaj broj veoma srećan zato što predstavlja broj nebeskih sfera. Kod Asteka je devetospratni hram odražavao devet nebesa ili faza kroz koje mora da prođe duša. U indijanskom zemaljskom kalendaru broj devet označava mesec, mene i kretanje.

10 U pitagorejskoj teoriji desetka predstavlja božansku silu. U biblijskoj tradiciji to je broj Božijih zapovesti, a u indijanskoj tradiciji predstavlja intelekt.

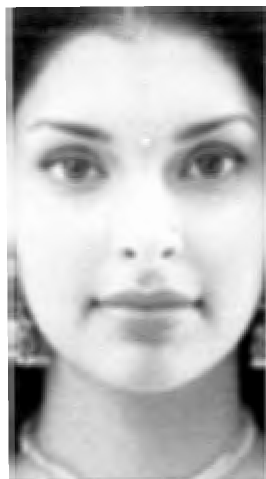
GORE Povezivanjem sa trudnoćom, broj devet se povezuje sa nošenjem i ispunjenjem stvaranja.

SASVIM GORE U antičko doba bilo je sedam poznatih planeta, a po njima su nazvani dani u nedelji.

TRINAEST

Na Zapadu, broj 13 se uglavnom smatra nesrećnim. Ovo sujeverje verovatno potiče od 13 ljudi (Hrist i 12 učenika) koji su bili prisutni na kobnoj Poslednjoj večeri. Kabala navodi 13 duhova zla. U drugim kulturama ovaj broj se smatra svetim. U staroj Grčkoj on je predstavljao Zevsa, trinaesto božanstvo, a važan je broj u meksičkoj astronomiji, kalendarima i teologiji. U indijanskom zemaljskom kalendaru 13 predstavlja Boginju.

TAČKICE I LINIJE

GORE U hinduskoj tradiciji, tačkica ili bindu sveti je simbol i često se nosi na mestu trećeg oka.

Možda je teško zamisliti da tako bazični znakovi kao što su tačkice i linije mogu da imaju bilo kakvo simboličko značenje, pa ipak ovi jednostavni crteži spadaju u najranije i možda najdublje simbole. Osim što su važni sami po sebi, oni takođe čine integralni deo mnogih drugih simboličkih sistema, uključujući vizuelne umetnosti, pisanje, matematiku, geometriju i razne forme predskazanja, kao i svete tradicije širom sveta.

TAČKICA

Kao zvezda na nebu, tačkica ili tačka je prva emanacija koja se pojavljuje iz beskrajne praznine, sitna svetlost iz sveta duha. Ona simbolizuje centar ili izvor iz kojeg počinje sav život i u koji jednog dana mora da se vrati. Simbolična je za pupoljak ili semenku, a simbolizuje početak novog života, nade u budućnost. Ona je prvi znak prisustva i izvora sile – centar iz kojeg zrači sve ostalo i suština koja ostaje kada se sve drugo odstrani. Ona je zenica i centar oka i pupak na sredini tela – vizuelni podsetnik na pupčanu vrpcu koja je nerođeno dete povezivala sa životom. Kao tačka na kraju iskaza, može da predstavlja kraj, ali isto tako pretpostavlja nov početak sledećom rečenicom.

U hinduskom učenju tačkica je poznata kao *bindu* (od sanskritske reči koja znači "kapljica") i simbol je apsolutnog. Predstavljena je u jantri (vrsti kruga) tačkom u kojoj se sastaju dva trougla koji predstavljaju Šivu i Šakti (boga i boginju kosmosa). *Bindu* se često vida kao "treće oko" na sredini čela. U hinduskoj i budističkoj tradiciji *bindu* je izvor meditacije i simbol duhovne integracije ili prosvećenja; centar je u kojem se celokupno iskustvo sabira u totalnoj koncentraciji pre nego što se unutrašnjom eksplozijom vrati svom prapočetku – praznini ili transcedentnom stanju svesti. U islamskom misticizmu simbol je tvorca i večnosti. Numerički se odnosi na simboliku nule.

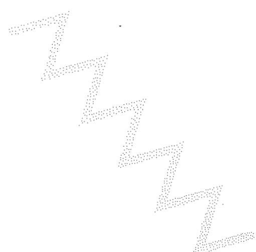
HORIZONTALNE I VERTIKALNE LINIJE

Kao što sugeriše naziv, horizontalna linija sledi smer horizonta. Ona predstavlja podelu između neba i zemlje, razdelnu liniju između ljudskog života i carstava bogova, i

ŠTAPOVI I KAMENJE ZA BELEŽENJE

Kost Išanga iz Konga, koja datira oko 25 000 – 20 000 g. p. n. e., smatra se jednim od najranijih primera štapa za beleženje. Zbog niza horizontalnih ureza ugraviranih u ovu kost, ona se smatra lunarnim kalendarom, pri čemu svaki urez predstavlja jedan dan u lunarnom ciklusu. Još starija kost pronađena u Abri Blanšaru u Francuskoj, koja datira oko 32 000 – 25 000 g. p. n. e., prikazuje niz krivudavih crteža sačinjenih od tačkica i smatra se da predstavlja dvomesečni lunarni kalendar. Neolitski obluci sa geometrijskim crtežima od linija, kao što su oni pronađeni u Susi u Iranu, smatraju se kamenovima za beleženje vremena ili kalkulima – reč "kalkulisati" (računati) potiče od latinskog calculus, što znači "kamen".

DOLE Obrazac cik-cak jedan je od najstarijih geometrijskih oblika, a smatra se da predstavlja zmije ili vodu.

DESNO Horizont je linija koja kao da deli zemlju od neba, ili figurativno, ljudsko i duhovno carstvo.

GORE Ravna linija je jedan od pet osnovnih elemenata u zapadnoj ideografiji. Ovo je šest najčešćih varijacija: sleva (1) na desno (6): 1 osnova; 2 jedinstvo; 3 znak jednakosti; 4 potpuna suština; 5 sličnost u jednoj dimenziji; 6 isto kao.

osnov ili tlo na kojem stojimo. Kao osa pravca, horizontalna linija simbolizuje kretanje na zemljinoj ravni: sleva na desno (sa zapada na istok) ili zdesna ulevo (od istoka na zapad) kao i kretanje u vremenu. Ona se bavi zemaljkim carstvom, materijom i supstancom, ravnotežom i stabilnošću. Tradicionalno, povezana je sa ženskim ili receptivnim elementom, iako je u Kini simbol janga, gde označava aktivnu, mušku snagu. U matematici je kratka horizontalna linija znak za minus.

Ako se horizontalna linija povezuje s materijom, onda vertikalna linija obuhvata duh i obezbeđuje vezu između višeg i nižeg sveta. Povezuje se s muškim principom i opisuje kretanje odozgo prema dole, od neba prema zemlji, od nadira ka zenitu i obrnuto. Srodni simboli uključuju kičmu ljudskog tela, deblo Drveta sveta, štap, prečagu, skiptar ili čarobni štapić, te razne falusne simbole. Takođe se mnogo koristi u raznim pismima: u rimskoj abecedi formira slovo "I", gde predstavlja autoritet čoveka. U grčkom pismu formira slovo "jota", za koje su stari Grci smatrali da predstavlja sudbinu. Vertikalna linija se numerički odnosi na broj jedan.

CIK-CAK LINIJE

Jedan od najranijih poznatih duboreza star je preko 300 000 godina. Pojavljuje se na fragmentu kosti iz Peš del Aza u Francuskoj, a prikazuje cik-cak ili krivudavi obrazac. Niz sličnih simboličkih crteža starosti preko 40 000 godina pronađen je u Bačo Kirou u Bugarskoj. Smatra se da ovakvi crteži predstavljaju zmije ili vodu: u starom Egiptu cik-cak linija bila je hijeroglif za vodu dok se paralelne cik-cak linije u zapadnoj astrologiji koriste kao znak Vodolije.

PARALELNE LINIJE

Idući naporedo i nikada se ne sastajući, paralelne linije simbolizuju suprotnosti kao i ravnotežu i jednakost. Kod ranog klinastog pisma paralelne linije su značile "prijateljstvo" dok su ukrštene linije značile "neprijateljstvo".

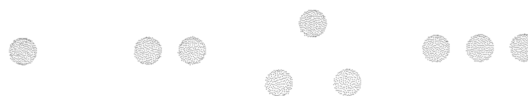
Vertikalne paralelne linije mogu se posmatrati kod stubova, koji su se u arhitekturi antičkog i klasičnog sveta povezivali sa i sa svetovnom i sa duhovnom vlašću. Dvostruki stubovi se pojavljuju i u ezoterijskoj simbolici. Na primer, u tarotu, visokosveštenica se prikazuje kako sedi između dva stuba, crnog i belog, koji simbolizuju polarnost muškog i ženskog, pozitivnog i negativnog, života i smrti, stvaranja i razaranja. Ova simbolika se odražava u ezoterijskom jevrejskom znanju sa dva stuba na fasadi Solomonovog hrama u Jerusalimu. Levi stub, od crnog kamena, odgovarao je mesecu, propadanju, godini na izmaku i kletvi i zvao se Jačin, što znači "izdržaće"; desni stub, od belog kamena, zvao se Boaz, što znači "u snazi" i odgovarao je suncu, godini u usponu i blagoslovu.

GORE Zgrade se grade kombinovanjem horizontalnih i vertikalnih linija ili ravni. Horizontalne ravni podova i plafona pružaju oslonac ili zaštitu dok vertikalne ravni predstavljaju rast i ambicije.

TAČKICE I LINIJE KOD PREDSKAZANJA

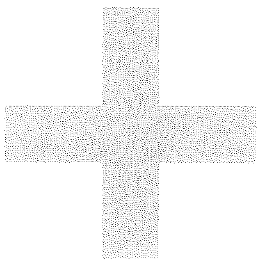
Kineski I Čing, jedan od najstarijih svetskih proročanskih tekstova, zansiva se na nizu heksagrama sastavljenih od isprekidanih i neisprekidanih horizontalnih linija. Neisprekidana linija je jang i odnosi se na sunce, dan i nebo, dok je isprekidana linija jin i odnosi se na mesec, noć i zemlju. Obrasci sastavljeni tačkicama koristili su se i kod predskazanja, najpre u obliku kamenčića, oraščića ili semenki, koji su bacani na zemlju i onda tumačeni. Ovi obrasci s tačkicama kasnije su preneti na kocke ili domine, gde se koriste za igru i za proricanje.

KRST

GORE Ank je egipatska verzija krsta i jedna je od njegovih najstarijih predstava.

GORE Ravnostrani ili grčki krst čini tlocrt mnogih ranih grčkih crkava i amblem je organizacije Crvenog krsta.

U zapadnoj kulturi krst je postao gotovo neodvojiv od hrišćanstva, a u stvari je jedan od najstarijih i najobuhvatnijih simbola. Urezivan u kamen ili drvo ili izradivan u metalu ili kosti, bogato ukrašavan ili jednostavno crtan, krst se pojavljuje širom sveta. Kameni disk sa ugraviranim krstom, pronaden u pećini Tata u Madarskoj, star je, po proceni, oko 100 000 godina dok krstovi ugravirani na statuici mamuta iz Fogelherda u Nemačkoj datiraju od pre više od 30 000 godina. Krst se nalazi u drevnim civilizacijama Kine, Egipta i Srednje Amerike, a čest je motiv u afričkoj umetnosti i pojavljuje se na keltskim grnčarskim proizvodima, nakitu i novčićima. Smatra se jednim od četiri osnovna simbola, skupa sa tačkom, krugom i kvadratom, s kojima je takode povezan.

OBUHVATANJE CELINE

Krst čini celovitost. Ukrštanje dve linije kod njega može se sagledavati kao sjedinjavanje muškog (vertikalna) i ženskog (horizontalna) principa. Ove dve ose takode predstavljaju dimenzije vremena i prostora, materije i duha, tela i duše, kao i ekvinocija i solsticija.

Ukrštanje horizontalne i vertikalne linije osnov je "čoveka štapa", jedne od najosnovnijih predstava ljudske figure koja se nalazi na praistorijskim slikama u steni i na dečijim crtežima u celoj istoriji. Kada se spoji sa četiri glavne strane sveta, krst postaje simbol orijentacije u odnosu na zemaljske pravce sever, jug, istok i zapad, što sa svoje strane čini simboliku vradžbinskog točka Indijanaca. Krst unutar kruga predstavlja vezu između kvadrata i kruga, ističući vezu između neba i zemlje. Kažu da četiri kraka krsta predstavljaju četiri faze meseca, kao i četiri elementa, četiri vetra i četiri godišnja doba. Skupa sa kvadratom, krst se blisko povezuje sa simbolikom broja četiri, broja koji označava celovitost i univerzalnost, iako je u Kini broj krsta pet, savršen broj ljudskog bića kao mikrokosmosa. To je zbog toga što se računa centralna tačka (gde se dve linije presecaju) – ističući centar ili izvor s kojim je sve povezano.

SVETSKI SIMBOL

U Kini se rana simbolika krsta izražavala ideogramom koji je značio "Zemlja": ravnostran krst unutar kvadrata. Prema tradicionalnoj kineskoj izreci, Bog je oblikovao zemlju u obliku krsta. Slično gledanje se javlja u staroj meksičkoj mitskoj tradiciji, gde krst simbolizuje svet u njegovoj ukupnosti: hrišćanski teolog iz I veka, sveti Jeronim, došao je do istog zaključka kada je zapisao, "Šta je on nego oblik sveta u četiri smera?"

Iako ima bukvalno na stotine različitih vrsta krsta, njih nekoliko je posebno značajno.

GRČKI ILI RAVNOSTRANI KRST

Ravnostrani krst je jedan od najjednostavnijih. Kada se zatvori u krug postaje solarni krst ili sunčani disk, simbol sličan onome koji su usvojili Asirci da bi predstavili boga sunca Šamaša. U ovoj formi, krug naglašava cikličan karakter godišnjih doba dok četvorostrani krst predstavlja senke koje baca izlazeće i zalazeće sunce na dva solsticija. Ovo možda objašnjava zbog čega se krst pojavljuje u mnogo primera megalitskih crteža u steni. Neolitska građevina u Lakruu u Irskoj napravljena je u obliku krsta, sa centralnim prolazom u pravcu ekvinocijskog izlaska sunca.

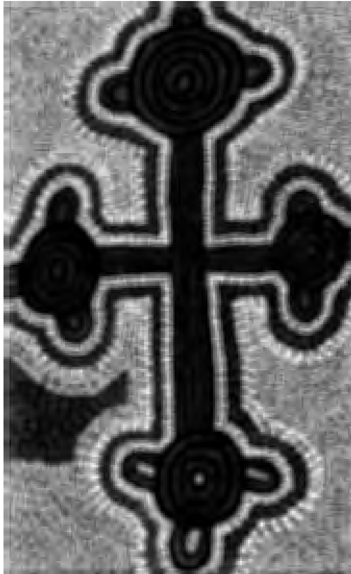
Mnogo vekova kasnije, Kelti su kombinovali krst i krug u jedinstven obrazac koji je bio povezan sa plodnošću – krst je simbolizovao mušku regenerativnu snagu, a krug žensku. Vremenom se keltski krst počeo koristiti kao hrišćanski simbol koji predstavlja jedinstvo neba i zemlje.

SVASTIKA

Na sanskritu ***svastika*** znači "blagostanje", a u Indiji je svastika simbol plodnosti i sreće. Ona se mnogo pojavljuje širom Azije, kako u svetovnom tako i u religijskom kontekstu. Reč je o drevnoj i mnogo korišćenoj formi solarnog krsta. Neki od najranijih evropskih primera pojavljuju se

KRST I ISCELJENJE

Zbog raznih duhovnih i ezoterijskih asocijacija, krst se povezuje sa isceljenjem i čudesnim silama. Nekad se smatralo da krst pruža zaštitu protiv poremećaja kao što su epileptički napadi ili da ima moć da odbija natprirodne pojave kao što su vampiri i đavoli. Danas se povezuje s medicinom i negovanjem preko Crvenog krsta, koji pruža negu žrtvama rata i gladi.

LEVO U centralnoj Australiji domoroci koriste formu krsta za kontrolu kompozicija mnogih svetih umetničkih dela.

na grnčarskim proizvodima iz bronzanog doba, a pronađeni su u Anadoliji, centralna Turska, datirajući negde oko 3000. g. p. n. e. Svastika se takođe pojavljuje na bronzanim predmetima plemena Ašanti u Africi, a koristili su je Indijanci iz redova Maja i plemena Navaho.

Svastika je u suštini krst koji se vrti, pri čemu uglovi na kraju svake strane sugerišu naizmenično strujanje svetlosti, baš kao što sunčani zraci obasjavaju zemlju. Kada se okreće u smeru suprotnom od kretanja kazaljki na satu, kažu da predstavlja ženski princip, a u smeru kazaljki na satu predstavlja muški princip. Svastika u smeru suprotnom od kazaljki na satu pojavljuje se u budizmu, taoizmu i indijanskim kulturama. Međutim, u modernom zapadnom svetu, ovaj simbol se uglavnom povezuje sa antisemitizmom zato što ga je u XX veku prisvojila nemačka Nacistička partija.

KRST U OBLIKU T

Tau ili krst u obliku slova T predstavlja još jedan veoma star simbol. Verovatno se razvio iz sekire, koja je bila rasprostranjen i star simbol boga sunca, a ispostavlja se da je falocentričan, jer njegov oblik označava testise i penis. Čini osnov egipatskog anka, kod kojeg se gornja strana zamenjuje omčom. Simbol besmrtnosti u starom Egiptu, ank je usvojen kod Koptske crkve kao jedinstvena forma hrišćanskog krsta. Krst sa ručkom javlja se i u Americi, gde je pronađen ugraviran na spomenike u ruševinama Palenka, u Meksiku, kao i na komadima grnčarije.

LATINSKI KRST

Postoji neslaganje u vezi sa krstom koji je korišćen za raspeće Hrista. Tek sredinom II veka prevodioci jevanđelja su prvi put upotrebili "krst" u opisima smrti raspećem. Mnoge slike prikazju Hrista kako visi sa strukture u obliku slova "Y (*račva*) ili sa krsta u obliku T, kao i sa poznatijeg latinskog krsta, gde se poprečna prečaga nalazi otprilike na dve trećine prema gore. Vremenom je latinski krst postao glavni simbol hrišćanstva. Neki veruju da se ovo poklopilo s postepenom tendencijom kod rane crkve da razdvoji duhovno i materijalno carstvo u skladu s Hristovim rečima, "Moje carstvo nije od ovoga sveta." Ovaj stav je preovladao idejama o duhovnosti u velikom delu hrišćanskog sveta, gde se zemaljski život (uključujući prirodu), svet i telo sagledavaju kao sile koje treba prevladati, a ne kao delovi organske celine.

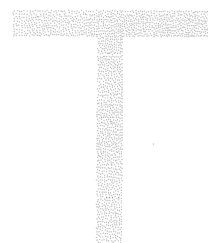
Za hrišćane je raspeće iskonski simbol, koji predstavlja Hristovu smrt, vaskrsenje, pobedu duha nad materijom i iskupljenje čovečanstva.

GORE Krst je postao najrasprostranjenija verzija u prikazivanju raspinjanja Hrista i kao takav je možda najprepoznatljiviji simbol hrišćanstva.

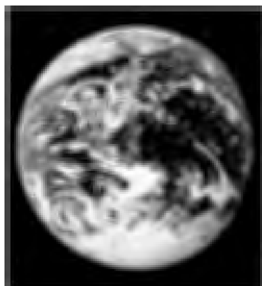
LORENSKI KRST

Jedna vertikala ukrštena sa dve horizontale (gornja kraća od donje) poznata je kao dvostruki ili lorenski krst. Kada se doda treća, manja horizontalna prečaga, onda dobijamo trostruki krst, koji se povezuje sa papstvom. Za lorenski krst se veruje da predstavlja raspeće, sa gornjom prečagom koja je dodata da se upiše natpis "INRI" (što je latinska skraćenica za "Isus od Nazareta, kralj Jevreja"), a prikucao ju je iznad Hrista Pontije Pilat. Lorenski krst je bio amblem srednjevekovnog vojvode Anžujskog, kasnije vojvode Lorenskog, a u Drugom svetskom ratu ovaj krst je postao simbol Slobodne Francuske, kao suprotnost nacističkoj svastici.

DOLE Za rane hrišćane, tri smera krsta tau povezivali su ga sa Svetim trojstvom.

SPIRALE I KRUGOVI

GORE Zbog kružnog oblika, prstenovi mogu da simbolizuju večnost, pa otuda njihovo korišćenje kao ljubavno znamenje.

SASVIM GORE Kao i Zemlja, krug je praiskonski simbol savršenstva.

GORE DESNO Za ovu trostruku spiralu na groblju iz kamenog doba U Njugrendžu, Irska, veruje se da simbolizuje keltsku trostruku boginju.

DOLE Megalitski spomenici su često postavljani u obliku kruga, što se slagalo s kretanjem sunca nebom.

I spirala i krug pojavljuju se u prirodi i u umetnosti, u mitu i u svetim predanjima. Najranija poznata upotreba ovih oblika bila je u doba paleolita, kada su gravirani u kost ili kamen ili su crtani na zidovima pećina. Palice od jelenskih rogova pronađene u pećini kod Isturica, Francuska, datiraju negde od 25000 – 20000 godina pre n.e., a na sebi imaju reljef koji sadrži složene šare od koncentričnih lukova i spirala. Jedan disk iz istog perioda, pronađen u Brnu, Češka, ima vertikalnu liniju koja je usečena od ruba prema centru i smatra se apstraktnom predstavom vulve, što sugeriše vezu sa obožavanjem boginje karakterističnim za ovaj period.

PRIRODNI SVET

Sunce, mesec i planete pojavljuju se u kružnom obliku dok spiralne galaksije formiraju neke od najdivnijih obrazaca u svemiru. U biljnom i životinjskom svetu spirale i krugovi se pojavljuju u mnogo različitih vidova, kao što je koncentrični obrazac godova drveća, oblik ptičjeg gnezda, spirala puža ili školjke, sklupčana zmija ili prepletena stabljika biljke. Vetar i voda takođe prave spirale i krugove kod tornada, virova, mreškanja na jezeru ili kod okeanskih talasa. Sama priroda kruži kroz promenljiva godišnja doba i kroz beskonačan ritam dana i noći.

SPIRALA

Počev sa jednom tačkicom, spirala se razvija od početne semenke i kreće se napred u smeru kazaljke na satu ili u obrnutom smeru; na taj način je povezana s kretanjem, energijom i rastom. Od najranijih vremena ona je omiljeni ukrasni motiv povezan sa simbolikom meseca i sa cikličnim tokom, uvijanjem i razvijanjem, vaskrsenjem i obnovom. Ona se takođe povezuje sa erotskom simbolikom vulve, sa ženskom seksualnošću i plodnošću, dok se u mnogim kulturama veruje da spirala predstavlja putovanje duše posle smrti. Ovaj motiv se mnogo koristi u oekanijskoj umetnosti, gde se spirala gravira u kvake vrata ili u pramce kanua, ili se tetovira na telo. Za Mavare spirala predatsvlja stvaranje, a u Polineziji se smatra da je ona ključ za besmrtnost.

DVOSTRUKA SPIRALA

Spirale se često pojavljuju u parovima ili po tri. Za duplu spiralu kažu da simbolizuje dvojnost i ravnotežu. Ona se takođe pomera istovremeno u dva smera – prema uvijanju i prema razvijanju, ili prema rođenju i smrti. Ovaj motiv se vidi kod preplitanja zmija blizanki

oko kaduceusa (Hermesove palice), ili kod dvostruke loze oko Brahmanovog štapa. U astečkoj mitologiji, obrnuto rotirajuća dupla spirala u obliku slova S simbol je grmljavine i mesečevih mena. Spiralne oči se pojavljuju na ulazima u svetilišta širom Evrope i smatra se da se povezuju sa ekvinocijima, kada su dan i noć iste dužine.

TROSTRUKE SPIRALE

Trostruka spirala se često pominje kao spirala života i konstantno je korišćena u keltskoj umetnosti skoro 3 000 godina. Jedan od najpoznatijih primera pojavljuje se u "materičnoj" odaji megalitske građevine u Njugrendžu, Irska (oko 3200. g. p. n. e.), gde sunčev snop pada na nju jednom godišnje, u toku zimskog solsticija. Ona predstavlja trostruku boginju – devicu, majku i staricu – koja se sa svoje strane povezuje sa mesečevim menama i sa ciklusom rođenje-smrt-ponovno rođenje. Kažu da bi trostruke spirale mogle biti povezane i sa tri tromesečja trudnoće kod ljudskog roda.

SVETI PLESOVI

Obredi inicijacije i sveti plesovi često slede spiralni obrazac koji predstavlja smrt i ponovno rođenje. Plesovi u obliku spirale mogu biti način poštovanja i slavljenja životnog obrasca promene i evolucije. Na primer, za Novu godinu Indijanci iz plemena Pueblo skandiraju "spiralne" pesme i plešu spiralne plesove. Jedna od najpoznatijih normi svetog spiralnog plesa je ona koju praktikuju *mevlevi* ili "vihorni derviši" u Turskoj, koji se vrte do besvesti kao vrh. Baš kao centar zavrtelog vrha, telo plesača simbolizuje mirnu tačku sred dinamičnog kretanja, oko u centru oluje. Kružni plesovi takođe simbolizuju obrazac života promena i toka.

STEPENICE ZA RAJ

U staro doba se smatralo da se u raj stiže penjući se spiralnom putanjom koja se uzdiže ka zvezdama, koje se vrte u krug. Duše su se pele u raj ovim putem, koji se odražavao na zemlji kao spiralni put uz svetu planinu ili kao spiralne stepenice oko građevine kao što je stepenasta piramida.

KRUG

Bez početka i kraja, krug se koristi da označi večnost i celovitost, nebo, kosmos, apsolutno i savršenstvo. U islamu se krug sagledava kao savršena forma, a pesnici slave krug koji formiraju usne kao jednu od njegovih najlepših manifestacija. U mnogim kulturama, krug predstavlja neprestani ciklus godišnjih doba i beskonačno putovanje sunca nebom. On se često koristi kao simbol za sunce (koje je i samo simbol savršenstva) kao i za pun mesec.

SILA SVETA

U indijanskim tradicijama krug je možda najvažniji oblik, povezan sa svetim obručem ili vradžbinskim točkom: šaman lakotskih Sijuksa Crni Vapit (1863-1950) tvrdio je da sila sveta deluje u krugovima i da krug sadrži sve stvari.

U društvenom i političkom životu, krug je omiljeni oblik za skup jednakih: krug oko logorske vatre, okrugli sto iz legende o kralju Arturu. On je najlakši geometrijski oblik za precizno crtanje, sa štapom i kanapom, a može predstavljati pojam kuće ili nastambe, koja se u ranim društvima često gradila prema kružnom tlocrtu. U australijskoj urođeničkoj umetnosti u području Zapadne pustinje koncentrični krugovi su često korišćeni za predstavljanje svetilišta ili logorišta, dok su linije između njih bile staze i tragovi ljudi ili mitoloških bića. Ovde krugovi sugerišu mesta na kojima predačka moć može da izroni na površinu zemlje i da se ponovo vrati.

MOĆ I ZAŠTITA

Budući zatvoren i sveobuhvatan, krug se povezuje sa zaštitom, dajući sigurnost svima koji se smeste unutar njegovih granica. Čarobni krug se koristi u okultnim tradicijama kao čuvar od negativnih psihičkih sila, a zaštitini krug može takođe da se nosi – kao prsten, ogrlica, narukvica, pojas ili kruna.

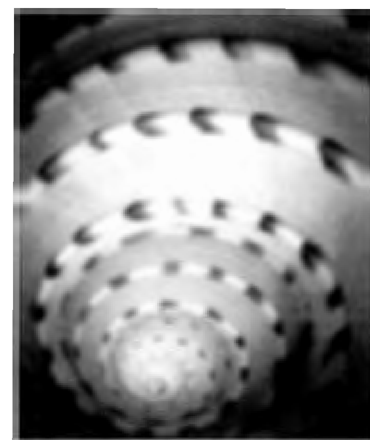
DUHOVNE HIJERARHIJE

Crteži koncentričnih krugova se koriste kao nastavno sredstvo koje simbolizuje razne faze duhovnog razvoja kod zen budizma, kao i u ezoterijskim hrišćanskim školama kao što je rozenkrojcizam. U hrišćanskoj simbolici, hijerarhije anđela se ponekad prikazuju poređane u krugove oko Boga ili Hrista, dok u Božanstvenoj komediji italijanski pesnik Dante (1265-1321) opisuje raj, čistilište i pakao tako što ih deli na različite krugove i nivoe.

GORE U staroj tradiciji raj je sagledavan kao spirala, odražavajući spiralne obrasce prirode, što je poslužilo Vilijamu Blejku da naslika Jakovljeve meredevine (XVIII vek).

DOLE Spirala simbolizuje kretanje, energiju i vezu s prirodom.

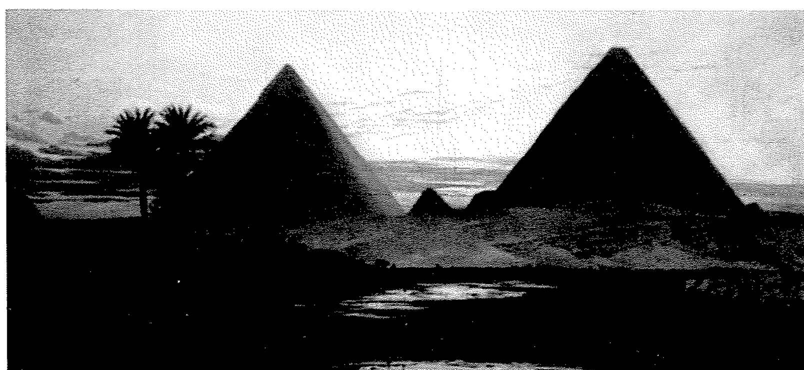
TROUGLOVI I KVADRATI

GORE Trougao se često povezuje sa svetim planinama.

> PITAGOREJSKI TROUGAO
> Pitagorejski trougao bio je važan simbol kod Egipćana, koji su smatrali vertikalnu i horizontalnu stranu kao mušku i žensku silu, a hipotenuzu kao njihovo "čedo". Ovaj trougao simbolizuje izgradnju i razvoj.

DOLE Egipatske piramide bile su simboli stvaralačke snage sunca i iskonskih humki.

Trougao i kvadrat su univerzalno važni motivi. Oni su povezani sa simbolikom brojeva tri i četiri i svega na šta se ovi brojevi odnose, a mogu se od njih odvojiti samo u smislu odnosa sa drugim geometrijskim likovima. Trougao se često pojavljuje u svakodnevnom životu, na primer na saobraćajnim znakovima ili na uputstvima za pranje veša, dok je, posle kruga, kvadrat najčešći geometrijski oblik koji se štampa na tekstilu. Mnoge zgrade imaju kvadratni plan, a u gradovima je centralni trg u obliku kvadrata često centar aktivnosti.

TROUGAO

Ravnostrani trougao ima tri strane jednake dužine. U hrišćanstvu je on simbol Svetog trojstva, dok u islamskoj umetnosti simbolizuje ljudsku svest i princip harmonije. Trougao se pojavljuje u mnogim pismima. On je stari hijeroglif kod Maja za sunčani zrak, a u grčkom pismu predstavlja slovo "delta", koje je za stare Grke simbolizovalo četiri elementa i otuda se povezuje sa potpunošću i celovitošću. Danas se reč "delta" koristi u engleskom jeziku da opiše trougaono područje zemljišta na ušću reke (kao što je delta Nila), koje je često veoma plodno. Povezanost trougla sa četiri elementa takođe se pojavljuje u alhemiji, gde se koristi u raznim formacijama da ih simbolizuje.

TROUGLOVI SA VRHOM PREMA GORE I TROUGLOVI SA VRHOM PREMA DOLE

Maje su upoređivale oblik trougla sa vrhom prema gore sa mladicom kukuruza koja izbija na površinu tla, povezujući ga sa plodnošću i sa muškim principom (falus pod erekcijom). Za stare Hetite, trougao sa vrhom prema gore bio je simbol kralja i zdravlja. Kod plemena Pueblo na jugozapadu Sjedinjenih Država on predstavlja svetu planinu, dok trougao sa vrhom prema dole predstavlja oblake.

Obrnuti trougao se takođe povezuje sa ženskom plodnošću, jer liči na stidno područje žene i na njene unutrašnje polne organe – trougao koji formiraju dva jajnika i materica. Sumerci su koristili obrnuti trougao da bi predstavili ženu, a on je ženski simbol i u Kini. U staroj Grčkoj, Rimu i Indiji trouglovi su se često koristili kao dekorativni motivi kod frizeva. Izgleda da u svim slučajevima znače isto: ako su okrenuti prema gore, predstavljaju vatru i muške polne organe. U opštijem smislu, trougao okrenut prema gore može simbolizovati dohvatanje neba, pa se može povezivati sa ambicijama, sa postizanjem ciljeva i s novim mogućnostima. Povezuje se i sa glavama strela i s temom duhovnog traganja. S druge strane, trougao okrenut prema dole, povezuje se sa receptivnošću, sa kretanjem prema unutra a ne napolje, pa zato često služi kao simbol za meditaciju.

SPOJENI TROUGLOVI

Kada se dodiruju vrhovi trouglova, jedan okrenut prema gore a drugi prema dole, to može da označava polno spajanje, dok preklapajući trouglovi predstavljaju sintezu. Kada su dva trougla postavljena tako da im se dodiruju baze, mogu da predstavljaju nadolaženje ili iščezavanje mesečevih faza.

Šestokraka zvezda se dobija preklapanjem dva ravnostrana trougla i tako se odnosi na simboliku trougla. Ona je alhemijski simbol za vezivanje, odnoseći se na jedinstvo četiri elementa. Kao Davidova zvezda ona je istaknuti simbol judaizma, dok kao Solomonov pečat u judejskom misticizmu predstavlja sveti broj sedam,

koji je predš
krakova plus
mesto preob
je šestokrak
kao Lakšmin
boginje napr
često se crta
ili seoskim p
neprijateljsk

KVADRAT

Starogrčki filozof Platon smatrao je da, skupa sa krugom, kvadrat oličava lepotu i savršenstvo dok je u starom Egiptu on predstavljao uspeh. Kvadrat je jedan od najčešćih apstraktnih simbola, koji predstavlja Zemlju, materijalno postojanje i svemir. Oblik kvadrata sugeriše strukturu, red i stabilnost, ali i ograničenja – oličena izrazom "blokiran". On se često sagledava u odnosu na i kao suprotnost krugu neba ili kao ograničeno nasuprot neograničenom, kao materija nasuprot duhu, statika nasuprot dinamike.

Četvorougaona forma često se koristi za prostore odvojene zbog svetih ili drugih razloga, kao što su oltari, hramovi, zamkovi ili vojni logori. Gradski trgovi se tradicionalno nalaze u središtu gradskog života. Forum u starom Rimu bio je pijaca u srcu glavnog grada kroz koju je vodio Sveti put do Kapitola i Jupiterovog hrama; starogrčki pandan bila je Agora, trgovački centar Atine okružen hramovima i javnim zgradama.

MISTIČNA SIMBOLIKA

Simbolika kvadrata povezana je sa četiri ugla, što sugeriše temelje i suštinu života: četiri elementa, četiri godišnja doba, četiri faze života (detinjstvo, adolescencija, zrelo doba, starost) i četiri strane sveta.

U staroj Kini, prostor se merio sa četiri janga ili kvadratna pravca; bog zemlje je predstavljan kvadratnom humkom, a glavni grad i caraska palata imali su oblik kvadrata, sa carom u sredini. U hinduizmu je kvadrat sidro koje obezbeđuje red u kosmosu, dok se u islamu ljudsko srce prikazuje simbolično kao kvadrat, jer se smatra otvorenim za četiri moguća izvora uticaja: božanskom, anđeoskom, ljudskom ili đavolskom. Nasuprot tome, srce proroka je trougaono zato što je imuno na đavolske napade.

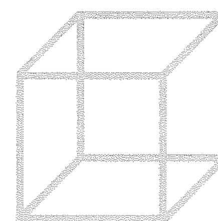
SRODNI OBLICI

Simbolično značenje nekoj geometrijskoj formi daje broj strana. Druge važne forme su pentagon (sa pet strana) i heksagon (sa šest strana), kao i trodimenzionalni oblici kao što su kocka i piramida. U mističnoj kabali, pentagon se odnosi na petu sefiru na drvetu života, koja se povezuje s pravdom, ratom i planetom Mars, dok je u islamskom misticizmu on simbol pet elemenata (vatra, voda, zemlja, vazduh i etar) i pet čula. Heksagon se takođe povezuje sa islamskim ezoterijskim učenjima, simbolizujući šest smerova kretanja (gore, dole, napred, natrag, levo i desno).

Kocka je šestostrano čvrsto telo koje predstavlja trodimenzionalni fizički svet. Ona takođe simbolizuje šest smerova kretanja. U islamu predstavlja savršenstvo: Ćaba u Meki, za koju kažu da je centar sveta, u stvari je crna kocka. U masoneriji, kamena glatka kocka (ašlar) predstavlja usavršeno ljudsko biće.

Sa četiri trougaone strane i kvadratnom bazom, piramida sintetizuje simboliku oba oblika, kao i brojeve tri, četiri i pet, povezujući se sa pitagorejskim "tetraktisom". Kvadratna baza predstavlja ravan zemlje, a četiri trougla s vrhovima prema gore sastaju se i formiraju petu tačku, koja ukazuje na peti element: etar. Kako piramida stremi ka nebu, njen vrh predstavlja ljudsku dušu koja teži da se sjedini s kosmičkim Jednim.

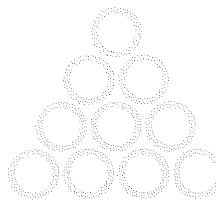
GORE Možda najpoznatiji gradski trg u istoriji, prostrani rimski Forum nalazio se u središtu gradskog religijskog, trgovačkog i ceremonijalnog javnog života.

GORE Šest strana kocke čine od nje simbol stabilnosti i istine.

TETRAKTIS

Zbir brojeva 1+2+3+4=10. U pitagorejskoj teoriji, deset je sveti broj koji predstavlja božansku moć i suštinu savršenstva. Može da se predstavi kao trougao tačkica, po četiri sa svake strane i jedna u sredini, koji se zove tetraktis.

BOJA

GORE Crvena boja je boja polne i romantične ljubavi i simbolizuje silnu strast.

Skupa sa formom, boja je jedan od temelja vizuelnih simbola. Ona je takođe blisko povezana sa mentalnim i emotivnim stanjima i može mnogo da utiče na njih. Sedam boja u spektru duge odgovaraju mističnom broju sedam i drugim grupama od sedam, kao što je broj nota na muzičkoj skali ili broj čakra na telu.

STENOGRAFIJA BOJA

Razne boje se često koriste kao stenografski znaci za opis emotivnih stanja, pola ili društvenog i političkog statusa. Na Zapadu se boje tradicionalno koriste za pravljenje razlike između polova – roze za devojčice i plava za dečake – a boje se biraju radi razlikovanja sportskih ekipa.

Među kolokvijalnim engleskim izrazima koji opisuju stanja osećanja pomoću boja nalaze se "u pink boji" (srećan), "zelen od zavisti", "u crnom raspoloženju", "osećati se plavo (jadno)", "videti crveno" (smrknuti se pred očima) ili "bez boje" (osećati se loše). Tokom XX veka, crvena boja se povezivala s Komunističkom partijom dok zeleni pokret ima za cilj pokretanje ekoloških pitanja u okviru političkog programa. Slično tome, boja se koristi za označavanje rase, pa "crna" i "bela" nose društvena i politička značenja u zavisnosti od konteksta.

CRVENA

Kao boja krvi i vatre, crvena se mnogo povezuje sa životom i toplinom. U paleolitsko doba, crveni oker se vadio i mleo u prah. Izgleda da je on posedovao životodavalačke sile, a njegovo prisustvo u neolitskim grobovima verovatno je trebalo da pomogne mrtvima na drugom svetu. Hiljadama godina kasnije, u anglosaksonsko vreme, za crvenu boju se verovalo da čuva od zla, pa su predmeti, drveće i čak životinje bojeni u crveno, a ratnici su bojili sekire i koplja u crveno da bi oružje dobilo čarobnu snagu – običaj koji postoji i kod nekih australijskih urođenika.

Crvena boja se povezuje s ljubavlju i plodnošću. U starom Rimu, neveste su bile umotavane u vatreni crveni veo (*flameum*), što je običaj koji još postoji u delovima Grčke, Albanije i Jermenije, dok su u Kini venčanica i veo crvene boje. Crvena jaja se daju bračnom paru kada dete dođe na svet. Crvena boja se koristi da sugeriše strast i erotiku u indijskoj i zapadnoj tradiciji ili sugeriše veliku energiju i brzinu.

Crvena boja se povezuje sa opasnošću, gnevom i agresijom (vezuje se za Marsa, rimskog boga rata) ili sa pokvarenošću i zlom. U starom Egiptu crvena boja je bila boja kletve, povezivana sa rušilačkim bogom Setom, a "učiniti crveno" značilo je ubiti nekoga. O zlim delima se govorilo kao o "crvenim poslovima", a pisari su koristili specijalno crveno mastilo kada su ispisivali reči zlog znamenja.

ŽUTA

Blisko povezana sa simbolikom zlata, žuta boja se povezuje sa suncem i njegovim životodavalačkim silama. U astečkom panteonu, Huicilopočtli, pobedonosni ratnički bog podnevnog sunca, prikazivan je u plavom i žutom, a u meksikanskoj kosmologiji "nova koža" zemlje (pre nego što dođu kiše i pretvore je u zelenu) bila je zlatnožuta.

U Kini, žuta boja je povezivana sa centrom svemira, a jedan mit o stvaranju sveta opisuje da su prvi ljudi bili napravljeni od žute ilovače. Bila je to sveta boja cara. Australijski urođenici koriste žuti oker kao simbol smrti.

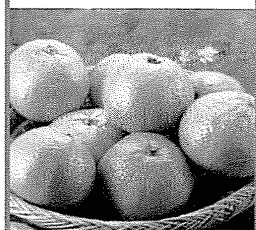
Ponekad se pravi razlika između različitih nijansi žute boje: u islamu zlatnožuta simbolizuje mudros,t dok bledožuta ukazuje na izdaju. U Egiptu i srednjevekovnoj Evropi, žuta je bila boja zavisti; ona je takođe označavala sramotu, a još uvek se povezuje sa kukavičlukom.

ZELENA

Boja biljnog sveta, zelena može da predstavlja buđenje, novi početak

NARANDŽASTA BOJA

Na pola puta između crvene i žute, narandžasta boja predstavlja tačku ravnoteže između libida i duha: u Indiji je to boja druge čakre, koja se dovodi u vezu sa polnom energijom i emotivnom srodnošću. Preko veze sa voćem, narandžasta boja simbolizuje i plodnost i izobilje.

i rast: u Kini i Japanu ova boja se odnosi na proleće. Keltski Zeleni čovek važan je bog vegetacije i plodnosti, a ima mnogo primera u kojima se zeleno povezuje sa natprirodnim silama. U starom Egiptu vladao je strah od mačaka zelenih očiju, a u srednjevekovnoj Evropi zeleno se povezivalo sa đavolom i smatralo se da nošenje zelene odeće donosi nesreću. "Zeleni zrak" je krajnje retka manifestacija svetlosti koja može ponekad da se primeti pri izlasku ili zalasku sunca, a u alhemiji je tajna vatra ili živi duh zamišljana kao prozirni zeleni kamen. U islamu je zelena najvažnija boja: Muhamedov zeleni plašt predstavljao je raj, obnovu i duhovno osveženje.

PLAVA

Bilo da je nebesko ili morsko, plavo asocira na širinu, na otvorena prostranstva, i povezano je sa beskrajem i praiskonskom prazninom. Plava boja neba povezuje se s muškim principom, daljinom i bogovima. U starom Egiptu, bogovi i kraljevi su često prikazivani sa plavim bradama i perikama, a hindusko božanstvo Krišna prikazuje se u plavom. S druge strane, mirna duboka voda takođe asocira na ženski princip. Kao simbol mira i nevinosti, plava je boja Device Marije. Plava se povezuje sa snolikim stanjima, kontemplacijom, samoposmatranjem i čežnjom. U delovima arapskog sveta smatra se da plava pruža zaštitu od urokljivih očiju, a stari engleski običaj da neveste nose "nešto plavo" ima za cilj da obezbedi vernost.

PURPURNA

Istorijski, na Zapadu, purpurnu boju je bilo najteže dobiti zato što se pravila od mekušaca koji su bili retki, a i proces dobijanja ove boje bio je skup. Samo bogati su mogli da nose purpurnu odeću, pa otuda simbolična povezanost ove boje sa kraljevskim i svešteničkim dostojanstvom. Ova boja je bila omiljena kod vizantijskih i rimskih careva.

U Kini, purpurna je bila boja zvezde Severnjače, središta raja i mesta "purpurne palate" nebeskog cara. Da bi se zemaljski car identifikovao kao Sin neba, njegovo carsko zdanje u Pekingu nazvano je Purpurni zabranjeni grad. Budisti smatraju purpur svetom bojom, a na Tajlandu ga nose udovice koje žale za muževima.

CRNA I BELA

U nekim delovima arapskog sveta smatra se da crne životinje donose nesreću: crni psi donose smrt u porodici, a crne kokoši se koriste kod vradžbina. Bela, boja svetlosti, smatra se srećnom. Međutim, crna je, takođe, simbol vlasti i autoriteta: ona je postala znamenje Kalifata u I veku n.e. Smrt i žalost se na Zapadu simbolizuju crnom bojom, a na Istoku belom. U Africi je bela boja mrtvih, ali se takođe veruje da tera smrt i povezuje se sa isceljenjem.

U starom Egiptu, crna je bila boja vaskrsenja i večnog života, možda zato što se smatralo da novi život dolazi iz tame. Crno se povezuje sa bogomajkom i plodnošću kada se ponekad vezuje za crvenu, za boju krvi. U Kini, crna predstavlja ženski princip (jin), a njena suprotnost je žuta.

Na Zapadu bela simbolizuje duhovnu čistotu i nevinost, a boja je koja se tradicionalno koristi za odeću za krštenja i za venčanice.

GORE Bernisa (oko 273-21 g. pre n.e.), kraljica Kirene i Egipta, nosi purpurnu togu kao simbol carskog statusa.

GORE LEVO Plavo simbolizuje božanstvo i mir.

GORE U SREDINI Na Zapadu, belo simbolizuje nevinost i čistotu.

SIVA

Tradicionalno, siva se povezuje sa starošću i sa planetom Saturnom. Saturn ili Hronos bio je bog vremena u grčko-rimskom panteonu, a mudrost je bila jedan od njegovih atributa. Na kabalističkom drvetu života, siva se povezuje i sa mudrošću.

MIT I KOSMOS

RAZNOLIKA SIMBOLIKA SE KORISTI ZA OPIS POREKLA KOSMOSA. MITOLOGIJA VEZANA ZA STVARANJE SVETA OBIČNO ODRAŽAVA GEOGRAFIJU, KULTURU I VEROVANJA JEDNOG DRUŠTVA I SLUŽI DA S NJIM POVEŽE PRIRODU I PREDUSLOVE ŽIVOTA. POSTOJI NEKOLIKO ARHETIPSKIH TEMA KOJE SE PREPLIĆU U MITOLOGIJAMA O STVARANJU SVETA.

TOK STVARANJA

DOLE Ova slika o Božijem stvaranju sveta bogata je hrišćanskom simbolikom, uključujući globus, simbol snage i celovitosti koji drži Adam, grčka slova alfa i omega na prednjem delu Božije knjige koja predstavljaju ulogu Boga kao početka i kraja, i životinje i biljke koje simbolizuju obilje i raznolikost sveta koji je stvorio Bog.

Stvaranje sveta se može opisati kao krupan kosmički događaj ili proces u fazama u kojima se stvari sve više razlikuju, ponekad dovodeći do prirodne hijerarhije, a ponekad do svetog međuodnosa između svih aspekata prirode. Bilo da se mitološko stvaranje ljudskih bića podudara sa stvarnim stvaranjem sveta ili da do njega dolazi polako tokom vremena, prvi muškarac i žena uvek su glavni simboli iskonskog čovečanstva.

BOGOVI TVORCI

Stvaranje sveta se često ostvaruje delovanjem, snovima ili razmišljanjima božanskih bića. Upanišade, hinduska sveta pisma iz IX veka pre n.e., opisuju Božansko ili Vrhovno biće koje je stvorilo svet razmišljajući o ništavilu i našavši samo sebe. Ovaj fundamentalni čin samospoznaje doveo je do prvih reči: "To sam ja." U samoanskoj mitologiji, vrhovni bog Tangaroa stvorio je svet iz ništavila razmišljajući o njemu.

Priče australijskih urođenika koje su stare preko 150 hiljada godina pripisuju stvaranje sveta precima koji su živeli u mitskom prostoru i vremenu poznatom kao "vreme sna". Ova bića su živela slično svojim ljudskim kopijama, putujući, loveći, voleći se i ratujući i oblikujući pejzaž svojim "lutanjima". U snu su preci sanjali događaje iz sledećeg dana, sanjajući sva živa bića, sunce, mesec i zvezde. Australijski urođenici veruju da sva bića dele suštinsku vezu sa izvorom stvaranja, odražavajući tako duboko poštovanje prirode.

Knjiga Postanja opisuje Boga kako sam stvara ceo svet. On je završio svoje delo šestog dana stvaranjem ljudi, koji će "imati vlast" nad celim životom. Tako judeo-hrišćanska kosmologija daje ljudskom rodu naročito mesto pod Bogom u hijerarhiji prirode.

STVARANJE SVETA IZ HAOSA ILI PRAZNINE

Grčka reč "haos" odnosi se na početnu tamu, na bezoblični svemir. Iz njega je iskočio Eros, bog plodnosti koji je kasnije povezan sa erotskom ljubavlju, ali je u početku bio stvaralačka moć iza života i prirode. Sa Erosom je došla Gea, boginja zemlje, i Tartar, bog donjeg sveta. Geu je obremenio njen sin Uran, stvorivši tako titane i kiklope, a zatim more, kopno i druge prirodne pojave.

Kako okeani okružuju svet, u mnogim mitovima o stvaranju svemir nastaje iz haotičnog tela vode. Stvaranje egipatskog sveta iz vode prikladno je u zemlji koja je zavisila od periodičnih poplava reke Nila: iz Nua, prve vode, izronilo je brdo suve zemlje, a za njim je usledio prvi izlazak sunca

LEVO Egipatska boginja neba, Nut, čije se telo izvija iznad zemlje, razdvaja se od Geba, boga Zemlje.

na novom horizontu, a posle je usledilo stvaranje svega ostalog.

Japanski bogovi Iznagi i Izanami uzburkali su praiskonske vode kopljem, a kapi sa koplja slile su se u ostrvo Onokoro. Pripadnici plemena Arunta u centralnoj Australiji pričaju o svetu koji je pokriven slanom vodom koju su postepeno povukli ljudi sa severa, otkrivajući prvo kopno. Mit altajakih šamana centralne Azije kazuje o vremenu pre postanja u kojem nije bilo zemlje, samo beskrajna voda nad kojom je leteo beli gusan, bog Karahan.

STVARANJE RAZDVAJANJEM

Tema razdvajanja objašnjava poreklo života pomoću razbijanja praiskonskog stanja jedinstva. To obično podrazumeva razdvajanje muškog boga neba i ženske boginje zemlje, iako se u nekim kulturama muško povezuje sa zemljom, a žensko s nebom.

U mavarskim i drugim polinezijskim mitovima, svemir se u početku sastojao od večne noći i tame. Na kraju su se Rangi, otac nebo, i Papa, majka zemlja, sjedinili i stvorili zemlju i mnoge božanske potomke. Oni su živeli u mraku dok nije odlučeno da se roditelji rastave. Tu Matuenga, bog rata, presekao je tetive koje su povezivale njegove roditelje, šiknula je krv svetom bojom crvenog okera. Međutim, tek je Tane Mahuta, bog šume, uspeo da ih rastavi, pa su svetlost i vazduh ušli između neba i zemlje. U sličnom egipatskom mitu, boginju neba Nut i boga zemlje Geba rastavila su njihova deca.

STVARANJE KOMADANJEM

Česta tema je stvaranje sveta iz smrti i komadanja praiskonskog bića. Takvi mitovi mogu pomoći ljudima da se pomire sa teškim životnim uslovima i potrebom za smrću da bi se život održao.

Prema skandinavskoj mitologiji o stvaranju sveta, Odin, Vili i Ve ubili su diva Imira, iz čijeg tela je nastao svet. Njegovo meso formiralo je zemlju, more i reke su istekli iz njegove krvi, njegove kosti su postale planine, a drveće je izraslo iz njegove kose. Imirova velika lobanja postala je nebo. Slično ovome, kada je umrlo kinesko praiskonsko biće, Pan Ku, njegov dah se pretvorio u vetrove, glas u grmljavinu, krv u vodu, a mišići u plodnu zemlju. Od njegove radosti zasjalo je sunce, a njegov gnev je stvorio grom i munju. Vavilonski spev Enuma Eliš, nastao u XII veku pre nove ere, priča o bogu Marduku koji ubija i raseca na dva dela telo Tijamate, boginje mora. Dve polovine njenog tela postale su nebo i zemlja.

Indonezijska mitologija govori o vremenu pre postanja u kojem nije bilo vremena, ni rađanja ni umiranja, ni seksa. Onda je došlo do velikog kosmičkog plesa, tokom kojeg je jedini plesač bio zgnječen i raskomadan. Vreme je počelo ovim ubistvom i odmah je došlo do razdvajanja polova. Tako je prva smrt istovremeno dovela do početka vremena, rasta i rađanja.

PRVI ČOVEK I ŽENA

Poreklo ljudskog roda simbolizuje se širom sveta slikama "prvog čoveka" i "prve žene", koji predstavljaju obrazac čovečanstva. Međutim, sa ljudima dolazi do stvaranja zlih sila s kojima moraju da se bore.

U sumerskoj mitologiji iz trećeg milenijuma pre nove ere, Enki, veseli bog mudrosti, skupa sa majkom/ljubavnicom, boginjom zemlje Ninursag, i sa dvanaest drugih boginja, izvajao je prve ljude od ilovače uzete iz korita reke Eufrat. Pošto su stvorili savršene ljude, imali su takmičenje da stvore ljude za koje drugi neće moći da nađu ulogu, što je dovelo do ljudske nesavršenosti.

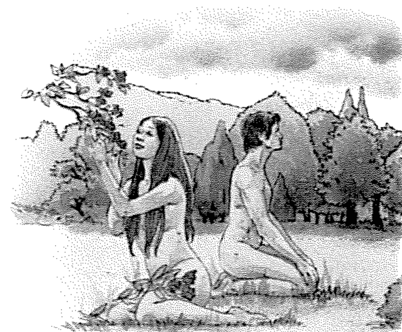
U biblijskom opisu, Adama (čije ime znači "sačinjen od ilovače") stvara od zemaljskog praha Bog tvorac, Jehova, koji mu udahne život. On zatim dobija žensku saputnicu, Evu, koja će postati majka celog čovečanstva.

Iako se u oba mita ljudi stvaraju od zemlje, među njima postoji razlika. Sumerski ljudi su stvoreni da bi bili robovi bogova. Adama i Evu stvorio je jedan Bog i dao im je moć da "pokore" prirodu.

ZABRANJENO VOĆE

Priča o Adamu i Evi koji žive u Edenskom vrtu predstavlja ih u stanju nevinosti u kojem ne postoji svest o razlici u seksualnosti, o dobru ili zlu. Jedući voće sa drveta znanja, što je Bog zabranio, oni postaju svesni moralnog osećanja i odgovorni za kvarenje ljudske prirode. Kao zabranjeno voće najčešće se prikazuje jabuka, ali to verovatno datira iz srednjevekovnih a ne iz biblijskih vremena, kada su nastala umetnička tumačenja Pada. Hebrejski učeni ljudi daju prednost naru u odnosu na jabuku.

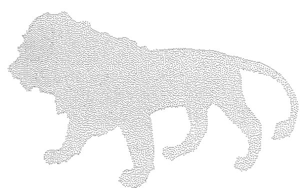
DOLE Ideja o prvim ljudskim bićima, o jednom čoveku i jednoj ženi, zajednička je mnogim svestkim mitologijama.

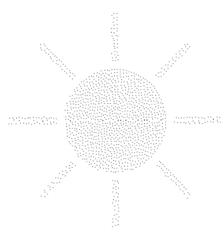

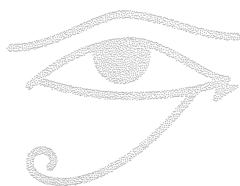
SUNCE

GORE U mnogim kulturama zalazak sunca simbolizuje starost, kraj i smrt.

GORE Horovo oko bilo je simbol kraljevskog dostojanstva i besmrtnosti, kao i amajlija za zaštitu.

U SREDINI Sunce je arhetipski simbol, poštovano kod mnogih naroda kao božanstvo.

SASVIM GORE Lav je solarni simbol, znak snage i vodstva.

Kao naš jedini izvor svetlosti i toplote, sunce je ključno za život na zemlji i predstavlja jedan od najvažnijih simbola u svim svetskim kulturama. Obično se povezuje sa snagom, manifestujući se i kao vrhunsko božanstvo i kao carevi ili kraljevi. Njegova aktivna energija se obično (mada ne uvek) smatra muškom, a povezuje se sa neposrednim, intuitivnim znanjem ili kosmičkim intelektom. Sunčev pandan na nebu je mesec (koji se često sagledava kao žensko), a simbolika sunca i meseca suprotstavljena je u skoro svim kulturama. Sunčani princip se povezuje sa životinjama, pticama i biljkama (kao što su lav, orao i suncokret), sa zlatom i sa bojama kao što su žuta, narandžasta i crvena. Sunce je važan simbol u astrologiji, alhemiji i psihologiji, gde predstavlja nepodeljenu ličnost.

OKO SVETA

U mnogim kulturama sunce se upoređuje sa svevidećim božanskim okom. Ono je bilo "oko" grčkog boga Zevsa (i rimskog Jupitera), egipatskog boga Hora, hinduskog Varune, skandinavskog Odina i islamskog Alaha. Samojedi sa područja Arktika smatraju sunce i mesec očima Nume (neba), pri čemu je sunce dobro a mesec zlo oko. Prema mitu Fulanija iz zapadne Afrike, kada je Gveno (vrhunsko božanstvo) završio sa stvaranjem sveta, izvadio je sunce iz svoje očne duplje i stavio ga na nebo. Zatim je postao jednooki kralj, pri čemu mu je jedno oko bilo dovoljno da vidi, a drugo je davalo svetlost i toplotu. U mnogim tradicijama sunce se pesnički naziva "oko dana".

BOŽANSTVA SUNCA

Veza između sunca i božanstva je arhetipska i mnoge kulture slave božanstva sunca, uključujući Šamaša (Vavilon), Raa (Egipat), Mitru (Persija) i Apolona (Grčka i Rim). U istočnim tradicijama sunce je simbol hinduskog boga Višnua i Bude, koga neki kineski pisci pominju kao "Sunčani Buda" ili "Zlatni čovek". Jevrejski prvosveštenik je nosio zlatni disk na grudima kao simbol božanskog sunca, a Hrist se ponekad upoređuje sa duhovnim suncem u srcu sveta i naziva se Sol Justitiae (Sunce pravde) ili Sol Invictus (Nepobedivo sunce), sa dvanaest učenika koji se upoređuju sa sunčevim zracima.

Iako se sunce obično smatra muškim, u nekim kulturama (afrička, indijanska, mavarska, australijskih urođenika, japanska i germanska) božanstvo sunca je žensko, jer se ženski princip sagledava kao aktivan zahvaljujući životodavalačkim silama. Japanska boginja sunca, Amaterasu, povlači se u pećinu u znak protesta zbog toga što njen brat, bog oluje, zanemaruje svoje obaveze, a drugi bogovi je izvlače napolje uz mnogo buke. U kosmologiji Dogona u Maliju sunce se opisuje kao usijani zemljani lonac (simbol majčinske utrobe) okružen spiralom usijanog bakra, koji predstavlja seme koje će ga oploditi.

ZEMALJSKA VLAST

Mnoge kulture i njihovi vladari polagali su pravo na poreklo od sunca, uključujući Inke, faraone starog Egipta, Kineze i Japance. Za japansku carsku porodicu kažu da potiče direktno od boginje sunca Amaterasu, a izlazeće sunce (predstavljeno crvenim diskom) nije samo japanski nacionalni amblem, nego i ime ove zemlje (Nihon).

Izlazeće sunce se obično smatra simbolom nade i novog početka, nasuprot suncu sa zracima koje znači prosvetljenje. U Kini je sunce bilo simbol cara koji je nosio amblem sunca (krug sa tronožnom vranom) na odori. Simbolika sunca je uobičajen motiv na znamenju kraljevskog dostojanstva. Ono se pojavljuje na prestolu Kubua u južnoj Africi dok Ašanti iz zapadne Afrike koriste zlatni sunčani disk za predstavljanje kraljeve duše. Oblikujući sebe prema bogu sunca Apolonu, francuski kralj Luj XIV (1638-1715) bio je poznat kao "Kralj sunce", a dvorski život se vrteo oko njega kao planete oko sunca u raskošnoj palati u Versaju.

IZLAZAK I ZALAZAK SUNCA

Nestanak sunca svake večeri i njegovo prividno ponovno rađanje sledećeg jutra čine ga moćnim simbolom smrti, vaskrsenja i besmrtnosti. Ovo čini osnov mnogih mitova i svetih obreda. U starom Egiptu, bog sunca Ra je svake noći obavljao zastrašujuća putovanja kroz donji svet, susrećući se

DESNO Apolon, bog sunca iz klasične antike, vozi nebom svoju sunčanu kočiju.

sa najljućim neprijateljem, monstruoznom zmijom Apofis, pre ponovnog izlaska na istoku; ako bi Apofis ikada porazila Raa, sunce ne bi granulo i zemlja bi utonula u tamu. U predanjima Indijanaca iz plemena Čiroki sunce je žensko, a kada njena kći umre od ujeda zmije, sunce od bola prekrije lice i svet ostane u tami. Da bi utešili sunce, ljudi igraju i pevaju, na šta ona otkrije lice i svet ponovo postane osvetljen. Sunčani ples nizijskih Indijanaca povezan je sa ovom simbolikom.

CRNO SUNCE

Neke kulture govore o crnom suncu. Asteci su ga prikazivali na leđima boga donjeg sveta koji ga nosi na leđima, a Maje su ga prikazivale kao jaguara. Kao antiteza podnevnom suncu na vrhuncu stvaralačkih, životodavalačkih sila, crno sunce je povezano sa smrću i uništenjem, nagoveštavajući nezaustavljivu nesreću. Zato se pomračenja sunca smatraju rđavim znamenjem, koje nagoveštava kataklizmične događaje kojima se ciklus završava: na primer, u trenutku Hristovog raspinjanja sunce je potamnelo. U alhemiji crno sunce predstavlja sirovu, iskonsku materiju koju treba obraditi; za psihologa ono je simbol iskonskog nesvesnog.

GORE U mnogim tradicijama, pomračenje sunca je sa užasom i strahom sagledavano kao simbol nesreće.

PSIHOLOŠKA SIMBOLIKA

Sunce se često povezuje sa principom autoriteta, čije je prvo oličenje otac. Ono je povezano sa individualnošću, voljom, egom i personalnošću, koji na najvišem nivou teže ka psihičkoj celovitosti ili prosvetljenju ili se na nižem nivou prepuštaju egomaniji, preteranoj gordosti i autoritarnosti. Sunce je takođe povezano sa stvaralačkom energijom, zdravljem i vitalnošću, utičući i na fizički i na psihički razvoj. Kao oličenje muške energije, može se sagledavati kao predstava duha i može se javljati u snovima i mitovima kao car, kralj, bog ili junak.

SIMBOLI SUNCA

U simbole sunca spadaju disk, tačka unutar kruga (koja se koristi u astronomiji i astrologiji), točak s paocima (keltski simbol) i kočija – u mnogim predanjima (uključujući nordijske, staroegipatske i starogrčke) sunce se sagledava kao božanstvo koje se nebom vozi u kočiji. Sunce sa zracima sugeriše prosvetljenje; čest grafički simbol je krug sa zracima koji su predstavljeni naizmenično kao ravne i talasaste linije, sugerišući sunčevu moć da stvori svetlost i toplotu. Tradicionalno je bilo sedam zraka, za šest pravaca u kosmosu i sedmi je kosmička dimenzija. Sunce se ponekad prikazuje s licem – kod indijanskog plemena Hopi, na primer, kao i u zapadnoj ikonografiji. U keltskom mitu, sunce je oličavano u Lugu ("svetlosti"), a ponekad se pominjalo kao Grianajneh ("Sunčano lice").

SUNCE KAO UNIŠTITELJ

Sunčeva moć uzrokuje suše. U staroj Kini ljudi su ga gađali strelama da bi ga zaustavili, a u kambodžanskim obredima posvećenim dolasku kiše žrtvuje se neka "sunčana" životinja.

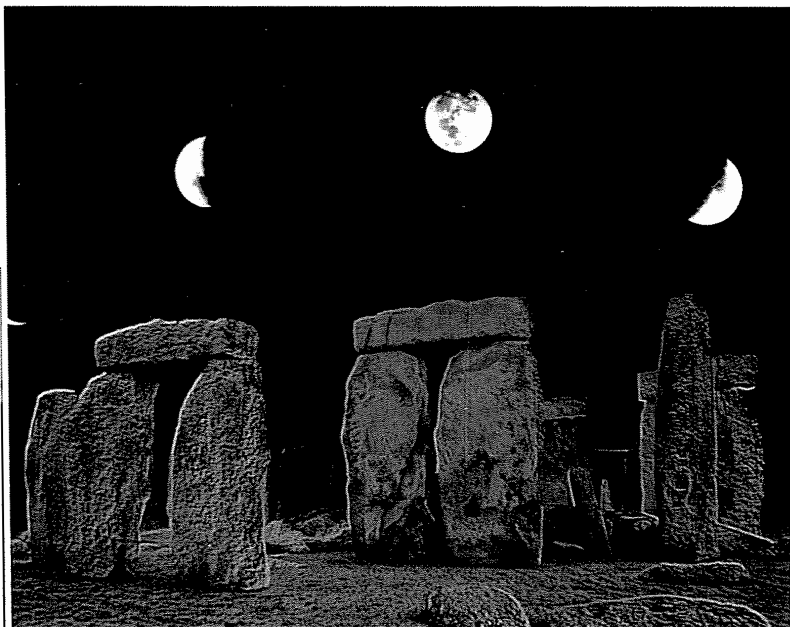
GORE Oreol sunčanih zraka okružuje Amaterasu, japansku boginju sunca.

MESEC

PLAVI MESEC
Dva puna meseca unutar istog kalendarskog meseca čine plavi mesec, fenomen koji se dešava svake druge ili treće godine. Zato izraz "jednom za plavog meseca" (s mene na uštap) znači skoro nikad. U vikanskoj tradiciji slavi se esbat (mesečev praznik) povrh uobičajenih 12 u toku godine, kada se smatra da obredi i prizivanja imaju dvostruku moć.

Nalazeći se na približnoj udaljenosti od 400 hiljada kilometara od Zemlje, mesec vrši snažno gravitaciono delovanje i na kopno i na more. Njegov uticaj je najprimetniji kod morskih plima, ali mnogi smatraju da deluje i na biljke i životinje, uključujući ljude. Posle sunca, mesec je najočitije nebesko telo, a njegova periodičnost bila je od najveće važnosti za sva poimanja vremena. Činjenica da njegovi ritmovi odgovaraju gotovo tačno menstrualnom ciklusu kod žena, kao i godišnjim dobima i godišnjem ciklusu, dovela je do očitih asocijacija u odnosu na žensko i na zemlju ili prirodu. Mesec ne emituje sopstvenu svetlost, nego odražava svetlost sunca: osobine ove svetlosti veliki su izvor religijske i pesničke inspiracije.

DOLE Za kamenove Stounhendža se veruje da su služili za astronomsko merenje mesečevih faza.

MESEC I ŽENSKO

Simbolika koja se pripisuje mesecu pretežno je (ali ne isključivo) povezana sa ženskim. Mesec se povezuje s maštom, intuicijom, psihičkom snagom i snovima, a naročito se povezuje sa ženama, plodnošću i rađanjem. Stare civilizacije su praktikovale obrede plodnosti i slavile su mesec na godišnjim svečanostima posvećenim boginji, tražeći njenu pomoć kod začeća. Smatralo se da se vreme ovulacije kod žena dešava u periodu punog meseca i verovalo se da je moć percepcije kod žena veća tokom menstruacije.

Boginje meseca postoje u mnogim starim kulturama. Mesec se slavi kao majka svih sa mnogo dojki, kao tvorac života na zemlji. Grčka boginja Artemida (rimska Dijana) prikazuje se sa mnogo dojki i sa životinjama i biljkama koje joj iskaču iz glave, udova i grudi. Kineska boginja meseca rodila je sve stvari posle potopa; slično tome, boginje meseca u zapadnoj Aziji i Evropi bile su izvor svih živih stvorenja. Verovanja Inka u vezi sa mesecom menjala su se vremenom: najpre boginja bez ikakve veze sa suncem, kasnije je postala supruga sunca i boginja braka. Njena deca bila su zvezde. Najzad, smatrali su je nevestom svog brata sunca.

UNUTRAŠNJA MUDROST

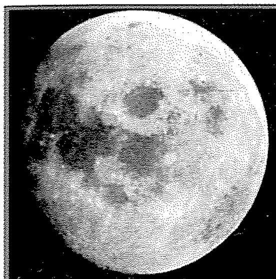
Mesec je veliko ogledalo i oličava osobine receptivnosti koje su neophodne za intuitivni proces i za doživljavanje osećanja. Ova receptivnost je još jedan aspekt božanstava meseca.

Mesec se često povezuje sa mudrošću. Grčka i egipatska boginja Sofija ili Gospojina od Mudrosti, boginja je meseca i personifikuje božansku mudrost. Šing Mu, kineska boginja meseca, naziva se boginjom savršene inteligencije, a za Devicu Mariju, ponekad zvanu Mesecom crkve, kažu da poseduje savršenu mudrost.

MESEC I DUŠA

Kako mesec utiče na plimu i oseku, tako se može razumeti i da utiče na naše emocije, koje se često povezuju s vodom. Iako se mesec ponekad povezuje sa usvajanjem znanja, češće se povezuje sa osećanjima, sa iracionalnošću i sa nesvesnim ili skrivenim. Biti "pod uticajem meseca" znači gubiti razum, biti ponet raspoloženjima i osećanjima, u vlasti nesvesnog, što se u najekstremnijoj formi manifestuje kao ludilo. (Uprkos njihovom folklornom povezivanju, postoji veoma malo naučnih dokaza da su mesec i ludilo povezani).

U ranoj japanskoj mitologiji svetlost Cukujomija, šintovskog boga meseca, mogla je da izazove halucinacije i razočaranja. Hekata, grčka boginja tamnog meseca, darivala je vizije ali je takođe znala da uništi ljude ludilom. Isto važi i za većinu mesečevih božanstava, pri čemu je tanka linija koja deli isnpiraciju od ludila. Postoje priče o pobesnelim demonima koji se nalaze pod jakim uticajem meseca. Sloveni pričaju o vukodlacima – ljudima koji se pod svetlošću punog meseca pretvaraju u vukove. Oni su

STVORENJA NA MESECU

Krateri i senke na mesecu omogućili su ljudima da projektuju svakojake slike stvorenja na njemu. Uobičajena zapadnjačka slika jeste slika čoveka na mesecu. U Kini je reč o žabi ili zecu. Altajski šamani vide starog kanibala koji je tamo zatvoren da bi poštedeo ljudski rod. Jakuti iz Sibira vide devojku sa jarmom na ramenima na kojem nosi kofe. U Peruu vide lisicu ili jaguara. Inke su videle lice za koje su verovali da je ljubomorno sunce u njega bacilo prašinu da bi mu potamnelo sjaj.

velika opasnost za ljude i neranjivi su bilo kojim oružjem osim onoga koje je napravljeno od srebra, mesečevog metala.

MESEČEVE MENE

Mesec odražava ritmove života, prolazeći kroz beskrajan tok smrti i ponovnog rađanja u ciklusu od 28 dana; zato on često predstavlja prelaz i obnovu i simbolizuje ciklično vreme. Mesec, u stvari, ima 28 mena u toku dnevnog izlaska i zalaska, tokom kojih prolazi kroz ceo zodijak. Međutim, češće se govori o četiri mene ili četvrti meseca: mlad mesec, pun mesec, tri četvrti i tamni mesec.

Mladi mesec se povezuje sa narastajućom energijom – odražavajući trudnoću – i često se smatra da je dobro vreme za počinjanje novih projekata. Mesec je najjači kada je pun: tada predstavlja punoću ženske energije i odražava simboliku kruga, označavajući celovitost. Tri četvrti meseca predstavlja vreme opadanja, odustajanja od stvari. Tamni mesec se povezuje sa mirom i početkom uspenja iz donjeg sveta ili smrti.

POLUMESEC

Kao znamenje, polumesec se prvenstveno povezuje sa ženskim božanstvima. Boginja devica Artemida (ili rimska Dijana) obično se prikazuje kako drži polumesec u ruci ili ga nosi na glavi. Izvrnuti polumesec atribut je egipatske boginje Izide, a u hrišćanskoj ikonografiji Devica Marija, koja je nasledila deo Izidine simbolike, takođe se ponekad prikazuje na izvrnutom polumesecu. On je atribut prvosveštenice tarota, koja se povezuje sa misterijom, intuicijom i silama nesvesnog. U hinduizmu je polumesec simbol Šive, boga preobraženja.

Polumesec je veoma važan simbol u islamskom svetu, simbolizujući otvorenost i koncentraciju. Obično praćen jednom zvezdom, on je simbol raja i vaskrsenja, često ugraviran ili naslikan na minaretima ili grobnicama. U arapskom pismu slovo "n", oblikovano kao polumesec sa tačkom iznad, slovo je vaskrsenja, a za upokojene molitve se pišu tako da se rimuju s njim; ovo slovo se izgovara kao "nan", što je u isto vreme arapska reč za ribu, a riba je simbol večnog života u Kuranu.

MITOVI O MESECU

U nordijskom mitu, Mani, mesec, i Sol, sunce, stvorili su bogovi i stavili su ih u kočije da putuju nebom. Manijeva kočija se često približavala zemlji da bi svetlost mogla da ima veći uticaj na one dole. Jednom prilikom, Mani je zgrabio dva dečaka koja su nosila vodu, Hiukija i Bila, da budu njegovi drugari, tako da su oni postali mladi mesec i tri četvrti meseca. Manija je često progonio vuk Hati – kada bi ga uhvatio, atmosfera je postajala avetinjska, a kada bi uspeo da ga baci na tlo, nastalo bi pomračenje.

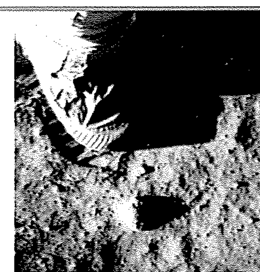
GORE Od srednjevekovnog vremena Devica Marija se povezivala sa polumesecom, i to u ulozi ogledala Hristove svetlosti.

SASVIM GORE Tamni mesec simbolizuje tačku mirovanja životnog ciklusa.

GORE Tri četvrti meseca predstavlja 'odustajanje od stvari' i 'opadanje'.

ČOVEK NA MESECU

20. jula 1969. Nil Amstrong je simbolično ostvario prvi fizički kontakt sa mesecom, govoreći: "Mali korak za čoveka, ogroman korak za čovečanstvo."

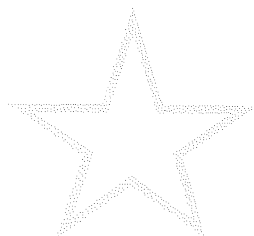

ZVEZDE

GORE Zvezde su povezane sa duhovnim prosvetljenjem i božanskim prisustvom.

DESNO U hrišćanskoj tradiciji, zvezda je vodila mudrace do novorođenčeta Isusa, kome su dali poklone od zlata, mira i tamjana.

GORE Petokraka zvezda bila je amblem asirske boginje Ištar (kasnije Izide, Venere). Petokraka je postala rasprostranjen simbol duhovnog i vojnog uspona.

Kao tačkice svetlosti koje obasjavaju tamu, zvezde se oduvek posmatraju kao rajski simboli, označitelji božanskog prisustva. One su arhetipski simboli koji se pojavljuju u svetim i sekularnim tradicijama širom sveta. Prema jakutskim šamanima iz Sibira zvezde su bile prozori svemira. Njihovo kratkotrajno otvaranje i zatvaranje omogućavalo je ili sprečavalo ulazak u gornji svet. U ranim društvima posmatranje neba bilo je važan deo života, a astrologija i astronomija bile su jedno. Nebeske pojave bile su od velikog praktičnog značaja, obeležavajući sezonske promene i dajući kalendar za lov i setvu. Kako su ljudi zapažali da se izvesna događanja na nebu poklapaju sa događajima na zemlji, te paralele su se spajale u znamenje – krvavi mesec, na primer, predskazivao je prirodnu katastrofu ili rat.

MITOVI O ZVEZDAMA

Ispredaju su mnoge priče o simbolici zvezda. Prema Kalevali, finskom nacionalnom spevu, zvezde su sačinjene od delova ljuske kada se razbilo Jaje sveta.

ZVEZDE PADALICE

Obično posmatrane kao proročansko znamenje, zvezde padalice se tumače kao iskre rajske vatre ili semenke božanske suštine. Za njih kažu da igraju sličnu funkciju za anđele, delujući kao glasnici između raja i zemlje i podsećajući ljudska bića na njihovu vezu sa duhom.

Među Astecima, Mlečni put se zvao ***mikskoatl*** ("zmija od oblaka") i po tome je dobio ime Mikskoatl, bog zvezde Severnjače i lova, za koga se smatralo da stanuje na zvezdama. U majanskim hijeroglifima zvezde se često prikazuju sa zracima svetlosti koji izbijaju iz njih. Prema narodnom verovanju u Gvatemali i Peruu, zvezde predstavljaju duše pravednih pokojnika, dok se među Inkama kosmička simbolika zvezda proširuje ne samo na ljude nego i na životinje i ptice: oni su verovali da se na nebu nalazi dvojnik svakog bića na zemlji, koji je odgovoran za rađanje i rast bića na zemlji. U hrišćanskoj tradiciji rođenje Hrista najavljeno je pojavom Vitlejemske zvezde. Danas se zvezde povezuju sa snovima i željama i postoji verovanje da će se ispuniti želja ako je poželite kada vidite zvezdu padalicu.

ZORNJAČA

Kako orbita Venere leži unutar orbite Zemlje, ona se na nebu pojavljuje prilično blizu sunca, a zavisno od ciklusa vidi se blizu sunca na izlasku ili na

DESNO U indijanskim predanjima zvezde se smatraju logorskim vatrama predaka.

zalasku. Zato se zove zornjača i večernjača. U vavilonskoj i asirskoj mitologiji Ištar, boginja ljubavi koja se povezuje s Venerom, silazila je u donji svet u potrazi za ljubavnikom i onda se vraćala u život, baš kao što je večernjača nestajala neko vreme pre nego što bi se pojavila ponovo da najavi izlazeće sunce.

Kod nizijskih Indijanaca, zornjača je simbol životnog principa – zato što najavljuje zoru i ponovno rađanje dana – dok Indijanci iz plemena Kora, sa jugozapada Sjedinjenih Država, daju zornjači jednak značaj kao suncu i mesecu, s kojima ona formira nebesko trojstvo. Međutim, u meksičkoj tradiciji za zornjaču se smatralo da donosi bolest, pa su se vrata i prozori zatvarali pred svitanje da bi se sprečio ulazak opasne svetlosti; u meksičkoj narodnoj umetnosti ona se često prikazuje sa lukom i strelom, a nosi masku od lobanje. U hrišćanskoj tradiciji jedno ime za đavola je Lucifer, što znači zornjača.

SEVERNJAČA

Severnjača simbolizuje čvrstu i večnu tačku u centru oko koje se vrti kosmos. U mnogim delovima Evrope i Azije ona se različito pominje kao stožer, glavčina, pupak, centar života ili kapija raja. U turkmenskoj tradiciji ona se opisuje kao "šatorski kolac" neba; Mongoli je pominju kao zlatni stub, a Sami iz severne Skandinavije zovu je stub sveta. U većini severnoazijskih predanja ona se nalazi na vrhu Svetske planine, pokazujući na boravište svevišnjeg boga na nebu; shodno tome, oltari u ovim krajevima obično se postavljaju na severnu stranu hrama.

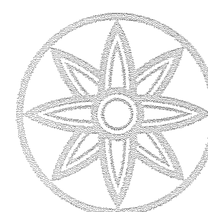
Simbolika severnjače kao vrha neba odražava ljudsku hijerarhiju. U Kini, na primer, nebo, sa ostatkom zvezda raspoređenih zavisno od odnosa prema severnjači, sagledava se u smislu strukture društva, u kojem su car i vladajuća klasa bili stožerna tačka oko koje su se vrteli svi drugi, svako na svom mestu. U Indiji se severnjača priziva u vedskim svadbenim veseljima, predstavljajući mladoženju kao stožernu tačku odnosa.

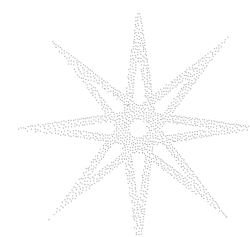
ZVEZDANI SIMBOLI

Zvezda petokraka je poznata kao pentagram i predstavlja drevni magijski znak. To je forma koja se javlja u umetnosti i u klasičnoj arhitekturi, kao i u prirodi (morska zvezda i neke vrste cveća). Linije koje spajaju njenih pet vrhova dele jedna drugu u srazmeri poznatoj kao zlatna sredina ili božanska srazmera, čineći je tako simbolom celovitosti i savršenstva.
Kada se crta s vrhom prema gore za pentagram kažu da je simbol kosmičkog čoveka, a u hrišćanskoj tradiciji on je simbol Hristovog "alfa i omega", početka i kraja.

Sledbenici Pitagore koristili su pentagram kao znak identifikacije, a on se često pojavljuje i kao amblem kod masona, čija istorija datira iz vremena pitagorejaca.

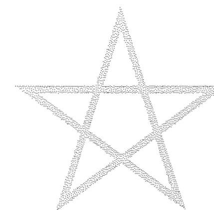
U srednjevekovnoj Evropi pentagram se koristio kao amajlija protiv zla za odbijanje demonskih sila. Međutim, okrenut naopako, sa dva vrha prema gore, pentagram se povezivao sa đavolom, pri čemu su vrhovi viđeni kao rogovi.

GORE Dve verzije osmokrake zvezde boginje Ištar, korišćene širom Bliskog istoka mnogo vekova pre Hrista. Gornja zvezda predstavlja vavilonsku verziju, a donja feničansku.

PENTAGRAM

U zapadnoj okultnoj tradiciji zvezde petokrake su se urezivale na diskove plemenitih metala kao što su srebro ili zlato da bi se dobio čarobni pečat poznat kao pentagram. Ponekad su unutar ove forme upisivana hebrejska slova, latinske reči i kabalistički znakovi. Ovaj pečat je simbolizovao moć okultnog i za njega se verovalo da može da uzrokuje zemljotrese, da inspiriše ljubav, uzrokuje nesreće i baca čini, kao i da pruža zaštitu od zla. Znak pentagrama pojavljuje se na zidovima starih hramova, urezan u kamenje crkava i kao crtež na staklu u boji. Kada se jabuka preseče na pola kroz jezgro, otkriva se oblik pentagrama: evropski Romi ovo zovu zvezda znanja.

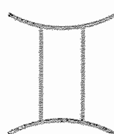
ZODIJAK

GORE Ovan liči na glavu ovna, ali i na izvor života.

GORE Bik liči na glavu i rogove vola.

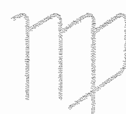
GORE Blizanci simbolizuju dvojnost.

GORE Rak sugeriše klešta raka, a može da predstavlja i promenu smera.

GORE Lav predstavlja lavlju grivu ili stvaralačku energiju sličnu zmijskoj.

GORE Devica bi mogla da bude nebeska krila, žena koja drži snop žita ili zmija.

Simbol sam po sebi i zbirka simbola, zodijak je pojas zvezda sa obe strane "ekliptike", prividne putanje kojom preko neba prolaze sunce, mesec i planete. Deli se na 12 sazvežđa ili znakova. "Zodijak" dolazi od grčke reči i znači krug živih stvari. Reč je o pojmu koji je nastao u vreme kada su ljudi verovali da je svako nebesko telo naseljeno nekim astralnim duhom, a izvire iz stava koji sagledava stvaranje sveta kao ogromnu mrežu međusobno povezanih sila, odražavajući ili čak utičući na život i događaje na Zemlji. Sazvežđa su se povezala s različitim životnim formama i predmetima, poprimajući mistična značenja kod objašnjavanja ljudske sudbine i zamršenosti koje čine ljudski karakter. Znakovi se dele između četiri elementa, a svaki dobija tri "svojstva": glavno (stvaranje ili inicijacija), fiksno (trajno) i promenljivo. Svakim znakom "vlada" jedno nebesko telo.

OVAN (21. MART – 20. APRIL)

Astrološka godina počinje na prolećni ekvinocij (na severnoj hemisferi) kada sunce ulazi u sazvežđe Ovna. Ovan se često prikazuje kako trči napred a gleda natrag. Ovaj znak je tvrdoglav, zanet, nezavisan, ambiciozan i lako padne u dosadu. Vladar Ovna je Mars; anatomski se odnosi na glavu i lice, njegov element je vatra, njegovo svojstvo glavno, a dragi kamen dijamant.

BIK (21. APRIL – 21. MAJ)

Drevni simbol muškosti i plodnosti. Bikovi su lojalni, praktični, mirni, plemeniti, uvidavni i strpljivi. Uživaju u čulnim užicima,ali znaju da budu tvrdoglavi i strogi. Vladar Bika je Venera; anatomski se odnosi na grlo i vrat, njegov element je zemlja, svojstvo fiksno i dragi kamen smaragd. Praznik u slavu Budinog rođenja dolazi pojavom prvog punog meseca pošto sunce uđe u sazvežđe Bika.

BLIZANCI (22. MAJ – 21. JUN)

Blizanci znače suprotnost i dvojnost. U nekim tradicijama, ovaj znak se prikazuje kao muškarac i žena ili kao par ljubavnika. Blizanci se povezuju s ljudskim kontaktom, komunikacijom i intelektom. Njihov element je vazduh, svojstvo promenljivo, a vladar je Merkur. Anatomski, ovaj znak se odnosi na pluća, ruke i ramena, a dragi kamen je ahat. U Indiji se ovo sazvežđe povezuje sa Aditi, boginjom majkom iz Veda.

RAK (22. JUN – 23 JUL)

Rakovi su osetljivi, ćudljivi, maštoviti, romantični, zaštitnički nastrojeni i nežni, ali znaju da budu sebični i preterano emotivni. Rak se povezuje sa arhetipom majke; njegov vladar je mesec, element voda a svojstvo glavno. Anatomski se odnosi na grudi i stomak, a njegov dragi kamen je feldspat.

LAV (24. JUL – 23. AVGUST)

Kada sunce uđe u sazvežđe Lava, njegova snaga (na severnoj hemisferi) nalazi se u zenitu i ovaj znak se povezuje sa toplinom, plemenitošću, kreativnošću, hrabrošću i vodstvom, iako zna da bude egoističan, gord i autokratski. Njegov vladar je sunce, element vatra a svojstvo fiksno. Anatomski, Lav se odnosi na srce, a njegov dragi kamen je rubin.

DEVICA (24. AVGUST – 23. SEPTEMBAR)

Devica (u smislu "nezavisne žene"), dolazi u vreme žetve. Povezuje se sa većinom glavnih zapadnih boginja, uključujući Izidu, Demetru i Devicu Mariju.

DESNO Krug zodijaka je simbol koji predstavlja cikluse, faze razvoja i aspekte muškog i ženskog.

Device su praktične, pronicljive, analitične i precizne, ali znaju da budu cepidlake. U vlasti Merkura, Devica se odnosi na creva, slezinu i pleksus. Njen element je zemlja, svojstvo promenljivo, a dragi kamen je kornalin.

VAGA (24. SEPTEMBAR – 23. OKTOBAR)

Kada sunce uđe u sazvežđe Vage, nalazi se u sredini astronomske godine kada su dani i noći jednake dužine. Vage su umetnički nadarene, prefinjene i dobri mirotvorci, ali znaju da budu neodlučne. Vladajuća planeta Vage je Venera, njen element je vazduh, a svojstvo glavno; dragi kamen je safir a anatomski se odnosi na kičmu, bubrege i jetru.

ŠKORPIJA (24. OKTOBAR – 22. NOVEMBAR)

Otrovnom Škorpijom vladaju Mars i Pluton. U mnogim kulturama ona se povezuje sa propadanjem i smrću. Škorpije su odlučne, energične i radoznale, sa silnom polnom energijom i strašću, iako su sklone ljubomori. Anatomski, Škorpija vlada bubrezima i genitalijama, njen dragi kamen je opal, element voda i svojstvo fiksno. Ovaj znak ponekad predstavlja orao, feniks ili zmija.

STRELAC (23. NOVEMBAR – 21. DECEMBAR)

Deveti znak, Strelac, predstavlja savršenog čoveka, spoj životinjske i duhovne snage i božanske moći. Obično se prikazuje kao kentaur koji nosi luk i strelu; njegov glif predstavlja strelu, simbol čovečanstva koje stremi ka zvezdama. Strelac je simbol više mudrosti, duhovnog traganja, filozofije, nauke i putovanja, ali Strelac može da bude i nerealan i nepouzdan. Njegova vladajuća planeta je Jupiter, element vatra, svojstvo promenljivo, dragi kamen topaz. Anatomski, strelac vlada jetrom, butinama i karličnom zonom.

JARAC (22. DECEMBAR – 20. JANUAR)

Jarcem vlada Saturn, a vesnik je kulminacije zime. Njegov element je zemlja, svojstvo glavno, dragi kamen granat; anatomski vlada kolenima, zubima i kostima. Jarac predstavlja red, čvrstinu i stabilnost, kao i ambiciju i pregoran rad. Njegov naziv se vezuje za mitološki cipalj, a glif odražava i ribu i rogove.

VODOLIJA (21. JANUAR – 19. FEBRUAR)

Glif vodolije predstavlja vodu i komunikaciju. Vodolijom, koja je obično povezana sa čovečanskim idealima, slobodom, ekscentričnošću i originalnim razmišljanjem, vladaju Saturn i Uran. Anatomski, ona se odnosi na donji deo nogu i na krv. Njen element je vazduh, svojstvo fiksno, a dragi kamen ametist.

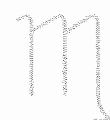
RIBE (20. FEBRUAR – 20. MART)

Dvanaesti znak su Ribe, a simbolizuje ih par spojenih riba koje plivaju u suprotnim smerovima, pri čemu glif predstavlja ovaj kontradiktorni aspekt. Ribe često osećaju da ih vuku dva smera i obično su sanjalačke, intuitivne, darovite i lako se oduševljavaju, a psihička osetljivost otežava im život u svakodnevnom svetu. Ribama vladaju Jupiter i Neptun, bog mora, njihov element je voda a svojstvo promenljivo. Anatomski, vladaju limfnim sistemom i stopalima, dragi kamen je hematit. Kao poslednji znak zodijaka, Ribe predstavljaju rastvaranje, povratak vodnjikavog ambisa pre nego što ponovo započne stvaralački ciklus.

GORE Zodijak predstavlja savršeni ciklus i zbog toga se njegova simbolika odnosi na točak i na krug.

GORE Vaga prikazuje kantar, ali i zalazak sunca.

GORE Škorpija se zasniva na hebrejskom slovu mem, a strela predstavlja ubod škorpijinog repa.

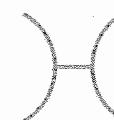
GORE Strelac znači projekciju.

GORE Jarac povezuje kozije rogove sa ribljim repom.

GORE Glif vodolije predstavlja vodu i prenosi ideju pasivnog dualizma.

GORE Glif riba predstavlja dve ribe koje odlaze u suprotnim smerovima.

Bogovi i boginje

GORE Zevs sedi na trijumfalnom sudu sa ostatkom olimpijaca i progoni poslednje titane u Tartar (podzemni svet). Kao vrhovni bog, Zevs je simbolizovao mušku snagu i vlast nad božanskim i ljudskim svetom.

Sve kulture su stvorile sopstvenu mitologiju, teologiju i svete obrede u traganju za pomirenjem sa misterijama svemira. Iako su misterije utkane u kulturu u kojoj nastaju, svejedno ima zapanjujućih sličnosti kod različitih božanstava sveta, što ih čini snažnim arhetipskim simbolima koji istražuju neke od najdubljih ideja čovečanstva.

KECALKOATL

Jedno od glavnih božanstava astečkog panteona, Kecalkoatl je stvorio ljude od mrtvih iz prethodnog stvaranja sopstvenom krvlju. On je bio i gospodar znanja, bog vetra i zodijaka, vegetacije i umetnosti. Bio je milosrdno božanstvo koje je učilo miru i bilo sila dobra. Njegovi amblemi bili su zmija tirkizne kože i plašt.

VRHOVNI BOGOVI

Ideja o vrhovnom bogu tvorcu je univerzalna, simbolizujući praiskonsku silu od koje počinje sav život. U mnogim tradicijama to božanstvo se samo stvara i pojavljuje se na čaroban način: na primer, u starom Egiptu, Atum (čije ime znači "ceo svet") izronio je kao humka ili breg iz haosa vodnjikavog ambisa, dok je zuluovski Unkulunkulu stvorio sam sebe od prostrane močvare obrasle trskom u boji koja je postojala na početku sveta.

Vrhovni bog često simbolizuje mušku snagu i vlast i povezan je sa arhetipovima oca, kralja i ratničkog vođe. On se smatra svemoćnim i sveprisutnim, vršeći vlast nad prirodom, životinjama i ljudskim bićima. Odin, ratnički bog iz nordijskog panteona, bio je poznat kao "sveotac". Keltski Dagda, čije ime znači "svemoćni bog", kontrolisao je vreme i useve i pružao je svom narodu zaštitu i blagoslov. I Odin i Dagda su bili poznati po mudrosti, što je još jedna karakteristika vrhovnih bogova. Ponekad vrhovni bog oličava pravični gnev zbog ljudskih grehova: munja kojom je bog vitlao kada bi se razbesneo, bila je atribut i Zevsa, starogrčkog vladara neba i zemlje, i boga tvorca kod Inka, Virakoče ("gospodara sveta"). U druge primere vrhovnih bogova spadaju Kecalkoatl (Asteci), Višnu (Indija) i Tangaroa (Polinezija).

Međutim, nisu sva vrhovna božanstva muška. Kineska boginja Nu Gua, čiji je donji deo tela bio zmijski ili riblji, stvorila je sve žive stvari kada se preobrazila u mnoštvo oblika, dok je u predanju Navaho Indijanaca Žena pauk stvorila svet tkajući obrasce sudbine baš kao što pauk tka svoju mrežu. Japanska tvoračka božanstva, Izanagi i Izanami, bili su blizanci, brat i sestra, koji su stvorili zemlju mešajući vode praiskonskog okeana kopljem.

VELIKA BOGINJA

Pojam svemoćne boginje je veoma star. Slavljena kao velika boginja ili kao boginja majka, ona se obično identifikuje s prirodom ili zemljom. U Južnoj Americi boginja plodne zemlje bila je Pačamama (njen kult je u kolonijalnom periodu prilagođen Devici Mariji), a kod Mavara je bila Papatuanuku (ili Papa), boginja zemlje i stena i majka naroda.

Boginja nije samo stvoriteljka čija bezgranična plodnost i plemenito obilje rađaju, hrane i održavaju život, nego je i uništiteljka koja traži danak kao deo obnoviteljskog ciklusa rađanja, rasta, smrti i ponovnog rađanja u prirodi. Ona se često povezuje sa mesecom, odražavajući njegovu cikličnu prirodu i svetle i tamne atribute. U nekim ranim društvima, ona je predstavljana kao kupa ili kameni stub, ponekad beo

a ponekad crn, što odgovara njenim svetlim i tamnim aspektima. U Haldeji, Vavilon (današnji Irak), ova boginja je slavljena u obliku svetog crnog kamena, za koji neki naučnici veruju da je onaj isti kamen koji je postao glavni za islamsku veru, Ćaba u Meki.

Predstave Velike boginje uključuju Selenu (grčko-rimska), Izidu (staroegipatska) i Ištar (vavilonska). U Indiji je Velika boginja poznata kao Šakti – krajnja stvaralačka snaga – Devi ili Maha-Devi ("velika Devi") i smatra se personifikacijom ženskog principa i majke svih stvari. U svojim tamnim aspektima poprima surove forme, uključujući Durgu, ratničku boginju, i Kali, boginju smrti. Durga se obično prikazuje kako jaše tigra i u svakoj od deset ruku nosi oružje kojim ubija neprijatelje, dok se Kali prikazuje okićena lobanjama, vitlajući sabljom u jednoj ruci i odsečenom glavom u drugoj.

TROSTRUKA BOGINJA

U mnogim predanjima boginja se deli na više celina, najčešće na tri – devica, majka, starica – što odgovara mesečevim menama. U grčko-rimskom panteonu, Artemida (rimska Dijana), Demetra (Cerera) i Hekata predstavljaju tri aspekta Trostruke boginje. Apolonova sestra, koja se povezuje sa suncem, nevina boginja lova Artemida često se prikazuje kako nosi srebrni luk i strelu, koje koristi za zaštitu ali i za ubijanje. Demetra je boginja plodova zemlje, a njeni atributi su snop žita, srp i rog izobilja. Hekata, boginja noći, tame i smrti, ponekad se prikazuje sa tri tela ili lica koja simbolizuju njenu vezu sa mesecom. Povezana je sa mestima prelaza kao čuvar kapija Hada i kao boginja raskršća. Hekata se povezuje s magijom i vradžbinama u okultnim tradicijama.

MANJA BOŽANSTVA

Postoje bogovi i boginje povezani praktično sa svim dimenzijama života – kako u prirodnom svetu, tako i u ljudskom društvu. Bogovi prirode uključuju božanstva neba, mora i vegetacije. Na primer, Uran (starogrčki) i Rangi (mavarski) su bogovi neba, Posejdon ili Neptun (grčko-rimski) i Susanovo (japanski) valadaju morima, dok su Tamuz (sumerski) i Zeleni čovek (keltski) bogovi plodnosti povezani s prirodom i obnavljanjem života u proleće.

Iako se zemlja i mesec obično povezuju sa ženskim božanstvima, u nekim tradicijama oni su muški bogovi. Među Inuitima, Igaluk, duh meseca i snažan i vešt lovac, je muško, dok je u starom Egiptu zemlju personifikovao Geb, koji se obično prikazuje sa zelenim telom da bi predstavio vegetaciju, i sa dignutim falusom koji pokazuje njegovu želju da stigne Nut, boginju neba.

Postoje i božanstva ratarstva i ribolova, planina i šuma, vulkana i zemljotresa, reka i riba, vremena i divljih zveri. U primere ovih bogova prirode spadaju hinduska boginja Parvati, supruga Šive, čije ime znači "kći planine"; Pele, havajski bog vulkanske vatre; Čak, majanski bog kiše; Tor, nordijski bog groma; Sedna, inuitska boginja morskih stvorenja; i indijanska Selu ili Kukuruzna žena, koja svom narodu donosi dar poznavanja gajenja kukuruza.

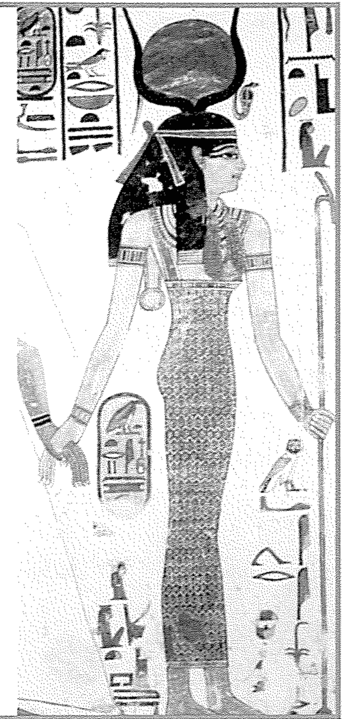
U Africi, zemlja i voda su neizostavno boginje: kod Joruba u zapadnoj Africi, Ili je boginja majka zemlje, a Jemodža je boginja vode. Jemodžini glasnici su nilski konj i krokodil, a njena kći je Adži, boginja reke Niger.

BOGOVI I LJUDSKI ROD

Mnoge kulture slave božanstva povezana sa društvom i ljudskim vrednostima. Postoje bogovi ljubavi i udvaranja kao što je grčki Eros (rimski Kupid) i astečki Ksočikecal, i boginje udaje i majčinstva kao što su hinduska Lakšmi i kineska Kuan-Jin, boginja milosti.

BOGINJA IZIDA

Izida je bila jedno od najvažnijih božanstava starog sveta. Njeno ime znači "sedište" ili "tron" i ponekad se prikazuje kako nosi presto na glavi. Takođe je prikazana sa kravljim rogovima na glavi između kojih se nalazi sunčev disk, što je povezuje sa Hator, boginjom ljubavi i plodnosti. Izida je povezivana sa magijskim majčinstvom i prirodom. Kod Grka je pružala zaštitu mornarima, a u starom Rimu njen atribut su bile ruže.

DOLE Hinduska boginja, majka Mahadevi, ovde je prikazana u svom dobrom aspektu, kao Parvati (supruga Šive), dok ruke s oružjem simbolizuju ratničku boginju, Durgu.

GORE Prema legendi, Venera, boginja ljubavi, rođena je iz mora. Ovde je prikazana sa bujnom, dugom kosom koja simbolizuje njeno devojaštvo.

DOLE Lakšmi, hinduska boginja bogatstva, povezuje se sa slonom (znak kraljevskog dostojanstva) i cvetom lotosa, simbolom nevinosti.

Domovoj u Rusiji i Lari i Penati u starom Rimu su kućni duhovi koji čuvaju kuću i porodicu. Božanstva umetnosti i zanata uključuju Benten, japansku boginju muzike; Ven Čenga, kineskog boga književnosti; Tane-Mahutu, mavarskog boga drvodeljstva i rezbarenja; i Hefesta/Vulkana, grčko-rimskog boga kovača. Apstraktni pojmovi kao što su pravda, istina i mudrost takođe se uzdižu na stepen božanstva preko figura kao što su Atena/Minerva, grčko-rimska boginja mudrosti i ratovanja; Mat, staroegipatska boginja istine i pravde; i Brigid, keltska boginja učenja.

BOGOVI LJUBAVI

Potreba za ljubavlju i bliskošću suštinska je za ljudski rod. Ona je sila integrisanja i razrešenja sukoba; verom i predajom partneru u ljubavi mogu se prevazići suprotnosti, što dovodi do jedinstva i celovitosti i jedne i druge individue. Međutim, kada se izopači, ona postaje princip deobe i smrti. Ljubav može da poprimi mnoge različite forme – od polne ljubavi i strasti na jednoj strani kantara do duhovne ljubavi na drugoj – a u mnogim aspektima predstavlja je mnoštvo bogova i boginja. Među njima se nalaze Kama, indijski bog ljubavi; Afrodita/Venera, boginja ljubavi u grčko-rimskoj tradiciji, koja se navodno rodila iz morske pene; Jarilo, slovenski bog ljubavi i obnove; Freja, nordijska boginja plodnosti, čulnosti i erotske ljubavi; i Bastet, staroegipatska boginja koja se povezuje sa uživanjem i polnom ljubavi. Bastet je volela muziku i ples, a njen sveti simbol bila je čegrtaljka ili zvečka. Spektakularna godišnja svečanost održavana u njeno ime privlačila je velike gomile ljudi, a tada bi se popilo više vina nego u ostalom delu godine.

BOGOVI RATA

Iako rat prvenstveno simbolizuje agresiju, rušilačku snagu i trijumf surove sile, ratničke vrednosti kao što je hrabrost i čast podržavaju se u mnogim društvima i svetim predanjima. Čak i u budizmu, religiji poznatoj po pacifizmu, Buda se pominje kao "ratnik sa sjajnim oklopom". Rat se može sagledavati i simbolički kao unutrašnja borba, kao prelazna faza u kretanju iz tame u svetlost, iz ropstva u slobodu. U primere bogova i boginja rata spadaju Ahajuta

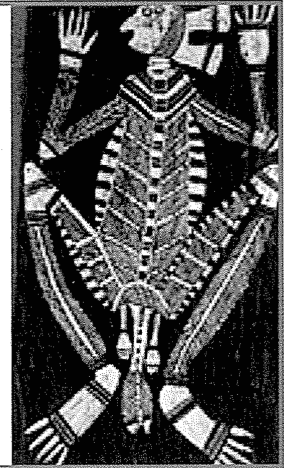
Aći, moćni bogovi rata blizanci severnoameričkog naroda Zuni Pueblo, i Morigan, boginja rata kod Kelta.

Ahajuta Aći su bili deca sunca i pokazali su veliku hrabrost kada su ukrali pribor za pravljenje kiše od jedne svirepe ratničke grupe. Bili su hrabri ratnici i žestoko su branili narod Zuni, ubijajući čudovišta i zlotvore u njihovo ime. Oni su takođe bili odgovorni za pribavljanje oruđa i znanja za lov. Morigan, koja se ponekad pominje kao kraljica demona, često se pojavljivala kao trostruka boginja, a njena tri aspekta predstavljala su rat, klanicu i smrt. Vešta u magiji i proročanstvima, pojavljivala se na bojnom polju u obliku vrana ili gavranova (njeni simboli), časteći se leševima. Koristila je mogućnosti menjanja forme da zavede muškarce i zadovolji svoju polnu požudu, a ušla je u spektakularan polni sudar sa Dagdom, vrhovnim keltskim bogom.

Ponekad se bogovi rata povezuju s mirom. Japansko božanstvo Hačiman, iako prvenstveno božanstvo šinto vere, priznato je i u budizmu, gde se naziva Dajbosacu ("veliki prosvetitelj"). Njegovi atributi su štap i golub, koji simbolizuje mir koji prati njegove akcije. On ima funkciju da štiti ratnike i zajednicu koja je na slobodi. Drugi zaštitnički bog koji čuva mir je kineski Guan-Di, bog rata, odanosti i pravde.

BOGOVI VARALICE MIMI

Prema jednom mitu australijskih urođenika iz Arnem Landa u Severnoj teritoriji Australije, Mimiji nastanjuju pukotine u padinama ovog kraja. Ponekad se prikazuju na slikama u kori drveća kao tanke, avetinjske figure, a kažu da se noću čuju kako pevaju i udaraju u stene. Mimiji imaju dvojnu prirodu: s jedne strane su velikodušni i predusretljivi, učeći ljude kako da love, ali ako budu uznemireni znaju da nanesu pustoš, donoseći bolest i nesreću. Zbog toga se lovci dozivaju da bi upozorili Mimije na svoje prisustvo i izbegli da povrede bilo kojeg kengura koji deluje pitomo, jer bi on mogao da bude miljenik Mimija, koji će usmrtiti svakoga ko ga povredi.

BOGOVI VARALICE

Bog varalica je buntovna, amoralna i anarhična figura, antijunak koji uživa da remeti status kvo – bilo da su u pitanju bogovi ili smrtnici. On je često mešovitog karaktera sa životinjskim, ljudskim i božanskim karakteristikama. Njegova pokvarenost se posmatra ambivalentno – ponekad se pojavljuje kao mrzovoljni saboter, a ponekad njegovi poduhvati pomažu čovečanstvu. Nordijski Loki, na primer, bio je i prijatelj bogova i lopov koji je krao njihovo blago, dok je američki Kojot i junak i hulja. Kod Navaho Indijanaca, Kojot je sustvaralac sa prvim čovekom i prvom ženom, a dolazi iz donjeg sveta noseći seme za bilje koje deli različitim plemenima; ipak, Apači ga smatraju odgovornim za dolazak Evropljana, a Majdu iz Kalifornije za donošenje bolesti, žalosti i smrti čovečanstvu. U druge primere bogova varalica spadaju Ešu, iz zapadnoafričke Jorube; polinezijski Mauji, donosilac vatre čovečanstvu; i Mimiji australijskih urođenika.

FREJA

Nordijska boginja plodnosti, čulnosti i erotske ljubavi, Freja je štitila ne samo žene prilikom udaje i porođaja, nego i ratnike i kraljeve. Ona je bila veoma vešta u magiji i imala je mogućnost da menja oblik, noseći plašt od perja i pretvarajući se u sokola da bi letela kroz podzemni svet.

DOLE Ovaj stari duborez pokazuje kovrdžavog Lokija, nordijskog boga varalicu.

BOG TANE-MAHUTA

U mavarskoj tradiciji, Tane-Mahuta je bio sin Rangija, boga neba, i Pape, boginje zemlje. On je bio odgovoran za stvaranje carstva svetlosti tako što je stopalima rastavio svoje roditelje, razdvojivši tako nebo i zemlju. Kako su njegovi roditelji bili goli, on je stvorio drveće i biljke da pokrije majku, a oca je posuo zvezdama. Tane je postao gospodar šume i svih stvorenja koja su živela u njoj (uključujući ljude) i svih stvari napravljenih od drveća. Shodno tome, postao je bog svih koji rade s drvetom. Graditelji kanua ostavljaju sekire u njegov hram i mole mu se noć uoči seče drveta za pravljenje kanua.

Raj i pakao

GORE Biblija kaže da će se dušama suditi na Sudnji dan. Spaseni će ići u raj, prokleti će ići u pakao.

DEVET PAKLOVA

U astečkoj mitologiji bilo je devet paklova kroz koje je duše umrlih vodio pas, koji je žrtvovan kao deo pogrebnog obreda. Njihove duše su se doslovno vraćale na zemlju sa koje su potekli. Posle prolaska kroz osmi pakao, duša je uranjana u deveti, u večnu kuću mrtvih.

Podela na gore i dole uobičajena je mitska tema, a simbolizuje fundamentalnu dvojnost svemira. Ovim dvema polarnostima pripisuju se različite vrednosti i značenja, pri čemu se gornja povezuje najviše sa boravištem besmrtnika, mestom sreće, dok je donja boravište đavola i božanstava gde se muče duše pokojnika. Na bazi kontrasta, u animističkoj i šamanskoj tradiciji gore i dole se posmatraju u međuzavisnosti; u perspektivi koja slavi život i smrt i vrednuje prirodne cikluse života.

U raznim kulturama i u raznim vremenima, raj i pakao se shvataju i kao doslovna mesta i kao različite metafore.

SUMER

Najraniji opis donjeg sveta nalazi se u sumerskoj mitologiji negde oko 2700. g. pre n.e., kada boginja Inana silazi u donji svet i doživljava simbolično preobraženje. Ona napušta "veliko gore" i odlazi u "veliko dole" da bi se suočila sa sestrom blizankom Ereškigal, boginjom vladarkom donjeg sveta. Kako Inana silazi, može da prođe kroz sedam kapija neidljivosti samo skidanjem života i plodnosti u obliku svoje blistave odeće i dragulja, dok ne stigne gola pred Ereškigal. Ona postaje leš, ali bog varalica Enki pronalazi za nju način da se vrati na zemlju ako uspe da pronađe rezervnu dušu. Otkrivši da njen ljubavnik Dumuzi ne žali za njom, Inana ga progoni u donji svet umesto sebe, a ona se vraća u život po šest meseci svake godine.

Inana je boginja plodnosti, pa ova priča simbolizuje sezonski ciklus plodnosti u kojem biljni svet raste, dozreva i umire, a zatim se obnavlja. Ova priča takođe predstavlja psihološko putovanje u kojem se čovek suočava sa svojim celim bićem žrtvujući ego.

STARI EGIPAT

Tekstovi u piramidama su dugi stupci hijeroglifa upisani na zidove pogrebnih odaja. Smatra se da su napisani da bi pomogli faraonu da se uspne na nebo da bi večito živeo pokraj svog oca, Ra, vrhovnog boga.

Prvi vladar egipatskog donjeg sveta bio je Anubis, prikazivan kao čovek sa glavom šakala. Kao bog raspadanja i balsamovanja, Anubis je nadgledao suđenje mrtvima i štitio ih u zagrobnom životu. Na kraju je Oziris, u početku bog vegetacije, preuzeo ulogu sudije mrtvima. Da bi stigao u donji svet, i sam je umro i bio balsamovan od Anubisa: za Egipćane je njegovo balsamovanje simbolizovalo novo i trajno verovanje u zagrobni život.

GRČKA I RIM

Starogrčki donji svet nazvan je po svom vladaru, bogu Hadu, čije ime znači "neviđeni". Rimljani su ga poznavali kao Plutona, "bogatog", a prikazivali su ga kako drži rog izobilja, što je odražavalo njegovo upravljanje

zemaljskim bogatstvima.

Grčki junaci, mudraci i posvećenici odlazili su na svetlo i srećno mesto u donjem svetu koje se zvalo Rajske poljane, a koje je Homer smestio na najzapadniju tačku zemlje. Mnogo vekova kasnije, rimski pesnik Vergilije (70-19. g. pre n.e.) opisao je Rajske poljane kao mesto večitog proleća sa sopstvenim sunčanim sistemom. Najdublji deo Hada bio je Tartar, zatvor za titane i one koji su osuđeni na večitu kaznu.

JUDAIZAM

U judaizmu ne postoji jasna predstava pakla. Gehena, koja se opisuje kao teško i neprijatno mesto, može se shvatiti kao mesto na kojem se duša pročišćava ili duhovno preobražava da bi na kraju mogla da se uspne u Gan Eden ili u raj. Gehena je originalno bio naziv za gomilu đubreta do samih zidina Jerusalima, gde je vatra neprestano gorela zahvaljujući dodavanju sumpora za spaljivanje otpadaka. Tela pogubljenih zločinaca bacana su tamo.

HRIŠĆANSTVO

U hrišćanskoj tradiciji raj je mesto povezano sa svetlošću, dok je pakao mračan, bez svetlosti Božijeg prisustva zbog grehova čovečanstva. Rani hrišćani su verovali da je raj fizičko mesto iznad oblaka, ali je ova predstava osporena novim idejama o prirodi svemira. Moderni hrišćani ne vide raj kao fizičko mesto, ali još možda veruju u njegovo fizičko postojanje u nekoj drugoj dimenziji.

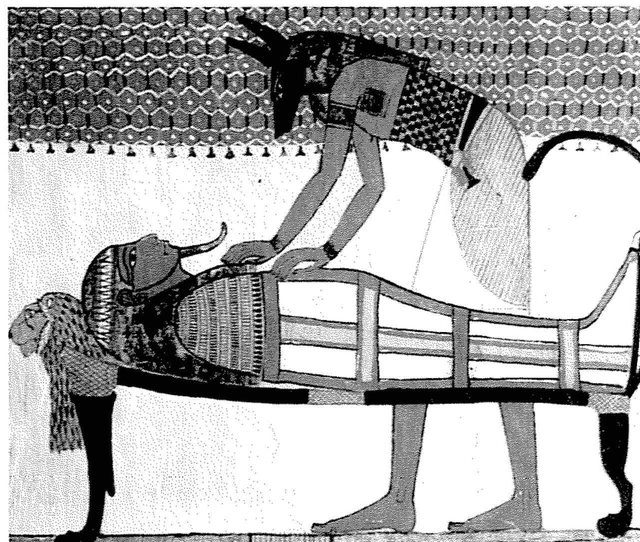
Originalno biblijsko prikazivanje pakla predstavljala je podzemna pećina u koju su duše pokojnika, i dobrih i loših, odlazile na večna vremena. Kasnije knjige Biblije opisuju ga kao mesto poništavanja ili večne kazne, a modernija hrišćanska predstava pakla je stanje teške patnje.

ISLAM

Kuran opisuje raj i pakao veoma slikovito. Raj se sagledava kao blaženstvo a pakao kao mesto ognjenih muka, iako kod muslimana postoje razmimoilaženja da li ove opise treba smatrati doslovno ili metaforički. U islamskom verovanju svakom čoveku se sudi prema tome da li je živeo u što je bolje mogao u skladu sa istinom. Nevernici koji odbacuju istinu islama ne dobijaju milost i oni će pasti u Džahanam ili pakao, dok će dobri živeti u raju.

BUDIZAM

U budizmu ima šest carstava postojanja, koja predstavljaju stanja duše, a kroz koja ljudi neprestano prolaze u cikličnim reinkarnacijama, dok se ne oslobode fizičkog stanja. Deva ili nebesko carstvo mesto je prijatnih stvari, ali je isto tako nepostojano stanje. Carstvo ljudi je mesto koje može biti veselo i tužno. Carstvo asura (ljubomornih bogova i demona) je mesto borbe. Svet gladnih duhova je mesto nezadovoljstva, gde vlada večita glad. Životinjsko carstvo je mesto u kojem nema moći razuma. Najzad, carstvo pakla je mesto velike patnje i bola. Neko ko se oslobodi vezanosti i ko upozna svoju istinsku prirodu na kraju postiže stanje budanstva.

GORE Anubis sa glavom šakala, prvi egipatski vladar donjeg sveta, balsamuje telo na ležaju koji ima oblik lava.

DOLE Raj /paradajz/ (od staropersijske reči pairidaeza) je ograđena bašta u kojoj žive pravednici u prisutsvu Boga.

DEMONI I ANĐELI

ĐAVOLAK
Manji ili slabiji demon povezan sa ponašanjem koje je više nestašno nego naopako. Đavolci su mala, tamna i senasta stvorenja. Mogu da menjaju oblik, postajući lasice ili paukovi, a povezuju se sa manjim nezgodama.

I anđeli i demoni su bića sa božanskom snagom, postojeći negde između bogova i ljudskih bića. Anđele i demone prvenstveno karakterišu svojstva svetlosti i senke, a mogu se povezivati sa svetlošću i senkom unutar ljudskog nesvesnog. Jung je primetio da neke religije odbacuju demonski aspekt, koncentrišući se samo na svetlost, i istakao je da se i "božanstvo" simbolizuje unutar carstava senke.

DEMONI

U grčkoj mitologiji, demoni su bili božanska bića koja su sprovodila volju bogova nad ljudima u formi sudbine. Demon je dodeljivan svakoj osobi pre rođenja, a nosio je sudbinu dotične osobe kao niz slika ili obrazaca koji se moraju proživeti na zemlji. Sudbina može da se odloži i da se izbegne, ali demon je neumoljiv i nikada ne odlazi, tražeći da se sudbina živi ili opsedajući čoveka, postajući tako unutrašnji demon. Kako su mogli da predvide nečiju sudbinu, smatralo se da demoni predstavljaju bljeskove intuicije van racionalnog mišljenja, koji deluju kao unutrašnji vodiči.

Demon je životni poziv pojedinca, pandan rimskom geniju, slobodna duša, životinjska duša ili duša daha Inuita, ***nagval*** Navaho Indijanaca i sova Kvakiutla na severozapadu Kanade. U nekim kulturama demoni se poimaju kao naročita životinjska vrsta. Često se povezuju s vatrom, a genij je opisivan kao vatreni nimbus ili oreol. Za Junga je termin "demonski" opisivao svestan odnos sa arhetipskim figurama ljudske psihe.

Poreklo pojma anđela, i anđela i demona kao oličenja dobra i zla, leži u interakciji između persijskog zaratustrizma i judaizma. Zaratustrovci opisuju borbu između dva božanstva: Ormuzda, "mudrog gospodara" i boga svetlosti i Arimana, "duha zla" i boga tame, sred čijeg žestokog boja se sudi dušama ljudi. Judaizam, kao monoteistička religija, zamišlja samo jednog boga. Tako je Satana, bog tame, simbolično izbačen iz raja.

Hrišćanstvo je nasledilo ideju demona kao anđela koji su pali s neba kada se Satana pobunio protiv Boga. Rani hrišćani su videli demone kao vazdušasta stvorenja bez fizičkog tela, što je dovelo do velike rasprave o tome da li oni jesu ili nisu božanstva. U XII veku crkva je prihvatila da demoni, kao i anđeli, imaju duhovno telo povrh kojeg se nalazi materijalno telo.

Kako su paganske i politeističke religije sve više zamenjivane monoteističkim, demoni su sve više postajali unutrašnji glasovi koji su sugerisali ludilo ili uticaj đavola, a nisu bili božansko vodstvo. Pali anđeli ili demoni poprimili su fizičke i mentalne mane i bili su prikazivani sa crnom kosom i kožom nalik ljudskoj premazanom crvenom, crnom ili belom bojom. Dok su anđeli imali božanska krila i pretežno ljudske karakteristike,

DOLE DESNO Kada je ilustrovao epski spev Džona Miltona, Izgubljeni raj, Vilijam Blejk je rekao da je Milton, ne shvatajući to, preuzeo ulogu Satane i prikazao je đavola kao junaka.

DOLE Tradicionalnija slika đavola prikazuje ga više kao zver nego kao čoveka.

DAKINI

Indijanski pandan anđelima, dakini ili "nebeski šetači", nose duše mrtvih u nebo. Posmatrani kao čista duhovna energija, oni su besmrtni, deluju van vremena i nemaju materijalnu supstancu.

demoni su – u skladu sa judeohrišćanskim stavom o nadmoći nad životinjama i prirodom – oličavali izuzetna svojstva životinjskog carstva, sa krilima slepih miševa, kandžama, rogovima i repovima, povezujući njihovo zlo sa paganskim božanstvima prirode.

ĐAVO

Ariman, opako zaratustrovsko božanstvo, i sam je tvorac. Međutim, u hrišćanstvu đavola stvara Bog. Naziv potiče od grčke reči ***diabolos***, što znači "klevetnik", ali đavo ima mnogo drugih imena, uključujući Satanu, Lucifera, Mefistofela, Belzebuba i nazive kao što je antihrist ili princ tame. Naziv Satana dolazi od hebrejske reči za "neprijatelja" ili "prepreku", budući da je on neprijatelj Boga. Satana se pobunio protiv Boga i prognan je u pakao. U Kuranu je đavo poznat kao iblis ili šejtan.

Tokom ranog Srednjeg veka Lucifer je smatran pokvarenim ali ne i zastrašujućim. Kako se hrišćanska ikonografija razvijala, on je sve više prikazivan kao zastrašujuća zver sa rogovima, rascepljenim kozijim papcima, krilima i šiljatim repom.

ANĐELI

U ovoj ili onoj formi, anđeli se pojavljuju u većini velikih religija kao posrednici između Boga i ljudi. Oni su nevidljiva ili poluvidljiva bića koja deluju kao vodiči duše, pomažući joj da raste i da se razvija. Takođe se veruje da oni organizuju svemir u samim temeljima, držeći planete na kursu i kontrolišući razvoj života na zemlji.

Ranohrišćanske slike anđela bile su veoma slične grčkim i mesopotamijskim božanstvima. Imali su krila, koja su odražavala njihovo nebesko svojstvo. Anđeli su jednako važni i za islam, a veruje se da je arhanđel Gavrilo diktirao Kuran proroku Muhamedu.

DESNO Nebesko mnoštvo anđela sprema se za boj. Mnoge religije govore o borbi između anđeoskih sila dobra i demonskih sila zla.

ANĐEOSKA HIJERARHIJA

Srednjevekovni teolozi opisali su nebesku hijerarhiju anđela. U prvoj sferi nalaze se nebeski savetnici: serafimi, heruvimi i prestonici. U drugoj sferi su anđeli koji rade kao nebeski namesnici: upravljači, vrline i sile. I najniži redovi anđela, koji su ljudima najpoznatiji, su nebeski glasnici, čije je mesto u trećoj sferi: principalci, arhanđeli i anđeli.

Serafimi, čije ime na hebrejskom znači "goreti", su anđeli koji doslovno gore strašću za tvorca, umotavajući Boga krilima i nikada ne otkrivajući njegovo prisustvo. Oni stalno pevaju u slavu Boga i dovode u red nebesa muzikom sfera. Heruvimi, čije ime možda dolazi od asirske reči koja znači "biti u blizini", čuvari su svetlosti koja sja sa nebesa i obasjava život ljudi. Kažu da je Bog posle Pada smestio heruvime istočno od Edenskog vrta, između njega i ljudskog carstva, da bi zaštitio drvo života ognjenim sabljama.

U starim tekstovima nazivani "gospodarima ognja" zato što nastaju od čiste svetlosti ili energije, arhanđeli su posrednici preko kojih se vrši Božija volja. Oni donose prijatna uputstva, zaštitu i Božije poruke čovečanstvu. Imena arhanđela su: Urijel, Cadkijel, Kamel, Rafael, Hanijel, Mihajlo i Gavrilo.

METATRON

Ognjeni duh, Metatron je "kralj anđela", vrhovni anđeo smrti. On je bio prorok Enoh, smrtnik kome je sopstvena dobrota donela Božiju nagradu tako što je primljen u najviši red anđela. Kao anđeo pisar, Metatron za simbol ima svitak.

DEVA-LOKA

U tibetanskom budizmu pandan anđelima su deve. Prema Tibetanskoj knjizi mrtvih, duša posle smrti prolazi kroz sedam bardo carstava. Prvog dana drugog bardoa duša nailazi na vrhovno božanstvo. Ako je čovek za života sakupio lošu karmu, božanstvo će svojom jarkom svetlošću saterati strah u njegovo srce i on će biti odvučen na blažu svetlost deve-loke, što je pandan hrišćanskom anđelu.

VILE I DUHOVI PRIRODE

GORE Hamadrijada ili šumska nimfa otkriva se drvoseči kao duh čuvar drveta.

DOLE Vile se često opisuju kako igraju u čarobnom kolu.

Zamisao paralelnog sveta koji nastanjuju osetljiva bića u sukobu je sa savremenim zapadnjačkim pogledom na prirodu, pa su vile i duhovi prirode preseljeni u carstvo priča. U narodnom verovanju, vile gube na značaju od XVII veka zahvaljujući urbanizaciji i nadmoći nauke, ali još ima ljudi koji veruju da je prirodni svet ispunjen duhovnom svešću.

Zavisno od perspektive iz koje posmatramo, vile i duhovi prirode mogu da simbolizuju ljudska stanovišta projektovana na prirodu ili da se sagledavaju kao nezavisna bića sa sopstvenim osobinama u sopstvenoj stvarnosti.

Verovanje u duhove prirode ili vile najčešće je tamo gde se veruje da duh pokreće prirodu. U Irskoj, gde još postoji veza sa keltskim korenima, i na Islandu, koji je okružen divljom prirodom, još buja poštovanje prema vilinskom svetu.

Starofrancuska reč "faerie" ili "feyerie" originalno se odnosila na stanje opčinjenosti, sjaj ili uticaj. U suštini amoralni po prirodi, vile ili duhovi prirode često predstavljaju sile sudbine koje utiču na ljudski svet, bilo u zlonamerne ili dobronamerne svrhe. Vilinsko carstvo se često opisuje kao nešto što odražava ljudsku hijerarhijsku strukturu, sa kraljem i kraljicom na vrhu, a daje i sliku strukture same prirode.

DECA I VILE

Vile se često povezuju sa decom, za koju kažu da su sposobnija da ih vide, a ponekad im liče. Vile se ponekad zovu "mali ljudi". U Južnoj Americi krilati duhovi prirode, poznati kao *himaninjos* i *himaninjas*, liče dobro uhranjenoj deci; za njih kažu da se vide na meksikanske Zadušnice. Za sićušne *abatve* iz Afrike kažu da žive u mravinjacima i da ih vide samo trudnice i deca.

Hristijanizovana islandska legenda kazuje da su vile najpre bile Evina deca. Ona ih je prala kada ju je pozvao Bog, pa je sakrila decu koja nisu bila čista. Bog ju je kaznio za ovu prevaru, govoreći da ono što je skriveno od Boga treba da bude skriveno i od ljudi, pa je tu decu učinio nevidljivom. Ovo povezuje razdvajanje vilinskog carstva sa patrijarhalnom kulturom u kojoj su žene, deca i priroda degradirani.

PALI ANĐELI

Još jedan hristijanizovani stav u odnosu na vile, ovaj put keltski, jeste da su anđeli isterani iz raja sa Luciferom. Kada su pali na zemlju postali su duhovi zemlje, vazduha, vode, vatre i biljaka. *Sidhi* u Škotskoj i Irskoj su takvi duhovi, poznati po lepoti i muzičkim sposobnostima. Visoki su kao ljudi i žive u podzemnim vilinskim palatama.

Tuata de Danan u Irskoj je vilinski narod boginje majke Dane. Legenda kaže da su oni sagradili irske megalite kao kapije vilinskog sveta i da su bili prvi čuvari blaga Svetog Grala. Finvara, kralj vila, bio je opsednut smrtnim ženama i mamio ih je u vilinsku zemlju čarobnom muzikom. Kada je neko opčinjen muzikom *sidhija* tada upadne u trans – što je verovatno dovelo do izraza "odnele ga vile".

DUHOVI DRVEĆA

U klasičnom svetu, hamadrijade (šumske nimfe) su bile ženski duhovi koji su živeli u drveću kao čuvari i koji su umirali kada bi drvo bilo posečeno. "Drijade" je opštiji naziv za vile drveća koje se nalaze u čarobnim lugovima. Često prikazivane kao pramenovi svetlosti, drijade su vesela stvorenja, koja mogu da

pomažu, da ometaju ili da gnjave ljude, a posebno su aktivne za vreme punog meseca.

U japanskom folkloru Uku-No-Či je božanstvo koje živi u deblima drveća, a Hamori je zaštitnik lišća. Majke zove su skandinavske vile drveća koje žive u zovama, za koje se veruje da poseduju veoma veliku magijsku moć. Lepa švedska šumska nimfa Skogsra čuvar je šuma i divljih životinja. Gili Du je usamljena vila drveća koja živi u brezama u Škotskoj.

ISKONSKI DUHOVI

Iskonski duhovi su duhovi četiri osnovna elementa, zemlje, vode, vazduha i vatre, koji su skupa sa mesecom, zvezdama i suncem bili izvori celokupnog stvaranja sveta u starogrčkoj mitologiji. Švajcarski alhemičar i filozof Paracelzus (1493-1541) nazivao ih je gnomima (zemlja), salamanderima (vatra), silfima (vazduh) i undinama (voda) koji naseljavaju carstvo smešteno između duhovne i materijalne ravni. Za njih kažu da vladaju prirodnom i magijskom energijom koja utiče na ljudske misli i želje.

Gnomi su duhovi zemlje, a pojavljuju se u mitologiji i folkloru severne Evrope. Prikazivani kao patuljasta bića koja žive pod zemljom, ovi iskonski duhovi se povezuju sa magijom zemlje, lečenjem travama, zaštitom, plodnošću i napretkom.

Zeleni čovek je arhetipski duh zelene prirode, koji se obično prikazuje potpuno pokriven zelenim hrastovim lišćem. On se pojavljuje kao simbol u najvećem delu Evrope, gde se povezuje sa prolećnim svetkovinama plodnosti i moći da donese kišu. Duborezi Zelenog čoveka u kamenu i drvetu korišćeni su za zaštitu ljudi od zla.

Vodeni duhovi koje je Paracelzus nazvao undinama žive u podvodnim pećinama mora, jezera, močvara i rečnih obala. Oni poseduju svojstva osunčane vode, tako da ritmično svetlucaju. Brodarice su vodeni duhovi reka, izvora, jezera i močvara koji se često pojavljuju kao lepe device. Vole muziku i ples i poseduju proročansku moć. Iako mogu da donose darove ljudima, znaju i da budu štetne, ponekad daveći ljude.

Vodeni element se vezuje za putir, koji u zapadnjačkoj magijskoj tradiciji simbolizuje intuiciju i emocije, a povezuje se i sa stvarima kao što su ljubav, seks, srodstvo i deca. S vodenim duhovima možemo se savetovati gledanjem u vodu u potrazi za simboličnim slikama.

Silfovi su večita, krilata iskonska bića vazduha, koja žive na vrhovima planina. Obično se povezuju s logikom, komunikacijom, učenjem i putovanjem. Silfovi se prizivaju paljenjem tamjana ili aromatskih ulja, a povezuju se s ritualnim nožem ili mačem, čarobnim oruđem komandovanja.

Salamanderi su iskonski duhovi vatre, nastali od vatrenog guštera bliskoistočnih pustinja. Salamanderi žive u livenim jezerima, vulkanima i šumskim vatrama. Imaju palacave jezike i menjaju oblik kao i sama vatra. Obično se povezuju sa snagom, svetlošću, inspiracijom, pročišćenjem i kreativnošću.

U islamskoj tradiciji vatreni duhovi se nazivaju "džini". Nastanjuju planine koje okružuju svet i poznati su po ogromnoj snazi i po sposobnosti da menjaju oblik, ponekad se pojavljujući kao gorostasni ljudi. Džini iz Aladinove lampe je takav duh.

DESNO Ova ilustracija iz Hiljadu i jedne noći prikazuje duhove ("Džine") kako nose svoju princezu i njenog ljubavnika.

POROĐAJNE VILE

Za porođajne vile kažu da su prisutne kada se rađa dete, pri čemu daruju talente koji će usmeriti novorođenče na naročit životni put. U bajci Uspavana lepotica, trinaesta vila baca kletvu umesto davanja blagoslova.

ZEMALJSKA SVETLA

Varke ili dečiji fenjeri su bili zemaljska svetla koja su lebdela u grupama i za koja se smatralo da su vile koje čuvaju izgubljeno blago, s namerom da zavedu putnika. Ova svetlost je, u stvari, bio upaljeni močvarski gas.

FANTASTIČNA STVORENJA

GORE Divovi se pojavljuju u mitologiji mnogih kultura i često se posmatraju sa strahom, ali u nekim mitovima o stvaranju sveta oni su simboli stvaranja.

GORE Himera, čudovište iz klasičnog mita koje bljuje plamen imalo je lavlju glavu, kozije telo i zmijski rep.

Izgleda da u ranim kulturama mašta i stvarnost nisu bili razdvojeni onako kako je to uobičajeno u modernoj misli. One su tada predstavljale dve jednako vredne dimenzije postojanja, unutrašnjeg i spoljnog sveta, od kojih je svaki posedovao sopstvenu mudrost. Fantastična stvorenja su izumi ljudske mašte i javljaju se u mnogim tradicijama. Reč je o pokušajima da se objasni neobjašnjivo, da se uhvati dimenzija iskustva koja se opire objektivnoj analizi i da se istraže važna ljudska pitanja putem simbolike.

ISKONSKE ZVERI

Fantastična stvorenja obično nastanjuju dimenziju koja obuhvata i svakodnevni svet i druge, magijske svetove, delujući kao korisni glasnici ili učitelji, ili kao monstruozne prepreke koje se moraju prevazići da bi se dostigao cilj. Često je reč o hibridima – delom životinjama delom ljudima, ili o spoju različitih životinja, koje zajedno daju simbolična svojstva za stvaranje nečeg novog. Obično su obdareni natprirodnim moćima i povezani s jednim od četiri elementa – zemljom, vazduhom, vatrom i vodom – iako su neki povezani sa više od jednog elementa: na primer, sirena je riba sa ljudskim torzom, što je povezuje i sa vodom i sa zemljom. Kao bića svetlosti i tame, takođe simbolizuju borbu između dobra i zla i duhovno putovanje duše pri suočavanju sa strahovima i njihovom preobražavanju.

DIVOVI

Nazvani po grčkoj reči *gigantes*, oni koji su poraženi u borbi sa bogovima Olimpa, divovi (giganti) su humanoidna bića ogromne veličine. Oni su ostatak predašnjeg doba, postojali su na početku sveta ili su ga, u nekim predanjima, stvarali, a mogu da predstavljaju oličenje prirodnih sila. U Kini, drveće i reke su se pojavili iz tela diva Pan Kua, a u Japanu su prirodne karakteristike kao što su planine i jezera stvarali divovi zvani *kajodžini*. U nordijskoj tradiciji svet je stvoren od tela diva mraza Imira, koga je ubio Odin sa svojom braćom bogovima. Imirove kosti su postale planine, njegova lobanja nebeski svod, a njegova krv more koje je potopilo sve druge divove mraza izuzev Bergelmira i njegove supruge, koja je kasnije rodila rasu zauvek suprotstavljenu nordijskim bogovima.

Divovi su obično surovi neprijatelji bogova i ljudi, kao što su jednooki kiklopi iz grčko-rimske tradicije, iako ljudi mogu da ih nadmudre – kao što je u Starom zavetu slučaj borbe Davida i Golijata. Ponekad divovi koriste svoju nadljudsku snagu da pomognu ljudima: Dehotgozgajeh kod indijanskog plemena Irokeza pruža zaštitu od zla.

DIVLJI ČOVEK

Mnoga predanja kazuju priče o divljem čoveku koji se nalazi u čvrstom savezu s prirodom.

KENTAUR HIRON

Neke mitske zveri imaju pozitivnu simboliku. U grčkom mitu, kentaur Hiron bio je izuzetno plemenit i mudar. Njega su učili Apolon i Artemida, a on je zauzvrat učio nekoliko junaka, uključujući Ahila. Kada ga je ranio Herakle, odustao je od besmrtnosti da ne bi nastavio da živi u strašnim mukama. On je primer "ranjenog iscelitelja" – oličenje ideje da je patnja deo ljudskog stanja i da njen doživljaj može da se iskoristi za pomoć drugima.

Tibetanski Jeti je zastrašujuće, divovsko stvorenje od snega i leda, a u indijanskoj tradiciji Veliko Stopalo ili Saskvoč ("divlji šumski čovek") poštuje se kao natprirodno duhovno biće. U evropskom folkloru divlji čovek koji živi u šumi obično je dlakav, ima velike zube i ponekad rogove. U Srednjem veku je bio poznat kao "šumarac" i, poput keltskog Zelenog čoveka, predstavlja prirodne sile.

Divlji čovek ima veze sa grčko-rimskim satirom – stvorenjem šuma i planina koje je imalo gornji deo tela čoveka, s rogovima, i zadnje noge jarca. Sladostrasni i vragolasti, ali uglavnom dobrodušni, satiri su predstavljali čulne instinkte ljudi; bog plodnosti Pan bio je glavni satir. Kasnije, u hrišćanskoj tradiciji, satir je poistovećen sa Satanom.

KROĆENJE ZVERI

Mitska stvorenja često simbolizuju napetost između nagona i razuma, prirode i civilizacije koja je deo ljudskog života. Izgleda da ljudi, kako postaju civilizovaniji, sve više podležu strahu od svoje "životinjske" prirode, koja se posmatra kao zver koju treba ukrotiti. U grčko-rimskoj mitologiji to se simbolizuje sukobom između kentaura i tesalijskih Lapita. Pohotni kentaur je imao ljudsku glavu i torzo na telu konja, a predstavljao je divlju, neobuzdanu instinktivnu stranu ljudske prirode. Na svadbenoj svečanosti lapitskog kralja kentauri su pokušali da otmu nevestu, silovali su ženske svatove i napali su njihove domaćine drvenim trupcima i kamenjem. U nastaloj tuči Lapiti su porazili kentaure, simbolizujući pobedu razuma nad nagonima i životinjskom strašću – koja je u ovoj priči dovela do varvarskog haosa.

Tamnu, zversku stranu ljudskog roda u grčko-rimskom mitu predstavlja Minotaur, čovek sa glavom i repom bika. Zatvoren u lavirintu ispod palate kritskog kralja Minosa, on je svake godine jeo sedam devica i sedam momaka koji su dovođeni iz Atine na ime danka. Tezej, koji je bio deo ovog danka, ubio je čudovište i iskoristio je konac koji mu je dala Minosova kćer Arijadna (simbol božanskog vođstva) da ga izvede iz lavirinta.

Klasični mit daje mnogo primera zastrašujućih stvorenja s kojima se na kraju sukobljava junak i ubija ih. Hidra je bila stvorenje močvare sa telom zmije i sa više glava (između sedam i sto). Ako bi jedna glava bila odsečena, iz nje bi narasle dve da je zamene. Hidru je konačno ubio Herakle odsecajući koren svakog od njenih vratova, nakon odsecanja glava.

Drugo zastrašujuće čudovište bila je himera, koja je imala lavlju glavu i bljuvala je vatru, a telo joj je bilo kozije i rep od zmaja ili zmije; himera je ponekad prikazivana sa glavama koje rastu iz svakog dela tela. Ona je bila dete čudovišta Tifona i Ehidne i predstavljala je simbol iskonskog haosa i prirodnih katastrofa (naročito oluja i vulkanskih erupcija). Grčki junak Belerofont ubio je ovo čudovište, sručivši se na njega na krilatom konju Pegazu i gurnuvši komad olova među njegove čeljusti. Zver je plamenom otopila olovo i ugušila se njime.

GORE Lepi beli, krilati konj Pegaz i hrabri junak Belerofont simbolizuju trijumf dobra nad zlom, jer zajedno ubijaju monstruoznu himeru.

BAZILISK

Takođe poznat kao aždaja, pustinjski bazilisk ima krila, trostruku krestu i kandže petla na telu zmije. Čuvar blaga, bazilisk je imao otrovan smrtonosan dah i mogao je da ubije pogledom – jedini način na koji je mogao da bude savladan bio je da se natera da pogleda svoj odraz u ogledalu. Za njega se govorilo da se leže iz jajeta bez žumanca koje petao položi u đubre, a na njemu leži žaba ili zmija. U hrišćanskoj tradiciji, bazilisk je postao simbol antihrista i u Srednjem veku je povezivan sa grehovima kao što su požuda, prevara i bolest (naročito sifilis).

LEVIJATAN
Verovatno zasnovan na krokodilu, levijatan iz mesopotamijskog folklora je praiskonsko morsko čudovište koje se pominje u Starom zavetu kao "grdna zmija". U judaizmu se smatrao antipodom hipopotamu, praiskonskom zemaljskom čudovištu koje će ga na kraju uništiti. Njegove oči su obasjavale tamna mora, a njegov smrdljivi dah dovodio je vodu do ključanja. U hrišćanstvu, levijatan predstavlja zemaljsku silu dok njegove razjapljene čeljusti simbolizuju ulaz u pakao.

GORGONE
U grčkom mitu gorgone su bile tri zastrašujuće sestre – Meduza, Evrijala i Steno – koje su imale ljuspastu kožu, očnjake i zmije umesto kose. Kao kod baziliska, njihova snaga ležala je u očima: pogledom su pretvarale ljude u kamen.

DESNO Rospije ili "grabljivice" iz grčkog mita bile su zastrašujuće veštice sa ptičijim krilima i kandžama i predstavljale su simbol smrti.

ŽENSKI HIBRIDI

Ima mnogo primera ženskih hibrida, koji su listom opasni i destruktivni na neki način. Ovi hibridi predstavljaju muške strahove od ženskog principa ili anime, koji je povezan sa instinktom i iracionalnošću. U klasičnom mitu Scila je bila čudovišno, šestoglavo stvorenje sa tri reda zuba u svim ustima. Nazvana je po steni u kojoj je živela, nasuprot viru Haribdi u Medinskom moreuzu. Ona je koristila svoje duge vratove da dohvati i zgrabi mornare koji su prolazili između dve prepreke.

Sirene su bile krilata bića sa glavom i grudima žene i telom zmije ili ptice. Slične morskim nimfama, bile poznate po moći svog pevanja, koju su koristile da odvuku mornare u smrt. Evropljani su nekad verovali za amazonske kitove da su sirene.

U grčkoj legendi rospije su bile besne i prljave leteće veštice, koje su mogle da izazovu oluje na kopnu i virove na moru; slali su ih bogovi da kazne smrtnike. One su simbolizovale iznenadnu i preranu smrt, a bile su i glasnici donjeg sveta u koji su prenosile duše pokojnika. U običnom žargonu "rospija" je okrutna žena.

MORSKA STVORENJA

Sirene i njihovi muški pandani pojavljuju se u mnogim mitologijama. Haldejski bog mora Ea bio je morski jarac dok je filistinski bog Dagon, inače stari bog kukuruza, imao donju polovinu tela nalik ribi. U grčkom mitu morski ljudi nastanjuju Posejdonovo podvodno carstvo. Posejdonov sin Triton, pola čovek i pola delfin, upravljao je vodom duvajući u rog ili u školjku (što su ljudi čuli kao huk okeana) i bio je pozitivan simbol moći i kontrole.

U evropskom folkloru, sirene su predstavljale nedokučivu žensku lepotu kao i nepostojanost i taštinu (koje simbolizuje ogledalo). One su imale magijsku i proročansku moć i volele su muziku, a često su prikazivane kako drže češalj koji su koristile za kontrolu oluja na moru. Obično opasne za ljude (naročito za muškarce), sirene kao što je nemačka Lorelaj mogle su da odvedu smrtnike u smrt utapanjem.

BOŽANSKA STVORENJA

Kao i opasna čudovišta, mnoga fantastična stvorenja predstavljaju višu svest i pružaju zaštitu. Pegaz, krilati konj iz grčkog mita, simbolizuje moć pretvaranja zla u dobro. U Kini i Japanu, lavovi-psi se često postavljaju ispred hramova i palata u znak zaštite od zlih sila i da označe ulaz u sveto ili naročito mesto. U budističkoj tradiciji ova stvorenja čuvaju budistička učenja, a muški lavovi-psi se ponekad prikazuju sa šapom na globusu, što označava *sintamani* ili sveti dragulj budizma.

Popularan među Persijancima, Vaviloncima i Asircima, grifon ima glavu, krila i kandže orla (što simbolizuje budnost i oštrovidost) i telo lava (simbol snage). U staroj Grčkoj on je bio svetinja za Apolona (boga sunca), Atenu (boginju mudrosti) i Nemezidu (boginju osvete). U srednjevekovnoj Evropi grifon je predstavljao snagu, zaštitu i moć sunca, pa

DESNO Ovde je prikazan hinduski bog Višnu kako leti na Garudi, gorostasnoj snažnoj ptici i simbolu sunca.

je tako postao simbol Hrista i vaskrsnuća.

MOĆNE PTICE

Mnoga predanja imaju primere moćnih ptica. U hinduskoj i budističkoj mitologiji, garuda je kralj ptica i simbol duhovne moći i pobede. Pola orao i pola čovek, garuda je simbol hinduskog boga Višnua koji jaše na njemu. Garuda je izašao potpuno formiran iz kosmičkog jajeta i živi na drvetu koje ispunjava želje. On je ljuti neprijatelj Naga – legendarne rase mnogoglavih zmija koje nastanjuju podzemni svet i simbolizuju vodu i plodnost.

U indijanskoj tradiciji, gromovnica je moćan duh prirode. Neverovatno je velika (obično se prikazuje kao orao) sa munjama koje sevaju iz očiju ili iz kljuna i gromovitim lepetom strahovitih krila. Nutke sa Vankuverskog ostrva veruju da ova ptica vlada nebeskim carstvom, dok plemena oko Velikih jezera veruju da se ona nalazi u stalnoj borbi sa podvodnim panterom, zbog čega dolazi do oluja koje su opasne za ljude u kanuima.

FENIKS

Mitska ptica koja se povezuje sa slavljenjem vatre i sunca, feniks je jedan od najvažnijih simbola preobraženja, vaskrsenja i besmrtnosti. Često se povezuje sa orlom i ima vatreno crvena ili zlatna krila, što upućuje na sunce koje se rađa. U starom Egiptu feniks je bio poznat kao *benu* i govorilo se za njega da se vraća svakih 1 400 godina da bi seo na sveti kamen *ben ben* u Heliopolisu ("gradu sunca"). U najpoznatijem mitu o feniksu ova ptica se spaljuje na lomači upaljenoj sunčevim zracima, da bi se digla iz pepela kao mlada ptica. U jevrejskoj tradiciji feniks se smežura posle 1 000 godina, pretvarajući se u jaje iz kojeg izlazi podmlađen. U persijskoj mitologiji naziva se simurg i simbol je božanstva i mističnog putovanja duše prema svetlosti.

U Kini je feniks poznat kao feng-huang; u aspektu fenga je muški, sunčev simbol, dok je kao huang ženski i mesečev simbol, čime predstavlja oličenje jedinstva jin i jang. Prikazuje se kao složena ptica šarenog perja, sa glavom petla nalik suncu i sa leđima lastavice koja upućuju na polumesec. Njegova krila znače vetar, repovi predstavljaju biljni svet a noge zemlju. Sa delovima tela feniksa povezuju se i ljudska svojstva, tako da grudi znače čovečnost, a glava vrlinu. Smatra se carem ptica i jedno je od četiri sveta stvorenja (skupa sa zmajem, jednorogom i kornjačom) koja donose mir i napredak, a njegovo pojavljivanje najavljuje dolazak naprednog cara ili proroka. Poznat i kao "skerletna ptica", feniks se povezuje s letom, jugom i crvenom bojom; on je i kineski svadbeni amlbem koji označava jedinstvo kroz brak.

U Japanu, feniks se zove ho-o i popularan je simbol u čistom zemaljskom budizmu koji ističe reinkarnaciju duha. Popularan je kao motiv u šinto svetilištima (mikoši) i, poput zmaja, simbol je carske vlasti.

JEDNOROG

Obično beo, sa rogom koji raste iz čela, jednorog je simbol nevinosti. On ima telo konja, rep lava i noge antilope, iako se ponekad prikazuje kao jelen ili jarac. Jednorozi su bili divlja stvorenja koja su mogla da uhvate samo device, pa su se zato povezivali sa ženstvenošću i nevinošću. U grčkom mitu, jednorog je bio svet za Artemidu i Dijanu i povezivan je s mesecom, dok u judaizmu rog označava jedinstvo duha. U hrišćanskoj tradiciji jednorog je ponekad predstavljao Devicu Mariju, a ponekad Hrista – njegov rog bio je simbol jevanđelja. U heraldici ga veza s mesecom čini pandanom lavu, simbolu sunca. Jednorog akođe postoji u Kini kao kilin (u Japanu kirin), stvorenje sa telom jelena i belim ili žutim krznom. Ovo stvorenje je bilo toliko nežno da nije htelo da gazi ni na šta živo. Njegova pojava najavljivala je vremena mira i napretka i postao je simbol mudre carske vladavine.

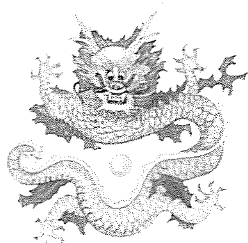
GORE Feniks je arhetipski simbol preobraženja i besmrtnosti. U mnogim kulturama, kao simbol sunca, povezuje se sa smrću i ponovnim rađanjem.

DOLE Grifon ima glavu, kljun i krila orla, telo lava i ponekad rep zmije ili škorpije. U hrišćanskoj simbolici često predstavlja Satanu.

ZMAJ (AŽDAJA)

DESNO Ovde je prikazan sveti Georgije kako ubija aždaju u simboličnom činu oslobađanja od ugnjetavanja.

GORE Istočnjački zmaj je dobrodušno sveto ili čarobno stvorenje sa zmijskim telom, lavljom glavom i ptičijim kandžama.

DOLE Zapadnjački zmaj, bljuvač vatre i često zelene boje, predstavlja silu na koju treba računati. On nema ništa od plemenite i napredne simbolike istočnjačkog zmaja.

Zmajevi se pojavljuju širom sveta kao simboli silne snage, sa centralnim značenjem za kulture u kojima se pričaju legende o njima. Naziv potiče od grčke reči *drakon* (engleski "dragon"), što znači "zmija". Mitovi o zmajevima često se bave temama haosa i nesreće, plodnosti, ponovnog rađanja i ciklusa kosmosa. Mnoge drevne kulture imaju zmajeve ili zmije sa kosmološkim značenjem, kao što je grčki Uroboros, zmija koja guta sopstveni rep i predstavlja uništavanje i večno obnavljanje svemira.

Istočnjački zmajevi češće simbolizuju pozitivne osobine, kao što je mudrost i snaga, dok na Zapadu zmaj često oličava negativne sile ili prepreke koje junak treba da savlada u svom traganju. Složena životinja, zmaj spaja različitu snagu i osobine životinjskog carstva.

STVARALAČKI I RUŠILAČKI ZMAJEVI

Najranija preživela legenda o zmaju jeste legenda o Zuu (ili Asagu), sumerskom zmaju koji je ukrao od velikog boga Enlina Tablice zakona koje su držale red u svemiru. Zu je ubio Ninurta, bog sunca, koji je tako sprečio prelazak svemira u haos. Vavilonski mit o stvaranju sveta govori o velikom početku u kojem nije postojalo ništa osim dve praiskonske sile: Apsu, muški duh slatke vode i ambisa, i Tjamat, ženski duh slane vode i haosa. Tjamat je bila zmaj sa lavljom glavom, ljuspastim telom, perjanim krilima, orlovskim nogama i račvastim jezikom. Kada ju je ubio bog Marduk, njeno presečeno telo postalo je nebo i zemlja, a Marduk je od njene krvi stvorio ljude.

U Bibliji se zmaj i zmija koriste naizmenično kao simbol političkog suprotstavljanja Bogu i njegovom narodu. Predstavljajući pitanje zla, suštinu đavola i neprijatelja ljudskog roda, zmaj ne postoji u prirodnom svetu nego ostaje metafora zla u mnogim njegovim formama. Slično tome, u persijskom mitu *aži* ili zmaj nije imao nikakvog obzira prema ljudima, bio je protivnik dobra i prezren od bogova. Skandinavski mitovi pričaju o zmaju koji se skriva u jami Hvergelmir, glodući korenje Igdrazila, Drveta sveta koje drži svemir, u stalnom nastojanju da ga uništi.

ZAPADNJAČKI ZMAJ

U zapadnjačkoj legendi, borbe sa zmajevima često predstavljaju borbu između dobra i zla. Zapadnjački zmajevi takođe predstavljaju pohlepu, budući da često čuvaju gomile blaga. U psihološkom smislu, borba sa zmajem može da predstavlja unutrašnju borbu sa gramzivom prirodom ili sa otporom razvoju. Zmaj može da predstavlja veliku psihološku barijeru dobijanja pristupa bogatstvima unutrašnjeg bića.

Česta mitska tema je tema junaka koji napušta svoju

DESNO Dva zmaja na jednom zidu u Kini odražavaju verovanje da su zmajevi sposobni da reše sukob suprotnosti.

okolinu i nailazi na čudovište ili zmaja na rubu poznatog sveta. On se suočava sa snagom mračnih sila i ubijajući zmaja uspeva da se ponovo poveže sa životom i sa ličnim snagama koje je stekao. Legenda o svetom Georgiju priča o njegovoj borbi sa moćnim zmajem (aždajom) koji je pustošio Kapadokiju (današnja Turska). U nastojanju da se otarasi ovog čudovišta, narod beše ponudio nevinu princezu. Georgije je napao zmaja, ubivši ga kopljem, spasao je princezu i oslobodio narod od ugnjetača. Njegov primer hrabrosti koju je pokazao u odbrani slabih snažno se podudarao sa hrišćanskim vrednostima, pa je u XIV veku on proglašen svetim zaštitnikom Engleske.

Crveni zmaj je amblem Velšana. Mabinogion, zbirka velških legendi iz XII veka, sadrži priču o borbi između crvenog i belog zmaja, koji simbolizuje napadačke snage Saksonaca. Zmajevi su sahranjeni u kameni mrtvački sanduk, što predstavlja zauzdavanje dve sile: verovalo se da njihovo zadržavanje štiti Britaniju od invazije, a ova priča simbolizuje spajanje sudbine Kelta i Saksonaca.

ISTOČNJAČKI ZMAJ

Sve što na Dalekom istoku ima neke veze sa zmajevima, blagosloveno je. Godina zmaja, koja se dešava svake dvanaeste godine po kineskom kalendaru, veoma je napredna i oni koji se rode u njoj uživaće u dugom, zdravom životu i velikom bogatstvu. Kineski narod naziva sebe Lung Tik Čuan Ren, "potomci zmaja". Kineski zmaj, Lung, božansko je stvaralačko biće, simbol cara i carskog zakona i od ključnog je uticaja na kinesku kulturu. Lung simbolizuje veličinu, moć, dobrotu i blagoslov i savladaće sve prepreke da bi postigao uspeh. Inteligentan je, hrabar, plemenit, istrajan i pun energije. Taoista Čuang Cu (399-295. g. p.n.e.) učio je o tajanstvenim moćima zmaja da reši sukobe suprotnosti, čineći ga simbolom jedinstva.

Zmajevi na Istoku imaju anđeoske osobine, lepi su, dobrodušni i mudri. Za njih se grade hramovi, obično pokraj mora ili reka, budući da zmajevi žive u vodi i vladaju njom. Oni stvaraju teške oblake pune oplođujuće kiše, a povezuju se i s munjom i gromom, sjedinjujući nebesku kišu i zemlju.

Carska japanska porodica vodi poreklo od kćeri zmajskog kralja mora poznate kao princeza Plodni Dragulj, od pre 125 generacija, a za careve se verovalo da imaju sposobnost da se pretvore u zmajeve. Bilo preko predačke loze, bilo preko sadašnjeg srodstva sa figurom zmaja, zmajeve osobine snage i mudrosti pristupačne su ljudima.

AMERIČKI ZMAJEVI

U indijanskim legendama postoje mnoga mitska stvorenja. Neki američki zmajevi su dobrodušne figure velike veštine i mudrosti koji uče ljude, dok su drugi rušilačka sila.

Pjaza ili "ptica koja jede ljude" plemena Ilini ličila je zmaju, budući velika krilata životinja koja je jela meso i živela u pećini pokraj reke. Sejala je strah i napadala je žrtve koje bi se previše približile. Pjazu je na kraju izmamio iz pećine poglavica zvani Kvatonga, koji ju je ubio otrovnim strelama. Čipeve i Kvilajute pričaju o velikoj ptici gromovnici koja je lepetom krila stvarala vetrove i čiji pogled je palio munje. Njena omiljena hrana bio je kit, koji je bio prisiljen da beži mnogo puta, da bi se na kraju povukao u morske dubine.

> **ASTEČKI ZMAJ**
> Kecalkoatl je bio dobrodušni bog Asteka i Tolteka. Tvorac ljudskog roda, civilizovao je ljude učeći ih da pišu i upoznajući ih sa poljoprivredom. Takođe je uveo kalendar, muziku i ples. Bio je poznat Majama i Kulkulkanima, kao i peruanskim Kvičeima kao Gukumac.

DOLE Kecalkoatl (levo), bog učenosti, u borbi sa orlovskim bogom obnove., Kuauhtlijem.

POVEZIVANJE SA DUHOVIMA

SVA DRUŠTVA SU RAZVILA RAZUMEVANJE LJUDSKOG ŽIVOTA I NJEGOVOG ODNOSA SA KOSMOSOM I UVELA SU NEKU VRSTU DUHOVNE PRAKSE, MORALNOG KODEKSA ILI SISTEMA VEROVANJA DA BI NAPRAVILA VEZU. SIMBOLI KAO ŠTO SU LAVIRINT ILI MANDALE POSMATRAJU SE KAO PUTEVI KA PROSVEĆENOSTI, A SVETI PREDMETI DELUJU KAO GLASNICI DUŠE.

SVETI PREDMETI

GORE Mnoge svete tradicije koriste brojanice kao pomoć pri molitvi ili meditaciji.

DOLE Budistički molitveni točak je, u stvari, rotirajući bubanj koji sadrži sveto pismo. Stavljanje točka u pokret je simboličan čin.

Sve svete tradicije imaju sopstveni način povezivanja sa duhom i koriste razne simboličke predmete u svojim ritualima i ceremonijama. Oni se obično smatraju predmetima moći i ponekad su toliko sveti da su nevidljivi i nedodirljivi.

BROJANICE

Uobičajene u mnogim religijama, brojanice imaju bisere ili čvorove i služe kao pomoć pri molitvi ili meditaciji. Broj bisera obično ima simboličko značenje, a konac ili lančić takođe je simboličan: na jednom nivou on predstavlja vezu između ljudi i božanskog, ali na drugom nivou označava ropstvo ljudske duše.

Za muslimane, 99 bisera simbolizuju 99 imena Alaha (stoto ime poznato je samo Alahu). Molitveni konac je poznat kao ***mišaba*** ili ***suba***, a osim toga što se koristi za čitanje Alahovih imena i atributa, predstavlja sredstvo koje pomaže pamćenje molitava. Hindusi i budisti koriste molitveni konac poznat kao ***mala*** prilikom kazivanja mantri ili svetih bajalica, u toku molitve ili meditacije. 108 bisera budističkog konca odražavaju različite faze razvoja sveta. Katoličke brojanice obično imaju 165 bisera koji se dele na 15 nizova sastavljenih od po deset malih i jednog velikog bisera. Broje se izgovaranjem molitava: svaki mali biser predstavlja Zdravomariju, a svaki veliki Očenaš.

SVETI ŠTAPOVI

Neke kulture koriste štapove za povezivanje sa božanskim. U indijanskoj tradiciji prave se specijalni štapovi za čitanje molitava od obojenog drveta i ukrašeni perjem, koncem i drugim stvarima. Oni se ponekad postavljaju oko granica ceremonijalnog mesta ili se stavljaju u snopovima unutar njega. Mavarski sveštenici koriste božiji štap za prizivanje i održavanje suštine boga ili duha. Štap drži sveštenik ili se pobode u zemlju. Kada ljudi žele da ispostave zahtev, sveti konac se zakači za božiji štap i vuče se da bi skrenuo pažnju duha koji u njemu počiva.

MOLITVENI TOČKOVI, ZASTAVE I KAMENJE

Mnogo korišćen u tibetanskom budizmu, molitveni točak ili ***horlo***, u stvari je rotirajući bubanj na kojem su ispisane ili u njemu sadržane molitve, odlomci iz neke svete knjige ili ceo svitak. Kao sredstvo svete sile, stavljanje točka u pokret uspostavlja kontakt između lica koje se moli i nebeskih bića. On se okreće u smeru kazaljki na satu dok se čitaju molitve. Velike molitvene točkove postavljene ispred budističkih svetilišta vrte hodočasnici dok obilaze sveto mesto.

Kamenje i zastave takođe se koriste za čitanje molitava, a ispisano kamenje je uobičajena slika duž hodočasničkih puteva na Tibetu. Molitvene zastave nastale su u Kini i Indiji, ali su

DESNO Tablica od kamena mani, na Tibetu, u koju je upisano, "Svi pozdravite dragulj u lotosu", što se odnosi na čistu savest.

postale i slikovita karakteristika tibetanskog krajolika. Ljudi ispisuju svoje muke na parčićima platna koja kače na drveće ili ih vešaju o konopac da bi vetar oduvao nevolje.

Kao deo prirodnog pejzaža, kamenje se uveliko smatra svetim predmetima i često je povezano s mitom i folklorom: u Kini i Japanu se smatralo da se lepo rečno kamenje izleže u zmajeve, a specijalni kamenovi su se koristili da prizovu kišu ili da donesu sinove ženi. U Nepalu i Tibetu kamenje *mani*, sa molitvama ispisanim na njemu, ugrađuje se u hramove i kuće i duž staza i prolaza, a verovatno ih ima na hiljade.

U zapadnoj Africi sveštenici boga grmljavine, Jorube, nose sveto kamenje za koje se smatra da je nastalo od munja. U keltskoj tradiciji, okruglo kamenje s rupom u sredini (poznato kao sveto kamenje) korišćeno je u obredima isceljenja i plodnosti – smatralo se da će rupa zarobiti zle duhove.

MEDICINSKI SVEŽANJ

Indijanci koriste specijalni fišek u kojem se nalaze sveti predmeti kao što je kamenje, trave i amajlije. Poznat kao medicinski svežanj, može biti za ličnu upotrebu ili ga može koristiti šaman. Ponekad je ovaj svežanj kolektivno predstavljanje duhovne snage i kohezije plemena. Tokom ceremonija plemena Vrana, medicinski svežanj se otvarao i žene su plesale s kožama lasice da bi se stekle natprirodne moći koje su obezbedivale plodnost svetog duvana, pa tako i napredak celog plemena Vrana.

SVEĆNJACI

Sveće i svećnjaci su sveti predmeti u mnogim tradicijama. Oni su osvetljavali grčke i rimske hramove, pojavljujući se u klasičnoj umetnosti da bi predstavljali pobožnost i sveti obred, a koriste se na hrišćasnkim oltarima i u budističkom obredu. U Meksiku, svećnjaci "drveta života" spajaju prethrišćansku simboliku sa slikama Adama i Eve i zmijom znanja, dok se smrt može pojaviti kao skelet u "granama". Menora je sedmokraki svećnjak koji simbolizuje jevrejsku veru.

AMAJLIJE I TALISMANI

Amajlija je mali predmet ili komad nakita za koji se veruje da poseduje magijsku ili božansku moć; predmet na kojem je ispisana neka bajalica poznat je kao talisman. Smatra se da obe stvari povezuju ljude sa silama drugoga sveta koje predstavljaju.

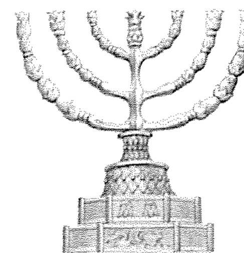
U starom Egiptu, mumije su pokrivane amajlijama izrađenim od zlata, bronze ili kamena da bi obezbedile besmrtnost pokojnika; balegar, Horovo oko, Izidin pojas i ank (simbol života) pojavljivali su se na amajlijama korišćenim za zaštitu ili za sticanje osobina kao što su vitalnost ili mudrost. Popularna hinduska amajlija je *višnupada*, slika otiska stopala boga Višnua. U indijanskoj tradiciji, za životinjske amajlije kao što su medvede šape smatra se da oličavaju duh te životinje. U Kini, talismani se ponekad ispisuju nevidljivim mastilom ili "pismom duhova", tako da mogu da ih vide samo duhovi. U Japanu, talismani poznati kao *gofu*, koji se izrađuju s namerom da donesu sreću, prodaju se ili daju u hramovima šinto vere: obično su u pitanju komadići papira sa imenom božanstva. U islamskoj tradiciji uobičajen talisman je *taviz*, kamena ili metalna pločica sa zapisom iz Kurana.

GORE Indijanski medicinski svežanj je fišek koji sadrži svete predmete moći. Ovaj fišek sadrži duvan.

MENORA

Sedmokraka menora (svećnjak) datira iz vremena izgona Jevreja iz Egipta. Prema predanju, on je nastao od zlata koje je u vatru bacio Mojsije. Njegovih sedam krakova simbolizuje planete, dane u nedelji i sedam nivoa raja.

Oltari i sveta mesta

GORE So se može koristiti za žrtvu kao simbol zemlje, a isto tako i kao simbol sopstvenih osobina očuvanja života.

SASVIM GORE Paljenje tamjana stari je obredni čin posvećenja, pri čemu dim često simbolizuje putovanje duše prema nebu.

Reč "oltar" dolazi od latinske reči altus, što znači "visok", i opisuje podignuto mesto koje čini centar svetog obreda i bogosluženja. Obično se podiže unutar građevine ili prostora posvećenog nekom božanstvu, iako neki oltari nisu fiksni nego se postavljaju za naročite ceremonije i onda se razmontiraju. Svetilišta takođe obezbeđuju žarišta svete aktivnosti, a variraju od malog udubljenja koje sadrži neku vrstu svetog predmeta (kao što je kip) do mesta hodočašća. Sva sveta mesta, bilo da su prirodna ili izgrađena, simbolizuju načine povezivanja sa duhom i imaju duboko značenje i moć.

SIMBOLIKA OLTARA

Oltar na malom planu reprodukuje celokupnu svetu tradiciju koju predstavlja, a može se čak posmatrati kao mikrokosmos svemira. Ponekad se o njemu razmišlja kao o duhovnom centru sveta, pa je njegovo simbolično značenje srodno drvetu sveta ili kosmičkoj planini. Oltar može simbolizovati vreme i mesto na kojem je neka ličnost postala sveta ili je izvela sveti čin. Kao što je ognjište centar kuće, oltar je žarišna tačka svete aktivnosti: u hrišćanskoj tradiciji prelazne svečanosti ili proslave kao što su svadbe i sahrane, odvijaju se pred oltarom.

Tradicionalno, oltari su bili mesto žrtvovanja. Najraniji oltari su bili otvoreni prema nebu, pa se dim spaljenih žrtava dizao prema bogovima; tek kasnije su zatvoreni u hramove sagrađene u čast naročitih božanstava, ali veza s vatrom i dalje ostaje. Na Filipinima se kao žrtve koriste knjige od palminog lišća, a pale se na kamenim oltarima (batong buhaj), dok se sveće i tamjan stavljaju na oltar u mnogim tradicijama, simbolizujući prosvetiteljska i onostrana svojstva vatre i dima. Indijanci često koriste duvan (za koji veruju da je sveta trava), a ponekad i so, kao žrtvu na oltaru.

SVETILIŠTA

U mnogim kulturama svetilišta su svakodnevni deo života, a pojavljuju se pokraj puteva, u kućama, u prodavnicama i kancelarijama, kao i u svetim građevinama. U mnogim hrišćanskim zemljama uobičajeno je videti svetilišta pokraj puta posvećena Devici Mariji ili nekim svecima, dok su u Indiji, Kini i Japanu kućna svetilišta posvećena raznim božanstvima da bi se dobio njihov blagoslov. Na sličan način, lari i penati, kućni bogovi starog Rima, bili su slavljeni svakodnevnim molitvama i žrtvama.

Svetilište može da slavi uspomenu na pokojnike: u Kini se božanstva predaka pojavljuju na kućnim škrinjama. Hrišćanski grob, sa nadgrobnim spomenikom i žrtvama cveća, takođe je jedna vrsta svetilišta.

SVETINJE U PRIRODI

U tradicionalnim društvima u kojima su ljudi blisko povezani s prirodom, sveta mesta teže da budu u samoj prirodi. Praktično sve karakteristike prirodnog pejzaža povezuju se s nekom vrstom svete tradicije. Postoje svete planine, reke i jezera, pećine, kanjoni i krateri, kao i drveće i šume. Planinu Fudži, ugašeni vulkan i najveću japansku planinu, slave i budisti i šintoisti, pa je ona mesto mnogih hramova i svetilišta – čak i na dnu svog kratera. U starom Egiptu Nil je bio svetinja, a to je i danas kod nekih afričkih naroda, dok je jezero Titikaka, najveće slatkovodno jezero u Južnoj Americi, bilo sveto za Inke, koji su verovali da se bog Virakoča

UKRASI OLTARA I SVETILIŠTA

Slike ili simboli božanstva obično se postavljaju na oltar ili iznad njega, a svaki predmet postavljen na oltar ima simboličko značenje – sveće, cveće i tamjan su tipični primeri. To mogu biti i lične stvari, kao što su mirisi i slatkiši. Na zapadnoafričkoj obali, svetilišta Mama Vate, vodenog duha, obojena su zelenkasto-plavo i ukrašena su ogledalima i stvarima koje su vezane za vodu, kao što su ribe i vesla.

TRPEZA BOGOVA

Hiljadama godina traje tradicija ostavljanja hrane i pića na oltaru za bogove. Ponekad se hrana i piće blagosiljaju pred oltarom, a zatim se daju narodu u činu bogosluženja. U hrišćanstvu je reč o hlebu i vinu svetog pričešća, koji se daju prilikom liturgije posvećene uspomeni na Poslednju večeru. U hinduskoj veri, žrtva je poznata kao prasad i obično je neka vrsta slatkiša. Druge tradicije koriste stvari kao što su venci cveća, novac, upaljene sveće, zapaljeni tamjan ili molitve.

SVETE PLANINE

Planine su značajne u taoizmu kao sredstvo preko kojeg ljudi mogu komunicirati sa besmrtnicima i sa praiskonskim silama zemlje. Taoizam ima četiri svete planine: Tajšan, Hengšan, Huašan i Songšan.

digao iz njega da bi stvorio sunce, mesec i zvezde.

Za australijske urođenike, Uluru – možda najpoznatiji monolit na svetu – predstavlja sveto mesto Vremena sna. Ogromno Zmijsko brdo Ohaja je svetilište koje su izgradili Indijanci; ima oblik zmije i verovatno je povezano sa slavljenjem zemlje kao božije majke.

U Evropi, mesto na kojem se nalazi Šartrska katedrala nekad je bilo sveta šuma, kao što je slučaj sa Apolonovim hramom u Delfima u Grčkoj, a hrastovi lugovi bili su sveti za Druide. Adžantske pećine u Indiji su hramovi u steni usečeni gotovo vertikalno iznad šumovite urvine sa stepenastim vodopadima; ove pećine imaju pet budističkih hramova i 24 manastira. Meteorski krater kod Flegstafa, Arizona, koji je dovoljno dubok da može da se izgradi pedesetospratnica, smatra se svetilištem plemena Navaho, kod čijih pripadnika vlada uverenje da je ovaj krater stvorio plameni zmijski bog. Kanjon Čako u Nju Meksiku bio je boravište Anasazija ili "staraca", predaka naroda Hopi i Zuni. Sadrži kružne odaje poznate kao kive.

SVETE GRAĐEVINE

Kako su društva postajala složenija, ljudi su počinjali da grade svete građevine oko kojih su izrastali gradovi. Varanasi na obalama Ganga najsvetiji je indijski grad, sa hramovima i palatama koji se prostiru uz reku u dužini od 6km. Na centralnoj visiji Jave, koja se zove Borobudur (što znači "hram bezbrojnih Buda") nalazi se najveće budističko svetilište na svetu. Put prema vrhu napravljen je kao hodočasnička staza koja se kreće u smeru kazaljki sata, pri čemu svaka ravan predstavlja viši nivo duhovnog iskustva.

Ima mnogo primera da su sveta mesta jedne kulture prisvojena od neke druge kulture. Efes u Turskoj je nekad bio poznat kao centar magijskih i okultnih veština, a njegov hram Artemidi, boginji meseca, navodno je bio najveće od sedam čuda staroga sveta. Pošto su hrišćani razorili hram, ovo mesto je vezano za Devicu Mariju; i svetilište je već vekovima.

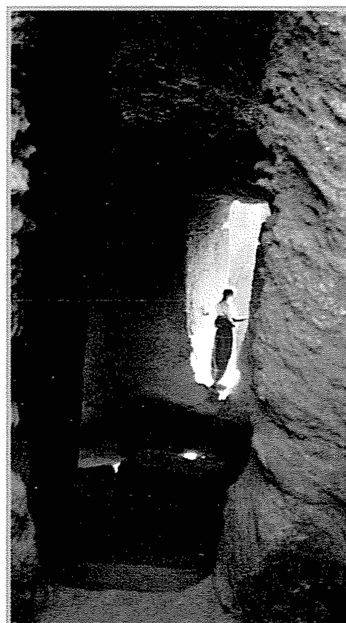
Velika palata zlatnog krova, Potala u Ljasi, sveta je rezidencija (trenutno prognanog) Dalaj Lame, i mesto hodočašća tibetanskih budista. Njen naziv, koji znači "čista zemlja", potiče od mitskog brda Potala u Indiji, mesta koje otprilike odgovara raju i boravištu Bodisatve Avalokitešvare, čija je Dalaj Lama inkarnacija. U ovoj palati se nalaze grobnice predašnjih Dalaj Lama, od kojih jedna od najveličanstvenijih ima masivni zlatni spomenik i divnu mandalu obloženu sa preko 20 hiljada bisera.

GORE Veličanstvena palata Potala u Ljasi, na Tibetu, mesto je hodočašća tibetanskih budista i nalazi se na jednoj od najviših tačaka sveta.

GORE LEVO Ovaj ogromni meteorski krater kod Flegstafa (Arizona) sveto je mesto Navaho indijanaca.

CRKVE USEČENE U STENE

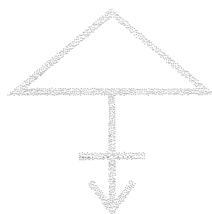
Jedno od najvažnijih hrišćanskih mesta hodočašća je Lalibela u Etiopiji. Datirajući iz XII i XIII veka, crkve usečene u stene ukopavaju se duboko i, povezujući prolaze i tunele, vijugavo se vraćaju u brda, dovodeći do tajnih kripta i pećina. Ova mreža svetih mesta je osmo svetsko čudo.

ALHEMIJSKO PRETVARANJE

GORE Alhemičari na poslu, u rukopisu iz XIV veka. Procesi pretvaranja koje su oni koristili u svojoj naučnoj praksi (ovde je reč o destilaciji) postali su simboli psihološkog i duhovnog napretka.

GORE Alhemijski simboli za živu (sasvim gore) i za sumpor (gore).

Alhemija je filozofija i praksa koja obuhvata i nauku i misticizam. Ona je uticala na razvoj moderne hemije, pa i na razvoj moderne dubinske psihologije. Alhemičar uočava direktnu vezu između materije i duha i između organske i neorganske prirode.

Najpre začeta kao proces sličan fermentaciji, u kojem obični metali mogu da se pretvore u zlato ili srebro, alhemijski proces je postao analogija psihološkog i duhovnog preobraženja. Najranija pominjanja alhemije nalaze se u zapisima iz starog Egipta. Ova veština se razvila u staroj Grčkoj i u arapskom svetu, vraćajući se u hrišćansku Evropu preko mavarske Španije tokom XII veka. Međutim, alhemija – naročito teorijska veza sa zlatom i dugovečnošću – bila je poznata u staroj Kini i Indiji. Ovaj proces se opisuje korišćenjem celog bogatstva simbolike koja potiče od astrologije, astronomije, mitologije i rane nauke.

HERMETIČKA MUDROST

Filozofija iza alhemije direktno je povezana sa učenjima Hermesa Trismegistusa ("Hermes Triput-najveći"), koji je opisan kao veliki učitelj i davalac mudrosti. Ispostavlja se da je on pokušaj ujedinjenja grčkog boga Hermesa, koji je vodio duše u podzemni svet i prenosio poruke bogova, sa egipatskim božanstvom Totom, zaštitnikom učenja i magije. Hermes je predstavljan sa krilatom kapom i sandalama, noseći krilati štap omotan sa dve zmije. Njegovi atributi su simbolizovali povezivanje donjeg sveta sa materijalnom stvarnošću i nadpersonalnim "krilatim letom": on je, u suštini, bio posrednik između svetova. Za Hermesa Trismegistusa se govorilo da je autor više hiljada tekstova o nauci, filozofiji, okultnim i drugim temama koji su sažimali svu mudrost starog sveta.

Hermetička filozofija koncentriše se na međuodnos mikrokosmosa i makrokosmosa, koji je sadržan u ideji "kako gore tako dole", i na tome da sve stvari potiču od "Jednog". Primenjeno na alhemiju, ovo znači da je ljudski mikrokosmos, gde se sastaju telo, duša i duh, direktno povezan sa elementima, zvezdama, planetama, mesecom i suncem, koji se svi shvataju tako da se ogledaju unutar svakog čoveka kao "kosmičke duše".

SIMBOLIČKA KARTA

Karl Gustav Jung je smatrao alhemiju korisnom simboličkom kartom unutrašnjih iskustava. On je dovodio u vezu različite faze alhemijskog postupka sa fazama kroz koje prolazi čovek kada dobija analitičku terapiju. Jung je često koristio termin *unus mundus* koji je posudio od srednjevekovnih alhemičara. To je opis doživljaja "jednog sveta" u kojem se telo, duša i duh pojedinca svesno sjedinjuju sa kosmičkom dušom.

ALHEMIJSKO PRETVARANJE

Alhemijski proces, takođe poznat kao opus magnum ili "veliko delo", u suštini je proces promene ili pretvaranja, koji može da bude fizički, psihološki ili duhovni. Cilj alhemije je pretvaranje osnovne supstance u višu. To se može shvatiti kao promena osnovnih metala u zlato ili kao pretvaranje najosnovnije ljudske svesti i iskustva u duboki uvid.

Rezultat alhemičareve posvećenosti ovom procesu bio je izražen kao *lapis philosophorum* ili "filozofov kamen", "unutrašnje blago" ili stanje savršene harmonije simbolizovano ispravnim mešanjem sumpora i žive (za

koje su alhemičari verovali da su glavni sastojci svih metala). Alhemija je takođe povezana sa procesom produžavanja života i težnjom za besmrtnošću stvaranjem "eliksira života" ili "pijaćeg zlata".

FAZE RADA

Prima materia je sirovina alhemijskog procesa, prvobitna materija koja prethodi podeli na četiri elementa – vodu, vazduh, zemlju i vatru. U ovom sirovom stanju prisutne su sve životne suprotnosti. *Prima materia* odgovara psihološkom stanju minimalne svesti.

Osnovna sirovina se drži u atanoru ili pećnici koja se sastoji od jajolike staklene posude koja se zagreva na vatri. Ova pećnica simbolizuje čoveka u čijem se telu povezuju duša i kosmos. Ona može da predstavlja i ritualizovani prostor u kojem su sadržani svi preobraženjski procesi. Vatra predstavlja oplođujuću silu koja stoji iza procesa pretvaranja. Vazduh iz mehova alhemičara potreban je za paljenje plamena i za širenje procesa. Toplota u posudi odgovara prirodnoj vitalnoj energiji za koju kažu da postoji u svim stvarima.

Faza *nigreda* ili "crnjenja" je faza u kojoj se sirovina rastapa u crnu tečnost. Ovo simbolizuje rano buđenje svesti, a vezuje se i za arhetip ranjenog iscelitelja i za početak isceliteljske snage. *Nigredo* može da predstavlja depresiju kroz koju čovek počinje da preispituje svoj život i da se suočava sa osećanjem krivice, beznačajnosti i bespomoćnosti. Kako se eliskir zagreva, sledeća faza je *albedo* ili "beljenje", tokom koje rastopljeni metali počinju da se prespajaju u čistiju formu. U psihološkom smislu, ovo predstavlja svitanje tokom kojeg se depresija povlači i život počinje da se vraća. Završna faza velikog rada naziva se *rubedo* ili "crvenjenje", a analogna je izlasku sunca. Ovo je tačka velikog intenziteta u kojoj suprotnosti počinju da se sjedinjuju u *coniunctio oppositorum* ili "svetom venčanju", koje rezultira filozofovim kamenom.

DESNO Svi alati, sastojci i naučni procesi u alhemiji imaju sopstveni znak ili simbol.

SVETO VENČANJE

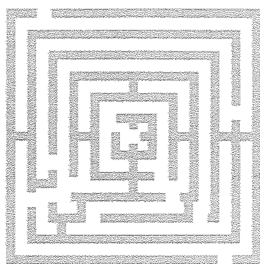
Glavni simbol alhemije je sjedinjenje kralja i kraljice u vatri ljubavi. Ovo sjedinjavanje simbolizuje venčanje sumpora (muško) i žive (žensko) ili sunca (duh) i meseca (duša). Alhemija pretpostavlja da se ljudi nalaze u stanju haosa i nesloge, budući da su izgubili vezu sa "Edenom", praiskonskim stanjem zadovoljstva. Slika svetog venčanja odnosi se na obnovu ove celovite prirode spajanjem glavnih sila u nama.

Venčanje kralja i kraljice odgovara i predaji našoj hermafroditskoj prirodi, koja je predstavljena figurom pola muško pola žensko. Hermafrodit simbolizuje postizanje intuitivnog uvida, nasuprot jednostranoj snazi racionalne spoznaje i diskursa. Termin hermafrodit je spoj imena dva božanstva; Hermesa, boga intelekta i komunikacije, i Afrodite, boginje čulnosti i ljubavi. Ovo hermafroditsko jedinstvo predstavlja praiskonsko stanje ljudskog roda, pre pada u svet suprotnosti. Ono se oličava u filozofovom kamenu, nekoj vrsti duhovne čvrstine.

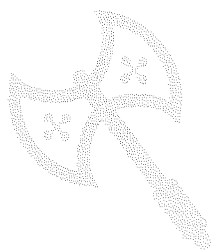
DOLE Alhemijska nauka poseduje celo bogatstvo sopstvene simbolike, gde svaki element i proces dobija sopstveni znak, ali ona ima i veliku tematsku simboliku, koja je ukorenjena u načinu na koji su alhemičari gledali svet i istraživali mogućnosti njegovog menjanja.

LAVIRINTI

GORE Klasičan oblik lavirinta

GORE Labris, sekira koju zakrivljene oštrice povezuju sa mesecom i sa korenom reči "lavirint".

DOLE DESNO Ova moderna slika prikazuje savremeni kosmopolitski život kao lavirint (a deluje i kao kola komjuterskog čipa).

DOLE Ovaj klasični italijanski crtež lavirinta primer je jednosmernog lavirinta.

Lavirint je simbol života koji se tumači na različite načine kao nešto što predstavlja glavne duhovne i psihološke brige svih kultura koje ga koriste. Kao simbol "prolaska", on je kreativno ili obredno mesto koje odražava naše osećanje neznanja i dezorijentacije dok prolazimo kroz izazove i prepreke u životu. Lavirint grafički predstavlja vezu između svakodnevnog života i donjeg sveta, našeg svesnog bića i nesvesnog ili kolektivnog nesvesnog, i naše svesti u buđenju i procesa snevanja. Ovaj stari simbol predstavlja i majčinu utrobu i grobnicu, a nit koja nam pomaže da pronađemo put predstavlja svest koja je potrebna da prođemo kroz život.

Stari koren "lavirinta" je "la", što znači "kamen", odnoseći se na nešto čvrsto i na zemlji. Labris je dvostruka sekira sa Krita, čije dve zakrivljene oštrice simbolizuju mladi i opadajući mesec, a u sredini svake oštrice slika je četvorokrakog krsta. Nju često drži boginja koja čuva ulaz u lavirint ili u donji svet. Druga engleska reč za lavirint, "maze" (meiz), potiče od staroengleskog ameizan što znači "zbuniti".

OBLICI LAVIRINTA

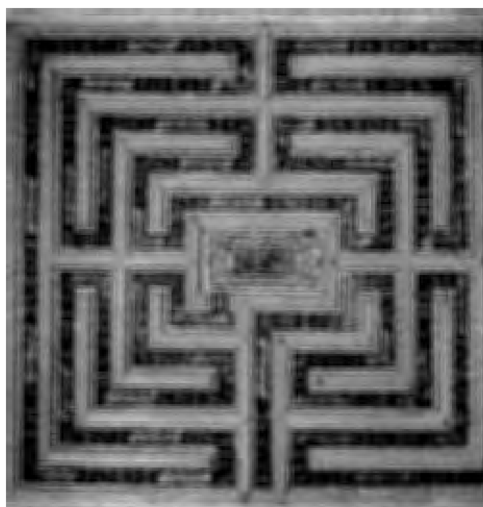
Lavirint je "jednosmeran": ima samo jedan put koji se savija i vraća, ali na kraju dovodi u centar. "Višesmerni" lavirint može da ima više puteva, a zbog toga i slepih ulica. Prvi primer lavirinta dezorijentiše, ali drugi dezorijentiše i tera vas da se osećate potpuno izgubljeni.

Najjednostavniji oblik lavirinta jeste "trokružni" crtež, ali arhetipski obrazac je "kritski" ili "sedmokružni" lavirint. On ima samo jedan ulaz i jedan put do centra. Može da bude kvadratni ili kružni i ima ga u Evropi, severnoj Africi, Indiji, Indoneziji i u Severnoj i Južnoj Americi. Gotovo svaki drevni lavirint sledi ovaj plan. Pronađeni su i klasični lavirinti sa 11 do 15 krugova, kao što je jedanaestokružni lavirint sačinjen od velikih oblutaka u Vizbiju, Švedska.

SREDNJOEVEKOVNI CRTEŽI

Rimljani su razradili vrstu sa krivudavim, spiralnim i serpentinskim obrascima, radeći ih kao mozaike na zidovima i podovima. Kasnije je ovu vrstu lavirinta usvojila crkva: najstariji poznati primer datira iz IV veka i nalazi se na podu bazilike Reparatus u Orleansvilu, Alžir. Crkveni lavirinti su postali uobičajeni u IX veku, a crteži su bili dovoljno veliki da se po njima hoda, budući da su predmeti hodočašća ili pokajanja bili izloženi u lađama francuskih katedrala: najpoznatiji lavirint je konstruisan u Šartru oko 1230. godine. Šestolatični cvet u svom središtu predstavlja rascvetano i isceliteljsko jedinstvo muške (Hrist) i ženske (Marija) energije.

Krajem Srednjeg veka razvio se novi oblik lavirinta u baštama i palatama Evrope. Ovi lavirinti, sačinjeni veštim potkresivanjem biljaka, imali su mnogo pogrešnih skretanja i slepih ulica. "Jednostavno povezan" lavirint, iako je složen, ima neprekidan zid i moguće je hodati držeći se stalno jednom rukom za zid. U XIX veku formirani su "višestruko povezani" lavirinti sa ostrvima u sebi, koje nije bilo moguće rešiti metodom "ruka na zidu".

SVETO PUTOVANJE U DONJI SVET

Rani lavirinti su bili mape koje su pomagale prelasku duše u donji svet posle smrti. Stari

GORE Tezej drži konac kojim je održavao vezu sa spoljnim svetom, a koji mu je dala Arijadna. Ovaj mit prikazuje Tezeja kao simboličnog junaka-spasitelja koji savlađuje zverske aspekte sopstvene prirode kao i prirode Minotaura. Zato lavirint postaje simbol inicijacije i ponovnog rođenja.

lavirintski plesovi i obredi prikazivali su kretanje između života i smrti, kroz vrata groba u majku zemlju. Najstariji zabeleženi lavirint opisao je Herodot u V veku pre n.e., a sagradilo ga je 12 egipatskih kraljeva kao spomenik sebi pokraj velikog veštačkog jezera. Iz jednog zida lavirinta dizala se piramida, koja je imala nadzemni i podzemni nivo. Ona je čuvala tela dvanaest kraljeva i grobnice svetih krokodila.

JUNAČKO PUTOVANJE

Najčuveniji lavirint je lavirint kralja Minosa u Knososu na Kritu, koji se povezuje sa mitom o Tezeju i čudovištu s glavom bika zvanom Minotaur. Tezej, sin atinskog kralja Egeja, zavetovao se da će ubiti ovo čudovište da bi okončao plaćanje prisilnog danka kralju Minosu. Minosova kćer Arijadna zaljubila se u Tezeja i dala mu je klupko zlatnog konca, čiji je kraj ona držala dok je on silazio u lavirint. Tezej se suočio s Minotaurom u centru lavirinta, ubio ga i vratio se Arijadni prateći konac.

Ovaj mit ima nekoliko simboličkih karakteristika: "prodor" u lavirint, doživljaj dezorijentacije, susret sa unutrašnjim čudovištem i njegovo ubistvo i rešenje lavirinta koje simbolizuje konac, a koji je, u stvari, životna nit koja spaja dva sveta, gornji i donji, sa svešću. Odnos između muškog i ženskog principa predstavlja još jednu temu. Mit o Tezeju i Arijadni opisuje zlatnu nit između muškarca i žene. U lavirintu Rad u Hanoveru, Nemačka, i u trista godina starom lavirintu u Safron Valdonu, Engleska, održavan je obred u kojem je u sredini stajala devojka, a dva mladića su jurila da je pronađu.

PUTEVI SPASENJA

Usvajanje lavirinta od strane hrišćana dovelo je do promene simboličkog značenja. Centar nije više predstavljao susret sa smrću ili sa čudovištem nego je predstavljao spasenje, pri čemu je lavirint bio put kroz zamršenost grešne ljudske prirode. Simbolično hodočašće ili pokajničko putovanje kroz lavirint moglo se propisati za grešnike koji su bili preslabi da krenu na duže hodočašće, a srednjevekovni monasi mogli su hodati crkvenim lavirintima tokom kontemplacije.

OPLODNJA I ROĐENJE

Ulaz u lavirint može predstavljati vulvu, a njegov centar žensku jajnu ćeliju ili matericu, sugerišući oplođujuće putovanje nove nade, života i mogućnost ponovnog rođenja. Ova tema je povezana s putovanjem u majku zemlju i u donji svet, povezujući tako teme života, smrti, plodnosti i rođenja.

Petostruki lavirint sa devet krugova koristi se kao motiv na korpama koje su tkali pripadnici naroda Pima u Arizoni, a on predstavlja i pečat pimanskog plemenskog saveta. Ovaj model obično ima ulaz na vrhu i smatra se da prikazuje junačko putovanje u utrobu.

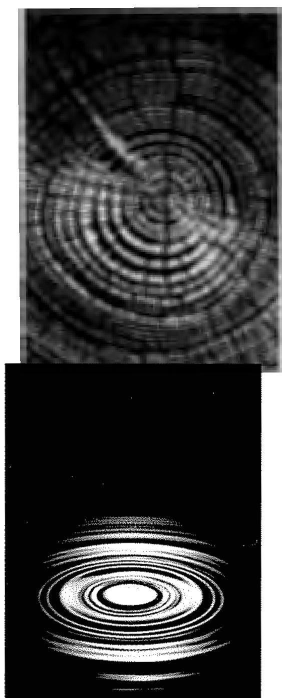
Čakravijuški lavirint predstavlja evoluciju klasične forme i nalazi se u Indiji. Zasniva se na trostrukom centru pre nego na uobičajenom krstu, sa spiralom u sredini, i smatra se da simbolizuje rađanje, trasiranje puta za nerođeno dete kroz lavirint materice. U indijskom spevu Mahabharata, čakravijuški lavirint je neizostavno kružna formacija stojećih ratnika koju je izmislio čarobnjak Drona.

Hopijski lavirinti iz XII veka, koji se nalaze u Arizoni, javljaju se u dve forme. Forma Tapu'at asocira na bebu savijenu u utrobi ili novorođenče smešteno u majčinom krilu; ulazni i izlazni put sugerišu pupčanu vrpcu i rodni kanal. Druga forma je okruglija i simbolizuje oca sunce, koji daje život. Ova forma predstavlja putovanje kroz život, a može da prikazuje granice hopijskih teritorija.

VIŠESTRUKE DIMENZIJE

Dodavanje treće dimenzije donosi nove nivoe složenosti plana lavirinta, omogućujući kretanje između nivoa preko mostova ili stepeništa. Teorijski je moguće neprestano dodavati dimenzije lavirintu, ali ih to onda izbacuje iz carstva svakodnevnog života. Programeri kompjuterskih igrica koriste višedimenzionalne lavirinte da bi stvorili "junačko putovanje" u kući igrača.

MANDALE I JANTRE

GORE Talasići koji nastanu kada se baci kamen u vodu čine jednu vrstu mandale.

SASVIM GORE Obrasci mandala javljaju se u prirodi, kao što je slučaj sa koncentričnim krugovima na ovom deblu drveta.

DOLE Mandale su sredstva meditacije u duhovnim tradicijama kao što je budizam. Ova mandala iz Tibeta koristi se kod vadžrajanskog dragulja ili točka munje.

Sanskritske reči "mandala" i "jantra" znače "krug" i "instrument", a opisuju šematske slike čija je svrha da predstave i da doprinesu duhovnom iskustvu. Iako ukorenjene u sveta predanja Istoka, mnogi aspekti njihove simbolike deluju arhetipski, a imaju različito ruho širom sveta. Obrasci nalik mandalama pojavljuju se u prirodi kao i u tako različitim tradicijama kao što su indijanska, keltska i hrišćanska. Oni se takođe pojavljuju u snovima i u spontanim žvrljanjima i crtežima, što je navelo Junga da kaže da je reč o pokušaju očuvanja psihičkog reda i o simbolici procesa individualizacije.

UČENJA MANDALE

Baš kao što se duga stvara samo kada se spoje kapljice kiše, svetlost i vid posmatrača, tako su i vizuelni efekti mandale takvi da ništa ne postoji izuzev susreta između različitih polja i obrazaca energije. Red kosmosa se prikazuje kroz uravnotežen aranžman geometrijskih oblika (prvenstveno kruga, kvadrata i trougla), boje i simbola kao što su božanstva ili duhovna bića. Unutar spoljnog kruga ili kvadrata, koncentrični elementi crteža zrače iz i prema svetom prostoru u sredini, simbolizujući božansko prisustvo. U hinduizmu je ovaj prostor ***šunja*** ("apsolutna praznina") i ***bindu*** ("kosmičko seme"), kreativnost i duhovno ispunjenje koji proističu iz ništavila, prostora iz kojeg se rađaju sve stvari i u koji se sve vraća. Iako su simboli koji se koriste na mandali specifični u zavisnosti od kulture, njena prvenstvena svrha je da dovede misao do mesta tišine i praznine, oslobađajući je iluzija trajnosti u svakodnevnom svetu da bi iskusila nadpojavnost.

Tradicionalna hinduska mandala je kvadrat koji je podeljen na manje kvadrate. Kao što predstavlja sliku kontemplacije, ona je i model za tlocrt hinduskih hramova: centralni kvadrat je Bramino mesto i sadrži odaju koja predstavlja majčinu utrobu, sveti deo hrama u kojem je smešten oltar.

Tibetanski budisti prave mandale na smotanim platnima zvanim ***tang-ka***. Ove mandale su obično pravougaone slike na kojima se prikazuju Budina učenja, točak života, kosmičko drvo, sveci i drugi duhovni vodiči na bogato obojenim slikama. Kružne mandale zvane ***kjil-hor*** takođe se koriste za meditaciju. Simboli se razmatraju po redu, krećući se s ruba prema unutrašnjosti. Meditirajuće Bude, zaštitnička i destruktivna stvorenja, oblaci, planine i munje uobičajene su ikone tibetanskih mandala, simbolizujući prepreke s kojima se moramo suočiti pre nego stignemo u centar.

MANDALE U PRIRODI

Mnogi obrasci nalik mandalama pojavljuju se u prirodi, kao što su koncentrični godovi na deblu drveća, mreškanja vode na površini, paukova mreža, pahulja snega ili suncokret. Čak se i prirodne formacije u pejzažu upoređuju sa mandalama. Planina Kajlas, jedan od najviših vrhova Himalaja, ima četiri izrazite strane okrenute prema severu, jugu, istoku i zapadu, i upoređuje se sa ogromnim dijamantom. Budisti je smatraju mandalom, svetim krugom iz kojeg izviru četiri svete reke (Ind, Satledž, Bramaputra i Gang) kao četiri paoca večitog točka.

I na nivou makrokosmosa i na nivou mikrokosmosa, mandale kao da predstavljaju univerzalni obrazac života: Zemlja se vrti oko Mlečnog puta dok se ćelije elektrona svih živih bića vrte oko centralnog jezgra. Čak je i ljudsko oko jedna vrsta mandale.

PEŠČANE MANDALE

Mandale nisu uvek naslikane. U tibetanskom budizmu, ***kalačakra*** ili "točak vremena", ravna predstava svih krugova svemira, pravi se obojenim peskom kao simbolični ritual. Počinje ceremonijom prizivanja boginje stvaranja i posvećenja mesta. Zatim se mandala pravi od centra napolje, simbolizujući razvoj života iz jednog jajeta u svemir. Na četiri strane sveta nalazi se po jedan monah koji sipa pesak iz metalne cevi zvane ***čak-pur***. Kada mandala bude gotova, njena uloga je završena, a završna ceremonija izvodi se da bi se njene isceliteljske moći oslobodile u svet. Pesak se čisti spolja prema centru i stavlja u urnu. Ona se nosi u svečanoj litiji do obližnje reke, gde se

LEVO Ovde tibetanski monasi prave peščanu mandalu. Svi aspekti mandale, uključujući obrede koji okružuju njeno pravljenje i uklanjanje, simbolični su.

isprazni, tako da isceliteljski pesak odlazi u okean da donese mir i harmoniju celoj planeti.

Navaho Indijanci takođe koriste slike kod isceliteljskih rituala. Iscelitelj ili isceliteljka izvodi ceremoniju na peščanoj slici u obliku mandale zvanoj *iikaah* ("mesto na koje dolaze duhovi") – na vratima kroz koja će proći korisni duhovi kada se pozovu tokom obreda. Ova ceremonija počinje u zoru i odvija se u hoganu, svetoj loži koja je blagoslovena za ovu svečanost. Mandala se pravi korišćenjem vrpca i drugih markera, jer položaji figura duhova moraju biti precizni da bi se stvorilo mesto harmonije. Baza slike se pravi od peska, kukuruza i polena ili mlevenih latica, a zatim se pažljivo sipaju ugljen i mleveni kamen da bi se dobili obrisi. Ove figure su čvrste konture, s telom koje se sipa tako da u potpunosti bude prisutno u krugu. U suton, čovek kome je potrebno isceljenje dolazi u hogan i seda u sredinu mandale sa prilikama duhova u direktnom kontaktu s njegovim telom da bi oterale bolest tako da padne u mandalu. Zatim se pesak ritualno uklanja.

JANTRE

Kao varijanta mandale, jantra se koristi u hinduizmu i budizmu. U pitanju je složena geometrijska figura koja vizuelno izražava mantru ili molitvu. Ponekad se mantra ispisuje da je "učvrsti", ali se najviše koriste geometrijski simboli u mističnom predstavljanju stvaranja sveta i interakcije kosmičkih sila. Sile koje počivaju u jantri oživljavaju se preko ritualnih činova, kao što je kadenje i čitanje molitve nad njom.

Šri-jantra, koja se smatra jednim od najmoćnijih crteža jantre, koristi se u hinduskom tantrističkom obredu. Ona se sastoji od jednog kvadrata, koncentričnih krugova i devet trouglova koji se međusobno presecaju. Spoljni kvadrat funkcioniše kao gradski zid, sa kapijama na četiri strane sveta. On predstavlja fizički svet i štiti i zatvara unutrašnjost. Koncentrični krugovi predstavljaju duhovno širenje i kosmičko jedinstvo, dok trouglovi predstavljaju spajanje linge (falusa), predstavljenog trouglom okrenutim prema gore, sa joni (matericom), predstavljenom trouglom okrenutim prema dole, ili polnu igru božanskog para, Šive i Šakti.

Šri-jantra može da se gravira samo na osam površina: na zlatu, srebru, bakru, kristalu, brezi, kosti, koži (uključujući papir) i na specijalnom kamenu zvanom "višnu", po zaštitničkom božanstvu. Samo ovi materijali, u kombinaciji sa pravim bojama – crvenom koja simbolizuje žensko ili belom koja simbolizuje muško – stvoriće potrebnu ravnotežu i harmoniju energija.

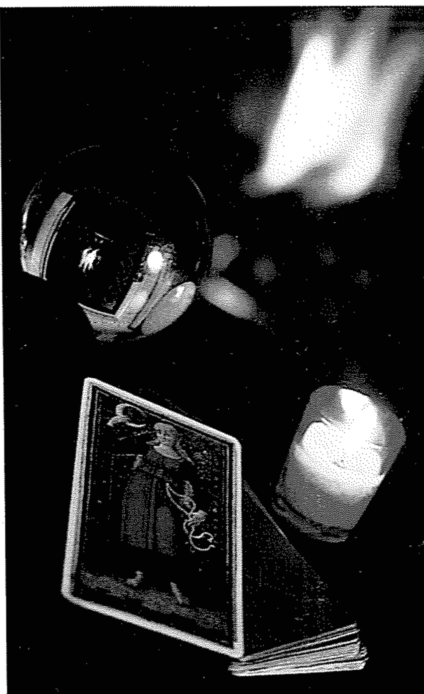
MEĐUKULTURNE VARIJACIJE

Kameni krugovi, pogrebne humke i lavirinti, svi se upoređuju s mandalama, kao što je slučaj i sa indijanskim isceliteljskim točkom i hvatačem snova, pri čemu je ova poslednja mandala sveta sna. Prethrišćanski keltski krst, koji simbolizuje četiri godišnja doba i četiri strane sveta, postavljan je iznad kruga koji je simbolizovao zemlju. Hrišćanska tradicija ima sopstvenu verziju obrazovanja mandala, kao što su rozete sa urezanim ukrasima koji ukrašavaju katedrale i crkve.

DOLE Jantre koriste apstraktne geometrijske oblike u svom planu, obično trouglove, kvadrate i krugove.

PROROČANSTVA I PREDSKAZANJA

GORE Tarot i kristalna kugla su dva metoda koji se još koriste kod predskazanja.

DESNO U srednjevekovnom ilustrovanom rukopisu klasični grčki astronomi posmatraju zvezde sa Svete Gore (Atosa). Oni su verovali da će im čitanje ovih obrazaca pomoći da predskažu buduće događaje.

Govoreći simboličkim jezikom, proročanstva i predskazanja su način održavanja veze sa nevidenim uticajima koji su van dosega običnog sveta. Iz psihološke perspektive, ona mogu da se sagledavaju kao način prodora u dublje slojeve nesvesnog.

Nad ulazom u možda najčuvenije proročište staroga sveta, u grčkim Delfima, uklesan je natpis, "Upoznaj sebe". Proricanje nije metod predskazivanja budućnosti – to bi podrazumevalo da je život gotov program – nego se najbolje razume kao nešto fluidno, kao proces koji uključuje tekući dijalog sa duhovnom ili mitskom dimenzijom. Preko ovakvog odnosa moguće je čitati izvesne znakove koji bi inače ostali skriveni, pojačavajući tako samosvest.

PROROČANSKA SREDSTVA

Proricanje koristi slučaj da bi otvorilo vrata duhu da se izrazi preko simboličkih obrazaca. To može biti bilo šta, od nasumičnih šara listova čaja, kostiju ili štapova, formacija zvezda i komunikacija planeta i životinja, do prefinjenih simboličkih sistema kao što su tarot ili I čing. Za čitanje ovih obrazaca i izvlačenje značenja potreban je intuitivni skok vere, jer proročanstva neće shvatiti racionalna misao, koja teži ka tome da odbaci ili previdi značenje informacija koje dolaze slučajem.

I ČING

Paradoksalno je da je jedina izvesnost u životu promena. Međutim, kod svih promena postoje obrasci, tako da su šamani stare Kine govorili o ovoj predvidljivosti kada bi bili zamoljeni da daju savete u vezi sa nastupajućim događajima. Najpre je odgovor na pitanje pogađan iz obrazaca na životinjskim kostima ili na oklopu kornjače. Ovo se razvilo u I čing ili u "knjigu promena", koja je postala mnogo više od proročanskog sredstva: simbolizovala je funkcionisanje celog svemira.

Osnov I činga je trigram, raspored tri linije koje su cele ili isprekidane. Cela linija predstavlja energiju janga, a isprekidana energiju jina, pri čemu su jin i jang dva suprostavljena principa koja su temelj celog stvaranja. Moguće je osam različitih rasporeda, a trigrami simbolizuju osam faza u ciklusu razvoja i propadanja, ili plime i oseke, što se očituje u svim oblastima života. Svaki ima naziv uzet iz prirode: nebo, zemlja, grom, voda, planina, vetar/drvo, vatra i jezero. Trigrami su nekada ukrašavali odeću svetovnih i duhovnih voda, a mogu se koristiti kao amajlije. Spojeni u parove, trigrami čine 64 heksagrama I činga, s nazivima kao što su "kreativan", "smanjenje", "receptivan", "porodica", od kojih se izvode tumačenja ljudskih situacija. Ona se dalje produbljuju "izmenom redova", što povećava mogući broj permutacija na preko 10 000.

URIM I TUMIN

Tradicionalno, visoki sveštenik starih Hebreja nosio je na grudima pločicu sa draguljima koja je sadržavala urim ("sjajni") i tumin ("savršeni"), dva kamena koji su se bacali za proricanje sudbine i ispunjavanje želje.

TAROT

Tačno poreklo i svrha tarota nisu poznati, ali se on u XIV veku koristio za igru i proricanje sudbine u Italiji, Francuskoj i Nemačkoj, iako su ga srednjevekovni crkveni ljudi optuživali kao "đavolsku slikovnicu". Tarot je špil karata ilustrovanih veoma simboličnim slikama. Možda je on predstavljao način skrivanja duhovnih učenja koja su se suprotstavljala preovlađujućim crkvenim doktrinama, ali takođe izgleda verovatno da je činio deo sistema pamćenja. Tokom renesanse, ***ars memorativa*** (slikovni sistemi pamćenja) postala je vezana za magijske talsimane ili amajlije za prizivanje naročite sile.

Tarot se deli na dva dela: na 22 karte velikih tajni i na 56 karata malih tajni. To je razlog što se tarot ponekad naziva Knjigom tajni. Velike tajne bave se arhetipskim temama koje odražavaju prekretnice u životu, a simbolizuju ih karte kao što su budala, prvosveštenica, ljubavnici, obešeni čovek i svet. Male tajne se dalje dele na četiri garniture, koje se odnose na četiri elementa kao i na svakodnevne brige: čarobni štapići (vatra i ambicija), sablje (vazduh i ideje), pehari (voda i emocije) i pentagrami (zemaljski i materijalni resursi).

PREDSKAZANJE

Danas se termin "predskazanje" odnosi na sve oblike proricanja. Međutim, u početku je on značio tumačenje proročanskih poruka ptica, koje su se često smatrale ljudskim glasnicima. Predskazanje je jedan od najstarijih oblika proricanja. Opisi iz Kine, Indije, Persije i mnogih drugih krajeva pokazuju da je narod pomno pratio ptice u proročanske svrhe – njihovo pevanje, kretanje, obrasce leta, ponašanje, pa čak i jaja, kao i naročite ptičje vrste. Na primer, Kakadžarita, tibetanski tekst iz IX veka, daje detaljna uputstva za tumačenje značenja graktanja vrana.

Predskazanje, međutim, ne zahteva organizovan sistem znakova. U početku je verovatno zavisilo na bliskom odnosu između ptica i ljudi, pri čemu su ljudi ulazili u mistično iskustvo ptičje svesti. Rimska država se uvek obraćala predskazivaču pre donošenja neke važne odluke, dok je prema predanju mesto za astečki grad Tenočtitlan bilo izabrano kada je na kaktusu viđen orao sa zmijom u ustima, što je bio povoljan znak od bogova. Tajvanski Bununi oslanjaju se na cvrkutanje ptica i način njihovog leta kao na znamenje u vezi sa lovom: cvrkutanje sleva smatra se lošim znakom i lovci se obavezno vraćaju kući.

KLEDONSKA TRADICIJA

Proročanstva mogu da deluju na više načina. U klasičnom svetu, reči koje se čuju nasumice ili van konteksta, a koje bi mogle da utiču na slušaoca smatrale su se proročanskim porukama. Poznate kao ***kledoni***, ove simbolične fragmente govora koji kao da su odgovarali na pitanje ili davali savet, obično su nesvesno izgovarali nepoznati ljudi, deca ili prolaznici. Kao što je slučaj sa svim drugim proročanstvima, uspeh ovog metoda zavisi jednako od otvorenosti primaoca prema poruci i od sposobnosti da je razume kao proročanstvo, pri čemu je proricanje interaktivan proces.

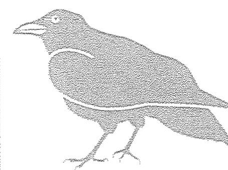
DESNO Publika pomno sluša proročanstvo, jer je ispravno tumačenje poruke bilo jednako važno kao i same reči.

DODONSKI HRAST

Jedno od najpoštovanijih proročanstva u antičkom svetu bio je hrast koji je rastao u Dodoni na severozapadu Grčke. Vekovima su hodočasnici putovali u potrazi za drvetom koje će ih voditi. U najranijim pričama o Dodoni, proročanstva je davao sam hrast, ali u Homerovo doba, oko 800. g. pre n.e., grupa tumača zvanih ***seloi*** – koji su, prema Ilijadi, bili "neopranih nogu i spavali na zemlji" – beše se smestila kod ovog hrasta. Za komade drveta koji su uzimani sa hrasta govorilo se da imaju istu proročansku moć.

GAVRAN

Često predskazujući smrt, gavran se obično posmtra kao ptica koja donosi zao glas, ali može da donese i dobre vesti. U Knjizi postanja Noje ga je poslao da odredi veličinu potopa, ali se gavran nije nikada vratio. Gavran se takođe pojavljuje u pričama o potopu kod algonkinških Indijanaca. U Skandinaviji se smatra da su gavranovi duhovi ubijenih ljudi, dok prema jednom kineskom predanju duša sunca poprima formu vrane ili gavrana.

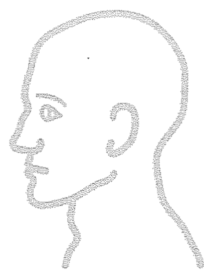
ŽIVOTNI KRUG

NAČIN NA KOJI LJUDI VIDE SVOJE TELO, SVOJ FIZIČKI POLOŽAJ U SVETU I VLASTITI ŽIVOTNI VEK, USLOVLJAVA BOGATU SIMBOLIKU KOJA OKRUŽUJE ROĐENJE I SMRT, LJUBAV I SRODSTVO, RITUAL I KREATIVNOST. SLIKOVITI SIMBOLI KAO ŠTO SU SRCE I TOČAK ZAUZIMAJU CENTRALNO MESTO, ALI JE TO SLUČAJ I SA TEMATSKIM SIMBOLIMA KAO ŠTO SU VENČANJE I IZLAZAK SUNCA.

LJUDSKO TELO

GORE Ljudsko telo je bogat izvor simboličkih značenja. Ženska figura može predstavljati različite aspekte žene, kao što je plodnost i ženska seksualnost.

GORE Glava se povezuje sa ljudskim sposobnostima razmišljanja. Ona može takođe da se koristi za opis odgovornog čoveka.

Mnoge stare tradicije sagledavale su ljudsko telo kao mikrokosmos (doslovno "mali svet"), koji sadrži sve faze stvaranja sveta u minijaturnoj formi. Kinezi su telo posmatrali kao jin i jang, što znači kao simbol savršene ravnoteže i celovitosti. U nekim tradicijama telo se posmatra kao "hram duše", koji je posrednik između raja i zemlje, pomažući svakom čoveku da shvati svoju božansku svrhu i jedinstvene mogućnosti. Druge tradicije sagledavaju telo kao neprijatelja kojeg treba savladati, kao skladište niskih nagona i strasti koji prete da svedu ljudski rod na nivo životinjskog sveta. Pored simbolike tela kao celine, praktično svaki pojedinačni deo ima sopstvene simboličke asocijacije.

GLAVA

Gotovo svuda glava se smatra centrom učenja, instrumentom razuma i duhovnih i društvenih sposobnosti koje izdižu ljude iznad životinja. Simboli vlasti kao što je kruna nose se na glavi, a saginjanje glave označava pokornost nekom višem biću. U mnogim afričkim plemenskim kulturama izdužena glava je znak dobrog karaktera, mudrosti i vodstva, a divne frizure i perjanice služe da naglase ovu osobinu.

Glava je svetinja za mavarsku tradiciju, a keltski kult glave kao svetinje ilustruju brojni mitovi. U mnogim tradicijama, odsecanje glave neprijatelju smatra se poniženjem pojedinca. Hinduska boginja Durga često se prikazuje kako drži sopstvenu odsečenu glavu dok u hrišćanskoj ikonografiji ima mnogo primera svetaca koji nose sopstvenu glavu, što znači da snaga duha pobeđuje smrt.

KOSA

Kosa često predstavlja muškost i snagu, kao što je slučaj u starozavetnoj priči o Samsonu koji je izgubio snagu kada mu je Dalila odrezala kosu. Pripadnici kalške zajednice Sika puštaju kosu i bradu zato što veruju da su one simbol Božije ljubavi. U Kini je obrijana glava bila jednaka kastriranju i mogla je lišiti čoveka javne službe. Obrijana glava može takođe ukazivati na žrtvovanje ili pokornost: monasi i monahinje šišaju kosu kada stupaju u monaški život. Za Gale i druge keltske narode duga kosa je bila simbol kraljevske vlasti ili simbol slobode i nezavisnosti.

Duga raspletena kosa kod žena nekad je bila simbol mladosti i nevinosti, a pletenice ili uvezana kosa simbolizovale su udatu ženu ili, nasuprot tome, kurtizanu. U hrišćanskoj umetnosti iskupljena i posvećena Marija Magdalena često se prikazuje sa veoma dugom, raspletenom kosom kao simbolom svoje nevinosti, ljubavi i poniznosti.

Frizure su često označitelji društvenih ili religijskih razlika, kao što je slučaj sa rastafarijanskim pletenicama ili dugim loknama hasidskih Jevreja. U hinduskoj i budističkoj tradiciji, za čuperak na vrhu glave se veruje da pokriva mesto na kojem božanski duh ulazi u telo prilikom rođenja i izlazi prilikom smrti; on se povezuje

LEVO Otvoreno oko u trouglu je masonski simbol. Ono simbolizuje duhovnu svest.

sa svetim narodom. Dlake na telu se povezuju sa muškošću ili životinjskim stremljenjima: u hrišćanskoj umetnosti one se koriste kao simbol đavola.

OČI

Kao što se i očekuje, simbolika oka se povezuje sa percepcijom i vidom, sa sposobnošću da se vidi dalje od čisto fizičkog sveta, u carstva duše i duha; shodno tome, slepilo se često koristi kao metafora za nesposobnost sagledavanja duhovne i moralne istine. Međutim, slepilo može takođe da se poveže sa mudrošću i duhovnim darovima.

U nekim tradicijama, uključujući hindusku, taoističku i šintovsku, oči se identifikuju sa suncem i mesecom, pri čemu desno oko odgovara aktivnom i budućem (suncu) a levo pasivnom i prošlom (mesecu). Da bi ujedinile percepciju, neke kulture veruju u postojanje "trećeg oka" koje se nalazi na sredini čela. I hinduski bog Šiva i Buda prikazuju se sa trećim okom, sredstvom percepcije koja je kod meditacije usmerena prema unutra.

U staroj Grčkoj simbol oka je imao magijska svojstva, a oči naslikane na pramcima ratnih brodova imale su moć da ih vode. U starom Egiptu, Horovo oko imalo je isceliteljsku i zaštitiničku funkciju. Jedan od masonskih simbola je jedno otvoreno oko (simbol božanskog znanja) smešteno unutar trougla – slika koja se pojavljuje na pozadini američke novčanice od jednog dolara. Fraza "širom otvorene oči" znači stanje budnosti.

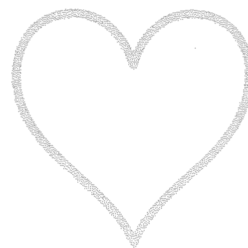
USTA

Kao organ govora i disanja, usta oličavaju snagu duha i inspiraciju duše, uzvišeno stanje svesti i sposobnost rezonovanja i komuniciranja. Preko veze s jelom, usta su takođe povezana sa destrukcijom, kao što je slučaj sa ustima čudovišta: u hrišćanskoj ikonografiji ulaz u pakao su zubata usta demona. Srednjevekovni umetnici su prikazivali male demone kako izleću iz usta neke osobe, što je značilo da su u pitanju opake reči ili laži.

Jezik i zubi imaju sopstvenu simboliku. Na afričkim skulpturama, zubi mogu da ukazuju na zastrašujuću snagu zveri da pojede, ali mogu i da se povežu sa snagom i mudrošću. U persijskoj i evropskoj ljubavnoj poeziji, zubi se često upoređuju sa biserima. Jezik se ponekad upoređuje sa plamenom, a u hrišćanskoj tradiciji jezici ognja simbolizuju Sveti duh. Jezik simbolizuje govor, ali se isto tako povezuje sa surovošću: talasasti jezici su crtani na starim kineskim grobovima da bi oterali zle duhove. Na Tibetu, plaženje jezika se smatra prijateljskim pozdravom, dok je u mavarskoj kulturi to prkosan, provokativan (ali i zaštitnički) gest.

SRCE

Na Zapadu se srce povezuje s romantičnom ljubavlju od Srednjeg veka. Međutim, u antičkom dobu ono je bilo simbol centra i često se smatralo mestom na kojem se nalazi duša. U Kini se takođe smatralo da se srce nalazi tamo gde je *šen* ili duh, i bilo je izvor inteligencije. Srce se takođe povezuje sa moralnom hrabrošću i istinom.

GORE Srce nije samo simbol ljubavi, nego i istine.

DOLE Marija Magdalena se često prikazuje sa dugom, raspletenom kosom kao simbolom svoje nevinosti i aluzijom na vreme kada je prala Isusove noge.

LEVO Činom pranja stopala svog učenika Petra, Isus je pokazao svoju poniznost i ukazao na to da je on pre sluga ljudskog roda nego njegov kralj.

Kada je Hrist prao stopala svojih učenika, koristio je ovaj čin da simbolički pokaže svoju ulogu kao sluga, gest koji su kasnije oponašali engleski kraljevi koji su prali noge siromašnih da bi pokazali svoju poniznost. U Republici Benin, bog rata se obično prikazuje sa velikim stopalima, što simbolizuje njegovu sposobnost da zgazi neprijatelje.

DAH I KRV

I dah i krv se povezuju sa životnom silom i božanskom snagom. Indijanci koriste dah da prenesu snagu između ljudi, a on je imao magijska svosjtva za Kelte: druid Mog Ruit mogao je dahom da pretvori neprijatelje u kamen.

Mnoge kulture smatraju krv svetom zato što ona oličava dušu: u zapadnoafričkoj vudu magiji sveti kipovi se mažu pilećom krvlju da bi oživeli, a sličnu praksu su sprovodili Skandinavci koji su mazali svoje svete rune volovskom krvlju da bi ih tako aktivirali. Krv se koristila da bi zapečatila zakletve, a japanski ratnici iz XIV veka umakali su prste u krv da overe ugovor. Hrišćani ritualno piju Hristovu krv u obliku vina prilikom pričešća.

Međutim, u nekim tradicijama krv takođe ima moć da otruje. U šinto religiji izraz za krv (či) je tabu, dok ni Jevrejima ni muslimanima nije dozvoljeno da jedu meso koje ima bilo kakav ostatak krvi. Jevreji smatraju menstrualnu krv kao nečistu, iako se ona povezivala i sa

DOLE Simbolika pupka povezana je sa centrom sveta, života i stvaranja.

PUPAK

Osim što je vizuelni podsetnik na vezu tela sa životom preko pupčane vrpce, pupak se često koristi kao simbol centra sveta iz kojeg je nastalo stvaranje. Muslimani opisuju Muhamedovo rodno mesto kao "pupak sveta", a u staroj Grčkoj Delfi su bili mesto svetog *omfalosa* ili "pupčanog kamena", cilindričnog kamena sa zaobljenim vrhom koji je simbolizovao vezu između tri sveta (raja, zemlje i donjeg sveta).

Zvezda severnjača ponekad se pominje kao pupčana zvezda, oko koje nebesa kao da se vrte. U zapadnoj Africi, pupak se posmatra kao predački matrijarhalni simbol koji se odnosi na plodnost: ožiljci se ritualno prave oko pupka devojčice u pubertetu.

ŠAKE I STOPALA

Tradicionalno, šaka je simbol aktivne božanske moći. Otisci šake se često pojavljuju u pećinskoj umetnosti australijskih urođenika, predstavljajući umetnikov duhovni otisak i potpis. U hinduizmu i budizmu šaka je čuvar i deo univerzalne duše, a u Indiji otisci šaka na zidu, vratima ili drugim predmetima znače zaštitu. U hrišćanskoj ikonografiji šaka predstavlja Božiji blagoslov i intervenciju, a "rukopolaganje" se koristi u crkvama kod isceliteljskih obreda i obreda zaređenja.

Stopalo je deo tela koji je najbliskije povezan sa zemljom. Ono se povezuje i sa stabilnošću i sa pokretom. Bose noge tradicionalno ukazuju na poniznost, a bile su i znak žalosti.

ČETIRI TEMPERAMENTA

Grčki lekar Hipokrat (oko 460-380 p. n.e.) doveo je u vezu četiri telesne tečnosti sa četiri temperamenta, pri čemu svaka tečnost upravlja posebnim aspektom zdravlja i karaktera i povezuje se sa elementima i bojom. Krv se povezivala sa sangviničnim temperamentom (optimističkim, prijatnim i plemenitim); boja koja se povezivala sa krvlju bila je crvena, a njen element je bio vazduh. Žuč se povezivala s vatrom i sa koleričnim temperamentom (ljutim, prgavim i osvetoljubivim). Crna žuč je bila melanholična (depresivan, lenj i proždrljiv temperament); njen element je bila zemlja. Sluz se povezivala s vodom i sa zelenom bojom; njen temperament bio je flegmatik (dosadan, spor, kukavica). Teorija o četiri temperamenta bila je glavna za srednjevekovnu zapadnjačku medicinu.

plodnošću, kao što je bilo u starom Egiptu.

POLNI ORGANI

Polni i reproduktivni organi muškaraca i žena nose duboku simboliku. Osim što je povezana sa plodnošću, materica se povezuje sa zaštitom i tajanstvenim skrivenim silama. Posude pretvaranja, kao što su lonac za taljenje i kazan, povezuju se sa simbolikom majčine utrobe, kao što je slučaj sa prirodnim karakteristikama u pejzažu poput pećina. Materica se često povezuje sa boginjom majkom: Delfi u staroj Grčkoj, mesto proročišta i svetinja velike majke zemlje, mora i neba, nazvano je po grčkoj reči ***delfos***, što znači "materica".

Vulva se takođe obično povezuje sa boginjama majkama. U hinduizmu nju simbolizuje joni, predstavljena kao plitki basen u obliku vulve i grafičkim simbolom trougla. Bambare iz Malija o njoj govore kao o "divnoj velikoj majci" i smatraju je vratima koja vode do skrivenog blaga i znanja. Vulva simbolizuje mrak, proždrljivi aspekt boginje, ljubomorne, posesivne majke koja ne želi da pusti decu ili ženu ljubavnicu. Pojam zubate vagine (vagina dentata) može se povezati sa ovim aspektom, a može takođe da predstavlja kastracionu uznemirenost muškarca – da kada jednom uđe u telo žene neće više moći da izađe – i strah od predaje instinktima.

Falus je simbol muškosti, aktivnog principa, moći stvaranja i kanala životne sile. On se slavi u mnogim kulturama kao izvor života. U hinduizmu se povezuje sa bogom Šivom i simbolizuje ga linga, uspravan kamen koji se obično prikazuje spojen sa joni, simbolizujući jedinstvo duha i materije, muškog i ženskog principa. Falusni predmeti su slavljeni u staroj Kini, a japanski bog braka se prikazuje u obliku falusa. Bogovi plodnosti kao što je rimski Prijap često se prikazuju sa falusom pod erekcijom, a satiri su prikazivani sa ogromnom erekcijom kao simbolom njihove pohotljive prirode. U kabalističkoj misli falus je bio odgovoran za održavanje ravnoteže; preko ukrućivanja ili umekšavanja u prisustvu ili odsustvu energije, on predstavlja uravnotežujući agens čija je uloga da održava svet.

ENERGETSKO TELO

Mnoge tradicije veruju u životodavalačku silu koja protiče kroz sve žive stvari, uključujući i ljudsko telo. Poznata po raznim nazivima (kao što je ***či*** u Kini ili ***prana*** u Indiji), životna sila protiče mrežom energetskih puteva poznatih kao meridijani (Kina) ili ***nadi*** (Indija). Ezoterijski i isceliteljski sistemi, kao što su joga, refleksologija i akupunktura su zasnovani na ovom sistemu i povezuju fizičku i emocionalnu potištenost sa neuravnoteženošću telesnog energetskog polja. U hinduističkoj i budističkoj misli, suptilna energija ulazi u telo i napušta ga preko čakri ili energetskih centara, koji su vrata između fizičkog i nematerijalnog carstva. Glavne čakre su poređane duž centralnog meridijana koji ide od baze kičme do temena glave.

DOLE Hinduski linga kamenovi prikazuju se kako se gnezde u okruglim joni udubljenjima. Linga i joni simbolizuju muški i ženski reproduktivni organ i muški i ženski princip.

Rođenje i smrt

GORE Rašireno je verovanje da zavijanje psa ili vuka nagoveštava dolazak smrti.

SASVIM GORE Leptir koji leti noću bio je simbol smrti kod Kelta.

I rođenje i smrt donose strah i radost u svim kulturama, budući da svako od njih predstavlja početak i kraj. Rođenje je početak života, ali može se smatrati i krajem prethodnog života ili putovanja duše i krajem trudnoće. Smrt je kraj, ali je za neke i početak značajnog novog putovanja u donji svet, raj ili u sledeću inkarnaciju. Oba događaja poseduju tajanstvenu lepotu, ulivaju strahopoštovanje i izvori su nadahnuća i sujeverja za ogromnu oblast simbolike koja formira religiju, kulturu i nauku.

PREDSKAZIVANJE ROĐENJA I SMRTI

Veliki deo simbolike koncentriše se oko rođenja i smrti, možda zato što su ovi događaji toliko tajanstveni, nepredvidivi i uzbudljivi. Astrologija predvida verovatno vreme rođenja i smrti, neobični nebeski znaci često su se tumačili kao ukazivanje na dolazak i odlazak važnih ličnosti. U stara vremena nastanak nove zvezde bio je znak za rođenje novog kralja; tako je Hristovo rođenje predviđeno po ovom osnovu, verovatno kada se Jupiter (poznat kod Jevreja kao "kraljeva zvezda") spojio sa Saturnom, stvarajući "Davidovu zvezdu".

Mnogi znakovi i simboli u prirodi uzimaju se kao znamenje rođenja i smrti. Možda zato što je simbol preobraženja, leptir se različito uzima kao predskazanje jednog ili drugog. Na Orknijevskim ostrvima duga predskazuje rođenje, a jedna stara engleska narodna pesma povezuje pojavu svraka sa rođenjem: tri svrake za devojčicu i četiri za dečaka. U Evropi se smatralo da leptir mrtvačka glava predskazuje smrt zbog crteža lobanje na leđima. Samoanci su verovali da će umreti ako uhvate leptira. Kelti su verovali da nailazak na leptira koji leti u noći znači smrt, a u hrišćanskoj umetnosti čaurica je simbol smrti.

Stari Rimljani su mrzeli sove zato što su ih smatrali vesnicima smrti. Za mnoge ptice lešinarke, naročito gavrane, smatra se da mogu da namirišu smrt pre nego što se desi, pa su zato znamenje zle kobi, ali u afričkoj i indijanskoj kulturi gavran je koristan vodič mrtvih na putovanju. Zavijanje psa ili nailazak na avetinjski crnog psa može da nagovesti smrt. Psi se takođe pojavljuju u šamanskom učenju kao čuvari i vodiči u donji svet.

SIMBOLIKA RAĐANJA

Mnoge kulture smatraju porođaj moćnom i prirodnom inicijacijom i daju veliki značaj raznim fazama i za majku i za dete. Proces rađanja odražava proces inicijacije. Tradicionalno, majka se odvaja od društva – ostavljajući iza sebe uobičajene uloge – i odlazi u sveto mesto za porođaj, podvrgavajući se obredima pročišćenja. Trudovi mnogo podsećaju na početnu fazu inicijacije kod koje se često javlja veliki bol i misterioznost, a u mnogim kulturama postporođajna krv smatra se jakom i nečistom, verovatno zato što predstavlja snažnu vezu sa svetom duhova. Često se smatra da bogovi i duhovi imaju veliki uticaj za vreme porođaja. Anglosaksonci su se za vreme rađanja molili boginji Freji. Keltske kulture su ponekad skrivale rađanje od natprirodnih stvorenja koja su inače mogla da naprave neku pakost.

POSTELJICA

Posteljica se poštuje u mnogim delovima sveta, simbolizujući život, duh i individualnost. Ona se često zakopava na teritoriji predaka da bi obezbedila svetu vezu između deteta i zemlje: Mavari nazivaju posteljicu *venua*, što znači i "zemlja". Ajmari i Kveče u Boliviji smatraju da posteljica ima duh. Nju pere i tajno zakopava muž da se ne bi razbolela majka ili beba. Pripadnici plemena Ibo u Nigeriji i Gani priređuju pravu sahranu za posteljicu zato što smatraju da je ona mrtvo blizanče novorođenčeta, a pripadnici plemena Hmong u jugoistočnoj Aziji smatraju je "košuljom" – prvom odećom deteta. Oni je sahranjuju u uverenju da će se posle smrti duša vratiti da nađe svoju odeću.

BABICA

Tradicionalno, babice su imale sličan status šamanima i sveštenicima. U modernom društvu babica možda nema više takav status, ali babice štite i pomažu majku i dete. U Britanskoj Kolumbiji reč babica kod naroda Nuu-ča-nult znači "ona može sve", a kod sališkog naroda ima značenje "paziti, negovati". Grčka boginja Hekata bila je božanska babica.

DRUGO ROĐENJE

Voda je oduvek simbolično važna za obrede rođenja. Hrišćansko krštenje, koje može uključiti potpuno uranjanje deteta ili odraslog u posvećenu vodu, simbolizuje "drugo rođenje", predstavljajući smrt i vaskrsenje Hrista i očišćenje od greha. Smatra se da je ovaj obred nastao u Indiji, gde sveštenici još praktikuju sličan obred. Stara irska tradicija bila je uranjanje deteta u mleko, što je zasnovano na verovanju da je njegov duh formiran preko dojenja. Katolička crkva zabranila je ovu praksu 1172. godine.

SIMBOLIKA SMRTI

Smrt ima mnogo simbola, od kojih je većina uznemirujuća, iako se simbolika nade i straha ponekad javljaju istovremeno. U umetnosti, najčešći prikaz smrti je u obliku groznog kosca, skeleta u crnom plaštu s kosom, trozupcem, mačem ili lukom i strelama, a ponekad i sa peščanim satom koji koristi za merenje životnog veka. U druge simbole smrti spadaju lobanja ili grob ili nadgrobni kamen, a od biljaka mak, zlatoglav i čempres. Lađe smrti ili barže simbolizuju putovanje na drugi svet, naročito kod starih Egipćana.

OBREDI SAHRANE I KREMACIJE

Pogrebni obredi se veoma mnogo razlikuju u zavisnosti od kulturnih stavova i verovanja i od kombinacije straha i slave s kojima ljudi pristupaju smrti. Poznato je da praksa sahrana datira od pre 80 hiljada godina, a uobičajena je u društvima u kojima je popularno učenje o telesnom vaskrsenju. Na nalazištima kao što su Šanidarska pećina u Iraku, Tešik-Taš u Iranu i Dečije pećine u Francuskoj, pronađena su tela koja su sahranjena sa alatom i nakitom, a često su ukrašena crvenim okerom kao simbolom krvi zemlje.

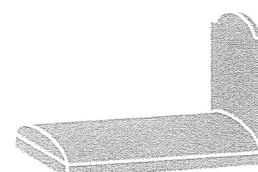
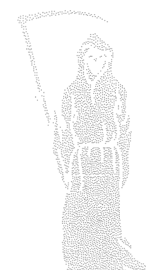
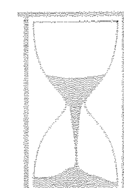
Pogrebni obredi australijskih urođenika složeni su i razlikuju se od bratstva do bratstva i od kraja do kraja. U suštini, smrt se shvata kao događaj preobražења koji podrazumeva razdvajanje duše od tela. Smatra se da se duhovno biće ponovo spaja sa precima u snivanju, da se na izvestan način vraća kući. Posle smrti zajednica peva pesme koje sadrže simbole smrti, kao što su crvotočni mangrov koji predstavlja mrtvo telo ili plima koja se odnosi na proces pročišćenja i odstranjenje fizičkog bića. Mrtvački sanduk je obojeni talisman kojim se mole duhovi da pomognu pokojniku na putovanju.

Za stare indo-iranske narode i za narode širom Evrope, od bronzanog doba na dalje, kremacija je simbolizovala pročišćenje, oplemenjivanje i uspenje. Sama vatra je značila oslobađanje duše dok je dim simbolizovao njeno uspenje. Rimski pogrebi su podrazumevali litiju do groba ili lomače, sa bliskim rođacima koji su nosili maske umrlog pretka. Devet dana kasnije davana je gozba i pepeo je stavljan u grob.

GORE Crna skeletna prilika Smrti bila je česta srednjevekovna slika.

GORE LEVO Prvo krštenje, krštenje Hrista koje je obavio Jovan Krstitelj, simbolizuje Božiju milost i ponovno rođenje.

DOLE Nadgrobna ploča, Grozni kosac i peščani sat simbolizuju negativno viđenje smrti.

SEKS I PLODNOST

GORE Voda je iskonski simbol plodnosti, naročito u obliku kiše.

SASVIM GORE Seks i plodnost imaju mnogo simboličkih asocijacija, od svakodnevnih do svetih.

GORE DESNO Na ovom prikazu borbe ljubavi i nevinosti, simboli nevinosti – pojas i štit koji odbija strelu – sasvim su uočljivi.

GORE Žito je simbol plodnosti zemlje, a koristi se i kao simbol ljudske plodnosti.

Ljudska bića su prvenstveno polna bića, a da bi se obezbedio nastavak vrste priroda je obezbedila da seks bude prijatna, zdrava aktivnost. Mnoge tradicije prepoznaju vezu između seksa i duha, sagledavajući seks kao sredstvo sreće i preobražENJA.

OBREDI PLODNOSTI

U mnogim tradicijama postoji veza između simbolike zemlje i seksa. Mongoli i stari Kinezi videli su kišu kao "seme" koje se šalje sa neba da oplodi zemlju; slična verovanja postoje i danas u delovima Afrike i Australije, gde žene legnu na kišu da im pomogne da zatrudne. U mitovima lovačkih društava, znanje i snaga, pa čak i sam ljudski život, potiču od životinja, a nije neobično da su se ovi darovi dobijali preko seksa. Na primer, opstanak Mandana iz severnoameričkih nizija zavisio je od bizona. Smatralo se da ljudsko društvo potiče od seksualnog prenošenja snage između bizona i žene, a sveti bizonski ples kod ovog naroda odražava ovaj praiskonski čin. U obrednom plesu indijanskih plemena iz Montane, Alberte i Saskečuana, muškarac se okiti perjem i oponaša parenje prerijskog petla da bi se obezbedila dobra žetva.

Plodnost i međusobna privlačnost muškarca i žene smatraju se darovima boginje, povezanim sa sezonskim ciklusima Zemlje. U starom Vavilonu kralj i provosveštenica su izvodili obredni polni čin, simbolizujući mistično venčanje Tamuza, sina i ljubavnika boginje Ištar. Mit o Tamuzu odnosi se na putovanje boginje u donji svet da u njemu potraži mrtvog ljubavnika. Dok je ona odsutna, zemlja je jalova, ali kada se vrati, plodnost se vraća na zemlju. Ovaj arhetipski mit odzvanja u staroegipatskom opisu Izide i Ozirisa ili u starogrčkoj priči o Demetri i Persefoni.

SIMBOLI PLODNOSTI

Luk kao simbol sabijene energije povezuje se sa dinamičnom polnom napetošću i atribut je boga Apolona, simbol oplođujuće snage sunca. Slike boga ljubavi s lukovima često simbolizuju napetost žudnje.

Kao sveto drvo života, smokva takođe poseduje seksualnu simboliku. Za Grke je smokva bila atribut Prijapa i Dionisa. U Egiptu i Indiji ona se povezuje sa rasplodnom moći, naročito Šive i Višnua. Grafička veza između smokvinog lista i muških genitalija verovatno je nastala zbog mlečnog soka koji se može dobiti od krupnijih sorti. Adam i Eva su se sklonili iza smokvinog lišća kada su pojeli voće sa drveta saznanja. Smokva kao plod se povezuje sa ženskim genitalijama, ali voće koje se najčešće vezuje za seks i plodnost je jabuka, koja se gotovo svuda u Evropi pojavljuje kao simbol ljubavi, braka i plodnosti. Riba je falusni simbol polne sreće i plodnosti zbog mnoštva ikre, simbola plodnosti vode, i zbog analogije ribe sa penisom.

Lutkice od kukuruza su tradicionalni paganski talismani plodnosti koji se prave u vreme žetve. Ponekad se ukrašavaju crvenim vrpcama, koje simbolizuju krv i vitalnost, a ostavljaju se iznad ognjišta do proleća. Dolazak proleća slavi se obrednim plesom oko majske motke. Ova motka, ukrašena vrpcama, istovremeno je simbol falusa i prikaz osovine sveta ili kosmičkog drveta.

NEPLODNOST

Baš kao što su usevi znakovi zemljinog obilja, tako su deca "plodovi" polnog sjedinjavanja bračnog para. Tradicionalno, nemogućnost rađanja pripisivana je "jalovosti" žene, pa se često prizivala božija pomoć. Ovo je podrazumevalo upućivanje molitava boginjama plodnosti kao što su sumerska Inana ili grčka Artemida, ili itifalusnim (uvek napetim) bogovima kao što je Legba, božanstvo zapadnoafričkih Fona. Falusni simboli su česti i kao amajlije plodnosti.

APSTINENCIJA, UZDRŽAVANJE, ČESTITOST

Dok neke kulture veruju da trošenje polne energije može da inspiriše sličnu aktivnost u prirodi, druge smatraju da to može da omete plodnost zemlje: Akani iz Gane veruju da će par koji bude vodio ljubav napolju biti pogođen ludilom i da će boginja plodnosti učiniti tlo na kojem su ležali neplodnim. Drugo verovanje je da se apstiniranjem od seksualne aktivnosti stvaraju zalihe energije koje će pomoći zemlji da popuni svoje rezerve.

Čestitost često predstavlja personifikaciju neprijatelja erotske ljubavi, u liku žene koja nosi štit kao odbranu od strela ljubavi ili požude. Druga uobičajena personifikacija čestitosti je jednorog, dok u druge simbole spadaju plava i bela boja, pčele, kestenje, golubice, pojasevi, trnje, perunika i ljiljani. Lasica se povezivala sa čestitošću zato što ju je belo zimsko krzno povezivalo sa nevinošću.

TANTRA

Ponekad opisivana kao "tehnika ekstaze", tantra na sanskritu znači "mreža" ili "tkanje". Iako ova filozofija ima mnogo različitih škola, zajednička je tema da svakodnevni svet (samsara) sadrži seme onoga što je večno i nepromenljivo (nirvana ili prosvećenje); slično tome, telo-misao je ogledalo svemira. Otuda se prosvećenje može postići svesnim učestvovanjem u svakodnevnom životu pre nego njegovim negiranjem, a telo je sredstvo preobraženja.

Uobičajena tema tantrizma je ideja o kosmičkoj seksualnosti. Preko požude i igre praiskonskog para, Šive i Šakti, dolazi do sveobuhvatnog stvaranja sveta; ovaj par se u hinduskoj ikonografiji ponekad prikazuje kao hermafroditski Ardanarišvara. Preko ritualizovanog polnog čina dolazi do reaktiviranja muškog i ženskog principa, pri čemu svaki partner ima za cilj da aktivira energiju suprotnog pola da bi se postigla energetska i psihička celovitost. Polnu energiju simbolizuje sklupčana zmija (ili kundalini), koja spava u prvoj čakri, u bazi kičme. Upražnjavanjem seksa ona se budi i pročišćava na sve suptilnijim nivoima dok se konačno ne stopi s kosmičkom energijom, kada dolazi do stanja blaženog zanosa.

ROG IZOBILJA

Rog izobilja je klasični simbol neiscrpne plodnosti. Neprestano punjen raskošnim cvećem i voćem, njegov falusni šuplji oblik predstavlja plodno jedinstvo muškog i ženskog. Za Zevsa/Jupitera se govorilo da je stvorio rog izobilja od razbijenog roga Amalteje, koze koja ga je othranila, tako da je on predstavljao božansku i netraženu nagradu. Vremenom je rog izobilja dobio značenje plemenitosti, napretka i bogatstva, kao i sezone žetve.

Sledbenici tantre često su živeli na grobljima, koja su simbolično podsećanje na prolaznost sveta i na žudnju za oplemenjivanjem i prevazilaženjem smrti. Učenja tantre su se često smatrala pretnjom društvenom poretku, a njihovo upražnjavanje je bilo naročito namenjeno razbijanju kastinskih barijera i tabua.

DOLE Ardanarišvara, hinduska spojena hermafroditska figura Šive i Parvati, simbolizuje pomirenje suprotnosti i postizanje jedinstva.

LJUBAV I SRODSTVO

GORE Alegorijska slika srećnog braka, na kojoj su upotrebljeni simboli ljubavi i plodnosti roga izobilja, lovorov venac, maslinova grančica, Venera, pojasevi i lanci.

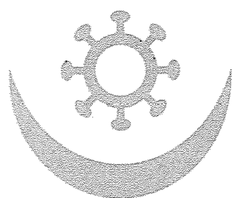
Veze koje nas privlače mogu biti polna privlačnost, osećanje zajdničke svrhe ili značenja, posvećenost braku ili porodica i zajednica. Kako se ljubav ne povinuje uvek društvenim formama i konvencijama, simbolički sistemi i rituali ljubavi i srodstva različiti su i promenljivi, kao i značenja koja se s njima povezuju.

Eros, koji je nastao kao iskonska stvaralačka snaga, postao je grčki bog ljubavi i sin Afrodite, boginje ljubavi. Njegov rimski pandan je Kupidon (ili Amor), sin Venere, heruvimski krilati momak koji izbacuje strele požude iz svog luka. U hinduskoj mitologiji to je Kama, koji izbacuje slatke ali bolne strele požude na ljude i bogove, sugerišući patnju koja ide s ljubavlju – njegovih pet cvetnih strela mogu da obraduju srce, da dovedu do velike ljubavi, da uzrokuju zaluđenost, da iscrpe ili da ubiju na prijatan način. U psihologiji, termin "eros" odnosi se na libido i nagon za životom, ali je za Grke to bila strasna i stihijska vrsta ljubavi. Platon je shvatao eros kao žudnju koja traži duboko svojstvo lepote, kao ideal na koji nas osoba pred nama podseća, pa otuda termin "platonska ljubav".

Grčki izraz "agape" odnosi se na neku vrstu duhovne ili nesebične ljubavi, na ljubav Boga prema ljudskom rodu i ljudskog roda prema Bogu, koja takođe podrazumeva i ljubav prema drugim ljudima. Agape svečanosti su bili rituali na kojima su hrišćani slavili pričešće, a Jevreji Pashu. Drugi grčki izraz, "filia", odnosi se na poštovanje drugog i bliži je onome što nazivamo platonskom ljubavlju, označavajući prijateljstvo i odanost.

"Amor", reč nastala od imena rimskog boga ljubavi, opisivala je novi pristup ljubavi kao visokom duhovnom iskustvu: otmenu ljubav koju su slavili trubaduri, pesnici i muzičari srednjovekovne Evrope.

LJUBAVNI SIMBOL ADINKRA

Narod Gane tka simbolične crteže na brokatu koji se zovu adinkra. Ljubavni simbol se zove osram ne nsoroma, a prikazuje zvezdu (žena) iznad meseca (muškarac); koristi se kao simbol verne, harmonične ljubavi.

ROMANTIČNA LJUBAV

Otmena ljubav je bila lični i romantični oblik koji je podrazumevao dvoje ljudi zaljubljenih više u međusobne vrline nego u ideal. Od viteza se očekivalo da pokaže duboko poštovanje prema dami u koju je bio zaljubljen i morao je da bude spreman da pati zbog svoje ljubavi. Veliki deo renesansne književnosti odnosi se na zajedničke motive ljubavi kao "muke" ili "bolesti", pri čemu se ljubavnici razbole ili ne mogu da spavaju ili jedu. Žene su poprimale gotovo božansku simboliku: njihove oči su dobile centralni značaj kao kanali emocija, dok su stopala, idealno bela i uska, sa visokim lukom, postala moćan seksualni simbol.

LJUBAVNI SIMBOLI

Cveće često simbolizuje ljubav. Za Hinduse je to beli procvali jasmin, u Kini božur; za Rimljane su crvene ruže bile Venerino cveće i ostale su na Zapadu snažan simbol ljubavi. U Iranu ljubav simbolizuju divlje masline i jabuke. Za Kineze par pataka predstavlja trajnu i iskrenu ljubav, a golubovi obično predstavljaju ljubavnike, bilo zato što se pare celog života ili što guču gledajući se u oči. Ptice ljubavi, mali šareni papagaji iz Afrike, takođe predstavljaju ljubavnike zato što sede pripijeni u parovima.

Drago kamenje predstavlja značajne simbole ljubavi, najpre

GORE Crvene ruže su mnogo korišćen simbol ljubavi, udvaranja i romanse.

GORE Neuništivost dijamanta čini ga simbolom trajne ljubavi.

GORE Predmeti u obliku srca koriste se izuzetno mnogo i u svim kulturama kao simbol romanse.

GORE Prstenje simbolizuje večnost i možda je glavni simbol ljubavi.

zato što je "dragoceno", a drugo zato što poseduje individualna svojstva. Dijamant, zato što je neuništiv, predstavlja trajnu ljubav. Crveni rubin simbolizuje strast, polnu žudnju i moć. Čipka je postala simbol romanse zato što žena može da ispusti čipkanu maramicu da bi je za nju podigao pravi čovek. Medutim, najtrajniji i najprisutniji simbol ljubavi je ljudsko srce: celo, ranjeno ili probodeno ljubavnim strelama, srce oseća strast i bol ljubavi. Ono takode predstavlja toplinu i otvorenost prema "drugome".

Svaka kultura ima sopstveni sistem simbola kojim označava srodstveni status. Tako Menoniti farbaju vrata u zeleno ako je njihova kćer za udaju, a Zului sa juga Afrike upotrebljavaju bisere od sedam boja da bi prikazali status neke osobe: na primer, beli biser (koji predstavlja nevinost i duhovnu ljubav) do plavog bisera (koji predstavlja vernost) obično se upotrebljava da pokaže da se neko verio, dok plavi, beli i crni biser ukazuju na venčanje.

Svadbeni prsten datira iz egipatskog doba, kada su neveste dobijale vence konoplje ili site. Anglosaksonci su koristili prsten kao znamenje obećane ljubavi, a zlatni svadbeni prsten postao je simbol večne ljubavi i jedinstva. Egipćani i Rimljani su verovali da je žila na trećem prstu (vena amoris) povezana sa srcem; tako nošenje prstena na tom prstu simbolizuje povezivanje srca para. Hrišćanski sveštenici su brojali Sveto trojstvo od palca i završavali su na prstenjaku, koristeći snažnu objedinjujuću simboliku. Irski svadbeni prsten je kladag, sa dve ruke koje drže srce i krunu simbolizujući ljubav, vernost i prijateljstvo.

BRAK I SRODSTVO

Srodstvo je "porodični" odnos koji je bitan za efikasno funkcionisanje društva. Struktura i pravila srodstva razlikuju se od kulture do kulture, ali se sistemi srodstva često grade na instituciji braka. Iako je to obično formalizovana veza između muškarca i žene, postoje i druge uspešne forme, kao što je brak osoba istog pola, poligamija i brak iz interesa. Brak služi kao temelj zajedničkog života, rada i opstanka, kao osnov reprodukcije i održanja porodice.

U većini tradicionalnih kultura preovlađujuća forma je dogovoren brak, kada roditelji ili stariji odrede ko će se s kim uzeti. U zapadnom svetu posle Srednjeg veka postajalo je sve prihvatljivije da se parovi venčavaju iz ljubavi. Samo venčanje je simboličan čin u kojem partneri postaju dve polovine simbolične celine koja se zove "mi". Ono se očituje u simbolici prstenova, "vezivanju čvora" i deljenju imanja i miraza.

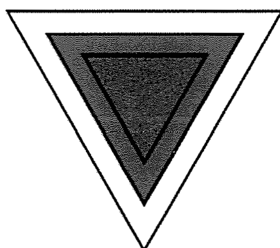
KELTSKA BRATSTVA

Reč "klan" na galskom znači porodica ili deca. Klan je drugi izraz za grupu koja ima isto poreklo; ako se smatra da je predak klana životinja, onda je reč o totemskom klanu. U velškom srednjevekovnom društvu broj devet je simbolizovao celinu, pa se zato smatralo da je deveta generacija granica srodstva. U Irskoj se srodstvo priznavalo do 16. ili 17. generacije.

LEVO Jedan od hinduskih ljubavnih simbola je beli procvali jasmin, a ljubavnici ga razmenjuju kao znak odanosti.

IBEK

Znamenje Zulua kao čestitka za Dan Zaljubljenih, ibek, nosi se oko vrata. Plavi trougao okrenut prema dole, unutar crvene trake koja se nalazi u beloj, ako ga nosi devojka, znači nešto kao, "Hoćeš li da budeš moja ljubav?" Zahtev momka prema devoci bio bi isti, ali bi trougao bio okrenut prema gore kao simbol za "devojku".

DAN ZALJUBLJENIH

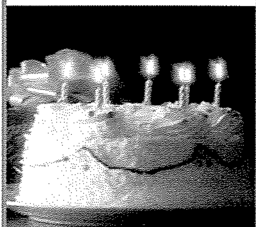
Poreklo Dana Zaljubljenih verovatno leži u paganskom obredu u čast Junone, rimske boginje žena i braka. Praznik Luperkalija slavio se 15. februara. Uoči tog dana devojačka imena su ispisivana na papiru i mladići su ih izvlačili kao lutriju, uspostavljajući tako partnerstvo za vreme svečanosti. Uobičajeni valentinovski simboli su slike Kupidona, ljubavnih strela i ranjenih srca – sve simboli pogođenih ljubavlju.

OBREDI GLAVNIH ŽIVOTNIH PROMENA

GORE Muslimanka daje skiptre trojici dečaka u beloj odeći za njihovo obrezivanje u jednoj istanbulskoj džamiji. Na dan obrezivanja, muslimanski dečaci postaju prinčevi na jedan dan.

RОĐENDAN
Mnogo simbolike koja je povezana sa rođendanima ima staro poreklo. Rođendanska torta verovatno je nastala od kolača u obliku meseca koji su prinošeni kao hramovske žrtve Artemidi. Sveće verovatno asociraju na sjaj meseca, dok u Nemačkoj velika centralna sveća predstavlja "svetlost života".

Formalizovani obredi simbolično označavaju prolazak pojedinca ili grupe kroz glavne životne promene, kao što su rodenje, pubertet, venčanje i smrt. Drugi obeležavaju važne društvene promene i slave prirodu. Svi oni su snažni simbolički procesi.

OBREDI INICIJACIJE

Mnoge kulture cene ceremonije inicijacije kao deo kretanja kroz životne promene. Sve one podrazumevaju prepoznavanje uloge ili statusa u koji osoba ulazi i koji odbacuje. Većina ceremonija inicijacije utemeljena je u pričama i simbolici. Francuski antropolog, Arnold van Genep (1873-1957) posmatrao je obred prelaska kao suštinski proces u podmladivanju kulture i opisao je faze uvodenja kao odvajanje, prelazak i uklapanje.

Odvajanje podrazumeva da se osoba (ili sveti predmet) udalji od prethodne situacije ili statusa. Ono može da znači odbacivanje identiteta, kao da je reč o promeni odeće, kose ili zuba, ili stvaranje ožiljaka i tetoviranje. Drugi važan faktor je priprema obrednog prostora, crtanjem kruga, podizanjem gradevine ili putovanjem na drugo mesto kao što je pećina ili planina. Crkva, džamija i vradžbinski točak, sve su to primeri obrednih prostora koji omogućuju ljudima da se odvoje od svakodnevne stvarnosti da bi se povezali sa božanskim. Matični ured u kojem se parovi venčavaju po zakonu primer je zakonskog obrednog prostora.

Prelazna ili "liminalna faza" podrazumeva podvrgavanje izvesnim proverama, iskušenjima ili obrednim radnjama, koje u suštini znače metaforičku smrt i ponovno rodenje. Prethodni identitet se ruši, otvarajući put za novi identitet koji tek treba da dode. Polaganje zakletve primer je ove faze, kao kada se neko lice koje postaje državljanin Sjedinjenih Država zaklinje na vernost pred nacionalnim simbolima američke zastave.

Uklapanje znači vraćanje u sastav zajednice ili obnavljanje ličnosti sa novim ulogama, svešću i odgovornostima. Zvonjenje zvona posle krunisanja monarha simbolično slavi njegovu novu ulogu. Posle velikih sportskih dogadaja, kao što su Olimpijske igre ili Svetsko prvenstvo, uspešni timovi često se vraćaju kući i pobedonsono prolaze ulicama. Jelo i post su uobičajena simbolika za fazu uklapanja. Hrišćansko sveto pričešće podrazumeva simbolično uklapanje ili jedenje tela i krvi Isusove u obliku hleba i vina.

PUBERTET

Vreme puberteta označava prelazak iz detinjstva u odraslo doba, uključujući dramatične fizičke i emocionalne promene, kao i promene uloga i odgovornosti. Obredno uvodenje u pubertet razlikuje se od kulture do kulture, ali u suštini slavi i obeležava ovu veliku životnu promenu. U muslimanskoj tradiciji, dečaci izmedu 10 i 12 godina koji se podvrgavaju obrezivanju paradiraju kao prinčevi taj dan, ponekad na konjima, i često budu zasipani poklonima. Pripadnici naroda Luisenjo u južnoj Kaliforniji ponosno slave prvu menstruaciju svojih kćeri, koje se delimično zakopavaju u topao pesak, verovatno zbog simbolike jake veze sa zemljom.

Jevrejski dečak postaje bar micvah ("sin zapovesti") sa 13 godina. Prve subote posle svog rodendana on čita iz Tore u sinagogi i može da vodi deo bogosluženja. Kod pripremanja mora da uči jevrejsku istoriju, starohebrejski i svoje duhovne korene, razgovarajući s rabinom i svojom porodicom kako ono što je naučio ima veze s njegovim životom i predstojećim zrelim dobom.

KRŠTENJE

Jevrejska i hrišćanska praksa uvodenje ljudi u veru uranjanjem u vodu predstavlja pročišćenje duha. Rani hrišćanski spisi opisuju obrok od mleka i meda

koji prati krštenje, predstavljajući ulazak Izrailjaca u obećanu zemlju Hanan. Rimokatoličko krštenje takođe podrazumeva isterivanje đavola i pomazanje maslinovim uljem, što je simbol darova Svetog duha.

VENČANJE

Značenje i simbolika venčanja odražava suštinska verovanja kulture, ali uglavnom mirišu na staru simboliku kod koje par postiže polubožansko stanje celovitosti koja je potrebna za stvaranje i zaštitu novog života. Ova ideja jedinstva ljudskog i božanskog odražava se u hrišćanskoj tradiciji u kojoj se monahinje nazivaju "Hristovim nevestama".

Jedan od najznačajnijih simbola venčanja koji je i danas u upotrebi je prsten, kružni simbol večnosti, jedinstva i potpunosti. Ovo se odražava u hrišćanskoj ceremoniji kada sveštenik spaja ruke mladenaca, a u hinduskoj ceremoniji kada mladoženja veže vrpcu oko vrata mlade. U druge simbole venčanja spadaju zvona kao sredstvo objavljivanja dobre vesti, za koja Kinezi veruju da su povezana sa besmrtnošću, dugim životom, prolećem, mladošću i brakom, a ona su i simbol nevinosti.

Simboli plodnosti su nekad bili glavni za ceremoniju venčanja, a u modernom dobu ih zamenjuje pirinač (ili konfete od pirinčane hartije) koji se baca preko para. Svadbeni kolač je nekad bio simbol plodnosti, jer je hrana seksualni simbol a njeno formalno deljenje tokom gozbe simbol je spajanja dve porodice. Deveruše su simbol magije plodnosti, a cveće koje nose simbol je ženstvenosti i berićeta.

DESNO Venčanja su značajan obred u životu u većini kultura. Ma kako da se slave, glavna tema je ova velika promena.

OBREDI VEZANI ZA SMRT

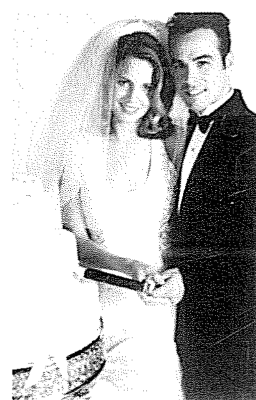
Smrt čoveka predstavlja značajnu promenu i za pojedinca i za porodicu i zajednicu oko njih. Pokojnik se ritualno priprema da krene dalje, verovatno kao deo putovanja u drugu stvarnost, a proces žalosti podrazumeva mnogo simboličkih rituala kojima treba izraziti i kanalisati emocije izazvane gubitkom voljene osobe.

Nošenje crnine rasprostranjeno je u vezi sa smrću i žalošću. U davna vremena, telo pokojnika mazano je crvenim okerom u znak simbolike krvi i veze sa zemljom. Drugi uobičajeni simbol žalosti je brijanje ili zapuštanje kose. Kulturne vrednosti se jasno odražavaju na pogrebnim obredima. Čak i izražavanje emocija odražava kulturne stavove: u nekim kulturama, kao što je kod Sika, naricanje se ne dozvoljava dok se u drugima očekuje.

S pokojnicima se često postupa kao da idu na putovanje: oblače se u naročitu odeću i s njima idu neki lični i religijski predmeti ili talismani. Zakopavanje tela može značiti povratak upokojenog majci zemlji ili mrtvim precima. Kremacija predstavlja oslobađanje duha i razrešenje od zemlje. Za Hinduse, plamenovi simbolizuju Brahmu.

LEVO Na hinduskom pogrebu boja žalosti je bela, pa su mrtvački sanduk, pokojnik i ožalošćeni svi u belom.

GORE Zvono je jedan od simbola venčanja i često se koristi kao motiv na pozivnicama, porudžbinama i jelovnicima, a srebrne ukrase u obliku zvona mogu nositi mlada i deveruše.

SASVIM GORE Rimljani su lomili kolač nad glavom mlade, ali na današnjim svadbama sečenje kolača simbolizuje prvi zadatak u životu bračnog para.

DETINJSTVO I IGRE

GORE Slikanje omogućuje detetu da meša svetove simbolike sa svakodnevnim životom.

SASVIM GORE Deca koriste slaganje kockica za istraživanje stvaranja i razaranja.

DOLE Deca vole da se oblače kao odrasli. Ovde je grupa dečaka obučena kao muzičari na indijskom prolećnom festivalu u Bahag Bihu.

U kulturama u kojima dominiraju logika, intelekt i linearno razmišljanje, život postaje više problem koji treba rešavati nego misterija u kojoj treba uživati. Ipak, kreativnost i igra su bitni za ljudski razvoj i prirodne su aktivnosti u koje se deca spontano uključuju. Preko kreativnosti i igre mi putujemo u arhetipska ili mitska carstva, eksperimentišemo sa ulogama, rodbinskim i društvenim strukturama, i uključujemo se u simbolični dijalog sa istorijskim tokovima.

KREATIVNA SIMBOLIKA

Reč kreativnost dolazi od latinskog *creare*, što znači "stvarati, proizvoditi i dovesti do rasta". Ona je oplodujuća sila u samom korenu simbolike. Jung ju je opisao kao proces koji nas povezuje sa arhetipskim temama, izraženim na jeziku koji je relevantan za sadašnje vreme. Na primer, arhetipska tema kao što je borba između dobra i zla dobija kreativan izraz u modernom društvu u obliku kompjuterskih igara. Jung je verovao da kreativni nagon može da bude kompenzacija za jednostranost sadašnjosti, tako da je deo uloge umetnika da komentariše ili da osporava preovlađujuće norme. I umetnik i dete inspiriše kreativni impuls, zahvaljujući kojem oni stvaraju jezik ili metaforu za izražavanje onoga što ih je pokrenulo.

DETE

U mnogim kulturama dete je simbol nevinosti i spontanosti. U hinduskoj tradiciji, detinjstvo je rajsko stanje nevinosti koje prethodi svakom saznanju o dobru ili zlu.

U hrišćanskoj tradiciji, Isus je rekao da odrasli neće ući u carstvo nebesko ako ne postanu deca, što odražava i odnos između deteta i raja. U taoističkoj književnosti, dete ovaploćuje svojstva svetog mudraca – nevinost i iskrenost.

Iako je pisao krajem XIX veka, kada su deca uveliko potcenjivana, Bari je stvorio Petra Pana kao arhetipski obrazac deteta u nama. Petar uči drugu decu da veruju u svoju maštu, u mogućnost da lete i da putuju u Nedodiju. Petar je primer večitog deteta, detinje mašte koja živi u svima nama.

IGRA

U modernom društvu nastojimo da povežemo igru sa detinjstvom i smatramo je nečim što ljudi prestaju da rade kada "odrastu". Međutim, u drugim delovima sveta igra ostaje na visokoj ceni i u zrelo doba, često u formi ritualnog promovisanja. U Burkini Faso i Maliju, maškare koje prave isključivo deca smatraju se veoma važnim za dobro cele zajednice. Ribarska sela na istočnoj obali Koreje izvode zajedničke šamanske rituale poznate kao *kut* – mešavina molitve, smeha i igre za koju se smatra da svodi bogove na nivo ljuskih bića, pomažući im da se rvu sa snažnim emocijama koje okružuju velike krize u životu. Ovde je reč o isceliteljskim ritualima koji podrazumevaju veselo i simbolično učešće pozorišnih predstava bola, lepote i misterije života.

U hopijskom društvu "sveti klovnovi" pomažu stvaranju ravnoteže izvrgavanjem ruglu krajnosti u ponašanju, dovodeći time do uspostavljanja i uravnoteženja moralnih standarda.

Igra i veselje pretpostavljaju udaljavanje od svakodnevnog identiteta i zainteresovanost za ulazak u eksperimentisanje sa drugim ulogama i mogućnostima.

U svojim ranim godinama deca se uključuju u "igru ovaploćenja", istražujući čulima, proizvodeći zvukove, ritmove, znakove i pokrete, počinjući da oponašaju i da se obraćaju igračkama i predmetima oko sebe, da izmišljaju priče. U ovom trenutku, ona razvijaju veštinu simboličkog međudelovanja i počinju da shvataju eksperiment sa raznim ulogama i odnosima, a predmeti mogu da imaju značenje i značaj koji im se pripisuju. Nije neobično za malu decu da zavole neku igračku ili ćebe, simbol sigurnosti, ljubavi i prijateljstva.

FANTAZIJA

Za decu se svakodnevni svet preplиće sa svetom fantazije i mašte. Deca vole da igraju razne uloge oblačeći se kao omiljeni likovi i vole da smišljaju dramatične priče u vezi sa njima. Putem igre dete uči, raste i razvija se.

Mnoge arhetipske ili mitske figure pojavljuju se u dečijoj igri. Stari Kinezi su verovali da su vesele pesme koje su deca pevala spontano blisko povezane sa božanskim, pa su ih čak slušali da ih vode u državnim pitanjima. Preko fantazije i igre deca istražuju velike teme i duh vremena, priče o dobru i zlu, o ljubavi, magiji i moći. Ona istražuju "zlo" u smislu čudovišta, divova i veštica, igraju se silama dobra, magije i preobraženja kroz uloge vila, dobrih veštica i čarobnjaka. Deca eksperimentišu statusom i moći igrajući kraljeve i kraljice, poznate vode i bogate i slavne ličnosti, ona istražuju junačke teme kao super junaci vojnicima igračkama.

IGRAČKE I IGRE

Igre su modeli za arhetipske forme odnosa i interakcija, uključujući različite kombinacije slučaja, veštine i kreativnosti. U partiji šaha kretanje kraljeva, kraljica i pešaka može se shvatiti kao metafora za promene nadmoći u ratu ili u sukobu na raznim nivoima kosmosa. Mnoge igre odražavaju kreativne impulse svemira, kao što je u bacanju kocke i drugim igrama na sreću, koje su verovatno nastale iz drevne prakse proricanja u Mesopotamiji, Indiji i istočnoj Aziji. Prutići poznati kao "spilikini", koji se bace na gomilu i onda jedan po jedan isteruju kukom tako da se drugi ne poremete, verovatno potiču od budističke prakse proricanja koja se zvala Čijen Tung, a u kojoj se sudbina proriče tako što se trese kutija prutića dok jedan ne izađe.

Poreklo čigre ili drajdela potpuno je nepoznato, ali se ona koristi kao igračka ili za kockanje širom sveta. Sam drajdel je simbol jevrejske svečanosti Hanuka, kada su rabini dozvoljavali igre na sreću tako da se četvorostrani drajdel koristio za kockanje. Njegove četiri strane predstavljaju "uzmi ništa", "uzmi sve", "uzmi pola", "uloži". Druga simbolička karakteristika čigre ne odnosi se na to kako ona slučajno padne, nego na to kako stoji dok se vrti, što je lep simbol života i svemira.

Univerzalna igra "šuge" podrazumeva prenošenje ovog simboličkog svojstva sa jedne osobe na drugu. Jedno dete se odabere da bude "šuga" i onda ono juri drugo dete da ga dodirne i na njega prenese "šugu". To drugo dete juri nekog drugog i tako se igra nastavlja. Simbolika ove igre može predstavljati autoritet, zarazu ili bilo koju drugu karakteristiku koja nekoga izdvaja. Čar ove igre leži u izazovu hvatanja, u uzbuđenju i napetosti koji se javljaju u prilaženju ili dodirivanju deteta koje je "šuga".

GORE Drajdel, četvorostrana čigra kojom se igraju jevrejska deca, smatra se simbolom života i svemira.

DOLE Igra šuge ima mnogo varijanti i igraju je deca širom sveta.

TOČAK

GORE Tradicionalno oblikovan točak, kao na ovoj slici budističkog osmopaočnog točka, predstavlja simboliku sunca i kosmosa. Točak je takođe trajan simbol ljudskih pregnuća i napretka.

Simbolika točka odnosi se na prolaženje vremena, na svet i na jedinstvo koje postoji sred raznolikosti. Točak se povezuje sa zodijakom i sa životnim usponima i padovima (kao točak sudbine); kao indijanski vradžbinski točak, on predstavlja kopiju života.

Kao arhetipski motiv, značaj točka se odnosi na njegov oblik – krug koji sadrži paoce koji izlaze iz centralne glavčine – i na njegovu pokretljivost. On spaja simboliku kruga i kretanja, predstavljajući kosmos kao večiti krug stvaranja i rastvaranja. U mnogim kulturama on se pojavljuje kao simbol sunca, sa bezbroj verovanja koja ga povezuju sa mitovima o suncu, iako neki tvrde da je točak prvenstveno simbol meseca, označavajući neprekidan ciklus meseca.

SIMBOLIKA SUNCA I MESECA

Točak ima asocijacije i sa suncem i sa mesecom. Najjednostavnija forma ima četiri paoca, koji mogu odražavati četiri strane sveta i četiri godišnja doba (kao kod vradžbinskog točka), kao i četiri faze mesečevog ciklusa. Arijanrod, velška boginja tkanja i predenja, bila je povezana s mesecom; njeno ime znači "srebrni točak".

Točkovi sa 12 paoca često se pojavljuju u indijskoj književnosti i umetnosti, asocirajući na kretanje sunca kroz zodijak, dok tradicionalni kineski točak ima 30 paoca, označavajući mesečev ciklus. U klasičnoj antici točak je bio povezan sa bogom Apolonom (pa tako i sa suncem), kao i sa munjama i paljenjem vatre.

Točak kao simbol sunca opstaje u evropskom folkloru. Postojala je tradicija iznošenja plamtećih točkova na brdo u litiji sa bakljama na letnji solsticij i kotrljanje točkova niz brdo na zimski solsticij.

SVETA TRADICIJA

Točak ili čakra je važan simbol i u hinduskoj i u budističkoj tradiciji. U hinduizmu točak predstavlja jedinstvo vremena i prostora i simbol je potpunosti: točak sa šest paoca je jedan od simbola boga Višnua. U budizmu, darmačakra sa osam paoca predstavlja točak zakona ili istine (darma). Ona se često pojavljuje na duborezima koji predstavljaju otiske Budinih stopala i simbolizuje moć njegovih učenja da pregaze laži. Kao i ljudska sudbina, kada se točak jednom pokrene, nema snage koja može da ga zaustavi ili da ga vrati u suprotnom smeru. Osam paoca predstavljaju osmostruki put budizma, glavčina predstavlja moralno sidro Budinih učenja, a u nepokretnom centru stoji ***čakravarti*** ("onaj koji okreće točak"), sam Buda. Njegova keltska varijanta je Mag Ruit, mitski druid koji je bio inkarnacija vrhovnog boga, Dagde. Mag Ruit je bio ***magus rotarum*** ili "čarobnjak točkova", a uz pomoć točkova on je govorio svoja druidska proročanstva.

U Starom zavetu, Jezekilj upoređuje Božiji presto sa kočijom sa četiri točka, pri čemu svaki točak predstavlja jednog od četiri živa stvora i godišnja doba, dok se u Danilovoj viziji plameni točkovi pojavljuju oko Božije glave. Na prvim

TOČAK SVETE KATARINE

Kao amblem Svete Katarine Aleksandrijske, ovaj točak se povezuje s mučenjem. Za nju se govorilo da je hrišćanska preobraćenica s početka IV veka, koja se u viziji mistično udala za Hrista. Rimski car Maksentije želeo je da se oženi njom, a kada ga je ona odbila, naredio je da je muče na točku sa šiljcima. Ovaj točak se nekim čudom slomio kada ga je ona dotakla, ali je na kraju mučena mačem. Ona se obično prikazuje s točkom, koji je kasnije dao svoje ime rotacionom vatrometu.

VATRENI TOČKOVI

Vatreni sunčevi točkovi pojavljuju se u mnogim tradicijama. Alhemičarima je bilo potrebno da vatra gori stalno na istoj temperaturi da bi mogli destilovati filozofski kamen; ova vatra je bila poznata kao "vatra točka". U keltskoj tradiciji, vatreni točak se vrteo naizmenično u oba smera, što je pripisivano drevnoj simbolici duple spirale.

hrišćanskim grobovima, točak se ponekad nalazi kao simbol Boga i večnosti.

TOČAK ŽIVOTA

U hinduskoj filozofiji simbolika točka se odnosila na samsaru, neprekidni ciklus života, smrti i ponovnog rađanja. U kineskoj simbolici glavčina se odnosi na nebo, a rub na zemlju, pri čemu je ljudski rod predstavljen paocima koji povezuju ovo dvoje. Kineska norija (vodeni točak) i grnčarski točak taositičkog mudraca Čuang Cua predstavljaju neprekidan vir stvaranja i beskrajni ciklus života i smrti. Tačka oslobođenja nalazi se u glavčini, koja ukazuje na duhovno putovanje kao na kretanje od periferije prema centru, od aktivnosti ka mirovanju, što je smisao meditacije. U keltskoj tradiciji godina se posmatra kao točak, pri čemu letnji i zimski solsticij i prolećni i jesenji ekvinocij obeležavaju četiri prelazne tačke zavisno od toga kako se snaga sunca povećava i smanjuje s promenom godišnjih doba.

TOČAK SUDBINE

Svojstvo točka da se vrti često se povezuje sa srećom i sudbinom, koje su nepouzdane i neočekivane. On se često pojavljuje kao motiv u srednjevekovnoj evropskoj umetnosti, a bio je atribut Fortune, rimske boginje sudbine. Fortuna predstavlja mogućnost svakog trenutka za sreću ili nesreću, jer okretanje njenog točka nekima donosi uspeh a nekima propast na prividno nasumičan način. Ona se često prikazuje kao slepa ili sa zavezanim očima, jer je sudbina moralno slepa. Njen točak uči nas da ono što ide gore mora da siđe dole i obrnuto – tako da uspeh i neuspeh dolaze jedan za drugim, baš kao što kruže život i smrt. U tarotu je točak sudbine deseta karta Velike arkane i predstavlja važnu prekretnicu.

DESNO Fortuna zavezanih očiju, boginja sudbine, vrti svoj točak nasumično i bez milosti prema krunisanim kraljevima.

VRADŽBINSKI TOČAK

U mnogim tradicijama točak je simbol sveta. Ovo čini osnov indijanskog vradžbinskog točka – krsta unutar kruga koji zrači iz centralne glavčine. Ovaj točak je nacrtan na tlu, a četiri paoca predstavljaju četiri godišnja doba, četiri elementa i četiri strane sveta. Godišnja doba simbolizuju vreme, a strane sveta prostor. Peta i šesta strana (iznad i ispod točka) predstavljaju oca nebo i majku zemlju. Svako mesto na točku povezuje se s naročitom bojom, životinjskim totemom i svojstvom, a ceo točak predstavlja putovanje kroz život.

DESNO Indijanski simbol vradžbinskog točka, krug podeljen krstom, ovde je reprodukovan u kamenu.

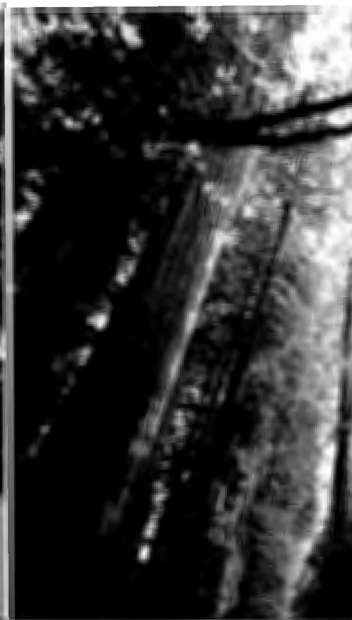
Flora i fauna

Simbolika drveća, bilja, cveća i životinja suštinska je za simboličku konceptualizaciju još od praistorijskog doba. Životinje su u tome naročito značajne, obožavane kao bogovi ili duhovi zaštitinici i bitne za život kao voće i povrće, u smislu hrane koju obezbeđuju.

Drveće

GORE Drvo banijan je sveto za hinduske bogove: smatra se da zalivanje njegovog korenja i prinošenje žrtava donosi sreću i plodnost.

LEVO U davna vremena sveti lugovi su bili prava svetilišta.

GORE Evropski hrast je simbol snage, stabilnosti, čvrstine i trajnosti.

Drvo je centralni arhetipski simbol u većini delova sveta. Na Zapadu se drveće duboko povezuje s vremenom i istorijskim trajanjem. Drugde ima jače veze sa životom, zdravljem i snagom. Stari narodi su obavljali bogosluženja u svetim lugovima, s njihovim deblima i baldahinom od krošnji, koji su se kasnije odrazili u izgledu crkava. Engleske reči za "istinu" i "veru" nastale su od staroengleske reči za "drvo".

DRVO SVETA

Kosmičko drvo, koje simbolizuje krajnje uporište životnih sila koje neprestano obnavljaju svet, glavno je u mnogim mitovima o stvaranju sveta. Ono često predstavlja osu svemira, povezujući više carstava: njegove grane drže nebo, deblo stoji u zemaljskom carstvu, a korenje silazi u podzemni svet. Drugi simboli koji se s njim povezuju su gmizavci koji gmižu u korenju i ptice u granju koje simbolizuju šamanski let.

Drvo sveta obično se predstavlja vrstom koja je naročito važna u dotičnom kraju. Skandinavska mitologija priča o jasenu Igdrazilu koji je rastao između Azgarda, carstva bogova, Midgarda, carstva ljudi, i Hela, podzemnog sveta. Stari Egipćani su verovali da sveti javor raste na pragu između života i smrti; u Mesopotamiji je osa sveta prolazila kroz palmu. Hindusi smatraju banijan svetim drvetom dok su Maje verovale u Jaksči, sveto drvo čije grane drže nebo. Kinesko sveto drvo raslo je iz centra sveta, ne odbijajući jeku (eho) i ne bacajući senku. Drvo sakaki se slavi se kao "rajsko drvo" japanske mitologije, a jedna grana se zabija u zemlju kao sveto središte oko kojeg se gradi drveni šinto hram.

Drveće takođe predstavlja snažne simbole životnih veza i

MAJSKO DRVO

U Evropi se na 1. maj održava prolećni obred plodnosti plesom oko majskog drveta, koji simbolizuje venčanje boga vegetacije sa majskom kraljicom. Drveni direk, koji predstavlja duh drveta (sa očitom falusnom simbolikom), podizan je i ukrašavan i oko njega se igralo do besvesti.

DESNO U mnogim duhovnim i mitološkim sistemima verovanja drvo se smatra vezom između ovog i drugog sveta.

ekologije. Indijanski poglavica Crni Vapit video je u viziji "sveti prsten" svog naroda kako sa mnogim drugim pravi veći prsten unutar kojeg raste sveto drvo zaštite. Drvo sveta u području Amazona je cejba ili jučan: huaoranski mit o stvaranju sveta priča o gorostasnoj cejbi zvanoj Bobue, koja sadrži sve oblike života. Ona tako predstavlja ceo ekosistem značajan za život na zemlji, što možda nije daleko od istine.

DRVEĆE I POREKLO LJUDI

Drvo sveta se obično povezuje sa poreklom ljudi. Sibirski Jakuti veruju u drvo sa osam grana, koje stoji unutar zlatnog pupka sveta, rastući u praiskonski raj gde je rođen prvi čovek i gde se hranio mlekom žene, koja je i sama bila deo drveta. Prvi čovek u staroj indijskoj mitologiji, Jama, pio je sa bogovima pokraj jednog veličanstvenog drveta.

Česta indoevropska mitska tema opisuje apokalipsu tokom koje oluje, požari ili poplave pustoše zemlju, ostavljajući kao jedine preživele pretke ljudskog roda koji su napravljeni od drveta.

DRVEĆE ŽIVOTA I BESMRTNOSTI

U jednom od svojih aspekata, drvo sveta je drvo života ili besmrtnosti. Ono se često povezuje sa životodavalačkim i zaštitničkim svemirom iz kojeg se mogu dobiti eliksir ili darovi života – stanje milosti iz kojeg mogu da padnu ljudi. Egipatska boginja neba, Nut, prikazivana je kako izlazi iz ploda javora da bi ponudila hleb i vodu večnosti mrtvima.

Serafimi koji vitlaju mačevima ognja čuvaju biblijsko drvo života. U taoističkoj tradiciji božanska breskva prenosi dar besmrtnosti, dok su jabuke boginje Idun izvor snage skandinavskih bogova.

Kuran opisuje kako prorok Muhamed dolazi preko drveta Tube koje stoji u centru raja, blistajući smaragdima, rubinima i safirima; iz njegovog korenja tekli su mleko, med i vino.

OBRNUTO DRVO

Simbol obrnutog drveta nalazi se u jevrejskoj Kabali i u hinduskoj Bagavad Giti. Ovo drvo života ima korenje u nebu a grane na dole, predstavljajući Boga na nebu kao izvor svih stvari. Slika obrnutog drveta može se povezati sa ljudskim nervnim i čakralnim sistemom, ističući vezu između ljudskog mikrokosmosa i makrokosmosa.

UKRAŠAVANJE

Praksa ukrašavanja drveća postoji širom sveta. Karan je hinduski obred u kojem se drvo u centru sela maže maslacem i ukrašava rumenilom, šafranom i vencima, posle čega žene igraju sa nevenom u kosi. U Africi se drveće slavi kao centar života i plodnosti, a ukrašava se zbog povezivanja sa duhovima predaka. U hrišćanskim kulturama, zimzeleno drveće se ukrašava za Božić kao simbol života.

DRVEĆE SMRTI

Zimzeleno drveće je stari simbol smrti i mogućnosti večnog života, ali čempres simbolizuje konačnost smrti zato što iz njegovog panja neće nikada izbiti nova mladica. Slike patrljaka i panjeva nalaze se na heraldičkim amblemima koji predstavljaju smrt i ponovno rađanje.

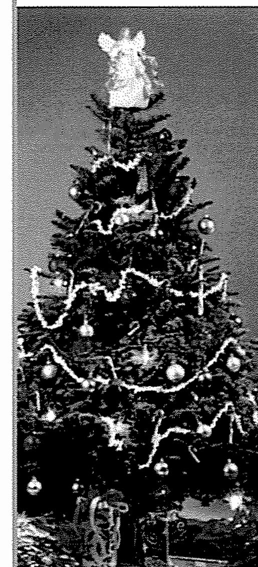
U Britaniji se tisa usko povezuje sa smrću. Druidi su je smatrali besmrtnom, a obično se nalazi na grobljima ili drevnim svetilištima. Za njeno korenje se verovalo da upija duhove predaka i da ih preko grana oslobađa i predaje vetrovima.

DUD

U Kini, dud predstavlja životne cikluse. Njegovi plodovi su najpre beli, što predstavlja mladost, zatim u srednjem dobu postaju crveni, da bi na kraju sazreli i postali crni, što asocira na mudrost, starost i smrt.

JELKA

Moderna varijanta ukrašenog drveća za Božić nastala je u XVI veku u Nemačkoj, gde su se jelke ukrašavale jabukama i papirom u boji. Ova tradicija je postala hrišćanski obred, verovatno asocirajući na rajsko drvo, ali su njeni koreni stariji, jer ovaj simbol ponovnog rođenja datira barem u rimska vremena kada su slavljenici Saturnalija koristili zimzeleno drveće da proslave rođenje Nove godine.

Bilje, trave i začini

GORE U evropskom folkloru mandragora se povezivala sa smrću, ludilom, vradžbinama i magijom. Govorilo se da ispušta vrisak nalik ljudskom kada se bere.

GORE Šafran se u budizmu smatra svetom travom. U Evropi se povezuje sa kraljevskim dostojanstvom.

Simbolika bilja povezuje se blisko sa njegovim pretpostavljenim magijskim svojstvima da utiče na ljude na mnogo nivoa – fizičkom, mentalnom i duhovnom. U simboličkom smislu bilje se povezuje sa idejama ravnoteže i kosmičkog reda, što se često odražava u teorijama o prirodi zdravlja i bolesti.

NAČELO POTPISA

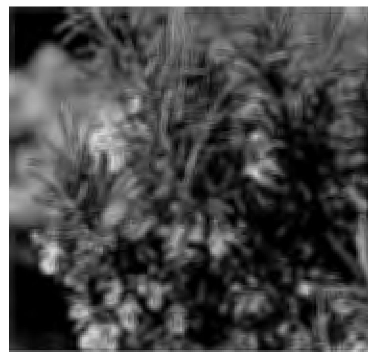
Prema "načelu potpisa", sve u prirodi je obeleženo obrascem ili znakom koji ukazuje na potencijalna svojstva. Ovaj naziv je nastao od dela Signatura Rerum (Potpis svih stvari) Jakoba Bema (1575-1624), nemačkog obućara čija je filozofija formirana mističnom vizijom u kojoj je video odnos između Boga i ljudi. Ovo načelo se primenilo na moći bilja za medicinske svrhe. Na primer, srcoliki listovi purpurnog besnika koristili su se kao lek za srce (digitalis), dok su purpurne žilice i žuta pega vidca, koje asociraju na bolesno oko, pokazivale da je ova biljka lek za očna oboljenja.

Zbog sličnosti ljudskoj konturi, mandragori su u evropskom folkloru pripisivana ljudska i nadljudska svojstva. Za nju se govorilo da buja oko vešala, da se hrani izmetom i urinom koji padaju iz obešenih i da vrišti kada se uznemirava: ovaj krik je dovodio do gluvoće i ludila kod ljudi koji su imali nesreću da ga čuju. Mandragora se povezivala sa vradžbinama i koristila se u ljubavnoj magiji, a za njen koren se govorilo da ima moć da svog vlasnika učini nevidljivim. Medicinski, ona je korišćena i za lečenje artitisa, čireva i zapaljenja, za izazivanje menstruacije, ublažavanje trudova i pomoć pri začeću. U jevrejskoj tradiciji mandragora se povezuje sa plodnošću i ljubavlju – njen naziv na hebrejskom znači "biljka ljubavi".

TRAVE

Veoma raznovrsna simbolička značenja vezuju se za obične trave. U staroj Grčkoj učenici su nosili mladice ruzmarina da bi poboljšali pamćenje i koncentraciju, a ova biljka je na kraju postala simbol sećanja. Povezivala se i sa ljubavlju i vernošću i postala je simbol besmrtnosti na pogrebnim obredima. Žalfija se takođe povezivala sa besmrtnošću, a stari Grci su smatrali da podstiče mudrost. Ime joj potiče od latinskog salvare, što znači "spasiti", a u evropskom travarstvu smatralo se da ona leči sve. Indijanci smatraju da je žalfija trava koja leči i pročišćava, posebno bela žalfija; njeno suvo lišće često se formira u zavežljaje za spaljivanje, pri čemu se dim ritualno rasteruje da pročisti atmosferu. U starom Rimu, nana se povezivala sa bistrim mislima i inspiracijom i

DOLE U evropskom predanju ruzmarin je simbol sećanja, ljubavi i vernosti.

DOLE Žalfija je sveta biljka u indijanskoj tradiciji, gde se koristi za pročišćavanje.

koristila se kao okrepljivač mozga, a u arapskom svetu za nju se verovalo da stimuliše muškost i vekovima se pije kao osvežavajući čaj koji se nudi gostima kao simbol gostoljubivosti.

U Indiji, tulsi ili slatki bosiljak sveta je biljka za Višnua, a za pogrebni običaj stavljanja lista bosiljka na grudi pokojnika smatralo se da otvara vrata raja za putnika; u tjudorovskoj Engleskoj gosti su na odlasku dobijali minijaturnu saksiju bosiljka da im pomogne na putu. U centralnom Kongu listovi bosiljka štite od zlih duhova i nesreće, dok su u staroj Grčkoj oni bili protivotrov smrtonosnom otrovu baziliska, neverovatnog stvorenja čiji je pogled bio koban. Ova biljka je dobila ime od grčkog basilikon, što znači "kraljevski".

ZAČINI

Mnogi začini su na sličan način bogati simbolikom. Crni biber, jedan od najstarijih poznatih začina, u antičko doba se smatrao afrodizijakom. Prašnik šafrana luči duboku žutu boju. Tradicionalno se koristila za bojenje plašteva budističkih monaha, a ova boja se povezala sa budističkim rajem i sa mudrošću. U Evropi se šafran povezivao s kraljevskim dostojanstvom i zlatom zbog skupoće i boje. U staroj Kini, za semenke korijandera se verovalo da poseduju moć besmrtnosti, a mahune kardamona dele sličnu simboliku u Indiji i na Bliskom istoku. U Kini i Japanu, karanfilići predstavljaju slast i zdravlje, a u japanskoj umetnosti oni su se povezivali sa sedam božanstava i sa srećom.

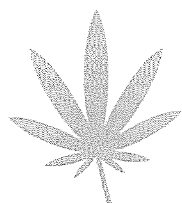
DUVAN

Duvan je zavičajna biljka Severne Amerike, a za Indijance se govori da su je prvi koristili. Oni smatraju duvan svetom biljkom, pa zato ona kod njih ima raširenu ritualnu i ceremonijalnu upotrebu. Mačiguenge iz Perua koriste termin seripegari, što znači "onaj ko koristi duvan", da bi opisali šamana; pečeni listovi duvana (seri) koriste se u šamanskim obredima. Za mnoge pripadnike naroda Pueblo duvan je bio dar kolibrija, koji je doneo dim šamanima da bi mogli da pročiste zemlju.

U Evropi se pušenje duvana u početku povezivalo sa razuzdanim mladićima i vojnicima, pa je prva pojava žena pušača krajem XIX veka delovala kao šok. Danas su simbolične asocijacije vezane za duvan ambivalentne. S jedne strane on je postao sinonim za smrtonosne bolesti kao što je rak i srčana oboljenja, a s druge zadržava element prefinjenosti i pobune.

IMELA

Kelti su povezivali imelu (Viscum album) sa magijom i medicinom. Za druide je ona bila simbol besmrtnosti i duša njihovog svetog drveta, hrasta, na kojem je rasla. Kelti su verovali da je imela stvorena kada je munja pogodila hrast, dajući joj čarobna svojstva, a obred je zahtevao da druid u belom plaštu seče imelu posle zimskog solsticija zlatnim srpom (koji je simbol sunca i meseca). Ova biljka je morala da se uhvati u belo platno zato što se verovalo da ne sme da dotakne tlo. Imela se koristila za lečenje mnogih bolesnih stanja, a bila je i simbol plodnosti. Običaj ljubljenja za Božić pod imelom ima korene u drevnim asocijacijama ove biljke.

KONOPLJA

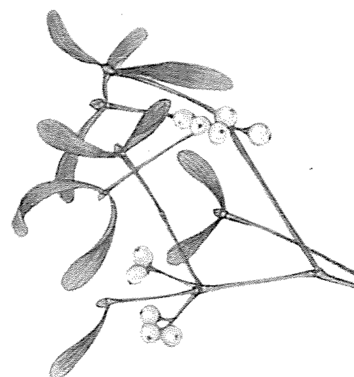
Rastafarijanci, koji je poznaju kao gandžu, smatraju konoplju svetom travom koja se pominje u Bibliji, gde vrši pričesnu funkciju, dovodeći do izmenjenog stanja svesti preko kojeg je moguće nazreti božansko. List konoplje postao je simbol rastafarijanizma, a predstavlja i pobunu protiv vladajućeg društvenog poretka koji je njeno korišćenje smatrao nezakonitim. U današnjem zapadnom svetu mnogi tinejdžeri gledaju na list konoplje kao na simbol pobune protiv autoriteta odraslih i društvenog establišmenta.

BELI LUK

Na jednom staroegipatskom medicinskom papirusu ima preko 200 recepata za beli luk. On se koristio za lečenje glavobolje, fizičke iscrpljenosti i infekcija, a sirovi beli luk bio je uključen u ishranu egipatskih radnika zbog održavanja snage. U staroj Grčkoj i Rimu beli luk je bio simbol snage, a trkači su ga žvakali da bi povećali šanse na pobedu u trci. U mnogim tradicijama za beli luk se veruje ne samo da pruža fizičku nego i mentalnu zaštitu, pa otuda popularno verovanje u evropskom folkloru da beli luk može da odbije vukodlake i vampire, ili u staroj Kini da može da zaštiti od urokljivog oka.

DOLE Imela je simbol besmrtnosti i kod Kelta je povezivana s magijom i medicinom.

CVEĆE

GORE Kulture širom sveta koriste vence cveća kao način odavanja pošte pokojnicima.

DOLE Hinduska boginja Lakšmi sedi na lotosu, simbolu prosvećenja i uzvišenosti duha. Hinduska božanstva se često prikazuju sa ovim cvetom.

Dok estetska lepota cveća vekovima inspiriše umetnike, ono takođe ima dugu tradiciju korišćenja kod isceljenja i obreda – pre više od 100 hiljada godina neandertalci su prinosili žrtve cveća svojim pokojnicima. I danas se cveće poklanja kao znamenje ljubavi i zahvalnosti, kao nagrada za uspeh i poštovanje mrtvih i kao znak raznih važnih promena. Cveće je postalo simbol raznih ljudskih iskustava i utkano je u mit i svetu tradiciju.

Opšte uzev, cveće predstavlja vrhunac ciklusa rasta i krunu uspeha. Rastući iz zemlje i primajući sunce i kišu, cveće se povezuje sa snagom pasivnog, ženskog principa, manifestujući lepotu doslovno, duhovno i metaforički. U hinduskom obredu cveće odgovara elementu etra (ili duha); u taoističkom tekstu Tajna zlatnog cveta ono predstavlja dostizanje duhovnog stanja.

KAŽITE TO CVEĆEM

Mnoge kulture, uključujući kinesku, egipatsku i indijsku, razvile su sopstveni "jezik cveća". Savremena publika koja je gledala drame Vilijama Šekspira (1564-1616) svakako je bila upoznata sa skrivenim značenjima sadržanim u odlomcima o cveću: na primer, majčina dušica je simbolizovala nepokvarenost, jaglika je značila ljupkost, ljubičica "ljubav u dokolici", šipak ili orlovi nokti značili su "sjedinjeni u ljubavi", a dan-i-noć su predstavljali misli. Viktorijanski pesnici su razvili ovaj jezik u popularnu umetnost, ulivajući značenje u boju, aranžman, vrste i predstavljanje cveća.

IKEBANA

Majstori ikebane, japanske umetnosti aranžiranja cveća, razvili su složenu simboliku da bi odrazili pouke zen budizma. Ideal zena *vabi* (namerni eufemizam), na primer, odražava se u minimalističkoj formi aranžmana. Tradicionalno, aranžmani ikebane slede trojni plan, pri čemu gornja grančica predstavlja nebo, srednja ljudski rod, a donja zemlju – simboličan obrazac svega što živi, sa ljudima kao posrednicima između neba i zemlje. U "talasastom" stilu, obešene grančice sugerišu propadanje u ambis dok "uspravni" ili *rika* stil teži prema gore, simbolizujući vernost – između muža i žene, caru i božanstvu. Aranžmani *rika* su asimetrični i sugerišu neki aspekt prirode, kao što je igra svetla i senke.

LOTOS

Na Istoku je lotos cvet koji se najčešće povezuje sa uzvišenošću duha. Brahma, hinduski bog tvorac, rođen je iz zlatnog lotosa koji izbija iz Višnuovog pupka (koji je simbol centra sveta). Lotos sa hiljadu latica simbol je duhovnog prosvećenja. Sanskritski nazivi za lotos su ***padma*** ili ***kamala***, koji takođe opisuju vaginu, a cvet lotosa predstavlja vaginu i u Kini.

LJILJANI

U hrišćanskoj tradiciji ljiljan se povezuje s pokajanjem: kažu da je on izrastao iz Evinih suza kada je napuštala Edenski vrt. To je cvet Device Marije: beli ljiljan simbolizuje nevinost i čestitost; on takođe predstavlja čistotu u alhemiji. U Australiji se gimejski ljiljan povezuje sa hrabrošću i upornošću: u jednoj urođeničkoj priči o snu mladić

Kajmija spasao je pripadnike svog plemena iako je bio ranjen, a tamo gde je pala njegova krv izrasli su ljiljani. U Kini i Japanu se verovalo da dnevni ljiljan (*Hemerocallis*) ima moć da otera patnju, pa su ga žene nosile u pojasu da bi zaboravile na tugu zbog izgubljene ljubavi.

RUŽE

U klasičnoj antici se govorilo da je prvu ružu stvorila Hlorida, boginja cveća (čiji je rimski pandan Flora), od tela lepe nimfe. Ruža je bila sveta Afroditi/Veneri, boginji ljubavi. U arapskoj tradiciji prvu ružu su oživeli zraci izlazećeg sunca u Velikoj persijskoj bašti, proširivši njeno seme u sve druge zemlje, a bila je simbol plodnosti, lepote i čistote. Slavuj je zapevao kada su procvale prve bele ruže, ali je bio toliko omamljen njihovim mirisom da je pao na zemlju, a njegova krv je obojila njihove latice u crveno.

U islamu ruža je sveta za Muhameda; za mističnu sufijsku sektu ruža je povezana sa uživanjem, ali je zbog trnja povezana i s bolom.

U hrišćanstvu crvene ruže simbolizuju krv mučenika i život posle smrti, dok se bele ruže povezuju sa Devicom Marijom. Rozenkrojcansko bratstvo, hrišćanska sekta osnovana u Evropi u XV veku, spojilo je simbol ruže sa krstom da bi dobilo amblem društva.

LALE

U staroj Persiji lala je bila simbol savršene ljubavi, slavljena u poeziji kao jedan od cvetova koji se nalaze u rajskim baštama. Za vreme Otomanskog carstva turska reč za lalu pisala se istim slovima kao i reč "Alah", pa je ovaj cvet postao simbol božanstva, a zatim amblem otomanskih vladara. Lale su se sredinom XVI veka izvozile iz Turske u Evropu, a stvarane su i hibridne vrste koje su bile retke i izuzetno lepe. Njihova vrednost je dostigla fantastične visine tridesetih godina XVII veka u Holandiji, kada su postale simboli bogatstva i lepote. Lala je simbol Holandije.

HRIZANTEME

U Kini i Japanu, hrizantema se vezuje za jesen i simbol je dugog života, sreće i bogatstva. Raširene latice čine je simbolom sunca, što je dovelo do toga da je ona postala amblem japanske carske porodice i japanski nacionalni cvet. Sa šljivom, orhidejom i bambusom, hrizantema spada u grupu koja se zove Četiri viteza, za koju se veruje da predstavlja vrline sledbenika Konfučija u jednostavnosti, čestitosti i marljivosti. Na Zapadu se hrizantema vezuje za jesen i koristi se u umetnosti da predstavi dekadenciju i smrt.

MAKOVI

Kako stvara narkotik opijum, mak se u staroj Grčkoj povezivao sa snom i smrću, a bio je posvećen Hipnosu i Morfeju, bogovima spavanja i snivanja. Bio je povezan i s mitom o Demetri i Persefoni – ova potonja je brala makove kada ju je oteo Had – u kojem je postao simbol godišnje smrti prirode. Od Prvog svetskog rata crveni makovi podsećaju na pale vojnike: ovi cvetovi su izrasli na bojištima Flandrije. U Britaniji crveni makovi obeležavaju Nedelju sećanja, dan kada se bude uspomene na poginule vojnike u svim ratovima.

SUNCOKRETI

Suncokret je došao u Evropu iz Amerike, gde su ga Španci zvali ***hirasol*** ili suncokret zbog načina kako se okretao prema suncu. U Kini je suncokret bio povezan sa besmrtnošću, a smatralo se da konzumiranje njegovih semenki produžava život.

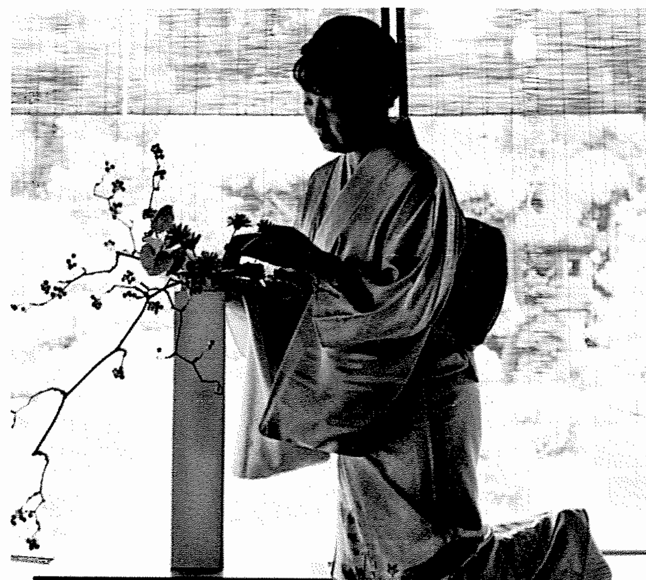

DESNO Na Zapadu, bele ruže se povezuju sa čistotom i duhovnošću i omiljeni su cvet za venčanja.

VIKTORIJANSKI JEZIK CVEĆA

Neke od simboličkih asocijacija za cveće bile su: žutilovka = vatrenost; karanfil = čista ljubav; kamelija = savršenstvo; gorušica = ravnodušnost; detelina = sreća; narcis = srdačan pozdrav; lincura = nepravedan si; beli glog = nada; zelenika = ambicija; Hristov venac = vera; šeboj = uvek odan.

DOLE U Japanu, umetnost ikebane je razvila sopstveni simbolički jezik i ritual, a odražava jednostavnost zen budizma.

VOĆE

GORE Na ovoj alegoriji Zemlje slikar koristi obilje voća da bi simbolično predstavio bogatstvo i napredak, rog izobilja sugeriše obilje, a lepa, mlada žena puna oblina pojačava simboliku plodnosti.

GORE Osim uloge "voća saznanja", jabuka se koristi i kao simbol ljubavi, venčanja, mladosti, plodnosti i dugovečnosti.

Najveći deo simbolike voća obraća se direktno i snažno čulima. Uživanje u voću lako prizove asocijacije na erotiku i čulnost, a takve slike se mnogo koriste u umetnosti. Voće takođe sugeriše obilje i plodnost: ono se prosipa iz roga izobilja u klasičnoj mitologiji, predstavljajući velikodušnost bogova i dobru žetvu. Voće drveta života predstavlja hranu besmrtnika, a sadrži seme za reprodukciju i rast.

JABUKE

Jabuka se identifikuje sa "voćem saznanja", bilo dobrim ili zlim, kao što je u Edenskom vrtu ili u životu, sa mudrošću i besmrtnošću, kao u grčkom mitu o zlatnim jabukama na Hesperidi (ostrvu blaženih). Kelti su jabuku posmatrali kao drvo "drugog sveta", kao vrata u vilinski svet. Keltski kraljevi i junaci, kao što je kralj Artur, sklanjali su se na legendarno ostrvo Avalon, "jabučnjak".

U Kini behar jabuke simbolizuje žensku lepotu, a jabuke su simbol mira. Međutim, kako je kineska reč za "jabuku" veoma slična reči za "bolest", smatra se kobnim davati jabuku invalidu.

Oko jabuke se razvila nova simbolika krajem XIX veka, kada je Džoni Eplsid ("Jabukovo seme") sledio svoj san o zemlji procvalog drveća u kojoj niko nije gladan, sejući semenke jabuke širom Amerike. Svetska metropola, Njujork, poznata je kao "Velika jabuka".

SMOKVE

Drvo smokve i plod pun semenki simboli su obilja i plodnosti koji se često povezuju sa ženskim osobinama. Za smokvu u Palatinskom hramu u Rimu govorilo se da je drvo pod kojim je vučica dojila Romula i Rema. Rimljani su smatrali smokve srećnim ili nesrećnim, zavisno od toga da li su bile svetle ili tamne.

U Knjizi postanja, Adam i Eva su koristili smokvino lišće da se pokriju kada su postali svesni svoje golotinje, a zabranjeno voće koje su jeli pre je bila smokva nego jabuka. U Africi, narod Kokoto iz Čada povezuje smokvu sa trudnoćom, a smatra se da njen mlečni sok povećava stvaranje mleka.

BANANE

Botanički naziv biljke banane, Musa sapientum, znači "voće mudraca", a dao ga je Lineus, švedski botaničar, koji je čuo da je Aleksandar Veliki sreo mudrace u Indiji koji su uglavnom živeli od banana. Prema Kuranu, banana je bila zabranjeno voće u raju. Za Budu je drvo banane simbolizovalo prolazni karakter i slabost materije i mentalne konstrukcije. U hinduskoj tradiciji ona je simbol plodnosti i napretka zahvaljujući težnji da redovno rađa, pa se tako banane mogu ostaviti ispred kuće u kojoj traje svadba.

TREŠNJE

Boja trešnje na usnama Kineskinje smatra se svojstvom velike lepote, a izraz "konzumiranje trešanja" predstavlja eufemizam za polni odnos. Na Zapadu se trešnja povezuje sa himenom, a fraza "gubitak trešnje" odnosi se na gubitak nevinosti. Trešnjin cvet je nacionalni cvet Japana. Samurajski ratnici meditirali su o životu i smrti ispod trešnje, jer na vrhuncu behara cvet bi graciozno pao na zemlju i umro, što je odgovaralo spremnosti samuraja da se suoči sa smrću u cvetu mladosti.

ŠLJIVE

Na Dalekom istoku, šljiva kao drvo je simbol proleća, kao i simbol kraja zime: kako ona cveta između dva godišnja doba, predstavlja obnovu mladosti. Takođe se smatralo

da se besmrtnici hrane šljivinim cvetom, pa je ovo drvo povezivano sa besmrtnošću. I u japanskoj i u hrišćanskoj tradiciji ona je simbol vernosti

BRESKVE

Breskva potiče iz Kine, gde je smatrana svetim drvetom života, dajući eliksir besmrtnosti. Taoisti su povezivali breskvin cvat sa nevinošću i sa ženskim genitalijama. ("Tao" je kineska reč za "breskvu"). U staroj Evropi breskva se zvala "Venerinim voćem" i bila je sveta za Himena, rimskog boga braka. U hrišćanskoj ikonografiji, breskva u ruci bogomladenca Hrista simbolizuje spasenje.

KAJSIJE

U Kini se kajsija povezuje sa lepotom i seksualnošću žene. Crvene kajsije simbolizuju udatu ženu koja je našla ljubavnika, a oči lepe žene često se uporeduju sa košticama kajsije. Ovo voće se koristi i kao simbol ženskih genitalija.

NAROVI

Rastući u mediteranskoj klimi, narovi krajem leta postanu jedre crvenkaste kugle koje iznutra blistaju od sočnih crvenih semenki nalik draguljima. Njihovo ime znači "jabuka sa mnogo semenki". Nar je bio jedan od Alahovih darova u Kuranu, a za Izrailjce je predstavljao čari njihove zemlje i mudrost naroda. Često se povezuje sa plodnošću – simbolizujući majčinu utrobu – ali i sa smrću.

DESNO Ova slika boga Dionisa razvija polnu simboliku jabuke, smokve i vinove loze da bi se istakla njena erotičnost.

Narovi su ostavljani kao hrana u egipatske grobnice da prate mrtve na putovanju. U Grčkoj, na venčanjima i za Novu godinu, nar se razbija na tlu kao simbol plodnosti i obilja.

URME

Urma potiče iz Persijskog zaliva i oduvek bogato rada u Iraku. Za Egipćane je ovo voće bilo simbol plodnosti. Urmu Arapi pominju kao "kraljicu oaze" i kao "drvo života" i kažu da je ovom drvetu najbolje kada su mu noge u vodi, a glava u nebeskom plamenu.

LIČI I MANGO

Liči je sitno voće sa juga Kine sa grubom crvenkasto-braon korom i velikom sjajnom braon košticom. Stavljanje ličija ispod kreveta bračnog para izražava nadu da će biti blagosloveni decom.

Mango, sa sočnim narandžastim mesom, zavičajno je voće istočne Indije i Burme. U Indiji se smatra svetim voćem, predstavljajući plodnost i sreću. Legenda kaže da je Buda dobio lug manga u kojem je mogao da se odmara.

POMORANDŽE

Latinski naziv drveta pomorandže, Fructus aurantia, odnosi se na zlatnu boju pomorandže, dok naranha, izraz za plod na španskom, dolazi od persijske reči narang koja znači "unutrašnji miris". Pomorandža sugeriše i nevinost i rodnost, jer se cvet i plodovi pojavljuju istovremeno. Cvet pomorandže je bio prisutan u starim svadbenim svečanostima zbog veze sa plodnošću, a ta tradicija postoji i danas. U hrišćanskoj ikonografiji, pomorandža u ruci bogomladenca Hrista predstavlja plodnost i sreću; za veštice Evrope ovo voće je predstavljalo srce. U Kini se pomorandža još jede kao simbol sreće na drugi dan Nove godine.

GROŽĐE

Vinova loza i grožđe često se pojavljuju u rimskoj umetnosti, sugerišući bogatstvo i uživanje, a povezuju se sa Bahusom, rimskim pandanom grčkom Dionisu, bogom vinove loze, plodnosti i oslobađanja i izražavanja strasti. Grožđe iz Obećane zemlje predstavljalo je mogućnost novog života za Izrailjce. Za hrišćane, vino je simbol Hristove krvi.

SAVIM DOLE U modernom judaizmu, pomorandža na svečanom tanjiru o Pashi postala je simbol vodeće uloge jevrejskih žena.

DOLE Narovi i njihove semenke često su simbolizovali plodnost. Sok nara koristio se kao lek za neplodnost kod Rimljana, dok je u hrišćanskoj umetnosti simbol nade.

ŽIVOTINJE

GORE Mačke su bile svete životinje za stare Egipćane i pojavljivale su se kroz njihovu celu kulturu u vajarstvu i slikarstvu.

GORE Vuk se ponekad povezuje sa hrabrošću i pobedom, a ponekad sa surovošću, lukavošću i pohlepom.

SASVIM GORE U Kini, tigar (kao i leopard) je car zveri i čuva vrata raja.

Kroz celu istoriju životinje igraju važnu ulogu u simboličkom jeziku mnogih kultura. Slavljene su kao bogovi i smatrane su izvorom mudrosti i snage, vesnicima sreće i nesreće, duhovima zaštitnicima i vodičima u druge svetove, kao i simboličnim predstavama ljudskih karakteristika. Životinje se koriste u obrednim žrtvovanjima i love se za hranu, lekove, odeću i kozmetiku, kao i radi zadovoljenja ljudske taštine. Simbolično, one dotiču sve nivoe svemira – nebo, zemlju i podzemni svet.

PSI I VUKOVI

Pas je verovatno najstarija pripitomljena životinja i označava odanost, zaštitu i drugarstvo. Psi se uveliko povezuju sa smrću i svetom duhova: Ajnui u Japanu su verovali da psi imaju psihičku moć da otkriju duhove; za Inke je zavijanje psa moglo da najavi smrt rodaka; a u grčkom mitu Kerber je čuvao podzemni svet. Maje su sahranjivale pse sa njihovim gospodarima da bi ih vodili na drugom svetu.

Duž severozapadne obale Amerike vuk je moćna duhovna životinja koja može da obdari šamana natprirodnim sposobnostima, a mnoge šamanističke kulture govore o tome kako čarobnjaci dobijaju moći od žene prerušene u vuka. U hrišćanskoj tradiciji, vuk se obično prikazuje kao suprotnost jagnjetu, pri čemu jagnje simbolizuje vernike a vuk moći koje prete da ih unište. Kolokvijalni izraz "vuk u jagnjećoj koži" odnosi se na lažnu nevinost, dok indijanska plemena u američkim nizijama smatraju prerijskog vuka, ili kojota, velikom varalicom. Ova ideja se pojavljuje i u evropskom folkloru u priči o Crvenkapici, u kojoj vuk simbolizuje grabljivo muško.

VELIKE MAČKE

Zbog grive, zlatnog krzna i carskog držanja, lav je stari simbol sunca i ovaploćenje zemaljske snage. U starom Egiptu faraon je često prikazivan kao lav, a afrički kraljevi su koristili slike lava kao lične simbole. U alhemiji, lav je predstavljao polnu strast, dok je zeleni lav povezivan sa divljim silama prirode. Lav je takođe povezivan s boginjom majkom – bio je jedan od simbola vavilonske boginje Ištar. U klasičnom svetu, on je bio čuvar podzemnog sveta i simbol božanske zaštite. I Buda i Hrist su povezivani s lavom, čineći ga simbolom duhovne predanosti i prosvećenja.

Za Kineze je tigar, pre nego lav, kralj zveri. Duh čuvar, u početku lova a kasnije ratarstva, on je treći znak kineskog zodijaka. Beli tigar se povezuje sa mesecom, a kako vidi u mraku, simbolizuje prosvećenje. U hinduizmu, tigar predstavlja neobuzdanu strast i gubitak kontrole – božanstva Šiva i Durga jašu tigrove kada uništavaju demone, pokazujući njihovu surovost i neustrašivost.

U pretkolumbovskim civilizacijama Srednje i Južne Amerike, jaguar je bio car džungle i govorilo se za njega da je podario ljudima dar za vatru i lov. Maje su ga smatrale bićem podzemnog sveta koje poznaje tajne zemlje; smatralo se da je gledanjem u njegove oči bilo moguće videti budućnost. Danas mnoga plemena u području Amazona slave jaguara kao ***naguala*** (čuvara duha) i kao izvor isceljenja, povezujući ga sa plodnošću, vodom i kišom; pripadnici naroda Mace veruju da jaguari jedu duše pokojnika.

DOMAĆE MAČKE

Stari Egipćani su obožavali i balsamovali mačke, a ubijanje ili povreda mačke bili su smrtni greh. Nasuprot tome, u budizmu, mačke i zmije su bile proklinjane zato što nisu plakale kada je Buda umro – iako iz drugačije perspektive ovo može da se shvati kao znak duhovne mudrosti. Stari Jevreji nisu voleli mačke jer su prljave dok su srednjevekovni

hrišćani povezivali crne mačke sa vradžbinama.

KUNIĆI I ZEČEVI
I kunić i zec se povezuju s mesecom i predstavljaju simbole plodnosti u mnogim kulturama. Eostra, saksonska boginja proleća sa zečijom glavom, donela je zoru i novi život. U Kini zec predstavlja reproduktivnu moć i dugovečnost. I zec i kunić se pojavljuju kao prevaranti, naročito u pričama o zecu Breru, tradicionalnim afričkim pričama koje su na američke plantaže doneli robovi.

SLONOVI
I Afriku i Indiju često simbolizuje slon. On je simbol snage, dugovečnosti, mudrosti i sreće; i kad ga jašu vladari, on predstavlja moć i autoritet. U mitologiji Indije i Tibeta, slon drži svet i simbolizuje nepromenljivu stabilnost. Ganeš, hinduski bog sa slonovskom glavom, ruši sve prepreke. U budizmu, beli slon je sveta životinja: Budina majka je sanjala slona prilikom začeća. U Tajlandu, Laosu i Kambodži kažu da slon daje kišu i bogatu letinu.

BIKOVI I KRAVE
Tradicionalno, bik je simbol muškosti, krava majčinstva i plodnosti. Zbog toga što njeni zakrivljeni rogovi liče na polumesec, krava je nebeski simbol majke boginje (kao što su staroegipatska božanstva Izida i Hator). U nordijskoj mitologiji, praiskonska krava – Hraniteljka – lizala je led da bi stvorila prvog čoveka. Za Hinduse, krava je sveta životinja i ne sme se ubijati; ove životinje se slobodno kreću ulicama indijskih gradova.

Za razliku od krave, koja je retko žrtvovana, žrtvovanje bikova je veoma rašireno. U starom Rimu, bik je žrtvovan jednom godišnje zato što se verovalo da njegova krv obogaćuje zemlju i prenosi muškost; odjeci takvih verovanja preživljavaju danas u španskoj koridi. Zbog rike, bik je bio životinja bogova grmljavine, kao što je nordijski Tor. Apis, bik u starom Egiptu, bio je simbol stvaranja sveta i često je prikazivan kako nosi sunčev disk boga Ra među rogovima; pa ipak bio je sveta životinja i Ozirisa, boga podzemnog sveta.

BIZONI I BUFALA
Dokazi iz pećinske umetnosti (kao što je u Laskou, Francuska) otkrivaju centralnu ulogu bizona u fizičkom i duhovnom životu prvih lovačkih društava. Slični bizonima i ponekad poistovećivani s njima, bufala su takođe bila obožavana.

Pripadnici plemena Zulu veruju da bufalo može da poseduje dušu čoveka, a Sijuksi iz Dakote ga vide kao manifestaciju vrhovnog tvorca, pa on igra glavnu ulogu u ceremonijama traganja za vizijom.

GORE Car Mugal je prikazan kako jaše belog slona, simbol carskog dostojanstva, moći i mudrosti u Indiji.

MEDVEDI
U mnogim šamanističkim tradicijama medved se povezuje s medicinom, isceljenjem i magijskom mudrošću. U severnoj Evropi, medved je kralj životinja i povezuje se s ratnicima: zastrašujući nordijski "berserkeri" išli su u boj obučeni samo u medvede krzno. U hrišćanskoj simbolici, medved je smatran okrutnom, opakom i đavolskom slikom čulnosti.

MAJMUNI
Pavijanskom bogu Totu u Egiptu pripisivao se izum brojeva i pisma. Maje su verovale da je majmun stvorio umetnost, brojeve i pismo.

KONJ
Stari simbol životinja, konj se povezuje sa suncem i bogovima neba. On predstavlja snagu vetra, oluje, vatre i tekuće vode. Smrt se prikazuje kako jaše crnog konja dok je beli konj simbol svetlosti, života i duhovnog prosvećenja. Za Budu kažu da je napustio zemaljski život na belom konju. Konji su vukli sunčane kočije u klasičnom, iranskom, indijskom, nordijskom i vavilonskom mitu.

Ptice

GORE Pečat predsednika Sjedinjenih Američkih Država, koji je promenio predsednik Truman 1945. godine u odnosu na originalnu verziju iz 1880; okretanje glave orla sa desne u levu stranu (prema maslinovoj grančici, simbolu mira) tada se smatralo da znači promenu od rata u mir.

DOLE U grčkom mitu govorilo se da belezi na repu pauna predstavljaju oči ubijenog diva Argosa.

DOLE DESNO U zapadnjačkom folkloru, za rodu kažu da donosi bebe majkama, a u mnogim delovima sveta ona je donosilac dobrih vesti.

Zato što mogu da lete, ptice se često smatraju posrednicima između neba i zemlje, delujući kao glasnici viših ili moći sa drugog sveta. One se takođe smatraju ovaploćenjem duha i duše, jer let simbolizuje slobodu od fizičkih ograničenja sveta prikovanog za zemlju i često se koristi kao metafora za mistično iskustvo.

PTICE GRABLJIVICE

Ratnici i plemići povezuju se sa pticama grabljivicama, naročito sa orlom, jastrebom i sokolom. Sokolovi, koje je za lov koristila aristokratija u Kini, Japanu i Evropi, postali su simbol plemstva; u Kini, barjaci gospodara visokog ranga nosili su slike sokolove glave. U starom Egiptu, soko je bio kralj ptica, a hijeroglif za sokola značio je "bog"; on je takođe bio simbol boga neba Hora. Indijanska plemena smatraju jastreba glasnikom predaka dok se u Polineziji ova ptica povezuje sa isceliteljskim i proročanskim moćima. U Kini, jastreb označava rat, a istovremeno je i simbol sunca. Za ranohrišćansku crkvu soko je označavao zlo, ali je pripitomljeni soko predstavljao preobraćenog paganina, a soko s ćubom nadu u prosvećenje.

> **DVOGLAVI ORAO**
> Stari simbol sunca, dvoglavi orao se pojavio u Mesopotamiji pre više od četiri hiljade godina. Smatra se da njegova simbolika povezuje bogove blizance moći i sveprisustva, ili zemaljsku vladavinu sa božanstvima. Mnogo vekova kasnije, ovaj simbol su usvojili Sveto rimsko, Prusko cartsvo i predrevolucionarna carska Rusija.

Orao se uveliko povezuje sa vodstvom i usvojile su ga u raznim vidovima ambiciozne, ekspanzionističke civilizacije (uključujući stari Rim i SAD) kao simbol nacionalnog identiteta i suvereniteta. U Kini, orao simbolizuje snagu, a u keltskom folkloru je simbol dugovečnosti i podmladivanja. Za hrišćane orao simbolizuje svemoć i sveprisustvo Boga, kao i Hrista i svetog Jovana apostola. U mnogim hrišćanskim crkvama Biblija se stavlja na naslon u obliku orla, simbolizujući moć i inspiraciju Božije reči.

GAVRANOVI I VRANE

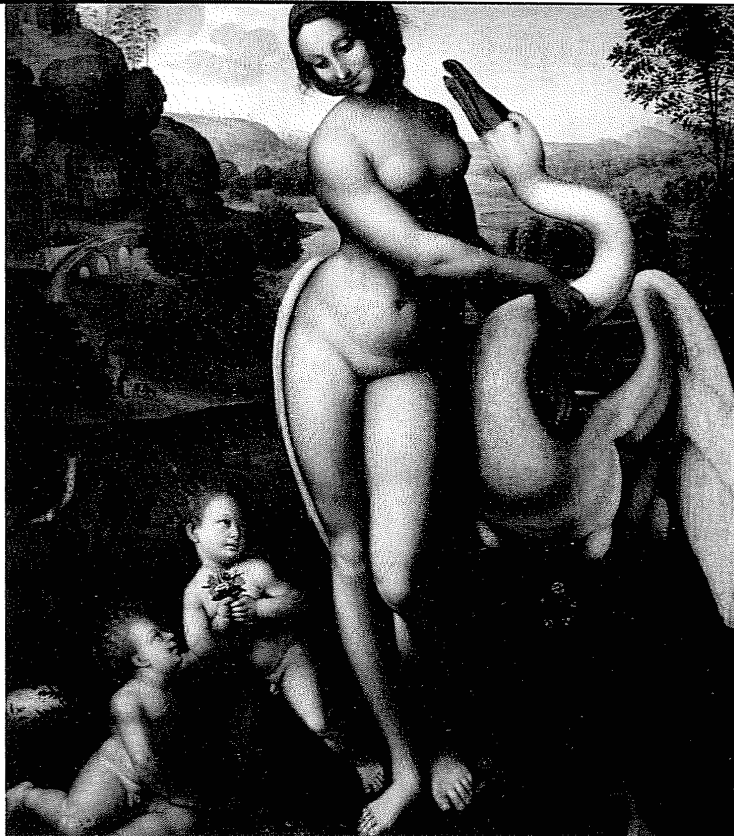
Mnoge kulture ne prave razliku između gavrana i vrane i ove ptice dele sličnu simboliku. I jedna i druga ptica smatraju se zloslutnicama, vesnicima rata, smrti i natprirodnog. U judeo-hrišćanskoj tradiciji gavran je mračna suprotnost golubici; takođe se verovalo da je on duh blizak vešticama. U grčko-rimskoj tradiciji vrane su bile svete ptice za Atenu / Minervu, boginju rata, ali su bile sprečavane da se spuste na krovove njenih hramova zato što je to predskazivalo smrt. Ime starovelškog kralja, Bran, znači "gavran"; za njegovu glavu kažu da je zakopana ispod londonske Kule, a tamo se drže gavranovi u skladu sa popularnim mitom da će Englezi pasti ako oni ikada odu.

Neka indijanska plemena su verovala da je gavran doneo vatru i svetlost svetu. Inuiti iz Sibira i sa Aljaske dele slično verovanje – da je ova ptica došla iz praiskonske tame i da je ostala da nauči prve ljude kako da prežive. Shodno tome, gavran je predstavljao boga tvorca i govorilo se da ubijanje gavrana donosi nesreću i loše vreme. Vrana je ptica proročanstva u kini.

GOLUBOVI

Danas se golub mnogo koristi kao simbol svetskog mira. U Starom zavetu, to je bila ptica koja se vratila na Nojevu barku noseći maslinov list, ukazujući na pomirenje Boga i ljudskog roda, dok je u Japanu golub s mačem najavljivao kraj rata. Golub je takođe simbol čistote duše; u hrišćanskoj tradiciji on predstavlja Sveti duh; u legendi o kralju Arturu on se povezuje sa svetim Gralom. Za Rimljane, golub je bio sveta ptica Venere, a u Kini je povezivan sa plodnošću i dugovečnošću.

PTIČIJE PERJE
Indijanci iz Severne, Srednje i Južne Amerike koriste perje kao ukras na spektakularnim perjanicama. Asteci su koristili zeleno perje iz repa kecala za vladare (ova ptica je simbol njihovog vrhovnog boga, Kecalkoatla), dok za sve Indijance perje sadrži moć ili "lek" ptice od koje oni potiču, pri čemu je najcenjenije perje orla.

PAUNOVI
Zbog svoje veličanstvenosti, paun predstavlja božanstvo, kraljevsko dostojanstvo, ljubav i lepotu. U Persiji je on boravio u rajskim baštama, a dvor se okretao oko "paunovog prestola". U hinduskoj tradiciji ova ptica je kosmička planina Kama, bog ljubavi i sveta ptica za Sarasvati, boginju mudrosti i umetnosti. Čudesni belezi na paunovom repu odavno se poistovećuju sa očima i uporeduju sa zvezdama, a predstavljaju i simbole sunca. U budizmu paun označava saosećajnu budnost.

RODE
U mnogim kulturama roda je glasnik dobrih vesti. Kao ptica selica, ona je simbol putnika, a u zemlji u koju se doseljava predstavlja dolazak proleća i otuda novog života. U staroj Grčkoj ova ptica je bila sveta za Heru, boginju braka i zaštitnicu porodaja. Izreka da rode donose decu u vezi je sa idejom da duše nerodene dece žive u močvarama i barama – prirodnom staništu roda – i rode ih otkrivaju tražeći ribu.

LABUDOVI I GUSKE
I guska i labud su velike vodene ptice koje u mnogim kulturama imaju asocijacije sa drugim svetom. U Sibiru labud simbolizuje šamansko uranjanje u podzemni svet, a po mišljenju Tunguza on je bio duh vodič prvog šamana. Guska selica se takode smatra duhom pomagačem, noseći šamana u nebeske avanture.

U hinduizmu, ove dve ptice su mitski zamenljive, tako da Hamsa – jedna ptica sastavljena od dve – može da se pojavi kao guska ili kao labud, a simbolizuje savršeno jedinstvo i ravnotežu. Kako labudovi često žive u paru ceo život, u zapadnim tradicijama se povezuju sa vernošću.

SOVE
Zbog svojih noćnih letova, jezivog huka i ogromnih očiju, sova se često povezuje sa natprirodnim silama. Bila je ptica smrti u starom Egiptu, Indiji, Kini i Japanu: u Kini se smatralo da njen huk zvuči kao reči "kopaj, kopaj", što je predskazivalo da će neko umreti i da grob treba da bude pripremljen. Sovin izuzetno dobar noćni vid stvara tradicionalnu vezu sa proricanjem. Među indijanskim plemenima američke nizije sovina pera su se nosila kao magični talismani, dok je za Poni plemena iz Nebraske sova predstavljala noćnog zaštitnika. U staroj Atini, ova ptica je bila sveta za Atenu, boginju mudrosti; slično tome, u alhemiji, sova se smatra najmudrijom od svih ptica, a takode je i simbol istinskog alhemičara.

SVRAKE
U predanju australijskih urođenika svrake se povezuju sa srećom i ushićenjem dok u Kini naziv ove ptice znači "ptica radosti". Kada se prikazuju kako nose kineski novčić, one predstavljaju želju za svetskim mirom. Medutim, u evropskom folkloru svrake se smatraju lopovima i pticama zloslutnicama.

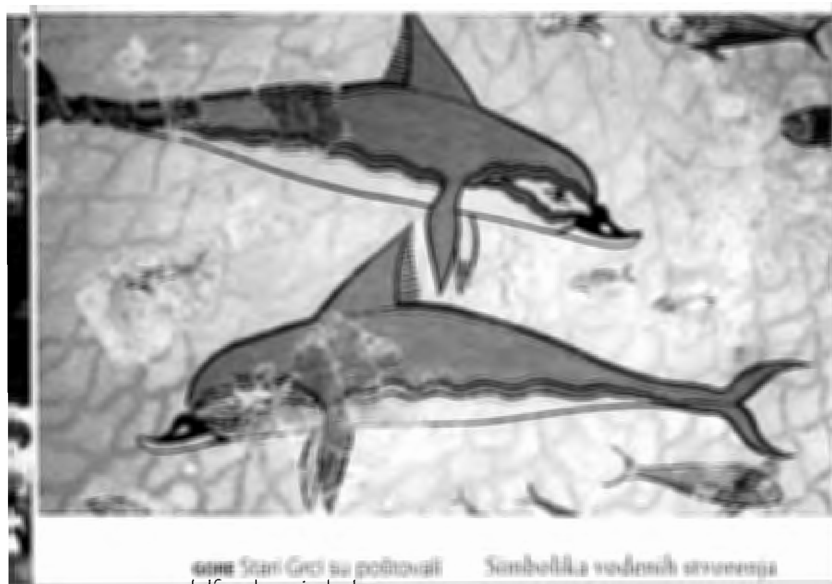
GORE LEVO U grčko-rimskoj tradiciji labud je bio sveta ptica za Afroditu/Veneru; on se takođe pojavljuje u mitu o Ledi, koju zavodi Zevs kada se pretvori u labuda.

GORE U mnogim tradicijama sova se povezuje s magijom, sa drugim životom, mudrošću i proročanstvom.

ŽDRALOVI
U Kini i Japanu ždralovi su tradicionalni simboli dugovečnosti, mudrosti i vernosti. U zapadnjačkoj umetnosti oni oličavaju budnost.

VODENA STVORENJA

GORE Stari Grci su poštovali delfine kao simbole mudrosti i proročanstva.

Simbolika vodenih stvorenja delimično je u vezi sa staništem, delimično u vezi s njihovim izgledom i ponašanjem i delimično u vezi sa značenjem koje imaju za ljudsko društvo. Vodena stvorenja se različito poštuju kao božanstva, seju strah kao čudovišta i love se zbog mesa, ulja, jaja, kože i kostiju. Ona igraju značajnu ulogu u mitu, fokloru i religiji.

DOLE Staroegipatski bog sa glavom krokodila, Sobek, povezan sa đavolom, simbol je destrukcije.

RIBE

Mnoge tradicije koriste ribe kao simbol duhovne mudrosti. U hrišćanstvu je riba simbol Hrista, a u hinduizmu se Višnu pojavio kao riba Macja da spase čovečanstvo od potopa i otkrije Vede ili Sveto pismo. Zbog ogromnog broja jaja koja polažu, ribe se uveliko povezuju i sa plodnošću. U Kini su one simbol sreće.

Naročite vrste se izdvajaju zbog svojih simboličkih svojstava. Na primer, u Japanu šaran simbolizuje ljubav, hrabrost, dostojanstvo i sreću, dok su Kelti povezivali lososa sa mudrošću, proročanstvom i inspiracijom.

KITOVI, AJKULE I DELFINI

U Japanu, kit je bio jedno od sedam božanstava sreće i slavljen je kao bog ribolova i hrane. U mavarskoj tradiciji on simbolizuje izobilje; figura *pakake* – stilizovani kit sa velikim spiralama za čeljusti – popularan je motiv.

U judeo-hrišćanskoj tradiciji, starozavetni opis Jone i kita povezivao ga je sa smrću i ponovnim rođenjem. Ponekad se tvrdi da se ova priča odnosi na ajkulu ljudoždera pre nego na kita, a hinduski bog Višnu ponekad se prikazuje kako izlazi iz usta ajkule. Kitovi su simbol prirodnih opasnosti.

U staroj Grčkoj delfini su povezivani sa Apolonom i njegovim darovima mudrosti i proročanstva i sa boginjom ljubavi rođenom iz vode, Afroditom, označavajući jedinstvo muškog, solarnog sveta i ženskog, vodenog carstva; naziv delfina na grčkom, *delfis*, odnosi se na matericu, po kojoj je dobilo ime sveto proročište Delfi. U mnogim indijanskim kulturama delfin je i božanski izaslanik i oblik Velikog duha, dok su navatejski arapski moreplovci verovali da delfini prate duše pokojnika u podzemni svet.

KROKDILI I ALIGATORI

Krokodili nastanjuju dva sveta – kopno i vodu – što ih čini simbolima fundamentalnih suprotnosti. Neka afrička plemena slave krokodile kao posrednike između svakodnevnog sveta i sveta duhova i kao proročišta vodenih božanstava. U mnogim delovima zapadne Afrike jetri i utrobi krokodila pripisuje se moćna magija, a ponekad ih šamani koriste za bacanje destruktivnih čini.

U starom Egiptu krokodili su bili svete životinje i ponekad su balsamovani. Kultni centar je postojao u Krokodilopolisu, gde su pitomi krokodili bili ukrašavani zlatnim mindušama i ritualno hranjeni u slavu boga krokodila, Sobeka. Ovaj bog je bio povezivan i sa zlim i destruktivnim silama Seta, boga podzemnog sveta, koji je poprimio krokodilski oblik posle ubistva svog brata, Ozirisa, i sa dobrodušnim bogom sunca Ra.

Za australijske urođenike koji žive na Severnoj teritoriji, veliki krokodili ovaploćuju duhove značajnih ljudi i povezuju se sa mudrošću, dok narodi Madarpa iz severoistočne Arnemske zemlje veruju da je čovek krokodil stvorio vatru. U Kini, aligator ili krokodil bio je izumitelj pevanja i bubnja, a igra ulogu u ritmu sveta. U ranohrišćanskom verovanju, osoba koju pojede krokodil odlazila je u pakao.

ŽABE

Tradicionalno, žabe su lunarne životinje, a njihove radikalne faze rasta povezivale su se sa fazama meseca. One se takođe povezuju sa plodnošću, vodenim tokovima rađanja i kiše i sa preobraženjem i besmrtnošću – otuda motiv pretvaranja u prinčeve u zapadnjačkom folkloru. Za Kelte je žaba bila gospodar kopna

GORE U bajci se žabac pretvara u princa kada dobije poljubac od princeze, što simbolizuje preobraženje.

GORE Kornjača je u mnogim tradicijama sveta životinja. U indijanskim tradicijama ona je simbol zemlje.

i isceliteljske moći vode, a za Maje i Asteke ona je bila vodeno božanstvo čije je kreketanje predskazivalo i stvaralo kišu. U starom Egiptu, boginja žaba Hekata povezivana je s magijom i porođajem, a u Kini i Japanu žabe su povezivane s magijom. U Japanu, žaba je bila povezivana sa pomračenjima meseca, a u Kini sa bogatstvom i dugovečnošću. U srednjevekovnoj Evropi žabe su povezivane s magijom i vradžbinama. U Bibliji su žabe bile jedna od deset napasti Egipta.

KORNJAČE

Zbog čvrstoće i oblika oklopa, kornjača je u mnogim kulturama simbol sveta. Ona je najstariji indijanski simbol Zemlje ili majke zemlje – dok zemljotresi i grmljavine nastaju kada kosmička kornjača trese svoj zemaljski oklop. Maje su takođe shvatale Zemlju kao ogromnu kornjaču, što je bio slučaj i sa Kinezima, koji su pege na oklopu kornjače smatrali kartom sazvežđa i koristili su ih kod proricanja. Od četiri sveta kineska stvorenja, kornjača je jedina prava životinja (preostala tri su zmaj, feniks i jednorog), a bila je simbol dugovečnosti.

U hinduskom mitu kornjača Čukva predstavlja jednu od deset inkarnacija Višnua. Ona je simbol meditacije i duhovne mudrosti. U mitu australijskih urođenika za kornjaču se govorilo da se rađa iz voda koje su nastale otapanjem praiskonske planine leda, do kojeg je dovela boginja sunca, dok u Polineziji kornjača ovaploćuje moć morskih božanstava. Među afričkim plemenima kornjače su često svete životinje vodenih bogova.

FOKE I MORSKI KONJI

U nekim inuitskim pričama, ova stvorenja slove kao praiskonski preci, sposobni da poprime ljudski oblik i da uče ljude da plivaju i love ribu; ona su takođe glasnici, koji se kreću između sveta duhova (vode) i materije (kopna). Inuitski običaj diktira da se prilikom ubijanja ovih životinja njihove bešike bacaju natrag u more, jer se veruje da će se one tada ponovo roditi kao žive foke i morski konji. Morski konj je još poznat i kao morski slon.

KRABE

S obzirom na to da se kretanje krabe ravna prema mesečevim menama (love za vreme plime, a povlače se za vreme oseke), ona se često povezuje sa mesecom. U tradiciji Inka ona je bila aspekt velike majke koja je progutala i vreme i mladi mesec.

HOBOTNICE

U klasičnoj antici hobotnica je posmatrana kao čudovište koje napada nasukane mornare i kida ih na komade. Kao i kraba, hobotnica je povezivana sa mesecom i letnjim solsticijem. Hobotnica se mnogo koristila u minojskoj i mikenskoj civilizaciji na Mediteranu, gde se ponekad javlja zajedno sa spiralom ili svastikom. Krakovi je povezuju sa stvaranjem sveta koji se razvija iz centra.

ŠKOLJKE

Budući da je struktura koja štiti život, simbolika školjke često se povezuje sa majčinom utrobom, rađanjem i stvaranjem sveta. U grčko-rimskom mitu, Afrodita/ Venera pojavila se iz ogromne ljušture školjke kapice, a u hinduizmu školjka simbolizuje izvor postojanja, pri čemu njen oblik formira višestruku spiralu koja nastaje iz jedne centralne tačke. Školjke se koriste kao ceremonijalni rogovi kod Maja i Asteka, a predstavljaju i jedan od simbola budizma. U Beninu, školjčice kauri su se nekad koristile kao novac i povezuju se sa bogatstvom, kraljevskim dostojanstvom i ugledom. U hrišćanskoj ikonografiji, Devica Marija se ponekad upoređuje sa ostrigom, a Hrist sa biserom.

KORAL

Prema starokineskom verovanju, koral je nastao iz drveta koje raste na dnu mora. U alhemiji je bio poznat kao drvo života, ispunjeno supstancom nalik krvi (zbog boje). U budizmu, za koralno drveće se govori da raste u raju.

DOLE Foke igraju važnu ulogu u mitu i običajima Inuita, gde se često posmatraju kao praiskonski ljudski preci.

INSEKTI

GORE Na ovom portretu Napoleona koristi se motiv pčele, koji je izvezen ne samo na carevom plaštu nego i na podijumu na kojem on stoji. Reč je o simbolu jednakih pod jednim vođom.

DOLE DESNO Leptir je simbol duhovnog razvoja i preobraženja. U Latinskoj Americi on se koristi i za opis prostitutke, koja se seli od jednog muškarca do drugog.

Iz perspektive koja sagledava svemir kao međusobno prepletenu mrežu postojanja, svaki deo prirode je značajan, bez obzira koliko malen ili običan bio. Shodno tome, čak i najsitniji insekti imaju bogate simboličke asocijacije, često se povezujući sa bogovima, duhovima i drugim svetom. Na primer, u mitologiji Srednje Amerike, mali leteći insekti su se smatrali dušama pokojnika koje posećuju zemlju, a slično verovanje postoji u Gvatemali, gde se oni povezuju sa zvezdama. Kao i kod drugih životinja, simboličke asocijacije insekata zasnivaju se na njihovom ponašanju i fizičkim karakteristikama i usađeni su u kulturu i vreme.

MUVE

Ime Belzebub, glavni đavo koji se pominje u Bibliji, potiče od hebrejske reči koja znači "gospodar muva", ukazujući na prilično često verovanje da su muve vesnici bolesti i đavolskih nesreća; one su bile treće od deset napasti u Egiptu. Međutim, u staroegipatskom Novom kraljevstvu (1550-1100. p. n. e.), muve su bile poznate po istrajnosti i hrabrosti i usvojene su kao simboli ratnika: iz ovog perioda su otkriveni čarobni štapići ukrašeni amajlijama od muva. Kod Navaho Indijanaca, Donco ("velika muva") je duhovni glasnik povezan sa isceljenjem.

PČELE

Zbog marljivosti, društvene organizacije i zajedničkih napora, pčele se često koriste kao modeli ljudskog društva. Košnica je postala metafora za sređen i milosrdan život hrišćanskih monaških zajednica. Pčele se odavno visoko cene i zbog saća, izvora ne samo šećera nego i voska koji se koristi za pravljenje sveća. Tako su pčele povezane i sa slašću i sa svetlošću. U starom Egiptu one su bile simbol sunca, nastale od suza boga sunca Ra.

Kako je košnica organizovana oko matice (pčelinje kraljice), pčela je bila kraljevski simbol: usvojili su je srednjevekovni francuski kraljevi, a oživeo Napoleon kao simbol jednakih pod jednim vođom. U kineskoj umetnosti, pčela ili leptir koji lete oko cveta (simbola za ženu) predstavljali su asocijaciju na žarku žudnju. U staroj Grčkoj med je povezivan sa rečitošću,

VILIN KONJIC

U nekim indijanskim kulturama vilini konjici simbolizuju snove, promenu i prosvetljenje i povezuju se sa šamanskim moćima. Za Kineze vilin konjic predstavlja leto, a zbog oštrog nepredvidljivog kretanja u isto vreme je simbol nepouzdanosti.

MRAVINJAK

U kosmologijama mnogih afričkih naroda (naročito kod Dogona i Bambara Malija) mravinjak igra značajnu ulogu. On se povezuje s jezikom i umetnošću tkanja, sa ženskim polnim organima i sa stvaranjem sveta; običaj je da žena sedi na mravinjaku zbog plodnosti. Tradicionalni model dogonskih koliba zasniva se na planu mravinjaka, a verovanje da mravi znaju gde se nalaze podzemni potoci znači da se bunari često kopaju u blizini mravinjaka. U tibetanskom budizmu mravinjak je simbol aktivnog života.

dok se u keltskom svetu, medovina (fermentisano piće od meda i vode) smatrala pićem bogova.

LEPTIRI

Zbog metamorfnog životnog ciklusa leptir je arhetipski simbol preobraženja, mističnog ponovnog rođenja i nadčulne duše. Neki australijski urođenici smatraju leptire duhovima pokojnika koji se vraćaju na zemlju, a u grčkom mitu, Psiha (duša) često se predstavlja kao leptir. Elegancija i lepota ovog stvorenja čine ga simbolom žene u Japanu, gde dva leptira koji zajedno plešu simbolizuju bračnu sreću, a u Kini se on povezuje sa životnim uživanjima i radošću. Neko ko prelazi s jedne stvari na drugu i ko nije nikada zadovoljan može se opisati kao leptir, dok u Latinskoj Americi španska reč za leptira (*mariposa*) može da se odnosi na prostitutku, jer ona ide od muškarca do muškarca. Asteci su povezivali leptira sa ženama koje su umrle prilikom porođaja, dok je za Meksikance on bio simbol "crnog sunca" koje prolazi kroz podzemni svet u toku noćnog putovanja.

PAUKOVI

U kulturama australijskih urođenika veliki pauk je sunčani junak, ali u drugim tradicijama on je ženska sila, personifikacija Velike majke u njenom i stvaralačkom i rušilačkom aspektu. Kod amazonskog naroda Tukano, na primer, paukova mreža se upoređuje sa posteljicom, dok se Iščel, majanska boginja babinstva, pojavljuje kao pauk. U Japanu se smatra da žene paukovi zavode putnike, a na Zapadu se žene grabljivice ponekad upoređuju s paukovima, jer koriste svoja ženska lukavstva da namame muškarce u mrežu. Kod Ašantija u zapadnoj Africi paukovi se povezuju sa Anansijem, bogom prepredenjakom, koji je ljude učio umetnosti tkanja. U nekim indijanskim mitovima za pauka se kaže da je naučio ljude da pišu prateći oblike slova u njegovoj mreži.

Zbog čvrstine i gotovo nevidljivosti mreže, indijanski ratnici su sebe ukrašavali šarama po uzoru na nju. Za Kelte je paukova mreža nevidljiva struktura koja sadrži veličanstveni obrazac života. Za Hinduse i budiste paukova mreža predstavlja iluzije sveta, dok ona u hrišćanstvu predstavlja Sataninu zamku. Međutim, u evropskom folkloru ubistvo pauka donosi nesreću, jer se on povezuje sa novcem i srećom.

ŠKORPIJE

Zbog otrovnog uboda i zbog toga što je stalno spremna na napad, škorpija se povezuje sa smrću i destrukcijom: u Africi mnogi ljudi koriste eufemizme za ovo stvorenje, jer bi čak i izgovaranje njegovog imena pustilo zlo u svet. Škorpija ima mnogo veza sa podzemnim svetom: zodijačkim znakom škorpije vlada Pluton, gospodar donjeg sveta, dok je staroegipatska boginja Selket (čarobnica i isceliteljka) bila jedna od četiri boginje koje su čuvale mrtvog Ozirisa. Usled veze sa pustinjom, škorpija može da predstavlja sušu i bedu. Neki amazonski narodi veruju da je nju poslao neki ljubomorni bog da kazni muškarce zbog toga što su vodili ljubav sa ženama koje je on želeo. U jednoj verziji grčko-rimskog mita o lovcu Orionu, on je umro kada ga je škorpija ubola u petu, pa su oboje pretvoreni u sazvežđa koja se nalaze na suprotnim stranama neba.

CRVI

Simbolika crva povezuje novi život sa raspadanjem i smrću. Prema kineskom mitu, ljudski rod potiče od crva koji su se hranili lešinom praiskonskog bića, a slično verovanje postoji u islandskoj tradiciji, gde crvi koji se hrane mraznim divom Imirom (od čijeg tela je stvorena zemlja) poprimaju ljudski oblik. Za legendarnog irskog keltskog junaka Kukulejna govorilo se da je rođen iz crva. U psihološkom smislu, crvi se mogu povezivati sa destruktivnim procesima koji nagrizaju ličnost.

SVILENE BUBE

U starom Japanu i Kini svilene bube su predstavljale čistotu i vrlinu, a Japanci su verovali da su one nastale sjedinjenjem boga vatre i boginje zemlje. Kinezi su u proleće prinosili obredne žrtve od svilenih buba i dudovog lišća. Svila se tradicionalno vezuje za plemstvo raskoš i obilje.

GORE Škorpija se uveliko povezuje sa smrću i destrukcijom. U nekim delovima Afrike mnogi ljudi ne izgovaraju ni njeno ime zbog verovanja da bi to donelo zlo svetu.

ZRIKAVCI I SKAKAVCI

U Japanu se zrikavci povezuju s mesecom, a u Kini su simboli smrti i vaskrsenja. U Kini i nekim mediteranskim zemljama smatra se srećom ako se zrikavac nađe u kući. Zbog sposobnosti da unište letinu, skakavci se obično povezuju sa proždrljivošću i uništenjem.

ZMIJA

GORE Boginja zmija je kritska Majka zemlja, ovde prikazana kako drži zmije smrti i ponovnog rođenja.

Od svih životinjskih simbola zmija je verovatno najznačajniji i najsloženiji. Izgleda da su od najranijih vremena zmije bile povezane sa večnošću, kao tvorci i rušitelji svemira, i povezivane su sa isceljenjem i mudrošću; one su takođe demonizovane i svrstane uz iskušenje, nemoral i Satanu.

ZMIJE I ŽENSKI PRINCIP

Zmija je često povezivana sa božanstvima, naročito sa majkama boginjama i Majkom zemljom. Starofeničanska boginja plodnosti Tanita, koja se povezuje sa Evom, dovodila se u vezu sa zmijama. U egipatskoj mitologiji Buto je bila boginja zmija, često prikazivana kao kobra. Njena slika na čelu faraona predstavljala je zaštitu od neprijatelja. Matrijarhatski kult u Delfima bio je simbolično uništen kada je Apolon ubio zmiju Piton, a Ilijada kazuje o tome kako Kalhant tumači činjenicu da orao nosi ranjenu zmiju u kandžama kao znak da će patrijarhalna Grčka prevladati matrijarhalne tradicije Azije.

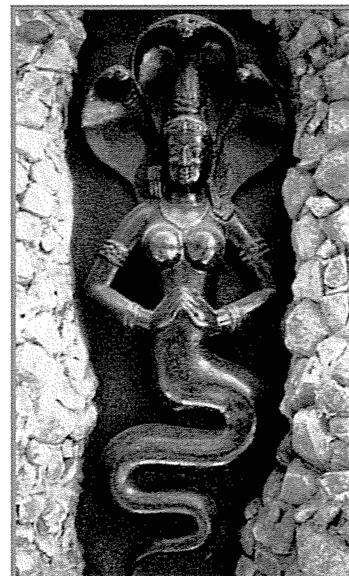

LEVO Eva naslikana sa zmijom-đavolom i sa zabranjenim voćem koje zmija koristi da je navede na greh.

OD GLAVNOG BOGA DO ZLE ZMIJE

U mnogim delovima sveta zmije, skupa sa ostalim gmizavcima i ribama, koriste se da predstave prirodu u njenim najiskonskijim ili najfundamentalnijim aspektima. Kako zmija odbacuje kožu i onda počinje život iznova, ona ovaploćuje ciklus smrti i vaskrsenja. Zmija je bila glavni bog, postojeći u korenima života, a ima jaku vezu sa podzemnim svetom budući da dolazi iz dubina Majke zemlje, a psihološki iz kolektivnog nesvesnog. On je bio gospodar drveta života, gde se sastaju vreme i večnost. Sumerski pečati iz 3500. godine p. n. e. prikazuju zmiju sa drvetom i boginjom kako daje voće života muškarcu koji je došao kao gost.

Hananejsko božanstvo bila je majka boginja, koja je bila jako povezana sa zmijom i predstavljala je tajne života.

NAGE I MUDROST

U indijskoj mitologiji, nage (od sanskritske reči za "zmiju") su božanske vodene zmije, dobrodušne i mudre, prikazane s ljudskim licem i kapuljačom kobre. Indijska alhemija, nagajuna, ima za cilj da ujedini energije tela na putovanju samospoznaje da bi se sačuvao eliksir života.

Kada su Hebreji uveli muškog boga u Hanan, žensko božanstvo i zmija su prognani i povezani su sa zlom. Zmija u priči o Edenskom vrtu ima satanske karakteristike, jer uvodi Evu u greh neposlušnosti prema Bogu, dok su nasenski gnostici slavili zmiju u obliku sumerskog boga Enkija, koji je doprineo tome da Adam i Eva postanu do kraja ljudi upoznavši ih sa drvetom saznanja.

Za Junga su zmije simbolizovale ono što je potpuno nesvesno i instinktivno, a ipak poseduje skoro natprirodnu i jedinstvenu mudrost, koja može doći u sukob

sa svesnim stavovima. Zmija može zato da simbolizuje i zlo i mudrost, lako da prevazide ljudska moralna načela. Ako se zmija sanja, znači da postoji veliki jaz između svesnog i nesvesnog i da se nesvesno objavljuje na opsesivan i povratan način. Zmija u snovima može takođe da znači da smo zalutali sa krivudavog puta ka inividualizaciji.

ZMIJA KAO TVORAC I RUŠITELJ

U mnogim mitovima zmije se pojavljuju kao izvor života, iako one mogu da budu i rušitelji. Sumerci i Akadijci Mesopotamije opisali su mešanje voda Apsu i Tijamat, iz kojih su izronile Lahmu i Lahamu, dve čudovišne zmije koje su stvorile nebo i zemlju. Zmija duginih boja pojavljuje se u urođeničkim crtežima u steni u Arnemlandu, Australija, pre šest do osam hiljada godina. Predak iz vremena sna je životodavalačko biće povezano sa plodnošću, obiljem i kišom, a često je i tvorac ljudskih bića. Njegova destruktivna strana podrazumeva kažnjavanje onih koji se suprotstavljaju prirodnom zakonu tako što ih proguta u potopima i što izbaci njihove kosti.

Stara germanska mitologija povezuje zmiju sa smrću i stalnim podrivanjem korenja drveta sveta. Nordijska tradicija je predskazivala potop koji će uništiti svet kada se probudi Jormangand, zmija u boravištu ljudi.

LEČENJE I SMRT

Zmije se odavno povezuju s lečenjem i posredovanjem između života i smrti. U grčkoj mitologiji, Eskulap, sin Apolona i smrtne Koronide, mogao je da se pretvori u zmiju i da vrati pokojnika u život, čime je razgnevio Hada, boga podzemnog sveta. Jedna priča govori da je on postao zmija da bi okončao kugu u Rimu, a Rimljani su počeli da ga slave kao boga medicine i lečenja. Eskulapovski način lečenja, nazvan inkubacija, podrazumevao je da pacijent mora da provede noć na nekom svetom mestu. Tada bi pacijente u snu posetio bog, čiju bi poruku protumačio sveštenik i to bi rezultiralo lekom.

Eskulapovski simbol zmije obavijene oko štapa predstavlja lečenje, a danas se koristi kao medicinski simbol. On se često brka sa Merkurovim "krilatim štapom", na kojem su bile prepletene dve zmije. Ove zmije su bile umešane u borbu u kojoj je intervenisao Merkur, otkrivajući svoju prirodu vodiča duša između svetova.

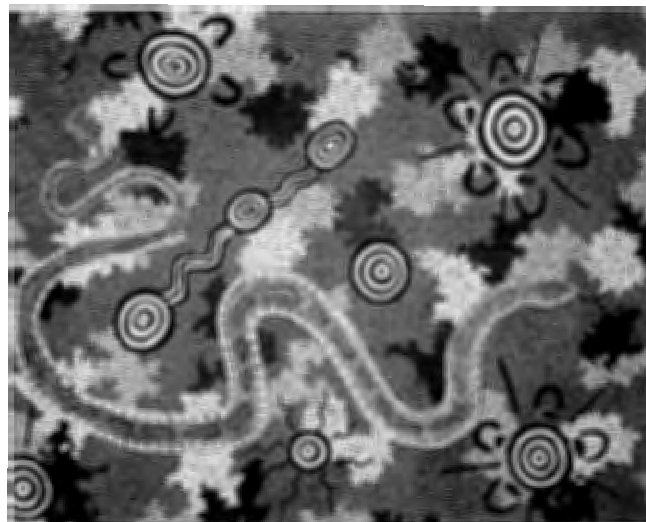
Povezanost zmije s lečenjem, životom i smrću nalazi se u pagansko-hrišćanskoj slovenskoj priči o Bogatiru Potoku, koji se, posle smrti svoje mlade neveste, dao zakopati pokraj nje, pod punom ratnom opremom i na konju, u duboku grobnicu. U ponoć su se pojavili mnogi grozni gmizavci, uključujući veliku zmiju koja je bljuvala vatru. Potok je odsekao njenu glavu i vratio je suprugu u život mažući njome njeno telo.

Homeopatski princip da se "klin klinom izbija" suštinski je za otrovnu/isceliteljsku prirodu zmije.

TUKANSKA ANAKONDA

Narod Tukano iz područja Amazona pripisuje složenu i kontekstualnu simboliku anakondi. Oni veruju da monstruozne anakonde žive u šumskim lagunama i u dubokim virovima ispod vodopada. Oni takođe upoređuju kretanje Mlečnog puta sa preplitanjem dveju anakonda koje se pare, odražavajući sezonske periode osemenjavanja, klijanja i rađanja. Anakonda je put koji vijuga kroz šumu kao reka, a kada putuje uzvodno ona predstavlja putovanje inicijacije.

GORE Dve zmije prepletene na Merkurovom "krilatom štapu" predstavljaju preobražensku moć promene muškog u žesnko i obrnuto. Eskulapovski štap sa jednom zmijom bio je originalni medicinski simbol; međutim, verovatno greškom, i "krilati štap" se koristi u ovu svrhu.

DOLE Slikarstvo australijskih urođenika često prikazuje zmiju i njenu vezu sa plodnošću i obiljem.

ŽIVA PLANETA

NEMINOVNO JE DA VELIKI DEO KULTURNE SIMBOLIKE DOLAZI OD ZEMLJE I OD NAČINA NAŠEG ŽIVOTA NA OVOJ PLANETI. GODIŠNJA DOBA I CIKLUSI, VREME, UDALJENOST, ELEMENTI I SAMO TLO, SVE TO JE DALO POVODA NASTANKU NAJSTARIJIH ZNAKOVA I SIMBOLA ČOVEČANSTVA, KOJI OSTAJU TRAJNI UPRKOS NAČINU NA KOJI NAUKA ŠIRI NAŠE SPOZNAJE O PLANETI NA KOJOJ ŽIVIMO.

GODIŠNJA DOBA I VREME

DESNO Kameni duborez, poznat kao Loselska Venera, star 22 hiljade godina. Smatra se da je rog koji drži obeležen godinom od trinaest lunarnih ciklusa.

VLAŠIĆI

Sazvežđe Vlašići ima mnoge simboličke asocijacije. Ove zvezde su u starom Egiptu predstavljale boginju majku Net, a u Kini su one bile behar ili cvetne zvezde. Pleme Hojhoj iz južne Afrike naziva ih Huseti, što znači kišonosne zvezde. U hinduskoj tradiciji one su plamenovi Agnija, boga vatre.

Ljudski rod oduvek koristi simboliku i ritual da bi kazivao o ritmovima i ciklusima života. Priroda obeležava postojanje životnim događajima – trenuci začeća, rođenja i smrti – a život se nastavlja u međusobno zavisnim ciklusima. Faze života oduvek zaokupljaju čoveka i one su dobile sopstveni univerzalni simbolički jezik.

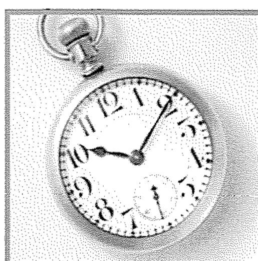
KALENDARI I VREME

Prvi kalendari zasnivali su se na mesečevim fazama. Pećinske slike u Laskou, Francuska, pokazuju da su mene računate pre otprilike 17 hiljada godina, a duborez Loselske Venere, koji je star oko 22 hiljade godina, pokazuje da Venera drži rog sa trinaest belega, koji predstavljaju godinu lunarnih ciklusa. Lunarni kalendar se povezuje sa menstrualnim ciklusom, a preovlađuje u civilizacijama koje obožavaju boginju. Britanski Stounhendž je simboličan spomenik koji je povezan i sa suncem i sa mesecom. Lunisolarni i solarni kalendari pojavili su se promenom sa ženskih na muške vrednosti.

Jevreji i muslimani i danas koriste lunarne kalendare. Kineski kalendar, još jedan primer lunisolarnog kalendara, još se koristi za utvrđivanje praznika i svečanosti i važan je za kineske ratare koji još seju prema mesecu.

Iako se vreme originalno povezivalo sa ritmom, ponovnim rađanjem i obnovom prirode, simbolizovanim krugom i ženskim genitalijama, uticaj judeo-hrišćanstva doveo je do osnivanja linearnog vremena. U XIV veku Evropljani su poimali kosmos u smislu mehanizma časovnika, a u XVII veku Isak Njutn je okarakterisao vreme kao apsolutno i jedinstveno.

Tehnološka dostignuća su nam omogućila da ignorišemo "vreme prirode", da uzgajamo useve van sezone i da doslovno produžimo

TIRANSKI ČASOVNIK

U romanu Čarlsa Dikensa "Dombi i sin" iz 1848. godine, časovnik je tiranska figura koja se čuje i oseća svuda. G. Dombi, lik bez emocija, radi sve prema časovniku. Ovde je časovnik simbol mehaničkog načina života, pokazujući kako je vreme zavladalo svešću industrijskog društva.

MAJANSKI KALENDAR
Majanska civilizacija je razvila veoma precizan kalendar, prateći i kombinujući cikluse meseca, sunca, planete Venere i Vlašića. Ovaj kalendar su kasnije usvojili Tolteci i Asteci. Za Maje je vođenje kalendara bilo i sveti i politički čin, a njihovi vladari su se povezivali sa simbolima vođenja vremena.

dnevno vreme u noć. Tek u novije vreme, posle Ajnštajnove teorije relativiteta, posvećuje se pažnja vremenu i prostoru.

KELTSKI TOČAK GODINE
U keltskoj tradiciji, simbolički krug vremena predstavlja prelazne tačke u toku godine: Samhain, zimski solsticij; Imbolk, prolećni ekvinocij; Beltane, letnji solsticij; Lugnasada, jesenji ekvinocij. Točak godine opisuje cikluse smrti, rođenja, mladosti, zrelosti i obnavljanja života, a svaka tačka je obeležena sezonskim proslavama.

Samhain (31. oktobar – 1. novembar) je istovremeno Praznik mrtvih, kada se smatra da je veo između živih i mrtvih najtanji. Godina počinje u umirućem i propadajućem delu točka, odražavajući keltsko razumevanje važnosti starenja i smrti da bi život mogao da buja. Ovo vreme simbolizuje figura starice, koja je u isto vreme i starešina. Mladost, lepota, razvoj i produktivnost kasnije su simbolizovani u keltskoj godini devojkom i majkom, koje su druga dva aspekta trostruke boginje.

SEZONSKA SIMBOLIKA
Prva merenja vremena zasnivala su se na pojavljivanjima i iščezavanjima i na promenljivim putanjama sunca i meseca. Glavne faze dana imale su sopstvenu simboliku koja se oseća i danas. Zora je bila opšti simbol nade, radosti i mladosti, dok je podne bilo čas otkrovenja u jevrejskoj i muslimanskoj tradiciji. Suton se često povezivao sa neizvesnim vremenom propadanja i zato sa smrću.

Ponovo inspirisana ciklusima meseca i zalaskom i izlaskom sunca, četiri godišnja doba bila su univerzalni simboli rađanja, rasta, smrti i ponovnog rađanja. U zapadnjačkoj umetnosti proleće se prikazuje kao mlada žena, ponekad kao dete, a ponekad se povezuje sa beharom, jagnjetom ili jaretom i sa grčkom boginjom Afroditom. Leto je ponovo žena, sa klipovima kukuruza na glavi i ponekad sa srpom u ruci. Jesen se povezuje sa Dionisom i žetvom, ali i sa zecom. Zima se ponekad prikazuje kao starica ili kao žena; bog kovača Hefest povezuje se sa ovim godišnjim dobom, kao i salamander i patka.

ŽETVENE SVEČANOSTI
Svečanosti zahvalnosti u vreme žetve uobičajeni su u svim ratarskim kulturama. To je vreme kada se slave prirodne sile i preci, kada se zajednica okuplja da podeli ideje i iskustva, da priča priče i jača društvene veze.

Proslava žetvenog meseca u Koreji, zvana Čusok, odvija se na petnaesti dan osmog lunarnog meseca. Istog dana u Kini i Vijetnamu je Čung Čuj, koji se smatra rođendanom meseca i slavi se gozbom i specijalnim "mesečevim kolačima", koji su simboli zajedništva.

Pongal je južnoindijska hinduska žetvena svečanost, koja počinje 14. januara. Njen naziv znači "kipljenje" – što se odnosi na bogatstva prirode i na slatko jelo od pirinča. Ova svečanost traje tri dana, a prinose se žrtve bogovima kiše i sunca, koji su zalivali pirinač i doveli do njegovog zrenja, i stoci koja je bitna za naprednu zajednicu.

Bajsaki, svečanost Sika, slavi se na severu Indije 13. aprila, prvog dana solarne godine Sika, kada igrači i bubnjari oponašaju prizore sejanja, žetve, vejanja i skupljanja letine.

DOLE Litija Sika na svečanosti Bajsaki, kojom se slavi početak žetve kukuruza, a odvija se prvog dana solarne godine.

BOG VREMENA
Grci su razmišljali o dve vrste vremena: Hronos (prikazan gore, sa zmijom oko tela koja simbolizuje večnost), bio je bog apsolutnog, linearnog i merljivog vremena, dok je Kairos bio bog vremena prave prilike i šanse.

Zemlja

DESNO Pogled na planetu Zemlju iz svemira promenio je način gledanja na naš svet i simbolizuje celovitost i međusobnu povezanost života.

DOLE Psaltirska karta, sa Jerusalimom u sredini, najstarija je preživela karta koja simbolizuje Hristovu ulogu čuvara sveta.

Ono što nam Zemlja znači vremenom se znatno promenilo. Njena simbolika snažno je povezana s našim kolektivnim stanjem svesti i odražava promene u ljudskim vrednostima i našem odnosu prema prirodi.

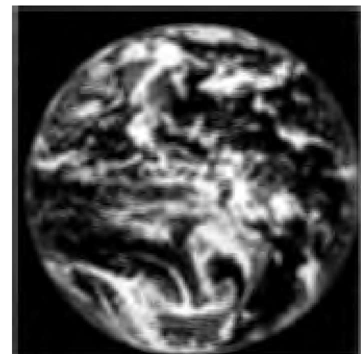
RAVNA ZEMLJA

Većina ranih društava zamišljala je Zemlju kao ravnu, kao ogroman točak ili disk. Stari Kinezi su opisivali Zemlju kao ravan kvadrat na vrhu krnje, četvorostrane piramide ispod kružnog neba. U Indiji, Rig Veda je opisivala Zemlju i nebo kao dva točka na krajevima osovine. Klasični, hinduistički, budistički i jainski tekstovi slagali su se da je Zemlja, u stvari, ravan disk, iako su je neki indijski mitovi smatrali loptastom.

Stari Hebreji, Egipćani i Vavilonci imali su kosmologije u kojima je Zemlja bila ravna. Prema hebrejskoj knjizi o Enohu, anđeo Urijel vodio je Enoha do kraja Zemlje, gde je video ogromne zveri i ptice, a iza čega je video nebo kako počiva na rubu Zemlje. Egipćani su zamišljali pravougaonu Zemlju, sa boginjom neba Nut koja se telom nadvila iznad zemlje poput kupole. Vavilonci su zamišljali ravno kopno okruženo morem, sa nebeskim svodom oslonjenim na more ili na stubove. Na Zapadu se najraniji opis Zemlje nalazi u Ilijadi, gde je Homer opisao nebo kao činijastu hemisferu koja pokriva ravnu, kružnu Zemlju.

OKRUGLA ZEMLJA

Iako je većina starih naroda smatrala da je Zemlja ravna, bilo je izuzetaka. Japanski urođenički narod, Ainu, zamišljao ju je kao loptu koja pliva u moru, ali njihov izraz za Zemlju znači "plivajuće kopno", što znači da je to bila lokalizovana percepcija jednog ostrvskog naroda. Godine 375. p. n. e. Platon je opisao Zemlju kao globus, u kontekstu svemira čiji je centar Zemlja, a Aristotel (384-322 p.n.e.) je govorio da je ona lopta, što se zasnivalo na njegovim zapažanjima kružnih senki koje su padale na mesec za vreme njegovog pomračenja. Godine 200. p. n. e. Egipćanin

Eratosten izračunao je prečnik Zemlje koristeći trigonometriju tako što je izmerio dužinu senke vertikalnog tornja u Aleksandriji, kada se sunce nalazilo tačno iznad Asuana, udaljenog 800 kilometara.

Međutim, paradigmatična promena iz ravne u okruglu Zemlju dogodila se pre više stotina godina. Kristofer Kolumbo je, 1492, ploveći delimično oko sveta, iskustveno dokazao ono što se do tada pretpostavljalo raznim proračunima: da je Zemlja zaista lopta. Izgleda da su Galilej i Kopernik bili veoma ohrabreni Kolumbovim iskustvom, pa su brzo usledile dramatične nove teorije koncentrisane na Sunce, oko kojeg se okrugla Zemlja i Mesec vrte.

ZEMLJA KAO BOŽANSTVO

Zemlja je u starom veku bila slavljena kao vrhovna boginja majka i verovalo se da je i živa i božanska. Majka Zemlja bila je ličnost velike samilosti i izvor celokupnog života i plodnosti. Paleolitske slike boginje majke, koje datiraju između 22 i 18 hiljada godina pre nove ere, uključuju Loselsku Veneru,

DESNO Devica u ulozi neke vrste majke zemlje posreduje kod Boga u ime ljudskog roda.

duborez u steni iz Dordona u Francuskoj, i male kipove poznate kao Lespiška boginja, pronađene u Ot-Garonu, Francuska, i Vilendorfsku boginju pronađenu u Austriji. Sve one su prikazane sa obešenim grudima i punim, zaobljenim trbuhom.

Na Zapadu je poslednja boginja Zemlje bila Gea, ne više vrhovna majka, ali svejedno svesno i živo božanstvo. Na grčkom njeno ime znači "zemlja". Ona je bila trostruka boginja, kao devica je bila Persefona, kao majka Demetra i kao starica Hekata. U toku klasičnog perioda došlo je do pomeranja interesovanja sa Gee na njenog praunuka Zevsa, što je odražavalo zamenu slike božanske majke mnogo udaljenijim muškim bogom, proširivši se Evropom, Bliskim istokom, severnom Afrikom i Indijom, dobivši naročit značaj u judeo-hrišćanskom Bogu.

U hrišćansko doba Marija, Hristova majka, ovaploćuje ili odražava neke osobine boginja majki i deluje kao posrednik između neba i zemlje. U međuvremenu, muški Bog postoji na nebu, van zemaljske sfere, simbolizujući razdvajanje Zemlje i božanstva.

HIJERARHIJA NEBA I ZEMLJE

Judeo-hrišćansko poimanje sveta naglašava hijerarhijski odnos između neba i zemlje, smeštajući ljudski rod bliže Bogu od ostalih živih bića, sa odgovornošću da preuzme vlast nad Zemljom i prirodom. Ovo su mnogi tumačili kao opravdavanje slike Zemlje kao sredstva za ljudsku upotrebu. Kako božansko nije više bilo sinonim za prirodu, Zemlja je mogla lako postati predmet interesovanja i eksploatacije. Frensis Bekon (1561-1626) govorio je o prirodi u ženskom smislu i zalagao se za vladanje njom čovečanstvu na korist. Govorio je da prirodu treba "obavezati da služi", "oblikovati" je mašinama i pretvoriti u "roba" – istovremeno odražavajući preovlađujuće stavove prema ženama i prirodi.

ŽIVA ZEMLJA

Kada je 1969. godine naučnik Džejms Lavlok zamislio svoju hipotezu o Gei, opisao je da se oseća kao astronaut koji posmatra Zemlju stojeći na mesecu, i da ponekad oseća da cela planeta učestvuje u nečemu nalik "svetom obredu". Njegovo viđenje Zemlje kao složenog zatvorenog sistema koji se sam reguliše, koji se ponaša kao da je živo biće – pragmatičan i naučni stav – podstaklo je mnoga razmišljanja u vezi sa njenim potencijalom modernog religijskog simbola. Korišćenje imena grčke boginje Zemlje, Gee, verovatno je doprinelo moći ovog naučnog modela i simboličkih slika. Za mnoge Gea predstavlja zamisao "žive Zemlje", uprkos naglasku ove teorije na tome da se Zemlja ponaša "kao" živi sistem. Za Lavloka, Gea je nešto sa čim ljudi mogu da se ponovo spoje zadržavajući osećanje divljenja prema prirodi.

Za narod Kono u Sijera Leoneu Zemlja je zaista živo biće: ona je supruga Boga i zato je tako produktivna i plodna. Naglasak načina života kod naroda Kono leži, kao kod mnogih urođeničkih naroda, na održavanju harmonije prirode preko ljudskih odnosa i zajednice, i preko odnosa sa tlom i nevidenim silama.

NOVA SIMBOLIKA

Slika Zemlje kako se vidi iz svemira nudi značajnu simboliku za savremenog čoveka. To je Zemlja kako se vidi sa "neba", a ovo izmenjeno viđenje pokazuje nam da su razlike koje doživljavamo između raznih kultura, između nas i prirode, beznačajne kada se sagledavaju iz daljine. Zemlja viđena iz svemira nudi simbol obnovljenog odnosa između čovečanstva i prirode.

ŠUPLJA ZEMLJA

Od naučne revolucije naučnici iznose hipoteze da je zemlja možda šuplja. Džon Klevis Sims (1779-1829) verovao je da se ona sastoji od četiri šuplje koncentrične lopte, sa međuprostorom, koje su verovatno nastanjive na unutrašnjoj i spoljašnjoj površini. On je verovao da postoje dve ogromne rupe na Severnom i Južnom polu i predlagao je ekspediciju u unutrašnje lopte. "Simsova rupa" je postala izraz sprdnje dvadesetih godina XIX veka.

KARTE I SMER

GORE Karta Islanda koju je nacrtao Abraham Ortelius krajem XVI veka pokazuje mnoštvo morskih čudovišta, polarne medvede, lednike i vulkan pod erupcijom Hekla.

DOLE Kameni disk koji sadrži crtež putanja kojima su se uz pesmu kretali preci australijskih urođenika. Australijski urođenici veruju da ove putanje privlače različite grupe u zajednički sanjalački odnos sa zemljom.

Simbolika orijentacije i smera odnosi se na to kako se ljudi kreću kroz život i svet, šta znači biti na nekom mestu u neko vreme, i na odnos sa mestima van našeg svakodnevnog iskustva.

CRTANJE KARATA

Kako se crta karta zavisi od stava prema svetu i uverenja kartografa, od toga šta se smatra glavnim ili perifernim, šta je poznato, tajanstveno ili preteće za kulturu. Prva ***mappa mundi*** ili karta sveta, bila je simbolična predstava poznatog sveta prožeta sa ***imago mundi*** ili slikom sveta kao sređenog kosmosa. Prve karte su bile jednako kosmološke i mitske koliko i sredstvo praktične orijentacije. Beatusova karta, koju je 787. godine nacrtao jedan benediktinski monah, prikazuje svet kao pravougaonik okružen svetskim morem. Ova forma, nazvana "T-karta", bila je uobičajena do kraja srednjeg veka. Ove karte su delile svet po trojnom osnovu, jer broj tri predstavlja Sveto trojstvo: Jerusalim se obično nalazi na presecištu, pri čemu je Eden na vrhu ili na istoku, a ostatak sveta se deli na Aziju, Afriku i Evropu. Kako se za vreme renesanse povlačilo srednjevekovno viđenje sveta, Jerusalim i Eden nisu više crtani kao glavne karakteristike, a rubovi karata su počeli da prikazuju neistražena područja, sa čudnim hibridnim stvorenjima na rubovima poznatog sveta. Morska karta (Carta Marina), švedskog nadbiskupa Olausa Magnusa, prvi put štampana 1539. u Veneciji, prikazivala je Severno more oko Skandinavije ispunjeno zastrašujućim morskim čudovištima. Bila je to prva karta nordijskih područja, koja su ranije smatrana nepoznatom zemljom (terra incognita).

CRTANJE KARATA PREMA STIHOVIMA I PRIČI

Australijski urođenici veruju da je topografija njihove zemlje stvorena putovanjima ili "stihovima pesme" predaka. Ovi stihovi presecaju Australiju i urođenici ih pevaju dok prate svete puteve.

U lovačkoj kulturi kao što je slučaj sa Nunamiutima na Aljasci, mladić mora detaljno da upozna lovište pre nego što se priključi lovcima. On stvara simboličku kartu lokalne topografije slušajući mitove o duhovima i junacima koji nastanjuju lovišta.

KOMPAS

Za neke ljude kompas je neutralan simbol koji ujedinjuje ljude na Zemlji, jer svi mi delimo smerove severa, juga, istoka i zapada. Međutim, kompas je takođe simbol istraživanja, orijentacije, ekspanzije i čak osvajanja prirode. Fraza "moralni kompas" sada se mnogo koristi u Sjedinjenim Državama u vezi sa moralno "ispravnim" postupcima.

Praktičari geomantijskog umeća feng šui (što znači "vetar i voda") koriste kružni magnetni kompas, poznat kao ***luo pan***, da bi locirali kuće i grobnice gde se energije nalaze u ravnoteži za ostvarenje sreće. Linije ili struje zmaja, za koje se smatra da prolaze kroz zemlju, sastoje se od negativne struje jin, koju simbolizuje beli tigar, i pozitivne struje jang, koju simbolizuje plavi zmaj. Jin reljef

ŠTA JE HLADNO I ŠTA JE GORE?
Simbolika "severa" i "juga" se menja zavisno od toga da li živimo iznad ili ispod ekvatora. Za ljude koji žive na južnoj polulopti, jug se povezuje sa hladnoćom a sever sa toplinom, što je suprotno njihovom značenju na severnoj polulopti. Kako su veliki deo globusa najpre crtali Evropljani, karte tradicionalno imaju Severni pol na vrhu. Da bi se suprotstavili nesvesnoj dominaciji ovog pogleda na svet, neki ljudi iz zemalja "dole" – Novi Zeland i Australija – napravili su karte sa Južnim polom na vrhu.

će imati blago zatalasane ženske karakteristike, a jang reljef će imati oštre ili brdovite muške karakteristike.

ORIJENTACIJA

Putnici i istraživači na kopnu i moru, još od prastarih vremena, orijentisali su se prema položaju zvezda na noćnom nebu. Orijentacija je potrebna i u svakodnevnom životu, da znamo gde smo i kuda idemo, i za lični i kulturni osećaj smisla i identiteta. Mnoge kulture smatraju da je njihovo sveto mesto centar sveta, a ono može da bude predstavljeno svetom planinom, drvetom sveta ili svetilištem; ljudi će se "koncentrisati" u vezi s njim, u činu obnove ili uravnoteženja prirode i duha.

Mesta bogosluženja kao što su džamije, hramovi i crkve, i groblja i ukopišta, često slede osu istok-zapad, smerove izlaska i zalaska sunca. Ma gde da se nalaze u svetu, muslimani se u dnevnim molitvama okreću prema svom svetom centru, Meki. Indijanci se često mole okrećući se prema četiri kosmička pravca, počinjući obično sa istokom, gde izlazi sunce.

HORIZONT

Važan simbol orijentacije, horizont predstavlja najdalju tačku do koje oko vidi ravan zemlje. To je mesto vizije, istraživanja i novih otkrića. Sunce na horizontu najavljuje zoru novog dana, sveta ili ere, i ukazuje na mogućnost novih početaka i svetle budućnosti.

SVETA PUTOVANJA

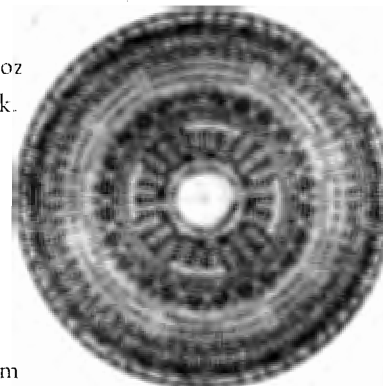
Mitovi i legnde su puni priča o putovanjima. Priče o seobama, istraživanjima, osvajanjima, junačkim podvizima i hodočašćima služe za obraćanje pažnje i obnovu identiteta naroda, zajednice s bogovima i duhovima, i za slavljenje veze sa zemljom.

Hebrejska priča o Izgonu opisuje kako je Mojsije izveo Izrailjce iz ropstva ka zemlji koju im je obećao Bog. Astečka seoba u XII veku bila je putovanje kulturne obnove, u kojoj je Meksike vodio bog Huicilopočtli na putovanjima sa ostrva Astlan do Tenočtitlana, budućeg glavnog grada.

Hodočašće je simbolično putovanje – predstavljajući duhovnu preorijentaciju, religijsku posvećenost, isceljenje i obnovu – kroz sveti ili značajan krajolik. Fizičko hodočašće je granični čin, što znači da u nekoj tački hodočasnik prelazi prag, ostavljajući svoj svakodnevni život iza sebe i putujući ka svetom odredištu.

U islamu je hadžiluk hodočašće u sveti grad Meku. Stari Grci su putovali da dobiju uputstva od proročišta u Delfima ili da se izleče u Eskulapovom hramu u Epidaurusu. U Evropi IX veka mnogi hodočasnici su putovali u Santjago de Kompostela na severoistoku Španije, na spoljni rub poznatog sveta, da posete čudotvorne ostatke svetog Jakova.

Hindusi odlaze na hodočašće na goru Kajlas, koja je fizička manifestacija planine Meru, centra sveta. Putovanje na Sinajsku goru, gde je Mosjije dobio tablice zakona, kao mnoga hodočašća, odražava duhovno, kao i fizičko, putovanje samog Mojsija.

GORE Kompas luo pan ili feng šui, koristili su starokineski carevi i mudraci kao izvor orijentacije. Prisutni simboli, kao što su 24 planinske zvezde, 64 heksagrama, 60 korena i ogranaka i 12 planinskih zmajeva, koristili su se kao pomoć za smeštaj i okretanje zgrada i za proročanstva.

LEVO DOLE Muslimanska molitva podrazumeva stajanje i zatim klanjanje u smeru Meke.

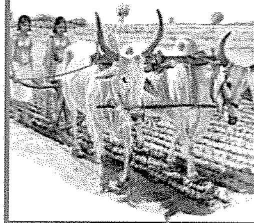
DOLE Horizont često simbolizuje naše zemaljske granice, kraj i početak novih mogućnosti i istraživanja.

KOPNO

PLUG
U stara vremena oranje se smatralo duhovnim činom, jer je oplođivalo zemlju. Plug je takođe predstavljao muški aktivni princip u odnosu na pasivni ženski princip Zemlje: oranje je tako simbolizovalo čin koitusa.

Bilo da smatramo da posedujemo zemlju ili da smo je posudili ili da je delimo sa bogovima, ona ima važno mseto u simbolici. Iz perspektive posedovanja, polaganje prava na zemlju simboličan je čin vlasti, bogatstva, nacionalnog ili individualnog identiteta. "Otkriće", osvajanje i kolonizacija drugih zemalja često se simbolizuje stupanjem nogom na tlo, postavljanjem nacionalne zastave ili pisanjem pravnih akata kojima se vlasništvo prenosi.

Za mnoge urođeničke narode zemlju ne poseduju pojedinci, nego se ona shvata kao živa celina ili božanski dar, što garantuje poštovanje i srodstvo. Urođenici Filipina, na primer, smatraju zemlju Božijim darom, a vlasništvo se dodeljuje precima i duhovima prirode. Oni zemlju čuvaju kao deponovanu.

LEVO U starom veku zemljotresi su smatrani znakom božanskog gneva, a ni rano hrišćanstvo nije razmišljalo drugačije: ovde anđeoske trube tresu zemlju.

ZEMLJOTRESI

Sasvim je razumljivo da su se udar i komešanje uzrokovani zemljotresima često povezivali sa gnevom bogova zbog izopačenosti ljudi. Japanci su smatrali da seizmička aktivnost dolazi od boga oluje Susano-O, a Grci su verovali da je bog oluje Posejdon, takođe poznat kao Enosihton ("zemljotresac"), uzrok zemljotresa. Prema Platonu, zemljotresi i poplave su progutali legendarnu civilizaciju Atlantide za samo jedan dan.

Zemljotresi mogu da se uzmu kao znamenje koje predskazuje velike promene u religiji ili politici: Novi zavet opisuje podrhtavanje Zemlje u vreme Hristove smrti. Kao druge prirodne katastrofe, zemljotresi često simbolizuju ranjive osobine ljudskog roda u odnosu na prirodne sile Zemlje.

TLO

Najbitnije za proizvodnju hrane, tlo se u ratarskim društvima smatra "crnim zlatom". Burmanci smatraju da je ono dragoceno kao metali poput zlata, srebra, gvožđa, olova i kalaja. Mnogi mitovi o stvaranju sveta kazuju kako su ljudi oblikovani od ilovače, a svi mi delimo zavisnost od životodavalačke plodnosti tla.

Tlo iz naročitih oblasti ili regija može posedovati specijalna svojstva. Finsko-ugarski narod poznat kao Čuvaši obavlja ritual u kojem "kradu" grumen zemlje iz obližnjeg plodnog polja da bi unapredili sopstveno zemljište. Moderni biodinamični uzgajivači vrše specijalne pripreme, kao što je trpanje trava u kravlji rog tokom astrološki značajnog vremena, a zatim homeopatski jačaju smešu mešajući je u vodi i bacajući je po zemljištu. Za ovo se kaže da koncentriše kosmičke sile u tlu, podižući tako vitalnost biljaka i onih koji se njima hrane.

Obred plodnosti kod kojeg se polni čin odvija u polju uobičajen je u paganskim tradicijama. On se takođe nalazi u grčkom mitu o Demetri, boginji tla. Ona i kritski mladić Jasion vodili su ljubav u polju koje je bilo preorano tri puta, usled čega je ona rodila sina, Pluta ("bogatstvo").

PLANINE

Prirodno simboličko svojstvo planina jeste da su one deo Zemlje koji je najbliži nebu, gde ljudi mogu da razgovaraju s bogovima. Visoki vrh se često smatra svetim u lokalnoj kulturi zato što se veruje da je on osa sveta, koja povezuje Zemlju s nebom. Mosjije se popeo na Sinajsku goru da bi primio Deset zapovesti, a Isus se uspeo na nebo sa Maslinove gore. Za Hinduse, Jaine i tibetanske budiste mitska planina Meru je centar svemira, sa bazom u donjem svetu i vrhovima na nebu. Njena zemaljska

manifestacija je planina Kajlaš u Himalajima.

Ponekad se planine smatraju doslovno telom božanstava. U šinto tradiciji, japanska planina Fudži je fizička manifestacija bogova. Indijanci iz plemena Navaho veruju da naročite planine ovaploćuju muške i ženske duhove prirode. Muški duh se pruža preko lanaca Čuska i Kariso, pri čemu se glava nalazi na vrhu Čuska, dok se ženski duh prostire dolinom, sa glavom na planini Navaho.

KAMEN I STENE

Stene su simbol večnosti i nepomičnosti, pa se često vezuju za božanstva – za mnoge od njih se smatra da su nastanjene naročitim bogovima i duhovima. Stene čuvaju toplotu, hladnoću i vodu, a kristali odbijaju i lome svetlost – sve svojstva koja naginju simbolici – a astrologija povezuje mnoge vrste dragog kamenja sa planetarnim uticajima.

Pripadnici naroda Sami u severoistočnoj Rusiji veruju da su neke stene nastanjene duhovima koji kontrolišu okolni životinjski svet, tako da se na tim stenama izvode rituali radi obezbeđivanja dobrog lova. Tunguzi veruju da gospodar šume, zastrašujući šumski duh, može da poprimi formu stene, pa oni zato izbegavaju stene koje imaju životinjski ili ljudski oblik. U Vijetnamu je kamen obdaren živim svojstvima i smatra se da krvari kad bude udaren.

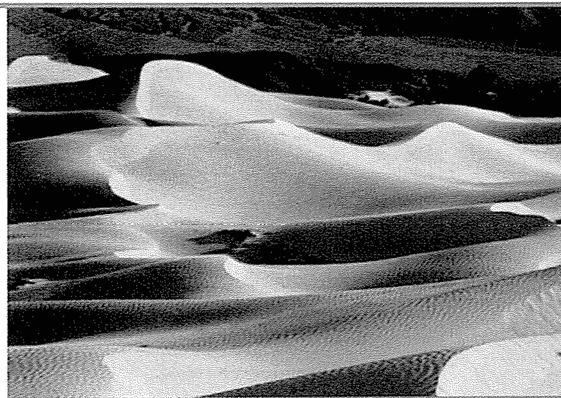
Za razliku od simbola drveta, koje oličava životne cikluse, kamen znači večito i nepromenljivo. Grčki omfalos ili pupčani kamen predstavljao je rodno mesto kosmosa. Za drevno stojeće kamenje u severnoj Francuskoj i na Britanskim ostrvima smatra se da je korišćeno u ranim ratarskim društvima za zadržavanje i obuzdavanje silnih energija zemlje, a obično je bilo okretano prema cikličnim kretanjima kosmosa. Stounhendž je postao glavni obredni centar na jugu Engleske negde oko 2100. godine p. n. e. i verovatno je korišćen za slavljenje sunca. Falusni kamenovi Bretanje povezivani su sa orgijskim ritualima i k njima su dolazile žene koje su želele da zatrudne, pa su trljale trbuhe prašinom i vodom sa površine tih kamenova. Za kamenje s rupom takođe se veruje da ima oplođujuća svojstva, a prolazak kroz rupu može simbolizovati rađanje putem ženskog principa. U delovima Afrike za veliko kamenje se smatra da sadrži duše predaka.

GORE Tibetanski budistički hodočasnici zaobilaze podnožje planine Kajlaš, svete planine i za budiste i za Hinduse, za koju se veruje da je boravište bogova.

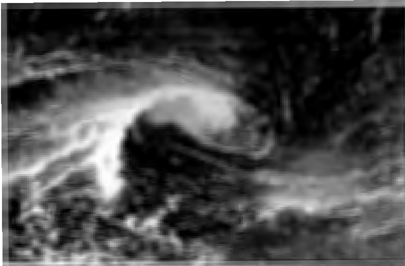
GORE LEVO Stounhendž je najčuveniji kameni krug u Engleskoj, a smatra se da je sagrađen da bude uklopljen u kretanje planeta.

PUSTINJA

Simbolično, pustinja može da se shvati na dva načina. Ona predstavlja praiskonsko stanje pre pojave života, ali može da prikazuje i površnost života ispod koje leži stvarnost. Pustinja je jalova i neplodna, pa ipak u hrišćanskoj misli može da simbolizuje i najbožanskiju milost kada se natopi Božijim prisustvom, i bila je odabrana kuća prvih hrišćanskih monaha, "pustinjskih otaca".

Voda

GORE Morski talasi simbolizuju kretanje života od njegovih najnežnijih do najburnijih aspekata.

> ELDORADO
> Pomisao na izvor ili česmu koji mogu da prenesu večitu mladost javlja se u mnogim legendama i mitovima. Kada su se Španci iskrcali na današnju Floridu, tražili su grad koji se zvao Eldorado (pozlaćeni) sa česmom iz koje je tekao eliksir života.

Kao i drugi osnovni elementi života, voda igra važnu ulogu u svetu simbolike i u mitu o stvaranju sveta. Ona često predstavlja izvor života, ali takođe neminovno dovodi do smrti i do podzemnog sveta. Voda se kreće odozgo prema dole, uvek birajući najlakši put, pa je zbog toga snažans simbol menjanja oblika. Voda je i dinamična i haotična, krećući se u talasima i spiralama i nikada ne idući pravo. Svete sile vode su univerzalne; kao psihološki simbol povezuje se sa nesvesnim, sa dušom, osećanjima i tokom života.

POSEJDON

Grčki bog Posejdon bio je vladar voda i zemljotresa. Bio je besan i plahovit bog koji je izazivao silan strah i posedovao sile za buđenje života, koristeći trozubac da uskomeša gromove, velike talase i munje. Posejdon je vodio ljubav i sa boginjama i sa smrtnim ženama, koje su rađale čudovišta, junake, pa čak i legendarnog ovna sa zlatnim runom. Njegove svete životinje bile su konj, simbol šikljajućih izvora, i bik, koji je predstavljao Posejdonovu oplođujuću moć.

OKEANI

Prostranstvo okeana sveta objašnjava kako je beskrajna površina vode često bila preduslov za stvaranje mnogih mitologija. Kao nosioci celokupnog života, okeani su obdareni majčinskim i životodavalačkim svojstvima, hraneći one koji žive od njenih plodova. Međutim, mora su u isto vreme nepredvidiva, predstavljajući iznenadnu opasnost, skrivena čudovišta, oluje i donji svet.

Za rane jevrejske pisce more je bilo simbol stvaranja. Nasuprot tome, Mrtvo more, koje je prezasićeno solju, beživotno je i opisuje se u hebrejskoj simbolici kao duhovna pustoš. Za izopačene gradove Sodomu i Gomoru smatra se da su se nalazili na južnoj obali Mrtvog mora.

REKE

Reka koja teče obično predstavlja vreme, istoriju ili ljudski vek. Njen izvor može predstavljati začeće i rođenje dok njeno ulivanje u more često simbolizuje smrt i zagrobni život. Islamska, jevrejska, hrišćanska, hinduska i budistička tradicija govore o četiri reke života koje teku iz raja na četiri strane sveta, simbolično deleći zemlju na četvrtine. One se povezuju sa prosvetljenjem, duhovnom snagom, ishranom i smrću.

Životodavalačka priroda reka verovatno se odnosi na plodnost njihovih obala, koje su navele rane civilizacije da se razviju oko Nila u Egotu, Inda u Indiji i Tigra i Eufrata u Mesopotamiji. Reke su takođe prirodne granice, a mitske reke često razdvajaju mrtve od živih, kao što je sveti Stiks koji je poskakivao kroz Had, i japanska Sanzunokava.

Jorube iz zapadne Afrike veruju da se boginja Jemodža preobrazila u reku Ogun. U Rusiji Vodaci bacaju stvari u reku da bi smirili duha vode posle proslave Bogojavljenske noći. Reka Gang se takođe slavi kao boginja Ganga.

LEVO Slika koja prikazuje Posejdona ili Neptuna kako stvara konja, jednu od svojih najsvetijih životinja, i simbol prirodnih izvora.

DESNO Ova slika potopa snažno ilustruje simboliku poplava kao nosioca uništenja, ali i mogućnost pročišćenja i obnove života.

Hodočasnici uzimaju vodu iz njegove *šakti* ili ženskog izvora u Himalajima i njom prskaju lingam (falus) u selu Ramesvaram, udaljenom 3 200km, sjedinjujući boginju reke sa Šivom, muškim bogom plodnosti

IZVORI, VRELA I VODOPADI

Voda koja izbija iz tla ima specijalnu vezu sa donjim svetom i sa izvorom života. Vrela i izvori se obično povezuju sa utrobom zemlje i smatralo se da imaju moć da ispune želje, predvide budućnost i izleče. U Evropi, sveta vrela izbijaju na svetim mestima, gde su sveci mučeni, zmajevi ubijani ili se pojavljivala Devica Marija. Za vrela poznata kao "bapska" verovalo se da pomažu plodnost i pri porođaju, a zatvoreno vrelo simbolizovalo je nevinost.

Proročanstva su se često čitala na vrelima ili jezercima posmatranjem kretanja na vodenoj površini, obrazaca koje pravi plutajuće lišće ili ribe i jegulje koje plivaju u dubini. U Glastonberiju, Samerset, Engleska, za vode Putirskog vrela govorilo se da su obojene Hristovom krvlju, koja je doneta u Englesku u svetom Gralu.

Izvori i vrela obično simbolizuju izvor života. Pripadnici naroda Sunji u Nju Meksiku veruju da su se prvi ljudi pojavili preko izvora iz donjeg sveta, a pričaju i o pernatoj zmiji koja živi u vodama njihovih svetih izvora. Sunji zato izbegavaju ubijanje zmija da bi zaštitili svoje rezerve vode.

VIROVI

Delovanje suprotnih struja u velikim vodenim površinama dovodi do vrtloga koji mogu da budu toliko snažni da odvuku brod u dubine. U Odiseji, vir koji pokušava da proguta Odisejev brod, ovaploćenje je čudovišta Haribde, potomka bogova Gee i Posejdona. Odisej ostaje živ samo zato što se uhvatio za granu jednog drveta. U poemi Pusta zemlja, koja istražuje temu gubitka, T. S. Eliot koristi vir da simbolizuje smrt i uništenje.

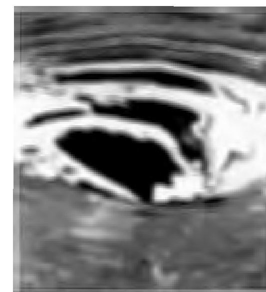
POTOPI

Sve priče o potopima mogu se shvatiti kao simbol haosa koji nastaje kada se ljudski rod ne ponaša u skladu sa duhovnim zakonima prirode. Biblijske priče o potopu koji je izbrisao ljudski rod verovatno su nastale u južnoj Mesopotamiji (današnji Irak), gde se sastaju reke Tigar i Eufrat – plodnom području podložnom teškim poplavama, koje je možda bilo i mesto Edenskog vrta. Biblijska priča o Noju opisuje potop kao Božiju kaznu za ljudske grehove. Noje, čovek pun vrlina, sagradi barku i preživi potop, da bi na kraju ponovo namnožio ljude. U vavilonskom spevu o Gilgamešu, Utnapištim priča Gilgamešu o sedmodnevnom potopu koji je on preživeo izgradivši brod za svoju porodicu, sluge i životinje; brod se na kraju zaustavio na vrhu planine, posle čega su bogovi nagradili Utnapištima i njegovu suprugu besmrtnošću.

Priče o poplavama su prisutne u mnogim drugim kulturama. Narod Kimberli u zapadnoj Australiji ima mesto koje se zove Vulungnari, gde tri kamena opisuju potop iz Vremena sna koji je sve uništio, poštedevši samo momka i devojku koji su se uhvatili za rep kengura i dokopali se višeg tla. Njih dvoje postali su preci svih ljudskih bića.

GUTLJAJ MUDROSTI

Nordijski bog Odin žrtvovao je jedno oko za gutljaj vode sa izvora duha prirode Mimira koji daje mudrost.

GORE Virovi mogu da predstavljaju promenu iz jednog u drugo stanje, na primer iz života u smrt. Mnoge animističke kulture verovale su da duhovi borave u virovima.

VODA I ISLAM

U islamskoj tradiciji voda se pojavljuje kao izvor i održanje života i kao sredstvo pročišćenja. Kiša, reke i izvori su simboli plemenitosti i milosti Alaha, za koga se kaže da voli one koji se pročišćavaju vodom.

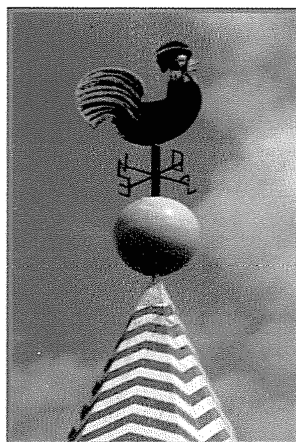
VAZDUH I NEBO

GORE U mističnom islamu oblaci su simbol praiskonskog, nespoznatljivog stanja Alaha pre stvaranja.

GORE DESNO U mnogim kulturama grom i munja su smboli božanske moći.

Nebesa su boravište bogova koji kontrolišu iskonske sile koje utiču na ljudski život na zemlji, izazivajući i strah i čuđenje. Otuda su se oblaci, vetar i oluja, grom i munja, sagledavali kao božanske manifestacije pune simboličkih asocijacija. Vazduh ispunjava prostor između zemlje i neba i u simboličnom smislu povezan je s vetrom, dahom i duhom. On je nevidljiva, pokretačka sila koja povezuje pojedinca sa kosmosom, a vrlo često je sredstvo kojim bogovi komuniciraju sa ljudskim rodom. Vazduh se obično odnosi na muški arhetip.

VETROKAZ

Vetar je simbol promene – novi smer vetra ukazuje na promenu vremenskih prilika. Na crkvama je tradicionalni vetrokaz petao na vrhu krsta koji pokazuje na četiri strane. Ovaj petlić simbolizuje oprez prema zlu koje bi mogao "uduvati" vetar.

VETAR

Obično se vetar povezuje sa četiri strane sveta. Svaki vetar predstavlja različito božanstvo ili različita svojstva, a on je vesnik drugačijih vremenskih prilika, zavisno od lokalne klime. Cimšijani koji žive duž severozapadne obale Amerike veruju da su četiri velika vetra bili velike poglavice četiri strane sveta; posle rasprave kako da rasporede snagu, osnovana su četiri godišnja doba. Stari Grci su posmatrali vetrove kao plahovite i buntovne bogove koji su zatvoreni u pećine glavnog boga vetrova, Eola; oni su se zvali Borej (severni vetar), Auster (južni vetar), Eurej (istočni i jutarnji vetar) i Zefir (zapadni i večernji vetar).

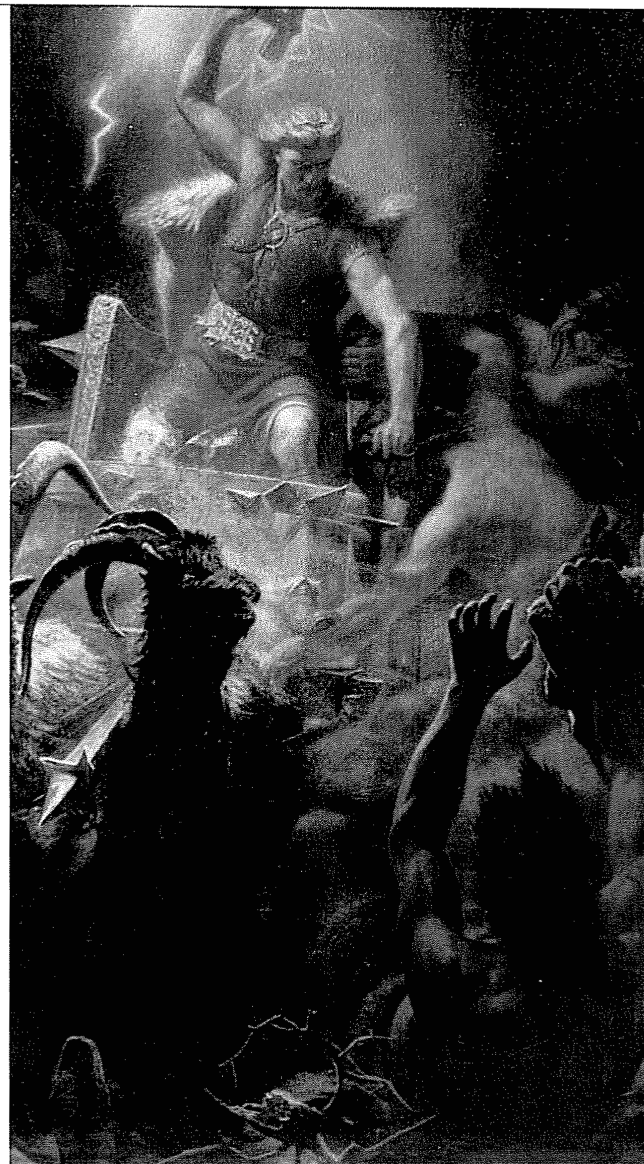
Poznavanje vazdušnih struja i njihovog uticaja najbitnija je stvar u kineskoj veštini feng šui. Kinezi poznaju osam vetrova, koji odgovaraju broju trigrama koji formiraju I čing. Prema jednoj legendi, vetar je stvorio beli zapadni tigar dok druga priča kaže da su vetrovi pušteni iz džaka. Za japanskog boga Fuđina takođe se govorilo da drži vetrove u džaku. Kelti su koristili poznavanje vetrova za predviđanje vremena dok je natprirodni "druidski vetar", stvoren po volji izdasima druida, označavao vlast nad elementima i udružio je dah s vetrom kao sredstvo magije.

Među Apačima za linije na vrhovima prstiju ruke se kaže da pokazuju putanju vetra koji ulazi u telo u vreme stvaranja, dok linije na tabanima pokazuju kako će vetar (ili duša) napustiti telo posle smrti. Za vetar se uveliko smatra da komunicira s ljudima: kod Navaho Indijanaca Dete vetra šapuće junacima njihovih priča. Inače, vetar može da "govori" kroz neki instrument: u primere spadaju okretaljka koju koriste australijski urođenici i indijanski šamani, te eolska harfa kod starih Grka. Razna "raspoloženja" vetrova opisuju se kao "rika", "uzdisanje" ili "šapat".

OBLACI

Zbog pokrovnog karaktera i veze sa nebom, oblaci se u mnogim tradicijama povezuju sa tajnama božanskog. U judeo-hrišćanskoj tradiciji oblaci ponekad ukazuju na prisustvo Boga: u Starom zavetu on se pojavio kao stub oblaka da povede svoj narod kroz pustinju u toku Izgona, a u hrišćanskoj ikonografiji ponekad se predstavlja kao ruka koja se pojavljuje iz oblaka, dok za Hrista kažu da se uspeo na nebo na oblaku. Taoistički besmrtnici digli su se na nebo na oblacima, a u nordijskoj mitologiji, Valkire (ženski duhovi i Odinove sluge) su jahale na oblacima.

Kao donosioci kiše, oblaci su povezani sa plodnošću i obiljem prirode. U Kini izraz za oblak zvuči kao "sreća", povezujući tako oblake sa srećom. Takođe se govori da su paperjasti oblaci zore doneli pet kineskih elemenata (vatru, vodu, vazduh, zemlju i metal) sa pet svetih planinskih vrhova, i da su oblaci nastali

DESNO Nordijski bog groma, Tor, zamahuje svojim moćnim čekićem, Mjelnirom, u borbi protiv divova.

VETAR DUŠE

U nekim tradicijama se smatra da se vitalna energija kosmosa prenosi vazduhom, pa ljudi kada dišu, udišu životnu silu, poznatu kod Kineza kao či, a kod Hindusa kao prana. Inuiti imaju sličan koncept, poznat kao sila, sveprožimajući životodavalački duh koji povezuje sva živa bića s ritmovima svemira. Kada neko nije u kontaktu sa silom, odvojen je od svog duha.

sjedinjavanjem jina i janga. U taoizmu su oni simboli stanja kroz koje ljudi moraju proći pre nego što dođu do prosvetljenja – mentalne magle koja postoji pre nego što se dostigne bistrina. Kolokvijalni izraz"glava u oblacima" sugeriše da se neko gubi u sanjarskim idejama bez osećaja za stvarnost, dok "život pod oblacima" asocira na teret ili sramotu. Mavarski naziv za Novi Zeland – Aotearoa – znači "Zemlja dugog belog oblaka".

OLUJE

Snažni vetrovi kao što su uragani, vrtložni vetrovi ili tornada, simboli su stihijske i božanske snage. Božanstva oluja su figure zastrašujuće moći koje ovaploćuju sile nereda i komešanja; u njih spadaju japanski Susano-O, starogrčki Posejdon i majanski bog oluje, Hurakan, od kojeg je nastala reč "uragan". Kao donosioci kiše, mogu se povezivati i sa plodnošću, kao što je slučaj sa Valom, starofeničanskim bogom oluje. Mavari kažu da bučne vetrove i oluje stvara bog vetra, Taviri-Matea, da bi kaznio neposlušnog brata Tane-Mahutu (boga ljudskog roda i šuma), koji je razdvojio njihove roditelje, zemlju i nebo, da bi stvorio svetlost. Na Zapadu su se oluje sagledavale kao đavolsko delo. U nekim indijanskim tradicijama noćni leptiri se povezuju sa vrtložnim vetrovima zbog zavojite čaure i zbog zujanja njihovih krila.

Oluje se često povezuju sa bogovima rata i sa vrhovnim muškim božanstvima: Indra, hinduski bog rata, bio je poznat kao Vadžiri ("vitlač munja"), a grom i munja su bili glavno oružje vrhovnog grčkog boga, Zevsa.

U Bibliji, grom je glas gnevnog Boga. Kelti su tumačili grmljavinu kao kosmičko komešanje, kao kaznu bogova koji su prizivali gnev elemenata. U Africi, grom i munja se povezuju i sa zemaljskim vladarima. Jorube iz zapadne Afrike veruju da je Šango, veliki bog grmljavine, bio najveći kralj ratnik, a u Beninu su munje simboli kraljevskog dostojanstva, ponekad prikazane kao bronzani pitoni koji silaze sa kulica visokih zgrada.

U hinduizmu i budizmu, munja u obliku dijamanta (*vadžra*) simbolizuje destruktivne i kreativne snage – uništavajući iluzije i činjenje zla da bi pobedili jasnoća i dobro. U indijanskom mitu, duh groma i munje simbolizuje ptica gromovnica, surova zver ali i zaštitnica ljudskog roda; za grmljavinu se veruje da je zvuk njenih bitaka protiv bića iz donjeg sveta.

ČEKIĆI GROMA

U mnogim kulturama čekić ili sekira predstavljaju simbol groma i munje. Simbol Šanga, boga groma kod Joruba, je dvoglava sekira, koja predstavlja kamene munje koje bog pušta sa neba. U nordijskoj mitologiji, Mjelnir je bio čekić boga groma Tora. Mjelnir je stvarao munju kada bi udario o kamen, a mogao se pretvoriti u munju kada bi bio bačen. On je takođe bio simbol Torove plemenitosti i korišćen je na ceremonijama za blagoslov deci i mladama.

DOLE Ovaj reljef feničanskog boga Vala pokazuje njegov status kao boga oluja, prikazujući ga kako drži munju, ali Val se povezivao i sa plodnošću zbog toga što je donosio kišu.

VATRA

DESNO Vatra može da ima mnogo asocijacija i značenja: mesto maštanja; iskonska vatra ognjišta; ili mesto preobraženja gde se spaljuju obličja, ili gde se izvode obredi vezani za značajne događaje u životu.

Simbolika vatre ima širok spektar, iako se ona neprestano pojavljuje kao glavni motiv životne sile. Ona može da bude intimna i lična sila ljubavi, strasti i topline ili agresivno sabijena u obliku mržnje ili osvete. Međutim, vatra je i opšti simbol božanske moći, gneva ili istine, i nekontrolisanih sila prirode koje donose propast i dovode do obnove. U mnogim kosmologijama vatra se povezuje i sa stvaranjem i sa apokalipsom, svetleći u raju i pržeći u paklu.

Vatru su ljudi obuzdali zbog zaštite, svetlosti i toplinc i kao mesto za priče, zanos i snove. Ona je bitan element preobraženja kod obreda kuvanja, inicijacije i pogreba, a podstiče fizičke i spiritualne procese u alhemiji i nauci. Kinezi povezuju vatru koja se diže prema gore sa jangom ili muškim svojstvima. Ona je aktivan element koji se povezuje sa kreativnošću i stremljenjem napred i nikada se ne odmara dok ne potroši ono čime se napaja.

Vatra se često povezuje sa snažnim emocijama, konfliktom i ratom. Konflikt može da bude izvor velike emotivne energije i, kao i vatra, može da dovede do topline, vreline, motivacije i svetlosti, ali ona može i da spaljuje, oštećuje i uništava. U alhemijskom smislu, vatra konflikta može zaista da dovede do preobraženja, ukoliko ne dobije previše vazduha ili ne bude lišena vazduha ili svesti.

KRAĐA VATRE

Krađa vatre je simbolična tema koja ukazuje na njen nastanak i na vrednost koju ima za ljudski rod. Čin krađe vatre odvaja ljude od životinja u obuzdavanju sile koja im nije dostupna. Mitovi australijskih urođenika govore o tajni krađe vatre od ptica ili životinja. U grčkoj mitologiji, lukavi Prometej je ukrao vatru za ljudski rod od vrhovnog boga Zevsa. Da bi se osvetio, Zevs je naredio stvaranje prve žene, Pandore, i predstavio ju je Prometejevom bratu. Ona je sa sobom donela kutiju punu velikih zala, koja su se raširila po svetu.

VULKANI

Svaki vulkan na svetu ima poseban karakter ili ličnost, od uspavanih divova koji naglo provale posle dugih vremenskih perioda, do zadimljenih planina koje se nikada potpuno ne ugase. Ma kakvog da su karaktera, vulkani izazivaju i poštovanje i strah. Psihološki gledano, oni simbolizuju snagu, promenljivost i krčkajući ili sabijeni gnev, posle kojeg slede izlivi silovite agresije.

Vulkan je bilo ime malog ostrva u blizini Sicilije, kao i dimnjaka kovačnice Vulkana, rimskog boga kovača. Vulkan je

DOLE Otopljena lava: proključali gnev i strasti bogova, izvor svetlosti, doma i plodnosti ili psihološki simbol snage i moći.

FENIKS

Mitska ptica iz Arabije, feniks je bio veličine orla sa veličanstvenim purpurno-zlatnim perjem. Na kraju života zapalio je vatru od sopstvenog gnezda i izgoreo je u plamenu, a zatim se ponovo rodio iz pepela. Stari Egipćani su gledali na feniksa kao na simbol besmrtnosti, dok su hrišćani ovaj mit doveli u vezu sa vaskrsenjem, a za Rimljane je on predstavljao večiti karakter Rima. Kinezi su sagledavali feniksa kao nežno stvorenje koje se hrani kapljicama rose i koje preko jedinstva energija jina i janga ovaploćuje svojstva vrline, milosti, bogatstva i moći.

VATROMETI

Smatra se da je barut izmišljen u Kini ili u Indiji. Prve petarde su pravljene za vreme kineske dinastije Han (206. g. p. n. e. – 220. g. n. e.) i služile su u početku za teranje zlih duhova. Kasnije su se povezivale sa srećom i napretkom. U Americi su prvi doseljenici slavili praznike paleći crni barut. Danas, kada su se mnogi obredi izgubili, vatromet se koristi kod dramatičnog obeležavanja važnih događaja kao što je Nova godina ili Dan nezavisnosti Sjedinjenih Država.

MAJANSKE VATRENE SVEČANOSTI

Maje su verovale da stvaranjem vrtloga energije mogu da otvore vrata sveta duhova svojih predaka, kroz koja mogu da odaju poštovanje i dobiju isceljenje. Oni su pravili svetu vatru crtajući krug od šećera na tlu, zatim stavljajući na njega smolu, kedar, žalfiju, ruzmarin, duvan, lavandu, cveće i na kraju čokoladu i med, što je predstavljalo životnu slast. Taj krug bi se zapalio sa uverenjem da će na žrtve biti odgovoreno blagoslovom.

u svojoj kovačnici kovao munje za Jupitera i oružje za Marsa, boga rata. Vezuv u Italiji je poznat po tome što je potpuno zatrpao pepelom rimske gradove Pompeju i Stabiju 79. godine nove ere. Rimski pesnik Vergilije (70. p. n. e. – 19. n. e.) opisao je njegove kratere kako cure krvlju divova, a napisao je da div zvani Alikonej leži ispod njega. U vreme erupcija pojavile su se priče o divovima koji iskaču kroz dim i cepaju planinske padine na komadiće.

Na Havajima su ostrva formirana stalnom aktivnošću vulkana, a legende govore o Pele, jednoj od najlepših boginja vulkana, koja je sklona povremenim izlivima gneva. Ona je uzrokovala zemljotrese besno lupajući nogama, a dovodila je do erupcije vulkana čeprkajući po zemlji svojim čarobnim štapom, koji se zvao pa'oa. Kilauea je najaktivniji vulkan na zemlji i smatra se Peleinim domom.

Vulkani se često povezuju sa gnevom bogova, ali su isto tako izvori svetlosti, snage i ogromne plodnosti vulkanskog pepela. U Britanskoj Kolumbiji, pripadnici naroda Cimšijan veruju da je lukavi Gavran doneo svetlost ljudskom rodu iz vulkana.

Astečka boginja ognjišta, kuće i plodnosti bila je takođe boginja vulkana. Ona je bila simbol i uživanja i bola i vladarka bogatstva i dragog kamenja. Vulkan Tal na Filipinima, koji zanosno plovi u jezeru Tal, jedan je od najmanjih vulkana, pa ipak se smatra smrtonosnim. Kažu da on simbolizuje neustrašivu snagu naroda iz provincije Batangas, koja se skriva pod njihovom prividnom smirenošću.

VATRA I RELIGIJA

U mnogim religijskim tradicijama, vatra se povezuje sa istinama i iluzijama organizovanja duhovnog doživljaja. Zaratustrovci vatru smatraju izvorom celokupnog stvaranja, a svako domaćinstvo ima svetu vatru, čije je paljenje povezano sa blagoslovom. Zaratustrovski hramovi vatre su mesta zajedničkog slavljenja bogova, koja vode sveštenici dodajući tamjan u svetu vatru. Ove vatre simbolizuju sadejstvo sa Ormuzdom, gospodarom mudrosti.

Judaizam smatra vatru osnovnim elementom koji treba da prati sve žrtve koje se prinose Bogu, a večna vatra je gorela pred oltarom Hrama. Slika anđela Gospodnjeg koja se pojavila Mojsiju kroz zapaljeni grm ilustruje hebrejsko verovanje da vatra znači istinsku komunikaciju od Boga. U hrišćanstvu su sveće podsećanje na prisustvo Boga, a predstavljaju i nadu i život. Vatra je snažan simbol obnove i krštenja, ona spaljuje grešnost tako da ostane samo istina Božija.

Budizam često koristi vatru kao simbol sila koje udaljuju čoveka od prosvetljenja, kao što su žudnja, pohlepa, mržnja i neznanje, pa zato gašenje tih vatri simbolizuje nirvanu. Međutim, budizam takođe korsti unutrašnji plamen koji predstavlja prosvetljenje.

GOMA

Jamabušijevski monasi u Japanu, sledbenici tendaj budizma, izvode vatrene ceremonije zvane goma 12 vekova, s ciljem da smire gnev Fudo Mio-oa, gospodara nesreća kao što je rat, zemljotresi i razorni požari. Skandira se sutra srca uz ritam doboša, koje prati duvanje u rogove od školjki. Sveštenik održava vatru dodavanjem ulja, semenki i kedrovine da bi stvorio dim koji nosi molitve Fudo Mio-ou.

DOLE Jevreji su verovali da je Božija pojava u vatri znak prave božanske komunikacije.

DUGA

GORE Duga se na razne načine povezivala sa isceljenjem i srećom, sa snovima i svetovima iz mašte, sa plodnošću i porođajem, pa čak i sa iskustvom promene pola.

POL I ROD

U nekim folklornim tradicijama – kao što je srpska, albanska, mađarska i francuska – duga se povezuje sa promenom pola. Kada se na nebu pojave dve duge, neke kulture ih razlikuju po rodu: Kinezi nazivaju muškom svetlju, glavnu dugu, a tamniji sporedni luk nazivaju ženskim. Berberi iz severne Afrike nazivaju dugu "nevestom kiše" ili "nevestom neba", dok je Jamani u Tjera del Fuego (Ognjena zemlja) nazivaju "mužem meseca".

Nedokučiva, eterična i trenutna, duga se pojavljuje simbolično u mitu i folkloru, u svetoj tradiciji, umetnosti i nauci, kao i u savremenoj zapadnoj kulturi, sa nizom značenja koja se međusobno razlikuju kao njene boje. U različitim tradicijama duga se poštovala kao bog ili boginja, sejala je strah kao demon i kuga, smatrana je simbolom optimizma i nade, božanskog zaveta i mira i kao znamenje rata i odmazde. Lučni oblik je simbolično povezuje sa krugom, mostom i lukom, dok se u nekim tradicijama povezuje i sa zmijom.

DUGIN MOST

Most je arhetipski simbol prolaznosti, a u tom obliku duga predstavlja putanju između neba i zemlje ili vezu između različitih svetova. U japanskom mitu o stvaranju sveta, blizanačka božanstva Izanagi i Izanami stoje na plutajućem Nebeskom mostu da stvore svet, a verovanje u južnom Gabonu navodi da su ljudski preci stigli na zemlju sišavši sa duge. U nordijskom mitu, Bifrost je bio dugin most koji je povezivao Azgard, zemlju bogova, sa Midgardom, zemaljskim carstvom. Za Bifrost se govorilo da je veoma jak i da je sagrađen veštije od bilo koje druge građevine na svetu. Hajmdal, čuvar Azgarda, živeo je pokraj njega da bi upozorio bogove na neprijateljske napadače.

Pripadnici indijanskog plemena Navaho veruju da je duga most između sveta ljudi i sveta duhova, dok šamanske tradicije širom Severne Amerike veruju da natprirodna putovanja u zemlju mrtvih podrazumevaju prelazak duginog mosta. Burjatski šamani iz Sibira penju se u svet duhova dugom, koju simbolizuju parom crvene i plave trake koji je privezan za ceremonijalnu brezu. Neki dugini mostovi su veštački: ovaj naziv je dat kineskim mostovima sačinjenim od tkanja, koji premošćuju potoke koji su bili preširoki ili prebrzi za konvencionalne mostove na stubovima – jedan takav most iz XIII veka još služi za saobraćaj. Postoje i dugini mostovi preko reke Nijagare i u Tokijskom zalivu.

BOŽANSKO PRISUSTVO

Duga se često tumači kao božanski atribut i kao znak božanskog prisustva. Ištar, vavilonska boginja ljubavi i rata, nosila je ogrlicu u duginim bojama, a Inke su verovale da su duge kruna boga groma i kiše, Ilape. Luk – koji je oružje strelca – može da predstavlja božiji gnev. Indra, hinduski bog rata, ispaljivao je munje iz duge, a u Kambodži i nekim delovima Indije duga je poznata kao "Indrin luk". Tjermes, bog grmljavine kod skandinavskih Laponaca, koristio je dugu za ispaljivanje strela na zle duhove.

Nasuprot tome, u judeo-hrišćanskoj tradiciji duga je znak mira i samilosti, simbol Božijeg obećanja posle potopa da neće uništiti čovečanstvo. Hrist se ponekad prikazuje kako sedi na prestolu od duge na dan Strašnog suda, pokazujući

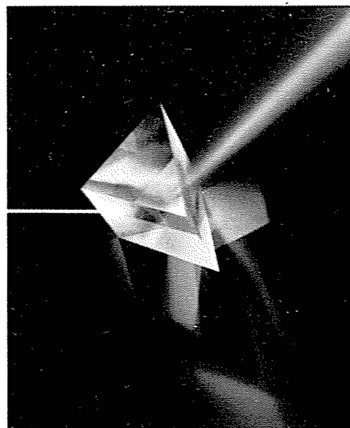
JEDINSTVO I RAZLIČITOST

Za neke Indijance duga simbolizuje udruživanje mnogo plemena kao "duginog naroda", a ovaj termin se na isti način koristi u Južnoj Africi. Duga je takođe istaknuti simbol zapadnjačkog pokreta "Novo doba", koji ukazuje na raznolikost svetih puteva, duhovnog preobraženja i isceljenja preko veze sa sistemom čakri.

DESNO Bogovi Vikinga silazili su sa neba na zemlju koristeći dugin most koji je nordijska legenda nazvala Bifrost.

DESNO Ne postoji slaganje u vezi sa bojama duge. Prema Dogonima, ima ih četiri: crna, crvena, žuta, i zelena. U budističkoj ikonografiji, ima ih pet: plava, bela, zelena, crvena i žuta. Zapadnjačka nauka govori o sedam boja: crvenoj, narandžastoj, žutoj, zelenoj, plavoj indigo plavoj i ljubičastoj.

GORE Kada se Hrist prikazuje sa dugom, u hrišćanskoj umetnosti to je obično simbol milosrdnog aspekta njegovih božanskih moći

svoju nebesku moć i milost. Na Tibetu, gde se duge javljaju u prelaznim periodima godine i najavljuju promenu vremena, one se povezuju sa blagoslovom bodisatva tibetanskog budizma.

Postoji rašireno verovanje kod centralnoafričkih Pigmeja da je duga instrument božanske komunikacije, a u nekim kulturama ona obeležava mesto božanstva ili čoveka visokog roda: u havajskom folkloru plemkinja Hoamakejkekula je uhvaćena praćenjem duge. Duga je povezivana sa Iridom, zlatokrilom glasnicom grčkih bogova, koja se često prikazuje sa štapom na kojem su se preplele zmije. Maje su prinosile žrtve u zlatu i srebru zaštitnici žena, Iščel, koja je bila boginja medicine, plodnosti i duge i koja je kontrolisala kišu.

LEGENDE O DUGI

Postoje mnoge legende i običaji vezani za dugu. Sijuksi kažu da je duga tamo gde je smešteno svo cveće jarkih boja, pre i posle kratkog perioda cvetanja na zemlji. U irskom folkloru, kućni duh je nestašni đavolak koji drži zlatni krčag na kraju duge; u keltskoj tradiciji, novčići s dugom nalazili su se tamo, zakopani u zemlji, ali otkrivani posle velikih oluja.

Međutim, duga se ne povezuje uvek sa lepotom i srećom. Stari Peruanci su tvrdili da će se osoba razboleti ako duga uđe u njeno telo; lek je bio nalaženje nezamršenog klupka konca u duginim bojama, kojim bi se poništili loši uticaji duge. Ideje o bolestima koje uzrokuje duga pojavljuju se širom Afrike, Azije i Australije: za Senoje Malezije, prolazak ispod duge uzrokuje fatalnu groznicu, a australijski urođenici povezuju dugu sa gubom. Upiranje prsta u dugu smatra se ludošću u mnogim delovima sveta: mađarsko narodno verovanje kaže da će prst kojim se upire u dugu uvenuti, dok pripadnici naroda Sumu u Hondurasu i Nikaragvi skrivaju decu u kolibe da bi ih sprečili da pokazuju ili gledaju dugu. Dobijanje žutice, gubitak oka, udar groma ili čak nestajanje su neke od opasnosti koje su se vezivale za dugu.

DUGINO TELO

Srodno sistemu čakri, dugino telo može se zamišljati kao energetska polja koja okružuju ljudsko telo, svako sa različitim svojstvima.

Nivo	Boja	Telo	Svojstva
1. spoljašnji krug ili sloj	crvena	fizičko (prolazno)	temelj na kojem se grade svi drugi nivoi
2. spoljašnji krug ili sloj	narandžasta	etarsko (prolazno)	rani emocionalni i formativni uticaji okruženja; energetski obrazac tela
3. spoljašnji krug ili sloj	žuta	astralno (prelazno)	uticaji kulture i društva, kao što su religiozne i obrazovne institucije i kako one oblikuju misao i delovanje
4. spoljašnji krug ili sloj	zelena	mentalno (prelazno)	postizanje smisla života kroz odnos sa drugima; spona između prolaznog i večnog
5. spoljašnji krug ili sloj	plava	uzročno (transpersonalno)	usklađeno sa dušom; skladište sećanja duše, podstiče njeno putovanje
6. spoljašnji krug ili sloj	indigo	dijamantsko (telo blaženstva) (transpersonalno)	razmišljanje potisnuto intuitivno stečenim znanjem
7. unutrašnji sloj ili jezgro	ljubičasta	nebesko (večno)	prosvetljenje; individualna duša stapa se s kosmosom, sjedinjavanje sa božanskim

TREĆI DEO

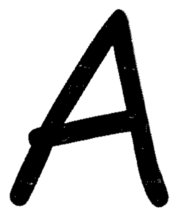
KNJIGA ZNAKOVA

Od ranih pećinskih crteža do savremenih logoa, grafički simboli se koriste za prenošenje ideja, pojmova i značenja. Sledeće stranice sadrže preko 1000 ideograma, grafičkih motiva, simbola i crteža. Svaki znak ili simbol ima kratko objašnjenje značenja ili upotrebe. Neki od najprimitivnijih simbola imaju višestruka značenja ili značenja koja su sada izgubljena, a drugi, kao spirala, imaju univerzalno dosledno značenje. O mnogim znakovima na ovim stranicama raspravlja se dublje u drugim delovima knjige. Znakovi kao krst ili alhemijski simboli kao što je živa, imaju zapanjujući broj varijacija, a mnogi od njih su uključeni da pokažu tu fascinantnu raznolikost simbola koje ljudsko društvo koristi da bi prenelo i ono što je opipljivo i ono što je apstraktno.

DESNO Pećinske slike ljudske ruke pronađene su u južnoj Africi, Južnoj Americi i Australiji. Da li su te ruke imale istu važnost za one koji su ih crtali, da li je trebalo da predstavljaju potpise? Nikada nećemo saznati, ali univerzalni znakovi poput ovih tkaju neprekidno platno komunikacije u svim našim kulturama.

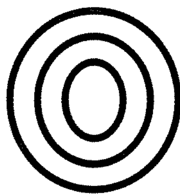

A Prvo slovo alfabeta koristi se da označi najbolje, prvo.

Aktivni intelekt Nepoznatog porekla, takođe jedan od znakova za vodu.

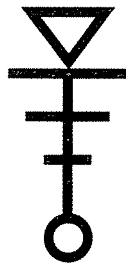
Adinkrahen Najvažniji ganski adinkra simbol, koji označava važnost igranja vodeće uloge.

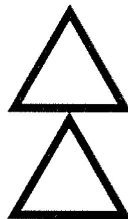
Adoni Hebrejski izraz koji označava gospodara koji nije Bog.

Avion Duhovna ambicija i prevazilaženje ljudskih ograničenja.

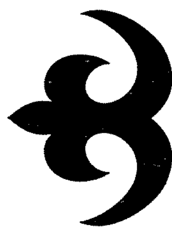
Vazduh Element. Kabalistički znak.

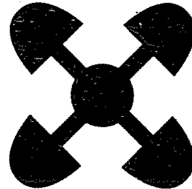
Vazduh Element. Stari hemijski simbol.

Akoben Ganski adinkra simbol koji označava budnost i oprez. Akoben je rog koji se koristi da označi bojni poklič.

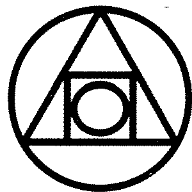
Akokonan "Kokošija noga", ganski adinkra simbol koji označava milost, negovanje. Inspirisan je navikom kokoške da gazi piliće a da ih ne povredi, ponašajući se kao roditelj zaštitinik i vaspitač.

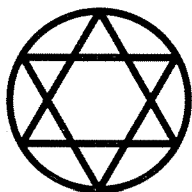
Akoma ntoso Ganski adinkra simbol koji znači razumevanje i dogovor.

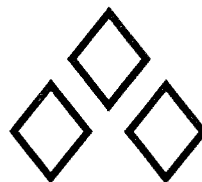
Alhemija, umeće. Znak Sunca je u sredini, okružen sa četiri osnovna trougla, krunisana hrišćanskim krstom, a zatim stavljena u krug koji predstavlja večnu ili duhovnu dimenziju.

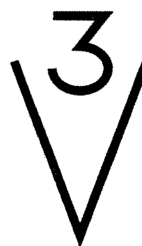
Alhemija, umeće menjanja. Korišćen u XVII veku, ovaj znak je nastao pod uticajem pitagorejskog geometrijskog misticizma.

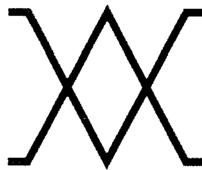
Alhemija, umeće menjanja. Ovaj simbol je uklesan i u stene u Uksmalu, Srednja Amerika, 1000 godina p. n. e. Usvojio ga je Rudolf Štajner i povezuje se sa Štajnerovom antroposofijom.

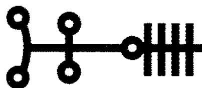
Alkohol Alhemijski znak.

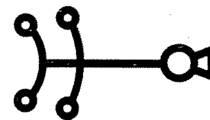
Alkohol Stari hemijski znak.

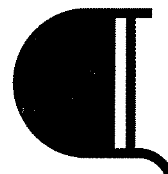
Pretakača Alhemijski znak za sud ili kazan za destilovanje. Koristio se i u nekadašnjoj hemiji.

Algol Nepomična zvezda koja se u Kabali koristi u nekim misticističkim kontekstima na magijskim pečatima.

Algorab Nepomična zvezda koja se koristi na kabalističkim magijskim pečatima.

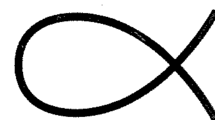
Alineja Tipografski znak koji se koristi u štampanim tekstovima, a označava početak novog toka misli.

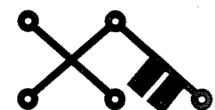
Sve je u redu Osnov avionskog kodeksa u vezi s nepredviđenim događajima.

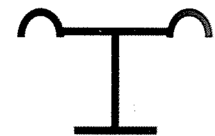
Badem Važan simbol sa paganskim i hrišćanskim korenima, povezan sa nevinošću i bezgrešnim začećem. Njegov sok je u starom veku povezivan sa muškim semenom. Biblijsko predanje kaže da se Aronov sveštenički status otkrio time što je njegov štap procvetao i rodio bademe. Zapadnjačka umetnost često prikazuje Mariju i Isusa u oreolu bademastog oblika.

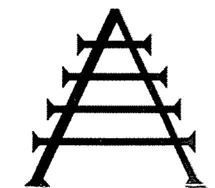
Alfa Prvo slovo grčkog alfabeta, povezano sa počecima. Vezuje se za Boga, za koga kažu da je alfa i omega – početak i kraj. Nekad je ovo bio tajni znak hrišćanske vere.

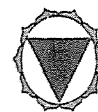
Alfeka Nepomična zvezda koja se koristi kao kabalistički magijski pečat.

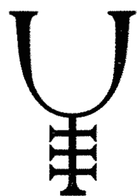

Stipsa Alhemijski znak.

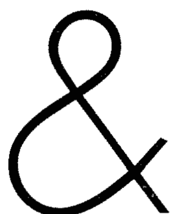

Amalgam Alhemijski znak.

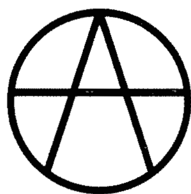

Amalgamisanje Alhemijski znak.

Ampersand Tipografski znak sa značenjem "i".

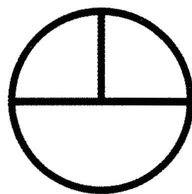
Anarhizam Sinonim za politički pokret.

Sidro U ranom hrišćanstvu tajni znak za krst, nadu, spasenje. Takođe simbol mora, postojanosti i sigurnosti; i vlastitog bića.

Anđeo Simbol božanske volje u nekoliko tradicija, nebeskih stvorenja u jevrejskoj, hrišćanskoj i islamskoj tradiciji; smatra se da se razvio iz semitskih i egipatskih krilatih božanstava. Anđeli se smatraju glasnicima, ratnicima, čuvarima i zaštitnicima.

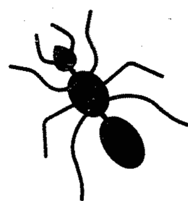
Životinjsko carstvo Simbol iz XVIII veka.

Ank Krst sa alkom na vrhu; staroegipatski simbol besmrtnog života. Kasnije usvojen kao simbol Egipatske koptske crkve.

Ansur Runa za A.

Mrav Marljiv rad, organizovana zajednica. U tibetanskom budizmu mravinjak je simbol trudoljubivog života; u delovima Afrike povezuje se sa plodnošću i kreativnošću.

Antares Nepomična zvezda, kabalistički magijski pečat.

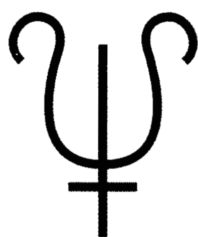
Antilopa U Africi povezana s mesecom i plodnošću; za Bambare (iz Malija) ovu životinju je poslao bog tvorac da nauči ljude da se bave ratarstvom.

Antinuklearna kampanja Amblem kampanje za nuklearno razoružanje, sastavljen od semaforskih znakova za "N" i "D".

Spirala suprotna kretanju skazaljki sata Dinamičan simbol životne sile, kosmičke i zemaljske.

Antimon Alhemijski, a koristi se i u medicini.

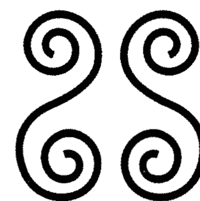
Nakovanj U Polineziji i delovima Afrike povezan sa ženskim principom i plodnošću; u škotskom folkloru povezan sa magijskim moćima kovača.

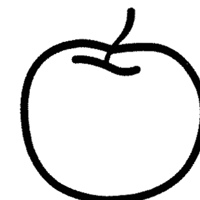
Kusi majmun Poštovan u starom Egiptu, Africi, Indiji i Kini, ali omražen u hrišćanskoj tradiciji, gde je simbol poroka i pohote.

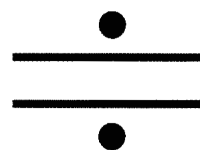
Afrodita Znak boginje.

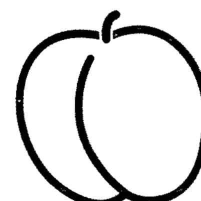
Apolon Ovaj simbol boga zasniva se na obliku lire, koja je bila Apolonov instrument.

Jabuka Simbol sreće, naročito polne; amblem ljubavi, braka, proleća, mladosti, plodnosti i besmrtnosti. Povezan sa zabranjenim voćem u Edenskom vrtu, pa je tako hrišćanski simbol iskušenja i prvog greha.

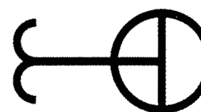
Približno jednak Matematički znak.

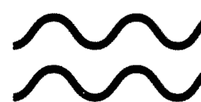
Kajsija U Kini je kajsija simbol za lepu ženu; Japanska šljiva (*ume*) ponekad se zove kajsija.

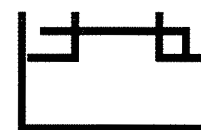
Akva regia Alhemijski znak za "carsku vodu".

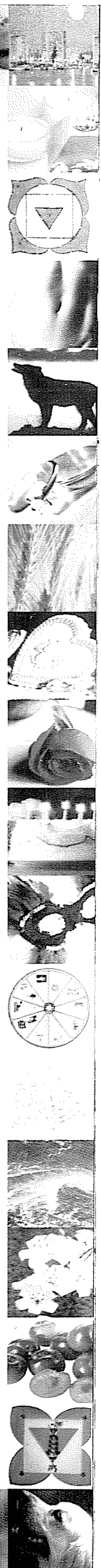
Akva regia Alhemijski znak za "carsku vodu", varijacija.

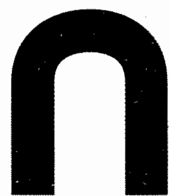

Vodolija Zodijački znak.

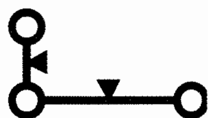

Aratron Planeta, mistični kabalistički znak za prvi Olimpijski duh.

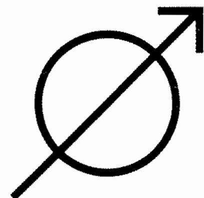

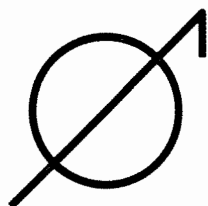
Luk Trijumf i pobeda; veličanstveno ljudsko dostignuće.

Arktur Nepomična zvezda, kabalistički magijski pečat.

Ares Znak ovog boga.

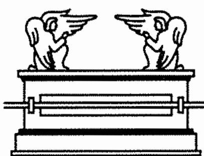
Ares Znak ovog boga, varijacija.

Ares Znak ovog boga, varijacija.

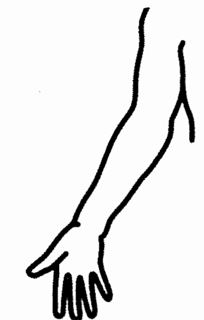
Ovan Zodijački znak.

Zavetni kovčeg Jedan od simbola jevrejske vere, kovčeg koji je bio Božije jamstvo zaštite. Kovčeg se držao u drugom simbolu judaizma, senici.

Barka ili lađa Simbol spasenja i očuvanja prisutan u mitologiji naroda širom sveta. U hrišćanstvu barka predstavlja crkvu, Mariju ili Hrista; u svetovnoj simbolici ona je simbol Zemlje koja pluta svemirom.

Ruka Simbol moći i snage; mnoštvo ruku koje imaju hinduski bogovi simbolizuje njihovu složenost i moć. Podignuta ruka može da znači pretnju ili blagoslov. Ruka takođe ima zaštitničke konotacije.

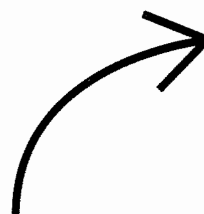
Oklop U srednjevekovnoj Evropi oklop je simbolizovao viteške vrline hrabrosti, zaštite, časti i snage; simbol ratničke klase u Kini i Japanu.

Strela Znak za smer.

Strela/glava strele Prodor – svetlosti, smrti, ljubavi ili spoznaje. Povezana sa simbolima sunca i oštrim ubodima ljubavi.

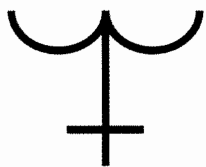
Strela, zakrivljena Stari znak prisutan u praistorijskoj pećinskoj umetnosti zapadne Evrope.

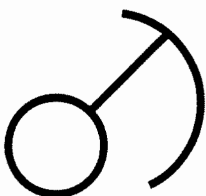
Strela, talasasta Morske struje.

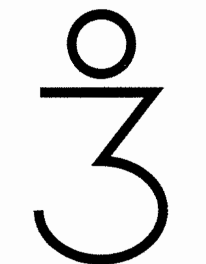
Strela, oružje U islamu označava Alahov gnev, a u hrišćanstvu mučeništvo i smrt. Kod Indijanaca, uvezane u snop ili polomljene, strele predstavljaju simbol mira.

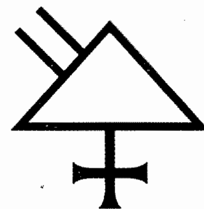
Arsenik Alhemijski znak.

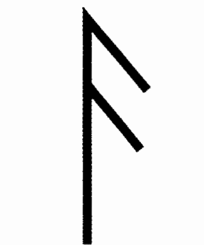
Arsenik Alhemijski znak, varijacija.

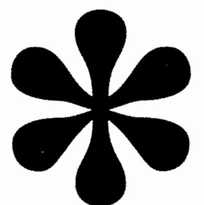
Arsenik Alhemijski znak, varijacija.

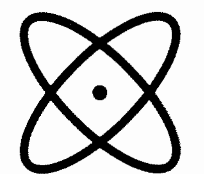
Arsenik Alhemijski znak, varijacija.

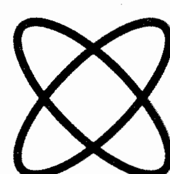
As Bog, kasnije os, runa za brzake ili vodopad.

Zvezdica (Asterisk) Tipografski znak za fusnotu.

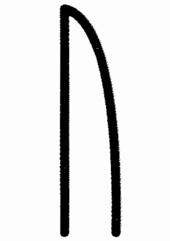
Atom Takođe uranijum, nuklearni reaktor (na kartama), nuklearno istraživanje, nuklearna fizika.

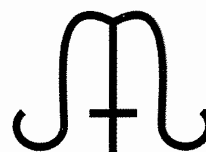
Atom, manje uobičajena varijanta od prethodne.

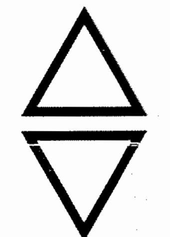
Audi Amblem proizvođača automobila, simbol jedinstva i zajedništva.

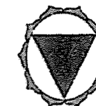
Tur (primitivni evropski bizon) Runa Ur, znak za ovu životinju.

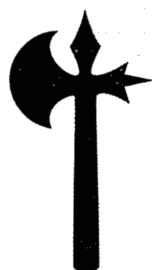

Jesen Starogermanski vremenski znak.

Jesen Starogermanski vremenski znak, varijacija.

SEKIRA Gotovo univerzalni simbol odlučne moći i autoriteta. Povezan sa kreativnom silom groma. U vezi sa starim bogovima sunca i oluje. U zapadnoj Africi koristi se za prizivanje grmljavine i kiše; simbol jedinstva porodice u kineskom braku.

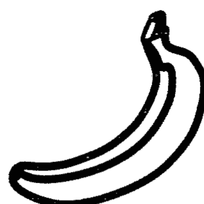
JAZAVAC U Kini povezan sa radošću igre; u keltskoj tradiciji sa lukavošću, prevarom.

LOPTA Simbol dečijih igara; u Kini povezana sa suncem i sa simbolom jin/jang.

BAMBUS Kineski simbol za elastičnost, dugovečnost, sreću i duhovnu istinu; japanski simbol istine i pobožnosti.

BANANA Frojdovski falusni simbol.

BAZILISK Srednjevekovni simbol požude i bolesti.

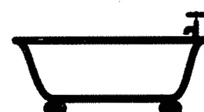
KORPA Simbol majčine utrobe; u Americi se priče o korpama i pravljenju korpa odnose na žene.

BAS KLJUČ Muzičko obeležavanje.

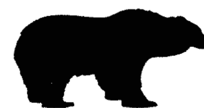
SLEPI MIŠ Povezan sa smrću, simbol straha i sujeverja, u zapadnjačkom folkloru povezan sa vradžbinama i okultnim. U Africi i staroj Grčkoj bio je simbol razumljivosti. Može da znači i ludilo. Božanstvo donjeg sveta u srednjeameričkoj i brazilskoj mitologiji.

KADA Povezana s kupanjem i pročišćenjem, kako duhovnim tako i fizičkim.

PASULJ Simbol plodnosti, u Indiji se koristi za ljubavne čini, a u Japanu za teranje zlih duhova.

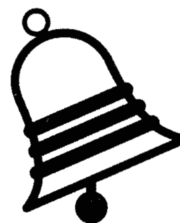
MEDVED Simbol muške hrabrosti i praiskonske sile; dok medvedice simbolizuju brigu i toplinu, iako ih je Jung povezao sa opasnim aspektima nesvesnog. U hrišćanskoj i islamskoj tradiciji medved je okrutan i pohotljiv.

BRADA Važan aspekt muške simbolike, koji predstavlja dostojanstvo, muškost i mudrost. Znak kralja; u starom Egiptu su vladari bez brade, uključujući žene, bili prikazivani s lažnim bradama da bi ukazali na status koji im pripada.

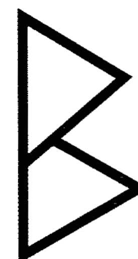
PČELA / KOŠNICA Društvo, radinost i zajednički napori; u evropskoj, kineskoj i hinduskoj tradiciji pčele se takođe povezuju sa romantičnom ljubavlju. U evropskom folkloru one se povezuju sa smrću i drugim svetom.

ZVONO Glas koji oglašava istinu, naročito u budizmu, hinduizmu, islamu i hrišćanstvu. U Kini ono simbolizuje poslušnost i kosmičku harmoniju. Praporci mogu predstavljati sreću i polno uživanje. Na hebrejskim haljinama nosi se kao znak nevinosti. Povezano sa ženskim principom predstavlja zaštitu. Obeležava prolaženje vremena i oglašava dobre vesti, upozorava na opasnost i zvoni povodom smrti.

POJAS ILI TKANICA Ženska čednost, bračna vernost ili zavodljivost. Magijski pojasevi se pojavljuju u mitu kao amblem snage, a u Engleskoj su postali simbol časti. Monaški pojasevi u obliku konopca aludiraju na bičevanje Hrista. Hinduski pojas je amblem vremenskih ciklusa.

BEORK Runa za slovo B.

BETOR Planeta; mistički kabalistički znak za drugi Olimpijski duh.

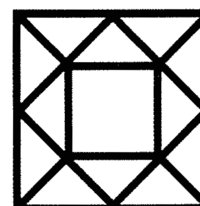
BIOHAZARD Upozorenje, SAD.

BREZA Blagotvorna, zaštitnička, sveta germanskim bogovima. Kosmičko drvo centralne Azije. U šamanskim obredima simbolizovala je ljudsko uspenje u svet duhova.

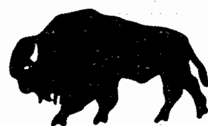

PTICE Simbol ljudske duše, predstavlja dobrotu i radost, mudrost, inteligenciju i brzi tok misli. U pričama australijskih urođenika one nose informacije. U zapadnjačkoj umetnosti ptice mogu simbolizovati vazduh i dodir.

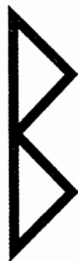

KARTA ROĐENJA Elizabetanska Engleska, XVII vek.

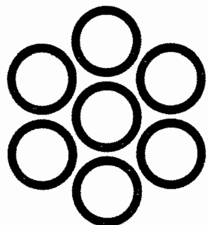

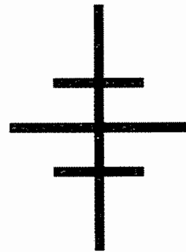
Bizon / bufalo Životinja visokog ranga u Indiji i jugoistočnoj Aziji. U Kini se domaći bufalo povezuje sa kontemplativnim životom. Za Indijance on simbolizuje snagu, napredak, obilje i natprirodne sile.

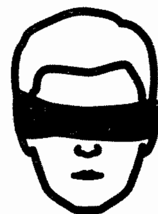
Bjarkan Runa koja se povezuje s novim životom i rastom.

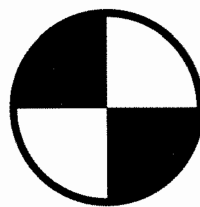
Blagosloveni znak Jedan od blagoslovenih znakova koji se, između ostalog, pojavljuje u Indiji u ranoj simbolici otiska Budinih stopala. Na Zapadu ovaj simbol predstavlja heksakord i harmoniju uopšte.

Blagoslov / bezazlenost Varijacija papinog krsta.

Povez na očima Duhovno slepilo; u masonskom obredu skidanje poveza simbolizuje prosvetljenje. U klasičnoj antici, Fortuna (boginja sreće) je zavezanih očiju da bi se znalo da ona nikoga ne favorizuje.

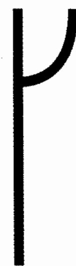
BMW Amblem proizvođača automobila, varijacija sunčanog krsta, starog sklopa za sunčevu energiju

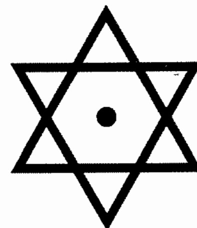
Vepar U severnom i keltskom svetu iskonski simbol snage, agresivnosti i hrabrosti. Sveti simbol sunca u Iranu i simbol meseca u Japanu. Postao je hrišćanski simbol za tiraniju i požudu.

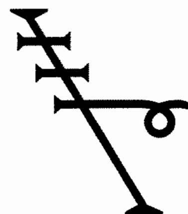
Čamac Simbol zaštite nalik majčinoj utrobi, takođe povezan sa simbolikom spasenja i obnove Nojeve barke.

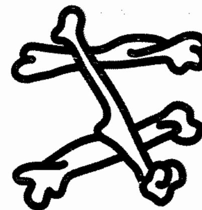
Čir / apsces Alhemijski znak.

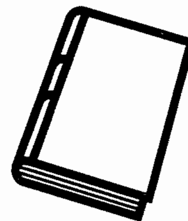
Ključati Starogermanski.

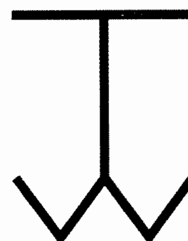
Ključati Alhemijski znak.

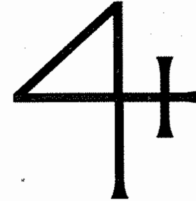
Kosti U starim društvima simbol moguće reinkarnacije ili telesnog vaskrsenja. Stara verovanja su smatrala da se suština čoveka nalazi u kostima, veza se vidi u frazi "osećati nešto u kostima".

Knjiga Simbol znanja i mudrosti u mnogim svetim tradicijama (judejskoj, hrišćanskoj, islamskoj); u starom Egiptu, Knjiga mrtvih bila je zbirka svetih zapisa koji su sahranjivani s pokojnicima da bi im pomogli na drugom svetu.

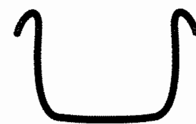
Boraks Alhemijski znak.

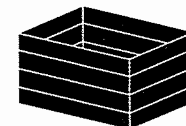
Boraks / tinkal Alhemijski znak.

Mašna Simbol sabijene energije, snage volje, božanske moći i napetosti. Amblem rata i lova. U istočnjačkoj misli predstavljao je i duhovnu disciplinu.

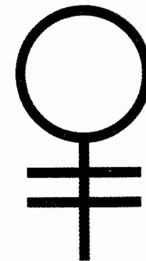
Činija / sud Alhemijski znak.

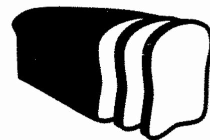
Kutija Simbol majčine utrobe i ženskog nesvesnog, povezan sa tajnama i skrivanjem. U klasičnom mitu, Pandorina kutija je simbol onoga što ne sme da se otvori.

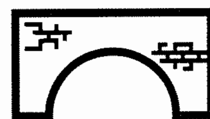
Narukvica Kao nakit može da označava rang. Može se koristiti i kao pločica identiteta.

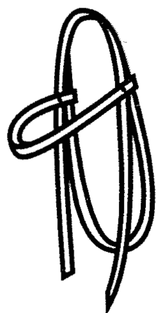
Mesing Alhemijski znak.

Hleb Glavni životni artikal, u hebrejskoj tradiciji, povezana s nadom, pogača simbolizuje pročišćenje i žrtvu. Hrišćanska metafora za duhovnu hranu i za Hristovo telo.

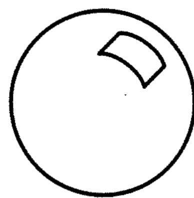
Most Spaja dva različita carstva (nebo i zemlju, materiju i duh, vidljivo i nevidljivo); simbol preobraženja, prelaska iz jednog stanja u drugo.

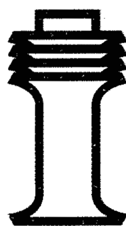
Uzde U klasičnoj antici se govorilo da ih je izmislila Atena, boginja mira i rata; povezane sa umerenošću i uzdržanošću, kao kod "obuzdavanja" strasti.

Metla Od prastarih vremena povezana je sa magijskim moćima. Simbol čišćenja. Zapadnjački folklor povezuje metlu sa vešticama zahvaljujući verovanju da zli duhovi mogu da omađijaju sredstvo koje se koristi za njihovo isterivanje.

Mehurić Simbol iluzije (budizam, taoizam) i prolaznosti.

Izidina kopča Staroegipatski znak zaštite.

Buda Sedeći Buda je simbol prosvetljenja.

Bufalo *Vidi* bizon.

Bik Višestruko simbolična životinja, koja predstavlja mesec, sunce, zemlju, nebo, kišu, toplinu, žensku plodnost, muški žar, matrijarhat i patrijarhat, smrt, obnovu. U pećinskoj umetnosti bik je simbol životne energije. Energija bika sabijena u riku i topot nogama povezuje se sa grmljavinom i zemljotresima, naročito na Kritu.

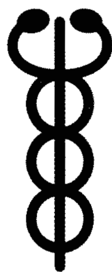
Okretaljka Muzički instrument i kultni predmet urođeničkih naroda (Amerika, Australija); kada se zavrti u vazduhu, on proizvodi nezemaljsku riku, koja podseća na grmljavinu. Koristi se u šamanskim ritualima radi uspostavljanja komunikacije sa svetom duhova i precima.

Rogovi bika Povezuju se sa polumesecom.

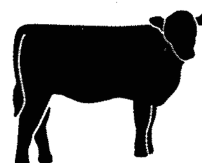
Leptir Simbol duše i vaskrsenja u međusobno veoma udaljenim zemljama, kao što su Kongo, Meksiko i Polinezija. Takođe simbol života i njegovog ciklusa; u zapadnjačkoj umetnosti Hrist se ponekad prikazuje s leptirom u ruci.

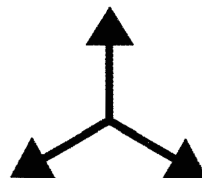
Merkurova palica Zmijin štap, atribut grčkog boga Hermesa i njegovog rimskog pandana Merkura, simbolizuje posredovanje između suprotstavljenih sila i tumači se kao amblem homeopatske medicine. Osim toga, simbol je trgovine.

Oksidacija Alhemijski znak.

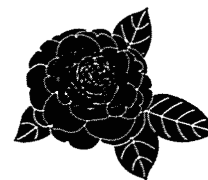
Tele Povezuje se sa gozbom, gostoljubivošću i proslavama, ali i sa žrtvovanjem (judaizam).

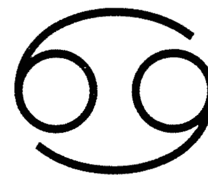
Šiljci Heraldički znak, u početku predmeti sa šiljcima koji su se koristili u boju za obaranje konja.

Kamila Na Bliskom istoku tradicionalni simbol bogatstva i statusa; u srednjevekovnoj Evropi simbol umerenosti; u hrišćanstvu se kamila povezuje sa poniznošću i pokornošću.

Kamelija Kineski simbol zdravlja i čvrstine. U Japanu se povezuje sa iznenadnom smrću.

Rak Zodijački znak.

Rak Zodijački znak, varijacija.

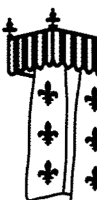
Sveća Simbol duhovnog prosvetljenja, svedočenja i radosti. Njen kratkotrajni plamen je metafora za usamljenu, čeznutljivu ljudsku dušu.

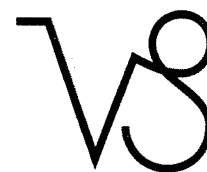
List konoplje Simbol rastafarijanizma, čiji sledbenici veruju da je konoplja "sveta biljka", čije korišćenje je utemeljeno u svetom pismu; simbol pobune protiv belog društva; takođe simbol kulture mladih u zapadnom društvu.

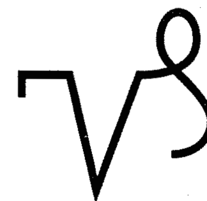
Top U staroj hemiji i gvožđe.

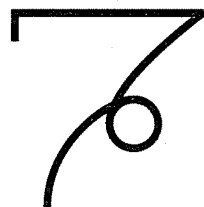
Baldahin Senka i zaštita, takođe povezan sa kraljevskom vlašću, simbol nebeske zaštite.

Jarac Zodijački znak.

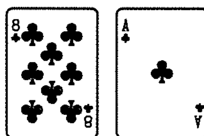
Jarac Zodijački znak, varijacija.

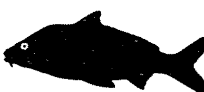
Jarac Zodijački znak, varijacija.

Jarac Zodijački znak, varijacija.

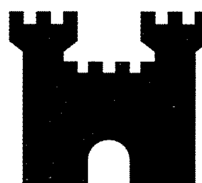
Karte, igraće U Evropi i Aziji povezane s igranjem, kockanjem i proricanjem sudbine. Same karte sadrže simbolične slike i brojeve.

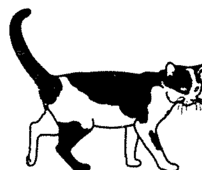
Šaran U Kini simbol dugovečnosti, muškosti i naučnog uspeha. Slike šarana koristile su se na jarbolima brodova ili krovovima da štite od požara.

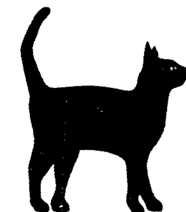
Tepih Sveta i svetovna upotreba na Bliskom istoku; koristi se da obeleži i ulepša sveti i porodični prostor. U Evropi tepisi imaju simboličan status, pri čemu crveni tepih ima ritualnu upotrebu u javnim svečanostima na kojima se pojavljuju visoki dostojanstvenici i slavne ličnosti.

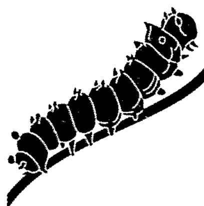
Zamak / tvrđava Arhetipski simbol zaštite i utočište (duhovno i zemaljsko); mesto koje je odvojeno i u koje se teško ulazi, za kojim srce žudi.

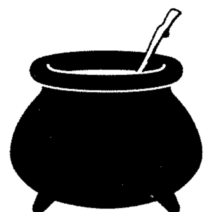
Mačka Simbol preobraženja, vidovitosti, hitrine, budnosti, čulne lepote, misterije i ženske zlobe. U Rimu se smatra simbolom slobode. Noćne navike mačaka i moć preobraženja bili su omraženi.

Mačka, crna U keltskom svetu povezana sa opakim lukavstvom, u islamu sa zlim duhovima, a u Japanu sa nesrećom. Na Zapadu povezana sa vradžbinama i đavolom.

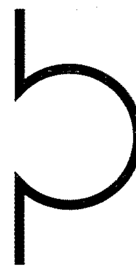
Gusenica U Indiji simbol seobe duša; za stare Rimljane bila je simbol pohlepe i ružnoće.

Kazan Povezan sa magijom, simbol preobraženja, klijanja, obilja i mogućnosti ponovnog rođenja i podmlađivanja. Takođe povezan sa mučenjem, suđenjem ili kažnjavanjem.

Pećina Najiskonskiji simbol utočišta, povezan s majčinom utrobom, ponovnim rođenjem, izvorom i centrom. Tamnija značenja uključuju ulazak u pakao ili u nesvesno.

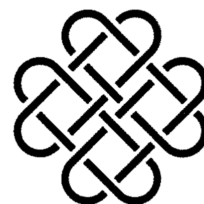
Pećina Veoma star ideogram za pećinu, imanje, selo ili tvrđavu, takođe korišćen na savremenim kartama za pećinu.

Kedar Simbol snage i besmrtnosti

Keltska harfa Simbol bardske tradicije, ali ima veza i sa donjim svetom. Koristi se kao simbol za Irsku.

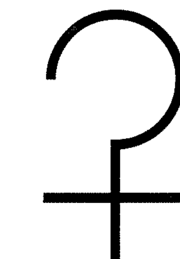
Keltski čvor Simbol kosmosa, jer je nacrtan neprekinutom linijom, pa se zato koristi kao zaštitni znak.

Kentaur Mitsko hibridno stvorenje, pola čovek pola konj, postalo je simbol dvojnosti, čoveka zarobljenog fizičkim ili čulnim porivima, naročito požudom i gnevom.

Kerber Čuvar ulaza u grčki donji svet, simbol strašnih neizvesnosti smrti.

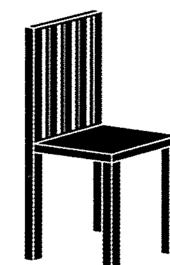
Cerera Asteroid.

Čai Hebrejska reč za "život", obično korišćena na ogrlicama i drugim ukrasima.

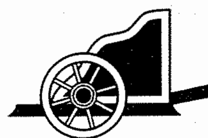
Lanac Simbol privrženosti i veze, odnosa između dve stvari. Zlatni lanci označavaju čast i status. Savremeni simbol ropstva. Pokidani lanci simbolizuju borbu za slobodu i oslobađanje od ugnjetavanja.

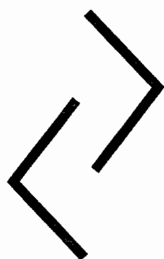
Stolica Univerzalni simbol vlasti i nadređenog položaja, povezan sa tronom. Kod Svahilija (Zanzibar) "stolica vlasti" rezervisana je za goste i za najvažnije članove porodice.

Putir / pehar Sud obilja i besmrtnosti; u hrišćanstvu je putir ritualna šolja koja se koristi prilikom pričešća; u srednjovekovnoj Evropi, ovaj pehar je povezivan sa svetim Gralom. U Japanu, razmena šolja predstavlja simbol vernosti i čini deo svadbene ceremonije.

Kočija Dinamični simbol vladanja u staroj ikonografiji; simbol duhovnog autoriteta i vlasti bogova i junaka. Hinduski misticizam povezuje vožnju kočije sa Bićem, a u moralnoj alegoriji to je slika trijumfalnog putovanja duha.

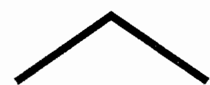
Čer Runa za žetvu. Poznata još kao Džara.

Trešnja Samurajski amblem u Japanu, ovo voće je u Kini simbol nevinosti, a njen cvat predskazuje sreću. U hrišćanskoj ikonografiji, trešnja je alternativa jabuci kao rajskom voću.

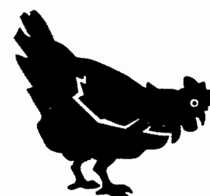
Heruvim Vrsta anđeoskog bića u islamskoj, judejskoj i hrišćanskoj tradiciji; u hrišćanskoj umetnosti, heruvimi su prikazani kao krilata deca koja predstavljaju nevinost, sa plavim krilima koja simbolizuju nebo.

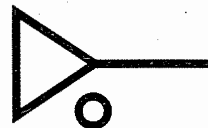
Epolete Simbol ranga u vojničkom i heraldičkom kontekstu.

Epolete Heraldička varijacija

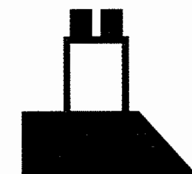
Kokoška U delovima Južne Amerike (kult makumba), na Karibima (vudu) i u Africi, kultna životinja; vodič duša pri obredima inicijacije, žrtvena životinja. Deseti znak u kineskom zodijaku.

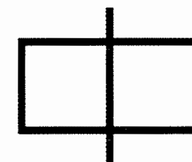
Porođaj Rađanje deteta, rodoslov.

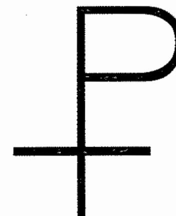
Himera Mitološka hibridna životinja, sastavljena od zmije, lava i jarca, simbol pobede duha nad materijom.

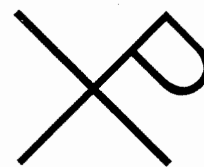
Dimnjak Falusni simbol frojdovske psihologije.

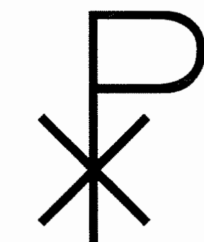
Kina Ovaj simbol Kinezi koriste od najranijih spisa i on odražava njihovo sagledavanje svoje civilizacije, a to znači da je reč o "carstvu u sredini", smeštenom između neba i zemlje, i u sredini inače necivilizovanog sveta.

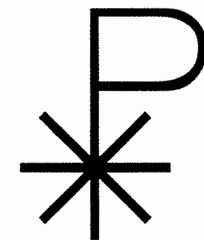
Hrist Monogram dobijen inicijalima Hrista u njihovoj grčkoj fromi, PX. U ovoj varijanti, X je okrenuto za 45 stepeni da bi formirao krst.

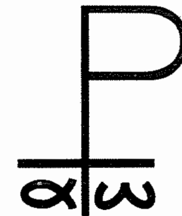
Hrist Monogram, varijacija.

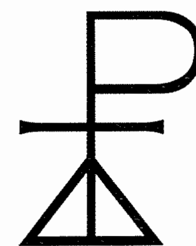
Hrist Monogram, varijacija.

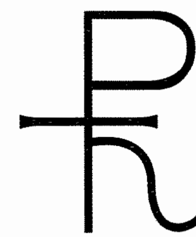
Hrist Monogram, varijacija.

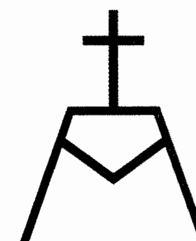
Hrist Monogram, varijacija; u kombinaciji sa grčkim slovima alfa i omega, prvim i poslednjim slovom grčkog alfabeta, da bi simbolizovao Hrista kao prvog i poslednjeg.

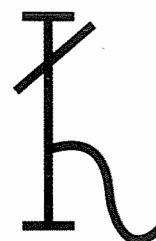
Hrist Monogram, varijacija; trougao u bazi je simbol božanstva, što znači da je Hrist centar Svete trojice.

Hrist Monogram, varijacija.

Hrist Još jedan monogram koji simbolizuje Hrista, sačinjen pomoću krsta iznad slova alfa i omega, što znači da je Hrist prvi i poslednji.

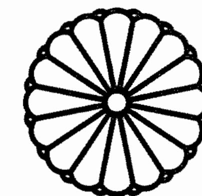
Hronos Bog.

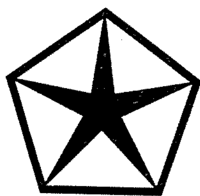
Hronos Bog, varijacija.

Hronos Bog, varijacija.

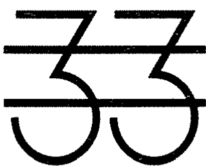
Hrizantema Sunčani i carski simbol u Japanu, povezan sa dugovečnošću i radošću; kineski taoistički simbol; a u zapadnjačkoj umetnosti koristi se kao simbol jeseni.

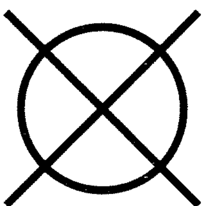
Krajsler Amblem proizvođača automobila, varijanta petougla u kombinaciji sa pentagramom.

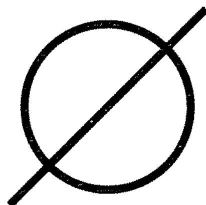
Crkva U hrišćanstvu slika sveta; takođe povezana sa Hristovom nevestom i majkom hrišćana, a otuda i sa majčinstvom.

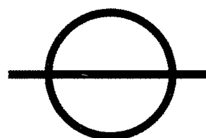
Cinober Alhemijski znak.

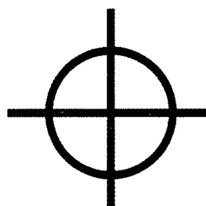
Krug Presečen dijagonalnim krstom, savremeni znak za nulti položaj mašina.

Krug Presečen dijagonalnom linijom, grčko slovo fi, koje se u kompjuterskim programima obično koristi za nulu. U drugim kontekstima označava prečnik ili prosečan broj.

Krug Presečen horizontalnom linijom, još jedan od najranijih ideograma ljudskog roda, pronađen na slikama u steni u srcu Sahare i u mnogim ranim sistemima pisanja. U savremenim kontekstima koristi se kao znak za otvoreno. Na brodovima je glavni deo Plimsolove linije.

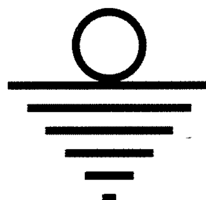
Krug Presečen uspravnim krstom, redak znak koji se ponekad koristi u alhemiji za ulje ili vosak. U muzičkom obeležavanju znači "treba ponoviti".

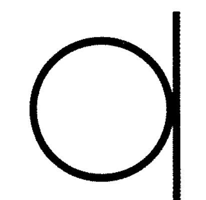
Krug i strela Jedan od najčešćih ideograma u zapadnoj kulturi. Znak za planetu Mars. Takođe znak za gvožđe i cink, te za jutro.

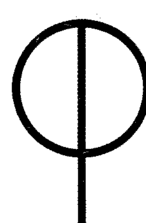
Krug Na horizontalnoj liniji, stari ideogram koji možda označava veličinu ili moć.

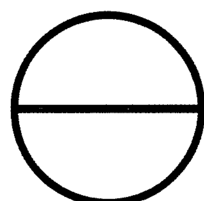
Krug Na nekoliko horizontalnih linija koje se skraćuju, sa značenjem nepoznato; pojavljuje se u nekoliko praistorijskih evropskih pećina.

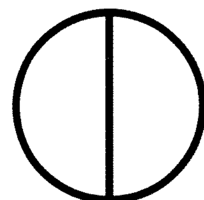
Krug Na vertikalnoj liniji, stari ideogram; u staroj Grčkoj bio je znak za Afroditu; u alhemiji je znak za noć.

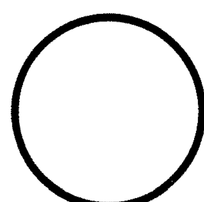
Krug Sa vertikalnom linijom koja se nastavlja prema dole, jedan od najstarijih ideograma, takođe se pojavljivao u runskom pismu, gde je neko vreme predstavljao glas "m".

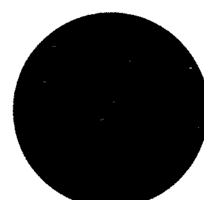
Krug Podeljen horizontalnom linijom, često prisutan na slikama u steni. U ranoj kineskoj kaligrafiji označavao je sunce; u grčkom pismu predstavlja slovo teta.

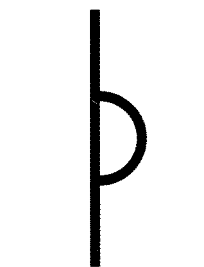
Krug Podeljen vertikalnom linijom, stari znak u prvim pismima Bliskog istoka. Alhemijski znak za azot.

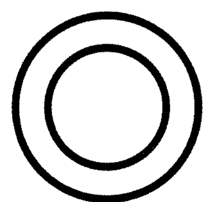
Krug Prazan, jedan od najstarijih ideograma. Ponekad predstavlja sunce ili mesec, kao i otvore za oči ili usta. Koristi se u ideografskom pisanju oko pet hiljada godina.

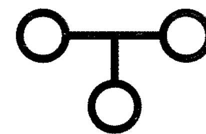
Krug Ispunjen, možda najčešći stari ideogram prisutan u mnogim starim kulturama.

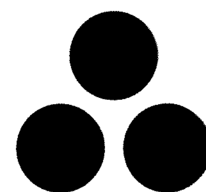
Krug Polukrug na vertikalnoj liniji, znak za izlazeće sunce, u meteorologiji se koristi za rosu.

Krug Još jedan veoma star ideogram, povezan sa božanskim ili moćnim. U budističkoj i hrišćanskoj umetnosti koristi se da označi harizmu ili oreol.

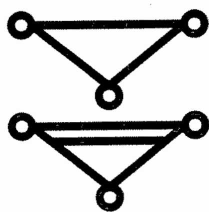
Krugovi Mali, povezani pravim linijama, veoma stara struktura pronađena u kineskim i nordijskim crtežima u steni. U kabalističkim mističnim kontekstima slični znakovi se koriste za zvezde i zvukove.

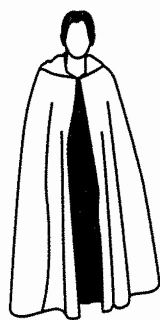
Krugovi Tri, ispunjena, poznata kao rupe u činiji, pronađeni u nordijskim crtežima u steni; koriste se na savremenim kartama da označe ruševine ili znamenitosti koje vredi posetiti. U meteorologiji se koriste za kišu. U matematici i geometriji ovaj znak znači "sledi". Ako se okrene naopako, ima značenje zato što.

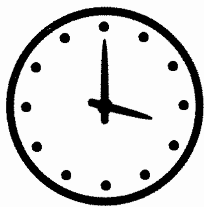
Sitroen Amblem proizvođača automobila, inspirisan simbolom pobede i vojne nadmoći (V).

Ilovača Alhemijski znak.

Plašt Njegova simbolika metamorfoze i skrivanja proističe iz trenutne promene koju čini za izgled nosioca. U tevtonskim i keltskim legendama čarobni plašt se povezuje sa nevidljivošću i zaboravom. Plašt takođe simbolizuje intrige i svet špijunaže.

Sat Simbol vremena i prolaznosti života; zasutavljeni časovnik može da znači smrt, a u Južnoj Americi satovi se postavljaju na grobove da označe prelazak iz života u smrt.

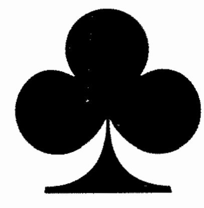
Oblak Simbol plodnosti i otkrovenja; u Kini su ljubičasti oblaci znakovi sreće. Broj devet u oblaku predstavlja mistično blaženstvo. U modernom dobu vezuje se za turobnost, povučenost ili depresiju.

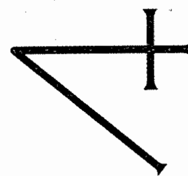
Karanfilići U Japanu i Kini predstavljaju zdravlje i slast; u japanskoj umetnosti pripadali su Mnoštvu blaga koja je nosilo Sedam božanstava sreće.

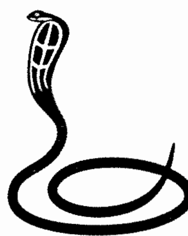
Palica Ima dvostruku ulogu, predstavljajući primitivnu brutalnost ili junaštvo u umetnosti.

Tref Boja igraćih karata.

Zalepiti Alhemijski znak.

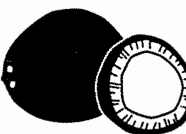
Kobra U Indiji božanstva kobre, (nage) su bile simboli zaštite, uglavnom blagonakloni. Hinduska kobra ima dragulj u kapuljači i simbolizuje duhovno blago. Uspravljena kobra s kapuljačom zaštitini je znak kraljevske moći, koji su faraoni-koristili kao amblem za pobedu nad neprijateljem. Između zmija i mudrosti ili proročanstva postoji opšta veza.

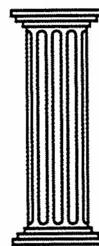
Kobra Na staroegipatskim kapama kobra je bila zaštitini znak i simbol kraljevske moći.

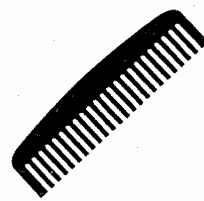
Petao Obično pozitivna simbolička veza sa zorom, suncem i prosvetljenjem. U Kini je petao bio pogrebni znak koji je odbijao zlo. U Japanu je sveto stvorenje. U islamu je Muhamed ugledao petla u prvom raju. Petlovi takođe simbolizuju požudu.

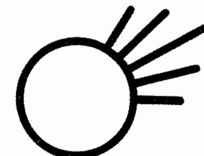
Kokosov orah Mnogo se koristi u hinduističkim obredima; "žrtvuje se" kao kopija ljudske glave i povezuje se sa Šivom, jer njegova tri "oka" simbolizuju oči Šive. Povezuje se i sa plodnošću.

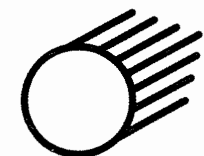
Stub Simbol zemaljske i duhovne moći; Bog se pred Izrailjcima pojavio u pustinji kao vatreni stub. Dva stuba se pojavljuju pred masonskim hramovima, predstavljajući silu i formu.

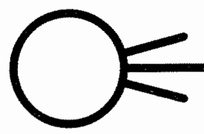
Češalj Svet i zaštićen u mavarskoj tradiciji.

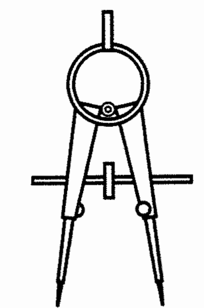
Kometa Promena na nebu; u mnogim kulturama nagoveštaj rata i nesreće. Takođe simbol nade i novih početaka.

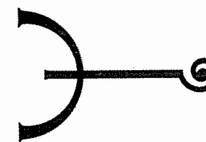
Kometa Varijacija.

Kometa Varijacija.

Šestar U toku renesanse povezivan sa arhitekturom; u evropskoj umetnosti može simbolizovati racionalan um. Skupa sa kvadratom jedan je od najvažnijih masonskih simbola.

Sastaviti Alhemijski znak.

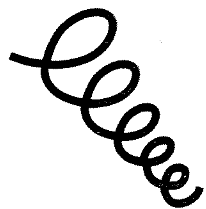
Kapica (školjka) Budisti, Maje i Asteci koristili su kapicu kao ceremonijalni rog. Oblik je povezuje sa simbolikom spirale. U hinduizmu, zvuk kapice simbolizuje izvor postojanja. Višnuov amblem.

Kondor U Južnoj Americi simbol sunca.

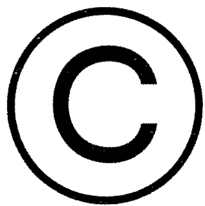
Skupština Savremeni znak, sličan starijim znakovima koji znače zajedništvo.

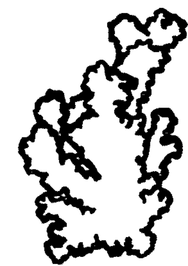
Smušeno mentalno stanje Koristi se u modernim stripovima.

Sazvežđe nepomičnih zvezda Kineski znak.

Simbol zabrane reprodukovanja Koristi se da označi zakonsko pravo vlasništva nad tekstom ili slikama.

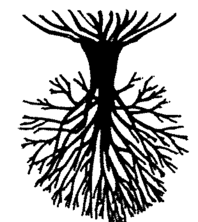
Koral Crvena boja ga u mnogim tradicijama povezuje sa krvlju: za hrišćane simbolizuje Hristove muke; u grčkom mitu, nastao je od kapi Meduzine krvi. U starom Rimu su se nosile koralne ogrlice da odbiju bolest.

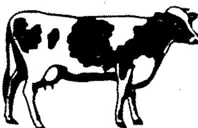
Klas U evropskim kulturama povezan sa letom, žetvom i plodnošću.

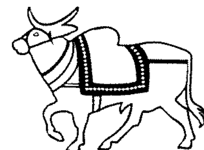
Rog izobilja Rimski rog izobilja koji se ne može isprazniti; u zapadnoj umetnosti koristi se da označi obilje i napredak i predstavlja ženski simbol majčinske nege i ljubavi. Atribut Dionisa, boga vina, Demetre i Prijapa, kao i alegorijskih figura Zemlje, Jeseni, Gostoljubivosti, Mira, Sreće i Sloge u zapadnoj umetnosti.

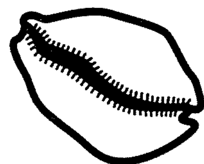
Kosmičko drvo "Drvo života" okrenuto naopako tako da njegovo korenje izvlači duhovnu snagu iz neba.

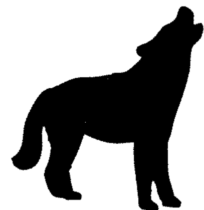
Krava Stari simbol majčinske nege, često personifikovana kao majka zemlja i kao mesec. Za Hinduse i budiste kravlji tihi, strpljivi životni ritmovi jednaki su svetosti.

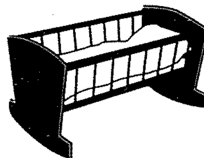
Krava Hinduska, simbolika krave dostiže najveću vrednost kod Hindusa, koji je smatraju svetom životinjom. Njena slika svuda predstavlja sreću.

Kauri (školjkica) Simbol bogatstva i ranga u nekim delovima Afrike, pojavljuje se na odeći i ukrasima; frojdovski simbol ženskih polnih organa, povezuje se i sa plodnošću i srećom.

Kojot U Severnoj Americi i Africi simbol proročanstva ili kulturni junak.

Kolevka Simbol majčine utrobe; povezan sa bezbednošću, zaštitom i sigurnošću. Tradicionalni oblik poput čamca povezuje je i s putovanjem; simbol sigurnog puta kroz život.

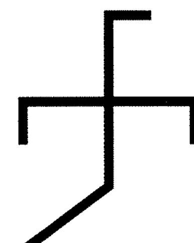
Ždral Kinezi ga povezuju sa besmrtnošću; u Africi se povezuje s darom govora i sa sposobnošću komuniciranja s bogovima. U hrišćanskoj simbolici ponekad se povezuje sa vaskrsenjem.

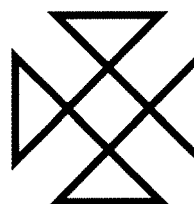
Cvrčak U Kini povezan sa smrću i vaskrsenjem; takođe predstavlja simbol sreće.

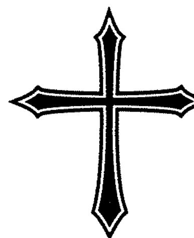
Krokodil Glavni simbol destruktivne proždrljivosti, donosilac božanske kazne i arhetipski proždrljivac. Sa strahopoštovanjem se smatra bićem iskonske i okultne vlasti nad vodom, zemljom i donjim svetom. Stari Egipćani su imali krokodilskog boga plodnosti koji se zvao Sebek. U nekim delovima Azije ima pozitivnija značenja, gde se pojavljuje kao izumitelj bubnja i pesme.

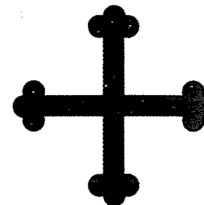
Hristov krst

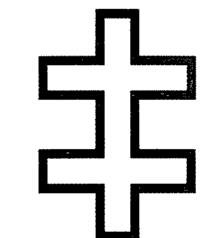
Krst beskonačnosti Simbol večnosti.

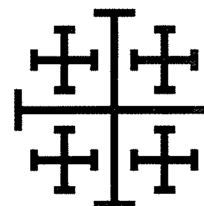
Krst Golgote Sličan krstaškom krstu.

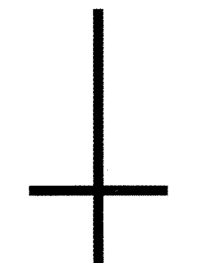
Lazarev krst Stari simbol svetosti i proročanstva.

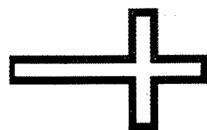
Lorenski Krst Koristi se u heraldici.

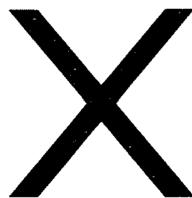
Palestinski Krst Koristio se kao simbol Jerusalimskog kraljevstva pošto su grad zauzeli krstaši.

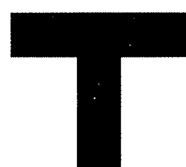
Petrov krst Naopako okrenut latinski krst koji podseća na mučeništvo svetog Petra, koji je bio raspet naopačke.

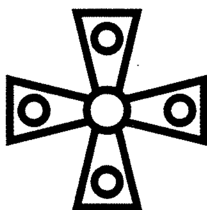
Filipov krst Povezuje se s nordijskim zemljama, među kojima ga neke koriste u zastavama.

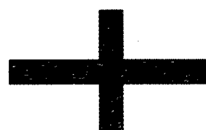
Krst sv. Andrije Nazvan po apostolu Andriji, koji je raspet na dijagonalnom krstu.

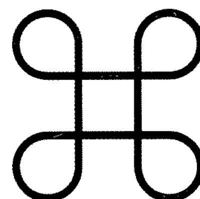
Krst sv. Antonija Nazvan po pustinjaku u Egiptu, za koga se pričalo da je oterao grupu demona ovakvim krstom. Poznat i kao tau krst, kao krst u obliku slova T, egipatski krst i krst pljačkaša.

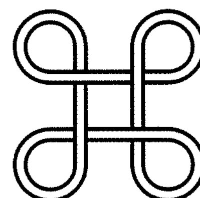
Krst sv. Birgite Ukrašen sa pet dragih kamenova, predstavlja pet Hristovih rana.

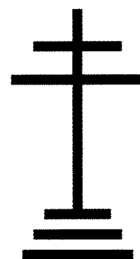
Krst sv. Đorđa

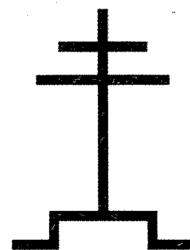
Krst svetog Jovana Takođe magijski ideogram iz vikinškog doba, verovatno korišćen i u kabalizmu.

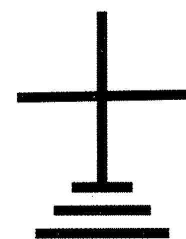
Krst svetog Jovana

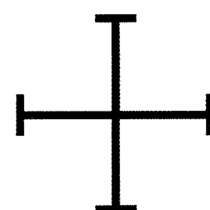
Krst svetih arhanđela Poznat i kao krst Golgote.

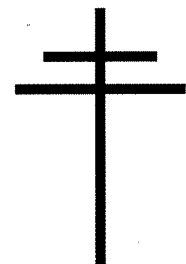
Krst svetih arhanđela Varijacija.

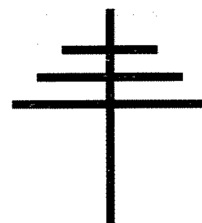
Krst jevanđelista

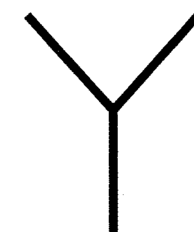
Krst svete crkve Korišćen i u alhemiji kao simbol lonca za taljenje.

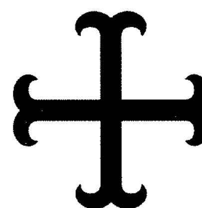
Patrijarhov krst

Papin krst

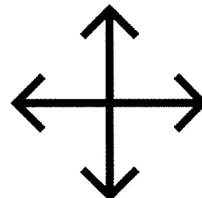
Krst pljačkaša

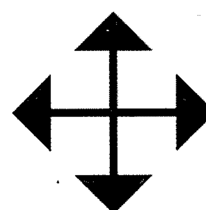
Krst sa sidrom Jedan od kamufliranih krstova koji su koristili prvi hrišćani.

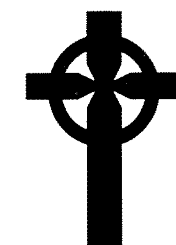
Krst, ugaoni

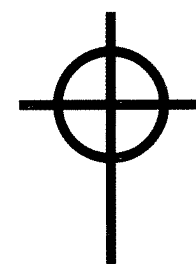
Krst sa strelicama Označava širenje u svim pravcima i zato je omiljeni simbol fašista.

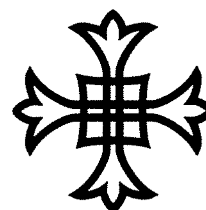
Krst sa strelicama Varijacija.

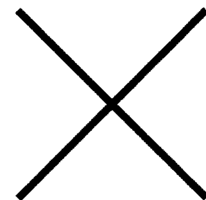
Krst, keltski

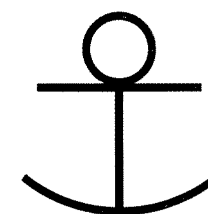
Krst, keltski Varijacija.

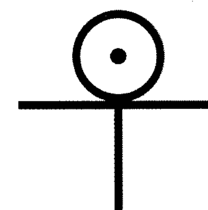
Krst, koptski

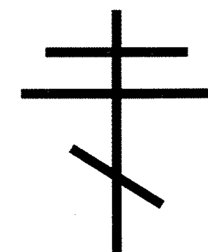
Krst, dijagonalni Krst jednakih kraka, izuzetno star. znak prisutan još u praistorijskim pećinama. Egipatski hijeroglif koji označava deljenje kao matematičku operaciju. Znači množenje, sukobljavanje, poništenje, suprotstavljanje, opstrukciju i neodlučnost.

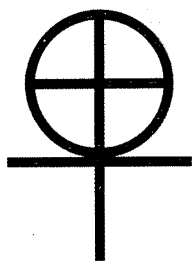
Krst, prikriveni Varijacija kamuflirane forme krsta koju su koristili rani hrišćani.

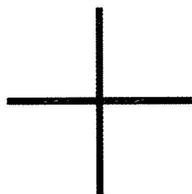
Krst, prikriveni Varijacija, takođe korišćen na pečatu princa Biblosa, feničanskog grada, 2000. godine pre nove ere.

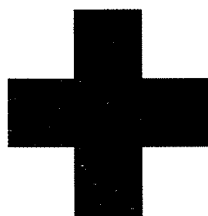
Krst, istočno-pravoslavni

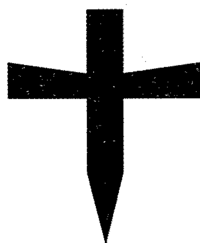
KRST, EGIPATSKI/ KOPTSKI

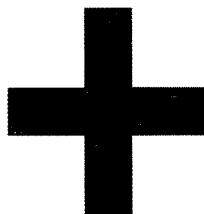
KRST Sa jednakim kracima, stari ideogram u većini kultura, koji je prisutan u celom svetu, često povezan sa četiri elementa. U matematici se koristi kao znak sabiranja.

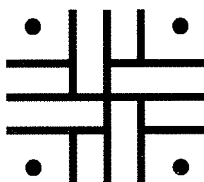
KRST Sa ispunjenim ili zatvorenim kratkim kracima, čest u staroj Grčkoj, pretkolumbovskoj Americi i na Bliskom istoku do 1 000 godina pre nove ere, povezan sa suncem i moći.

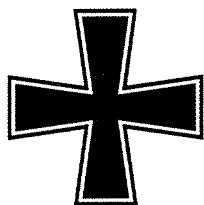
KRST, ŠILJATI Nastao u doba krstaša kada su vitezovi nosili sa sobom krstove koji su se mogli pobosti u zemlju za vreme molitve na bojištu ili u logoru.

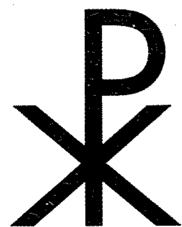
KRST, GRČKI

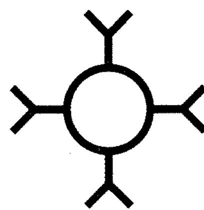
KRST, SVETI RIMSKI Ima svastiku u sredini, što je moguća aluzija na Hristov povratak.

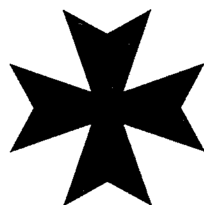
KRST, GVOZDENI/ MANTOVSKI KRST Koristi se kao nemačko odlikovanje.

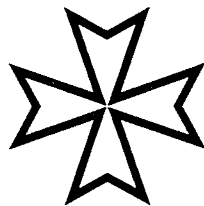
KRST, BARJAČNI/ KSI-RO Monogram sastavljen od početnih grčkih slova za reč Hrist.

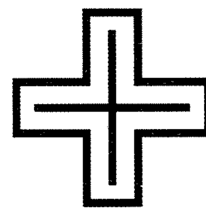
KRST ČEDNOSTI

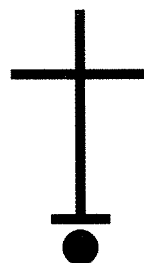
KRST, MALTEŠKI Takođe poznat kao krst obećanja. Koristi se kao amblem reda Svetog Jovana, zasnovan na staroasirskim simbolima.

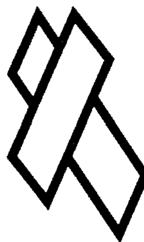
KRST, MALTEŠKI Varijacija.

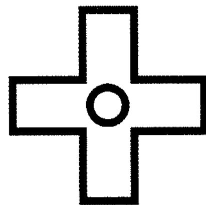
KRST Otvoren s zatvorenim kracima, stari simbol koji je, izgleda, bio povezan s vremenom, sa četiri vetra ili sa četiri strane sveta.

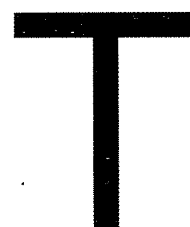
KRST Smešten na globusu. Znak za jevanđelizaciju sveta.

KRST, PORTALNI

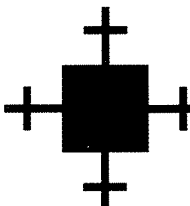
KRST, OBNOVITELJSKI Koristio se u heraldici XV veka i na evropskim novčićima. Kod Inka predstavlja znak za sunce.

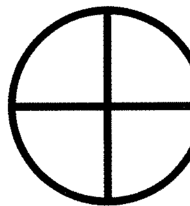
KRST, TAU / EGIPATSKI

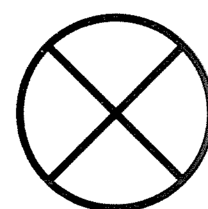
KRST, TAU Varijacija sa zmijom.

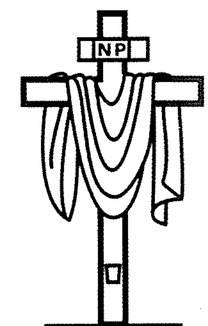
KRST, KVADRATNI Predstavlja Zemlju sa četiri ugla.

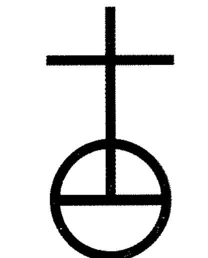
KRST TOČKA / SUNCA Prvi put se pojavio u osvit bronzanog doba, u starom Egiptu, Kini, pretkolumbovskoj Americi i na Bliskom istoku. Povezuje se s točkom.

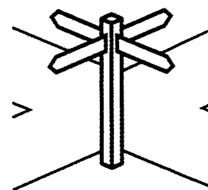
KRST TOČKA, DIJAGONALNI Sugeriše neutralizujuću karakteristiku.

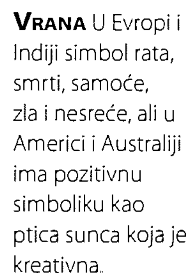
KRST, SA ODEĆOM Simbolizuje raspeće.

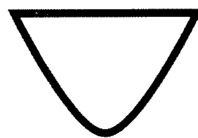
KRST, SA KRUŽNOM PUTANJOM Simbol konačnog trijumfa Hrista nad svetom

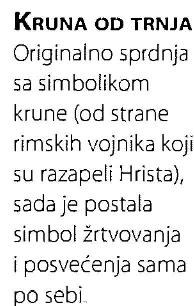
RASKRŠĆE Simbol donošenja odluka, životnih promena i putovanja.

Vrana U Evropi i Indiji simbol rata, smrti, samoće, zla i nesreće, ali u Americi i Australiji ima pozitivnu simboliku kao ptica sunca koja je kreativna.

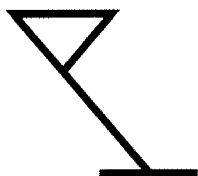
Kruna
Poistovećuje se sa vlašću, slavom i posvećenjem. Nastale kao venci, krune se oslanjaju na simboliku kruga – predstavljajući savršenstvo i prstena – predstavljajući neprekidnost.

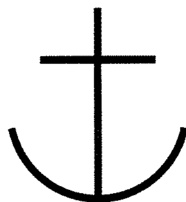
Kruna od trnja
Originalno sprdnja sa simbolikom krune (od strane rimskih vojnika koji su razapeli Hrista), sada je postala simbol žrtvovanja i posvećenja sama po sebi.

Skiptar Nastao kao muški simbol plodnosti, podrazumeva kraljevsku i duhovnu moć za vršenje pravde. Povezuje se sa štapom i palicom. Jedan od znakova episkopskog autoriteta je skiptar.

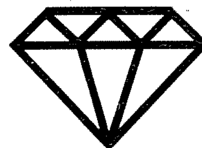

Lonac za taljenje Alhemijski i starohemijski znak.

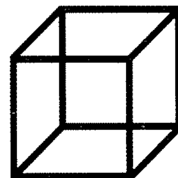

Lonac za taljenje
Starohemijski znak, varijacija.

Krst, prikriveni
Hrišćanski simbol nade.

Kristal Savremeni simbol.

Kocka Povezana sa simbolikom kvadrata, otuda u vezi sa fizičkom manifestacijom sveta. Simbol mudrosti i savršenstva; kod masona, na primer, glatka kocka predstavlja usavršenog čoveka; jedna od islamskih najsvetijih struktura, Ćaba, ima oblik kocke.

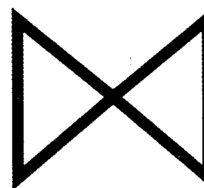
Kupidon / Eros
S lukom i strelama žudnje, Kupidon je simbol ljubavi i romantike.

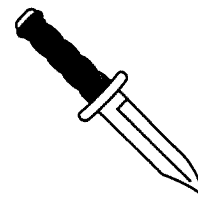
Zakrivljena linija Deo kruga, pojavljuje se u mnogim ideografskim sistemima, starim i savremenim.

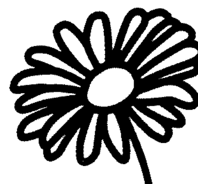
Čempres
Zapadnjački simbol smrti i žalosti, ali u Aziji i drugde simbol dugovečnosti i istrajnosti.

Daeg Runa za D.

Bodež / nož Sveti simbol religijski simbol kod budista i Sika. Kod Sika simbolizuje hrabrost i dostojanstvo. U tibetanskom budizmu, ritualni nož sa trostranom oštricom koristi se kod zaštite svetih građevina. U evropskom folkloru, nož je povezan sa izdajom.

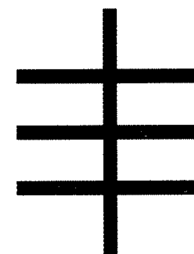
Bela rada
Hrišćanski simbol nevinosti povezan sa Devicom Marijom i sa zracima sunca; takođe sveti cvet Freje, germanske boginje neba.

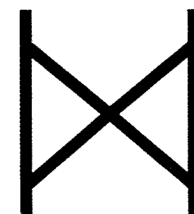
Opasnost
Energija, simbol vreline, u kombinaciji sa strelom.

Opasnost
Energija, vrelina, varijacija.

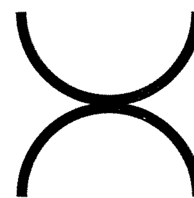
Opasnost Od otrova, koristi se u botanici. Takođe simbol šah-mata u šahu.

Dan Runa povezana sa svetlošću i uspehom.

Smrt Trenutak izdisaja, koristi se u modernim stripovima.

Kuvanje
Alhemijski znak.

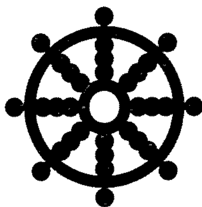
Jelen Opšti blagotvorni znak povezan sa zorom, svetlošću, čistotom, obnovom, kreativnošću i magijom.

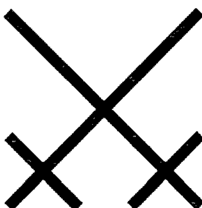
Deneb Algedi
Magijski pečat.

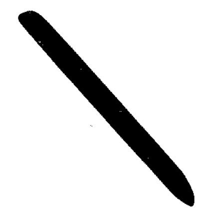
Denkjem, Krokodil, ganski adinkra simbol koji označava sposobnost prilagođavanja prilikama, baš kao što se krokodil prilagođava sa vode na kopno.

Darmačakra Budistički točak sa osam paoca.

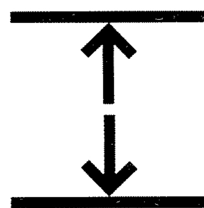
Poginuo u boju Vojnički izraz koji se koristi i na kartama da označi bojno polje.

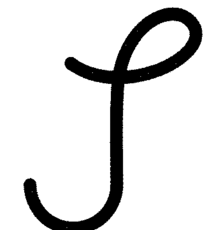
Štap za kopanje Tradicionalno oruđe auswtralijskih urođenika za skupljanje korenja i povrća, sada se u modernoj umetnosti koristi da označi pretka.

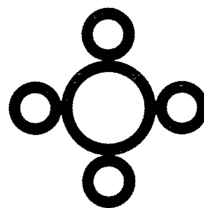
Preslica Koristi se za pripremu vune za predenje, simbol Atene/Minerve, grčko-rimske boginje mudrosti i izumiteljke predenja i tkanja; takođe povezana sa prolaženjem vremena.

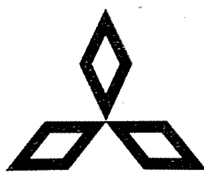
Daljina Savremeni tehnički simbol.

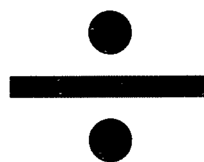
Destilacija Alhemijski znak.

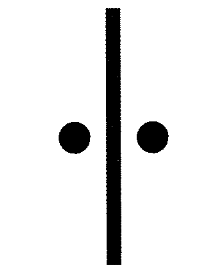
Destilovano ulje Alhemijski znak.

Božanska moć Staronordijski/anglosaksonski znak; takođe logo za Micubiši grup.

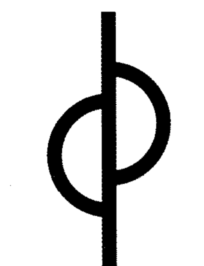
Deljenje Matematički znak.

Deljenje Matematički znak, varijacija.

Razvedeni Rodoslov.

Razvedeni Rodoslov, varijacija.

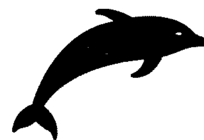
Pas Simbol odanosti; u keltskoj i hrišćanskoj tradiciji zaštitnička budnost; u antičkoj misli povezan sa donjim svetom, gde je bio vodič i čuvar. Psi su zaštitnički simboli u Japanu i Kini, ali u Kini imaju i veze sa demonima.

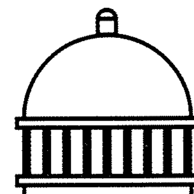
Lutka Koristi se u religiji, ritualu i magiji kao zamena za ljude i božanstva.

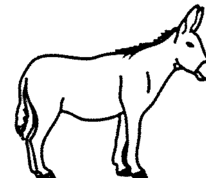
Oznaka za dolar Valuta SAD.

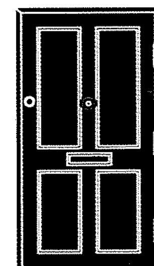
Delfin Rašireni simbol spasenja, preobraženja i ljubavi. Amblem Hrista kao spasitelja. U starogrčkoj mitologiji, delfin je nosilac bogova, spasitelj junaka i nosilac duša na Ostrvo blaženih. Atribut Posejdona, Afrodite, Erosa, Demetre i Dionisa. Prepleten sa sidrom, delfin može da simbolizuje razboritost.

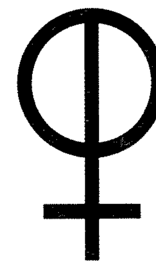
Kupola Simbol neba, često se pojavljuje na svetim ili važnim svetovnim građevinama, kao što su džamije, vizantijske crkve ili Rimski panteon.

Magarac Savremeni simbol gluposti, ali su pređašnje konotacije bile mnogo pozitivnije (poniznost, siromaštvo i strpljenje) ili negativnije, kako u egipatskoj tako i u indijskoj mitologiji.

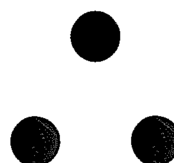
Vrata / ulaz Mesto promene, koje se u mnogim kulturama sagledava kao prilika za dobre ili zle sile da uđu ili da izađu, pa je to razlog da se vrata uglavnom čuvaju.

Doza leka Velika tableta ili pilula, stara farmakologija; takođe u japanskom budizmu i u alhemiji znak za rastvor.

Tačka Jedan od najčešćih starozapadnih ideograma, koji postoji još iz doba pećinskog slikarstva i duboreza u steni.

Tačke, tri u trouglu Moderan znak za dakle.

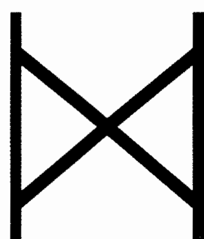
Tačke u redu Moderan znak za nešto što je izostavljeno. Nekoliko tačaka u redu bio je znak za kišu kod Anglosaksonaca.

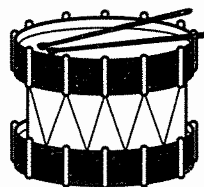
GOLUB Opšti simbol mira, naročito sa maslinovom grančicom – ovo je aluzija na priču o Noju, kada je potop počeo da se povlači i da se ukazuje kopno. Golub je takođe personifikacija Svetog duha i simbol krštenja.

DOLE ! Znak narodnog neslaganja, dobijen od znaka "viva!" okrenutog naopačke.

ZMAJ Blagotvoran simbol na Istoku, zlokoban na Zapadu, sa obiljem simbolike i za jedno i za drugo.

BUBANJ
Iskonsko sredstvo komunikacije, simbol kreativne moći u Indiji, glas neba u Kini, služi za izazivanje transa i zanosa u šamanističkim društvima. U modernoj zapadnoj simbolici, bubanj se povezuje s ratom i uzbunom.

PATKA Simbol sreće u Japanu i Kini, pri čemu par pataka simbolizuje brak i kućnu harmoniju.

BORAVIŠTE
Egipatski hijeroglif.

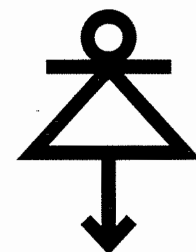
ORAO
Nedvosmislen i opšti simbol moći, brzine i zapažanja. Atribut najvećih bogova, koji je mnogo kasnije usvojen kao simbol carske moći. Pojavljuje se i na duborezima u hrišćanskim crkvama, obično na krstionicama i propovedaonicama, kao jedan od atributa svetog Jovana.

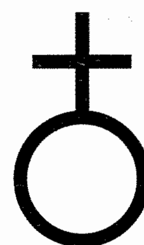
UVO Prijemčivost; u Africi uši simbolizuju životinjsku prirodu ljudi. Na Istoku su klempave uši simbol mudrosti i dugovečnosti. Bušenje ušiju je tradicionalno bilo stari znak za zavet.

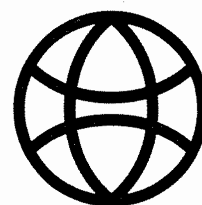
ZEMLJA Element.

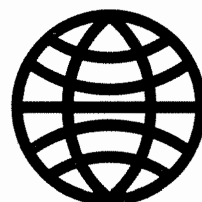
ZEMLJA Element, kabalistički.

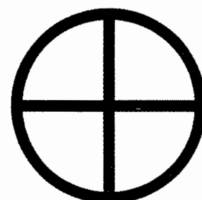
ZEMLJA Planeta, znak korišćen još 500. godine p. n. e. Danas se koristi na kartama kao znak za kapelu. Alhemijski znak za protivrečnost.

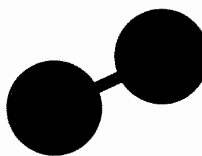
ZEMLJA Planeta, savremeni znak.

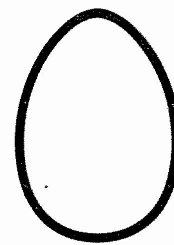
ZEMLJA Planeta, savremena varijacija.

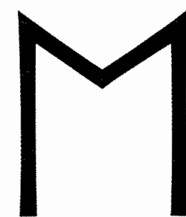
ZEMLJA Planeta, varijacija.

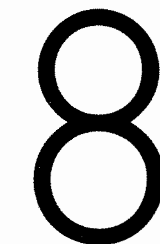
POMRAČENJE MESECA
Astronomija.

JAJE Opšti simbol za stvaranje, često stvar iz koje je nastao život, bilo vegetativni, božanski ili iskonski. Simbol naklonosti širom sveta, simbolizuje sreću, bogatstvo, zdravlje, rođenje i vaskrsenje. Takođe povezan sa prolećem. U jevrejskoj tradiciji jaje je simbol obećanja.

EHVAZ Runa za E.

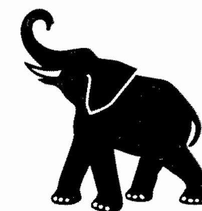
OSAM Simbol kosmičke ravnoteže i obnove. Srećan broj u Kini.

OSMA KUĆA
Astrologija.

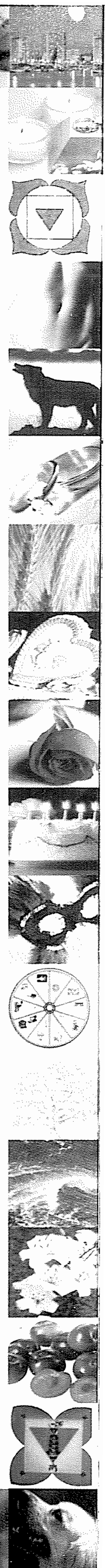
ELEKTRICITET
Grom, munja.

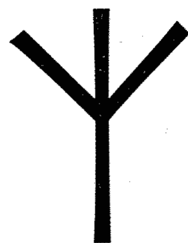

SLON Stari simbol suverene vlasti u Indiji, Kini i Africi, a po asocijaciji povezan sa dostojanstvom, inteligencijom, razboritošću i mirom. Jahaća životinja indijskih vladara i boga groma i munje, Indre. Stari Rimljani su povezivali slona s pobedom. Srednjevekovna Evropa je verovala da se slon uzdržava od seksa sa svojom partnerkom tokom njene trudnoće, što ga je učinilo simbolom čednosti, vernosti i ljubavi. Beli slon Burme, Tajlanda i Kambodže simbol je plodnosti i kiše.

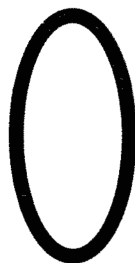

JEDANAESTA KUĆA
Astrologija.

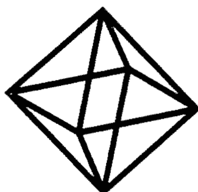

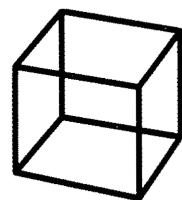
Elhaz Runa za Z, u značenju vapit.

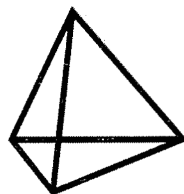
Elipsa Ništa, nula, odsustvo.

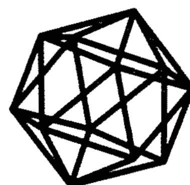
Empedoklovi elementi, vazduh Predsokratovski starogrčki geometrijski simboli elemenata.

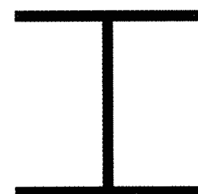
Empedoklovi elementi, zemlja Predsokratovski starogrčki geometrijski simboli elemenata.

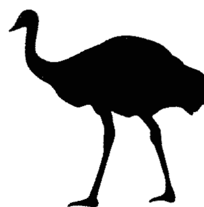
Empedoklovi elementi, vatra Predsokratovski starogrčki geometrijski simboli elemenata.

Empedoklovi elementi, voda Predsokratovski starogrčki geometrijski simboli elemenata.

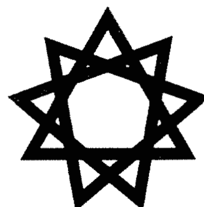
Car Isus, prvi, jedini, suština.

Emu Pojavljuje se u pričama australijskih urođenika o stvaranju sveta; zato se ubijanje emua povezuje s nesrećom.

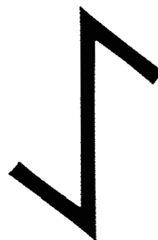

Zatvoren prostor Cisterna ili zatvorena prostorija, takođe sahranjeni, u rodoslovu.

Eneagram Devetokraka zvezda, hrišćanska, devet darova duha.

Ulaz *Vidi* Vrata

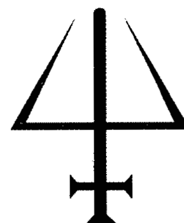
Eoh Runa za Y, u značenju tisa.

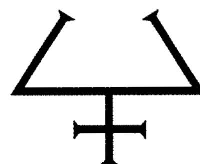
Epa Ganski adinkra simbol u značenju lisice, simbol ropstva.

Lasica Heraldika.

Esencija Alhemijski znak.

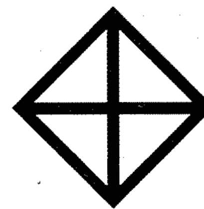
Eterično ulje Alhemijski znak.

Isparavanje Moderan znak.

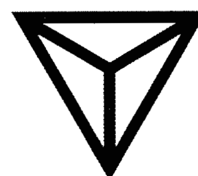
Znak uzvika Moderan znak koji obeležava iznenađenje ili isticanje u tekstu.

Oko vatre Starogermanski znak, u alhemiji četiri elementa.

Horovo oko Simbol kosmičke celovitosti i svevideće moći staroegipatskog boga Hora. Takođe poznato kao Vedjat.

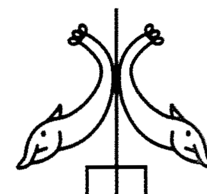
Zmajevo oko Starogermanski znak za pretnju, opasnost.

Oko / obrva Sposobnost vida, vizije (doslovno i metaforički), u mnogim tradicijama povezana sa magijskom ili duhovnom moći. U kineskom budizmu, duge obrve su znak mudrosti i starosti.

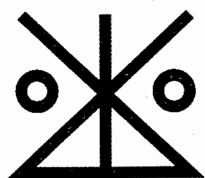
Oko, treće Takođe zvano "oko srca", simbol oka duhovne percepcije u hinduizmu, a vidovitosti u islamu. Masoni su ga usvojili kao jedan od znakova svog društva.

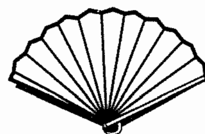
Vera Ranohrišćanski simbol, jedan od onih koji su upisani u katakombama u kojima su se hrišćani skrivali od rimskog progona. U hebrejskoj tradiciji, ribe se povezuju s nadom.

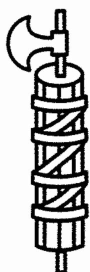
Soko Sunčani simbol pobede, superiornosti, ambicije, duha, svetlosti i slobode. Mnogi egipatski bogovi prikazuju se sa glavom sokola. Sokolovo oko simbolizuje oštar vid. U zapadnjačkoj tradiciji soko je simbol lovca, a u nordijskoj mitologiji boga neba, Vodena.

Porodica Znak koji spaja znak za ženu, za muškarca i za ženu sa detetom.

Lepeza Simbol dobrote (kineski); atribut jednog od japasnskih Sedam božanstava sreće i Višnua (hinduskog boga). U Africi, Aziji i na Dalekom istoku simbol kraljevske vlasti.

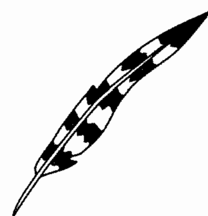
Snopić pruća Slikarsko predstavljanje sekire umotane prućem i uvezane kožom, koju su nosili rimski činovnici kao simbol svoje vlasti. Kasnije je ovo postalo kazneni znak rimske državne vlasti, da bi na kraju bilo usvojeno od fašizma.

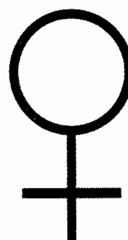
Brzo kretanje Moderan znak.

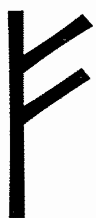
Fe Runa u značenju stoke, takođe vikinški simbol za pokretnu imovinu.

Pero Simbol Mat, staroegipatske boginje pravde. U indijanskim tradicijama, perje sadrži duh ptice i na visokoj je ceni.

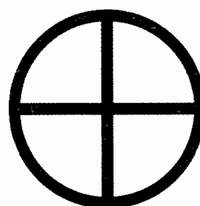
Žensko

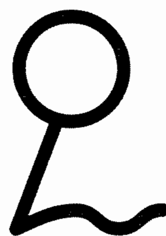
Feoh Runa za F.

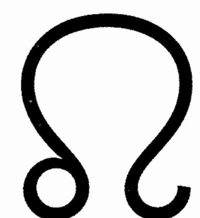
Paprat Polinezijski znak.

Fiat Amblem proizvođača automobila, dobijen od sunčanog krsta.

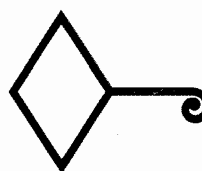
Peti element Peta, nematerijalna materija ili etar. Najbolje.

Peta kuća Astrologija.

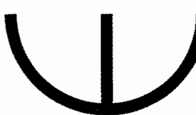
Smokva Simbol plodnosti, u budizmu takođe simbol moralnog učenja i besmrtnosti.

Prečistiti Alhemijski znak.

Prsti / nokti Veza sa duhovnom moći (Indija) i sa učenjima islama. Dugi nokti su tradicionalno znak bogatstva i statusa; dugi kandžasti nokti su atributi kraljeva Dahomeja u Africi.

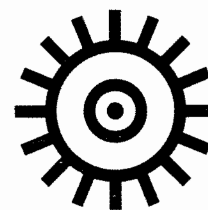
Vatra Veoma star ideogram, koji se koristi i za mesečev krug.

Vatra Muški simbol stvaranja, destrukcije, pročišćenja, otkrovenja, preobraženja, obnove i duhovnog ili polnog žara.

Vatra Alhemijski znak.

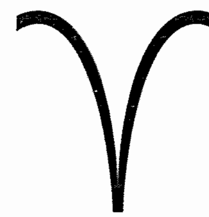

Vatra Kabalizam.

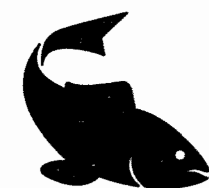
Kamin Vidi ognjište.

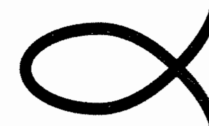
Vatromet U modernom svetu povezan sa festivalima i proslavama, što je raskošniji spektakl to je bolja prilika; povezuje se i sa drugom simbolikom, na primer s raketom, točkom, zvezdom, spiralom.

Prva kuća Astrologija.

Riba Falusni simbol sreće i plodnosti. U Kini je riba amblem obilja i sreće. Slova grčke reči za ribu – *ichtus* – čine akronim za Isusa Hrista, pa je zato riba postala rani tajni hrišćanski znak. U hebrejskoj tradiciji, ribe predstavljaju iskrene i verne. U hinduskom mitu, one se pojavljuju kao spasitelji.

Riba Pojednostavljen znak koji su koristili rani hrišćani kao prvi Hristov amblem.

Udica Simbol ribolova i klopke iz koje se ne može izbaviti.

PET ELEMENATA ZAPADNE IDEOGRAFIJE, TAČKA Gotovo sva zapadna ideografija zasniva se na pet osnovnih oblika, tački, liniji, polukrugu i dve spirale.

PET ELEMENATA ZAPADNE IDEOGRAFIJE, LINIJA

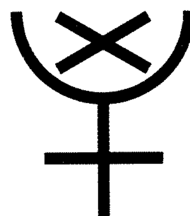
PET ELEMENATA ZAPADNE IDEOGRAFIJE, POLUKRUG Poznat i kao presek.

PET ELEMENATA ZAPADNE IDEOGRAFIJE, SPIRALA Prikazivana i obrnuto.

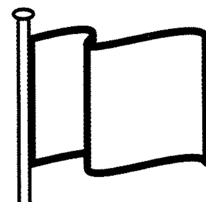
PET ELEMENATA ZAPADNE IDEOGRAFIJE, SPIRALA Varijacija.

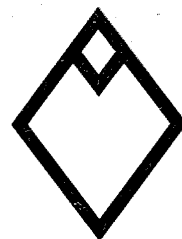
PET Povezano sa ljudskim mikrokosmosom i rukom; važan simbol ukupnosti u Kini, Japanu i u keltskoj tradiciji. Povezano i sa ljubavlju, zdravljem, čulnošću, meditacijom, analizom, kritikom i srcem.

UČVRŠĆIVANJE Alhemijski.

ZASTAVA Amblem vladanja i identiteta na mnogim nivoima (međunarodnom, nacionalnom, lokalnom); u ratu simbol vojne časti, pri čemu bela zastava predstavlja predaju; zastava koja se vijori može predstavljati novi početak.

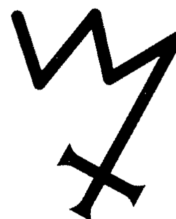
FLAŠA / BOCA Alhemijski znak za flašu koja nije prozirna.

FLAŠA Alhemijski znak za flašu napravljenu od stakla.

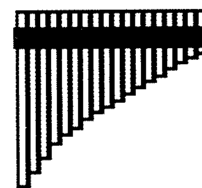
LJILJAN Stilizovani ljiljan sa tri cveta koristi se kao amblem Francuske.

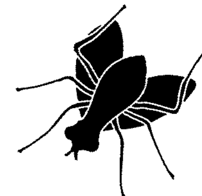
ISTICANJE / TALJENJE Alhemijski znak.

CVET Najveći uspeh; ženska lepota; takođe znak za nestalnost i prolaznost. Posebne vrste cveća imaju sopstvenu simboliku, a u nekim kulturama i jezik. Uveliko se koristi u obredima širom sveta (rođenje, venčanje, smrt, proslave).

PANOVA FRULA Povezana s Panom (grčki bog šuma i polja), otuda njena veza sa prirodom i seksualnošću; frule od bambusa povezuju se sa monasima zen budizma.

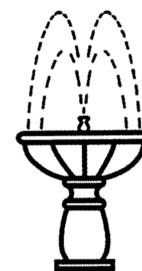
MUVA U mnogim tradicijama povezana sa bolešću, smrću i đavolom.

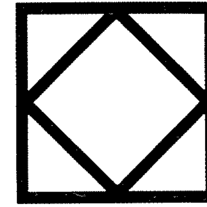
MLATILICA ZA MUVE U mnogim kulturama simbol kraljevskog dostojanstva, u Polineziji znak ranga, za budiste znak samilosti.

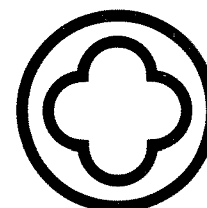
STOPALO Bose noge su često znak poniznosti. Na Istoku je pranje nogu čin gostoljubivosti i znak ljubavi; Hristovo pranje nogu svojim učenicima bio je simboličan gest njegove ljubavi i služenja.

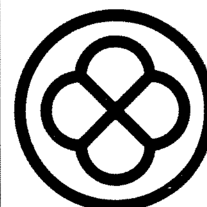
ČESMA Izvor vode, što znači života. Pijenje vode sa česme može simbolizovati duhovno osveženje ili besmrtnost. U islamskoj tradiciji, česme predstavljaju vezu između ljudi i Boga.

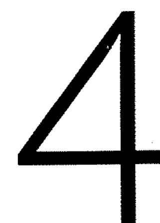
ČETIRI ELEMENTA Srednjevekovni znak.

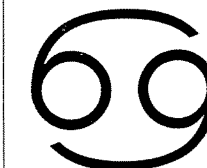
ČETIRI JEVANĐELISTA

ČETIRI JEVANĐELISTA Varijacija.

ČETIRI Čvrstina, organizacija, moć, intelekt, pravda i svemoć.

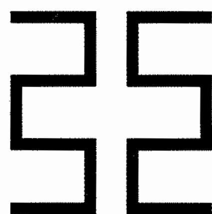
ČETVRTA KUĆA Astrologija.

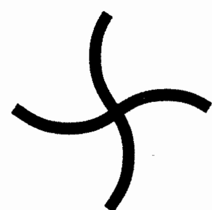
LISICA U evropskoj tradiciji povezana sa lukavošću, a u srednjevekovnoj umetnosti pojavljuje se kao simbol đavola. U Kini i Japanu, lisica je donosilac bogatstva.

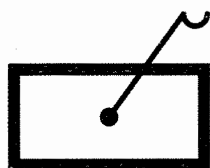
ŽABA Simbol začetka, naročito u Egiptu, povezan s magijom, klijanjem, evolucijom, mesečevim menama, vodom i kišom. U Japanu amblem sreće.

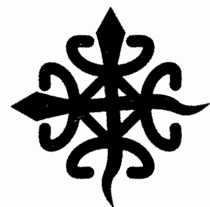
FU Autoritet, kineski znak.

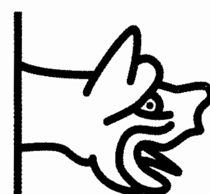
FULFUT Švedska varijanta svastike.

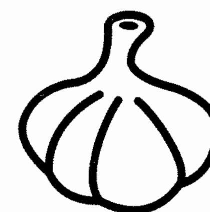
ISPARENJA Alhemijski znak.

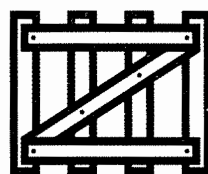
FUNTUNFUNEFU Adinkra simbol iz Gane koji označava sijamske krokodile koji imaju zajednički stomak, a ipak se tuku zbog hrane. Upozorenje na unutrašnji sukob u plemenu.

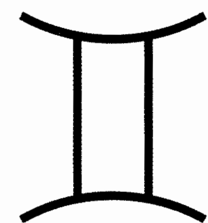
USTA OLUKA Obično na olucima crkava ili na ogradama katedrala. Tokom srednjeg veka, usta oluka su bila uglavnom groteskna ili demonska, simbolizujući moć crkve da ispere zlo.

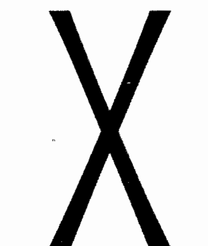
BELI LUK U mnogim tradicijama povezan sa snagom i zaštitom od zlih duhova. U antičko doba povezivan je s mesecom i magijom i smatrao se moćnim afrodizijakom.

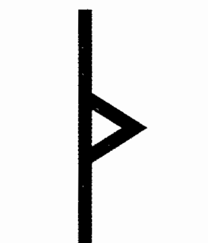
KAPIJA Prelazni simbol koji označava kretanje iz jednog mesta, vremena, duhovnog ili psihološkog stanja u drugo. Kapije mogu takođe da simbolizuju duhvonu i/ili svetovnu vlast.

BLIZANCI Zodijački znak.

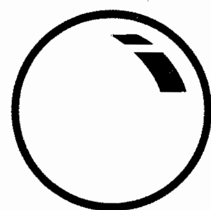
GEOFU Runa za G.

DIVOVI Prastari ideogram koji je verovatno prvi put nacrtan pre 10 hiljada godina, koristi se u nordijskom runskom pismu kao znak za divove ili titane. Takođe se korsti kao izraz moći.

STAKLO / ARSENIK Alhemijski znak, u rodoslovu onaj ko nije u braku.

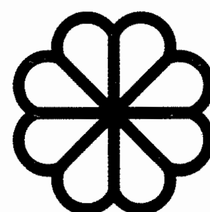
GLOBUS / ORBITA Amblem moći bogova ili carskih vladara, simbol ukupnosti.

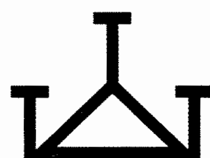
RUKAVICA Snažan simbol ranga koji se koristi kao priznanje superiornosti ili vernosti vazala, te kao zavet ljubavi.

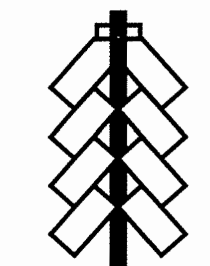
JARAC Ambivalentan simbol koji znači muškost, požudu, lukavstvo i destruktivnost kod muških i plodnost i negu kod ženskih. Jedan od znakova u zodijaku. U rimskom mitu rog izobilja potiče od roga koze, Amalteje, ugledne Zevsove dojilje.

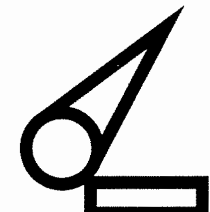
BOGINJA Jutra ili večeri, grčka i vizantijska.

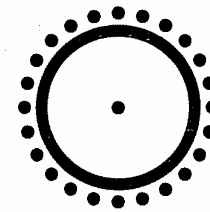
BOGINJA

GOHEJI Sveti čarobni štapići sa trakama bele hartije raspoređenim u cik-cak obrascu, koji se koriste u šinto obredima.

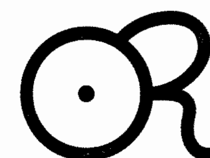
ZLATNI LIST / ZLATNA FOLIJA Alhemijski znak.

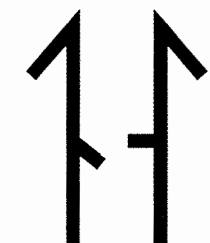
ZLATO Alhemijski znak, varijacija.

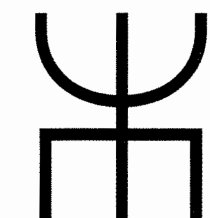
ZLATO Alhemijski znak, varijacija.

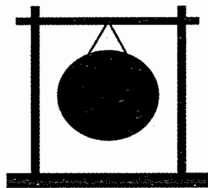
ZLATO Alhemijski znak, varijacija.

ZLATNI BROJ 17 Iz srednjevekovnih almanaha za izračunavanje mesečevih mena.

ZLATNI BROJ 18 Iz srednjevekovnih almanaha za izračunavanje mesečevih mena.

GONG Mnogo se upotrebljava u svetim obredima u Kini i Japanu. U kineskim hramovima udara se u gong da bi se privukla pažnja duhova, a zen budisti koriste gong kao deo liturgijskog skandiranja i meditacije. Udarac u gong može da označi dolazak ili odlazak.

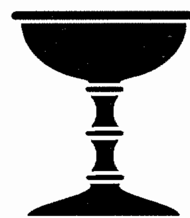
GUSKA Srednjevekovne zbirke basni upoređivale su guske sa pobožnima, iako su bele guske povezivane sa čudnim oblačenjem i zlobnim ogovaranjem. Domaća guska je simbol kuće, žena, vernosti i bračnog života. Divlja guska se povezuje sa saradnjom, međuzavisnošću i budnošću. Za divlje guske kažu da ostaju sa bolesnom guskom, pa su zato simboli odanosti.

GORGONE Mitološke hibridne krilate žene iz stare Grčke, sa zmijama umesto kose ovaploćenja zla.

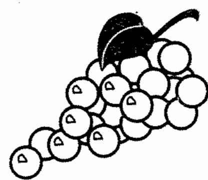
TIKVA Istaknuti simbol za mnoga tradicionalna afrička društva, gde se pojavljuje u mitovima o stvaranju sveta, predstavljajući jaje sveta ili majčinsku utrobu.

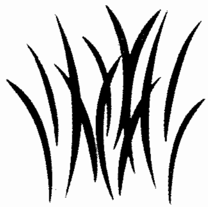
GRAL U evropskoj tradiciji gral je sveti predmet (obično putir ili kamen) čije čudesne moći prenose eliksir života i večnu mladost; u srednjevekovnoj legendi, naročito povezan sa kraljem Arturom i njegovim vitezovima, za njega se verovalo da je pehar iz kojeg je Hrist pio na Poslednjoj večeri i da je upotrebljen za hvatanje njegove krvi prilikom raspeća.

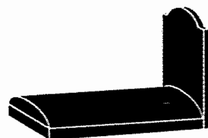
PŠENICA Jedan od glavnih simbola rasta, ponovnog rođenja i plodnosti, skupa s pirinčem, kukuruzom i ječmom. Često atribut bogova i boginja zemlje. Stari simbol plodnosti, koristi se kod venčanja za posipanje mladog bračnog para.

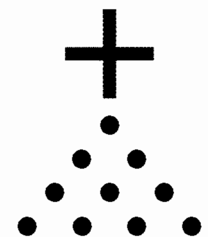
GROŽĐE Složeni stari simbol plodnosti prirode i duhovnog života i kod pagana i kod hrišćana.

TRAVA Pobeda nad jalovošću, plodna zemlja; kao simbol sna može da predstavlja nov razvoj, nove ideje i nove poduhvate.

GROB I doslovno i simbolično odnosi se na boravište mrtvih i na mesto na kojem se možemo sećati mrtvih. Kao humka, može biti simbolična aluzija na svete planine.

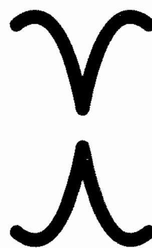
ŠLJUNAK / PESAK Alhemijski znak.

GRIFON Hibrid lava i orla, simbol vlasti nad zemljom i nebom, razvio se iz agresivnog amblema za moć u zaštitnički simbol.

MLETI / DROBITI Alhemijski znak.

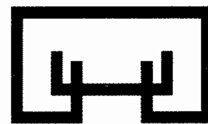
RAST Takođe ponovno rođenje i postanje, egipatski hijeroglifi za ženu i ženski pol.

GAJ NIAME Sveprisutni ganski adinkra simbol, koji znači "osim Boga", daleko je najpopularniji kao deo ukrasa.

HAGAL Runa za H.

HAGIT Kabalizam.

HEIL Runa povezana s nesrećnim slučajevima i bedom.

KOSA Složen simbol sa mnogo značenja, najviše povezan sa životnom silom; može da bude znak svetosti i snage, kraljevske moći, slobode, muškosti, nevinosti ili popustljivosti.

OREOL Simbol božanstva ili svetosti, originalno zasnovan na prstenu koji okružuje sunce. Naročito korišćen u hrišćanskoj umetnosti, za oreol se smatra da je najpre korišćen na paganskim bogovima sunca, kao što je Mitra. Oreoli se pojavljuju i u budističkim duhovnim tradicijama.

ČEKIĆ Kao oružje, čekić je simbol muške snage, povezan sa snagom sunca i sa bogovima rata. Kao oruđe, može se pojaviti kao simbol zaštite ili božanske veštine.

ČEKIĆ I SRP Komunistički simbol jedinstva radničke klase, koji spaja srp kao simbol poljoprivrednih radnika, i čekić kao simbol industrijskih radnika.

Ruka Simbol zemaljske i duhovne vlasti, akcije, snage i zaštite.

Fatimina ruka Simbol Božije ruke i pet osnovnih načela islama: vere, molitve, hodočašća, posta i milosrđa. U islamskim zemljama mnogo se koristi kao amajlija zaštite i sreće.

Sreća Runa.

Kunić Lunarni simbol povezan sa božanstvom, menstruacijom i plodnošću. Zbog veza sa božanstvom nekad je bio zabranjena hrana.

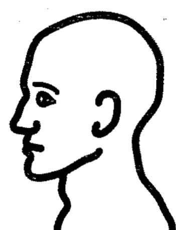
Harfa Mnogo se koristi u obrednim i svetim ceremonijama; u Starom zavetu povezana sa jevrejskom nacijom. Čarobna harfa Dagda (keltska) mogla je da svira muziku za svaku priliku i imala je moć da uspava neprijatelje. Harfa sa tri strune koja je korišćena u starom Egiptu simbolizovala je tri godišnja doba, poplava, rasta i suše.

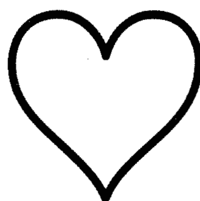
Jastreb Sunčani simbol pobede, superiornosti, ambicije, duha, svetlosti i slobode.

Leska Simbol božanstva, mudrosti, plodnosti i kiše. Leskov čarobni štapić bio je instrument severnoevropskih čarobnjaka i mudraca.

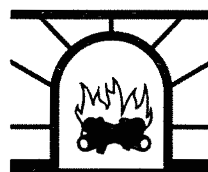
Glava U nekim tradicijama boravište duše, povezana sa plodnošću i falusnom simbolikom, instrument razuma i misli.

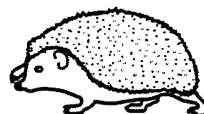
Srce Prastari simbol čije originalno poreklo nije poznato. Grafički srodno vatri. Znači ljubav; pojavljuje se i u religijskom smislu - kod Asteka, Hindusa, budista, muslimana, Jevreja, Kelta i taoista.

Srce u plamenu Simbol vatrenog hrišćanina, ali u umetnosti i atribut milosrđa i profane ljubavi.

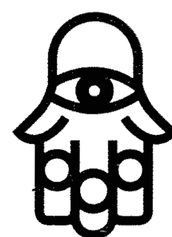
Ognjište Simbol doma, udobnosti, sigurnosti i ljudske komunikacije. Za Rimljane je bilo mesto kućnih duhova čuvara (lari), za Asteke sveto mesto Ometekuhtlija, za koga se verovalo da živi u srcu svemira i u srcu svih ljudi.

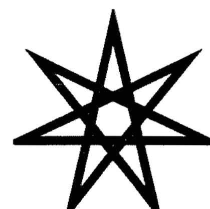
Jež U Kini i Japanu simbol bogatstva; u srednjevekovnoj Evropi povezan sa pohlepom i nezajažljivošću. U nekim delovima centralne Azije i Afrike povezuje se sa suncem (zbog zrakastog obrasca bodlji) i sa izumom vatre.

Šlem Simbol zaštite, ali je povezan i sa nevidljivom moći.

Hamsina ruka (ruka sudbine) Jevrejska varijanta Fatimine ruke sa sličnom zaštitničkom simbolikom.

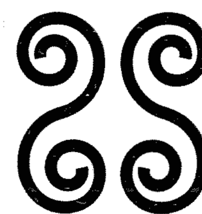
Heptagram / sedmokraka zvezda Ova zvezda sadrži svu simboliku broja 7.

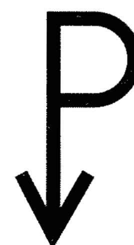
Heraldički bodež Koristi se u štampanom tekstu kao znak za napomenu.

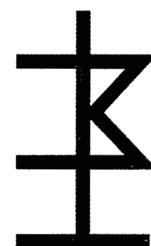
Hermafrodit Koristi se u botanici za dvopolne biljke.

Hermes Znak boga.

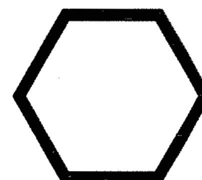
Hermes Znak boga, varijacija.

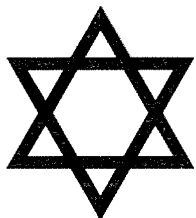
Hermes Znak boga, varijacija.

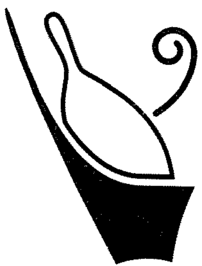
Čaplja Amblem jutarnjeg sunca.

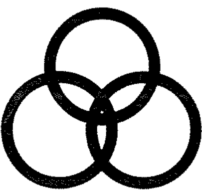
Šestougaonik Geometrijski oblik, važan u islamu kao orijentir.

Heksagram Zasnovan na trouglu, stari znak za Jevrejsko kraljevstvo.

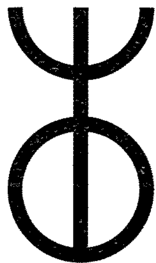
Hijeroglif Simbolizuje ujedinjenje Egipta.

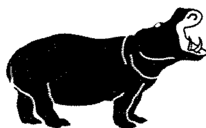
Vrhunac Duhovno dostojanstvo.

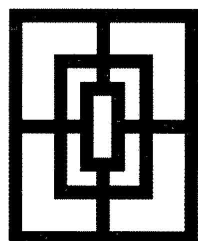
Hidžab Islamski deo odeće koji nosi razna simbolička tumačenja, uključujući oslobođenje i ugnjetavanje. Za mnoge od onih koji ga nose predstavlja izraz njihove ljubavi prema Bogu.

Hinduizam

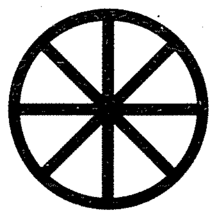
Nilski konj U starom Egiptu, ženka nilskog konja bila je simbol plodnosti i slavljena je kao prava boginja. U Starom zavetu, nilski konj je simbol sirove sile.

Hnefatafl Tabla za igru koju su koristili Vikinzi.

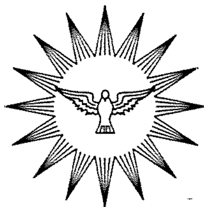
Zelenika Simbol nade i radosti.

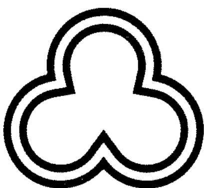
Sveti znak Iz Indije, pre otprilike četiri hiljade godina. Nalazimo ga i na japanskim kipovima Bude iz VIII veka.

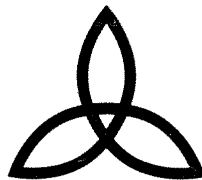
Sveti duh Prema nekim izvorima ovaj hrišćanski znak potiče od stilizovanog goluba. Koristio se i u alhemiji da označi duh neke materije.

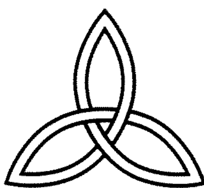
Sveti duh Ranohrišćanski simbol, jedan od onih koje nalazimo nacrtane u katakombama rimske Palestine iz vremena progona hrišćana.

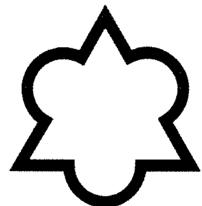
Sveto trojstvo Ova forma, koja označava trojno jedinstvo, koristi se mnogo u arhitekturi crkava i katedrala. Međutim, sam znak je mnogo stariji i na kipu jednog indijskog kralja sveštenika ucrtan je tri hiljade godina p. n. e.

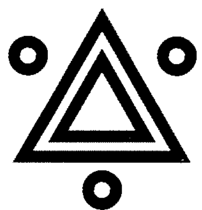
Sveto trojstvo Trouglasta varijacija

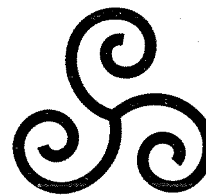
Sveto trojstvo Još jedna trouglasta varijacija.

Sveta trojica Varijacija.

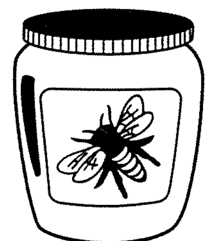

Sveto trojstvo Španska varijacija.

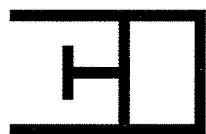

Povratak kući Znak Hopi Indijanaca iz Arizone, takođe simbolizuje nekoliko povrataka ili seoba plemena.

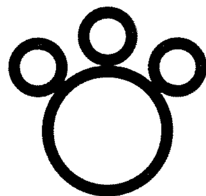
Homoseksualac *Vidi* Muškarac.

Med Povezan sa bogovima, čistotom, inspiracijom, rečitošću i obiljem.

Med Alhemijski znak.

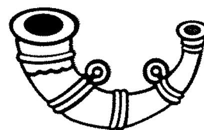
Med Alhemijski znak, varijacija.

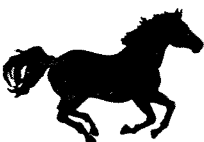
Med Alhemijski znak, varijacija.

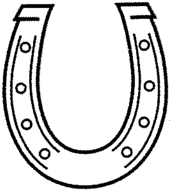
Kapuljača Povezana s magijom i moći da učini nosioca nevidljivim. Frojdovski falusni simbol.

Rog Simbol moći i snage povezan sa rogatim životinjama. Rog bika je ženski lunarni simbol (polumesec ima oblik rogova), i povezuje se sa plodnošću; rog ovna je muški, solarni simbol, povezan sa muškošću.

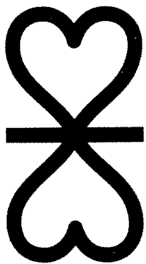
Konj Simbol životinjske vitalnosti, brzine i lepote, takođe povezan sa moći vetra, oluje, vatre, talasa i tekuće vode.

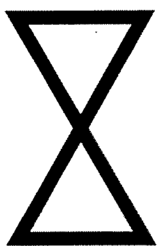
Potkovica Stari zaštitnički simbol, sa petom okrenutom prema gore koristi se u magiji za prizivanje mesečeve zaštite.

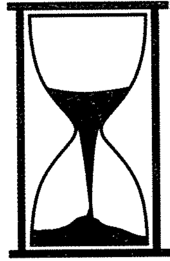
Hor Staroegipatski bog sunca, simbol kosmičke celovitosti.

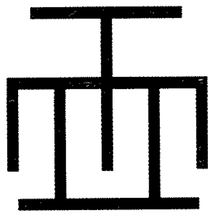
Sat Vremenski znak, alhemijski.

Sat Vremenski znak, alhemijski, predstava peščanog sata.

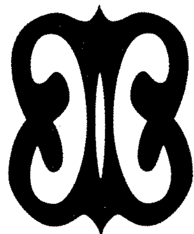
Peščani sat Simbol vremena i njegovog neminovnog proticanja.

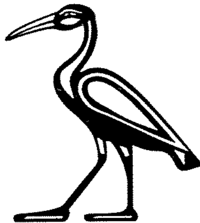
Hvemudua Štap za merenje, ganski adinkra znak koji označava potrebu za stremljenjem prema najboljem kvalitetu, bilo da je reč o pitanju proizvodnje robe ili o ljudskim poduhvatima.

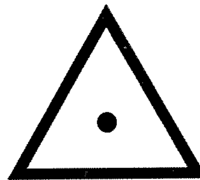
Hidra Zmaj iz grčkog mita sa mnoštvom glava simbolizuje poteškoće u pokoravanju sopstvenih mana.

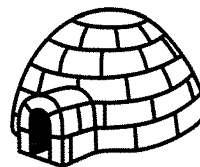
Haj van haj Ganski adinkra znak sa značenjem "ono što je nemoguće spaliti". Ovaj simbol dobija značenje od tradicionalnih sveštenika koji su mogli da hodaju po vatri a da se ne oprže, što je inspiracija drugima da istraju i prevaziđu poteškoće.

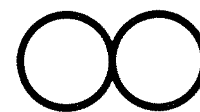
Ibis Sveti simbol mudrosti kod starih Egipćana.

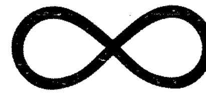
Zrnca leda Grad, meteorologija.

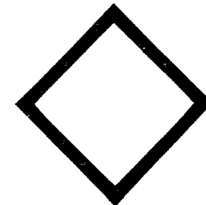
Iglo Inuitski simbol njihove kulture i načina života.

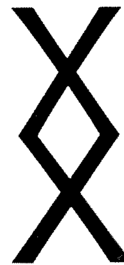
Beskonačno Savremeni matematički znak za beskonačno veliku sumu ili broj ili neodređen broj.

Beskonačnost Odnosi se na vreme, udaljenost ili brojeve.

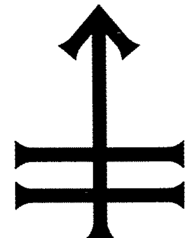
Ing Runa za Ng.

Ingz Runa, povezana sa plodnošću.

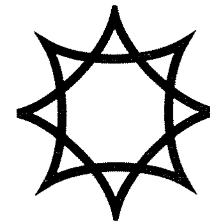
Gvožđe Alhemijski znak.

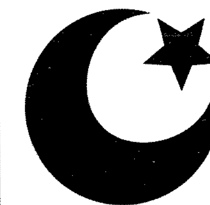
Gvožđe Alhemijski znak, varijacija.

Is Runa za "ja".

Ištar Boginja, kraljica neba kod Vavilonaca i Asiraca, takođe boginja porođaja.

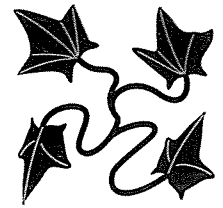
Islam Simbol sastavljen od zvezde zornjače i jutarnjeg meseca.

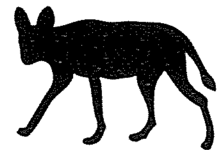
Ostrvo Simbol vannebeskog raja, magično mesto odvojeno od stvarnog sveta.

Izomorfan / podudaran U matematičkim i geometrijskim sistemima.

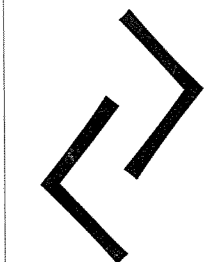
Bršljan Simbol besmrtnosti i prijateljstva; u klasičnom svetu se povezuje i sa biljnim obiljem i sa senzualnošću, pa se otuda Dionis/Bahus (bog vina) često prikazuje sa krunom od bršljana.

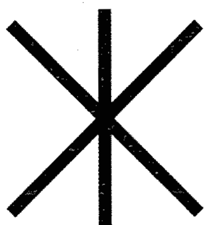
Šakal U Indiji simbol destruktivnosti ili zla, ali u starom Egiptu je bio slavljen kao Anubis, bog balsamovanja.

Jaguar Povezan sa proročanstvima, svetom duhova, zemljom, mesecom i plodnošću. Važna ikona u šamanskim tradicijama.

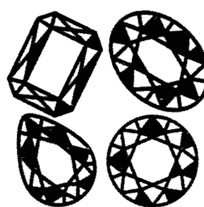
Jara Runa za J.

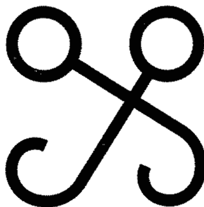
Isus hrist

Mlada Bretanja Keltski separatistički pokret u Bretanji, Francuska. Ovaj simbol je originalno bio povezivan sa keltskim seobama.

Dragulji Simboli čistote, finoće i superiornosti. U istočnim tradicijama, dragulji oličavaju duhovno znanje.

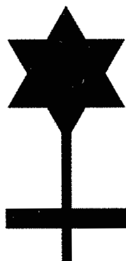
Sok Alhemijski znak.

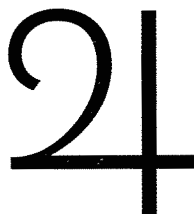
Junona Asteroid.

Junona Asteroid, arhaična varijanta.

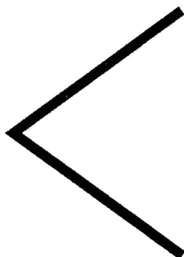
Junona Asteroid, varijacija.

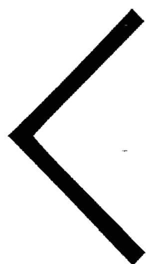
Jupiter Planeta.

Kengur Simbol savremene Australije, tradicionalno povezivan sa snažnim majčinskim instinktima (nosi mlade u svojoj torbi i žestok je borac) i sa duhovima predaka.

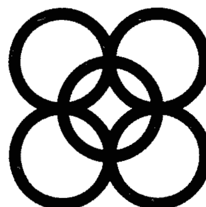
Kaun Runa sa značenjem čir ili gnojnica.

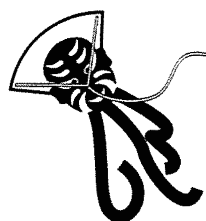
Ken Runa za K.

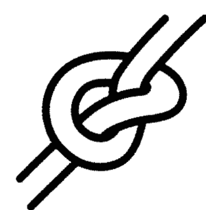
Ključ Svojom moći da zaključava i otključava vrata, ključ je simbol duhovne i svetovne vlasti, pristupa svetom i zemaljskom bogatstvu. U hrišćanstvu, na primer, Hrist je dao ključeve neba i zemlje svetom Petru, a u Africi je svežanj ključeva na alci deo dvorskih obeležja, koji simbolizuje bogatstvo države. U Japanu je ključ simbol sreće zbog moći da otključa ostavu sa pirinčem.

Kintinkantan Ganski adinkra znak za uobraženu veličinu.

Zmaj U Kini i Japanu koristi se kao proročansko sredstvo; Japanci su puštali zmajeve za dobro zdravlje i žetvu. Kineski zmajevi ukrašeni leptirima simbolizovali su molitve za duše pokojnika i za žive.

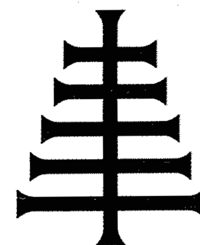
Čvor U umetnosti, književnosti i svetoj tradiciji, čvorovi simbolizuju moć vezivanja i oslobađanja; u starom Egiptu, Izidin čvor (vrsta anka sa spuštenim kracima) bio je simbol života i besmrtnosti. Čvorovi se mogu koristiti kao simboli ljubavi i braka. Čest motiv u keltskoj umetnosti, njegova simbolika povezuje se sa stalnim kretanjem i spajanjem ljudskih i kosmičkih aktivnosti. Labavi prepleteni čvor simbolizuje beskraj i dugovečnost. Čvrsti čvorovi simbolizuju jedinstvo, ali i blokadu ili zaštitu.

Kju Kluks Klan Simbol rasističke organizacije u SAD.

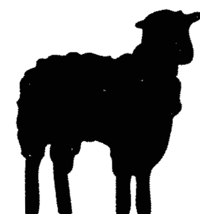
Merdevine Jedna od simboličkih veza s planinama, takođe simbol ambicije i uspeha.

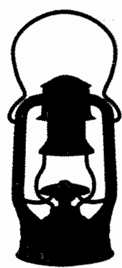
Merdevine seobe duša Srednjevekovni hrišćanski znak za putovanje duše iz zemaljskog postojanja u raj.

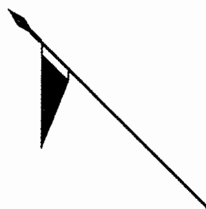
Lagu Runa za L, u značenju voda ili more.

Jagnje Jedan od najranijih simbola za Hrista, amblem čistote, žrtvovanja, obnove, iskupljenja, nevinosti i nežnosti. Važan žrtveni i iskupiteljski simbol u islamu i judaizmu.

Svetiljka / fenjer Simbol duha, istine i života. U hramovima ili na oltarima, simbol pobožnosti i prisustva božanstva. U umetnosti personifikacija budnosti. Kineski fenjer je simbol plodnosti, a koristi se na kineskim i japanskim svečanostima za privlačenje duša umrlih predaka.

Koplje Povezano sa Hristovim mukama, ali i sa viteštvom, simbol muške, falusne, zemaljske snage. Slomljeno koplje simbolizuje iskusnog vojnika.

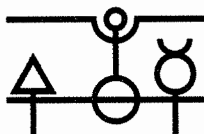

Zemlja Egipat Znak povezan sa simbolom povratka kući.

SVETILJKA *Vidi* Fenjer

Lazurni kamen Alhemijski znak.

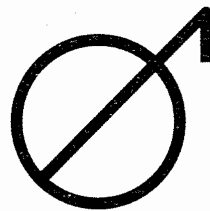
Kamen mudrosti Alhemijski znak.

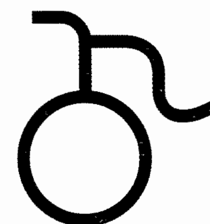
Lovor Listovi lovora bili su za grčko-rimski svet simboli pobede, mira, pročišćenja, proročanstva i besmrtnosti. Lovor je u severnoj Africi imao amajlijsku vrednost, a u Kini je drvo pod kojim mesečev zec stvara eliksir besmrtnosti.

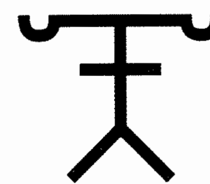
Lovorov venac Povezan sa Apolonom, grčko-rimska kruna pobede za ratnike i pesnike.

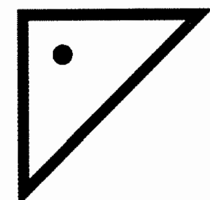
Olovo Alhemijski znak.

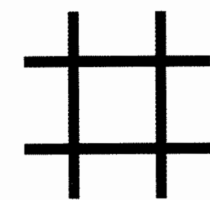
Olovo Alhemijski znak, varijacija.

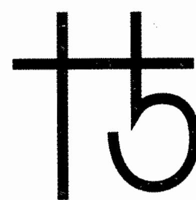
Olovo Rana hemija.

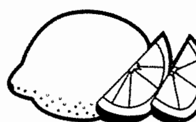
Olovo Stari apotekarski znak.

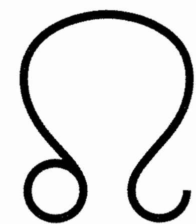
Olovo Alhemijski znak, varijacija, takođe muzički znak za podizanje polutona. U staroj farmakologiji koristio se u značenju "uzmi za ime Boga". U modernom dobu koristi se na telefonima.

Olovni sulfat Alhemijski znak.

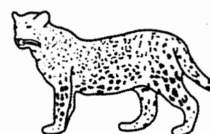
Limun Simbol gorčine, neuspeha ili razočaranja, u hrišćanskoj umetnosti može da predstavlja vernost.

Lav Zodijački znak.

Lav Zodijački znak, varijacija.

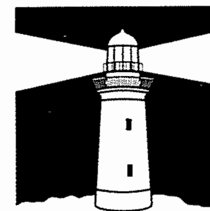

Leopard Često se povezuje sa divljinom, agresivnošću i borbom; u starom veku bio je simbol snage i plodnosti i atribut Dionisa; simbol vrhovne sudske vlasti kraljeva Benina (zapadna Afrika).

Lezbijstvo *Vidi* Ljubav između žena

Vaga Zodijački znak.

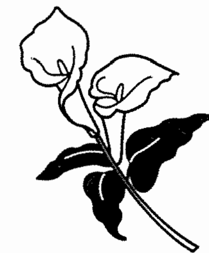
Svetionik Simbol sigurnosti i zaštite pri suočavanju sa opasnošću; u ranohrišćanskoj umetnosti povezan sa Hristom, takođe nebeska luka u koju uplovljava duša posle opasnog putovanja kroz život. Frojdovski falusni simbol.

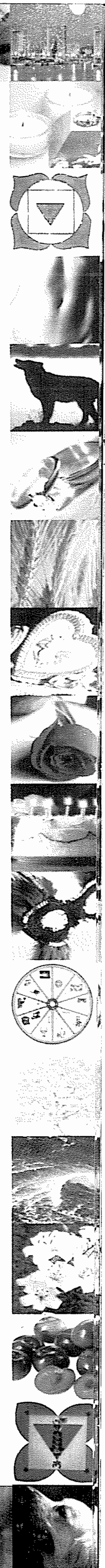
Munja Savremeni zapadnjački znak za munju sastavljen od dva znaka za opasnost, vrelina skupa sa strelom za usmereno kretanje.

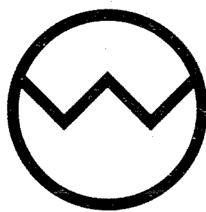

Munja Varijacija, povezana sa fašizmom, takođe runa za 's'.

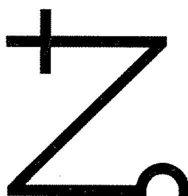

Ljiljan Poistovećuje se sa hrišćanskom pobožnošću, čistotom i nevinošću. U starijim tradicijama, povezan sa plodnošću i erotskom ljubavlju i plodnošću boginje zemlje. Simbol plodnosti u staroj Grčkoj i Egiptu.

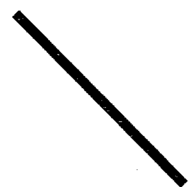

Vapno Alhemijski znak.

Vapno Rana hemija.

Linija Prava, dijagonalna, u modernoj ikonografiji označava zabranjeno ili prebrisano kada se stavi povrh drugog znaka.

Linija Prava, horizontalna, predstavlja bazu, zemlju ili kopno. Može da znači i povezivati, povećavati ili smanjivati, kada se stavi iznad ili ispod nekog drugog znaka.

Linija Prava, vertikalna, jedan od osnovnih elemenata zapadne ideografije. Označava jedinstvo, celinu, biće, autoritet, vlast. Takođe simbol za jang, aktivnu, snažnu, toplu, otvorenu dimenziju svemira.

Linije Tri identične paralelne i vertikalne linije označavaju tri jedinice, kao i aktivni intelekt.

Linije Tri identične, paralelne i horizontalne linije, sličnost u jednoj dimenziji, koristi se u meteorologiji kao znak za maglu.

Linije Dve identične, paralelne i horizontalne linije predstavljaju dupliranje ujedinjujućeg i povezujućeg svojstva jedne horizontalne linije.

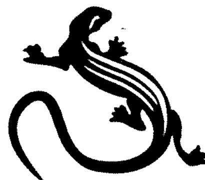
Linije Dve identične, paralelne i vertikalne linije, simbol za jin, pasivnu, receptivnu, materijalnu dimenziju svemira.

Linga Izvajani uspravni falus prisutan u celoj Indiji. Kultna slika i simbol muškog, kreativnog principa (kod Hindusa), povezana sa Šivom, božanskom moći stvaranja i sa "osom sveta". Ženski pandan linge je joni.

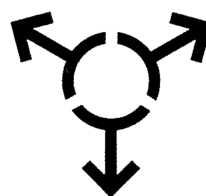
Lav Solarna životinja obdarena božanskim svojstvima; simbol kraljevske vlasti, vojne pobede, hrabrosti, budnosti i postojanosti. Kraljevski amblem Engleske i Škotske i britanske carske vlasti u XIX veku. U Kini i Japanu lav je zaštitnik.

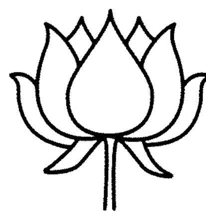
Gušter Simbol zla (grčko-rimski, hrišćanski, mavarski). U indijanskim plemenima povezuje se sa šamanskim moćima, vizijama i snagom (nizijska Dakota). Za australijske urođenike gušterica nabranog vrata (kendi) donosi kišu. Za Bananke iz Kameruna gušterica je simbol mirnog domaćinstva.

Logr Runa za crni luk ili vodu, za potok ili more.

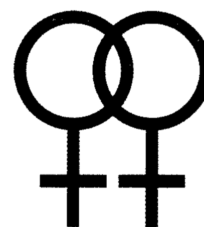
Popustiti / odviti Moderan znak.

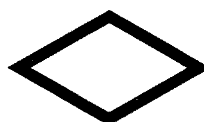
Cvet lotosa Star i veoma raširen simbol u Egiptu, Indiji, Kini i Japanu. Simbol rađanja, kosmičkog života, božanskog, ljudskog duhovnog razvoja i mogućnosti duše da postigne savršenstvo.

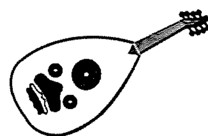
Cvet lotosa Staroegipatski mistični simbol koji je označavao Zemlju.

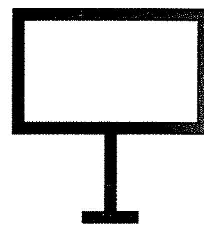
Ljubav između žena Lezbijstvo, moderan ideogram.

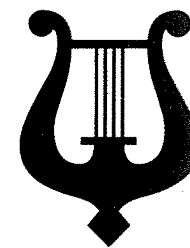
Romb Jedno od kineskih Osam blaga, sa značenjem bogatstvo.

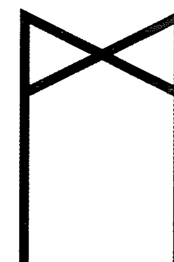
Lauta U Kini simbol učenosti, harmonije u braku i uprave. U renesansnoj umetnosti popularan amblem ljubavnika; ako je prikazana sa prekinutim strunama, može da simbolizuje neslogu.

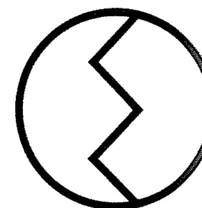
Ceđ Alhemijski znak.

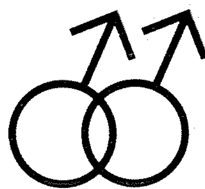
Lira Simbol božanske harmonije, muzičke inspiracije i proročanstva. Povezan sa Orfejem. U mitu je liru izmislio Hermes, koji ju je dao Apolonu, čiji atribut je postala.

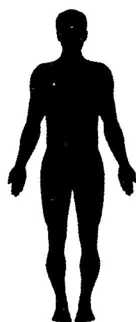
Madr Runa za M, u značenju čovek. Takođe poznata kao man.

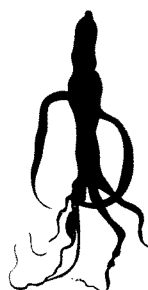
Magnezijum Rana hemija.

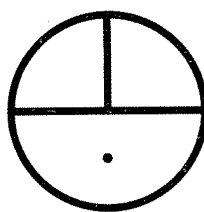
Muška homoseksualna ljubav Moderan znak.

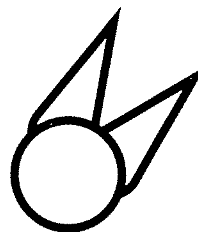
Muškarac Ne postoji nijedan simbol koji predstavlja muški princip, ali je ovo simboličan motiv koji se nalazi u većini svetskih kultura: princip glavara. Danas manje moćan, ali još uvek važan, sadrži asocijacije kao što su sunce, zakon, autoritet i ratnički duh.

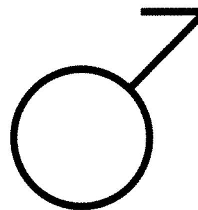
Mandragora U srednjem veku se verovalo da ima magijske moći; simbol magije i vradžbina.

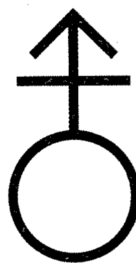
Karta sveta Ideogram iz srednjeg veka, vertikalna linija je označavala Sredozemno more, horizontalna linija levo predstavljala je Nil, a desno reku Don, gornji desni deo bila je Evropa, levi Afrika, a donja polovina bila je Azija. Tačka u Aziji predstavljala je Jerusalim.

Markasit / zlato za budale Takođe gvozdeni sulfat, alhemijski znak.

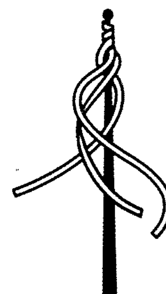
Mars Planeta, nazvana po rimskom bogu rata, koji je u Grčkoj poznat kao Ares. Postao je znak za gvožđe (metal koji se koristi za izradu oružja) zahvaljujući Marsovoj vezi sa ratom.

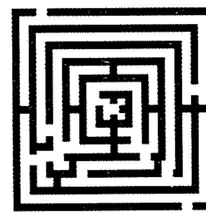
Mars Planeta, varijacija, takođe znak za gvožđe.

Maska Dramsko sredstvo projektovanja simbolike u religiji, obredu i pozorištu. Simbol skrivanja ili iluzije, u zapadnjačkoj umetnosti atribut personifikovane prevare, poroka i noći.

Majsko drvo Evropski folklorni falusni simbol, prolećni amblem plodnosti i obnove sunca, povezan sa klasičnim prolećnim obredima.

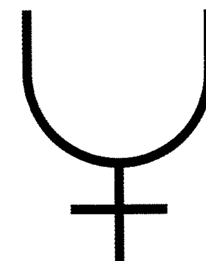
Lavirint Verovatno se vezuje za pećinske sisteme u kojima je ljudski rod nekad živeo; ambivalentna simbolika podrazumeva zaštitu, inicijaciju, smrt ili ponovno rođenje, izbor životnog puta i smera.

Peć za taljenje Alhemijski znak.

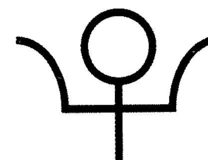
Menora Svećnjak za devet sveća u judaizmu, simbol izrailjske države.

Živa Alhemijski znak.

Živa Alhemijski znak, varijacija.

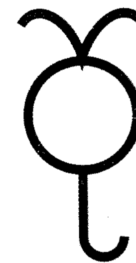
Živa Alhemijski znak, varijacija.

Merkur Znak za planetu.

Merkur Znak za planetu, varijacija; takođe znak za živu i u ranoj hemiji znak za otrov.

Merkur Znak za planetu, starogrčka varijanta.

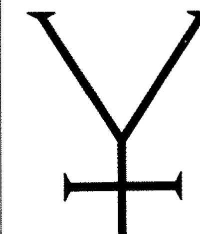

Merkur Znak za planetu, varijacija.

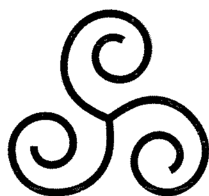

Merkur Znak za planetu, varijacija.

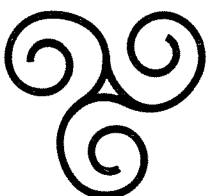
Morska nimfa Vidi sirena.

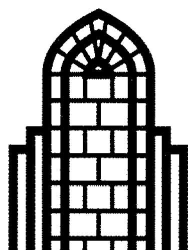
Metal Alhemijski znak.

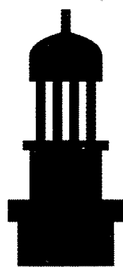
SEOBA Znak Hopi Indijanaca koncentrisan oko ideje nekoliko povrataka ili dolazaka kući.

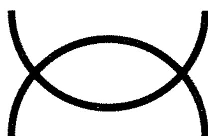
SEOBA Varijacija, keltska, u novije vreme prihvaćena od Mlade Bretanje, separatističkog pokreta u Francuskoj.

MIHRAB U islamu, udubljenje u zidu džamije koje pokazuje pravac Meke, ukrašeno geometrijskim motivima i tekstom iz Kurana.

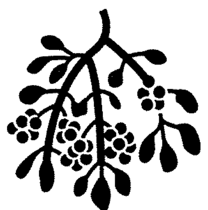
MINARET Tanki toranj spojen sa islamskom džamijom. Poreklom od arapske reči koja znači "oslobađati svetlost", minaret deluje kao kula prosvetljenja za okolnu zajednicu – sa ovog mesta mujezin poziva vernike na molitvu.

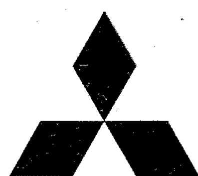
ILUZIJA

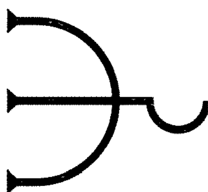
OGLEDALO Simbol istinitosti, samospoznaje, čistote, prosvetljenja. Ponekad u zapadnjačkoj umetnosti predstavlja simbol gordosti, taštine ili požude. Povezano je s magijom, naročito sa proročanstvom.

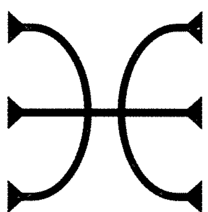
IMELA Sveto drvo za keltske druide kao simbol plodnosti i obnove, povezuje se s vatrom, munjom i ponovnim rođenjem. Bobicama imele nekad su se pripisivala isceljujuća svojstva.

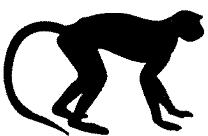
MICUBIŠI Amblem japanske kompanije.

SMEŠA Alhemijski znak.

SMEŠA Alhemijski znak, varijacija.

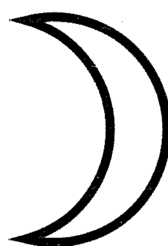
MAJMUN Imitatorske sposobnosti čine ga simbolom ljudske taštine i drugih ludosti.

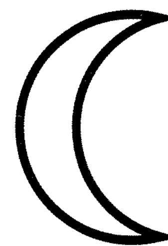
MESEC Egipatski hijeroglif.

MESEC / MESEC DANA Hetitski hijeroglifski sistem.

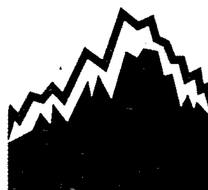
MESEC, MLADI U astrologiji simbolizuje ljudsku prijemčivost, instinkt, podsvest, emotivni život i sposobnost reakcije. Takođe se koristi kao simbol za majku ili za ženu uopšte. Alhemijski znak za srebro.

POLUMESEC Skupa sa zvezdom koristio se kao simbol za rimsku provinciju Ilirijum, a zatim za Carigrad. Kasnije se razvio u znak za islamsku veru.

MAJKA I DETE Pojavljuje se na pretkolumbovskim duborezima i slikama u steni u Arizoni, kao i na jednoj etrurskoj vazi oko 550. g. p. n. e. Ovaj znak je takođe prisutan u srednjevekovnim crkvama širom Evrope, kao i na starim kamenim građevinama u Švedskoj.

PLANINA Simbol transcendencije, večnosti, čistote i duhovnog uspenja. Povezuje se sa besmrtnicima, junacima, posvećenim prorocima i bogovima.

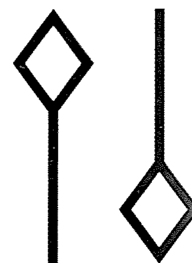
MIŠ Povezan sa ženskom seksualnošću, pohotom i proždrljivošću (stara Grčka i Rim), iako je beli miš simbol sreće (kod Rimljana). U srednjevekovnom evropskom folkloru takođe povezan sa destruktivnim, mračnim silama, krađom i lukavstvom; miševi su bili povezivani sa vešticama i dušama mrtvih; najezda miševa smatrala se božijom kaznom.

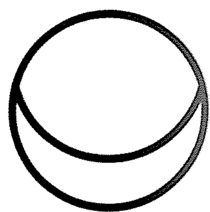
USTA Otvorena usta povezuju se sa moći duha da govori, sa inspiracijom duše; alternativno, mogu da simbolizuju destruktivne sile, stvari koje se "jedu" i "proždiru".

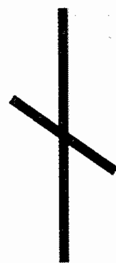
PEČURKA U Kini, simbol života koji nastaje iz smrti, dugovečnosti i sreće; u nekim delovima centralne Evrope i Afrike predstavlja duše ponovo rođenih. Folklor je povezuje sa natprirodnim.

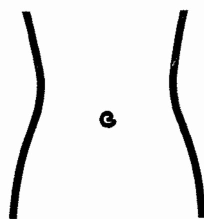
MUZIČKA NOTA U srednjem veku, takođe (i kao obrnutu) koristili su Sumerci oko 3000. g. p. n. e.

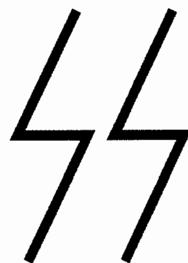
NANAN Veoma star znak za boga meseca, kasnije poznatog kao Sin u području reka Eufrat i Tigar. Za Vavilonce je ovaj znak bio povezan sa Venerom i suncem.

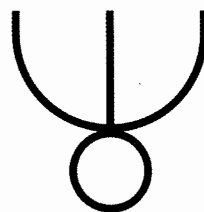
Naud Runa za D, u značenju potreba, beda.

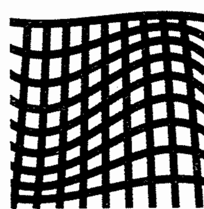
Pupak Centar stvaralačke i psihičke energije, izvor života, povezan sa plodnošću.

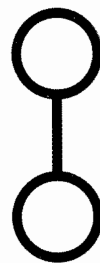
Nacističko SS Obeležje specijalne jedinice nacističke policije, poznate kao Šuc Štafeln ili SS.

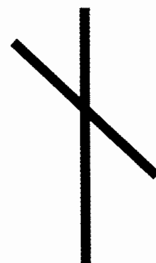
Neptun Znak za planetu, retka varijanta.

Mreža Simbol lova i okupljanja; na Istoku se ponekad prikazuju božanstva sa mrežom koju koriste da bi sebi privukli ljude; u hrišćanstvu se mreža povezuje sa apostolima kao "ribarima ljudi". U jungovskoj psihologiji, hvatanje ribe mrežom može da znači povezivanje sa nesvesnim.

Nikl Oksidirani bakar, alhemijski znak.

Nid Runa za N.

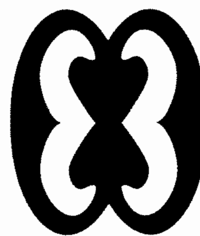
Noć Vremenski znak, alhemijski.

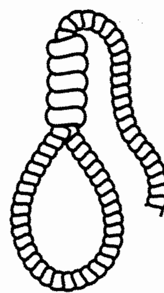
Najk Zaštitni znak kompanije.

Devet Kao trostruko trojstvo, devet je neverovatno moćan broj, najsrećniji kineski broj, najmoćniji broj janga. U misticizmu, on predstavlja trostruku sintezu uma, tela i duha. Hebrejski simbol istine, hrišćanski simbol reda unutar reda.

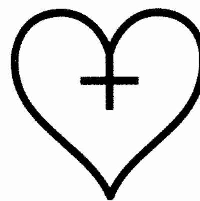
Nkonsonkonson Lančane veze, ganski adinkra simbol koji označava snagu unutar jedinstva, koristi se kao podsetnik da treba doprineti zajednici.

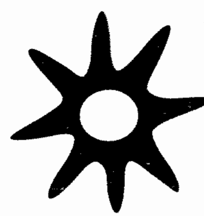
Omča Masonski simbol vrpce koja vezuje čoveka za život, a u obredima inicijacije za ponovno rođenje. Kao dželatova omča, simbol je smrti i kraja života.

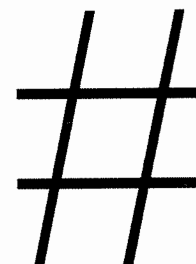
Nos Povezan sa intuitivnom spoznajom, otuda izrazi poput "nanjušiti istinu". U mavarskoj kulturi, trljanje nosevima nije samo način ljubljenja, nego simbolizuje božije udahnjivanje života u ljude i predstavlja znak za mir. U Japanu, ljudi pokazuju na nos a ne na srce da bi pokazali sebe.

Nsoran Žalost ili lament, ganski adinkra simbol.

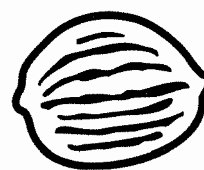
Nsoroma Dete nebesa, ganski adinkra simbol koji se koristi kao podsećanje da je Bog otac i da posmatra sve ljude.

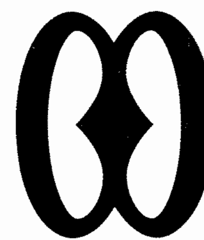
Broj U modernim zapadnim sistemima. Kod muzičkog obeležavanja naziva se oštrim i predstavlja uputstvo za podizanje za pola tona. Koristio se i u ranoj hemiji kao oznaka za vazduh.

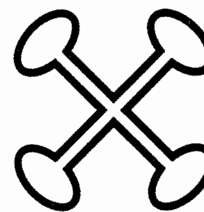
Broj 10 Iz srednjovekovnih almanaha za izračunavanje mesečevih mena.

Orah Veoma simboličan u jevrejskoj tradiciji, orah je simbol učenosti i predstavlja vrlinu time što su početak i kraj, seme i plod jedno te isto. Rimljani su smatrali orah simbolom plodnosti i kod ljudi i kod životinja.

Njame biribi vo soro Bog je na nebesima. Ganski adinkra simbol.

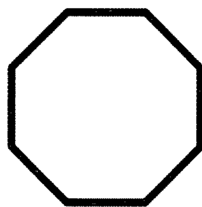
Njame nnvu na mavu Bog nikad ne umire, dakle ne mogu ni ja da umrem. Ganski adinkra simbol koji podseća ljude na besmrtnost.

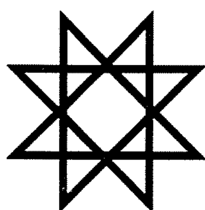
Hrast Povezan sa plemstvom i istrajnošću, sveto drvo za bogove Kelta, Grka i germanskih plemena, simbol muške snage i mudrosti, ali povezan sa majkama boginjama i sa drijadama ili šumskim nimfama.

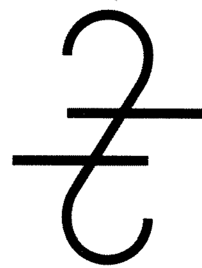
OBELISK Pravougaoni, kupasti stub, egipatski simbol boga sunca Ra, s piramidom na vrhu koja je hvatala svetlost.

OKTAGON (OSMOUGAONIK) Oslanja se na simboliku broja osam, simbol obnove, spaja simboliku kvadrata i kruga.

OKTAGRAM STVARANJA Gnostičko i nordijsko prizivanje magije i zaštite.

ULJE Alhemijski znak.

OLIMPIJSKE IGRE Pet povezanih krugova simbolizuju pet kontinenata koji učestvuju na ovom sportskom događaju.

OM SIMBOL Pozdravljanje mira u Indiji. Ovaj simbol predstavlja četiri stanja svesti: budno, spavanje sa snovima, spavanje bez snova i transcendentalno stanje.

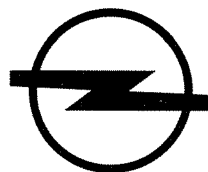
OMEGA Poslednje slovo grčkog alfabeta.

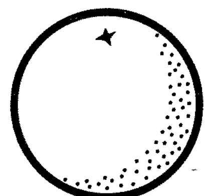
JEDAN Simbol Boga, znak praiskonskog jedinstva, može da predstavlja sunce ili svetlost i izvor života. Konfučijevska savršena celina. Simbol početka, bića i samoće.

JEDAN Rimski broj, jednina, pojedinac, car, Isus. U engleskom jeziku označava prvo lice jednine.

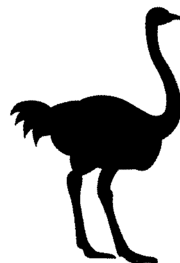

OPEL Za zaštitni znak, ovaj proizvođač automobila uzeo je starnski znak za pobedu.

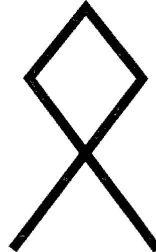

POMORANDŽA Najčešće simbol plodnosti.

ORBITA *Vidi* Globus

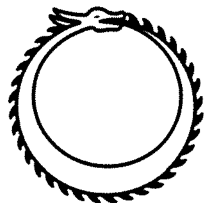
NOJ U starom Egiptu, nojevo pero je bilo simbol pravde i istine. Nojevo zatrpavanje glave u pesak predstavlja savremen simbol za izbegavanje istine.

OTEL Runa za O.

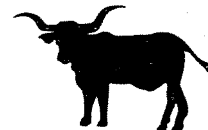
VIDRA Često se povezuje sa simbolikom meseca zahvaljujući periodičnom uranjanju i izranjanju iz vode. Jedna rumunska narodna pesma govori o vidrama koje predvode duše mrtvih. Vidra često simbolizuje smeh i vragolasto ponašanje.

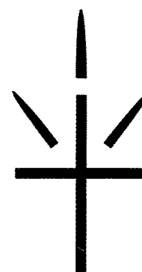
UROBOROS Zmija savijena u krug s repom u ustima, simbol cikličnog vremena, večnosti i nedeljivog, samoodrživog karaktera Prirode.

SOVA U mnogim tradicijama povezana s magijom, drugim svetom, mudrošću i proročanstvom.

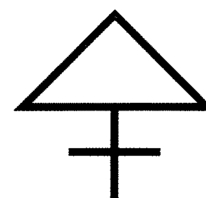
VO Opšti blagonakloni simbol snage, strpljenja, popustljivosti i truda. Hrišćanski simbol žrtvujućeg Hrista. Žrtvena životinja u starom svetu. Taoistički i budistički simbol mudraca.

PAČUKO KRST Znak prepoznavanja, često se koristi kao tetovaža kod hispanoameričkih uličnih bandi.

PAGODA Sveta građevina u budističkoj tradiciji, smanjujući nizovi simbolizuju duhovno uspenje.

PALAS Znak asteroida.

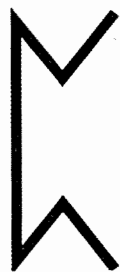
PANTER Obično predstavlja požudu i snagu. Međutim, u staroj hrišćanskoj simbolici panter je bio jedna od tri životinje koje su predstavljale čednost. Crni panter je ženski simbol noći, smrti i ponovnog rođenja.

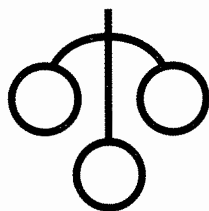
SUNCOBRAN / KIŠOBRAN U staroj Kini simbol nebeskog svoda. Suncobran je bio Višnuov simbol i amblem samog Bude. Suncobran je često solarni simbol koji ukazuje na rang, autoritet, pa čak i na oreol kralja kojeg zaklanja. U svakodnevnom smislu suncobran predstavlja zaštitu.

PAPAGAJ U indijanskom predanju simbol sunca i dolaska sezone kiša. U hinduizmu, Kama – bog ljubavi – jaše na papagaju kroz tri sveta šireći ljubav i požudu.

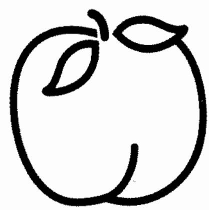
Parz Vrlo stara runa, kasnije je u anglosaksonskoj književnosti predstavljala tajnu, misteriju, inicijaciju.

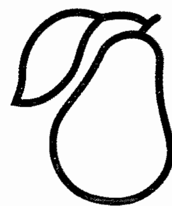
Zalagaonica Originalno deo grba porodice Mediči, bogatih zajmodavaca.

Mir Hrišćanski znak.

Breskva Veoma važan simbol u kineskoj kulturi sa mnogo značenja; povezuje se sa besmrtnošću, simbol braka i plodnosti.

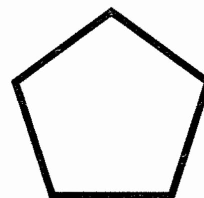
Kruška Kruška je simbol majke ili ljubavi sa erotskim asocijacijama, verovatno zbog svog oblika. U klasičnoj mitologiji povezuje se sa Afroditom i Herom. U Kini, simbol dugovečnosti.

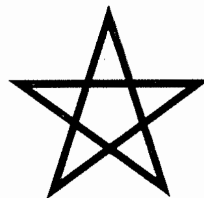
Pelikan Hrišćanski simbol samožrtvujuće ljubavi, zasnovan na srednjevekovnoj zabludi da ove ptice kidaju sopstvene grudi da bi nahranile ptiće. Ovo povezivanje sa prolivanjem sopstvene krvi dovelo je do korišćenja pelikana za predstavljanje Hrista.

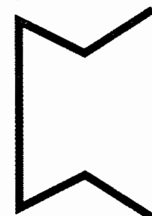
Naliv-pero Frojdovski falusni simbol, takođe povezano sa izvršnom funkcijom i snagom razuma. U sufističkoj tradiciji, Vrhovno pero predstavlja univerzalnu inteligenciju.

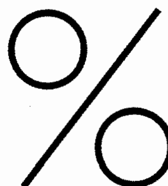
Petougaonik (pentagon) Povezan s planetom Venerom, koristi se u nekoliko zapadnjačkih ideografskih sistema.

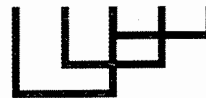
Pentagram / petokraka Koristi se od četiri hiljade godina pre naše ere sa nepoznatim značenjem, naročito kod Sumeraca, dok u pitagorejskom misticizmu nije definisan kao simbol ljudskog bića. U srednjevekovnom jevrejskom misticizmu poznat kao Solomonov pečat.

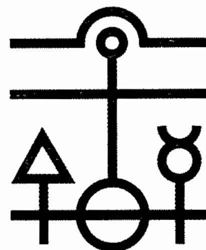
Peort Runa za P.

Posto Savremeni znak.

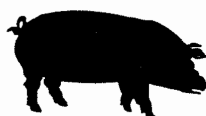
Falek U kabalističkom misticizmu znak za Mars.

Kamen mudrosti Alhemijski znak.

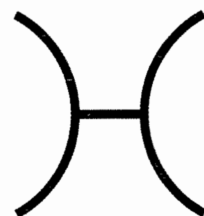
Feniks Legendarna ptica koja se obnavlja u vatri postala je najpoznatiji simbol ponovnog rođenja, simbol vaskrsenja i na kraju simbol neukrotivog ljudskog duha.

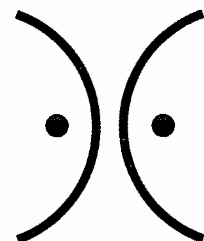
Svinja Dvosmislen simbol proždrljivosti, sebičnosti, požude, tvrdoglavosti i neznanja, ali i majčinstva, plodnosti, napretka i sreće.

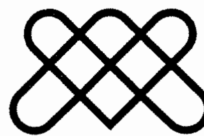
Lula U indijanskoj kulturi duvan je bio sveta trava. Pušenje zajedničke lule bilo je društvena aktivnost zasnovana na religijskoj ceremoniji ili na plemenskim savezima.

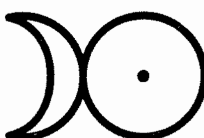
Ribe Zodijački znak.

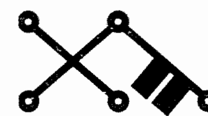
Ribe Zodijački znak, starogrčka varijanta.

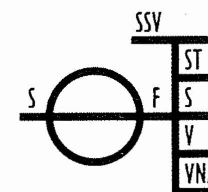
Pleter Nordijska šara.

Platina Metal otkriven sredinom XIX veka, njegov znak je kombinacija znakova za zlato i srebro.

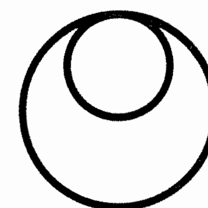
Vlašići Magijski pečat.

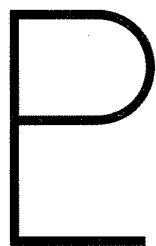
Plimsolova linija Nazvana po izumitelju, stavljana na bokove teretnih brodova kao oznaka za bezbednost tereta, zavisno od toga kojim vodama je brod plovio.

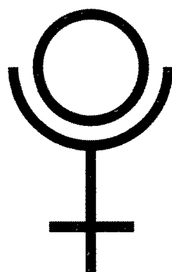
Plug Simbol mira, takođe simbol muške plodnosti, jer muški plug ulazi u žensku zemlju. Takođe simbol ratarstva, krčenja divljine i njenog pretvaranja u zemljište za proizvodnju hrane. Plug se suprotstavlja maču kao antiratni pojam.

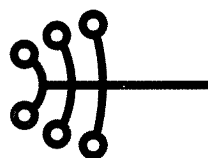
Pluton Znak za planetu, najčešća varijanta.

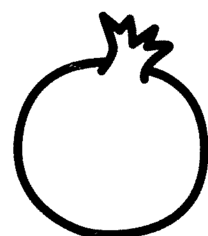
Pluton Znak za planetu, varijacija.

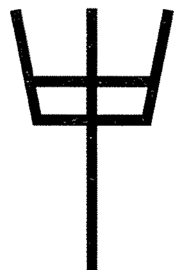
Pluton Znak za planetu, varijacija.

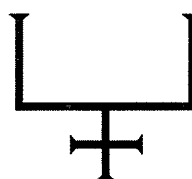
Severnjača Nepomična zvezda, magijski pečat u kabalizmu.

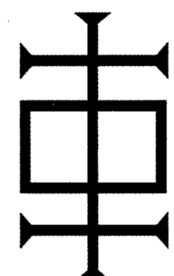
Nar Snažno poistovećen sa polnim iskušenjem, kao i s jedinstvom, plodnošću, ljubavlju i brakom.

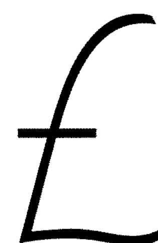
Posejdon Znak boga.

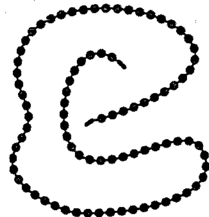
Soda Alhemijski znak.

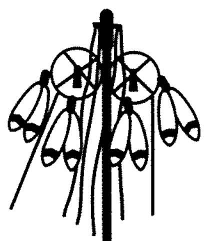
Karbonat sode Kasnoalhemijski i ranohemijski znak.

Funta sterlinga Britanska valuta.

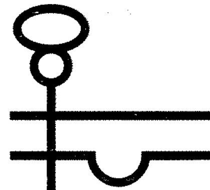
Brojanice Koriste se u religijskom kontekstu, kao kod katolicizma i budizma, kao pomoćno sredstvo pri pamćenju naročitih molitava ili nizova molitava. Broj zrnaca obično ima simboličko značenje.

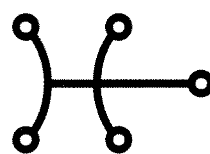
Molitveni štap Pomoćno sredstvo pri molitvama u šamanskim tradicijama i veza sa Bogom.

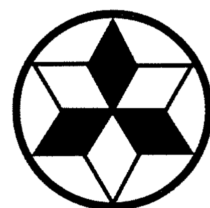
Molitveni točak Na Tibetu, pomoćno sredstvo za budiste i Hinduse koje se odmotava kako molitva teče. Okretanje ovog točka je samo po sebi simbol ciklusa rođenja, smrti i ponovnog rođenja.

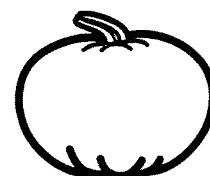
Talog Alhemijski znak.

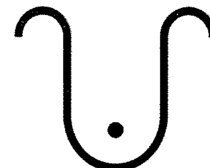
Procion Astrološki znak za istoimenu zvezdu.

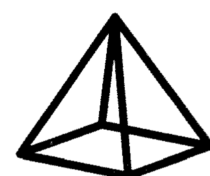
Zaštita Primer za nekoliko sličnih znakova koji su se crtali na ambarima i kućama radi zaštite ili sreće.

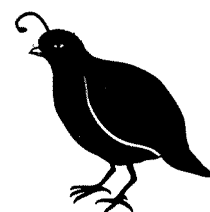
Bundeva U Kini i u feng šui-ju bundeva simbolizuje napredak i obilje. Fenjer od bundeve simbol je Dana veštica.

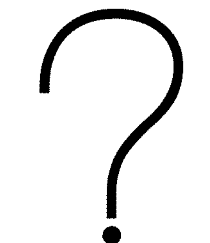
Pročišćenje Alhemijski znak.

Piramida Ima istu simboliku kao trougao i spada u najmoćnije i najraznovrsnije geometrijske simbole.

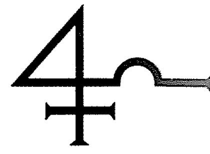
Prepelica Kineski simbol svetlosti, topline, žara i hrabrosti. U grčkoj i hinduskoj tradiciji, prepelica je simbol obnove života i povratka sunca.

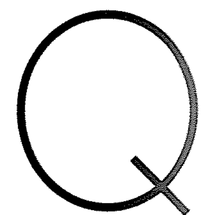
Znak pitanja Savremeni znak koji obeležava pitanje u pisanom tekstu.

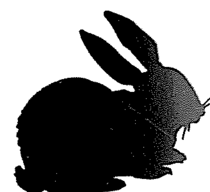
Kvinkunks Astrološki znak: ugao od 150 stepeni između planeta viđenih sa Zemlje.

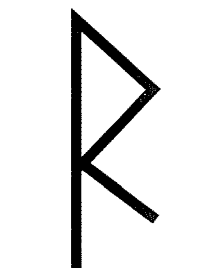
Kvintesencija (peta, nematerijalna materija) Alhemijski znak.

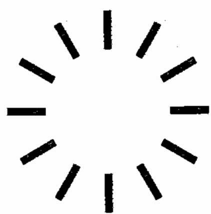
Podela na pet kategorija Astrološki znak.

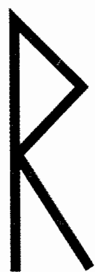
Zec Snažno povezan sa mesecom i otuda u većini tradicija u vezi sa menstruacijom i plodnošću. Folklorni simbol bezopasnog lukavstva.

Rad Runa za R.

Radijacija Od davnina se koristi za širenje svetlosti, u modernoj upotrebi označava oslobađanje energije ili zračenje, u stripovima pesničenje i eksplozije.

Rajdo Runa povezana sa upadima, putovanjem.

Kiša Vitalni simbol plodnosti povezan sa božanskim blagoslovom ili kaznom. Znak nevinosti.

Ovan Simbol sunčane energije, kao prvi znak zodijaka predstavlja obnovu plodnosti i povratak proleća. Takođe simbolizuje muškost, revnost i tvrdoglavost.

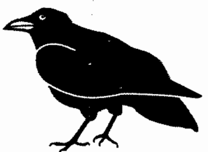
Rafael Simbol arhanđela.

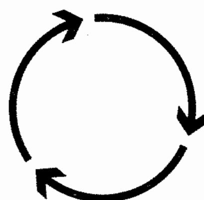
Pacov Simbol plodnosti, ali i destruktivnosti i zavisti. Uglavnom negativnih asocijacija, ali u folklornim tradicijama predstavlja simbol znanja, dok se u azijskim tradicijama povezuje sa bogovima mudrosti, uspeha i napretka.

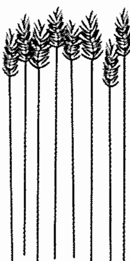
Zvečka Koristi se u šamanskim obredima, simbol je šamana lično i njihovog položaja posrednika između zemlje i drugog sveta.

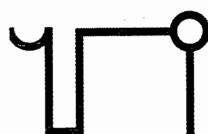
Gavran U zapadnoj Evropi simbol gubitka, smrti i rata, ali drugde poštovan kao simbol sunca i proročanstva; ptica glasnik boga Apolona kod Grka, povezana s rimskim kultom Mitre. U Africi je gavran vodič, a u indijanskoj kulturi junak. Inuiti imaju boga tvorca koji se zove Otac Gavran i oni su verovali da ubijanje gavrana donosi loše vreme.

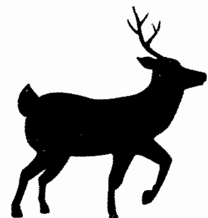
Prerada Savremeni znak za preradu otpada.

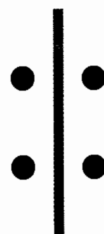
Trska Japanski i keltski simbol pročišćenja. U Mezoamerici, simbol plodnosti. U klasičnoj tradiciji ona je obeležje Pana (on je pravio svrale od trske), a u hrišćanskoj simbolici povezuje se sa Hristovim mukama, od sunđera umočenog u sirće koji mu je ponuđen na kraju trske. U zapadnjačkoj folklornoj tradiciji, za trsku se verovalo da štiti od vradžbina.

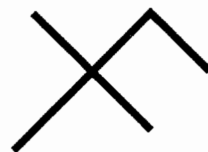
Regulus Zvezda, srednjevekovni magijski pečat.

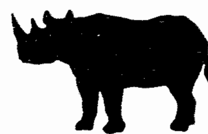
Irvas U kulturama dalekog severa, irvasi imaju lunarni značaj kao pogrebni simboli i za njih se kaže da su vodiči mrtvih duša. Let irvasa o Božiću povezuje se sa letom laponskog šamana.

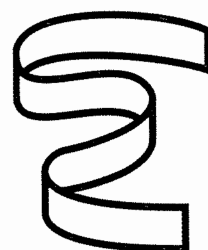
Ponavljanje Muzičko obeležavanje.

Obrnuta četvorka Stari i rasprostranjeni crtež pronađen u praistorijskim pećinama zapadne Evrope, sa značenjem nepoznato.

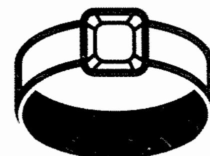
Nosorog Astrološki znak u starom hinduskom kalendaru (3100. g. p. n. e.), nosorog je jedna od četiri životinje koje okružuju Bramu, hinduskog boga tvorca.

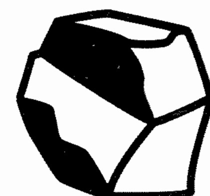
Traka Simbolika trake zavisi više od boje ili od konteksta. Trake se često nose kao znak naročitog uzroka ili sećanja.

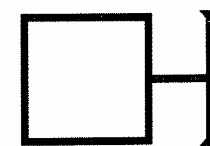
Pirinač Glavni simbol rasta, ponovnog rođenja i plodnosti. Osnovna namirnica u Indiji i Kini i zato u ovim kulturama ima poseban značaj, povezujući se sa božanskom negom. U Aziji se pirinač koristi kao simbol plodnosti na indijskim svadbama i pojavljuje se u mitologiji kao dar bogova prvim ljudima. U Kini je vino od pirinča bilo sveto piće, a zrna pirinča su se stavljala u usta pokojnika. Japanski bog, Inari, bog je napretka i pirinča.

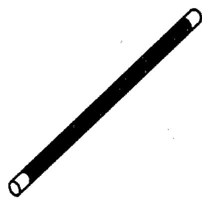
Prsten Kružni simbol večnosti i zato iskonski simbol vezivanja, takođe simbol potpunosti, neprekidnosti, snage i zaštite. Koristi se kao amblem vlasti, okultne zaštitne moći i kao znak ličnog zaloga.

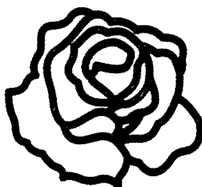
Stena Stena obično simbolizuje ono što je nepromenljivo, trajno i nepomično. U kineskoj taoističkoj misli, stene, kako se vide na slikama pejzaža, povezuju se sa svojstvima aktivnog principa, janga. Slično tome, u hinduskoj tradiciji stene su prožete ovim istim aktivnim principom. Sizifov kamen je simbol zemaljskih želja ljudi.

Kamena so Alhemijski znak.

Palica / štapić Stari simbol natprirodne moći povezan sa drvetom, falusom i zmijom.

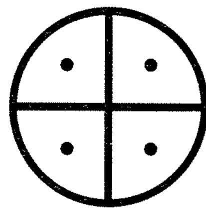
Ruža Mistični simbol srca; centar kosmičkog točka; svete, romantične i čulne ljubavi, kao i savršenstva.

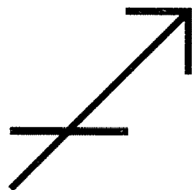
Rozeta Osmolista rozeta je stari i opšti simbol koji predstavlja rođenje, smrt i ponovno rođenje, naročito u odnosu na sunce ili planetu Veneru. U modernom dobu, rozete od traka koriste se za obeležavanje pobede.

Brisač Alhemijski znak.

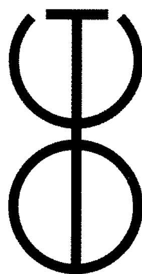
Šafran Alhemijski znak.

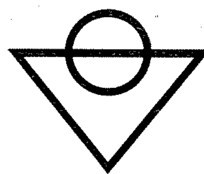
Strelac Zodijački znak.

Losos Simbol muškosti, plodnosti, hrabrosti, mudrosti i predviđanja. Za Kelte je losos bio povezan sa preobraženjem i muškošću. Kod naroda severne Evrope, seoba lososa uzvodno učinila ga je totemom darežljivosti i mudrosti prirode.

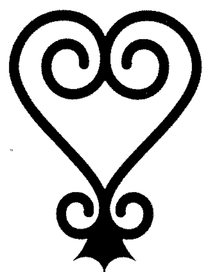
So Alhemijski znak.

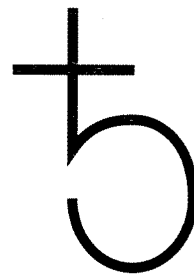
Slana voda Alhemijski znak.

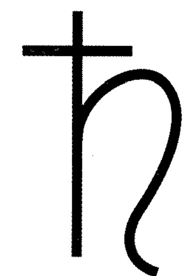
Sandala Izuvanje sandala predstavlja vezu između ljudi i zemlje; to se uočava u masonskom obredu izuvanja sandala i u Mojsijevom kontaktu sa svetim tlom na Sinajskoj gori. Za stare taoiste krilate sandale su omogućavale besmrtnicima da se kreću vazduhom, a ova simbolika se vidi i u krilatim sandalama Hermesa i Perseja.

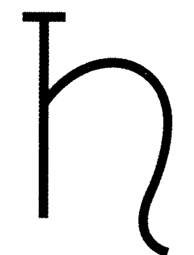
Sanfoka Ganski adinkra simbol sa značenjem "vrati se i shvati", što označava važnost učenja iz prošlosti.

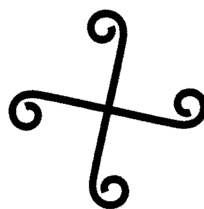
Saturn Znak za boga.

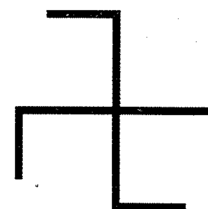
Saturn Znak za boga, varijacija.

Saturn Znak za planetu.

Sauvastika Obrnuta svastika, grčka varijanta oko 500. g. p. n. e.

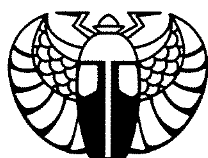
Sauvastika Obrnuta svastika, povezana s nesrećom.

Terazije Uobičajeno predstavljanje pravde, istine, ravnoteže i razboritosti; odmeravanje odluka i akcija. U staroegipatskoj mitologiji, terazije su se koristile za merenje duša pokojnika, a u hrišćanskoj ikonografiji anđeli se često prikazuju s terazijama kao simbolom božanske pravde.

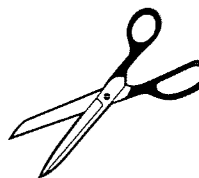
Kapica (školjka) Povezana sa Afroditom, a zato i sa ljubavlju.

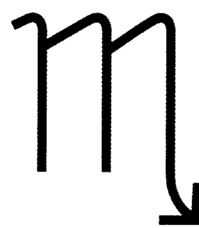
Balegar Staroegipatski solarni simbol.

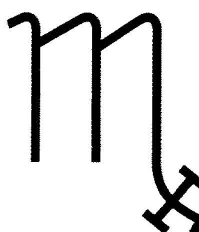
Skiptar / štap Originalno muški simbol plodnosti, podrazumeva kraljevsku ili božansku vlast i koristi se kao simbol carskog ili kraljevskog položaja, naročito u zapadnjačkoj umetnosti.

Makaze Ceremonijalna alatka čije sečenje označava kulminaciju i otvaranje nekog novog projekta. Makaze su se povezivale sa Atropom, Sudbinom koja je presecala životnu nit.

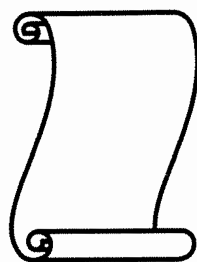
Škorpija Zodijački znak.

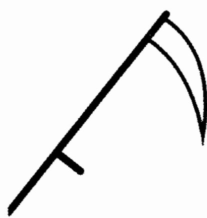
Škorpija Zodijački znak, varijacija.

ŠKORPIJA Zodijački znak, varijacija.

SVITAK Simbol učenosti i zakona.

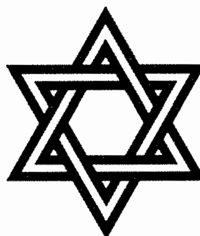
KOSA Ratarska alatka za košenje, povezuje se sa rimskim bogom Saturnom. U srednjevekovnoj ikonografiji atribut Groznog kosca (smrti).

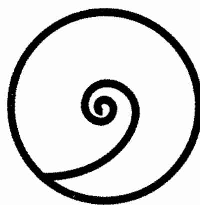
MORSKI KONJ Može da simbolizuje mušku ulogu u procesu rađanja, kao muška životinja koja nosi mlade u sopstvenom telu.

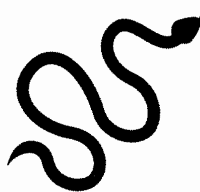
PEČAT LAO-CUA (taoističkog mudraca).

SOLOMONOV PEČAT Takođe poznat kao pentagram i Davidova zvezda.

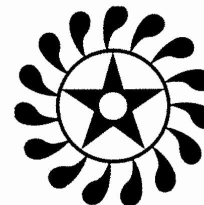
SEME SVEMIRA Ovo je tibetanski znak za poreklo svemira, takođe prisutan na grbu astečkog boga Kecalkoatla.

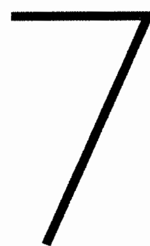
ZMIJA Veoma značajna i složena životinja, simbol iskonske životne snage i božanske samodovoljnosti. Često deo mitova o stvaranju sveta; Višnu, hinduski bog tvorac, odmara se na klupku velike zmije; u afričkim mitovima dugina zmija povezuje zemlju s nebom; astečko božanstvo Kecalkoatl, ptica i zmija, čini to isto, a u Egiptu barka koja prevozi mrtve ulazi u zmiju. Zmija ima i polnu i poljoprivrednu simboliku.

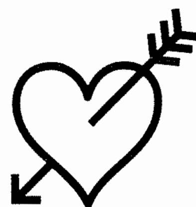
ZMIJA OMOTANA OKO JAJETA Ponekad nazivano kosmičko jaje, grčki simbol sveta koji štiti kosmička zmija.

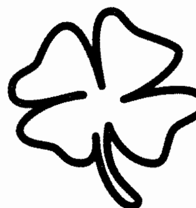
SESA VORUBAN Ganski adinkra simbol, u značenju spósobnost menjanja i preobražavanja života.

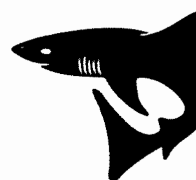
SEDAM Sveti, mistični i magijski broj; simbol kosmičkog i duhovnog reda; sveti znak za Apolona, Ozirisa, Mitru i Budu. Za islam simbol savršenstva.

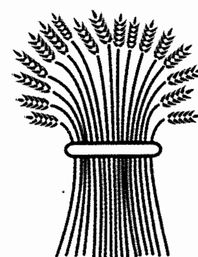
POLNA LJUBAV Moderan znak, sastavljen od srca i Erosove strele, jedna od najviše korišćenih savremenih ikona.

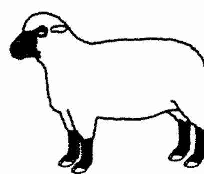
DETELINA Amblem Irske, verovatno iz vremena kada je sveti Patrik, zaštitnik Irske, koristio detelinu da objasni vernicima tri elementa Svetog trojstva.

AJKULA Moderne asocijacije sa terorom i nasiljem.

SNOP ŽITA Simbol plodnosti, takođe povezan sa obiljem, hlebom i žetvom.

OVCA Krotkost i očajnička potreba za vođenjem i zaštitom.

PASTIR Simbol zaštite i brige. Isus Hrist je prikazan u Bibliji kao dobri pastir, a ta slika se mnogo koristi u zapadnjačkoj umetnosti.

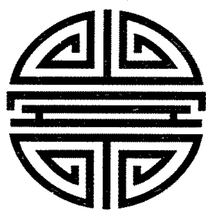
ŠTIT Simbol zaštite i spasenja. U srednjevekovnom viteškom periodu, štit je bio deo viteške značke časti i identiteta. U mitu australijskih urođenika, štit se povezuje s mesecom.

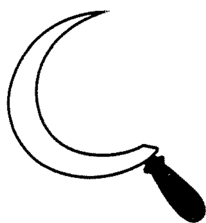
CIPELA Cipela je obično simbol posedovanja. U islamu je običaj da se izuva obuća kada se prelazi prag nečije kuće, čime se pokazuje da dotično lice ne polaže pravo na imovinu. Cipele mogu takođe da pokažu da je neko lice sopstveni gospodar.

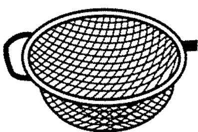
OVNUJSKI ROG Simbol jevrejske vere kojim se svira kao trubom na jevrejsku Novu godinu.

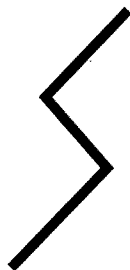
Šu Kinesko slovo koje znači dug život, koristi se pri ukrašavanju keramike i tekstila.

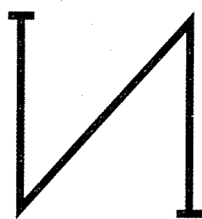
Srp Jedna od alatki Groznog kosca, povezana sa smrću, žetvom i poljoprivredom. Jedan od delova znaka za komunizam.

Sito Obično simbolizuje razdvajanje dobra i zla. Sito se takođe koristi kao pribor za prosejavanje božanske pravde ili đavolskog suda.

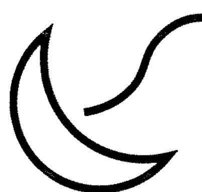
Sigel Runa za S.

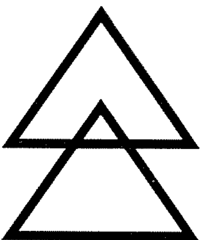
Sigrun Runa povezana s pobedom.

Sikizam Znak za veru Sika.

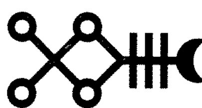
Srebro Alhemijski znak.

Srebro Alhemijski znak, varijacija.

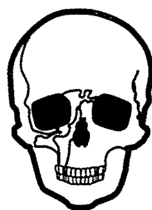
Sirena Ovaploćenje polne strane ženskog bića, simbol iskušenja, lepote i drugoga.

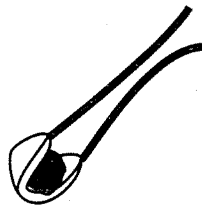
Sirijus Zvezda, magijski pečat u kabalizmu.

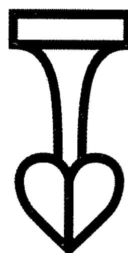
Šest Simbol jedinstva i ravnoteže.

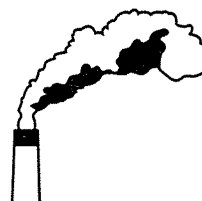
Lobanja Snažan simbol smrti, koisti se kao znak upozorenja da je neka supstanca otrovna. Kao deo motiva lobanje sa ukrštenim kostima predstavlja simbol gusarstva.

Praćka Iz biblijske priče o Davidu i Golijatu, praćka se koristi kao simbol trijumfa slabih.

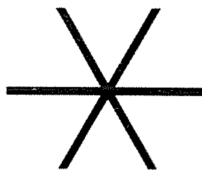
Sma Egipatski znak za jedinstvo.

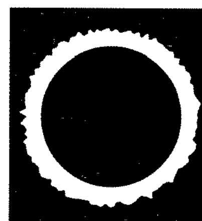
Dim Simbol uspenja; za Indijance sredstvo komunikacije na kosmičkom i zemaljskom nivou. Takođe simbol skrivanja tajne.

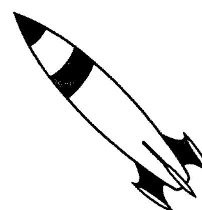
Puž Obično lunarni simbol, povezan sa cikličnim ili periodičnim procesima u prirodi. Izlaženjem i vraćanjem u oklop, puž ukazuje na večno vraćanje kući. Puž se takođe povezuje sa polnom simbolikom vulve; Asteci su ga smatrali simbolom začeća, trudnoće i rođenja.

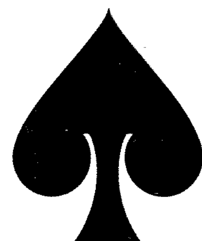
Sneg Šestokraki kristal; moderan znak za zamrzavanje

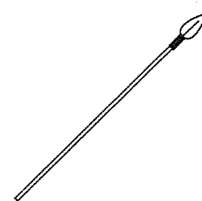
Pomračenje sunca Simbol kosmičke opasnosti; u starim kulturama bio je simbol straha.

Svemirska raketa Simbol ljudskog poduhvata i ogromne ambicije.

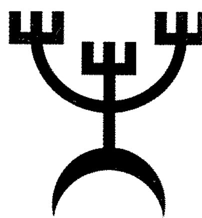
Pik Boja karata, povezana sa borbom, sudbinom, logičkim razmišljanjem i smrću. Originalno znak za mač.

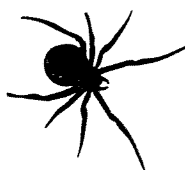
Koplje Simbol muške, falusne i zemaljske snage. Povezano sa viteštvom i sa Hristovim mukama budući da ga je probolo. Slomljeno koplje je atribut svetog Đorđa, sveca zaštitnika Engleske, i simbolizuje iskusnog vojnika.

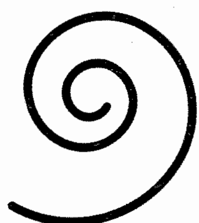
Sfinga U starom Egiptu, spomenik lava sa ljudskom glavom, simbol sunca. U staroj Grčkoj, zagonetna hibridna životinja s krilima, ženskom glavom i grudima, koju je Jung video kao simbol proždrljive majke.

Klas Znak istoimene zvezde.

Pauk Foklorne veze sa nastupajućom kišom i sa nebeskim darovima.

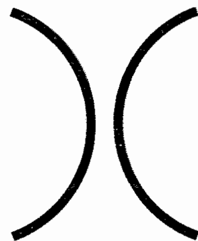
Spirala Spirala okrenuta u smeru kazaljki sata počinje iz sredine, simbolizuje vodu, snagu, samostalno kretanje i seobu. Jedan od najvažnijih i najstarijih simbola; najčešći ukrasni motiv u svim kulturama. Kao otvorena, tečna linija sugeriše širenje, evoluciju i kontinuitet.

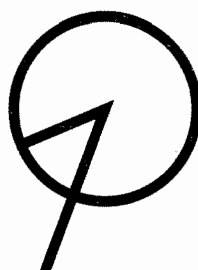
Spirala Mavarski znak Koru, polinezijska spirala ima polnu simboliku i zasniva se na listu paprati čiji se uvojci otvaraju. Pokazuje blisku povezanost između motiva spirale i prirodnih fenomena.

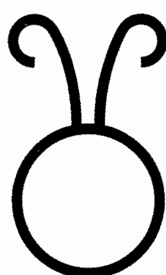
Spirala života Prisutan u bronzanom dobu u Irskoj, ovaj znak se crta jednom linijom bez početka i kraja.

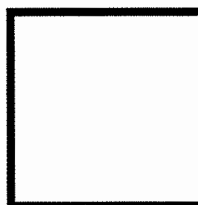
Procep Pojavljuje se u najranijim kineskim i drugim starim sistemima pisanja.

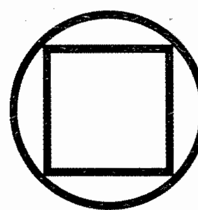
Proleće Alhemijski znak vremena.

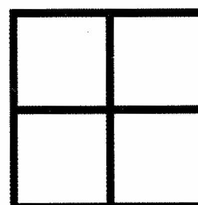
Proleće Germanski vremenski znak.

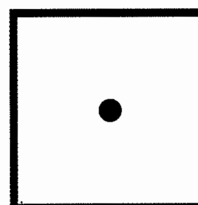
Kvadrat Izraz dve dimenzije koje čine površinu; simbol tla, polja ili elementa zemlje. Smatra se da u egipatskim hijeroglifima znači ostvarenje ili materijalizaciju.

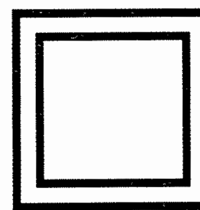
Kvadrat unutar kruga U kineskoj simbolici, ovaj znak predstavlja Zemlju. U Pekingu je hram Zemlje sagrađen na ovom principu, dok je hram neba predstavljen krugom u kvadratu.

Kvadrat sa krstom U Kini i Japanu simbolizuje polje ili zemljište, nije čest u zapadnjačkoj ideografiji.

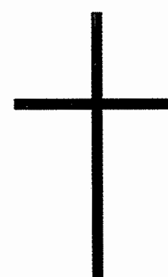

Kvadrat sa tačkom Selo u kineskom pismu; urin u alhemiji; vlažno tlo u meteorologiji.

Kvadrat u kvadratu Čuvaj, zadrži, čuvaj unutra ili zatvori. Moderan znak za kanalizacioni otvor.

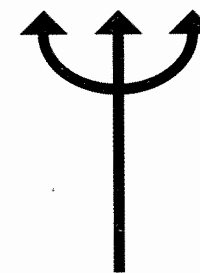
Štap *Vidi* Skiptar

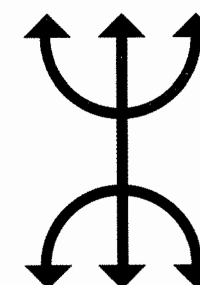
Apolonov štap Poznat još kao latinski krst; u prethrišćansko vreme predstavljao je boga Apolona i pojavljivao se na starim novčićima. Koristio se i u pretkolumbovskoj Americi i u području reka Eufrat i Tigar kao znak sunca.

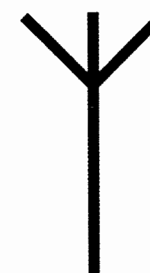
Đavolski štap

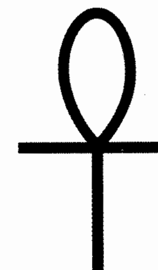
Jupiterov / Zevsov štap

Odinov štap

Posejdonov štap

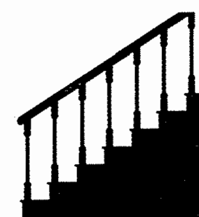
Štap Egipatski.

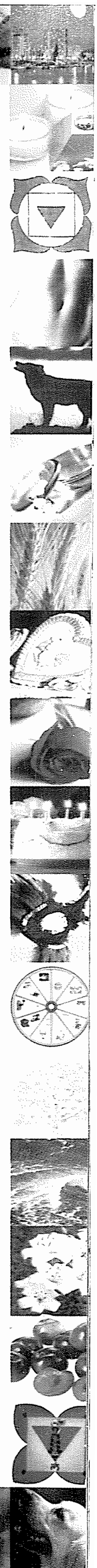
Štap Fenički.

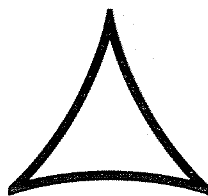

Jelen Solarni simbol plodnosti čiji rogovi simbolizuju drvo života, sunčeve zrake, dugovečnost i ponovno rođenje. Rogovi su korišćeni za ukrašavanje glave božanstava; na keltskom bogu Serunu predstavljali su proleće i plodnost.

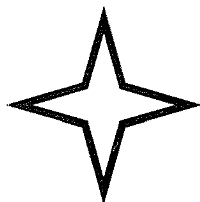

Stepenište Simbol uspenja i silaska; sticanje božanskog znanja prilikom penjanja ili nesvesnog i okultnog prilikom silaženja.

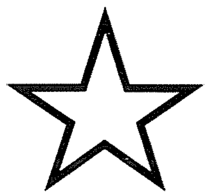

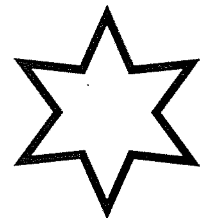
Zvezda Trokraka, poznata kao etiopski amblem, veoma redak simbol.

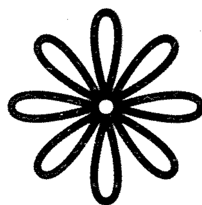
Zvezda Četvorokraka, takođe poznata kao zvezda sunca, označava ozbiljno i svečano upozorenje.

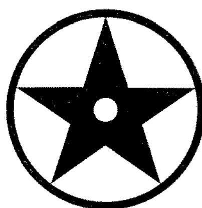
Zvezda Petokraka, jedan od najčešćih i najvažnijih zapadnjačkih ideograma; koristi se na 35 nacionalnih zastava; mnogo se koristi u vojsci. Označava Vitlejemsku zvezdu. Koristi se da označi vrhunski kvalitet.

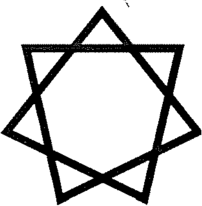
Zvezda Šestokraka; retka u zapadnjačkoj ideografiji, ali se koristi u SAD kao policijska značka.

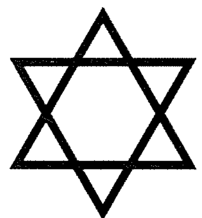
Zvezda Osmokraka, stari simbol boginje ili planete Venere, kao zornjače i večernjače.

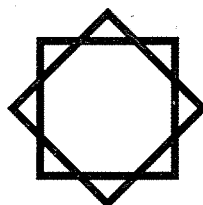
Zvezda, istočna Znak za planetu Veneru. Uobičajen među plemenskim narodima u Africi i Americi.

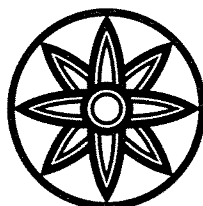
Zvezda Gnostička.

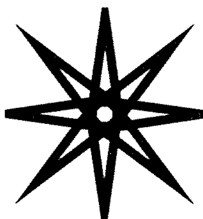
Davidova zvezda Najpoznatiji jevrejski simbol, pretpostavlja se da se zasniva na obliku štita kralja Davida, ali je gotovo sigurno modernija. Poznata i kao Solomonov pečat, a u mističnim tradicijama kao pentagram.

Lakšmina zvezda

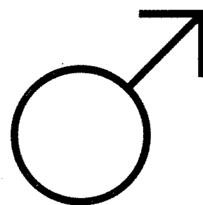
Venerina zvezda

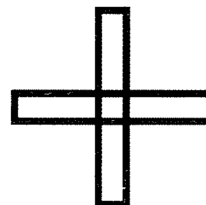
Venerina zvezda Feničanska varijanta

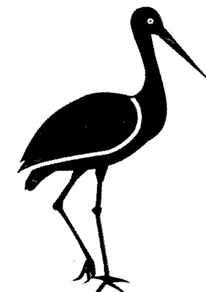
Morska zvezda Zbog svoje petostruke simetrije, zvezda je ezoterijski simbol koji se povezuje sa petokrakom i sa spiralom života.

Čelik Alhemijski znak.

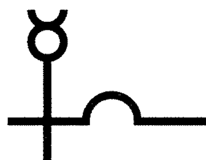
Kamenje / obluci Alhemijski znak.

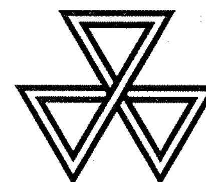
Roda Simbol dugovečnosti i odanosti sinova i kćeri. Sveta ptica grčke boginje Here. Kod hrišćana povezana sa čistotom, pobožnošću i vaskrsenjem.

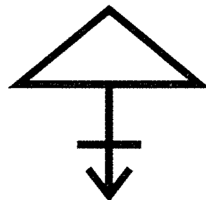
Stupa (budistički spomenik) Grafička predstava stupe koja simbolizuje organizaciju svemira: kvadrat predstavlja zemlju, krug vodu, trougao vatru, polumesec vazduh i kapljica etar.

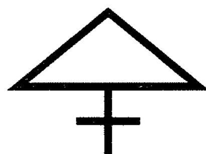
Sublimat Alhemijski znak.

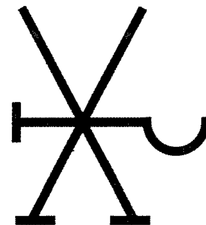
Uspeh Zaštita od zla, sumerski znak; i vikinški.

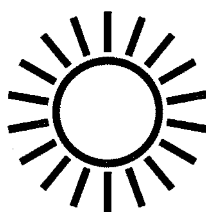
Sumpor Alhemijski znak.

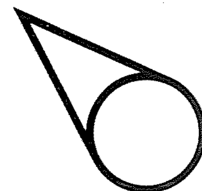
Sumpor Alhemijski znak, varijacija.

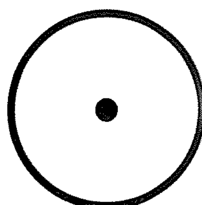
Leto Vremenski znak, alhemijski.

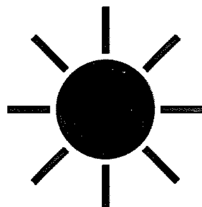
Sunce Dominantni simbol stvaralačke energije u većini tradicija; simbol vitalnosti, strasti, hrabrosti i večno obnavljane mladosti, znanja, intelekta i istine. Amblem kraljevskog dostojanstva i carskog sjaja.

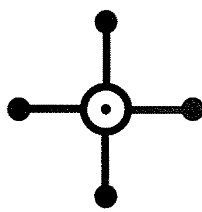
Sunce Varijacija, u prethrišćanskoj Grčkoj, takođe, znak za zlato.

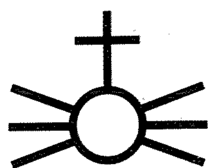
Sunce Najstariji ideogram za sunce, izgleda da se koristio u svim kulturnim sferama na svetu.

Sunce Iz bronzanog doba, nordijski znak, takođe, praistorijski egipatski.

Sunčani krst Danski znak iz bronzanog doba.

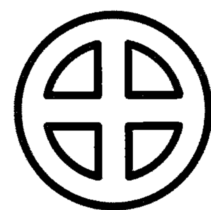
SUNČANI KRST Varijanta pronađena prilikom iskopavanja kritskog grada Troje starog 4 000 godina.

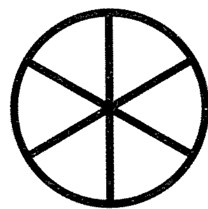
BOG SUNCA Arhetipski staroegipatski znak, poznat kao Horovo oko i kao *vedjat*. Simbol kosmičke celovitosti i svevideće moći boga Hora.

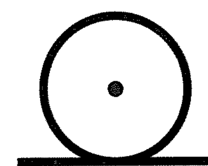
SUNČANE ZVEZDE Japanski znak.

SUNČANI TOČAK Takođe poznat kao prstenasti krst; uobičajen u nordijskim zemljama, pretkolumbovskoj Americi i širom Mediterana pre oko 3 500 godina.

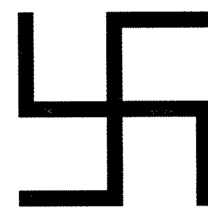
SUNČANI TOČAK Koristio se u Galiji, takođe znak Taranisa, keltskog boga grmljavine.

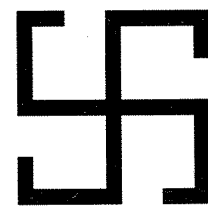
IZLAZAK SUNCA Novi dan, najraniji kineski sistemi pisanja.

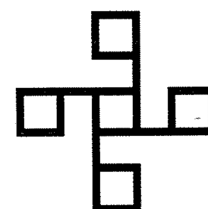
LABUD Romantičan i dvosmislen simbol muške svetlosti i ženske lepote u zapadnjačkoj muzici i baletu. Atribut Afrodite i Apolona.

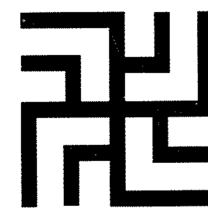
SVASTIKA Stari ideogram koji je najpre pronađen u Sumeru oko 3000. g. p. n. e. Naziv mu potiče od sansritskih reči ***su***, koja znači "izvor", i ***asti***, koja znači "biće". Koristi se u Indiji, Japanu i južnoj Evropi sa raznim značenjima, od kojih su sva pozitivna, uključujući je i kao jedan od simbola Bude. Svastika se obično povezuje sa suncem i moći, sa životnom silom i cikličnom obnovom – često proširenom na značenje Vrhovnog bića. U modernom dobu, svastiku je monopolizovao Hitler kao znak Nacističke partije tridesetih godina XX veka.

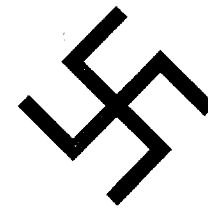
SVASTIKA Starogrčka varijanta.

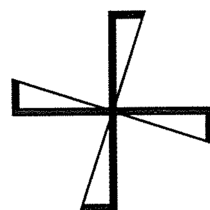
SVASTIKA Keltska varijanta.

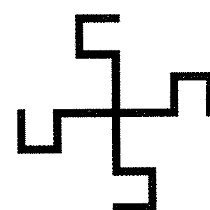
SVASTIKA Hrišćanska varijanta.

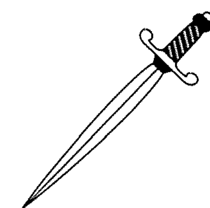
SVASTIKA Nacistička varijanta, u kojoj je stari simbol, koji je hiljadama godina bio pozitivan znak kosmičke obnove, degradiran u politički amblem represije i nasilja.

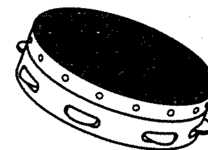
SVASTIKA Pretkolumbovska američka varijanta.

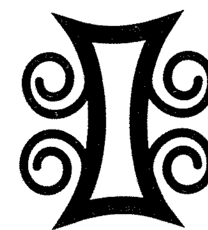
SVASTIKA Vikinška varijanta.

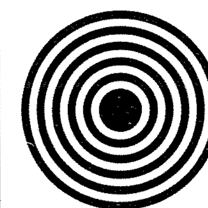
MAČ Važan i stari simbol autoriteta, pravde, intelekta i svetlosti. Amblem magije. Povezan sa izuzetnim vrlinama i kultovima mača, naročito u Japanu i u religijskim obredima krstaša. Ima ceremonijalnu ulogu, naročito kod dodeljivanja viteštva. Simbol postojanosti i personifikovanog gneva, u religijskoj misli često se izjednačuje sa mudrošću i znanjem.

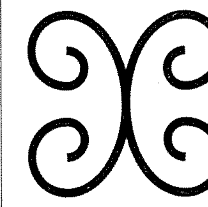
DAIRE / MALI BUBANJ Važan ritualni predmet za Izrailjce i jevrejski simbol pobede i radosti.

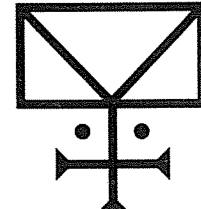
TAMFOA BEBRE Ganski adinkra simbol koji označava važnost učenja od prošlosti.

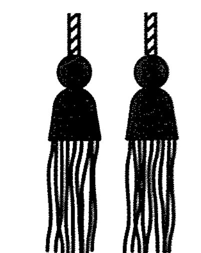
META Moderan znak.

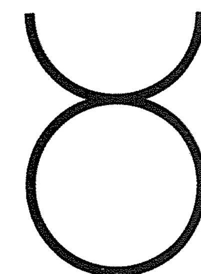
TARTAR Alhemijski znak, pronađen na južnoameričkim pećinskim crtežima.

TARTARAT (SO VINSKE KISELINE) Alhemijski znak.

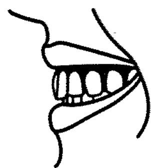
RESE U Francuskoj XVII veka rese su počele da predstavljaju bogatstvo, prestiž i moć. Kao masonski znak, četiri rese predstavljaju glavne vrline. U katolicizmu i drugim religijskim tradicijama, nošenje resa može da označi rang.

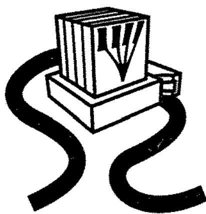
TAURUS (BIK) Zodijački znak.

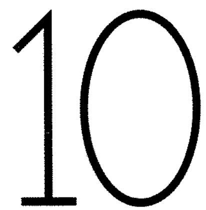
SUZE Simboli bola ili tuge.

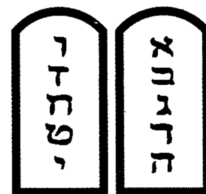
Zubi Iskonski simboli agresivno-defanzivne snage.

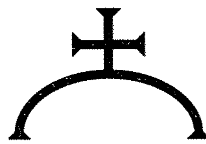
Tefilin Jevrejska kožna torba koja sadrži citate iz Tore, privezana za ruku i glavu.

Deset Simbol savršenstva, naročito u jevrejskoj tradiciji; simbol za celovitost stvaranja kod pitagorejaca; i za savršenu ravnotežu kod Kineza.

Deset zapovesti Jevrejski znak.

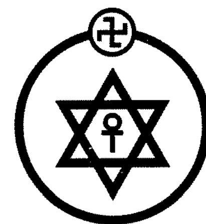
Test Alhemijski znak.

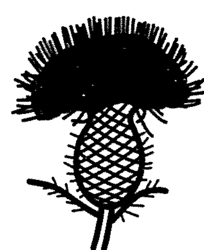
Ozirisov stub Poznat i kao Đedov stub, u stvari je stilizovano drvo koje simbolizuje tamarisku, koja je držala Ozirisovo telo. Simbolizuje čvrstoću, stabilnost i sposobnost duha da raskine zemaljske okove i da se uzdigne ka nebu. Izjednačuje se sa kičmom, a verovatno i sa penisom.

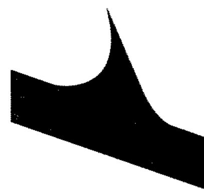
Tetragramaton (četiri suglasnika) Četiri hebrejska slova koja se koriste da predstave ime Boga, Jahve, ime koje se u jevrejskoj veri ne sme izgovarati naglas.

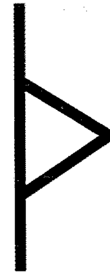
Teozofsko društvo Društvo osnovano u XIX veku, koje postoji i danas, a čiji je glavni cilj opšte bratstvo zasnovano na ideji da je život sa svim svojim oblicima nedeljivo Jedno.

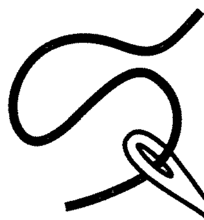
Čičak Simbol odmazde; takođe isceliteljske moći. Amblem mučeništva i Škotske.

Trn Obično povezan sa blokadama i barijerama, kako unutrašnjim tako i spoljašnjim. Hristova kruna od trnja može se shvatiti kao kruna patnje ili kao solarni simbol trnja koje predstavlja sunčeve zrake, koji zrače napolje. Leteće trnje u Kini bilo je oružje koje je isterivalo zlo. "Zemlja čička i trnja" u jevrejskoj i hrišćanskoj tradiciji odnosila se na tlo koje nije bilo obrađivano i koje je zato bilo neokaljano (devičansko).

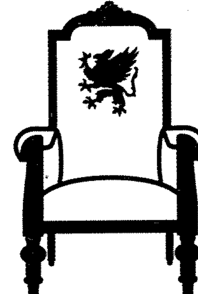
Trn runa za T.

Konac Vezivni simbol koji povezuje mnoga različita stanja bića međusobno i sa objedinjujućim izvorom. Arijadnin konac povezao je Tezeja između donjeg sveta i svakodnevnog života. Konci lutaka povezuju lutke sa lutkarom.

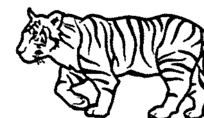
Tri Najpozitivniji broj u simbolici, religijskoj misli, legendi, mitologiji i fokloru. Srećni broj tri je veoma stara zamisao. U hrišćanskoj misli, on ima centralnu važnost u učenju o Svetom trojstvu, Bogu Ocu, Sinu i Svetom duhu, u teologiji koja ima poreklo u klasičnoj, keltskoj i hinduskoj tradiciji.

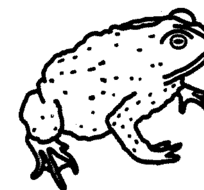
Tron Tradicionalni simbol kraljevskog dostojanstva, božanske vlasti i moći.

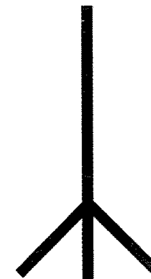
Munja Povezuje se s nacizmom i s runom za tisovinu, vikinški znak.

Tigar U Aziji i Indiji, tigar zamenjuje lava kao simbol svega što je veliko i strašno u prirodi.

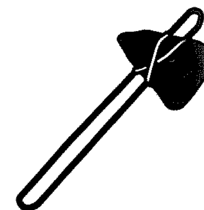
Žaba (krastača) Simbol smrti; u evropskim tradicijama povezana sa vradžbinama; u Kini lunarni simbol sreće; povezana s kišom i bogatstvom.

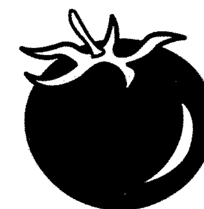
Todruna Runa smrti.

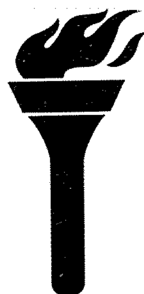
Todruna Runa smrti, varijacija.

Sekirica (tomahavk) Sekirice s lulom su se koristile za pečaćenje ugovora između raznih indijanskih grupa. Algonkinška sekirica bila je ceremonijalna i simbol liderstva.

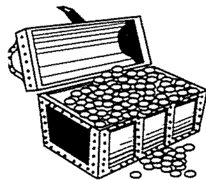
Paradajz Bambare (iz Malija) povezuju sok od paradajza sa krvlju, pa se tako smatra da paradajz sadrži krv života i da je nosilac zametka.

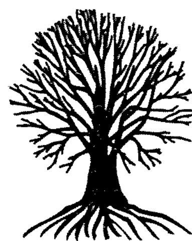
BAKLJA Simbol prosvetljenja. Njena svetlost nastaje da bi osvetlila put na putovanju. Pojam večne vatre je veoma moćan.

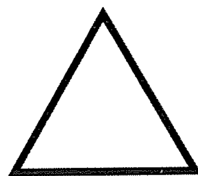
TOTEMSKI STUB Simbolički izrezbareni stub koji predstavlja totemsku životinju i duhove čuvare pojedinca ili bratstva.

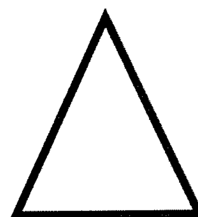
BLAGO Veliko bogatstvo, pre nađeno nego zarađeno, oduvek je simbol uspeha i pojavljuje se u mitologiji kao nagrada za pravednike ili kao sredstvo kažnjavanja grešnika.

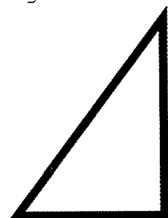
DRVO ŽIVOTA Opšti simbol stvaranja, drvo života ima korenje u vodi donjeg sveta, deblo u zemaljskom svetu i granje na nebu. Posmatra se kao sredstvo pristupa drugim svetovima.

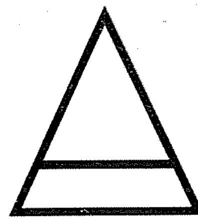
TROUGAO Jednakostranični, povezuje se sa božanskim brojem tri; simbol moći, uspeha, napretka i sigurnosti. Heteti su ga koristili da označe izvor, dobro ili zdravlje.

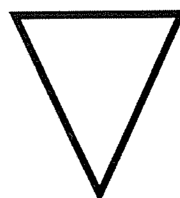
TROUGAO Jednakokraki, varijacija jednakostraničnog trougla.

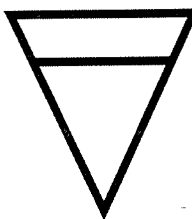
TROUGAO Pitagorejski.

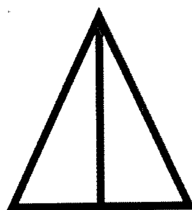
TROUGAO Sa horizontalnom linijom; element vatre u Srednjem veku.

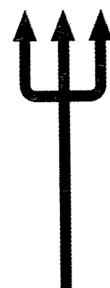
TROUGAO Okrenut naopačke, element vode. Takođe, negativan spektar značenja.

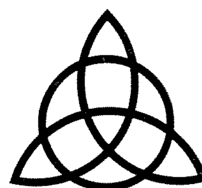
TROUGAO Okrenut naopačke, sa horizontalnom linijom, element zemlje u Srednjem veku.

TROUGAO S vertikalnom linijom, u hetitskim hijeroglifima ovaj znak je predstavljao kralja, pri čemu vertikalna linija označava jedinstveno biće unutar trougla, koje je predstavljalo vlast i božanstvo.

TROZUBAC Simbol morske snage; Neptunov amblem; amblem minojske civilizacije i kasnije civilizacije Britanije.

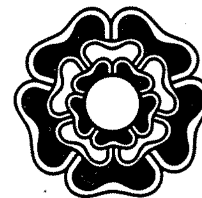
TROLUČNI UKRAS Trodelni simbol sastavljen od tri ribe u mehuru, uglavnom korišćen za Sveto trojstvo, ali prethodi hrišćanstvu i verovatno je bio keltski simbol trostruke boginje ili Odina.

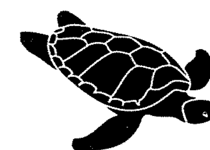
TRISKELION Grčki izraz za tronožni, ovaj znak je pronađen na jednom atinskom štitu koji je bio nagrada na takmičenju 500. g. p. n. e.

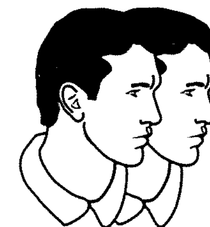
TRUBA Instrument zle kobi, značajne vesti ili akcije, koji se koristi u vojnim, ritualnim ili državnim svečanostima.

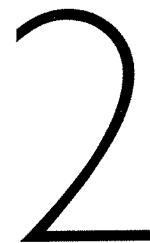
TJUDORSKA RUŽA Amblem kraljevske dinastije Tjudor, koji je nastao spajanjem bele ruže Jorka sa crvenom ružom Lankastera.

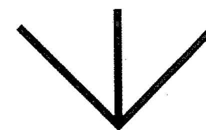
KORNJAČA Simbol celog svemira, pri čemu oklop predstavlja nebo, a ravna baza zemlju. Kineska i indijanska tradicija povezuju erekciju penisa s načinom na koji glava kornjače izlazi iz oklopa.

BLIZANCI Kao zodijački znak, blizanci su uglavnom simbol prirode dualizma.

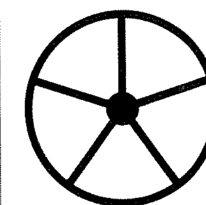

DVA Simbol dvojnosti: podele ali sinteze, privlačnosti ali odbijanja, ravnoteže ali konflikta. U Kini se smatra nesrećnim brojem.

TIR Runa za T.

KIŠOBRAN *Vidi* Suncobran

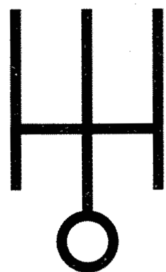
DONJI SVET Egipatski hijeroglif.

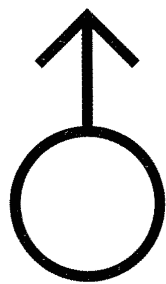
JEDNOROG Izvorni simbol čednosti, dvorski simbol sublimirane žudnje, hrišćanski simbol inkarnacije.

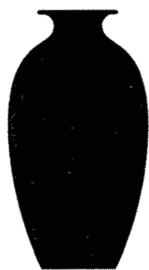
UR / URUZ Runa u značenju snaga, žrtvena životinja.

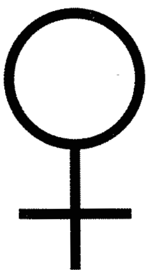
Uran Planeta.

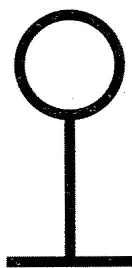
Uran Planeta, varijacija; takođe, jutro.

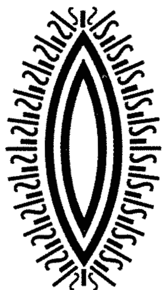
Urna / vaza Ženski simbol, često se pojavljuje kao simbol večnog života u umetnosti ili na pogrebnim obredima.

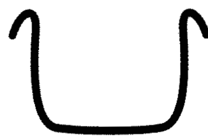
Venera Planeta.

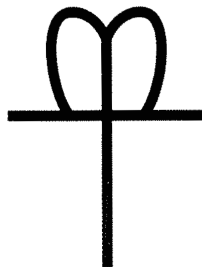
Venera Planeta, varijacija.

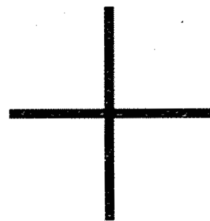
Riblja bešika Znak poznat i kao mistični badem, koji su hrišćani usvojili iz paganskih izvora kao simbol čistote i nevinosti.

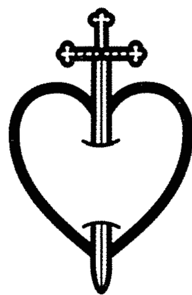
Sud / činija Alhemijski znak; takođe starogermanski vremenski znak za leto.

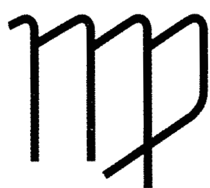
Pobeda Hrišćanski znak.

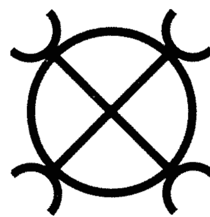
Ocat Alhemijski znak.

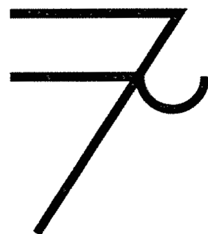
Devica Marija Simbol koji koristi hrišćanska crkva da bi predstavila Hristovu majku.

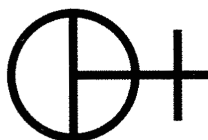
Devica Zodijački znak.

Višnu Hinduski bog drži ovaj znak u jednoj od četiri ruke kao simbol celog svemira.

Galica Alhemijski znak.

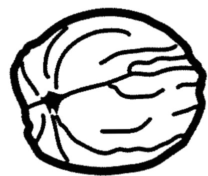

Galica Ranohemijski znak.

Viva! *Vidi* Dole!

Folksvagen Amblem proizvođača automobila.

Orah Judeo-hrišćanski simbol plodnosti i dugovečnosti.

Štapić *Vidi* Palica

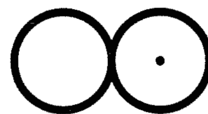
Voda Alhemijski, ali i moderni znak.

Voda U svim vremenima i u svim kulturama; među najranijim egipatskim hijeroglifima; takođe usvojen sa značenjem otpor.

Voda Kabalizam.

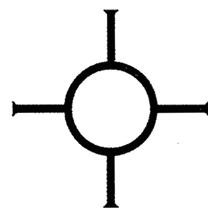

Voda Ranohemijski znak.

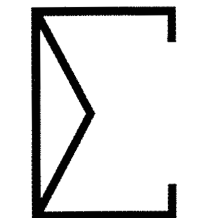
Element vode *Vidi* Trougao, okrenut naopačke.

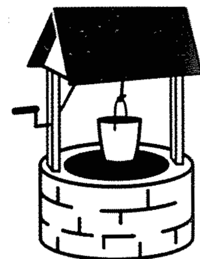
Voda Čest znak u staroj Grčkoj koji se pojavljuje kao ukras.

Vosak Alhemijski znak.

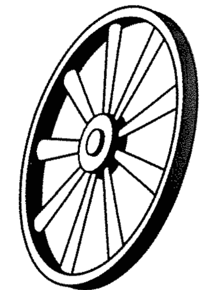
Nedelja Vremenski znak u alhemiji.

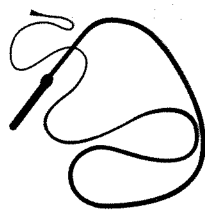
Bunar Simbolika bunara obično se povezuje sa svojstvima svetog ili nesvesnog; bunari su mesta znanja; izvor života; mesta isceljenja; želja ili sreće.

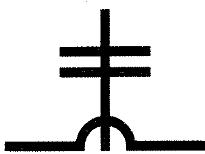
Kit Simbol barke ili majčine utrobe, u Africi i Polineziji povezan sa inicijacijom.

Točak Solarna slika kosmičke sile, neprestane promene i cikličnog ponavljanja; kasnije snage i vlasti. Povezan sa napretkom čovečanstva. Hinduski i budistički amblem reinkarnacije. Zapadnjačka slika sreće i sudbine.

Bič Simbol vladavine, pravde i plodnosti; u Egiptu je mlatilica zamenila bič, a u Africi, Kini i Indiji lopatica za muve.

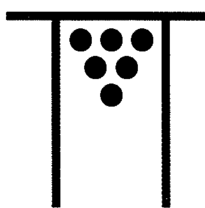
Beli arsenik Alhemijski znak.

Belo olovo Ranohemijski znak.

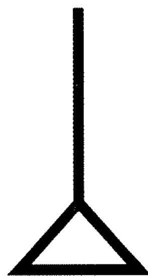
Peć sa promajom Alhemijski znak.

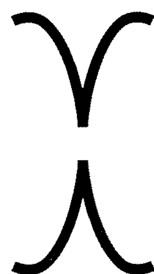
Zima Starogermanski vremenski znak.

Vuk Ambivalentan simbol okrutnosti, lukavosti i pohlepe, ali u drugim kulturama simbol hrabrosti, pobede i nege (Rim). Sveta životinja za Apolona i Odina.

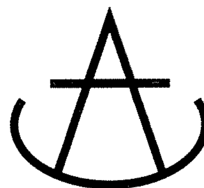
Žena Čest znak i u starim i u modernim sistemima.

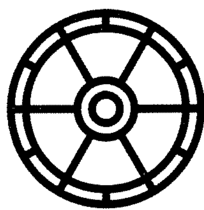
Žena / ženski pol Egipatski hijeroglifi; takođe mnogo prisutni u pećinskoj umetnosti; povezani sa rastom i postanjem, podrazumevajući da je žena začetnik života.

Drvo Alhemijski znak.

Drvo Alhemijski znak, varijacija.

Svet Tibetanki znak.

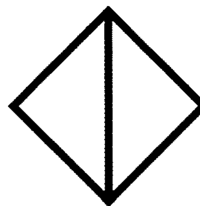
Vau foro adobe Ganski adinkra simbol za istrajnost i razboritost.

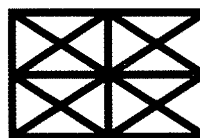
Venac Prva kruna – simbol duhovne i svetovne vlasti – oslanja se na simboliku kruga (savršenstvo) i prstena (kontnuitet).

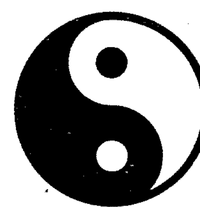
Vin Runa za W.

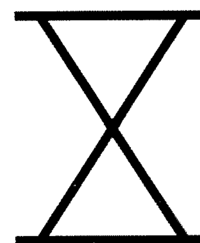
Jantra Indijski znak, javlja se i u kompjuterskoj upotrebi.

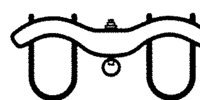
Godina Alhemijski vremenski znak.

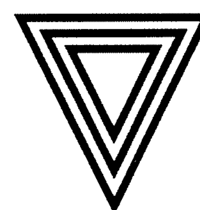
Jin Jang Kineski simbol za dvojnost svemira.

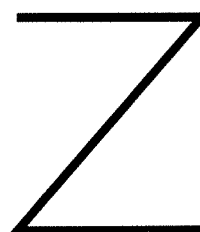
Jin Jang Najraniji ideogram za jin jang. Na zapadu ideogram za broj 10 od latinskog X; označava i peščani sat.

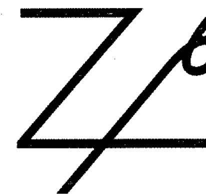
Jaram Simbol ugnjetavanja od rimskog doba.

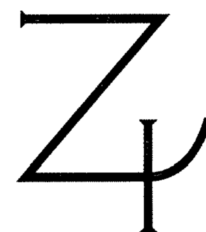
Joni Budistički simbol za vulvu.

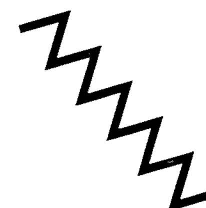
Zevs Znak boga.

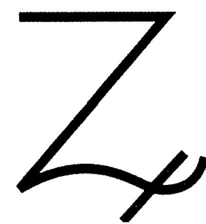
Zevs Znak boga, varijacija.

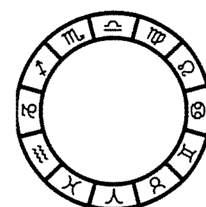
Zevs Znak boga, varijacija.

Cik-cak

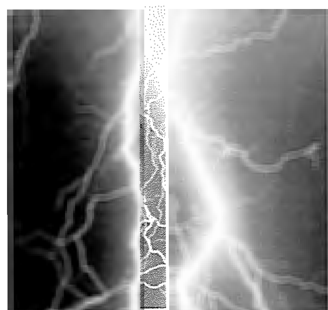
Cink Alhemijski znak

Zodijak Takođe poznat kao ekliptika, *via solis* ili put sunca.

ZAHVALNOST

THE ART ARCHIVE: p1 Warburg Institute London/Eileen Tweedy; p2tl British Library; p2ml Sydney Parkinson, British Library, p4m tomb of Nefertari, Dagli Orti; p10t Musée des Antiquités St Germain en Laye/Dagli Orti; p12t British Museum/Dagli Orti; p12b Musée du Louvre, Paris/Dagli Orti; p13t Musée du Louvre Paris/Dagli Orti; p13m Ahbey of Novacella or Neustift/Dagli Orti; p14tm Luxor Museum, Egypt/Dagli Orti; p15b Egyptian Museum Cairo/Dagli Orti; p16b Musée du Louvre Paris/Dagli Orti; p17tl National Archaeological Museum Athens/ Dagli Orti; p19 Chateau de Malmaison, France/Dagli Orti; p21t National Museum of Prague/Dagli Orti; p21b Bibliotheque des Arts Decoratifs Paris/Dagli Orti; p27t Taj Mahal, India, Dagli Orti; p36 from George Catlin's illustrations; p42t Buddha, Musée Guimet, Paris/Dagli Orti; p45t Palatine Library Parma/Dagli Orti; p46tr Museo San Marco Florence/Dagli Orti; p46br Musée des Beaux Arts Tours/Dagli Orti; p48t Turkish and Islamic Art Museum Istanbul/Dagli Orti; p49b British Library; p53tl Palazzo Barberini Rome/ Dagli Orti; p52tr; p54t; p55 Musée des Beaux Arts Nantes/Dagli Orti; p66t British Museum; p72b British Library; p74t Venus of Willendorf; p75 Peggy Guggenheim Collection Venice/Dagli Orti; p83t Palazzo Arco Mantua Italy/Dagli Orti; p86bl Cathedral Museum Ferrara/Dagli Orti; p89t Dagli Orti; p90t (Douce OR.a3 fol 30), Bodleian Library Oxford; p91b Stadelisches Kunstinstitut Frankfurt; p94tr Russian Historical Museum Moscow/Dagli Orti; p96tm Archaeological Museum Aleppo, Syria/Dagli Orti; p97b Old Kingdom Egyptian, Saqqarah, Egypt (B.49) Musée du Louvre Paris/Dagli Orti; p98b Médiatheque François Mitterand, Poitiers/ Dagli Orti; p99bl Warburg Institute London/Eileen Tweedy; p105t Scrovegni Chapel Padua/Dagli Orti; p110br Newgrange, Ireland/Dagli Orti; p116 Musée des Beaux Arts Tours /Dagli Orti; p117t Ragab Papyrus Institute Cairo/Dagli Orti; p119t Galleria Sabauda Turin/Dagli Orti; p120 Queretaro Museum Mexico/ Dagli Orti; p122tl Galleria Sabauda, Turin/ Dagli Orti; p124br Victoria and Albert Museum London/Eileen Tweedy; p125tm British Library; p127t Dagli Orti; p127b British Library; p128t Musée d'Orsay, Paris/Dagli Orti; p128b British Library; p129t Musée des Arts Africains et Océaniens/Dagli Orti; p129b Prehistoric Museum Moesgard Hojbjerg, Denmark/ Dagli Orti; p131t Dagli Orti; p131h British Museum/Eileen Tweedy; p132br Victoria and Albert Museum London/Graham Brandon; p133 Museo Civico Padua/Dagli Orti; p135t (Pers bl Folio 15a)

Farrukhabad, Bodleian Library Oxford; p136t Museo del Prado Madrid/Dagli Orti; p136b Galleria d'Arte Moderna, Rome/ Dagli Orti; p138t Canto XIII, Dante's Divine Comedy, by Gustave Dore; p139tl Musée Condé Chantilly/Dagli Orti; p139tr Ashmole 1511 folio 68r, Bodleian Library Oxford; p140tr Museum Recklinghausen/ Harper Collins Publishers; p141b Mexican National Libary/Mireille Vautier; p150b Lucien Biton Collection Paris/Dagli Orti; p153t Dagli Orti; p155t Musée Thomas Dobrée, Nantes/ Dagli Orti; p155b Palazzo Pitti Florence/Dagli Orti; p156t Tate Gallery London/Eileen Tweedy; p159tr Médiatheque François Mitterand, Poitiers/ Dagli Orti; p160tr National Gallery, London/Eileen Tweedy; p162t National Gallery London/Joseph Martin; p172t Buonconsiglio Castle Trento/Dagli Orti; p178t Burnley Art Gallery/Dagli Orti; p179t British Library; p180t Culver Pictures; p181tl Galleria Borghese, Rome/ Dagli Orti; p186b Museo del Prado, Madrid/Dagli Orti; p187t Dagli Orti; p189t Archaeological Museum Merida Spain/ Dagli Orti; p192t (Arch Bb9 plate 98), Bodleian Library Oxford.

THE BRIDGEMAN ART LIBRARY: p19tl Museo e Gallerie Nazionali di Capodimonte, Naples, Italy; p19b Louvre, Paris, France, Lauros/Giraudon; p20tl Musee des Antiquites Nationales, St. Germain-en-Laye, France; p26t, Nottingham City Museums and Galleries (Nottingham Castle); p30b Museo Nacional de Antropologia, Mexico City, Mexico, Sean Sprague/Mexicolore; p37t Bibliotheque des Arts Decoratifs, Paris, France, Archives Charmet; p38b Bibliotheque Nationale, Paris, France/ Archives Charmet; p40b Private Collection/Ann & Bury Peerless Picture Library; p47 Prado, Madrid, Spain, Giraudon; p50t Freud Museum, London, UK; p51tr Archives Larousse, Paris, France; p52h Fogg Art Museum/Harvard University Art Museums, USA, Bequest of Grenville L. Winthrop; p56 Johnny van Haeften Gallery, London, UK; p57t Prado, Madrid, Spain; p57b Collection Kharbine-Tapabor, Paris, France; p58b Private Collection; p59 Private Collection/Chris Beetles, London, UK; p70br Private Collection/Chris Beetles, London, UK; p72t Bristol City Museum and Art Gallery, UK; p73t Musee Gustave Moreau, Paris, France; p83b Private Collection/Archives Charmet; p92t Private Collection; p100b The Illustrated London News Picture Library, London, UK; p101tl Private Collection/Paul Freeman; p101tr Institut National des Jeunes Sourds, Paris, France/ Archives Charmet; p102b Museo de America, Madrid, Spain; p104tr Private Collection/Richard Philp, London; p107t Walker Art Gallery, National Museums, Liverpool; p109tr Palazzo Ducale, Urbino, Italy; p111t British Museum, London, UK; p112b Private Collection/The Fine Art Society, London, UK; p113t Private Collection/Christopher Wood Gallery, London, UK; p114t Private Collection; p115tr Leighton House Museum and Art Gallery, London, UK; p126t Private Collection/Lawrence Steigrad Fine Arts, New York; p130 Private Collection; p132bl Bibliotheque de L'Arsenal, Paris, France, Archives Charmet; p134t Musee d'Art Thomas Henry, Cherbourg, France, Giraudon; p134b Nationalmuseum, Stockholm, Sweden; p135 Bibliotheque des Arts Decoratifs, Paris, France, Archives Charmet; p137t Bibliotheque des Arts Decoratifs, Paris, France, Archives Charmet; p138b Royal Asiatic Society, London, UK; p139b The Marsden Archive, UK; p146t Bibliotheque de L'Arsenal, Paris, France/Archives Charmet; p147t/ Private Collection/Stapleton Collection; p147b Private Collection/Stapleton Collection; p148bl Private Collection/ Stapleton Collection; p149 Musee des Beaux-Arts, Rouen, France, Lauros/Giraudon; p152b Ms Add 24189 fol.15 Library, London, UK; p159tl Ashmolean Museum, University of Oxford, UK; p161b Private Collection/Stapleton Collection; p165t Lady Lever Art Gallery, National Museums Liverpool; p169t Trustees of the Watts Gallery, Compton, Surrey, UK; p174b Private Collection/Ann & Bury Peerless Picture Library; p176t Johnny van Haeften Gallery, London, UK; 177t Galleria degli Uffizi, Florence, Italy, Alinari; p182t Archaeological Museum of Heraklion, Crete, Greece; p182b Giraudon; p184t Musee Girodet, Montargis, France/ Peter Willi; p186tr; p190b 28681 f.9 Psalter Map, British Library, London, UK; p191 Hotel Dieu, Beaune, France/Paul Maeyaert; p194b Ms 386 fol.25r Bibliotheque Municipale, Cambrai, France, Giraudon; p196b Palazzo Pitti, Florence, Italy; 197t Louvre, Paris, France; p199t Nationalmuseum, Stockholm, Sweden, p199b Louvre, Paris, France; p201b Private Collection/Index; p202b Private Collection/Bonhams, London, UK; p203tr Musee de la Chartreuse, France/Giraudon.

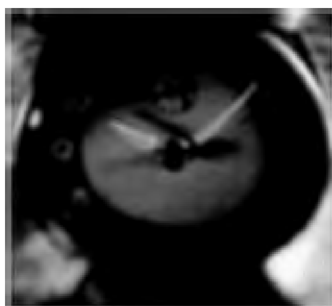
CORBIS: p20b Richard T. Nowitz; p22bl; p22br Charles & Josette Lenars; p23t DiMaggio/Kalish; p23m Kevin Fleming; p24 Paul Almasy; p25l Charles & Josette Lenars; p25r Margaret Courtney-Clarke; p28t Wolfgang Kaehler; p28b Chris Rainier; p29t Charles & Josette Lenars; p29bl Michael & Patricia Fogden; p32b; p33t; p34t John Noble; p34b Peter Harholdt; p35b Tiziana and Gianni Baldizzone; p39t Brian A. Vikander; p41t Reuters; p43t Christine Kolisch; p48b Nevada Wier; p52t Close Murray/Corbis Sygma; p53b Elke Stolzenberg; p61b Richard Hamilton Smith; p64t Hulton-Deutsch Collection; p54b David Turnley; p55t Bettmann; p55b Hulton-Deutsch Collection; p66b Archivo Iconografico, S.A.; p67t Anthony Bannister; Gallo Images; p69tl Matthew McKee; Eye Ubiquitous; p69tr; p74m Charles & Josette Lenars; p74b Christie's Images; p76b Murray Andrew/Corbis Sygma; p77b Leonard de Selva; p78b 1661-Drawing of Copernicus' world system, Bettmann; p79t Galileo Galilei before the Inquisition (ca. 1632) by Robert-Fleury, Bettmann; p84t David Muench; p85tl Nik Wheeler; p85tr Dean Conger; p85b Jose Luis Pelaez, Inc.; p86bm Bob Krist; p86br Carl & Ann Purcell; p87t Michael S. Yamashita; p88t Roger Antrobus; p91t Jim Zuckerman; p93t; p94tl Anthony Bannister; Gallo Images; p96tr Carmen Redondo; p99br early print shop workers at their trade, c.1800s, Bettmann; p102t Jeffrey L. Rotman; p103t Bettmann; p103b William Whitehurst; p108t Farrell Grehan; p109tl Penny Tweedie; p120 Greenhalf Photography; p121 Tranquility Base, the Moon: Apollo 11 commander Neil Armstrong takes first step on lunar surface, Bettmann; p123 Matthias Kulka; p142b Tiziana and Gianni Baldizzone; p143t Sheldan Collins; p143m Werner Forman; p145tl Jonathan Blair; p145tr Brian A. Vikander; p145b Michael S. Lewis; p148br; p151t Alison Wright; p151b Bob Krist; p157b Michael Freeman; p164t Rose Hartman; p165bl Adam Woolfitt; p166b Lindsay Hebberd; p167t Mark Cooper; p167b Norbert Schaefer; p168t Lindsay Hebberd; p169b George Huey; p170tl Lindsay Hebberd; p170tr; p174t Fabrizio Bensch; p175b Catherine Karnow; p179 Jim Zuckerman; p181 Lindsay Hebberd; p184b Werner H. Müller; p187b Michael & Patricia Fogden; p188t Archivo Iconografico; p189b Reuters; p192b Werner Forman; p195tr Galen Rowell; p198b Hubert Stadler; p203tl Clayton J. Price.

THE KOBAL COLLECTION: p76t Warner Bros/The Kobal Collection.

INDEKS

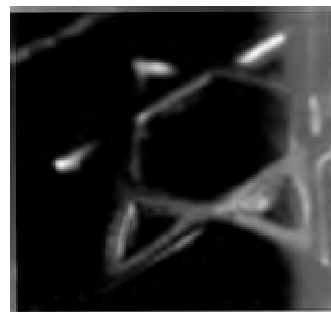

U

V

Z

Ž

Izdavač:
IP "JRJ", Zemun - Beograd

Za izdavača:
Mitar Mišo Ninković

Prevod:
Lazar Macura

Korektura i lektura:
Jelesić Milana

Priprema za štampu:
"VIS Studio", Novi Beograd

Dizajner:
Adelle Morris

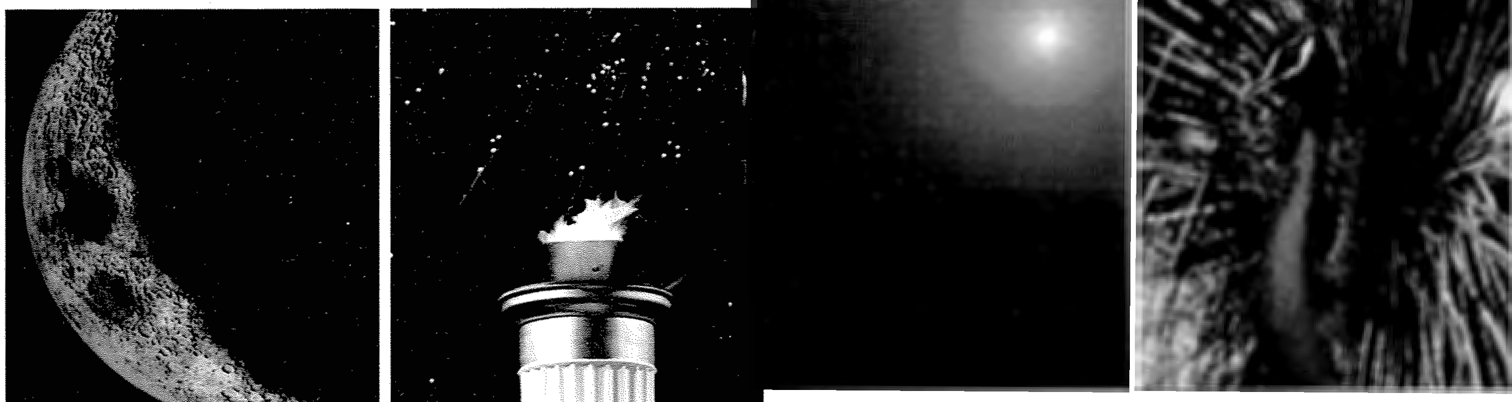
Autori:
Mark O' Connell
Raje Airey

Štampa:
Mladost, Loznica

Tiraž: 3000

Godina izdanja 2007.

ILUSTROVANA ENCIKLOPEDIJA

ZNAKOVA I SIMBOLA

Identifikacija i analiza vizuelnog rečnika koji formuliše naše misli i diktira reakcije na svet oko nas

Očaravajući vodič u više stotina simbola, znakova i ideograma, ilustrovan fotografijama, umetničkim delima, dijagramima i crtežima, i predstavljen autoritativnim tekstom, komentarima i definicijama

•

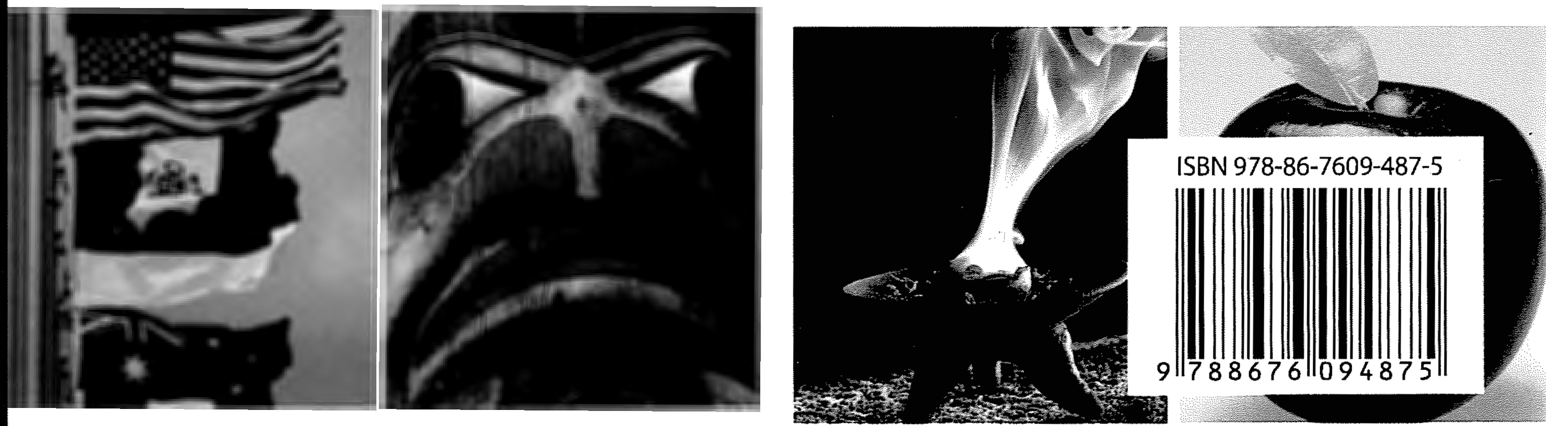
Raskošne ilustracije pokazuju kako su znakovi i simboli tumačeni kroz više hiljada godina umetnosti, mitologije i religije, od Vavilonaca i Sumeraca do modernog sveta

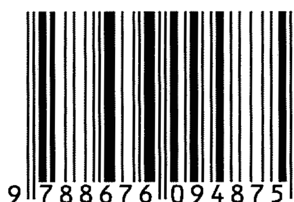
•

Naučan, pristupačan tekst objašnjava, dešifruje i kategorizuje znakove, uključujući dubinsku analizu nekih najvažnijih simbola, kao što su točak, krst, vrata, duga, zmaj, sunce i lavirint

•

Sadrži knjigu od preko 1 000 ilustracija ikonografskih simbola pored više stotina slika u boji koje prikazuju ove iskonske metafore

ISBN 978-86-7609-487-5
9 788676 094875